

Gökhan GÜNAYDIN

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Çok değerli bakanlarım, değerli milletvekillerim, değerli öğretim üyeleri, bürokratlar, sayın meslektaşlarım, sevgili öğrenciler, basınımızın seçkin temsilcileri;

Ziraat Mühendisleri Oda'mızın düzenlediği Tarım ve Mühendislik konulu Uluslararası Sempozyum aracılığıyla, iki önemli etkinliği, iki önemli kutlamayı aynı hafta içerisinde gerçekleştiriyoruz. Bunlardan birincisi, tarımsal öğretimin başlangıcının 158. yıldönümüdür. ODA'mız, geleneksel olarak, Tarım Haftası etkinlikleri içinde bu kutlamayı yapar. Bunun yanında, 1954 yılında kurulan ODA'mızın onurla, şerefle taşıdığı yarım asırlık tarihini kutluyoruz, bugünü değerlendiriyoruz, yarını kurguluyoruz, hep birlikte...

Cumhuriyet ve tarım ilginç bir şekilde kaderleri hep kesişen, yükselme ve bir anlamda zor günleri koşut olan iki olgu olagelmıştır. 20 inci yüzyılın ilk çeyreğinde Lozan'da İsmet Paşa'nın karşısında oturanlar, dönemin emperyalist güçlerine karşı büyük bir inanç ve direnç ile kazanılmış olan zaferin, dönemin dünya ekonomik atmosferi içinde, Genç Cumhuriyet'in karşı karşıya bulunduğu kısıtlar ve olanaksızlıklar veri iken, yavaş yavaş yitirileceğini ve yeniden bir bağımlılık ilişkisinin tesis edileceğini umuyorlardı. İşte böyle bir dönemde tarım, Türkiye'nin hem ekonomik hem siyasi olarak bağımsızlığının garantisini oluşturmuş ve 1923-29 yılları boyunca ortalama %16'nın üzerinde büyüyerek Türkiye Cumhuriyeti'nin savaşlarda kazandığı zaferi ekonomik anlamda da sürdürmesini sağlamıştır. Aynı şekilde Cumhuriyet'in 80 yıllık yaşamı boyunca tarımın yükseldiği ya da kötüye gittiği dönemlere bakarsanız; demokrasinin kesintisiz uygulandığı, hak ve özgürlüklerin kullanılabilirdiği ortamlarda tarımın büyüme ivmesini yakaladığı, bunun tersine demokrasinin askeri darbelerle kesintiye uğradığı ara rejimlerde tarım sektöründe de önemli geriye gidişlerin gözlemlendiğini görüyoruz. Bu salonda bulunan hemen herkesin anımsayabileceği 1980'li yıllar, bu savı destekleyen "zenginliktedir". İthal ikamci dönemin kapanıp neoliberal düzene geçildiği ve emek hareketinin "disipline" edildiği 24 Ocak 1980 ve onu tamamlayan 12 Eylül 1980, hem demokrasinin, hem de tarımın zor yılları olmuştur. İç ticaret hadlerinin değişimini izlemek, bu zorluğun derecesini olanca çıplaklığı ile ortaya koymaktadır.

Sanırım, gelecekte, dünyadaki temel dönüşümlere yönelik çalışma yapanlar, 11 Eylül ile başlayan döneme 1 gereken yerini" vereceklerdir. Süreci hep beraber yaşıyoruz.

Ancak bu dönemde de, tarımın, dünyanın sanayileşme ve teknoloji kullanım kapasitesi en yüksek ülkelerinin ekonomik ve sosyal yaşamlarında son derece önemli bir yer kapladığını biliyoruz. Eğer deyimlemek gerekirse; ABD'nin Çiftlik Yasası (*Farm Act*) olarak adlandırdığı ve tüm dünyaya kendi tarımsal üretimlerini pompalamaya yönelik düzenleme, 11 Eylül'ü hemen önceleyen gündemde oluşturulmuştur. Avrupa Birliği kendi tarımsal yapısını tüm dünya üzerinde rekabetçi tutabilmek için, hala politika geliştirme çabası içerisinde. Tüm dünyanın siyasi atmosferini değiştiren Dünya Ticaret Örgütü Cancun Zirvesi, yine tarımla bağlantılı sorunlar nedeniyle fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Bu gelişmenin, izleyen süreçteki uluslararası dönüşümlerde yeni bir yol haritasını *de facto* olarak kurguladığı söylenebilir.

Böylesine önemli bir dönüşüm içerisinde Türkiye'nin tarım sektörünün nasıl şekillendiğine kısaca bir bakmak gerekiyor. Türkiye üzülmek gerekiyor ki IMF'nin, Dünya Bankasının, AB'nin politikaları arasında sıkışmış, kendi ulusal politikasını oluşturabilme gücünü kaybeden bir yapı sergilemekte. Bu yapı içerisinde örneğin; Avrupa Birliği doğrudan gelir desteğini ürüne - verime göre çeşitlendirirken ve hatta 62. paralelin kuzeyinde tarımı giderek zorlaşan bölgelere daha yüksek DGD verirken; Türkiye ister ekilsin ister ekilmesin, yetersiz denetim koşullarında, arazi mülkiyetine sabit bir para ödüyor. Üretim planlaması yapamıyor ve giderek azalan destekler içerisinde köylü bir yoksulluk sürecini yaşıyor.

Türkiye'nin en rekabetçi olduğu alt sektörlerden olan hububat alanında Türkiye giderek dışa bağımlı bir yapı sergilemeye başladı. Eskiden yalnızca kaliteye yönelik olarak dışalım yapılırken, hububat alt sektöründe Türkiye miktara yönelik de dışalım yapmaya başladı. Çok değil daha 1990'lı yılların ortalarında dünya lideri olduğumuz kırmızı mercimeği Kanada bize satmak için lobi faaliyetlerinde bulunuyor... Yağ Bitkilerinde olan

açık bir türlü kapatılmıyor. Mısırdaki DTÖ'ne kota ettiğimiz veriler uyarınca %180 gümrük vergisi uygulamak hakkına sahip olduğumuz halde %25, %45 ve %70 gümrük vergileri ile Türkiye'yi bir "ithal mısır cenneti" haline getiriyoruz. Ülkenin 1.5 milyon ton yıllık mısır açığı varken; Çukurova'da, Amik Ovası'nda mısır üreticinin elinde kalıyor. Türkiye çeltikte dışa bağımlılık sürecini giderek daha yoğun olmak üzere yaşıyor. En rekabetçi olduğumuz meyve-sebze alt sektöründe hal mafyasının elinde sürünen, ürününün katma değerine sahip çıkamayan bir üretici yapısı var. Hayvancılık alanındaki çöküşü Türkiye'de bilmeyen kalmadı. Türkiye yılda 500 bin tonun üzerinde pamuk ithal ediyor. Çünkü ABD 25 000 pamuk üreticisine yılda 4 milyar doların üzerinde destek sağlıyor. Ve biz işte bu Amerikanın ve bu AB'nin kurguladığı liberalizmi kendi tarım yapılarımıza aktarmaya, uygulamaya çalışıyoruz. Bu anlamda, tarım yapılarımız giderek kırılıyor. Gıda alt sektörü, yine üzülerek söylemek gerekir ki, giderek yabancılaşmış durumda. Süt sektörünü düşünelim, SEK özelleştirilirken kullanılan argümanları anımsayalım hep birlikte. Sermayeyi tabana yayacaktık, rekabeti artıracaktık, verimliliği yükseltecektik. Türkiye daha fazla üretecek, insanlar daha fazla para kazanacaktı. Peki SEK'in boşalttığı yer ne oldu? Hep beraber bir bakalım. Türkiye'nin iki büyük sermaye grubu sektöre girdi. Birisi SEK fabrikasını satın aldı. Bir diğeri dünyanın en büyük devi olan Danone ile bir ortaklık kurdu. Birtat, Tikveşli bu ortaklık tarafından yutuldu. Sonra "Sa" ayrılınca ortaklık yalnızca Danone'ye kaldı. Şu anda birçok yoğurt markasına ödediğimiz para Danone'ye gidiyor. Ve şunu da bir kez daha vurgulamak isterim ki Türkiye'de sütün sudan ucuza üreticinin elinden alınması ve dünyanın en pahalı yoğurdunu tüketicimizin yemek ve tüketmek zorunda bırakılması işte bu özelleştirme sürecinin bir sonucudur.

Bütün bu gerçekler ortadayken şimdi elimizdeki son varlıklarımız olan Tekel ve TŞFAŞ'de haraç mezat satılmaya çalışılıyor. Tekel üzerinde izninizle birkaç dakika durmak isterim. Tekel, topluma angaje edilmeye çalışılanın tam tersine kar eden bir kuruluştur. Yaklaşık 500 bin üretici aileye doğrudan gelir aktaran bir kuruluştur. 30 bin tarım işçisine, tekel işçisine istihdam yaratan bir kuruluştur. Yerli sigaralarımızla tüketicimize sigara sunan bir kuruluşumuzdur. Ve bu tekel JTI, BAT, Phillip Morris'e peşkeş çekilmeye çalışılıyor. Sizlere sorarım adı tekel olduğu için Türkiye'de üretim yapan bir fabrika tekeldir de, Phillip Moris tekel değil midir? Tekeli haraç mezat satmaya çalışanlar bu gerçekleri bu ülkenin gözünden nasıl kaçıracaktılar?

Asıl önemli olan ise şudur; Bugün satmaya çalışılan fabrikaların birkaçını yapmayı deneyiniz, ne kadar zor olduğunu göreceksiniz. Cumhuriyet'in zor günlerinde birtkirdiği bu kazanımları, hiçkimsenin, uluslararası tekellere peşkeş çekmeye hakkı yoktur.

Türkiye'nin önündeki en güncel ve önemli sorunlardan biri de, AKP Hükümetince sürdürülen "kamu yönetimi reformudur". Birçok yasa tasarısı ile kurgulanmaya çalışılan yeni "düzen", Türkiye'nin yönetsel yapısını tümüyle değiştiren, savlandığının tersine yerel yönetimleri güçlendirmeye yönelik değil kamu hizmetini tümüyle tasfiyeye yönelik, kentli tüketici- köylü üreticiyi, yani yurttaşı piyasa ile karşı karşıya bırakmaya odaklıdır. Eğer bu düzenleme yaşama geçirilebilirse, her birimizin yaşamının dünden çok daha zor olacağını yaşayarak göreceğiz. Bu ülke bizim, bu ülkeye taşıyla, toprağıyla, kurumlarıyla beraber sahip çıkmak bizim görevimiz.

Son olarak tarım mühendisliği ve istihdamı konusuna değinmek istiyorum. Uluslararası Sempozyumumuz süresince konuyu tüm yönleriyle ele alacağız. Ancak şu kadarının altını çizmekle yetinmek istiyorum.

Türkiye'de mühendislik eğitimi alanında önemli sorunlar var. Ziraat Fakültesi sayısı 3'ü gayri faal olmak üzere 23'e ulaşmış durumda. Türkiye'de yılda üçbine yakın ziraat mühendisi mezun ediliyor. Ancak bu fakültelerin gerek alt yapı gerek öğretim üyesi yapıları arasında büyük farklar olduğunu hepimiz biliyoruz. Diğer taraftan Türkiye'de bugüne kadar 65 bin ziraat mühendisinin mezun olduğunu ve bunun 60 bininin yaşadığını da biliyoruz. Bir başka önemli ve önemli olduğu kadar acı gerçek ise, 60 bin yaşayan meslektaşımızın maalesef dörtte birinin, yani 15 bininin ya tümüyle işsiz ya da son derece esnek istihdam ilişkileri içerisinde çalışmak zorunluluğu içinde bulunmasıdır.

Bununla birlikte 200 kuru hektara bir ziraat mühendisi, 100 sulu hektara bir ziraat mühendisi gerekliliğinden yola çıkarsanız, Türkiye'nin yaklaşık 160 bin ziraat mühendisine ihtiyacı olduğunu da ayrıca görmemiz gerekiyor. Şimdi bu yapı içerisinde ne yapacağız ?

Bu yapı içerisinde iki yolumuz var, ya bugüne kadar olduğu gibi devam edilecek; yani bir taraftan işsizlik varken bir taraftan arz odaklı ziraat mühendisliği eğitimi sürdürülecek; ya da diyeceğiz ki hayır başka bir dünya mümkün.

Türkiye'nin dışsatıma konu edemediği, kalite sorunu olan ürünleri, iç pazara denetimsiz koşullarda sürdürdüğünü; sağlık koşullarına uygun kaliteli tarımsal üretim için ise ziraat mühendisliği istihdamının zorunlu olduğunu hepimiz biliyoruz. Gıda işletmelerinde sorumlu yönetici olarak ziraat mühendislerinin de dahil olduğu bazı meslek gruplarının çalıştırılması gerektiği tüm dünya tarafından kabul edilmiş bir zorunluluktur.

O halde düzeni yeniden kurgulayacağız. Türkiye'nin konu ile ilgili tüm yönetim yapılarıyla işbirliği içerisinde çalışacağız. Yeni ziraat mühendisliği istihdam alanları yaratmaya çalışacağız. Bu sadece ziraat mühendislerinin işlendirilmesi anlamına gelmemektedir. Türkiye'nin yeniden üreten, yeniden kalkınan ve yeniden bağımsızlığı siyaset sahnesinin ana sorunu haline getiren bir ülke olabilmesi için de ön koşullardan biridir. Üretmeden bağımsız kalabilmenin olanaksızlığını, en yakıcı bir şekilde bu ülke yaşıyor. O halde Türkiye hem ekonomisinde hem siyasetinde böyle bir yapılanmanın peşinde olmalı ve bunun için yeni bir seferberliğe girişmelidir.

ODA'mızın 50. Yılı'nın, düzenlenen Uluslar arası Sempozyum'un, bu çabaya önemli bir katkı sağlayacağına inanıyorum.

Konuşmamın bu bölümünde, 50. Yıl Etkinliklerinin ve Sempozyum'un planlanmasında, düzenlenmesinde büyük katkıları olan kişi ve kuruluşlara teşekkür borcumu yerine getirmek isterim.

Uluslararası sempozyumumuzun yarınki bölümünde ABD, Almanya, Fransa, Yunanistan, Makedonya, Özbekistan ve Azerbaycan'dan toplam 7 tane bilim insanımızla beraber olacağız. Kendi coğrafyalarındaki ziraat mühendisliği eğitimini bize anlatacaklar. Böylesine büyük bir organizasyonun gerçekleştirilmesinde TÜBİTAK ve TİKA idareleri bize önemli destekler verdiler. Hem bilim insanların Türkiye'ye geliş gidişlerinde, hem de simültane tercümenin finanse edilmesine katkılarından dolayı kendilerine teşekkür ediyoruz.

50. Yıl Etkinliklerini yaklaşık 6 aydır hep birlikte organize ettiğimiz meslektaşlarımız, sevgili dostlarımız... Huzurlarınızda onlara sonsuz teşekkürlerimi iletmek istiyorum, onlar olmasaydı bu etkinlik, bu düzeyde gerçekleşemezdi: Sayın Cemil Kaleli, Sayın Dr. Avni Başdoğan, Sayın Orhan Akbulut, Sayın Burhanettin Alipaşaoğlu, Sayın Prof. Dr. Yalçın Memluk, Sayın Prof. Dr. Mustafa Arlı, Sayın Prof. Dr. Ali Eryılmaz, Sayın Sait Beyhan ÇINGİ, Sayın Abdi Yaltırık, Sayın Cevdet RASTGELENER, Sayın Medar KALKAN, Sayın Dr. Nüvit Soylu, Sayın Serpil Kurtgözü, Sayın Fatih Taşdoğan, Sayın Vuslat Ulusoy, Sayın Sadi Ulusoy, Sayın Selda Ünal, Sayın Özlem Babacan, Sayın Başak İşkur, Sayın Özkan Göksel, Sayın Baki Remzi Suiçmez, Sayın Dr. Turhan Tuncer, Sayın Gülay Subaşı, Sayın Emin Argun Baran. Bu arkadaşlarla altı ay boyunca birlikte çalıştık, sağolsunlar, varolsunlar...

Bunun yanında, Sempozyum bölümünde beraber çalıştığımız bilim insanları. İzninizle onların da isimlerini saymak isterim. Sayın Prof. Dr. Alaattin Sabancı, Sayın Prof. Dr. Ali Eryılmaz, Sayın Prof. Dr. Atilla Eriş, Sayın Prof. Dr. Aytekin Berkman, Sayın Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi, Sayın Prof. Dr. Duran Taraklı, Sayın Prof. Dr. Ekrem Kün, Sayın Doç. Dr. Kamil Okyay Sındır, Sayın Mahir Gürbüz, Sayın Prof. Dr. Mustafa Arlı, Sayın Prof. Dr. Neşet Kılınçer, Sayın Dr. Nüvit Soylu, Sayın Prof. Dr. Tahsin Kesici, Sayın Prof. Dr. Tayfun Özkaya. Kendilerine içten teşekkürlerimizi, ODA'mız Yönetim Kurulu adına sunarım.

Tabii ilk özel teşekkür Çankaya Belediyesi'ne. Beş gün süreyle bu salonu bizlere tahsis etti, hafta sonu etkinliklerimizi gerçekleştirdiğimiz Ahmet Taner Kışlalı Spor Salonunu bize tahsis etti.

Son teşekkürümüz de Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü'ne. Kendileri bu akşam izleyeceğimiz Saray'dan Kız Kaçırma Operası ve yarın izleyeceğimiz Şan Konseri'nin her türlü detayında bizimle beraber hareket ettiler, bize büyük destekleri oldu. Kendilerine özel olarak teşekkür ederim.

Bu düşüncelerle, ODA'mızın 50 yılına, ülkemizin tarım sektörüne emek vermiş, bu ülkenin taşında – toprağında alın teri olan tüm meslektaşlarımızın anısı önünde saygı ile

eğiliyor, Sempozyum'un daha onurlu ve yaşanabilir bir dünya umudumuzun tazelenmesine aracı olmasını diliyor, saygılar sunuyorum.

Kaya GÜVENÇ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Başkanı

Sevgili konuklarımız, sayın bakanım, sevgili arkadaşlarım hepinizi TMMOB adına sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Gökhan arkadaşşıma teşekkür ediyorum. Bence tarım alanında çok kısa zamanda söylenebilecek herşeyi, gayet güzel anlattı. 50. yıl TMMOB'nin 50. yılı. Gerçekten 50 yıl önce, 27 Ocak'ta, hem kanunumuz çıktı hem de Ekim ayında yaptığımız ilk kurucu genel kurulla da bir anlamda faaliyetlerimize başlamış olduk. Etkinliklerimize başlamış olduk.

Evet değerli arkadaşlarım, 1954'te TMMOB kurulduğu zaman Türkiye'de yaklaşık 7000 mühendis ve mimar arkadaşımız var. Bunların yanlış anımsamıyorsam 700 tanesi ziraat mühendisiydi. O günden bugüne: 7000 mühendis ve mimar arkadaşımızdan, yaklaşık 500 bin mühendis ve mimar arkadaşımıza geldik. Türkiye'de şu anda 500 bine yakın mühendis ve mimar arkadaşımız var. Rakam çok yüksek gibi gelebilir.

Biraz önce sevgili Oda Başkanı'mızın söylediği gibi sadece ziraat mühendisleri değil genel olarak mühendis ve mimar topluluğunda, çok sayıda işsiz arkadaşımız var. O zaman ilk akla gelen soru "neden bu kadar fazla mühendis ve mimar var?" sorusu olabilir. Bu soru yanlış bir sorudur. Sevgili Gökhan bunu son derece güzel bir şekilde anlattı. Tarım alanında şayet bugün yapılan hesaplara göre 160 bin tarım mühendisine ihtiyaç varsa, Türkiye'de de yaklaşık 700-800 bin mühendise ihtiyacı vardır ve mimarı da buna katarsanız nerdeyse bu rakam 1 milyonun üstüne çıkar. Neden böyle söylüyorum? Gelişmiş ülkelerde mühendislerin toplam nüfusa oranı %1'in üzerindedir. Bu Fransa'da %1.2, Almanya'da % 1.2 civarındadır. Ama bizde 1 ila 1.5 arasında değişen bir rakam. Özellikle sanayi devrimini yakalayamamış olan ülkeler son zamanlarda gelişmekte olan enformasyon teknolojilerini bir şekilde kullanarak, hızlı bir kalkınma hamlesine girmek için bu alana, bilime ve teknolojiye yani mühendisliğe ve mimarlığa özel bir önem atfetmektedirler. Bu nedenle de sayıları hızla artmaktadır. Sıkıntı nerede? 500 bine yakın mühendis ve mimar arkadaşımız var. Ama biz bunları bulamıyoruz.

Kamuda çalışan arkadaşlarımızın aldıkları ücretler yoksulluk düzeyinde. Özel sektörde asgari ücretle çalışan, hatta asgari ücretin altında ücretle çalışan mühendis ve mimarlar var. Sevgili arkadaşlar, basit bir olaydan bahsetmiyoruz. Gelişmiş ülkelerde bir mühendisin ya da mimarın mezuniyetine kadar geçen süre içerisinde, toplumun harcadığı bedel 100 bin dolar mertebesinde. Şayet bugün Türkiye'de 100 bin mühendis ya da mimarın işsiz ya da meslek dışı çalıştığını düşünürseniz, 10 milyar dolarlık bir yatırımın bir şekilde heba olduğunu görürsünüz. Bu kadar düşük ücretler devam edecek; Kamu Yönetimi Temel Kanunu çıktığı taktirde yeni rakamlar yeni olaylar gündeme gelecek. Peki burda sıkıntı ne? Sıkıntı: bu ülke teslim olmuş. Bu ülke taşeronluğa razı olmuş, bu ülke bilimi, teknolojiyi yok saymış, yok saymaya da devam ediyor. İşin en ilginç tarafı, işin en rahatsız edici tarafı, hatalar yapılabilir ama hatalardan dönülür. 1980'lerden bu yana gelen bütün iktidarlar Türkiye'de bilimi ve teknolojiyi yok saymıştır. Kalkınmayı, üretmeyi yok saymıştır. Sıkıntı burdan kaynaklanıyor. Siz siyaseti ABD'ye bırakacaksınız, ekonominizi, makro ekonominizi IMF'ye, Dünya Bankasına bırakacaksınız. Efendim başka alanlardaki çalışmalarınızı; örneğin; paylaşım alanınızı, sadece ve sadece sermaye sınıfının örgütlerine bırakacaksınız. Demokrasi alanını Avrupa Birliğiyle pazarlıklarına indirgeyeceksiniz. Onunla sınırlayacaksınız... 80'den beri Türkiye bunu yaşıyor ve yaşamaya devam ediyor.

Daha bundan birkaç gün önce üniversitelerin araştırma fonlarına el konuldu. Çeşitli gerekçeler söylenebilir. Sayın bakanlarımız gerekçelerini söylüyorlar. İnanırcı değil arkadaşlar. Bir ülkenin bir hükümetin bütçesinde yatırım yoksa, bir ülkede yatırım için siz birşeyler yapmıyorsanız, bütün uluslararası rekabet gücünüzü sadece ve sadece ucuz iş gücüne dayandırıyorsanız sayın bakanların söylediklerinin inandırcı olması mümkün değildir.

50. yıl: 50. yıla gelirken biz de uzun uzun ne oldu, bu son 50 yıldaki değişikliklerle birlikte 50. yılımıza nasıl giriyoruz diye baktık. Gerçekten tablo çok güzel değil. Tekrar söyleyelim. Şayet uluslararası dünyada, bugünkü küresel dünyada, bu küreselleşme, bir olgu. Emperyalizmin bir başka adı. Daha yuvarlak bir ad. Yumuşak gelsin diye. Emperyalizmin başları böyle isimlendirdiler. Emperyalist sistemde bugün varolmak istiyorsanız, isteseyinizde istemeseyinizde ulusal politikalarınızı ortaya koymak ve bunları harekete geçirmek zorundasınız. Uluslararası arenada varolmak istiyorsanız, bu ülke bilimi ve teknolojiyi özümsemek ve üretmek zorundadır. Bunu yapamazsanız ancak ve ancak gelişmiş ülkelerin taşeronu durumunda kalırsınız. Bunun da ilerisine gitme imkanınız olmaz. Kamu Yönetimi Temel Kanunu çıktığı zaman ziraat mühendislerimize daha çok mu iş bulunacak? Daha mı çok mühendis ve mimar istihdamı gündeme gelecek? Kamu hizmetleri daha mı iyi yapılacak? Kanun tasarısına baktığınız zaman, gerekçesine baktığınız zaman, amaç maddesine baktığınız zaman, kamu hizmeti kavramının çarpıtıldığını görmüyor musunuz? Kamu hizmeti herşeyden önce ihtiyaç sahibine, yani topluma, yani yurttaşların ihtiyaçlarını karşılamak anlamına gelir. Var mı kanunda böyle bir madde? Kanunda etkinlik var. Tasarıda verimlilik var, tasarıda şeffaflık var, birçok güzel sözcük var. Ama tasarıda ihtiyacı olan yurttaş, hizmetin götürülmesiyle ilgili bir açıklık yok. Şeffaflık gibi vesaire sözcükleri zaten çok fazla dile getiriyoruz. Zaten gündem içinde onları ayrıntılı olarak tartışacağız.

Ben bir tek şey söylüyorum: Bizler mühendisiz. Önünüze konan herşeyi olduğu gibi kabul eden bir mesleğin mensupları değiliz. Önümüze gelen herşeyi akıl süzgecinden, bilim süzgecinden, bizim teknik becerilerimiz ve yeteneklerimizin süzgecinden geçiren, tecrübe alışkanlığına sahip olmuş olan bir mesleğin mensuplarıyız. Lütfen her sözcüğü bu anlamda değerlendirin. Tasarıda, katılımcılığın, halkla ilgisinin olmadığını; şeffaflığın, toplum nezdinde bir şeffaflık olmadığını çok iyi göreceksiniz. O zaman, bizlere düşen bu gibi olayları reddetmekten geçiyor. Reddetmek kolay değil. Aslında reddetmek, ağır bir bedeldir aynı zamanda. Reddedebilmek için o toplum içinde sizlerle beraber aynı çıkarlara sahip olan bütün kesimleri bir araya getirmek zorundasınız. İşte Türkiye’de 50 yılda, mühendislerin önündeki en önemli sorun: Türkiye’de işçisiyle, köylüsüyle, sanatçısıyla, memuruyla, bütün üreten kesimleriyle, esnaflarıyla, bütün kesimleriyle bugünkü akıl dışı düzene dur diyen ortamın yaratılmasıdır. Mühendisler bu gibi olaylarda üzerlerine düşen görevleri her zaman yerine getirmişlerdir, bundan sonra da yerine getireceklerdir. Biraz önce burdaki sevgili çocuklarımızın çok güzel bir korosunu izledik. Ne güzel söylüyorlar. Şimdi bizler, mühendisler de türkü söylemesini çok iyi biliriz. Yalnız bizim türkü söyleyebilmemiz, bize üretim gerekiyor. Fabrikalarda, proje bürolarında, araştırma laboratuvarlarında üretim gerekiyor. O üretim içinde biz, çok güzel türkü söyleriz. O halde 50. yılda hep beraber türkü söyleyelim.

Prof. Dr. Vahap KATKAT

Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı

Sayın Genel Başkanım, sayın Bakanlarım, sayın Milletvekillerim, değerli meslektaşlarım, değerli basın mensupları. Bu yıl hem tarımsal eğitim-öğretimin 158. yılı, hem de Ziraat Mühendisleri Odamızın 50. yılını kutlamanın kıvancı ve mutluluğunu yaşamaktayız. Bu mutlu günümüzde bizlerle birlikte olan konuklarımıza ve meslektaşlarımıza teşekkür ediyor, saygılarımı sunuyorum.

Ziraat Mühendisleri Odası geçen yarımsırlık süre içerisinde mesleğimiz yanında, meslektaşlarımızın hak ve yetkileri ile ilgili çok önemli çalışmalara imza atmıştır. Yapılan bu çalışmalarda emeği geçen tüm Oda başkanlarımız ile bugüne kadar yönetimde görev alan meslektaşlarımızın hepsine içten teşekkürlerimi sunuyorum ve bu başarılı çalışmaların devamını diliyorum.

Dünya nüfusunun giderek artmasına karşın tarımsal üretimin ve özellikle de gıda üretiminin benzer şekilde artış gösterememesi sebebiyle, açlık sorunu ile savaşta başarılı olunamamaktadır. Başarı, çağdaş, yenilenebilir, doğayı bozmayan, çevreyi koruyan, sürdürülebilir tarım tekniklerini kullanarak ürünün nitelik ve niceliğinin artırılması ile ülkelerarası gelişmişlik farklılıklarını ortadan kaldıracak politikalar izlenmesine bağlıdır. Tarım ülkemizde toplumumuzun temel gereksinimlerini karşılayan, döviz getiren, ulusal

ekonomimizin temel sektörlerinin başında gelmektedir. Bu yönüyle ele alındığında özellikle gelişmekte olan ülkelerin çoğunda kalkınmanın lokomotif sektörü görevini yapmaktadır. Tarım, ülkemiz için sadece ekonomik açıdan değil aynı zamanda ülke nüfusunun %40'ını istihdam etmesiyle, sosyal açıdan da ana sektör durumunu korumaktadır. Tüm bu gerçeklere karşın 80'li yıllardan sonra kalkınma sanayileşmeyle özdeş tutulmuş, tarım ikinci plana itilmiş, ulusal bütçeden tarım sektörüne ayrılan yatırımların payı giderek azalmış ve hatta işlevlerini son derece iyi yürüten birçok araştırma, uygulama ve yayın hizmeti götüren kuruluşlar kapatılmıştır. Bu nedenlerle de tarımın GSMH içindeki payında önemli düşüşler olmuştur. Bu anlayış bu şekilde sürdürülürse, ülke olarak gelecekte çok büyük sıkıntılar yaşayacağımız apaçık ortadadır. Kapatılan kuruluşlardan bir tanesi de Toprak Su Teşkilatı'dır. Toprak Su Teşkilatı'nın kapatılmasından sonra şimdi Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (KHGM)'nün kapatılması gündeme getirilmektedir. Ülkemizde KHGM'nün kapatılmasından sonra toprak, su kaynaklarımızın korunması ve geliştirilmesi konusunda çalışma yapacak hiçbir teşkilat kalmıyor. Eğer bu teşkilat kapatılırsa, ülkemizde toprak su kaynaklarımızın geliştirilmesi ve çiftçiye hizmet götürülmesi konusunda bir teşkilatın, Tarım Bakanlığı bünyesinde mutlak surette açılması ve oluşturulması gerekmektedir.

158. yılını dolduran tarımsal eğitim-öğretimin araştırma ve yayım hizmetlerinin, ülke tarımına önemli katkıları olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak ülke tarımının, günümüzde istenilen düzeye geldiğini belirtmek olanaksızdır. Özellikle son 20 yıldır ticaretin serbestleştirilmesi ve uluslararası rekabete açılması adına politikalar izlenirken, rekabete uygun bir tarımsal alt yapı oluşturulması ihmal edilip, sorunların daha da ağırlaştırıldığına altını çizmek isterim. Küreselleşen dünyada dış ve iç borçların ağırlaştırdığı ekonomik sorunlar, ülkemizde özgün ve ulusal tarım politikalarının izlenmesini engellemektedir. Bugün şeker pancarı ve tütün tarımı konusunda yapılan düzenlemeler yanlış politikaların güncel örnekleridir. Bu anlayışla üretmek açısından kendine yeterli ülkelere birisi olma özelliğini yitiren Türkiye, neredeyse bir çok temel üründe dışa bağımlı hale getirilmiştir. 80'li yıllarda 50 milyon dolar tarım ürünleri ithalatı söz konusu iken 2000'li yıllarda tarım ürünleri ithalatı yaklaşık iki milyar dolara ulaşmıştır. Dışarıdan empoze edilen, Türk tarımı ile bağdaşmayan tarım politikaları yerine, uluslararası düzenlemelerle uyumlu olmakla birlikte ulusal politikalar oluşturularak, tarımın temel alt yapı sorunlarının hızla ortadan kaldırılması gerekmektedir. Alt yapı sorunlarının çözümüne ilişkin çalışmaların, ülkemiz tarım sektörünün idari yapısı, üretim, tüketim, fiyat ve pazar politikalarında; verimlilik ve rekabetten, kırsal, bölgesel, çevresel politikalara kadar geniş bir alanda yapılması gerekmektedir. Ülkemizde birbuçuk asrı geçen tarımsal eğitim-öğretim ve araştırmayla oluşan tarım teknolojisi ve bilgi birikimi yanında, sorunların gerçek sahibi olan üreticilerinizi dışlayan politikalarla sorunlara çözüm üretmek olası değildir. Genel olarak tarım bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, bu ürünlerin tüketim amacıyla işlenmesi, pazarlanması bilim ve sanatı olarak tanımlanabilir. Şu halde tarım, insanlığa gıda, giyim ve barınma için hammadde sağlayan bir endüstri olmaktadır. Tarımsal ürünlere olan evrensel gereksinim, bu endüstrinin önemini, hızla artan dünya nüfusu karşısında daha da artırmaktadır. Ziraat mühendisliği, hem fiziki hem biyolojik bilimlerden özel şekilde yararlanan bir mühendislik ve bilim dalıdır. Bu nedenle ziraat mühendisliği, bağımsız bir disiplin olmakla beraber tarım bilimi yanında inşaat, makina, elektrik, tekstil, gıda, kimya ve jeoloji mühendisliği uygulama alanlarında temel bilgileri gerektirir. Bu nedenle çok kapsamlı bir eğitim ve uygulama programının hazırlanması ve uygulanmasını zorunlu kılar. Kuşkusuz tarım sektörünün gelişmesinde, tarımsal yüksek öğretimin çok önemli bir payı vardır. Ancak asıl amacı, öğrenim gördüğü bilim alanında temel kavramları özümseyen, düşünebilen; düşündüklerini açık seçik ve inandırıcı bir şekilde anlatabilen; çağdaş, uygar ve kültürlü kişiler yetiştirmek olan tarımsal yüksek öğretimin ve bu eğitimi alanların önemli sorunları bulunmaktadır. Tarımsal öğretimin 158. yılı ve Ziraat Mühendisleri Oda'mızın 50. yılını kutladığımız bugün bunlardan birkaçına da değinmek istiyorum.

Ülkemizde ziraat fakültesi sayısı gereksinim duyulandan çok daha fazladır. Bu konuya geçmeden konuşmanın bu bölümünde çok kısa olarak tarımsal eğitim-öğretimin tarihçesine değinmek istiyorum. Nereden başladık, bugün nereye geldik? Elimizdeki belgeler yüksek öğretim yapan ilk ziraat okulunun büyük Reşit paşanın emri ile 158 yıl önce İstanbul Yeşilköy'de açıldığını göstermektedir. Bu okul eğitiminden iki yıl sonra ara vererek kapatılmıştır. Bu okulun kapanmasından oldukça uzun bir süre geçtikten sonra ikinci bir girişim yapılmış ve 1891 yılında Halkalı Ziraat Yüksek Okulu açılmıştır. 4 yıllık eğitim

öğretime dayanan bu okul, 37 yıllık süre içerisinde pek çok ziraat mühendisi yetiştirdikten sonra ziraat tahsilinin ıslahı kanununun yürürlüğe girmesi ile 1928 yılında kapatılmıştır. Modern anlamda tarımsal eğitim ve öğretim ise Cumhuriyetimizi ancak 10. yıl dönümünde 30 Ekim 1933'te Ankara'da açılan Yüksek Ziraat Enstitüsü ile başlamıştır. Bu enstitünün açılışında ulu önder Atatürk ve çalışma arkadaşı İnönü'nün büyük katkıları olmuştur. Bir tarım üniversitesi niteliğinde olan Yüksek Ziraat Enstitüsü 1948 yılında çıkarılan bir kanunla Ziraat Fakültesi haline dönüştürülmüş ve Ankara Üniversitesine bağlanmıştır. 1980'e kadar ülkemizde Ankara, İzmir, Erzurum ve Adana'da olmak üzere 4 ziraat fakültesi bulunurken 1981'den itibaren sayıları hızla artmış, bugün bu sayı 23'e ulaşmıştır. Hala da yenilerinin açılması için zorlamalar olmaktadır. Bu fakültelerin büyük bir bölümü ülkemizin ziraat fakültesi gereksinimine göre değil, politik kararlara göre açılmıştır. Kuruluş kanunu çıkmış, fakültelerin kapatılması belki zor ama hiç olmazsa bundan sonra yenilerinin açılması kesinlikle düşünülmemelidir.

Ziraat Fakülteleri öğrenci kontenjanları olması gerekenden oldukça fazladır. Ziraat fakülteleri uygulamalı eğitim, öğretim ve araştırma yapan yüksek öğretim kurumlarıdır. Bu özelliği nedeniyle de giderek artan sayıda öğrenci alma ve yetiştirme şansları yoktur. Ancak mevcut altyapısına göre 20-25 öğrenci kapasiteli lisans programlarına, çok daha fazla öğrenci alınmaktadır. Bunun sonucu olarak bir taraftan yüksek öğretimde nitelik erozyonu, diğer taraftan da biraz önce belirttiğim gibi ziraat mühendisi enflasyonu ortaya çıkmaktadır. Fakültelerdeki öğrenci kontenjanları üniversite dışında kalan öğrenci sayısına göre değil, fakültelerin eğitim öğretim için mevcut olanakları ve ülke gereksinimine göre akılcı ve gerçekçi olarak belirlenmelidir. Bazı ziraat fakültelerindeki öğretim programları gereğinden fazla artırılmıştır. Bölge farklılıkları, öğretim üyesi sayıları ve alt yapı olanakları dikkate alınmadan mevcut 10-12 lisans programı her fakültede açılmaya çalışılmıştır. Her programa öğrenci alınması sonucu, öğrenci sayıları mevcut alt yapı olanaklarının üzerine çıkmış hem de eğitim öğretim kalitesi düşmüştür. 1999-2000 eğitim öğretim döneminden itibaren bu programlar "bitkisel üretim", "hayvansal üretim", "tarım teknolojisi", "gıda mühendisliği" ve "peyzaj mimarlığı" olmak üzere 5'e düşürülmüştür. Ancak ziraat mühendisliği eğitim öğretiminde arayışlar sürdürülmektedir. 2003-2004 eğitim öğretim döneminden itibaren bu kez lisans programı "ziraat mühendisliği", "gıda mühendisliği" ve "peyzaj mimarlığı" olmak üzere 3 program altında toplanmıştır. Ülke gereksinimlerine yanıt verecek çağdaş, kaliteli ziraat mühendisi geliştirme çabasında olan ziraat fakültelerinin, bu konuda çalışmalarını ve çabalarını bundan sonra da sürdürülebileceğine inanıyoruz. Son yıllardaki bu değişimlerin, çağdaş üniversiter anlayış içerisinde büyük bir emek ve özenle yakaladığı gelişmeyi engellemeyen, sahip olduğumuz ayrıcalığı koruyan bir yönde olması en içten dileğimdir. Ziraat fakültelerinde sürdürülen mevcut eğitim öğretimin kalitesinin artırılma zorunluluğu bulunmaktadır.

Eğitimde kalitenin artırılması konusunda fakültemizde yapılan çalışmalardan, yararlı olacağı umuduyla, kısaca bahsetmek istiyorum. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi eğitim öğretimde kalitenin artırılması ve akreditasyon çalışmalarına 2 yıldır yoğun zaman ayırmaktadır. Bunun sonucu da 2003 Mayıs ayında Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından üniversitemiz ve fakültemiz kurumsal değerlendirme sürecinden, başarılı bir şekilde geçmiştir. Uludağ Üniversitesi bu süreci başarı ile tamamlayan ODTÜ, Boğaziçi ve Marmara üniversitesinin bir bölümünden sonra gelen 4. üniversitedir. Bu süreçten başarı ile geçmek kolay olmamıştır. Bu süreçten geçebilmek için yapılanları ana başlıkları ile ifade etmek istiyorum. Öncelikli olarak fakülte temsilcilerinden oluşan üniversite akreditasyon kurulu oluşturuldu. Daha sonra benzer kurul, bölüm temsilcilerinden oluşan fakülte akreditasyon kurulu ile devam etti. Bu kurul fakültenin ve bölümlerin misyon, vizyon ve temel hedeflerini belirledi. Üniversite ve fakültelerin stratejik planları hazırlandı. Fakülte ve bölümlerin öz değerlendirme raporları oluşturuldu. Daha sonra fakülte ve bölümlerin verimlilik analizleri yapıldı. Burada güçlü, zayıf yanlarımız; fırsat ve teklifler objektif olarak belirlendi. Tüm öğretim üyelerimiz ders dosyalarını hazırladı. Ders içeriklerini gözden geçirdi. Dersler arasındaki tekrarlamalar dublikasyonlar giderilmeye çalışıldı. İki yıldır her ders yarı yılı sonunda öğrenci anketleri ile dersin içeriği, adı, verilmiş şekli, derste kullanılan araç ve gereçler ile öğretim üyesinin performansı değerlendirilmeye başlandı. Bu öğrenci anketleri değerlendirildikten sonra, sonuçlar öğretim üyelerine düzenli olarak iletilip, öğretim üyelerinin başta ders dosyaları olmak üzere bu anket sonuçlarına göre varsa sorunlu yönlerin tekrar gözden geçirilmesine olanak sağlandı. Bunun yanında mezunlar kurulu ve

işverenler danışma kurulunu oluşturarak, bu kurulların eğitim öğretim programlarımız konusunda yılda iki kez görüş ve önerileri alınmaya başlandı. Özellikle işverenler kurulunu oluşturan üyelerin, başta öğrenci stajları olmak üzere eğitim öğretim programları ile ilgili çok önemli eleştirileri ve önerileri saptandı. Bu arada fakültemizde kredili sistemde eğitim öğretim yapılmakta olup; yeni not değerlendirmesi uygulaması; yarı alan, çift alan uygulaması; lisan yaz okulu ve 130 kredi saat eğitim öğretim programları yanında İngilizce hazırlık sınıfı da dahil olmak üzere yeni bir takım uygulamalar başlatıldı. Yabancı dil eğitimi hazırlık sınıfıyla kalmayıp, hazırlık sınıfından sonra 3, 4, 5 ve 6. yarı yıllarda 4'er kredi saatlik mesleki yabancı dil 1, mesleki yabancı dil 2, konuşma ve yazmada yabancı dil olmak üzere 16 kredi saatlik yabancı dil dersleri ile bu yabancı dil eğitimi desteklenmektedir. Bu çalışmalara paralel olarak tüm hazırlıkları tamamlamış diploma eki hazırlanmıştır. Önümüzdeki dönemden itibaren bu diplomaların verilmesi planlanmaktadır. AB'ne giriş sürecinde olan Türkiye'de tarımsal eğitim öğretim programları bu gelişmeler çerçevesinde tekrar gözden geçirilmeli ve ülke koşulları da dikkate alınarak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Yeniden oluşturulacak tarımsal eğitim öğretim programları öğrenci odaklı işgücü ve işveren hedefleriyle uyumlu, sürekli gelişmeyi ve eğitimde kaliteyi sistemli hale getiren şekilde olmalıdır. Sonuç olarak tarımsal eğitim ve öğretimde çağdaş ve dünya standartlarında bir eğitim ve öğretim hedeflenmeli, fakültelerin vizyon, misyon ve temel hedefleri açıkça ortaya konmalı ve programlar objektif ölçütlere uygun olarak güncellenmelidir. Eğitim programları geliştirilmesinde içsel ve dışsal paydaş odaklardan, öneri ve geri beslemeler alınmalı ve varılan sonuçlar bu programlara yansıtılmalıdır. Derslerin kredileri ve ağırlığı, gelişmiş ülke ve onlarla uyumlu olacak şekilde yeniden yapılmalı, "Polonya Reformu"nun hayata geçirilmesi ve "Avrupa Kredi Transfer Sistemi" uygulaması yönündeki çalışmalar hızlandırılmalı ve bu süreçte ziraat mühendisliği kavramı, objektif kriterlere göre sorgulanarak mezunların ünvanları ve görev tanımları yeniden yapılanma içerisinde, doğru şekilde düzenlenmelidir.

Bu duygu ve düşüncelerle tarımsal öğretimin başlamasının 158. yılı ve Ziraat mühendisleri Odamızın 50. yılını en iyi dileklerle kutlar, 2004 yılının meslektaşlarımıza ve Türkiye'mize hayırlı olmasını diler, hepinize saygı ve sevgilerimi sunarım.

Prof. Dr. Sami GÜÇLÜ

Tarım ve Köyişleri Bakanı

Sayın Genel Başkan, sayın Bakanlar, sayın katılımcılar, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'nın kuruluşunun 50. yılı ve tarımsal eğitimin başlamasının 158. yılı nedeniyle tarımsal etkinlikler kapsamında düzenlenen "Tarım ve Mühendislik" konulu uluslararası sempozyumda sizlerle birlikte olmaktan duyduğum memnuniyeti ifade ediyorum. Hepinize saygılarımı sunuyorum.

Tarım sektörünün ülke ekonomisi bakımından önemini, çok değişik şekilde ifade edebiliriz. Bununla ilgili bilgileri çok detaylı olarak aktarmak gereğini pek fazla duymuyorum ama ülkemizin en başta gıda güvenliği içindeki rolü, tek başına rolü, bu örneği ortaya koyabilecektir. Bunun dışında istihdam ve üretime olan katkısı yönü, yine hepimizin bildiği önemli olanlarından bir tanesidir.

Tarımsal eğitim konusunda vaktinde çok sınırlı sayıda eğitim kurumumuzla sürdürdüğümüz çalışma var. Özellikle 1980 yılından sonra hızla artan eğitim kurumlarımızın sayısı ile birlikte, önemli oranda mezunlarımızda da artış gözlenmiş ve bu artış, talepte meydana gelen artışa paralel bir şekilde gelişmediği için, bir kısım sorunları bünyesinde taşımaya başlamıştır. Tabii bu konuda hepimize, meslek kuruluşlarına, Tarım Bakanlığı'mıza ve konuyla ilgili tüm kurumlara görevler düşmektedir. Ve insanlarımızın üretime daha etkin bir şekilde katılabilmesi önemini, büyük önemini korumaktadır. Ziraat mühendislerimizin kamu sektörü içinde istihdamı konusunda meydana gelen değişimleri dikkate aldığımızda, sınırlı bir artış olacağı ortadadır. Dolayısıyla piyasaya dönük bir eğitimin verilmesi ve daha çok müteşebbis anlayışında bir eğitimin giderek öne çıkması, hepimizin beklediği yöndeki bir gelişme olarak durmaktadır.

Ben, bugünkü değerlendirme içerisinde Türk tarımı ile ilgili de bazı konuları dile getirmek istiyorum. Benden önceki konuşmacı arkadaşlarımın da bazı ipuçlarını verdiği

konularda bir değerlendirme yapmak gerekirse, Türkiye’de tabiki tarım geçmişte önemi çok yüksek olan bir sektör. Gerek barındırdığı nüfus itibariyle, gerekse toprak nezdindeki kayıp itibariyle ve gerekse ihracattaki o büyük öneminden dolayı.

Dünyanın gelişmiş ülkelerine baktığımızda görüyoruz ki, tarımın milli gelirin içindeki payı %5’in çok altındadır. İstihdamdaki payı %2'lere kadar düşmüştür. Ama hem kendi ülkelerinin insanlarını besledikleri gibi hem de dünyanın gelişmekte olan ülkelerindeki temel gıda ihtiyaçlarını ve tarımsal hammadde ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumdadırlar. Bu olayın tabi yönüdür. Ülkemizdeki gelişme de bu tabi yöne uygundur. Ancak diğer sektörlerde olduğu gibi tarım sektörü de bu yöndeki gelişmeye rağmen, sorunlarla karşı karşıyadır. Yani gelişme yönü doğrudur; ancak içinde bulunan seviye itibariyle, tabi içinde bulunduğumuz durumu da çok güllük gülistanlık göstermek doğru olmaz. Tarımla ilgili bu hadise diğer sektörlerimizle mukayese edildiğinde şöyle bir genelleme yapmak mümkün. Bir ülkede yaşıyoruz. Bu ülkenin hem bir sosyal kültürü, hem bir siyasal kültürü hem de ekonomik bir anlayışı vardır. Bu anlayışla ilgili ortaya çıkan durum, tüm sektörlerde ortaktır ve benzerdir. Dolayısıyla biz tarım sektörüyle ilgili bir değerlendirme yaparken, ne çok fazla olumsuz bir tavır sergileyelim ne de olduğundan fazla hadiseyi olumlu göstermeliyiz. Çünkü nasıl insanlar arasında bir benzerliğimiz varsa tutum ve davranışlarımızda, kültürel olarak; sektörler arasında da benzerliklerimiz var. Yani eğitim, kültür, sanayi, hizmet sektörleri, bankacılık sektörlerinde durum neyse, nasıl bir benzerlik ölçütü varsa; tarım sektörü de bunların içerisinde yer alan bir sektördür. Çünkü bu ülkenin insanları olarak biz bu sektörlerde çalışıyoruz, yönetiyoruz, politikalar geliştiriyoruz ve uyguluyoruz. Dolayısıyla tarım sektöründeki durum genel gelişme içerisinde herhangi bir yerde. Elbette kendi içerisinde nisbi bir sırası var. Dolayısıyla tarımla ilgili gelişmeleri bu açıdan değerlendirdiğimizde ülkemizde geçmişteki nisbi öneminin büyüklüğü sorunların olmadığı anlamına gelmediği gibi bugün milli gelirdeki nisbi payındaki düşme de bu sektörün çok daha olumsuz bir noktaya geldiğini ifade etmez. Elbette bu sektörümüzün diğer bütün alanlarda olduğu gibi çok önemli dar boğazları vardır. Ben bununla ilgili bazı hususları ifade etmek ve değinmek istiyorum. Evvela, Türkiye 1980 sonrasında gerçekten bazı alanlarda ihmal diye nitelendirebileceğimiz gelişmelere sahne olmuştur. Bunu şöyle ifade edebiliriz. Tabi hayatta da geçerliliği olan bir kural vardır. Önceliği belirlerseniz, bu öncelik kategorisine girmeyen alanlarda ister istemez bir geriye düşme kaçınılmazdır. Türkiye ta 1923 Cumhuriyetin ilanı ile birlikte sanayileşmeye çok büyük bir önem vermiştir. Bu öneminden de vazgeçmemiştir. Bu yanlış da değildir. Bu dönem içerisinde, bu uzun dönem içerisinde zaman zaman tarım sektörüne önem nisbi olarak ilerleme göstermiştir. Ama bazı dönemlerde düşmüştür. İşte 1980’li yıllardan sonra tarım sektörümüze verilen önem ortaya çıkmıştır. Ve bu özellikle sosyal bünyede, yani gelir dağılımıyla ilgili bir tespit yapacak olursak özellikle çalışanların veya bunun göstergesi olarak reel ücretlerin milli gelirdeki, fonksiyonel gelir dağılımındaki payındaki düşme nasıl 1980 sonrası dönemini karakterize eden bir gelişmeye, tarımla ilgili konularda da bir olumsuz gelişme olmuştur. Türkiye’de bugün için, 24 milyon nüfusumuz yaşamakta ve çok büyük bir istihdam oranı bu sektörde yer almaktadır. Tarımın toplam ihracat içerisindeki payı %10’ların üzerinde. Dün yapılan bir açıklamaya göre, tarımsal ürünler itibariyle 6.1 milyon dolarlık bir ihracat ifade edilmiştir ve tarımsal ürünler ithalatı ise 4.7 milyar dolarlık bir seviyeye ulaşacaktır.

Şimdi burada ithalat, ihracat rakamları ile ilgili bir hadiseyi de size belirtmek istiyorum. Bu konuda işlenmiş ve işlenmemiş tarım ürünü ayırımına göre ilk 11 aylık dönemde, tarım ürünleri ithalatında ihracatı aşan bir rakam ifade edilmiştir. Ama bunun tabi bir yönü vardır. Türkiye’de 1980 öncesinde tarım ürünleri ithalatı, miktar olarak elbette düşük olacaktı ve toplam ihracat dediğimiz dış ticaret hacmi de hepimizin bildiği gibi beş milyar doların altında bir rakamdı. Ama bugün ulaşılan seviye 115 milyar dolar. Toplam ithalat 65 milyar dolar, bunun içerisinde 4.7 milyar dolarlık bir tarımsal ürün ithalatı var ve Türkiye bu kapalı ekonomi şartlarına göre dışarı çok açılmış. Adeta, dış ticarete büyük bir serbestliğe doğru gitmiştir. Dünyadaki genel gelişme bu yönde ve bu büyük gelişmeye rağmen, Türkiye’de toplam ithalat içerisinde tüketim malları ithalatı %12 gibi bir seviyede ve dolayısıyla Türkiye sadece tarım ürünleri ithalatı değil toplam ithalatı itibariyle %12 seviyesinde bir düşük oranı korumaktadır. Ve bu ülkemiz açısından hiç olumsuz bir şey değildir. Bir de düşünün Türkiye’deki tüketim kalıplarını; insanların gelir seviyesi arasındaki büyük farklılıkları, toplumsal talep ve 10 milyon üzerindeki bir turist hareketinin ortaya çıkardığı ek talep, tarım ürünleri ithalatına olan yeni talepleri doğurmaktadır. Bu

ifade ile şunu söylemeye çalışıyorum. Sektörümüzün sorunları vardır. Üretimde, verimde, kalitede, pazar içi üretimde sorunlarımız vardır. Ancak bunlar sektörün olumlu taraflarını görmeye mani olmamalıdır. Nitekim yıllardan beri bu ülkede tarımsal alanda yapılan çalışmalar üniversitelerimizde ve Tarım Bakanlığı'na bağlı araştırma enstitülerinde; özellikle tahıl ve benzeri ürünlerde tohum yetiştirme ve ıslah çalışmalarında çok önemli mesafeler alınmıştır. Ancak bunun uygulanmasında sorunlarımız vardır. Bunun yaygınlaştırılmasında, çiftçilere intikalinde sorunlar yaşanmıştır. Ama araştırmayla ilgili alınan mesafe sevindiricidir. Yüzlerce çeşit üretilmiştir. Daha da üretilmelidir. Bunun dışında ıslah çalışmalarımız: Elbette henüz arzu ettiğimiz noktaya gelmiş değiliz. Ama Türkiye'de hayvan ıslahı konusunda belirli bir mesafeye gelinmiştir ve bunun hızlandırılması için gerekli alt yapılarda önemli bir gelişme görülmüştür. Türkiye tarımın elbette en önemli sorunu işletme ölçeğidir, parçalanmışlıktır. Bu konuda bu büyük nüfus kütesinin burada barınması ve bizim hizmet ve sanayi sektöründe, istihdam kapasitesinde çok hızlı bir şekilde artarak bunları bünyesine katmaya imkan bulamadığımız bir dönemde kırsal kesimde bu insanları tutmak zorunda olduğumuza göre o zaman; işletme ölçeğinin büyütülmesi, parçalılığın önlenmesi gerekir. Ama bu konu da Türkiye'nin üzerinde durması gereken bir konudur. Giderek bu hususta bir iyileştirme çalışması şarttır. Burada kısa vadede yapılacak olan şey, büyük ölçekli işletmelerin pazar için, verim için, kalite için, hem de rekabet düzeni üzerinde şartlar için büyük ölçekli işletmeler konusunda bizim bazı alanlara öncelik vermemiz gerektiğidir. Sulama yatırımları hayati önemdedir. Ancak hepimizin bildiği gibi Türk ekonomisi doksanlı yıllarda 94 krizi, 97-98, Uzakdoğu ve Rusya krizleri, 2000-2001 bizim kendi bünyemizde oluşturduğumuz krizlerle içine düştüğümüz durumu unutmamalıyız. Biz bunları yok sayarak 2004 bütçesi hakkında bir değerlendirme yapacak olursak çok sıhhatli olmaz. Daha makul ve daha sağlıklı olmak durumundayız. Türkiye 2004 bütçesinde yatırımlar için ayırabildiği 7 katrilyonluk bir bütçedir. Ve bu inanılmaz ölçüde küçük bir rakamdır. Yaklaşık 65 katrilyonluk bir payı mutlak değeri faiz ödemeleri için ayırdığımız bütçe yanında, değil katrilyonluk bir yatırım elbette Türk ekonomisinin içinde bulunduğu durumu gözler önüne serecek haldedir. Bu 1990'da özellikle 2000-2001 yıllarındaki uygulamaların tabii bir sonucudur. Türkiye'deki yönetim, siyasi iktidarlar, parlamentodaki partilerin ve denetimle ilgili girişimlerimiz sonucu Türkiye bu noktaya düşmüştür. Sebepleri dışta aramak ve dıştan gelen etkilerle Türkiye'nin bu noktaya düştüğünü söylemek, Türkiye'deki insan gücünün rolünün bir fonksiyonudur ve bence olduğundan daha küçük bir noktaya getirmek demektir. Elbette biz sorumluyuz. Yani bu ülkede yaşayan insanlar, aydınlar, siyasetçiler, üniversite mensupları; sorgulanması gerekenler de bizleriz. Sorumluluklar bizdedir, dışarda değil. Ve bu dönem içerisinde oluşturulan politikalar konusunda, davet dıştan gelmemiştir. Türkiye bu badireler içerisinde adeta bir krize girdiğinde dış kaynak ihtiyacı, üretiminin sürdürülebilmesi için ithalat yapması zorunluluğu, ama dış kredi bulmak konusundaki büyük dar boğazı uluslararası kuruluşlarla yapılan anlaşmalar sonucu bir program uygulamaya mecbur kalmıştır. Bunun ifadesi, bir kısım dış güçlerle süreç hızlandırmıştır. Elbette bunların davranışlarında anlaşılmayan bir yan yoktur. Ama rol bizimdir. Dolayısıyla geldiğimiz noktayı hiç unutmadan ve bunlarla ilgili konularda gerekli dersleri alarak Türkiye'nin bir bakıma bugün kabul etmediği, ulusal bulmadığı tarım politikaları iyileştirmek, ulusallaştırmak, yerleştirmek, bizim görevimizdir. Bununla ilgili hususta AKP iktidarının ve tarımla ilgili konuda konuştuğumuzda tarım bakanlarına yöneltilecek eleştirilerdir. Böyle bir zemin üzerinde yapmalıyız.

Biz bilgiyi paylaşmaya, politikalarımızı yerleştirmeye ve millileştirmeye, bu toplumun aydınlarının, düşünürlerinin ve siyasetçilerinin kabul edebileceği, toplum çıkarları ön plana alan öncelikler üzerine oturtmaya, niyetli ve kararlıyız. Bunu bu kürsüden böyle ifade ediyorum. Dolayısıyla bununla ilgili olarak yapmamız gereken hususlara da çalışmalarımızı toplumun bir çok kesimiyle paylaşıyoruz. En başta da Ziraat Mühendisleri Odalarımızla. Düşünce ve projelerimizi anlatırken onlardan da fikir alarak, düşünce olarak uygulayacağız. Türkiye'nin insan gücü, gerek yurt dışındaki kuruluşlarla FAO gibi, gerekse üniversitelerimizin bünyesinde tarım politikaları geliştiren insanlarımız var. Bu hususları 2004 yılı içinde çalışacağımızı göreceksiniz. Bu önemli ve büyük sektörün sorunlarını çok kısa süre içinde çözmeyi vadetmiyoruz. Bunların kısa vadede olmayacağını biliyoruz.

Kısa vadede olacak olanlar şunlardır: Öncelikli olan alanlarda yasal düzenlemeler ve bir kısım projelerimizle sektörü daha dinamik hale getirmek ve bir kısım sorunları çözmek

için adım atmamızdır. Biz hiçbir projemizi tarım sektörünün sorunlarını çözecek bir proje olarak görmüyoruz. Herkes ifadelerimizin mütevaziliğine dikkat etmelidir. Tarımın sorunlarına dikkat çekmeliyiz. Başta siyasetin, bürokratların, aydınların ve toplumun kararlarında etkili olan kesimlerin rolünün etkinliğini bildiğimiz için, bu insanlarla işbirliği içine girmeliyiz. Orta vadede yapacağımız şeyler elbette Türkiye'nin temel tarım sorunlarıyla ilgili olarak ıslah çalışmalarıdır, tohumculuk alanıdır, tarımsal mücadele alanıdır. Bu konularda mutlaka başarı sağlayacağız. Bir süre sonra bu alandaki olumlu gelişmeleri göreceğimizi umut ediyorum. Uzun vade de Türkiye'nin elbette AB'ye uyumu, konumu, yapılan düzenlemeler ve Türkiye'de çok daha yüksek verimli bir işletme ölçeği, daha geniş bir sulama imkanı ve şartlar içerisinde iyileşmeye doğru seyreden bir tarım sektörü. Bilgi ve teknolojiyi Türkiye bünyesine, her alanda mutlaka katmalıdır. Tecrübesini, birikimini, araştırmalarını, dünya gelişmelerini takip etmelidir. Bunu sadece tarım sektörü için söylemek istemiyorum, tüm alanlar için söylüyorum. Eğer Türkiye bu konuda gerekli hamleyi yapmazsa ki bunun için gerekli şartlar 2003-2004 yılı içerisinde çok daha uyumlu hale gelmiştir. Bu gerek siyasi istikrar, gerekse ekonomideki genel gelişme anlamında söylüyorum. Türkiye bugün dünyada ve bölgesindeki mevcut itibarını sürdürmez. Bu tarım içinde geçerlidir. Türkiye tarım alanında bilgiyi, tecrübeyi, teknolojiyi ve araştırmayı en belirleyici nokta olarak tanımlamalıdır. Genel anlayışımızı ve yaklaşım tarzımızı ifade etmeye çalıştım. Elbette somut olarak bir çok sorunlarımız var. Ama bu sorunlarımızla ilgili bilgisi olanla, çözüm önerisi olanla bunları düşünmek, tartışmak genel ilkimiz. Ve adım adım bunların üzerine gitmeliyiz.

Ben Tarım ve Mühendislik konusundaki bu sempozyumun, tarımsal sorunlarımıza yeni bakış açısı ve çözüm önerileri getirmesini diliyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Deniz BAYKAL

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı

Saygıdeğer Bakanlar, TMMOB'nin ve Ziraat Mühendisleri Odası'nın değerli başkanları, saygıdeğer konuklar.

Ziraat Mühendisleri Oda'sının kuruluşunun 50. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenmiş olan "Tarım ve Mühendislik Uluslararası Sempozyumu" açılış töreninde sizlerle birarada olmak benim için büyük bir mutluluk. Bu toplantıyı düzenleyen Ziraat Mühendisleri Odası değerli Başkanına, Yönetim Kurulu'na ve beni çağıran değerli arkadaşlarıma içten şükranlarımı sunuyorum.

Ziraat Mühendisleri Odası'nın 50. yılının bir önemli dönüm noktası olduğunu düşünüyorum. 50 yıldır görev yapan ODA'mızın, bundan sonra daha da etkin, daha da başarılı bir biçimde çalışmalarını sürdürmesini diliyorum. Tabii bu 50. yıl kutlama törenleri dolayısıyla düzenlenen bu uluslararası sempozyum, herhalde tarımın sorunlarının teknik düzeyde ayrıntılı bir şekilde ele alınacağı bir platform haline dönüşecektir. Bu yönüyle tarımımızın çok şiddetle ihtiyaç duyduğu bir yeni bilimsel arayış yaklaşım siyasal değerlendirme fırsatı da sanki doğacaktır.

Bugün açılış esnasında çok değerli konuşmacıları dinledik. Sorunların ne olduğu aşağı yukarı ortaya çıktı. Ben de bu çerçevede genel değerlendirmelerimi sizlere iletmek istiyorum. Önce bir ilginç paradoksla karşı karşıya olduğumuza dikkatinizi çekmek istiyorum. Tarım alanında zaten çok paradoks var ve bu paradokslar da sadece bizimle de ilgili değil. Evrensel paradokslar da var. Evrensel paradoks nedir? Dünyada tarımsal üretim teknolojisi ve insanlığın tarımsal ihtiyaçlarını karşılayacak bir teknolojik düzeye çıkma uğraşısından doğan üstün bir başarıyla sonuçlanmıştır. Bilgi teknolojisinde, genetik biliminde, üretim teknolojilerinde, biyoteknoloji alanında öylesine açılımlar sağlanmıştır ki, bugün insanlığın tümünün beslenme ihtiyacını, tarımsal ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir düzey ortaya çıkmıştır. Fakat maalesef bu kadar teknolojik ilerlemeye ramen, dünya çok ilkel tarım sorunlarıyla da karşı karşıyadır. Örneğin açlık sorunuyla karşı karşıyadır. Ve açlık hala yeryüzünde 21. yy'da ilerlemekte olduğumuz bir dönemde çok ciddi bir sorun olarak devam ediyor. Ve dünyanın önemli coğrafyalarında yaşayan insanlar, sadece coğrafyalarında yaşadıkları için iyi beslenemiyorlar ve çocukluklarından itibaren, önce her türlü sağlıksız bir büyüme çabası içine sürükleniyorlar. Sonra çok ciddi erken ölüm

gerçeğiyle karşı karşıya gelebiliyorlar. Ve dünyamız beslenemiyor, insanlar beslenemiyorlar ama insanları besleyecek teknoloji bilim altyapı dünyanın elinde. Dünyanın bir bölgesinde satılmayan, tüketilemeyen fazla ürün problemi öte yanda beslenemeyen açlıkla ölüme mahkum olan binlerce yüzbinlerce insanın problemi. Bu tabii büyük bir paradoks. Tabii bu paradoks tarımın paradoksu değildir. Bu düzenin paradoksudur. Bu dünyadaki ekonominin daha çok sisteminin ortaya koyduğu çarpıklığın kendisini gösterdiği bir paradokstur. Dünyada böyle bir manzara var. Tabii bunu uzatmakta mümkündür. Bir yanda böyle bir tablo var, bir yanda destekleme -tarımda destekleme- konusunda kendisini gösteren çarpık bir anlayış var. En son Cancun'da yapılan uluslararası toplantıda, bu dramatik bir biçimde ortaya çıktı. Yani gelişmiş ülkeler, kendi üreticilerinin desteklenmesi haklarını korumak istiyorlar. Bu konuda hiç bir ödün vermek istemiyorlar. Bir yandan uluslararası ekonominin tarım dahil her türlü kısıtlamadan arındırılmış, serbest bir ticaret anlayışına göre şekillendirilmesi gerektiğini söylüyorlar. Serbest ticaret anlayışını heryere egemen kılmak istiyorlar. Ama öte yandan serbest ticaret anlayışını temelde ortadan kaldıran doğrudan destekleme politikasını, kendi ülkelerinde kendi üreticilerine yönelik olarak yaygın ve etkin bir şekilde kullanıyorlar. Bu yöntemin diğer ülkeler tarafından kullanılmasını yasaklamayı/engellemeyi de temel amaç biliyorlar. Yani az gelişmiş ülkelerin tarımsal üretimleri, tarımsal üreticilerini desteklemelerini yasaklarken kendi üreticilerini destekliyorlar. Bu tabii sıradan bir çarpıklık tablosu oluşturmanın ötesinde bir anlam taşıyor. Bunun sonucu dünyada tarım alanında, piyasalarda kendisini gösteren büyük dengesizlik ve çarpıklık oluyor. Az gelişmiş ülkeler kalkınmak için tarımlarını geliştirmek için çalışmak zorunda ama onlar kendi tarımlarını geliştirmek için her türlü destekten yoksun gelişmiş ülkelerin tarım ürünlerinin rekabetine, pazarlarını sunmak durumunda. Açılan pazarlar haksız, adaletsiz, dengesiz ve rekabet bu ülkelerin tarımı geliştirme, kendi sorunlarını çözmeye beslenme sorunlarını çözmek konularında çok ciddi sorunlarla karşı karşıya gelmelerine yol açıyor. Bütün bu çarpıklıklar tarımdaki sorunların altında yatan ana nedenlere bizi götürüyor.

Türkiye'nin de bilimsel anlamda tarım öğretim ve eğitiminin başlangıcının 158. yıl dönümünü kutluyoruz. Demek oluyor ki, Türkiye'de 158 yıldır tarıma bilinçli bir şekilde yaklaşma gereği duyulmuş ve tarımın doğru yöntemlerinin araştırılması, uygulaması konusunda sistemli bir çaba sergilenmiş. Takdire şayan bir tablo: 158 yıldır babadan görme usullerin ötesinde, bu işin özüne girelim, bilimine girelim, nasıl olması gerekiyor araştıralım denilmiş ve 50 yıldan beri Ziraat Mühendisleri Odası olarak kendisini gerçekleştiren bir örgütlenme var. Türkiye'de öyle anlaşılıyor ki, tarım bilimi açısından fevkalade gelişmiş, hatta gereğinden fazla gelişmiş. Çok fazla üniversite açılmışlığıyla ve çok fazla öğrenci alınmışlığıyla, dönemi daha da ileri götürmüştü; bilgi düzeyinde bir ilerleme var. Ama öte yandan Türkiye'de tarım sorunlarının maalesef karmaşıklaşmakta olduğu bir tabloyla da karşı karşıyayız. Yani tarımda bilgi artıyor, bilim artıyor eskiden beri bu işi çözümlüyoruz, ama tarımsal sorunlarımızı çözmeye bakımından gerekenleri yapma iradesini, siyasi kararlılığını, ne yazık ki yeterince gösteremiyoruz. Bu da bir çarpık manzara.

Türkiyede en çok şikayet üreten sektör ve kesimlerin başında tarım geliyor. Türkiyede en fazla işsiz mühendisin bulunduğu alanların başında gene tarım geliyor. Tarım mühendisleri, işsiz tarım sektörü en büyük şikayetçi. Bu bir çarpıklık. Bir paradoks. Doğru yaklaşılmamış konuya; yapılması gereken şeyleri biliyoruz ama yapamıyoruz, yanlış bir tabloyla sürdürmekte ısrar ediyoruz.

Değerli arkadaşlarım, şu bir gerçek, tarımı ikame etmek mümkün değil. Yani bilim ve teknolojideki gelişmelerle, pek çok alanı ikame etmek mümkün. Ama tarımı ikame etmek, suyu ikame etmek mümkün değildir. Toprağı ikame etmek mümkün değil. Bunlar ana yaşam maddeleri, işin çıkışı ve olmazsa olmaz, insanın, yaşamın, canlı yaşamının olmazsa olmazı. Bakın marsa gidiyoruz. Marsta aradığımız su var. Su varsa gerisi olabilir. Su, toprak yaşamın özü, onlarsız tarımı ikame etmek mümkün değil. Tarımın ekonomi içindeki payı azalabilir. Tarımın ekonomik değeri, önemi zaman içerisinde ciddi farklılıklar gösterebilir. Ama tarımı sınıflandırmak tarımı yok saymak, tarımın karşıladığı gereksinimleri ve ihtiyaçları bir başka şekilde sanayiyle, teknolojiyle karşılamak söz konusu değildir. Doğayı ikame etmek mümkün değildir. Çevreye duyarlı olmak büyük bir önem taşıyor. "Eyvah elimizden işin temeli gidiyor" kaygısı insanları harekete geçiriyor. Doğa, çevre, tarım yaşamın özü ve temeli. Bunu kesinlikle unutmamak ve bu konuya o nedenle ayrı özel bir saygıyla yaklaşmaya ihtiyaç var.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye’de tarımın ekonomik sosyal ve ekolojik yönetsel siyasal oyunları çok konuşuldu. Bütün bunları herkes ve hepimiz çok yakından biliyoruz. Ama genel olarak baktığınız zaman belki şunu söylemek mümkün: Türkiye geride bıraktığımız bu Cumhuriyet dönemi içinde tarımı çok önemsendi. Tarımda ciddi bir atılım yapma gereği duydu ve tarımı tekrar insanlarımızın kendi ihtiyaçlarına cevap verecek, ekonomik kalkınmaya katkı verecek, Türkiye’nin dış ticaretine destek verecek, sanayisinin alt yapısını oluşturacak, insanları istihdam edecek ve onların yaşantılarına anlam kazandıracak bir ihtiyaç haline dönüştürebilmek için, güçlükleri ortadan kaldırmayı en önemli milli devlet meselelerinden birisi saydı. Devlet, kendisini çiftçiye karşı, köylüye karşı, üreticiye karşı, tarıma karşı sorumlu addetti. Bu önemli bir çıkış noktasıdır. Ve Cumhuriyet dönemi “tarımı ne yaparız da ayağa kaldırabiliriz?” arayışı ve uğraşı içerisindedir. Bunun söylemlerini de geliştirdi. Köylüye karşı Mustafa Kemal’in değerlendirmelerinin altında yatan odur. Yani o klasik ölçüler ama kılığı kıyafeti, diplomayı önemseyen anlayışın ötesinden; memleketin gerçek sahibinin gerçek üretici olduğuna, bunun da tarımda yaşayan insan olduğuna, Türkiye aydınınının dikkatini çekmeye yönelik değerlendirme olduğunu unutmamak gerekiyor.

Türkiye’de üretime, çiftçiye tarıma toprağa saygıyla yaklaşmakta olduğunu, bunu önemli saydığını ifade eden bir ciddi zihniyet değişikliğinin ifadesidir. Böyle bakmak lazımdır. Nitekim ondan sonra bütün devlet yapılanmaları ona göre şekillenmiştir. Ve Türk tarımı ciddi bir atılımı, Cumhuriyet döneminde güç koşullarda gerçekleştirmiştir. Bu fevkaledede önemlidir. Çok somut bir olaydır. Her alanda tarıma el atılmıştır. İşin ekonomisi, vergilendirme düzeni, aşardan başlayarak ne kadar ele alınmış ve tarımın çiftçinin geliştirilmesi Türkiye’yi yönetenlerin önemli bir misyonu, ideali haline gelmiştir. Fedakar zirai mücadeleler, fedakar tarım müdürleri Anadolu’nun dört köşesinde araştırma enstitüleri; nerede neyi yapabiliriz; çok ciddi bir atılımı canlanma dönemi yaşamıştır.

Tarıma yönelik ilgi ve desteğin ekonomik verimlilikten kopmakta olduğu, tarıma yönelik desteğin ekonomik anlamını ve rasyonelliğin kaybetmekte olduğu da bir gerçektir. 1980’li yıllarda bir ölçüde bu gerçeklerden yola çıkarak, tarıma yönelik genel bakış açısına bir başka perspektifin egemen olduğunu görüyoruz. 1980’li yıllarda tarıma bir temel sektör olarak değil, sorunların kaynağını oluşturan, başka bazı konuların çözümü için dolaylı olarak ilgi gösterilmesi gereken bir alan muamelesi yapılmaya başlanmıştır. Ve tarıma yönelik bakış açısı maliyeci bakış açısının hegemonyası altına girmiştir. Yani tarım kendi başına değerlendirilmesi gereken, önem verilmesi gereken sektör olmaktan çıkıp bunun maliyeti ‘ne kardeşim’ diye, maliyet açısından -devlete yönelik maliyet açısından- devletin yaptığı harcamaların sorumlusu adledilerek tarım sorunlarına yönelinmeye başlanmıştır. Ve her şey sorgulanmıştır. Ve tarıma yönelik destek politikasında çok ciddi bir zaafiyet 80’le birlikte kendisini göstermiştir. Aynı şekilde biz bir miktar kraldan çok kralcı davranıyoruz. Yani dünyada ticaretin serbestleşmekte olduğu bir gerçek, bu doğrultuda çeşitli açılımların yapıldığı da gerçek ama insaf ediniz, Türkiye bunun en ileri hedefçisi ve öncüsü haline gelmiştir. Özellikle, 1980’li yıllarda hiçbir mecburiyet yokken pekala Türkiye kendi ulusal tarımsal hedeflerini gerçekleştirebilecekken, canım gerek yok kaldırın bunları diye biz ‘kraldan fazla kralcı’, ‘batıdan fazla batıcı’, ‘liberalden fazla liberal’ bir tarım politikası anlayışı içerisine gitmişizdir. Ve zannetmişizdir ki, böyle giderek, herkesten önce atlayarak, bu alanda daha başarılı oluruz. Hiç öyle olmamıştır. Tam tersi olmuştur. Ve Türkiye meşhur nema bulmakta olan üretim yapılarını geliştirebileceği, güçlendirebileceği potansiyellerini erken, hazırlıksız, gereksiz bir uluslararası rekabete açarak ülkeyi perişan etmiştir. 80’li yıllar bir tarımsal tahribat dönemi haline gelmiştir. Herkes direnirken hala direniyor insanlar Uzakdoğu, Japonya, Çin... hepsi hala direniyor. Kendi tarımsal birikimlerini kendi ulusal hedefleri doğrultusunda geliştirmenin dikkatini özenini direncini sergiliyor. Biz Uluslararası normlara; GATS anlaşmasına karşı, liberal bir anlayışa, özenle yönelmişizdir. Ve bunun batmasını maalesef Türkiye tarımı, Türkiye çiftçisi çok ağır bir biçimde ödemiştir. Tabii birilerine gelmeden önceki tablo yeni. Bu dönemin tarihi yazılırken bunların doğru tespit edilmesi lazım. Krize gelmeden önceki tablo: biz, tarımımızı dünyaya teslim etmişizdir. Dünyaya teslim ederek daha iyi olur zannettik yada bunları düşünmedik; bir takım telkinlere kulak vermeyi, o telkinler doğrultusunda adım atmayı bir devlet yönetme diye düşündük. Ve yanlış birşey yaptık. Tarım ilk darbeyi o dönemde yaşamıştır. Daha sonra kriz gelince, bu defa tarıma: harcamalarının sorumlusu, harcamaların kısıtlamasında öncelikle

ele alınması gereken sektör anlayışıyla yaklaşılmıştır. Ve gene bu dönemde çok gereksiz yanlış haksız uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Bakınız bu son dönemde IMF'nin 4 yıldır sürdürdüğü politikalarla yepyeni bir tarım politikası Türkiye'ye dayatılmıştır. Bu dayatılan politikayı koyanlarında hiçbir şekilde memnuniyeti ifade edemeyeceklerdir. Sonuç ortaya çıkmıştır. Yani harcamaları satacağın demişlerdir. Yaptıkları harcamalara karşılık almaları gerekeni alamamışlardır. Ve bu kendi yaptıkları araştırmalarla ortaya çıkmıştır. 2000 ve 2002 yıllarını kapsayan 3 yıllık dönemde izlenen tarım politikalarının sonuçlarını kendileri araştırmak üzere bir tarım çalışma grubu kurmuşlar ve araştırma yaptırmışlardır. Bu araştırmanın ortaya koyduğu sonuç bu iş olmadı sonucudur. Yani Nasrettin Hocanın dediği gibi "biz yaptık ama biz de beğenmedik; tadı güzel olmamış bunun" deme durumuna gelmişlerdir. Tabii onların bu politikaları koyarken ki amaçları elbette farklı ama o farklı amaçlarada ulaşamamışlardır.

DGD bu dönemin temel tarıma yönelik finansman biçimi olarak ortaya çıkmıştır. Devlet, "Tarıma DGD olarak harcama yaparım, başka türlü harcama yapmam. Çiftçiyi başka türlü desteklemem. Üreticiyi başka türlü desteklemem. Girdi fiyatlarını başka türlü desteklemem. Satın almayı başka türlü desteklemem, ben ancak tarıma DGD yöntemi ile para ayırırım, DGD ile para ayırmam" demektedir. Bu tarımı desteklemek değildir. "Tarımda yeralan insanın maruz kalacağı açlığı ve yokluğun tahammül edilebilir hale getirmek üzere bir miktar desteklerim. Sosyal patlama sorumluluğunu üstlenemem, oraya pansuman yaparım" demektedir. Yaptığı pansumanı yapmasa da, doğrudan tarıma; üretime, verimliliği artırmaya yönelik destek olarak verse Türk tarımına daha yararlı olacağı da bu araştırmayla ortaya çıkmıştır. Bu desteksiz kaymaların, maalesef özellikle son dönemde, üzüntü verici bir noktaya getirilmekte olduğunu görmekteyiz. İster istemez insanın aklına şu soru geliyor: Neden böyle yapıyorlar? Bir: onların bakışı sadece Türkiye'de üretimi artırmak değil, verimliliği artırmak değil, Türkiye tarımının rekabet yüzünü artırmak değil. Neden değil? Pazarda zaten tarım fazlası var. Tarım ürünleri fazlası var. Onlar tarımda üretmek istemiyorlar, tarımda rekabet istemiyorlar. Verimliliği, ürünü Türkiye'de arttırsın; dünyaya tarımsal üretici olarak Türkiye çıksın. Türkiye'nin kendi üretim, verimlilik ve rekabet sorunlarını çözmek için uluslararası bir ilgi, destek beklemesi söz konusu değildir. Bu işi kendimiz yapacağız yapacaksak ya da yapmayacağız. Yapmamanın çok ağır maliyeti var. Yapmak zorundayız.

Bakınız GAP projesi Türkiye'nin en önemli projelerinden bir tanesidir. Bu projenin iki ayağı var. Birisi enerji, öbürü sulama ve tarımsal üretim. Enerji aşağı yukarı rayına oturdu. Daha hala eksiklikler var. Ama onlar da hızla tamamlanabilir. Sulama ve tarımsal ayağı bir şekilde rayına oturacaktır. Türkiye oraya 20 milyar dolar para harcadı. Ama bu 20 milyar dolar paranın karşılığı tarımsal ve sulama açısından almamız gereken verimi almak için gerekli girişimleri yapamıyoruz. Hala sulamaya yönelik yapılan yatırımlar %10 küsür düzeyindedir. Tarımsal yönden sulamaya yönelik gerekli yatırımların %10-15'ini yaptık. Enerjinin ise tamamına yakınına tamamlamış durumdayız. Bu niye böyle? Bu kimin işine geliyor? Kimin hesabına geliyor? Türkiye'de GAP'ın tarımsal açıdan ayağa kalkması, bizim için belki heyecan ve mutluluk vesilesi olabilir. Ama GAP'ın tarımsal açıdan ayağa kalkması dünya için bir kabustur. Bu da bir başka paradoks buda bir başka açmaz. Yani böylesine engellerle dolu bir ortamda; kayalıkların, yer altı derinliklerinin bilinmediği bir ortamda, tarım zihninizi güldürmeye ve hedefe ulaşmaya çalışıyorsunuz; ancak, bunun gerektirdiği özeni, dikkati el birliğiyle sürdürdüğümüzü, gereken doğru siyasi iradeyi sergilediğimizi ifade etme imkanı da maalesef yoktur. Tabii böyle mutlu bir günde, tarım şikayetlerimizle, sizi bildiğiniz, zaten içinde yaşadığınız sorunlarla daha da üzme istemiyorum. Bunları biliyoruz, ama hiç olmazsa biz siyasetçilerin de bunu bildiğimizi bilmenizi istiyoruz. Bizim bildiğimizden kuşku yok. Biz de bunların farkındayız, neyin yapılması gerektiğinin de bilinci içerisindeyiz. Umuyorum Türkiye tarımsal potansiyelinin, tarım alanındaki yetişmiş insanların, iş gücünün, mühendislerinin haklı kıldığı, gerektirdiği doğru politikaları er-geç ortaya koyacaktır. Ve de bunları yaşama geçirecektir. Bir teslimiyet kesinlikle söz konusu olamaz. Bunu çok tehlikeli sayıyorum. Özellikle Türkiye'yi yönetenlerin "çaremiz yok, ne yapalım, işte şartlar böyle gerektirdi" söylemini, gerçekte anlamak mümkün değildir. O nedenle sizin sorunlarınızın çözümünün, özünde siyasal olduğu inancındayım. Ve bir siyaset adamı olarak bunu gördüğümü sizlere ifade etmek istiyorum. Türkiye'nin tarımsal sorunlarının çözümü sadece daha müreffeh, daha bol kazançlı bir topluma ulaşma açısından değil ama daha yaşanabilir; gülleriyle, ormanlarıyla, bataklıklarıyla, doğal zenginlikleriyle, -

sevgili Bekir Coşkun'u burada görüyorum, bu boyutlara da dikkat çekmem gerektiğini farkındayım- bir bütün olduğunu ve tarımın, doğanın, çevrenin bütün yönleriyle bir bütün oluşturduğunu ve bunu bu şekliyle sahiplenmek gerektiğini düşünüyorum. 50. yılınızı kutluyor ve daha nice 50. yıllara erişmenizi diliyorum.

PLAKET TÖRENİ

1 - Oda Başkanları 50. Yıl Ödülü

2 - Bilim-Hizmet-Teşvik Ödülleri

3 - Basın Ödülleri

4 - Meslekte 50. Yılı Dolduranların Ödülleri

5 - Kurumsal Ödüller

Sayın Deniz BAYKAL'a teşekkür ediyoruz. Plaket Töreni için Ziraat Mühendisleri Odası 2. Başkanı Sayın Özkan GÖKSEL'i buraya davet ediyorum.

Sayın Genel Başkanım, Sayın Başkanlarım, Sayın Bakanlarım, hepinize hoşgeldiniz diyorum ve plaket törenine geçiyorum. Bu seneki plaket törenimizin, gerçekten 50. yıla uygun bir tören olması konusunda gerekli çabayı arkadaşlarımız gösterdiler. Öncelikle 50 yılda Oda'mıza hizmet veren Sayın Genel Başkanlarımızla töreni açıyorum.

I - Oda Başkanları 50. Yıl Ödülü

Ziraat Mühendisleri ODASI'nın 50 yılına ve ülke tarımına eşsiz katkıları-hizmetleri nedeniyle, saygılarımızla...

Prof. Dr. Kerim Ömer ÇAĞLAR

Prof. Dr. Sedat KANSU

Kemal GÖKÇORA

Fahri KÖŞKEROĞLU

Behram ÖCAL

Adnan AKER

Mehmet YÜCELER

Prof. Dr. Mustafa ULUÖZ

Ali BAYAZIT

Cemil KALELİ

Dr. Avni BAŞDOĞAN

Prof. Dr. Duran TARAKLI

Orhan AKBULUT

Prof. Dr. Cemal TALUĞ

Prof. Dr. Ali KARABULUT

Sami DOĞAN

Şerafettin TAV

Mahir GÜRBÜZ

Prof. Dr. Gürol ERGİN

II - Bilim, Hizmet, Teşvik Ödülleri

Bilim Ödülü

Prof. Dr. Doğan ATAY

Gerekçe

Öğretim üyesi olarak; genç araştırmacı ve bilim adamı yetiştirmesi, bilimsel araştırmaları ve yayınları dışında, özellikle mensup olduğu bilim dalı olan su ürünlerinin Türkiye’de kurulması ve kurumsallaşması için yaptığı çalışmalar, Orta Anadolu Kültür Balıkçılığı Araştırma Ünitesi, Ankara Üniversitesi Su Ürünleri Araştırma Uygulama Merkezi, Türkiye Su Ürünleri Dayanışma, eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı gibi bilimsel kurum ve kuruluşlarının kurulmasındaki çalışmaları ile Türk Tarımı ve Ziraat Mühendisliği mesleğine yaptığı üstün bilimsel katkılar nedeniyle Sayın Prof. Dr. Doğan ATAY’ın TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Bilim Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI

Gerekçe

Öğretim üyesi olarak; genç araştırmacı ve bilim adamı yetiştirmesi, özgün bilimsel araştırmaları ve yayınlarıyla, yeni koyun tiplerinin oluşturulması çalışmalarına yaptığı bilimsel katkıları, özellikle Ege Bölgesi’nde ormanlarımızın korunması ile birlikte ormaniçi ve kenarı köylerde yaşayan insanların gelirini arttırmak açısından önemli olan kıl keçilerinin sütçü tiplere dönüştürülmesi doğrultusunda yaptığı araştırmalarıyla yurdumuz hayvancılığının geliştirilmesi ile Türk Tarımı ve Ziraat Mühendisliğine yaptığı üstün bilimsel katkılar nedeniyle Sayın Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI’nın TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Bilim Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Hizmet Ödülü

Prof. Dr. Ercan TEZER

Gerekçe

Üniversite yaşamında Tarım makineleri Ana Bilim Dalı’nın gelişmesine, Çukurova Üniversitesi’nin kuruluşunda yapmış olduğu yoğun hizmetler, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde Tarım makineleri Bölümü’nün kurulması ve 12 yıl Bölüm Başkanlığını yürütülmesi, Çukurova tarımında üretimin desteklenmesi, çağdaş tarımsal mekanizasyon araçlarının getirilmesi ve uygulamaya sokulmasında sağladığı önemli katkılar, bu alanda ülkemizde olmayan makinelerin yurtdışından akreditasyon ile getirilmesi imalatçı ve çiftçilere örneklik etmesi için sunulması ve birçok tarım makinesinin prototiplerinin geliştirilmesi yolunda verdiği destekler ile; bilim adamı yetiştirmek, Tarım ve Tarım makineleri bilim dallarının kurulmasında önemli çabaları ile ülkemizdeki bilim ve teknolojinin gelişmesindeki üstün hizmetleri nedeniyle, Prof. Dr. Ercan TEZER’in TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Fahri KÖŞKEROĞLU

Gerekçe

Meslek yaşamında Türk Tarımına yaptığı hizmetler yanında, parlamento da bulunduğu süreçte Türk Tarımı ve Ziraat Mühendisliği mesleğine yaptığı üstün katkılar, Oda Başkanlığı dönemindeki meslektaşlarına ilişkin gayretli çabaları, özellikle Ziraat Yüksek Mühendisliği mesleğinin şerefli tarihinde devrim niteliğini taşıyan, mesleğimizin ANAYASASI olarak kabul edilmesi gerekli 7472 sayılı Ziraat Yüksek Mühendisliği Hakkındaki Kanun'un yürürlüğe konulmasında, mesleğimize arman edilmesinde katkıları nedeniyle, Merhum Fahri KÖŞKEROĞLU'nun TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Ali Rıza LEVENTOĞLU

Gerekçe

1950 yıllarında ülkemizde yeni yeni gelişmeye başlayan Fitopatoloji bilim alanında birçok bitki hastalıklarının teşhis ve tedavisinde ilklere imza atması, meyve ağaçlarında görülen çeşitli hastalıkların yurt çapında sonuç alıcı mücadelelerinin yapılabilmesi amacıyla eğitici çalışmaları, gelişi güzel satılan zirai ilaçlarının imal ve kontrol altına alınmasında ve Tarım Bakanlığı'nın reorganizasyonunda gösterdiği gayret ve çabalar ile Türkiye Tarımı ve Ziraat Mühendisliğine yaptığı üstün hizmetler nedeniyle, Sayın Ali Rıza LEVENTOĞLU'nu TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Yasin TOKAT

Gerekçe

Karşılaştığı tüm zorluklara karşın, 30 yılı aşkın bir süre içinde büyük bir azim ve çalışma ile Güney ilçesindeki ilkel bir şaraphaneyi Ülkemizin en modern şarap fabrikalarından birisi haline getirmesi, disiplinli ve titiz çalışmaları, sürekli araştırmaları sayesinde bugün Pamukkale Şaraplarını ulusal ve uluslar arası birçok kalite ödülüne sahip kendi markasıyla gerek yurt içinde, gerekse ihraç edildiği Avrupa Birliği ülkelerinde aranan isim haline getiren, Denizli'nin en yoksul ilçelerinden birisi olan Güney'de istihdam yaratarak ve üzüm satın alarak, ilçe ekonomisine büyük katkı sağlaması, Güney Çal, Bekilli, Baklan, Tavas ve Acıpayam ilçelerimizde, dünyadaki en popüler şaraplık üzüm çeşitleriyle kurulan bağların yaygınlaştırılması için yaptığı çalışmalar ve ODA'mız Denizli Şubesinin kuruluş aşamasından beri tüm etkinliklere katkı koyması bilgi birikimi ve deneyimlerini meslektaşlarımıza ve çiftçilerimize aktararak Türk Tarımı ve Ziraat Mühendisliği mesleğine yaptığı üstün hizmetler nedeniyle Sayın Yasin TOKAT'ın TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Prof. Dr. Hüseyin ÖZBEK

Gerekçe

Ülkemizin önde gelen ziraat fakülteleri arasında yer alan Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin kurucuları arasında yer alarak kuruluş döneminin gerektirdiği zorlukların aşılmasında gösterdiği özverili çalışmaları, kurucusu olduğu Ç. Ü. Ziraat Fakültesi'nin gerçekleştirdiği uluslar arası bilimsel işbirliği anlaşmalarıyla, fakültenin altyapısına kazandırdığı laboratuvar, kütüphane, bilgisayar olanakları ve çok sayıda bilim insanının lisansüstü eğitim, staj, bilim insanı değişimi, ortak araştırma olanakları yüzünden akademik düzeyin yükselmesine yaptığı katkıları, çok sayıda bilim adamı yetiştirmesi, tarım eğitimi ve tarımsal araştırmaların ülke tarımının ihtiyaçlarına yönelik yapılması ve sonuçlarının yararlanıcıları olan üreticilere aktarılması konusundaki üstün gayretleri, tarımsal doğal kaynakların özellikle toprak ve su kaynaklarının korunması ve bu kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi konusunda bilincin oluşması için yıllardır

sürdürdüğü uzun soluklu çalışmalar nedeniyle, Sayın Prof. Dr. Hüseyin ÖZBEK 'in TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Dr. İrfan SOYKAN

Gerekçe

Topraksu Genel Müdürlüğü'nün kurulması, kurumsallaştırılması ve gelişmesindeki gayret ve çabaları, hizmet içi eğitimlerinde hoca olarak yaptığı katkılar ile "Hidroloji ve Havza Islahı Araştırmaları Grubu"nu kurarak, havza bazında çalışmalarındaki öncülüğü, toprak muhafaza ve hidroloji gibi alanlarda yayınlanmış çeşitli kitap ve makaleleri ile yurtdışında düzenlenen çeşitli seminer, konferans ve kursa katılarak Türk Tarımı ve Ziraat Mühendisliği mesleğine yaptığı üstün hizmet ve gayretleri nedeniyle Sayın, Dr. İrfan SOYKAN'ın TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Hizmet Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

Teşvik Ödülü

Yrd. Doç. Dr. Sema BAŞBAĞ

Gerekçe

Mesleki ve bilimsel başarılarının yanında, son dört yıl içinde yirmiyi aşkın yayının gerçekleşmesi, katılımcı ve özverili, çalışkan, üretken ayrıca sosyal ve kültürel bakımlardan çağdaş görüşlü yapısıyla, 13-17 Ekim 2003 tarihinde Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde gerçekleştirilen "Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi" Düzenleme Kurulu Sekreteri görevindeki iki yıllık yoğun planlama, organizasyon ve uygulama etkinlikleri nedeniyle, Sayın Yard.Doç.Dr. Sema BAŞBAĞ'ın TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 2003 Yılı Teşvik Ödülü ile onurlandırılması jüri tarafından oy birliği ile kararlaştırılmıştır.

III - Basın Ödülleri

Yazılarında ve programlarında, ülke tarımını kamuoyunun gündemine getirip, doğru bir şekilde analiz edilmesine yardımcı oldukları için, teşekkürlerimizle...

- Bekir COŞKUN – Hürriyet
Serpil YILMAZ – Milliyet
Esin CAVLAK – TRT Bu Toprağın Sesi, sunucu
Nilgün AYDOĞAN – TRT Bu Toprağın Sesi, yapımcı

IV - Meslekte 50. Yılıni Dolduranların Ödülleri

- Kemal TUNCAY
Mazhar FINDIKLI
Hayati NEMUTLU
Erdoğan AKÇİN
Asım ERKAN
Fusun SAYINER
Lütfi YAVUZ
Talip YÜCEL

Osman ERÇİN
Sezai ÖZÇELİK
Kemal BOZKURT
Talat ESENER
Yüksel ÖZTAN
Yılmaz Salim ALTINOK
Halim Nevzat ERGUN

V - Başarılı Tarımsal Kamu Örgütü Ödülleri

İşlev sahibi oldukları zaman diliminde, ülkenin taşında - toprağında emekleri olan kurumların ve onların cefakar çalışanı meslektaşlarımızın hizmetleri ve anıları önünde saygıyla eğiliriz...

Topraksu Genel Müdürlüğü
Türkiye Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü
Türkiye Zirai Donatım Kurumu
Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu
Yem Sanayi Türk A.Ş.
Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü
Su Ürünleri Genel Müdürlüğü

**SLAYT GÖSTERİSİ: “OSMANLI’DAN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE TARIMININ,
EKONOMİK VE SOSYOLOJİK DÖNÜŞÜMÜ”**

Osmanlı’dan devralınan tarımsal yapı ve Cumhuriyet boyunca değişiminin, genel ekonomik, sosyolojik ve politik gelişmelerin ışığında değerlendirildiği çalışma, özel bir yayıma konu edileceğinden, Sempozyum kitabı içinde değerlendirilmemektedir.

İKİNCİ OTURUM

“BASINDA TARIM”

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Gürol ERGİN (TMMOB ZMO Önceki Dönem Başkanı)

Çok Değerli Meslektaşlarım, Çok Değerli Konuklar, bu ikinci oturumda sizlere, Türk basınında ilgiyle, zevkle izlediğiniz gazeteci konuklarımızı takdim edeceğim. Elbette ki bu sunuşlar yalnız tarım konusunu kapsamayacaktır, ben öyle tahmin ediyorum.

İzninizle konuşmacılarımızı kürsüye davet etmek istiyorum. Sayın Serpil Yılmaz, sayın Prof. Dr. Korkut Boratav ve sayın Bekir Coşkun, buyurun efendim.

İzin verirseniz, önce bu sabahki oturum esnasında, sayın ikinci başkanımızın kullanmış olduğu bir ifadeyi düzelteyim. Kürsüye Muğla Milletvekili olarak çağırıldım. Ben “Oda’mızın bir önceki dönem başkanı” olarak çağırılmayı kendim için daha mutlu bir çağrı olarak düşünürüm. Bunu ifade etmek istedim değerli arkadaşlarım. Çünkü, sanıyorum bu parlamento yaşamı, parlamento sonrası dönemde, bende Oda’mızda görev yaptığım zamanki mutlu anlara benzer mutluluklar bırakmayacak, öyle görünüyor. O bakımdan da, hem Oda çalışmalarıyla anılmayı, hem de birlikte olmayı kendim için daha büyük bir mutluluk olarak gördüğümü ifade etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım, üç değerli konuşmacıya söz vermeden önce bütün içtenliğimle, geçmişte dostu olmanın onurunu taşıdığım, “tarımcı dostu” sayın Sadullah Usumi’yi burada rahmetle anmak isterim. Çünkü, tarım ve Türk basını dendiği zaman sanıyorum konuyla ilgili herkesin aklına ilk gelen isim mutlaka sayın Usumi oluyordur. Onun için kendisini burada bir kez daha rahmetle ve yaptıklarından ötürü de şükranla anmak istiyorum.

Özellikle son birkaç yılda benim yakın dostum oldu. Hemen her ay İstanbul’da, özellikle hastalığı sırasında mutlaka beraber oluyorduk; evinde görüşme şansımız oluyordu. Çok hasta olduğu dönemde bile akli fikri yine tarıma ilişkin yazı yazabilmekteydi: “inşallah tekrar yazabilirim” diyordu. Onun için kendisini anmayı görev biliyorum, Türk tarımı adına da, kendi adıma da.

Bugün nasıl bir düzen izleyeceğimiz konusunda sayın Bekir Coşkun bir soru sordu. Vallahi dedim benim de kafamda bir şey yok. Nihayet burada biraz söyleşiriz, sizler gerek tarımsal, gerekse genel konularda düşüncelerinizi açıklarsınız, arada benim aklıma muzip bir şeyler yada sorular gelirse ben de onları aktararak biraz daha konuları açmaya gayret ederim dedim.

Sağlamlığını, yazılarına akıl almaz bir biçimle yansıtmasıyla, her sözcüğünde gösterdiği Aziz Nesin ustalığıyla, zeka pırıltılarıyla kendini topluma kabul ettirmiş olan Bekir Coşkun’la başlamak istiyorum.

Gerçekten ben sayın Bekir Coşkun’u okuduğum zaman, içime bir rahatlık çöküyor, rahatlıyorum. Yaşamın o hepimizi kısıkaç altına alan, özellikle son zamanlarda çok öne çıkan sıkıntılı, bunalımlı havasından sıyrılıyorum. “Canım Bekir Coşkun’u okudum diyorum” rahatlıyorum. Ama dediğim gibi, her satırını okuduktan sonra üzerimde hem düşünme, hem bir mutluluk payı oluyor. Bunu ben rahmetli Aziz Nesin’de de yaşadım. Cümlelerini okuduktan sonra, hatta beş altı cümle ileri gittikten sonra, geriye dönüp gülmeye başladım. Öyle ince mizah biçemi vardı. Ben tabii ki sayın Coşkun’a mizah yazarı demiyorum ama, o mizahtaki zeka pırıltıları gerçekten beni böyle bir yazarla başbaşa olduğumda çok mutlu ediyor. Bunları söylemeyi görev biliyorum. Gerek Türkiye’nin genel konuları, dünü, bugünü; gerek Türk tarımı konularında sayın Coşkun’u dinlemekten dolayı sizlerin de mutlu olacağınızı düşünüyorum. Sözü kendisine bırakıyorum, buyurun efendim.

Bekir COŞKUN

Hürriyet Gazetesi Köşe Yazarı

Bir defa konuşmak zor bir şey, yazmak kolay. Bir de ben peltek olduğum için dilimi anlamak zordur. Ben onun için gazetelere, televizyonlara, açık oturumlara çok katılmak istemem. Ama burası olunca koşarak geldim. Onun nedeni var. Birincisi: Benim köylü yanımda ki, ben bundan gurur duyarım. Hepinizin içinde vardır o. O, hava gibi bir şeydir. Varolduğu farkına varmazsınız, onun verdiği hazzı. Ama bir de o yok olduğu zaman hava tıkanmış gibi kıvranmaya başlarsınız. Müthiş bir haz ve kişilik işidir o.

İkincisi, benim doğaya, çevreye karşı düşkünlüğüm var. Ağaç olmadan kuş olmaz diye düşünüyorum. Hayvan severim, hayvanlar için çok şey isterim. Eşimle birlikte, özellikle hayvanlar için çok ağladık, gecemiz gündüzümüze karıştı, çok fedakarlıkta bulunduk, çok acı çektik. Onun için ben diyorum ki ağaç olmadan kuş olmaz. Dere olmadan balık olmaz. Ormanlar olmadan karacalar, ceylanlar olmaz. Tarım olmadan, ziraat olmadan yurt olmaz. Onun için, buraya koşarak geldim.

Yazı yazmanın bir avantajı var, iki saat düşünüp bir cümle yazıyorsunuz. Burada bir şey söylüyorsanız, iki gün düşünyorsunuz ben niye öyle söyledim diye. Bunun zorluğu burada. Olsun yine de ben geldim.

Açık söyleyeyim, ben buraya gelirken peşin hükümlü geldim biraz. İyi yaptınız, güzel yaptınız, doğru yaptınız, bana bir ödül verdiniz, ben bu ödülü evimin en güzel yerine asarım. Tabii ki asacağım, o benim için gurur. Ama bir de sizden bazı şeylerin hesabını sormaya geldim. Yardım istemeye geldim. Beni yalnız bıraktınız. İşte ormanlar elden gidiyor.

Turgut Özal benim çok iyi dostumdur. Nikah şahidimdir. Böyle bir dostluğumuz vardı. Ama ne zaman ki muz ithaline karar verildi, ben “muzun kabuğuna dikkat” diye bir yazı yazdım ve o gün bütün ipler koptu. Kanlı bıçaklı olduk. O bana 14-15 tane dava açtı, ben de Türk tarımına bunu yapan, Türk çiftçisine, Türk ziraatine bunu yapan bu ülkeyi sevmiyordur kanaatine vardım.

Allah rahmet eylesin Turgut Özal’ın birçok olumlu yönleri vardı. Ölmüş bir adamın arkasından konuşulmaz. Ancak bir devlet adamının yaptıkları da zaten ortadadır ve o zaman konuşulur, niye konuşulmasın? Yani Hitler’e iyi mi diyeceğiz şimdi? Turgut Özal’ı asla Hitlerle mukayese etmiyorum, yanlış anlamayın, o anlamda söylemiyorum. Fakat iyi yaptıysa iyi, kötü yaptıysa kötü deme hakkımızda vardır. Bir gazeteci olarak, o günlerde çok yalnız kaldım. Devir değişiyor, bir de bizim şansımız değişse: birader kimse de pek bizi sevmez. Her nedense iktidara gelen bizi sevmemeye başlıyor. Gazeteciler için söylenen “karıştırıcı” lafı, Turgut Beyin lafıydı. Sonra Süleyman Bey geldi aynı şeyi söyledi, o da aynı tavır içindeydi. Bütün bu tavırlara karşılık, tarım ilgili yazdığımız zamanlarda siz yoktunuz. Siz yokken biz birşey yapamayız. Yani, ziraat mühendisleri yokken oradaki gazeteci ne yapabilir? Ziraatçıları hiçbir zaman yanımda görmüyorum. Yani dün izledi: güçlü, bilgili, birikimli; devlet gibi camiasınız. Çok büyüksünüz. Belki siz kendinizi ciddiye almıyorsunuz. Ben karşınıza çıkarken son derece donanımsız, zayıf, cılız, hazırlıksız hissediyorum kendimi. Sizler, sevdiğim, son derece saygı duyduğum bir mesleğin mensuplarısınız. Ama gelin yardım edin. Yardımdan kastım, derken tabii Bekir Coşkun’a değil. Ziraat, doğa ile, çevre ile, orman ile içiçe, yani bunları ayırt edemeyiz. Bir yayın çıktığı zaman; e mail ile, mesajla, mektupla “burası yanlış olmuş” deyin, “size şu bilgileri yolluyoruz” deyin. Yetmişmiş elemanlarımız, elinizde dökümanlarınız var. Genç arkadaşlarımız da var, onlar da iyi. Fakat onların donanımları yok. Ben böyle bir destek görmüyorum. Bana ilk defa ödül verdiniz, bu benim için müthiş bir ödül, evimin en güzel yerinde saklayacağım.

Gelinen noktada, bu yapılan bir nokta vuruşudur. Türkiye’nin en tehdit altındaki yerleri yaylaları, ovaları, ormanları, tarımımızdır. Öbür taraftan da çok tehdit altında değildir. Bakın; diyelim ekonomi battı, 5-10 senede yeni bir ekonomi, bankacılık sistemi kurabilirsiniz. Fabrikaların tümü yandı, fabrikalar kurabilirsiniz. Ulaşım gitti, yenisini kurabilirsiniz. Her şeyin yenisini yapmak mümkün. Ama Çukurova’yı nasıl geri getireceksiniz? Marmara Denizi’ni nasıl geri getireceksiniz? Çanakkale’nin, Ege’nin zeytinliklerini nasıl geri getireceksiniz? Harran Ovası’nı nasıl geri getireceksiniz? Bu geri getirilemeyecek şeyleri konuşuyoruz biz. Öbürlerini kurtarmak kolay, ama değerli olan varlıklar geri gelmiyor. Birisi diyor ki:” Gelibolu ormanlarını yeniden ettik, olmadı” Olmaz

geri getiremezsiniz ki. Bunun beni en çok ilgilendiren yönü: bitkiler bitiyor, doğa bitiyor, ormanlar bitiyor, ceylanlar karacalar bitiyor. Onun için biz el ele vermeliyiz. Orada bir dostunuz var, elinden geldiğince katkı sağlamaya çalışıyor ama sizde yardımcı olun. İki şey yapabilirsiniz; birincisi medyada bir ihtisaslaşma başladı ki bu iyi bir şey. Önce bir spor ve bir de ekonomi muhabirleri vardı. Ama şimdi ayırım başladı yavaş yavaş ziraat yazarları geliyor. Nitekim, bunu Cumhuriyet Gazetesi yapmaya başladı. Uzmanlık alanı olarak yazmaya başlayacaklar. İkincisi eğer yazmak mümkün değilse televizyonu kullanmak. Onlara paket programlar verilebilir. Bunun için ekipler kurabilirsiniz. Birde şu var, herhangi bir konuda kamuoyu oluşturmak için medya üzerine baskı. Ben bunu çok yazdım. Bir gazete manşet attı; bir yasa çıkıyor yada bir karar alınıyor. Bütün üyeler ayağa kalkmalı, bombardımana tutmak lazım. Bunu üniversiteli gençlik yapıyor. Benim aklıma şimdilik bunlar geliyor. Bunları yapabilir, bizi bilgilendirebilirsiniz. Çağırırsınız çıkıp gelirim, oturup konuşuruz. Küçük ekipler kurulmalı, bu ekipler medyayı dolaşmalı, tarımda olanları anlatmalılar. Soru cevap şeklinde bu konuyu daha da açabiliriz. Ama mutlaka el ele vermeliyiz. Dediğim gibi yurt gidiyor. Ne yapayım fabrikayı, o fabrikayı herhangi bir yere yapabilirim, 5-10 tane birden yapabilirim. Ama toprak gittiği zaman, orman gittiği zaman, su gittiği zaman yapamazsınız bunları.

Bir süre önce bir film seyretmişim. Dünyada toprak bitiyor. Buzullar eriyor her tarafı su basıyor. Sular yükselince, insanlar çok büyük bir gemi yapıyorlar çelikten. Bunun içine doluyorlar, başlıyorlar suyun üzerinde dolaşmaya çünkü toprak yok. Bir kavnozda bir avuç toprak var, başka bir kavnozda da bir avuç nohut. Kavga da bunlar için başlıyor, insanlar birbirlerini öldürüyor bir avuç toprak bir kaç tane nohut için. Çünkü açlık var, insanlar yok olacak. Ve sonunda o kavnozu bir kız çocuğu alıp bağrına basıyor. Birisinin çarpmasıyla kavnoz havalanıp, dönüp düşüyor paramparça oluyor. Çocuk büyüklere “dünyayı kırdınız” diyor. İşte insanlık buraya doğru gidiyor. Bunu herkesden iyi siz bilirsiniz. Dünyayı kurtarmak için, bunu insanlara anlatmak için biz gazeteciler ve siz el ele vermeliyiz. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Gürol ERGİN

Oturum Başkanı

Sayın Coşkun’a herkez adına teşekkür ediyorum. Sayın Coşkun yurt gidiyor diyince, benim son bir yıldır her yerde anlattığım bir konu var. Burada da anlatmam gerektiğine bir kez daha kani oldum. Şöyle ki; yurt gerçekten gidiyor değerli arkadaşlarım 3 Temmuz 2003 tarihinde birkaç yasa değişikliği yapıldı. Bunlardan biri Köy Yasası, bu yasanın 80. maddesi kaldırıldı, bu madde şöyle idi:

Yabancılar, yabancı özel ve tüzel kişiler köy sınırları içerisinde arazi ve emlak sahibi olamazlar. Fakat yasa değiştirildi, artık Türkiye’nin herhangi bir köyünde, istenildiği kadar araziye yabancılar kendi üzerlerine tapulayabilecekler. Aynı gün Tapu Yasası’nın 36. maddesi de değiştirildi. O madde şöyle diyordu: Yabancıların, yabancı özel ve tüzel kişilerin köy sınırları dışında 30 hektardan fazla toprak edinme yada bundan büyük arazinin sahibi olabilmeleri için Bakanlar Kurulu kararı gereklidir. Bu madde de kalktı. Böylece artık Türkiye’de aklınıza gelen her yerden, her köyden yabancılar istedikleri ölçüde toprak sahibi olacaklar. Biz şimdiye kadar “tarım toprakları yanlış kullanılıyor” diye bağırıp, davalar açıyorduk. Zaten Oda’mızın benden önce açtığı dava var ama bu arada toprak olduğu gibi gitti. Biraz önce rahmetli Özal’dan söz açıldı, bu toprak konusu da söz konusu olduğunda Özal; “canım gitmiyor ya, olduğu yerde duruyor” diyordu. Buralar yerinde duracak da artık bizim yurdumuz olarak durmayacak. Bu inanılmaz yasa değişikliği yapıldı. Cumhuriyet 29/10/1923’te kuruldu, Köy Yasası’nın çıkışı Mart-1923, dikkat edin Cumhuriyeti kuranlar, aradan 5 ay geçmeden köy topraklarını yabancıların tasallutundan korumak için bu yasayı çıkarıyor. Ama 2003 yılında gelen bir iktidar, bu yasayı kaldırıp topraklarımızı yabancılara açtı. Bir örnek vermek istiyorum, belki daha anlamlı olur. 15 gün önce Manisalı çiftçiler gelmişlerdi Oda’mıza. Sohbet sırasında biri dedi ki: “bir İtalyan geldi, domatese 100 bin liradan fazla vermiyor, vermeyiz dedik. Sonra güldü bize. – Neşeniz bilir, ister verin ister vermeyin ben bu kadar bin dönüm yer aldım domatesimi kendim yetiştireceğim” dedi. Olay bu kadar basittir arkadaşlar. Gitti gidiyor meselesinde bunu söylemeden geçemezdim. Söylerken de konuşmacılarımızın bu konudaki görüşlerini almak isterim. Şu anda bir

maden yasaşı çıkıyor, belki biliyor, belki bilmiyorsunuz. Bu maden yasaşı ile bütün meralar, ormanlar, tarım alanları ve zeytinlikler tamamen madencilik aramalarına açılıyor. Bilmiyorum dünyada bu kadar vahşı bie kapitalist düşünce daha var mıdır? Liberal ekonominin en ileride olduğu ülkelerde acaba bu kadar serbestlik var mıdır? Var olan doğayı ve doğal varlıkları yok etmek anlamında. Şimdi yeraltında ne kadar ve ne kalitede olduğu, ne kadar gelir getireceği belirsiz ve süreli bir gelir için yerüstündeki sürekli gelirlerinizi ortadan kaldırmaya kalkıyorsunuz. Böyle bir şeyi kabul etmek mümkün değil. Bu arada Orman Yasası değişikliğini biliyorsunuz, meclis kararı ile kızılağaçlar orman ağacı olmaktan çıkarıldı. Cumhurbaşkanı geri gönderdi. Değerli arkadaşlarım, böyle bir şey var mıdır? Bir meclis nasıl karar alarak bu ağaç, ağaç değildir diyebilir mi? Böyle birşey var mı? Adam olmayanlara Meclis de söyler, bende söylerim. Ama ağaç ağaç değil denebilir mi? Ben bunu Meclis kürsüsünden de söyledim, ne hakla ve ne hadinize siz orman ağacına, sen orman ağacı değilsin diyorsunuz? Böyle birşeye hakkınız yok. Sizin demenizle değişir mi? Başka bir ağaca mı dönüşür? Böyle bir şey olur mu? Tabi bütün eller kalktı, kendi doğrultularında Meclis'ten geçmiş oldu.

Bütün bu konularla birlikte, diğer görüşlerini de almak üzere Sayın Korkut Hocam'a sözü vermek istiyorum. Sayın Korkut Boratav, önceki yönetimlerden başlayarak Oda'mızın tüm çalışmalarında bize çok destek olmuştur. Burada bütün arkadaşlarım adına kendilerine şükranlarımı sunuyorum. Ben hocamı 4 yıl önce biraz daha yakından tanıma fırsatı buldum. TRT'ye bir belgesel çekiyorduk, 25-26 bölümlük. Hocamın "Türkiye'de Tarım ve Tarım Ekonomisi", "Türkiye Cumhuriyet Dönemi Tarımı" konusunda görüşlerini almaya gittik. O güne kadar doğru düzgün bir merhabamız yoktu. Orada da bir soğuk merhabamız oldu. O gün biz bir hata yapmışız, bizim görevli arkadaşımız kameraman ses düzenini kuramamış. Biz 1 saat çekim yaptık, sonra yapımcı dedi ki "hocam ses yok". Ben de "valla ben diyemem, durumu sen açıklayacaksın hocama" dedim. Korkut Hocamın o günkü inanılmaz olgun tavrı görölmeye değerdi. Kendisinin bilgi birikimine sonsuz saygım vardı, birde bu yanıyla örnek oluşu nedeniyle kendisine teşekkür ederim. Adını anmayı bile kendim için mutluluk sayıyorum.

Prof. Dr. Korkut BORATAV

Cumhuriyet Gazetesi Köşe Yazarı

Çok teşekkür ederim. Sizin Oda'nıza ve ziraatçıların bulunduğu her yere gelmek isterim. Ana sebeplerinden biri de öğrenmek istemek. Şöyle bir durum var iktisatçılar arasında: tarım pek sevilen bir konu değil. Ben de çok değil ama biraz uğraştım, onların meclisinde yüksekten atıp tutuyorum. Sizin arasında haddimi biliyorum. Daha çok öğrenmek için sizin toplantılarına katılmaktan daima zevk almışımdır. Bu vesile ile Oda'nızın şimdiye kadar yaptığından, Sayın Coşkun'un isteklerini de destek verecek, eksik bilgilerimizi tamamlamalarını, rica etmek hakkımızın olduğunu sanıyorum.

Özelleştirme Özal ile başladı fakat 2000 yılından itibaren Türkiye ekonomisinin başına Dünya Bankası'ndan ithal bir zat getirilerek, "15 günde 15 yasa" furyası altında bir 2. darbeler dizisi vuruldu. Bu darbeler dizisinin bir kısmı, önce sevgili dostum Gürol Ergin'in söylediği gibi kaçıyor gözümüzden. Köy Yasası ortaya öyle bir hadise getirmiştir ki Cumhuriyetimizin ilk yasalarından biri de tarihe karışmış görünüyor. Dolayısıyla odamızın çok sıkı çalışması gerek. Türkiye'de tarımın geleceği, bu gidişle ne zaman son bulacak, hangi ürün nasıl, hangi koşullarda üretilecek? Birde basında tarımdan söz ediyoruz. Basından bize bir destek yok açıkçası. Burada sizleri, ziraatçıyı, çiftçiyi bulmak mümkün ama basının ekonomi sayfalarına bakın, tarımın sözü pek geçmez. Bir içerik taraması yapsanız, büyük ve küçük medyanın ekonomi sayfalarının dökümünü yapsanız "tarım" sözcüğü acaba ne kadar geçiyor. Faiz, borsa, döviz sözcükleri ile mukayese ederseniz, Türkiye'de bu meşhur şeytan üçgeni içinde dolaşan, varlığını buna bağlamış diye biraz cömertçe bir tahminle bir kaç yüz bin kişi var. Ama geçimlerini tarım ile sağlayan %40'a yakın insan var. Fakat medyamız bu olguyu görmüyor.

Bundan bir iki ay önce Uzakdoğu'dan bi adam tüm maddi gücünü kullanarak bir uçağa atlayıp Meksika'ya gidiyor. Meksika'da üzerine benzin döküp kendini yakıyor. Bu adam Kore'li bir çiftçiydi. Niçin kendini yaktı? Dünyada evvelsi gün sansasyonel olduğu için televizyonlara girdiğine inanıyorum. Kore'de bir büyük meydan muharebesi izledik: Kore'li çiftçiler, polisle çatıştılar ve bir kaç ay önce o çiftçinin kendini yaktığı nedenle özdeş bir gerekçe ile, "Şili'den gelecek olan ucuz pirinç ithalini önlemek" için. Geçici olarak başarı kazandılar, yani haber öyleydi. Olay kanaatimce şudur; Kore'li çiftçi ile Şili'li çiftçi arasında hiçbir çelişki yoktur. Gıda ürünleri geleneksel olarak bütün dünyaya ihraç için değil, kendi halkı için üretilir. Ve bunun böyle devam etmesinde büyük yarar vardır. Çünkü, tarımda en emek yoğun üretim kolu hububattır, mısırdır, pirinçtir. Bunun üretimi son bulduğu andan itibaren, bir hayat tarzı son bulur. Bundan birkaç ay önce Mısır kökenli bir iktisatçı yazdı. Dünyada 4 milyar insan yaşıyor, kaba bir tahminle 2 milyarının küçük ve orta aile işletmeleri ile hayatlarını sürdüren çiftçi emekçilerinden oluştuğu biliniyor. Doğru mu, yanlış mı tam olarak bilemeyiz ama Çin ve Hindistan'ı alırsanız ve Afrika'nın tarımcı nüfusunun, toplam nüfusun yarısından fazlasını oluşturduğunu düşünürseniz; 2 milyar değilde 1,5 milyar olan, 2 milyar insanın ürettiği ürünü bugün bilinen tekniklerle birkaç yüzbin insan üretebilir hale gelecek. Bu teknik ilerlemesi midir? İnsanlığa refah getirecek birşey midir? Ama asıl soru şudur; o 2 milyar ne olacak? Bu 2 milyarı dünya ne yapacak? Kapitalizm ne yapacak? Bu soruların cevabı yok. Bu sorunun cevabı Türkiye içinde, Kore içinde yok. Bundan bir süre önce Batı Afrika'dan dört tane gariban ülke yöneticileri, Kore'li çiftçinin kendini yaktığı DTÖ'nün toplantısında, Amerika'ya karşı kafa tuttular. Dediler ki; 25 bin Amerika'lı pamuk çiftçisine 150 bin USD açıktan destek veriyorsunuz ve verdiğiniz destek DTÖ'nün kurallarına aykırı. Bu destek ticareti bozucu destek. Türkiye'nin yaptığı gibi, taban fiyat uygular, girdiye sübvansiyon uygular, destekleme alımı yaparsa bunun ticareti bozucu olduğunu kabul ediyor ama Amerikalı pamuk çiftçisine açıktan verilen, çiftçi başına 150 bin USD ticareti bozucu yani yasaklanması gereken destek sayılmıyor. Ve bu dört tane gariban ülke yöneticisi dedilerki "sizin 25 bin çiftçiye verdiğiniz destek Batı Afrika'da 10 milyon insanın aç kalmasına neden oldu". İşte bu katsayıyı dünya çapına uzatın, ortaya çıkacak tablo budur. Ve engellediler. DTÖ toplantısını, oybirliği kuralını bir hata yapıp kabul ettikleri için 1994'te, engellemeyi başardılar diğer destekleri de alarak. Benim tarım ile ilgili bu toplantıda söyleyeceklerim kabaca bunlar. Dört tane gariban Batı Afrika ülkesi yöneticisi, dev gibi Amerikan emperyalizmini ve Avrupa Birliği emperyalizmini, para ve organizasyon gücünü engelleyebiliyorsa, 20-30 bin Kore'li çiftçi sokağa dökülüp, kendi yönetiminin ucuz pirinç ithalini önlüyorsa; "Türkiye ne yapıyor?" sorusunu sormak

lazım. Türkiye tarımının 60-70'li yıllarını, örgütlenme düzeyinin ileride olduğu yılları hatırlarım. Köylüyü sosyalist ve devrimci hareketler örgütlemişti. O fındık, pamuk, tütün, haşhaş mitingleri yapıp sesini iktidara taşıyacak güçteydi. Bu anda en büyük eksikimiz örgütlenme gücünden yoksun olmamız ve tarımla içiçe birleşmiş aynı olgudan biri olan ziraat mühendislerinin örgütlenme sürecine er yada geç katkı yapmalarını beklemek hakkımızdır diye düşünüyorum.

Prof. Dr. Gürol ERGİN

Oturum Başkanı

Teşekkür ederiz, gerçektende 10 yıl önceye kadar “fiyat şöyle oldu” diye mitingler yapılıyordu, şimdi o ürünler ortadan kaldırılıyor da çiftçinin nedense sesi çıkmıyor. Bunu anlamak mümkün değildir. 6 yıl önce biz Eskişehir’de çiftçilerin düzenlediği mitingte buluşmuştuk, muazzam bir kalabalık vardı. Ürün bedelleri geç ödeniyor, fiyat şu olsun diye düzenlenmişti. Şimdi o çiftçiye şeker pancarı ektirilmiyor da benzer bir miting yok ortada. Bunu anlamak mümkün değil. Sosyolojik bir olay olarak değerlendirmekte güçlük çekiyorum. Ama bu tür yanlış yada eksik bulduğumuz olayları gidermede bizim biraz daha hareketli olmamızda hocamında dediği gibi yarar var. Hepimiz anımsarız, 10 yıl önce televizyonlarda aynı zamanda iktisatçılar vardı tarım konusunda konuşurlardı, ve hepside Türkiye’de tarıma yapılan desteklerin ne kadar büyük olduğunu ifade ederlerdi. Şimdi nedense aynı kişiler bu konulara hiç değinmiyorlar. Acaba diyorum onlar sonradan doğruları öğrenip, Türkiye’de tarıma yapılan desteklerin o kadar da büyük olmadığını farkına mı vardılar...

Şimdi sözü Milliyet Gazetesi yazarlarından Serpil Yılmaz’a saygılarımla bırakıyorum. Buyurun efendim.

Serpil YILMAZ

Milliyet Gazetesi Köşe Yazarı

Teşekkür ederim. Ben de burada olmaktan öncelikle çok mutluyum. Onu belirtmek istiyorum. Hem tarım camiası içinde olmaktan, hem de çok değer verdiğim iki meslektaşımın bu masayı paylaşıyor olmaktan onur da duyuyorum.

Sizin aranızda yeni katılan gazetecilerden biri olarak, ben biraz geciktim. Çok da tepkilerimi yazılarıma yansıtamadım. Kendi iç dünyamda kaldı. Bu tepki meselesini belirtince aklıma geliyor. Şili’de pirinçten dolayı çiftçiler eylem yapmışlar, bizde niye olmasın bu. Bizde Özal döneminde tarımda yaşananları hatırlıyorum, bir gecede alınan kararların uygulamaya geçirilmesi nedeniyle bugünlere geldik diye düşünüyorum. Burada gençliği görüyorum. Burada gençliğin enerjisini görüyorum. Özal döneminde köylülüğün ülkenin gelişiminde en büyük engel olduğunu ifade eden yazarlar yetişiyor bizde. Çok doğru olmayan bir yaklaşım bu. Eğer böyle bir vicdana sahipse, tarıma gerçekten ilgi göstermek gerekiyor.

Bursa’da uluslararası bir şirket yatırım yapıyor, konu gündeme geliyor. Zannediyorum beni buraya davet etmeniz de, konuyla ilgili yazdıklarım etkili olmuştur. Hani bayağı ciddi oranda çektim ve bundan da çok mutlu oldum, sizleri önce bu anlamda çok teşekkür ediyorum. Gerçekten son dönemde yazdığım yazılar içerisinde aldığım en büyük desteği, bu yazıyla aldım. Türkiye’nin birçok yerinde Ziraat Odalarından imzalı katılımlar oldu. Sayın Coşkun da belirtti, bunlar bizim ekmeğimiz suyumuz. Yani bize gerçekten sizin tepkileriniz can veriyor. Sizin tepkilerinizle biz de heyecan buluyoruz. Sorumluluklarımızın, ödevlerimizin bilincinde olmaya çalışıyoruz. Sonuçta yazılarımızı bu ülke için yazıyoruz. Bu ülkeden tepkiyi birlikte oluşturmak durumundayız, birlikte olmak durumundayız. Bu birlikteliği hangi yollarla gerçekleştirebileceksek onun da bir bilimi vardır. Tepkilerimizi ifade etmenin, daha güçlü ifade etmenin yolunu bulmalıyız diye düşünüyorum.

Ben de Sadullah Usumi Hocamız’ı rahmetle anıyorum. Çünkü ekonomi sayfalarında gerçekten bu anlamda istikrarlı, bu anlamda bir bilme sorumluluğu taşıyarak yazılarını devam ettiren çok fazla kalem yok. Tarım ve ekonomi sayfalarında, ilgili kesimlerin ilgilenmesini sağlayacak tüm gelişmeler son zamanlarda aslında oluyor. Ama sizlerden çok beslendiğimizi söyleyemeyeceğim. Bunu da eleştiri olarak kabul ederseniz memnun olurum. Daha çok sanayi grubu o anlamda besliyor, gene siz yoksunuz. Yani son zamanlarda gelişen ekolojik tarım, burada sermaye konuyu ele almış durumda ve o nedenle bizim bu sayfalarımızda yer buluyor. Duyarlı olmamız gerekiyor. Yani insanlar geleceğini kurarken kaliteli yaşama da odaklanıyorlar. Bir tarafı açlığın giderilmesi ise, öbür tarafı da yaşamın kalitesinin artırılması yönünde. Türkiye rekabet alanı olarak eğer kendine tarım sektörünü de ilave edecekse, bunu boş bırakmamak durumunda.

Size birtakım gelişmelerden söz edeceğim. Tarım sektörüne ajite olmamı sağlayan bir olay daha yaşadım. Bu da yeni, üç dört ay önce Hannover’de Tarım Araçları Fuarına gittim. Dünyanın önemli fuarlarından biri. Ne kadar güzel traktörler var, yani hepsi teknolojinin son ürünü. O traktörlerden biri bizim köylerden birine girse, delikanlı onun başına geçse, kim kız vermez diye düşünüyorum. İtibarlı bir şey. Ama bizim köylümüz çocuğunu toprakla uğraştırmayı zül addediyor. İşte burada gençlerimiz yok. Yani tarım küçümsenen bir şey. Ama o fuara Almanya’da yaşayan çiftçiler ellerine çocuklarını almışlar gelmişler. Birlikte traktörlere bakıyorlar. Çocuklar traktörlere özeniyor binmek için. Bizim çocuklarımız traktörlere özeniyor mu? Buna gerçekten çok üzüldüm. O fuardaki çiftçilerin çocuklarına, kıyafetlerine baktım, topraktan geldiklerini giydikleri gömleğe kadar bir onur üretiyorlar. Üretim ışığını üzerlerine çekmişlerdi. Bizim köylerimize gittiğimiz zaman ben bu ışığı çok göremiyorum, alamıyorum da. Oy meydanı haline getirilmiş çiftçi. Çiftçi sadece seçim dönemlerinde taban fiyatın belirlenmesi için başvurulan bir kaynak haline almış. İşin kötü tarafı da, çiftçi de buna alışmış. Yani o da kendisini burada görüyor. Kendisini böyle ifade ediyor. Bütün bu sorumlulukların, Türkiye’nin entellektüellerine ait olduğunu vurgulamak istiyorum. Bu camia, bu yapıları değişime zorlayabilir. Biz bunlara duyarlı hale gelmeye zorlanabiliriz. Çünkü gerçekten biraz Oda Başkanı sayın Günaydın tarafından yapılan sunumda Türk tarımının Osmanlı’dan bu yana geçirdiği evre gösterildi. Sunumda izlediklerimizden hepimiz çok etkilendik. Cumhuriyet döneminden itibaren bakıldığında, o

dönemdeki yöneticiler ne yaptıklarını ne kadar iyi biliyorlarmış. Her şeyi nasıl ucu ucuna eklemişler. Eğitimi getirip koymuşlar. Görüyoruz: Atatürk'ün tarım makinalarının başında kaç tane fotoğrafı var, şu küçük küçük gösteride gösterildi. Demek ki bu kadar önem verilmiş. Neyin peşinde olduklarını biliyorlarmış. Bunu uygulamışlar.

80'lerden sonra ne yapıldığını bizim görmemiz lazım. Bizi yönetenler görmüyorlar ama, bize ne yapıldığını bizim görmemiz gerekiyor. Ben hepinize çok teşekkür ediyorum. Başarılar diliyorum.

KATKI/TARTIŞMA/DEĞERLENDİRME

Mahir GÜRBÜZ

Bir dönem her şey çok rahat konuşulamıyordu. Üzücü bir olay daha yaşadım, açıklamak isterim. Adapazarı Sulh Hukuk Mahkemesi'nde tarım alanı üzerine kurulacak sanayi fabrikasının temel atma töreninin önlenmesi için ihtiyati tedbir dilekçesi gönderdik. Genel Sekreterimiz, adliyenin hukukçu insanları da dahil, taciz edildi. Ve dayak yemekten son anda kurtuldu. Toplum da buydu, "bizim insanımıza iş verecek fabrikaya nasıl karşı çıkarsınız?" diyorlardı. Bunu da bilmenizi istedim. Teşekkür ediyorum.

Bekir COŞKUN

Onu söyledim bende. Bugün bu konuları konuşabiliyoruz ve herkes doğru söylüyor. Kimse yanlış söylemiyor. İşte bu doğrular denk gelse birbirine...

Prof. Dr. Gürol ERGİN

Şimdi anlaşıldı ki duvarlar yıkıldı. Gerçekten Sayın Coşkun'un ifadesinden sonra, bende birkaç eksikimiz olduğunu daha iyi anlamış oldum. Elbetteki bizim bunları oturup yazman şansımız yok. Demek ki biz de o anlamda bir eksiklik oldu.

Katılımcı

Ben konuyu sayın gazeteci arkadaşlarımızın temas ettiği başka bir taraftan objektif olarak arz etmek istiyorum. Şimdi dediler ki gazetelerde, borsa falan var, tarım yok, tarım ekonomisi yok. Şimdi bunun sebebi Türkiye'deki eğitim sistemi. Ezbere dayalı bir eğitim sistemi, tartışmaya olanak vermeyen bir sistem. Bir de şu var, toprak yeni yeni anlaşılmaya başlandı. Ziraat fakültelerinde bu konularda ekonomistler ders verdi. Halbuki tarım bilmeyen, tarım ekonomisi okutamaz. Bilimsel ayrımları iyi yapmamız lazım. Türkiye'de bence Cumhuriyet döneminin 2 büyük hatası var. Birincisi Köy Enstitülerinin kapatılması, ikincisi Güney Doğu'yu ihmal ve toprak reformudur. Ben köy enstitüsü görmüş biriyim. Eğer kapatılmamış olsalardı, bugün demokrasi başka türlü olurdu. Enstitüler mevcutken birer mağmureydik. Ne zaman öğretmen okulu olup dört duvar arasına alındılar, harap oldular. Ben gazeteciliğin ne olduğunu bilmem, yalnız Türkiye'de mahalli gazeteler de çok önemli, kendileride takdir ederler. Bu mahalli gazetelerin bir rolü olmalı. Ziraat fakültelerinde eğitim oturmuş değil, yönetmelik sürekli değişiyor, bu konuyu daha sonra dile getireceğim. Yani genel olarak durum böyle, ta ilköğretimden, yükseköğretime kadar problem var. Yalnız örgütlenme yeterli değil. Örgütlerdeki konuyu bilmesi halkı aydınlatabilmesi önemli. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Sayın konuşmacılara bize aktardıkları için teşekkür ediyorum. Hocamın saptamasından yola çıkarak aklıma bir soru geldi. Haklı olarak bir tepki gösterdi. Bekir Bey gerçekten kadirşinas, yardımsever bir halk olduğumuzu söyledi. Kendisi gibi düşünüyorum bende. Yalnız şu anda yakındığımız Türkiye'nin buraya geldiği noktada da uygulanan politikaların birincil derece mesul olduğunu biliyoruz. Bu politikaları uygulayan insanları da

Türk halkının getirdiğini biliyoruz. Ama gerçekte söylendiği gibi 3/2'si tutucu mudur? Yoksa değişimi savunanlar mıdır? Bu konuda bilgi istiyorum.

Bekir COŞKUN

Değerli meslektaşım, öyle bir soru sordunuz ki cevabını vermek fevkalade güç. Şimdi, kültürel yaşam tarzı içinde toplumun tutucu özellikleri olduğunu biliyoruz. Fakat zaman içinde çok değişiyor. Siyasi ve sosyal olaylara bakış açısı ve tepkiler değişiyor. Yani bunu şöyle söyleyeyim, yaşımız müsait olduğu için; 30 yıl önceye gidelim, Türk halkının örgütlenme, olaylara bakış açısı ve tepkileri bakımından bu güne göre çok daha ileri olduğunu görüyoruz. Tüm dünyada olduğu gibi bizde de tutucu bir rüzgar hakim oldu. Bir davet vesilesi ile bundan bir iki hafta önce Lübnan'a gittim. Orası Hristiyan ve Müslüman toplulukların bir arada yaşadığı, bir arada da savaştığı bir ülke. Türkiye'ye görünüş olarak, çok daha liberal, çok daha rahat insanlar. Ama arkadaşşıma sorduğum zaman dedi ki; "ya sen daha eskiden görecektin, biz fevkalade tutucu bir ortama doğru sürükleniyoruz. Kökten dincilik yaygınlaşıyor, kök salıyor. Görünüşe kanma". Dolayısıyla Türkiye'ye özgü bir durum değil. Bütün dünyada tutucu rüzgarın yansımaları, siyasete de yansıyor. Fakat bunun ben bir konjoktür olduğunu düşünüyorum. Bu sarkaç sonuna gelmiştir, şimdi de geriye doğru salınacaktır. Türkiye tarafından bakıldığında, halk, aşağı yukarı tüm seçenekleri denemiştir. Bambaşka arayışlar içine girmesinin de koşulları vardır. Problem, o koşulları doğru düzgün harekete geçirecek siyasi çabalar, örgütlenme çabalarıdır. Bunun dışında bir şey söyleyemem.

Katılımcı

Boratav hocamın ilk konuşmasında tarım haberleri basında ne kadar yer alıyor sorusu vardı. Ben iki yıldır bir arama servisine üyeyim. Yerel basın ve ulusal basın dahil olmak üzere tarım ile ilgili haberler dördü beşi geçmez. Güncel haber o kadar önemli değil, asıl önemli olan köşe yazarlarının tarımdan söz etmesi. Bu ise haftada biri geçmiyor. Aşağı yukarı 50 kadar gazetenin tarama sonuçlarına göre. Benim sorum şu; bu bağlamda gayet tabi gazetelerde okunma, reyting kaygısı var, yerel ve kırsal kesimde gazetenin az okunduğu bir gerçek. Kırsaldan alınan tepkinin az olduğu bir gerçek. Haber yapılırken böyle bir değerlendirme yapılıyor mu?

Serpil YILMAZ

Bir şey aklıma geldi, bunu söylemek istiyorum. 3 beyaz; pancar, pamuk, buğday; geçenlerde Milliyet'in başlığını görmüşsünüzdür. O da "3 K" idi. Yani Kuzey Irak, Kıbrıs, Cargill. Gündem, aslında tarım, ama gizli tarım. İşin içine paylaşım savaşı girmiş. Bunun içinde şirketler kendilerine rol biçmişler. Hocam maden sahalarından söz açtı. Amerika'nın yıllardır Türkiye'de Tras madeni çıkartmadığını biliyoruz. Tesislerin 16 yıl parasını almış, 16 yıl oturmuş burada yol kesmiş. Model bu, model bu oldukça bizim odaklandığımız konulara birazda adresleri ile bakmak gerekiyor. Bence o gün manşat "tarım"dı.

Gültekin SÖYLEMEZOĞLU

Konuşmacılara teşekkür ediyorum, bizleri aydınlattılar. Şimdi topraklarımızın yabancı ülkelere satılması konusunda, acaba bu imkanı tanyanların -milli menfaatlerimiz bakımından- devletçe kontrolü ve disiplini var mıdır? Nasıl sağlanır? Çünkü, 60'lı yıllarda Suriye bize vatandaşlarımızın topraklarına, toprak yasası nedeniyle el koymuştu. Buna karşın bizim hükümetimizde 1062 sayılı kanunu gereğince Suriye vatandaşlarının ülkemizdeki arazilerine el koydular. Şimdi kırsal alanda yabancıların arazi edinmesi son derece önemli. Şu bakımdan; eğer dengesi yoksa, karşılık ilkesi yoksa Kıbrıs'ı kaybetmek noktasına kadar gelişimizin esasına dönülür. Çünkü; Kıbrıs'ta Rumlar ve yabancı güçler Türklerin elindeki arazileri ala ala Türkleri neredeyse bertaraf etme durumuna gelmişlerdir biliyorsunuz. Acaba cennet vatanımız Anadolu'yu bu nedenlerle mi kaybetmek isteyeceğiz? Bunun tedbirlerini, bunun girişimlerini düşünmek zorundayız. Yalnız her defasında tepki, etki alanını daraltır derler. Ama girişim etki alanını genişletir. Bu nedenle de karşı bir düşünce olarakta şunu öneriyorum: Bugün devlet arazi kurumu kurulmalıdır. Devlet ülkemizdeki tüm arazilerin alımı, satımı ve tasarrufu bakımından otoritesini ve disiplini mutlaka sağlamalıdır. Gelişmiş ülkelerde durumun böyle olduğunu sanıyorum. Saygılarımla.

Dr. Nüvit SOYLU

Usta kalemlere teşekkür ediyorum. Ben Korkut Hocamın ve Sayın Bekir Coşkun'un üzerinde durduğu örgütlenme, birliktelik kavramları ve bu konuda verilen mücadeleyi değinmek istiyorum. Amerika, Avrupa emperyalizmine karşı çıkıyorduk. Türkiye'de ne oluyor? Biraz daha açabilir miyiz? Çünkü herkes birbirine bunu soruyor. Tepki deniyor, örgütlenme deniyor. Özelleştirme, kamunun tasviyesi, bireysel olarak görevden almalar vs. Bu olayı kökünden hallettiler, tepkisiz toplum haline getirme şeklinde güzel başardılar. Bunlar yetmedi pozitif düşüncelerden arınıp, artık insanların inançlarına müdahale ederek, bunlara yönlendiren yöntemlerle iktidar oldular. Bir deprem geçirdik, afetin katliama dönüşmesinin sebeplerine "Allah'ın takdiri" dediler, bunları yaşadık. İki gün önce gazetenizi okuyoruz "Kombassan Battı, Allah'a emanet olun" şeklinde bir başlık. Bir şekilde Allah'a emanet olun deniyor. Sudan'da çok büyük yatırımlar yapılıyor. Oraya kaynaklar aktarılıp başka şeyler mi planlanıyor? Bunları bizim bilme şansımız gazetecilerin duydukları ve bize ilettikleri ile mümkün. Ama birşey öğrenmek istiyorum. Ekonomi düzeliyor, enflasyon iniyor. İstihdam, yatırım, üretim de hiç bir artış yok, nasıl oluyor? Gerçekten bu düzeliyor mu? Daha büyük bir felaket yada çöküşü tetikliyor mu? Sizlerden duymak istiyorum. Çünkü hep böyle söylendikten sonra, böyle sonuçlar alınıyor. Ya da İslami sermayenin gücü bu kadar büyük mü, istediği zaman indirip, istediği zaman çıkarıyor? Şimdilik bunları sormak istiyorum. Teşekkürler.

Bekir COŞKUN

Ortak bir gereksinim olarak topluca bir örgütlenme ve bunun yanında mücadele, gerekli. Hemen şunu söyleyeyim, kötümserliğin yanlış olacağı düşüncesindeyim. Basit bir örnek; sizin de dahil olduğunuz TMMOB'un aktif rol aldığı "Savaşa Hayır" mitingi olağanüstüydü ve tezkerenin reddedilmesine büyük katkı yaptı. Tabii şöyle bir durum var, her an tekrarlamak çok zor. Ama örgütlenmenin gücünü göstermesi bakımından anlamlıydı. Haksızlığı ve kötülüğü manşete taşımak için olay çıkartmak lazım. Geçenlerde bir genç kız Başbakan Erdoğan'ın konuşma yaptığı salonda ayağa kalktı, manşete taşındı. Özelleştirme üzerine bir tepkiydi. Doğru bir tepki, sonra Başbakan bu genç kızın uzaydan geldiğini ifade etti. Yani şöyle; çeşitli yerlerde olaylar çıkacak, militan, mücadeleciler insanlar olacak ki medyamız, televizyonumuz yavaş yavaş mücadeleyi manşete taşınsın.

Konuşmacımızın ekonomi ile ilgili sorduğu soruya ekonomide neyin olduğu, neyin olmadığı belli. Enflasyon indi, doğru. Enflasyonun düşme yöntemlerini de aşağı yukarı biliyoruz. Milli gelirdeki canlanma olası fakat bu öyle bir canlanmada tüketimde artış yok. Kamu tüketiminde artış yok. "Milli gelir nasıl büyümüş?" sorusuna baktığımız zaman iki kalem görüyoruz, ihracat ve stok birikimi. İstihdamın artmaması da gelir dağılımının ve tüketimin bozukluğu ile ilgili. Türkiye'ye özgü bir olay değildir. Bu aralar Bush'un da başını ağrıttıyor. Milli gelirin canlanma eğilimine girdiğini söylüyorlar ama işsizlik artıyor. Türkiye'nin şu anda iyimser rüzgarların arkasında, geleceğe ilişkin olumsuz göstergeler ağır basıyor. Yatırım yapmayan ülke bu günü tüketir, yarını yok eder. Türkiye'de sermaye birikimi oranı, geçen yıl ortalaması %16, bu yıl %16. %16'lık bir sermaye birikimi oranıyla Türkiye hiç bir yere gidemez. Hatta küçülür. 2003'teki şu ana kadarki verilerde bu oranın artmadığını gösteriyor. Dolayısıyla geleceğe oradan bakacağız, kısa vadeli göstergeler evet enflasyon düşüyor deniliyor, bir miktar üretimin artması doğru ama dediğim gibi gelecek parlak değil.

Şule YILDIRIM

Gençler adına konuşmak istiyorum. Sayın Coşkun, Sayın Yılmaz: tarımla ilgili makedeleri yayınladıktan sonra bizlerden destek mesajı beklediklerini, ancak alamadıklarını söylediler, sitelerini ilettiler. Öncelikle belirtmek istiyorum: gençler sizin okuyucu kitlenizde yok, biz sizi okumuyoruz. Korkut hocamın kitaplarını da okumuyoruz. Sizden ve yazdıklarınızdan haberdar değiliz. Bu durumda sizi desteklememizi bekleyemezsiniz bizden.

Biz gençler uyutulduk. Nasıl uyanırız? Bunun tek cevabı var: ana haber bülteninde iki manken haberi arasına, TEKEL'in kapatılması haberini koymanız lazım. Tekel'in haksız gerekçelerle kapatıldığını öğrenmemiz gerekir. Ondan sonra biz size dönebiliriz, sizi okuyabilir ve destekleyebiliriz. Ziraat Mühendisiyim, sizi destekleyenler inanın bana 50 yaş üstüdür. Çünkü genç ziraat mühendisleri, ülkede olup bitenlerden haberdar değil. Fakat şu

da bir gerçek: bizim uyanmamızı sağlayacak programlar sizin patronlarınızın kanallarında yayınlanırsa, eğer böyle bir haber yapılırsa, kanalları kapanır. Ana haber bültenlerinin editörleri arasında, gerçek ülke sorunlarını haber yapmak isteyenler, ya o kanaldan o kanala iş değiştirmek zorunda kalıyorlar ya da işlerini kaybediyorlar. Bu durumu nasıl düzeltebiliriz? Bu konuda bilgi almak istiyorum.

Bekir COŞKUN

Çok doğru bir laf, bütün sorunun zeti yapıldı. Doğruyu sordunuz, doğruyu söylediniz. Gerçek budur. Bizim Şimdi basında syleyemediklerimiz -en çok politikacılar yapar ya, biz de yaparız- var. Gençliğimiz bizi bilmiyor, çok doğru bir Şey. Okuyucular bana hükümetin durumunu sorarlardı. Beni görünce akıllarına, hükümetin durumu gelirdi nedense. Emin laŐan ile konuŐmuŐtuk, ben utanıyorum dedim, insanlar beni okusunlar diye patrona karşı tavrı koyamıyorum. Nitekim bunu da o gün yazmuŐtum. Dediğiniz doğru, çok doğru. Bütün samimiyetimle söylüyorum: ben gazeteciyim, medya mensubuyum diyemem, sanki kötü bir Şeymiş gibi...

Beni okusunlar diye fotoğrafımı değiştireyim, küpe de yakayım, yaparım yani...

Bu gençlik ne yazık ki, kendi ülkesiyle ve sorunlarıyla ilgilenmiyor. İçinden çıkmadığımız nokta bu. Bunun cevabını ne ben verebilirim, ne de başka biri verebilir.

Serpil YILMAZ

Amerika'da İletişim Fakültesi'nin Dekanı ile karŐılaŐtım 3-4 ay önce, Irak meselelerini tartışıyoruz. Aynı sorun onlarda da var. Ekonomiyi, siyaseti magazinleŐtirmek, doğru tavrı bu olacak gibi görünüyor.

Gökhan GÜNAYDIN

Sadece Ziraat Mühendisleri Odası'na değil tüm demokratik kitle örgütlerine gençleri çekmek gerekiyor. Bunun ne kadar zor olduğunun farkındayız. Çünkü deniyoruz, istediğimiz lde baŐaramıyoruz ama mesafe aldığımızı da biliyoruz. Bizim bir internet sitemiz var. Oradan insanlar sorunlarını paylaŐabiliyor ve oraya yazma sıklığı gençlerde daha fazla. Ama gelin buradan çalışma üretelim dediğimizde irada biraz zayıflıyor. Bunları aşmak bizim görevimiz, bunları aşacağız.

İkincisi bir konuda bilgi vermek istiyorum. Son 5-6 aylık dönem içerisinde 3. davamızı da attık. İktidar'ın uygulamalarına karşı, tarım topluluğuna karşı, ziraat mühendisi camiasına karşı. Bu konuda bilgi vermek istedim. Bir diğer konu, ODA'nın yaptığı her basın açıklaması, basının fakslarına geçildiği gibi, basın mensuplarının e-mail adreslerine de günlük olarak geçilmektedir.

Prof. Dr. Gürol ERGİN

Çok değerli meslektaşlarım. Her Şeyden önce çok değerli  konuşmacımızı sizler ve kendim adıma kutluyorum. Bu güzel toplantıyı düzenleyen ODA'mıza başta Başkan'ımıza, Yönetim Kurulu yelerine, destek veren bütün meslektaşlarımıza teşekkürü görev adlediyorum.

İKİNCİ GÜN

DÜNYADA TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ

ÜÇÜNCÜ OTURUM

TÜBİTAK ÖZEL BÖLÜMÜ

“AVRUPA BİRLİĞİ'NDE TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ”

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

TARIM MÜHENDİSLİĞİ MESLEĞİNDE YENİ EĞİLİMLER

New Challenges And Current Trends In Agricultural Engineering Profession

Prof. Dr. Axel Munack

Uluslar arası Tarım Mühendisliği Komisyonu Başkanı

President of the International Commission of Agricultural Engineering (CIGR)

Özet. Tarım, küresel eğilimlere, ulusal mevzuata ve halkın taleplerine bağlıdır. Bu makale ortalama ihtiyaçları ve küresel eğilimleri bir arada ele alarak başlamaktadır. Dahası tarımdan farklı grupların beklentileri ve talepleri de ele alınmaktadır. Ziraat mühendisliği akıllı makinelerin (mekatronik) geliştirilmesi ve biyoloji mühendisliğinin uygulamalarıyla sürdürülebilir (rekabetçi, çevreyi koruyan, sosyal hedeflerle bağdaşabilir) üretim tekniklerine katkıda bulunabilir. Makalede, besicilikten bazı örnekler (ses analizi; bilgisayar ortamında hava akışı simülasyonları) verilmektedir. İletişimdeki uygulamalar ve zirai ürünlerin enerji elde etme amaçlı kullanımı konuları da ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler. Tarım; çevre; gelecekteki gelişmeler; Avrupalı bakış açısı; iletişim, biyo-maddeden enerji üretimi.

Giriş

Bu makale, Avrupa Birliği'nin bir ülkesinde yaşayan birinin bakış açısından ziraat mühendisliğinde gelecekte ortaya çıkacak gelişmelerle ilgili fikirler sunmayı amaçlamaktadır. Bu bakış açısı hem diğer gelişmiş hem de gelişmekte olan bölgelerde yaşayan insanlarınkinden oldukça farklıdır. Avrupalı veya AB perspektifi, yüksek oranda, sürdürülebilirliği, ürünlerin kalitesi, hayvanların korunması ve yüksek teknolojik standart için çaba göstermekle diğer perspektiflerden ayrılabilir.

Tabii ki, Avrupa Birliği'ne üye ülkeler arasında da farklılıklar vardır ve önümüzdeki yıllarda üye olacak veya son dönemde AB'ye üye olmuş ülkelerle mevcut üyelerin durumu karşılaştırıldığında da büyük farklılıklar gözlenmektedir. Fakat bu konulara makalede ayrıntılarıyla değinilememektedir. Dahası bu makalede genelde, günümüzde AB'nin ana eğilimleri ve daha özelde Almanya konusu ele alınmaktadır. Bu ayrıntılara girmeden önce küresel eğilimler anlatılacak ve buradan hareketle tarımdan beklentiler konusunda bir sonuca ulaşılabilecektir. Bu sunum belirli ölçülerde daha önceki yayınları (Munack; 2001, ve Munack; 2002) takip etmektedir.

Ortalama İhtiyaçlar ve Küresel Eğilimler

Tarımdan insan toplumlarının ana talepleri şunlardır:

- Talep artışını beraberinde getiren artan dünya nüfusu için gıda, enerji ve hammadde üretimi,
- Sürdürülebilir teknolojilerin uygulanması,

- Bütün üretim zinciri içinde yüksek kalitenin temini ve korunması.

Bu doğrudan veya ortalama ihtiyaçların yanı sıra, zirai üretimi büyük oranda etkileyen çeşitli küresel eğilimler vardır. Bunlar:

- kırsal üretim eskisine nazaran daha çok endüstrileşti,
- sermaye, üretim ve ticaret giderek daha çok küreselleşti,
- enformasyon teknolojisi hayatın bütün alanlarında kullanılır oldu,
- biyo-teknoloji ve genetik mühendisliği yoluyla teknolojik bir değişim yaşanıyor.

Son iki eğilim halihazırda üretim süreçleri için yeni olanaklar doğurdu. Bu eğilimler üretim süreçlerinde iş başındadır ve gelecekte de üretimi etkileyecektir. Bu yeni teknolojilerin ziraatla ilgili araştırmaları ne ölçüde etkilediği son yıllarda açıkça gözlenebilir. İlk eğilim üretim süreçlerinin teknolojisini, üretim mahallini, sermaye yoğunluğunu, bütünüyle kapasiteyi ve tabii üretim için gereken emek miktarını etkiler. Küreselleşme, araştırma alanını daha az etkilemekle birlikte kalkınma ve makine üretimini daha çok etkileyen bir eğilimdir. Fakat AB'nin yeni araştırma programları, fiilen var olan Avrupa araştırma merkezleri arasında koordinasyon sağlamak veya bir araştırma merkezleri ağı oluşturmak için farklı ulusal örgütlerin araştırma çalışmalarını birleştirme amacı gütmektedir.

Tarımdan Beklentiler

Aşağıda farklı grupların tarımdan beklentileri ve talepleri tespit edilmiş ve tartışılmıştır.

Toplum tarımdan rekabetçilik, çevrenin korunması ve sosyal ihtiyaçlarla bağdaşabilirliği talep etmektedir. Ağırlıkları farklı olabilmekle birlikte bu unsurların birleşimine yaygın olarak sürdürülebilirlik adı verilmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının ilk kez yaygın olarak kabul gören tanımını Brundtland Komisyonu yapmıştır: "Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yetisine zarar vermeden şimdiki nesillerin ihtiyaçlarını karşılamaktır."- Brundtland (1987). Bir sürecin veya bütün bir süreçler zincirinin sürdürülebilirlik derecesini değerlendirmek için çeşitli göstergelere ihtiyaç vardır. Bunlar, mevcut çevresel göstergelere dayalı olarak halen değerlendirilmekte ve tartışılmaktadır, örneğin OECD'nin Baskı-Durum-Tepki (PSR) gösterge sistemi, bakınız. OECD (1991/93).

Tüketiciler mükemmellik derecesinde kaliteli ürünleri düşük fiyatlarla ve yıl boyunca istemektedir; tüketici, lezzetli, sağlıklı ve besleyici gıdalar; gürültü ve kötü kokuyla bozulmamış güzel alanlar talep etmektedir. Bazı tüketiciler, kökenine kadar izinin sürülebileceği ürünleri tercih ediyor. İz sürülebilirliği talep eden tüketicilerin, bütün tüketiciler içindeki oranı bilinmemektedir. Fakat gıdaların neden olduğu sağlık sorunlarını göz önüne alan tüketiciler böylesi bir iz sürme fırsatının var olması gerektiğini düşünüyorlar.

Sanayinin zirai üretimden talepleri ise yüksek kalite, düşük maliyet, gıda ve ham madde, yenilenebilir kaynaklar (enerji ve madde kullanımı için), farmakolojik ürünler (GM bitkileri ve hayvanları) şeklinde özetlenebilir. Farklı zirai ürünlerin toplam üretim içindeki payları (gıda, enerji ve hammadde) piyasanın taleplerine ve karlılığa dayanacaktır. Giderek artan dünya nüfusunu beslemek için gıda dışı sektörler küresel olarak gelecekte daha az çekici hale gelecektir. Fakat tarımda aşırı üretimin en önemli mesele olduğu Avrupa'da enerji sektörü oldukça çekici bir sektördür, çünkü bu sektör sera gazlarının açığa çıkışını azaltma fırsatı sunmaktadır.

Peki, çiftçiler neler talep etmektedir? Çiftçiler gelirdeki genel artıştan pay almak istiyorlar; ayrıca işçi güvenliğinin sağlanmasını ve çalışma sürelerinin azaltılmasını, tarımda daha sonra ortaya çıkabilecek gelişmeler için açık ve güvenilir hukuk kuralları talep etmektedirler.

Siyasetçilerin tarıma yönelik talepleri Alman hükümeti (kızıl-yeşil koalisyonu) baz alınarak şöyle sıralanabilir: Organik tarımın teşvik edilmesi (gıda üretiminde yüzde 20'lik

paya ulaşması için çalışılıyor), hayvanların korunması için yüksek standartlar belirlenmesi, gıda güvenliğini ve gıdaların kalitesini arttırmak (tüketicinin korunması), çevrenin korunmasının temini, tarla tarımında, balıkçılık ve ormancılıkta sürdürülebilir üretim süreçlerinin teşviki.

Küresel politika ise (yani Dünya Gıda Örgütü'nün ilan ettiği talepler) giderek artan dünya nüfusunun beslenmesinin güvenceye alınmasını ve sera gazlarının açığa çıkışının azaltılmasını talep ediyor.

Avrupa Birliği ise yukarıda ifade edilen hususların çoğunu talep ediyor ve çevrenin korunması, özellikle sınır ötesi nitrojen transferinin azaltılması gerektiği üzerinde duruyor. Nitrojen transferinin azaltılması için nitrojen akışı (havaya NH₃ olarak karışıyor) hesaplanıyor ve bu akışın değerlendirilmesi için planlamalar yapılıyor.

Yukarıda örnek olarak verilen ve aslında eksik olan hususlar, tarımdan beklenti ve taleplerin oldukça çok olduğunu ve bunların birkaç küçük başlıkla özetlenemeyeceğini göstermektedir. Aşağıda bu taleplerin çoğunu karşılamak üzere tarımsal üretim ve çevrenin korunması için uygun teknik araçlar gösterilmeye çalışılacaktır.

Zirai üretim ve çevrenin korunması için teknik araçlar

Bitki Üretimi

Bitki üretimi için en gelişmiş teknik araç, üretim yapılacak alana-özü uygulamadır. Bu da "Sağlıklı Tarım" (veya "Sağlıklı Çiftçilik") başlığı altında toplanabilecek bir tedbirler kümesidir ve bu kavramın içine hazırlık, tohum ekme, gübreleme, sulama, yabancı otlarla ve zararlılarla mücadele ve hasat faaliyetleri girer. Bu konuda gelecekte ortaya çıkabilecek teknik uygulamalar henüz netlik kazanmadı. Bu sistem, bütün işleri üstlenecek küçük alt sistemlerin kendisine bağlı olacağı geniş sistemlere doğru evrimleşebilir. Ancak bir çok gösterge, küçük, birbirinden bağımsız özerk alanlar ve buralarda tarlayı sürebilecek araçların kullanılması lehinedir. Bakınız; Blackmore (2001) veya Claessens (2002).

Hayvan Besiciliği

Sağlıklı tarımın ikinci boyutu besicilikle ilgilidir. Eski dönemlerde çiftçiler sürülerindeki her hayvanı tanırdı. Bu dönemlerde her hayvana özü uygulama besiciliğin olağan yoluydu. Sürüler büyürken ve besicilikte daha çok kişi istihdam edilirken bu yöntem de işlevini yitirdi. Şimdi her hayvana özü besicilik, mikro-elektronik araçlarla yeniden yapılandırılabilir. Yapılacak ana görevler, besleme, ağırlık ölçümü, süt sağımı, süt kontrolü, gözle kontrol ve hayvan bakımındır. Hayvan bakımı için, hayvanların ses analizi gibi çok şey vaat eden araştırma yöntemleri vardır, bakınız; Ikeda (2000) ve Jahns ve Walter (2002).

Bir dananın aç olduğunda çıkardığı seslerin bir diyagramı Şekil 1'de gösteriliyor. Dananın karakteristik ses frekansları, şekilde düşük frekans düzeyinde kolaylıkla görülebilir. Bütün bir ses çıkarma süreci boyunca frekanslar sabit kalıyor. Seslerin anlamının yorumlanması için, spektrumun zaman boyutunun ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesi gerekir. Hidden Markov Modelleri, modelleme ve yorumlama için kuvvetli bir araç olduğunu ispatlamıştır. Kaynakçada bu konuda çok çeşitli başvuru kaynakları bulunabilir. Bu konuda gelecekte ortaya çıkabilecek uygulamalar, hastalıkların erken teşhisi için fırsatlar yaratabilir, bu da profilaktik tıbbi uygulamanın azalmasına yol açacaktır. Bir başka uygulama ise -mümkünse- hayvan nakliyesinin kontrolüdür. Bu hedefe ulaşılıp ulaşılamayacağı çok da kesin değildir, çünkü bu durumda tanımadığımız hayvanların seslerinin de yorumlanması gerekir, bu da nitelikli verinin elde edilememesi olgusuna yol açabilir. Bu, gerçek bir risktir.

Çevrenin Korunması

Hayvan besiciliğinde gaz ve tozların açığa çıkışının ve buna eşlik eden atmosfere yayılımının azaltılması da bir başka acil görevdir. Bu sorunun çözümüne çeşitli bakımlardan katkıda bulunulması mümkündür. Azaltılmış nitrojen içerikle sağlıklı besicilik de ihtimal dahilindedir. Bu sorunun ağırlığını azaltacak teknik araçlar şunlardır: Hayvan barınaklarının gazların ve tozun açığa çıkışını azaltacak şekilde inşa edilmesi, bakınız; Krause ve Janssen (1990); dışarı çıkan havayı süzme, bakınız; Hahne ve Varlog (2001); kapalı gübre depoları, bakınız; Döhler (1997); zemine yakın gübre dağıtımı, bakınız; Döhler (1997).

Yukarıda sözü edilen teknik araçlar esas olarak gaz ve tozların açığa çıkışının azaltılmasıyla ilgilidir. Fakat gazların ve tozun atmosfere yayılımıyla ilgili olarak hayvan barınaklarının çevresindeki ortam, rüzgarın yönü, hızı ve türbülans düzeyi de göz önüne alınmalıdır. Bu da çiftliğin ve çevresinin CFD (bilgisayar ortamında akışkan dinamiği) simülasyonlarını zorunlu kılar. Şekil 2 rüzgar koşullarının böylesi bir simülasyonunu gösterir. Daha ayrıntılı bilgi Krause ve Linke'de (2002) bulunabilir. Karalanmış alan iso-alanı, kabul edilmiş koku eşiği alanı, yani $3 \text{ OU} \cdot \text{m}^{-3}$ 'dür ($1 \text{ OU} \cdot \text{m}^{-3}$, fark etme eşiği).

Bu kadar zaman tüketici simülasyonlar olmadan, bir çok durumda zirai faaliyetlerin kapsamının genişletilmesi, özellikle de nüfus yoğunluğunun çok yüksek olduğu Orta Avrupa'da imkansızlaşacaktır.

İletişim

Ürünün akışına eşlik eden yüksek düzeyde enformasyon akışı, tutarlı bir veri alışverişini zorunlu kılar. Bu sistem bir süre önce Almanya'da zirai otobüs sistemi (LBS) olarak geliştirildi ve bunun standardı DIN 9684 (1989-1998) adı altında kayda geçirildi. Bu standartlar, fiziksel ulaştırma standardını ve nakliye protokolünü; standartlaştırılmış sistem fonksiyonlarını, servisleri ve mesajları (şebeke yönetimi) insan/makine ara birimi için esnek standartları da kapsar. Ayrıca bu sisteme, enformasyon sistem yönetimi ile enformasyon değişimi standardı da dahil edilmiştir. Öte yandan bir ISO çalışma grubu, buna eşdeğer bir uluslararası standart (ISO 11783) saptamıştır. Bu çalışmanın farklı üreticilerden kurulu alt sistemler arasında tutarlı veri alışverişini yapılabilmesi için büyük önemi vardır ve on yıllar önce 3 noktalı engelin standartlaştırılması gibi karşılaştırmalı boyutu da vardır.

Enerji Elde Etme Uygulamaları

Tarım, enerji için fosil kaynaklarına bağımlılığın azaltılmasına katkıda bulunabilir. Bugün fosil kaynaklarından elde edilen enerjinin esas ikamesi etanol (Brezilya) veya dizel yakıtın bitkisel yağdan elde edilen ikamesi uygulaması endüstriyel bir gerçekliğe dönüştü. Almanya'da biyo-dizel kolza tohumu yağı metil ester'den (RME) oluşur ve 1700'ü aşkın yakıt istasyonunda (bu miktar Alman yakıt istasyonlarının yaklaşık yüzde 10'una tekabül eder) bitkisel yağ (B100) olarak satılır. Fiyatı da halen fosil dizel yakıtından yaklaşık yüzde 12 daha ucuzdur. Bu ucuzluk kısmen fosil yakıt tüketiminden yüzde 4 ila yüzde 6 oranında biraz daha fazla olan biyo-dizel yakıt tüketimini telafi eder. 2003 yılında satılan toplam RME miktarı 650 bin tondan fazladır. 2003 yılı boyunca üretim kapasitesi yılda 1.100.000 tonu aşacak şekilde arttırılmıştır. Bu kapasite tamamen kullanılabilirse, Alman dizel yakıt tüketiminin yüzde 4'ü ikame edilebilir. Maksimum ikame, sınırlı zirai hasat bölgesi ve zorunlu ekim rotasyonu yüzünden yüzde 6 ile sınırlıdır.

Sadece yağ tohumları değil, bütün bitkilerin enerji elde etmekte kullanılması, ziraatın yakıt arzına katkısını arttıracaktır. Şu ihtimaller söz konusudur:

- Hızlı büyüyen odunsu bitkiler,
- Biyo-etanol,
- Biyo-gaz,
- Bitki hammaddesinin yüksek ısıda eritilmesiyle açığa çıkan sentetik gazdan ($\text{H}_2 + \text{CO}$) elde edilecek sentetik yakıt,
- Hidrojen.

Hidrojenin enerji üretiminde kullanımı konusunda teknolojinin gelişmesi için, en azından hidrojenin büyük oranda trafiğe ve ulaştırma sektörüne bir etkisinin olabilmesi için hala zamana ihtiyaç vardır. İlk üç alan hızla gelişmektedir, dördüncü alan ise son dönemde gerçekleştirilen konferanslarda yoğun bir biçimde tartışılmıştır (FAL, 2002; FVV, 2002, BBE, 2002). Yenilenebilir kaynaklardan elde edilen yakıtın kullanımı AB tarafından yoğun bir şekilde desteklenmektedir. Üye ülkeler bu tür yakıtın payının 2009 yılında yüzde 5.75'e çıkartılmasına karar verdi (KOM 2001). Dahası, bugün yenilenebilir kaynaklardan elde edilen yakıtta hiçbir vergi konmamıştır; ayrıca bu durum, çeşitli yakıtların karışımında yenilenebilir kaynaklardan elde edilen yakıtın payı için de geçerlidir.

Son sözler

Ziraat mühendisliği araştırmaları artık önemsiz bir iş olmaktan çıkıp toplumu büyük oranda etkileyen önemli bir faaliyet haline geldi. Toplumun bu faaliyetten beklentileri şunlardır: Daha kaliteli gıda, dünyadaki fakirliğin azaltılması, fakir çiftçilerin gelirlerinin artırılmasına katkıda bulunulması, hava kirliliğinin kontrolü, kaynakların korunması, daha güvenli ve sağlıklı iş ortamı, ağır işlerin azaltılması, bakınız; Stout (2000). Dünya nüfusunun giderek artması gıda üretimi için yeni meydan okumaları ortaya çıkartacaktır ve refah artışı giderek daha çok insanın sadece gündelik gıda ihtiyacı arayışının ötesine geçip, kaliteyi de hesaba katmasına imkan tanıyacaktır. Öte yandan zirai üretim süreçlerinde de sürdürülebilir teknolojileri uygulamaya ihtiyacımız olduğunun giderek daha çok farkına varılıyor. Tüm bu ortalama ihtiyaçlar ziraat mühendisleri için geniş bir çalışma alanı doğurmaktadır. Enformasyon teknolojisi ve biyo-teknoloji kendilerini, karmaşık problemleri çözmekte gelişmiş araçlar olarak dayatmaktadır. Ziraat mühendisleri olarak bizler acilen, mesleki uzmanlık alanımızla ilgili bu işleri üstlenmenin ve bu alanları başka mesleklere bırakmamanın yollarını aramalıyız.

Kaynakça

- BBE 2002. Fachkongress "Kraftstoffe der Zukunft 2002". 04/05 Aralık 2002, Berlin. *Bundesinitiative Bioenergie, Bonn*.
- Blackmore, S., H. Have ve S. Fountas. 2001. Autonomous Machinery in Horticulture: A Specification of Requirements (Bahçe Tarımında Makineleşme: Zorunlulukların Belirlenmesi). *Int. Conf. On Agricultural Science and Technology (Uluslar arası Bilimsel Tarım ve Teknoloji Konferansı)*, 6. Oturum, *Information Technology (Enformasyon Teknolojisi)*, 139-147. Pekin.
- Brundtland Report*. 1987. Our Common Future (Ortak Geleceğimiz). UNCED, Oxford.
- Claessens, L., P. Huizinga, M. Huls, A. Miltenburg, J. Thelen ve B. Vanthoor. 2002. Robot Ants in Micro-Mechanization of Plant Production (Bitki Üretiminde Mikro-makineleşmede robot karıncalar). *AgEng 2002*. Makale No. 02-VE-001, (8 p). Budapeşte, Macaristan: The Scientific Society of Mechanical Engineering (GTE).
- DIN 9684* (1989-1998): Landmaschinen und Traktoren- Schnittstellen zur Signalübertragung.
(DIN 9684: agricultural implements and tractors - interface for signal transmission- Zirai Uygulamalar ve Traktörler- Sinyal İletişisi İçin Bağlantı Noktası).
Teil 1, Punkt-zu-Punkt-Verbindung (point to point connection), 1989, gözden geçirilmiş hali 1995.
Teil 2, Serieller Daten-BUS (serial data BUS), Ocak 1998.
Teil 3, Systemfunktionen, Identifier (system functions, identifier), Haziran 1997.
Teil 4, Benutzerstation. (user station), Gelbdruck, Nisan 1997.
Teil 5, Datenübertragung zum Management-Information-System, Auftragsbearbeitung 1 (data exchange with the management information system, task controller 1). Gelbdruck Nisan 1997. Beuth Verlag GmbH, Berlin, 1989-1998.
- Döhler, H., M. Schwab ve E. Kuhn. (1997). Perspektiven für neue Verfahren zur Behandlung und Verwertung von Flüssigmist. *KTBL-Arbeitspapier 242*, 227-239. Darmstadt.
- FALL 2002. 2. Internationale Tagung Biodiesel: Potenziale, Umweltwirkungen, Praxiserfahrungen. 16/17 Eylül 2002, Braunschweig, Sonderheft 239, *Landbauforschung Völkenrode*
- FVV 2002. Workshop CO2-neutrale Wege zukünftiger Mobilität. 09/10 Eylül 2002, Frankfurt. *Forschungsvereinigung Verbrennungskraftmaschinen, Frankfurt*.
- Hahne, J. Ve K.-D. Vorlop. 2001. Treatment of waste gas from piggeries with nitrogen recovery. *Landbauforschung Völkenrode* 51 (3): 121-130.
- Ikeda, Y., G. Jahns, W. Kowalczyk ve K. Walter. 2000. Acoustic Analysis to Recognize Individuals and Animal Conditions (Bireylerin ve Hayvanların Koşullarının Belirlenmesinde Akustik Analiz). *The XIV Memorial CIGR World Congress*. P8206 (6 p). Tsukuba, Japonya.
- Jahns, G. Ve K. Walter. 2002. Acoustic Analysis to Recognize Individuals and Animal Conditions (Bireylerin ve Hayvanların Koşullarının Belirlenmesinde Akustik Analiz).

Second Workshop on Smart Technology in Livestock-Monitoring. FAL Braunschweig, Almanya. (2 p; Abstract).

KOM 2001. KOM (2001) 547, 7 Kasım 2001, s.15

Krause, K.-H. Ve J. Janssen. 1990. Measuring and simulation of the distribution of ammonia in animal

Houses (Hayvan Barınaklarında Amonyak Yayılımının Ölçümü ve Simülasyonu). *Proceedings Roomvent '90. Engineering aero-and thermodynamics of ventilated room. Second International Conference, C-7-1/12.* Oslo.

Krause, K. -H. Ve S. Linke. 2002. Realitätsnahe Simulation von Gerüchen aus der Tierhaltung. *Landtechnik* 52 (2): 124.

Munack, A. 2001. Tasks for Agricultural Engineering Research: New Challenges- New Trends? (Ziraat Mühendisliği Araştırmalarının Görevleri: Yeni Tehlikeler-Yeni Eğilimler?) *IFAC Conference on Modelling and Control in Agriculture, Horticulture and Post-Harvest Processing*, 1-9. Oxford: Elsevier Science Ltd.

Munack, A. 2002. Agriculture and the Environment: New Challenges for Engineers (Ziraat ve Çevre: Mühendisler için Yeni Meydan Okumalar). *Agricultural Engineering International: The CIGR Journal of Scientific Research and Development. Cilt IV, makale no. 12.* http://cigr-ejournal.tamu.edu/Submissions/Munack_26Dec2002.pdf

OECD. 1991. Environmental Indicators. A Preliminary Set (Çevresel Göstergeler. Bir Ön Liste). Paris.

OECD. 1993. Core Set Of Indicators for Environmental Performance Reviews (Çevresel Performansın Gözden Geçirilmesi için Ana Gösterge Dizisi). Paris.

Stout, B. 2000. A Challenge for Agricultural Engineers (Ziraat Mühendisleri için Bir Meydan Okuma). *CIGR Newsletter*, 1, 2-4.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Çok teşekkür ediyoruz Prof. Dr. Axel Munack'a. Aslında bu yeni eğilimler, karşılaşılan yeni zorluklar ve bütün bunlarla ilgili yeni talepler geleceğimizi şekillendiriyor ve eğitim sistemlerimizin geleceğini çok büyük ölçüde etkiliyor.

Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür etmek istiyorum. Eminim sizden öğrendiklerimiz, bizlerin bu eğitim sistemlerini oluşturmakta istifade edeceğimiz bilgiler olacaktır. Türk ziraat mühendislerinin esas görevi akredite olmuş bir müfredata sahip olabilmek. Aynı zamanda uygun bir sistem kurmak hem Avrupa'nın, hem dünyanın kabul ettiği bir metoda sahip olabilmek ve böylece ülkemizin talebine ihtiyaç cevap sağlayacak bir yöntem bulmuş olabilmek. Dolayısıyla önümüzde bu tür tehditler ve zorluklar olduğu kesin. İşte bu nedenle biz eğitim sistemimizle ilgili çok dikkatli kararlar almak zorundayız. Dün açılış konuşması sırasında sayın Prof. Dr. Vahap KATKAT Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi dekanının konuşmasında önemli bir nokta vardı. Kendisi Türkiye'deki ziraat mühendisliği sistemindeki gelişmelerden bahsetti hatırlayacaksınız ve ben kendisinin söylediklerine yürekten katıldım.

Hepimiz biliyoruz ki, son 5 senedir biz tarım konusundaki eğitim sistemimizi yeniden şekillendirmeye çalışıyoruz. Ama şu konuya da itiraz etmek mümkün değil ki, bu süreç henüz tamamlanmış değil ve şu anda içinde bulunduğumuz sistem, Türkiye'deki eğitim açısından mükemmel bir sistem maalesef değil. Dolayısıyla bence bu sempozyum çok önemli bu anlamda.

Kendi yaptığım bir takım araştırmalar sırasında bu toplantıya yabancı konuşmacı olarak kim katılmalı ve yabancı ülkelerden kim bize iyi bilgiler verebilir, Avrupa'da, dünyada olan bitenle ilgili diye yaptığım araştırmalarda, aklıma ilk gelen kişilerden bir tanesi *Axel Munack*'tı, CIGR Başkanı, kendisini de son beş altı yıldır, belki de daha uzun bir süredir tanıyorum açıkçası ve ZMO'nun CIGR asamblelerindeki temsilcisi gibi diye biliyorum son birkaç yıldır doğruyu söylemek gerekirse. Ama sayın Munack'ın dışında Prof. Bent Bennedsen de ve Prof. Demetres Briassoulis'in de bizim için çok önemli katılımcılar. Çok iyi biliyoruz ki kendileri de bu konuyu da yoğun bir şekilde bilgi kazanmış olan kişiler, bilgi sahibi olan kişiler.

Yaptığım araştırmada aynı zamanda karşıma çıkan diğer şeylerden bir tanesi üniversitelerarası bir konsorsiyumun olduğu. ICA Avrupa'da ziraat ve ziraatle ilgili faaliyetlerle ilgili çalışmalar yapan bir konsorsiyum. Bunu bulduğum zaman gerçekten çok memnun oldum ve bu konsorsiyumdan kimin sorumlu olduğunu araştırdım. Karşıma çıkan isim Prof. Leopold Maerz'di. Şimdi izninizle Leopold Maerz'i mikrofonu davet etmek istiyorum konuşmasını yapması için. Kendisi Üniversitelerarası Ziraat ve Ziraatla İlgili Bilimler Konsorsiyumu'nun Başkanı Avrupa'da. Kendisi aynı zamanda Tabii Kaynaklar ve Uygulamalı Yaşam Bilimlerinin Avusturya'da rektörüydü. Şimdi sayın konuşmacı bizimle ve ziraat mühendisliğinde araştırma boyutunun ve Avrupa'daki diğer ilgili bilimlerin geleceğinden bahsedecek.

**AVRUPA'DA TARIM VE İLGİLİ BİLİMLERDE
YÜKSEK ÖĞRENİM VE ARAŞTIRMALARIN GELECEĞİ**

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Avrupa Tarım ve İlgili Bilimler Üniversitelerarası Konsorsiyumu Başkanı

President of Interuniversity Consortium for Agricultural and Related Sciences in Europe (ICA)

Bu organizasyonu yapan, çünkü akademik topluluk için önemli olan ve bilimsel alanlardaki yeni gelişmeleri içeren bir toplantı bu. Bu kadar güzel bir ev sahipliği gösterdikleri için . Prof. Dr.Kamil Okyay Sındır'a teşekkür etmek istiyorum.

Geldiğim üniversitenin farklı kurumlarıyla ziraat ve hayvancılık alanında bağlantıları, işbirliği var ve bu işbirliği gelecekte tabii ki artacak. İlk önce şunu söylemek isterim ki, gerçekten tarih, kültür, doğal güzellikler ve bilim anlamında çok büyük zenginliklere sahip olan Türkiye'ye gelmiş olmaktan memnunum. Ankara ve Türkiye ile ilgili birtakım bilgileri okurken önemli Avusturyalı mimarlardan bir tanesi Greymen Fortmaster'ın modern Ankara'nın planlanması ve dizaynında rol aldığını öğrendim ve bu beni gerçekten çok etkiledi.

Ben çok genel bir sunum yapacağım açıkçası ve yaptığım sunum zannediyorum ki Avrupa boyutuna daha fazla dikkat çekecek. Ve ziraat ve ziraatla ilgili bilimler konusuna genel olarak değinmeye çalışacağım. Bunu yaparken de Türkiye'nin Avrupa perspektifi de önemli olacaktır diye düşünüyorum.

İzninizle sunumumu dörde bölmek istiyorum. İlk önce disiplinlerin ortak paydası ne olabilir? ilgili birimlerde ortak payda ne olabilir, bu da çok önemli, unutmamak lazım. İkinci olarak da akademik grupları geliştirmek için ihtiyacımız olan temel nedir, bundan bahsedeceğim. Üçüncü olarak da kurumsal bir uluslararasılaştırma süreci nasıl olmalıdır akademik kurumlar açısından bundan bahsedeceğim. Daha sonra kendi Viyana'daki kurumumdan mesleki örnekler vermeye çalışacağım ve son zamanlarda değişen Avusturya mevzuatıyla ilgili bilgiler vereceğim. Son olarak da ICA gibi net worklerden bahsedeceğim ki, biraz önce de dile getirildi. Zannediyorum ben bugün uluslararası işbirliğini ve kurumsal yenilikleri destekleyenlerin sözcüsü olarak bir sunum yapıyor olacağım burada.

Ziraat ve ziraatla ilgili bilimler dediğimiz kavram çok disiplinli bir yelpazeyi içermekte. Daha önceki sunumda da bunun altı çizildi. Tarım ve ziraat mühendisliği dediğimizde son derece geleneksel ve son derece anlamlı ve büyük bir kesimden bahsediyoruz. Gelecek için çok büyük bir potansiyelden bahsediyoruz. Ancak modernizasyon için de son derece büyük bir baskı altında olan bir sektörden bahsediyoruz. Çünkü başka hiçbir sektör hem ekonomik sosyal, hem teknolojik, hem akademik düzeyde gelişime dahil olmak zorunda değil. Temel değişikliklerin yapılması gerekiyor, arazi kullanımı gibi konularda, arazi kullanımı kavramını çok geniş bir anlamda kullanmak istiyor. Bu da sadece ziraat ve tarım faaliyetlerinden bahsetmek istemiyorum. Arazi kullanımı demek istiyorum ben bu kavrama, çünkü toprak kullanımı, arazi kullanımı söz konusu olduğunda farklı arazi kullanımlarının birbirinden ayrılması gerekiyor, primer tarım üretimi söz konusu olabilir bu, ormancılık olabilir. Farklı arazi kullanımları söz konusu olabilir.

Kırsal popülasyonda tabii ki üretimin çeşitlendirilmesi ihtiyacıyla karşı karşıya ve mesleki çalışmaların farklı bölümlere ayrılması ihtiyacıyla karşı karşıya. Önceki konuşmacının sunumu zaten bunu çok açık bir şekilde ortaya koydu. Tabii ki bu ihtiyaç söz konusu olduğunda kimin üniversite düzeyinde giderek önem kazandığını görüyoruz. Araştırma yeniliklerin kırsal alanlara getirilmesine yardımcı oluyor ve buralarda yaşayan kişilerin hayatta kalmasına ve maliyetlerin ve popülasyonun hayatta kalabilmesi için büyük rol oynuyor. Dolayısıyla çok detaylı bir şekilde, bir şekilde ilgili disiplinlerin dinamik ilişkileri nelerdir bundan bahsetmek istiyorum. Ziraat ve ziraatla ilgili bilimlerin üç tane stratejik perspektifi var.. İlk önce bundan bahsetmek isterim.

Her şeyden önce sürdürülebilir kalkınma kırsal alanlarda önemlidir ki, sağlam ve çok fonksiyonlu ekolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal bir temel elde edildiği için kırsal alanda yaşayanlar için ve böylece kitle halinde şehirlere toplu göçlerin engellenmesi söz konusu oldu. Aynı zamanda sorumluluk çerçevesinde biyolojik kaynakların kullanılması önemlidir. Su, toprak ve atmosfer gibi kaynakların sorumluluk bilinciyle kullanılması şarttır. Üçüncü olarak da, gıda güvenesi, halk sağlığı ve çevre koruma. Gıda tedarik zinciriyle birlikte önemli diğer konulardan bazılarıdır.

Akademik kurumlar, ziraat anlamında ve ziraatla ilgili birimler anlamında yüksek eğitim verirken bunları dikkate almalıdır. Varna'daki bir üniversite 1988'de bunu şöyle tanımlamış ve demiş ki; halkın, insanların sağlıklı gıdaya ulaşabilmesi önemli. Dolayısıyla bu stratejik anlamda benim kendi üniversitemin iki sene önce belirlediği kuralların başında geliyor ve diğer iki kurum da yaptığı işbirliğinin de başında geliyor.

Ben şahsen inanıyorum ki, tarım ve tarımla ilgili bilimler bugün bir baskı altında, bir baskı döneminden geçmek zorunda kalmakta. Çünkü, biz tarım ve tarımla ilgili bilimler alanına bugün uygulamalı yaşam bilimleri perspektifinden yaklaşıyoruz öğrencilerin sayısı özellikle Batı Avrupa'da bu alanda öğrenim gören öğrencilerin sayısı giderek artıyor ve eskiden isimleri farklı olan kurumlar, bugün yeni isimlerle adlandırılıyor. Dikkate alınması gereken diğer önemli bir şey de gerçek anlamda şudur ki hepimizin bilmesi gereken şeylerden bir tanesi de tarım, ormancılık ve diğer bununla ilgili ekonomik, sosyal ve teknolojik sektörler bugün çok anlamlı bir şekilde ülkeler arasında kendini göstermekte. Her ülkede farklı bir şekilde anlaşılakta. Kuzeyden güneye, batıdan doğuya seyahat ettiğimizde görebiliyoruz ki ortak paydaların bulunması çok zor uygulama anlamında. Arazi kullanımı anlamında ve akademik faaliyetler anlamında ortak paydaya ulaşmak gerçekten güç.

Sanayileşmiş tarım ve küçük ölçekli çiftçilik faaliyetleri birbirinden farklılık gösteriyor. Küçük ölçekli çiftçilik faaliyetleri benim ülkemde özellikle dağlık ya da az tercih edilen alanlarda problem teşkil ediyor. Bu da bizim uluslararasılaşma çabalarımız anlamında önemli. Çünkü birbirimizle iletişim kurabilmek, birbirimizi doğru bir şekilde görebilmek ve farklılıklarımıza saygı gösterebilmek çok önemli.

Tarım ve tarımla ilgili bilimlerdeki paradigmaya gelecek olursak, görüyoruz ki akademik kurumlar daha fazla AR-GE çalışmaları yapıyor. Ve bu çalışmaları yaparken de yeni ihtiyaç ve tehditlerle karşı karşıya kalıyorlar. Dolayısıyla yeni bir stratejik altyapı kendilerine bulmaları gerekiyor ki çok disiplinli ve entegre bir network içerisinde çalışabilsinler ve AB'nin çerçeve programlarının gerektirdiklerini bu perspektifler sayesinde karşılayabilsinler.

Özellikle yaşam kalitesi ve yaşam kaynaklarının yönetimi programı çok önemli bir doküman. Bu sürecin dinamiklerini yansıtan bir doküman ve eğitim ve araştırma faaliyetlerinde çok sıklıkla kullanılan bir doküman. Çok açık bir şekilde görülüyor ki, biz uluslar arası birbirine bağımlı bir küreselleşme sürecine girdik. Bunun imajı çok iyi olmasa bile bugün hepimiz bunun uluslar arası etkileşim, ekonomik, sosyal faaliyetler anlamında önemi büyük. 1999'da 29 Avrupa ülkesinden gelen bakanlar uyumlu ve eşgüdümlü bir Avrupa alanının 2010 senesine kadar geliştirilmesi konusunda oybirliğine vardılar. Bolonya süreci daha sonra Berlin süreciyle takip edildi ve yüksek eğitim iki hedef edinmiş oldu, İki tane önemli döngü var bunu gerçekleştirebilmek için. Lisans ve lisansüstü faaliyetler, bunları tabii ki yüksek lisans ve lisans anlamında kullanıyoruz ama her iki terim de Bolonya Deklarasyonu'nda dile getirilmemiş. İkinci olarak kolay bir şekilde okunabilir ve kıyaslanabilir derecelerin varolması gerekiyor ve diploma desteği dediğimiz bir kavramla da sertifikasyonların çok açık bir şekilde tanımlanması gerekiyor. Aynı zamanda böyle bir diploma desteğinin mezunlara verilmesi bu sene 1 Ocak itibarıyla de verilmesi bir zorunluluk haline geldi.

Üçüncü olarak kredi sağlanması önemli. Eğitim sistemlerinin kullanılması gerekiyor. Öğrenci değişimi yine önemli. Serbest bir şekilde öğrenci dolaşımını, eğitmen dolaşımının sağlanması önemli.

Uluslararası işbirliğinin ilerletilmesi, kalite güvenesi anlamında bu ilerleme faaliyetlerine hız verilmesi ve ulusal düzeyde varolan bütün yasal engellerin ortadan kaldırılması vasıtasıyla uluslar arası derecelerin elde edilmesi çok önemli.

Şimdi tabii ki bu bütünleşmiş entegre programları desteklemek amacıyla çeşitli derecelerde söz konusu Avrupa boyutlarında bunun tabii ki uluslar arası eğitim programları deniyor buna. Bunlar dediğim gibi amaçlar ve Prag'da gördüğümüz gibi yaşam boyu yüksek öğretim vasıtasıyla eğitimler söz konusu. Diğer taraftan kalitenin garanti edilmesi için de Avrupa'da doktora programlarının da yapılabilmesi için Bolonya'da özellikle bu işlerin de yapılabilmesi için Norveç'te Bolonya deklarasyonu çerçevesinde burada birtakım işler yapılmaktadır.

Şimdi bu AB limitlerinin de üzerine çıkabiliyor. Yani, şu da şöyle ki; unutmayalım bu deklarasyon 29 bakanlar tarafından imzalanmıştır, 33 bakanın içerisinde 29 bakan tarafından imzalanmıştır ve dolayısıyla münferit sektörlerin sağlanabilmesi için bu daha da ileri götürülmüştür. Daha da ileriye gidecek olursak yasal çerçeve artık şimdi üniversitelerin gittikçe daha iyi bir şekilde ve hızlı bir şekilde gelişmesine yol açmıştır. Uluslararasılaşma dediğimiz olay yönünden eğitim, yüksek öğrenim ve çeşitli düzeylerde bundan bir sonraki bölümde göreceğiz bunları.

Şimdi burada stratejik olarak yeniden kurumsallaşma olayları da söz konusu oldu ve burada özellikle eğitim programlarıyla ilgili kapsamlar önemliydi ve tabii ki burada özellikle eğitim programlarının uluslararasılaştırılmasında çok önemli adımlar atıldı. Yine de hayli önemli maalesef engeller var ulusallaşmayla ilgili ve en önemli noktalardan birisi burada çok önemli farklılıklar var ulusal sistemlerde ve bu nedenle karşılaştırılma ve rekabet edebilme olayı var. Bazı ülkelerde bir yıl, bazı ülkelerde iki yıl olabiliyor. Dolayısıyla çeşitli gerekli, zorunlu dersler yönünden problemler çıkabiliyor. Ve burada dolayısıyla derecelere ilgili olarak çok önemli farklılıklar ortaya çıkıyor. Tabii ki diğer taraftan mesela Avusturya'da farklı, mesela öğrenci harçları farklılıklar gösterebiliyor. Bazı ülkelerde harç var, bazı ülkelerde yok. Bazılarında çok yüksek. Yine önümüzdeki dakikalar içerisinde biraz da Avrupa boyutundan bahsetmek istiyorum size.

Şimdi Avrupa boyutu dediğimiz zaman aslında ortak çıkarlar olan konular ve bununla ilgili Dernekleri olabilir bunlar. İşbirliği çok önemli bir konu.

Bolonya Deklarasyonu'ndan sonra hemen arkasından da birtakım izleme raporları çıktı, geçen sonbaharda ve ortak eğitim programları üzerinde duruldu. Uluslararası ortak eğitim programı üzerinde duruldu.

Son zamanlarda Avusturya'da ve benim üniversitemdeki durum nedir? 2002'deki Avusturya'daki yasalara göre belli bir proje çalışıldı ve özellikle üniversitelerin Avrupa düzeyine getirilmesi yönünden ve Avrupa boyutunun olması yönünden birtakım gelişmeler yapıldı. Örneğin diploma sisteminde birtakım değişiklikler yapıldı 1 Ocak itibarıyla ... Diğer taraftan ikili dönemli sistemler yaratılmaya çalışıldı, çeşitli derecelere ilgili programlar yaratılmaya çalışıldı ve uluslar arası tecrübenin çok önemli olduğu üzerinde duruldu.

ICA'nın ilişkilerine gelecek olursak sistematik olarak daimi komiteler var, özellikle belirli disiplinler için. Bu da uluslar arası ilişkilerle ilgili. Bu da çok önemli bir rol oynuyor özellikle Avrupa akademik kurumlarını bir araya getirebilmek ve ilişkilerini sağlamak amacıyla.

ICA yine gördüğümüz gibi kısaca burada faaliyetin başlangıcı tematik bir network sağlıyor ziraatle ilgili olarak ve çevreyle ilgili olarak. Bu da 1996 yılında özellikle bu konu ortaya kondu ve o tarihten bu yana da çalışıyor.

Avrupa'da eğitimin aynı zamanda Avrupa çerçevesinde ilişkilerin geliştirilmesi ve işbirliği yapılmasıyla ilgili olarak devam ediliyor, bu tamamen dataya aşağıdan yukarıya bir aktivite. Bu çeşitli yenilikler getiriyor üniversitelerde reform yapılmasıyla ilgili olarak.

Yine bu arada gördüğümüz gibi bu programda çeşitli grup paketleri de var. Tarım, orman ve çevreyle ilgili çeşitli güncel konuların araştırılması olayı da var. Bir ikincisi, destek veriyor özellikle ortak gelişmelerle ilgili olarak. Eğitim programlarının buna göre ayarlanması bir Avrupa boyutunun eğitime getirilmesi ve dolayısıyla ortak ders programlarının geliştirilebilmesi amacını güdüyor. Diğer taraftan iyi uygulamaların ve kurumlar arasındaki işbirliği vasıtasıyla sağlanabilmesini ortaya koyuyor.

Bizler şu anda halen bir başka konuya da girebiliyoruz. Yeni bir safha var çalışmalarımızda, bu slaytta da bunu göreceksiniz. Ders programlarının geliştirilmesi çok

önemli, bir numaralı olay. İkincisi, eğitim yöntemlerinde yenilikler. Üçüncüsü toplumun buna verdiği karşılık ve dördüncüsü de uluslar arası işbirliği konusuna destek verilmesi.

İkimiz gerçekçi iki arkadaşıyla birlikte buradaki meslektaşıyla bu konuda sunuşlar yaptık konferansta. Kalabalık katılımcı vardı. Hayli yoğun bir toplantıydı. Daha önce de dediğim gibi ICA çalışma faaliyetlerini bir hayli geliştirmiş durumda. İlişkiler içerisinde bunu yapıyor, Amerika'yla temas halinde, ABD'yle belli bir mutabakat anlaşması imzalanmak üzere. Ancak bu mutabakat anlaşmasına daha iyi bir dinamizm getirmeye çalışıyoruz. Henüz sonuç haline gelmedi. Maalesef Amerikan üniversitelerinin bir kısmı bize bu konuda çok fazla destek veremiyorlar.

Yine geçen nisan ayında çok güzel bir tartışma oldu, gerek Atlantik gerekse diğer kuruluşlardan bizimle birlikte olan toplantıdan dolayısıyla birtakım transatlantik işbirliği yönünden de bazı güzel noktalar görebiliyoruz.

Diğer faaliyetlerimizden de kısaca bahsedecek olursam, match making ile ilgili olarak İrlanda'dan, diğer başka kuruluşlar ve ICA'nın amaçlarını bir araya getirmek amacıyla çalıştık. Türk kuruluşlarıyla da gerek akademik, gerekse profesyonel kuruluşlar temas etmeye çalışıyoruz. Çeşitli web sitelerini ziyaret ediyoruz. Bu transparanda var, ama tam olarak çıkmamış olabilir. Diğer taraftan faaliyetlerimiz hakkında da daha ayrıntıya girebiliriz.

Özellikle sizlere son derece kısa bir şekilde amaçlardan, hedeflerden bahsettim. Ancak bunların, bununla kısıtlı kalmadığını özellikle belirtmek istiyorum. AB'ye üye olmak üzere olan, yani aday ülkeler yönünden de bu çalışmalar devam ediyor, devam edecektir ve bu programların, eğitim programlarının gayet iyi bir şekilde resmi bir statü çerçevesinde işbirlikleri vasıtasıyla Türkiye'yle de olduğu gibi belirli düzeylere işbirliği halinde getirilmesine çalışılacaktır, Türkiye'de de bu konuda AB'nin çok kısa sürede üyesi olabileceğini düşünecek olursak Türkiye'nin, kuruluşlarla yaptığımız bu çalışmalar ve işbirliği de çok büyük önem taşıyor. Son derece teşvik edici, güzel bu çalışmalar. Ancak bazı diğer çalışmalarımız da var, onların aynı düzeyde olduğunu söyleyebilmek maalesef mümkün değil. Dolayısıyla şimdi belirli gruplara ayrılmak zorundayız. Yani bir kısmı içinde bu çalışmaların, bir kısmı tam içinde değil. Ama unutmayalım ki hepimizin ortak bir dünyada yaşıyoruz, dolayısıyla komşularımız var vs. Bu komşuluklarımızı ve bağlantılarımızı en iyi şekilde götürmeye çalışmalıyız.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDİR

Oturum Başkanı

Ben bu konuşmanızla ilgili olarak çok önemli bir noktaya değinmek istiyorum. Aslında konuşmanızın hemen başındaydı ve burada Bolonya deklarasyonundan bahsettiniz. Avrupa Eğitim Bakanlarının ortak bir deklarasyonuydu bu. Üç önemli konu üzerinde duruyor bu deklarasyon ki bu da karşılaştırılabilme ve rekabet edebilme ve kalite.

Bildiğim kadarıyla bu üç ülke, gerek öğrenciler gerekse de akademik eğitilenler içinde geçerli. Çünkü ancak o şekilde bunların iş gücü piyasasına göre ve mezunların iş bulabilme olanağı da dikkate alınarak yapılan olaylardır. En önemli olaylardan bir tanesi yüksek öğretim sisteminin Avrupa'da geliştirilmesi ve siz bizimle çok güzel bir şekilde bu bilgilerinizi, tecrübelerinizi paylaştınız. Bu deklarasyonun kendi üniversitenizde yoğunlaştığını, uygulamaların devam ediyor olduğunu söylediniz ve bütün bunlar bize çok yardımcı olacak.

Şimdi izin verirseniz üçüncü konuşmacımızı, sayın Bennedsen'ı takdim etmek istiyorum. Kendisi Ziraat Mühendisleri Avrupa Derneği Başkanı idi, Kraliyet Veterinerlik ve Ziraat Üniversitesi'nde. Kendisi bize gelecekte ziraat mühendisliğinin kalifikasyonlarıyla ilgili konuları açıklayacak. Çok teşekkür ediyoruz bu açıklamanız için.

GELECEKTEKİ ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİNİN NİTELİKLERİNİ TANIMLAMAK

Prof. Dr. BENT S. BENNEDSEN

Avrupa Tarım Mühendisleri Birliği (EurAgEng) Önceki Dönem Başkanı

Özet. Ziraat, giderek artan ve artan bir şekilde talepkar olan dünya nüfusuna gıda sağlama arayışı içinde sürekli gelişiyor. Öte yandan zirai üretim küresel eğilimlere ve ulusal mevzuata bağlı olarak dalgalı bir seyir izlemektedir. Bu makalede biyolojik üretim teknolojilerini araştırarak, geliştirecek, uygulayacak, iletecek ve anlatacak geleceğin mühendislerinin niteliklerini tahmini olarak saptamak amaçlanmaktadır. Makalede tarımsal gelişmedeki ve bununla ilişkili olarak biyo-üretimdeki geçmiş ve şimdiki eğilimleri göz önüne alarak yapılacak tahminlere dayalı olarak, zirai ve biyolojik üretim teknolojisine sabit veya giderek artan bir ihtiyaç olacağı sonucuna varılmaktadır. Bu gelişme hayli karmaşık bir teknolojiyi üretecektir, dolayısıyla çeşitli branşlarda nitelikli uzmanlara ihtiyaç ortaya çıkacaktır. Fakat teknolojinin biyoloji ve biyolojik üretimle nasıl bir etkileşim içinde olacağını öngören, bu konuda bütünsel bir kavrayışa sahip olan mühendislere de ihtiyaç duyulacaktır. Bu mühendislerin, fikir üretme ve çeşitli branşlarda uzmanlaşmış kişilerden kurulu ekibi denetlemek yönünde ilerlemeleri beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler. Ziraat; biyo-sistemler; teknoloji; eğitim; gelecekteki gelişmeler; Avrupalı bakış açısı; iletişim.

Giriş

Bu makalede, Avrupa Birliği (AB) üyesi bir ülkenin vatandaşının gözünden Ziraat mühendisliği mesleğinde gelecekte yaşanabilecek gelişmelere dair tahminler ve fikirler ileri sürülmek istenmiştir. Bu çerçevede makalede genellikle, ziraat teknolojisinde uzmanlaşmayla bağlantılı olarak Ziraat mühendisliği terimi kullanılmıştır. Makale, gelecekteki ziraat mühendisliği eğitimi konusundaki tartışmalara katkı olsun diye kaleme alınmış, burada bu konuda nihai veya kesin çözümler ileri sürülmemiştir.

Geçmiş-Tarla Tarımında Makineleşme

Geleceğe uzanmak için kimi zaman geçmişe geri dönmek gerekir. Ziraat mühendisliği mesleğinin başlangıcı, genel olarak sanayileşmenin birincil tarımsal üretime de sirayet etmesine dayanır. İlk dönemlerde ziraat mühendisliği en iyi ihtimalle, makine mühendisliğinin ve inşaat mühendisliğinin bir uzmanlık sahası olarak tanımlanabilirdi. Bu alanın ana konusu, traktörler ve nispeten basit tarla makinelerini de kapsayan tarımda makineleşme idi. Bu traktörler nispeten karmaşık olmayan motorlara veya basit ek sistemlere sahipti, hatta hiç ek sistemler yoktu, kullanılan makineler neredeyse tamamen mekanikti.

İlk dönemde ziraat mühendisliğinin öncelikli amacı tarımda çalışan insan gücü miktarını azaltmak ve verimliliği arttırmaktı. Ziraat mühendisleri temelde şu üç alanda istihdam edildiler: Araştırma, geliştirme ve danışmanlık hizmetleri, üretim ve satış.

Ziraat Mühendisliğinde Halihazırdaki Eğilimler

Geçmişle karşılaştırıldığında tarım teknolojisi büyük oranda daha karmaşık hale gelmiştir. Öyle ki, bir ziraat mühendisinin, gelişmeleri takip etmemesi ve ayak uyduramaması halinde, mesleğinin sınırları dahiline giren belli başlı alanların hiçbir önemli boyutunda sadece makul bir geçerliliği bile koruyabilmesi zordur. İleri teknoloji tarla tarımı düzeyine kadar ulaştı ve bu gelişmeyi takip etmek için konuların sürekli güncellenmesi gereklidir.

Öte yandan çiftçilerin eğitim düzeyi de genel olarak, sadece birkaç yıl önceye göre bile çok daha yükselmiştir. Çiftçinin eğitim düzeyinin artışı, tarım sektöründeki gelişmeleri takip etmek için bir zorunluluktur, fakat bu aynı zamanda danışmanlık hizmetleri bakımından bir ziraat mühendisi için çok daha karmaşık sorularla karşılaşma ve çok daha karmaşık işleri yapma anlamına gelmektedir. Ziraat mühendisinin görevi artık bireysel mekanik araçlarla sınırlı değildir, onun görevi artık çoğunlukla bütün üretim yöntemiyle ilgili her soruya cevap vermektir.

Geçmişte teknolojinin tarım sektörüne girişinin ana sebebi verimliliği arttırmaktı. Bu sebep hala geçerliliğini korumasına rağmen, teknoloji gideren artan oranda, üretim stratejileri için veri sağlamak, gübre kullanımını azaltmak, zararlılarla mücadele, ürünlerin kaliteli olmasını temin etmek, çevresel etkileri kontrol altında tutmak gibi amaçlara hizmet etmektedir.

Ziraat Mühendisliğinden Biyo-Sistem Mühendisliğine

Ziraat mühendisliğinde giderek artan karmaşanın bir sonucu olarak ziraat mühendisliği çok disiplinli bir alan haline geldi. Ziraat mühendisleri daima mühendislikle biyolojinin sınır hattında yer alan problemlerle uğraşmak zorunda kaldılar. Fakat en son gelişmelerle birlikte bir çok yeni teknoloji ve bilimsel disiplin de ortaya çıktı. Bunlardan en önemlileri tabii ki, elektronik ve enformasyon teknolojileridir, fakat ileri kontrol mühendisliği, ileri teknoloji materyalleri, gelişmiş algılayıcı sistemler ve daha bir çokları, ziraat teknolojisinin ayrılmaz parçaları haline geldi. Teknolojik gelişme ve artan karmaşaya paralel olarak biyolojik ürünler ve materyaller, bitki ve hayvanların beslenme programlarından kaynaklanan bir gelişim içine girdiler, zaten teknolojinin tarım sektörüne girişinin bir amacı da buydu. Mahsulün miktarının ve kalitesinin artması için biyoloji bilmek önem kazandı ve daha sonra genetik olarak değiştirilmiş, müdahale edilmiş organizma kavramı gündeme geldi.

Bu eğilim, tarımın geniş olarak yapılan tanımının içine girer. Ziraat mühendisliği mesleği, bilinen tarım ürünlerinin üretimi ve küçük ve büyükbaş hayvan besiciliğiyle ilgili bir teknoloji olarak başlamıştı, fakat bahçe tarımı teknolojisini, ormancılıkta makineleşme, hasat sonrası süreçler, bahçe mimarisi, çevre teknolojisi ve sulu tarımı vs. içine alacak şekilde genişledi.

Bu gelişmeler göz önüne alındığında ziraat mühendisliğinin, "ziraat mühendisliği" denildiğinde akla gelen şeyin sınırlarının çok ötesine taşıdığı ve ziraat mühendisliği temelinden doğan ve gelişen, yeni bir disiplin olarak ortaya çıkan bu geniş alanı tanımlamak için yeni bir isme gerek olduğu giderek artan bir şekilde kabul görmektedir.

Bunun için biyo-sistem mühendisliği ismi ortaya atılmıştır ve büyük bir ihtimalle, çok da uzak olmayan bir gelecekte ziraat mühendisliğinin yerini biyo-sistem mühendisliği alacaktır.

Geleceğin Ziraat Mühendisi

Geleceği tahmin etmeye çalışmak, bir sürü belirsizliği içermesinden dolayı daima zordur, ancak geçmiş ve bugünün eğilimlerine bakarak, imkanlar dahilinde en azından yakın geleceği tahmin etmek mümkün olabilir.

İlk soru pekala da, neden tarımsal veya biyolojik üretimde sürekli teknolojik gelişmeye ihtiyaç duyduğumuzla ilgili olabilir?

Bu soruya şöyle cevap verilebilir: Bizim teknolojiye, daha fazla ürün, daha yüksek kalite, güvenli ürünler ve üretimde sürdürülebilirlik yönünden giderek artan talebi ve toplumun birincil tarımsal üretimden karşılamaını beklediği taleplerini karşılamak ve diğer meydan okumalara cevap vermek için ihtiyacımız vardır.

Gelecekteki biyolojik üretim teknolojisi karmaşık olacak. Artan karmaşıklıkla birlikte, ziraat mühendisliği gibi geniş bir sahada tek tek belirlenmiş daha dar alt branşlarda bilgi ve hünerini arttırmış nitelikli insanlara da giderek artan bir ihtiyaç da doğacaktır. Bu alanlar kontrol mühendisliği, bilgisayar programcılığı, kızıl ötesi algılayıcıları gibi ve biyolojinin çeşitli branşları olabilir. Bu da halihazırda dünya genelinde üniversitelerin zaten yetiştirmekte olduğu uzmanlaşmış mühendisler ve biyologları gerektirmektedir. Dolayısıyla eğer uzmanlaşmış mühendisler ve biyologlardan oluşmuş ekipler istenen çözümleri sunabilirlerse ziraat mühendislerine ihtiyaç kalmayabilir.

Bu da bağımsız bir disiplin olarak ziraat mühendisliği hakkında bir takım spekülasyonlara neden olmaktadır. Ziraat mühendisliğini, mekanik mühendisliği, biyoloji, elektronik vb. parçalara böldüğümüz için ve çeşitli branşlarda uzmanlaşmış mühendisler kendi alanlarında, uzmanlaşmamış ve daha geniş kapsamda genel eğitim almış ziraat mühendislerinden daha iyi performans gösterdiği için gelecekte ziraat mühendislerine ihtiyaç kalmayacağı ifade edilmektedir.

Bu yaklaşım, makul bir yaklaşımdır, ancak pratikte işlemeyebilir. Diyelim ki bir proje var ve kendi alanlarında uzman kişilerden kurulmuş ve bir hayli dikkatle seçilmiş bir ekip, yine diyelim ki inşa edilecek binanın tüm unsurlarını kendileri yapacaklardır. Fakat projenin bütününe ihtiyaçlarına bütünsel bir bakış açısından yaklaşarak cevap verecek ve çözümler üretecek, diyelim ki bir mimar, birilerinin rehberliği olmaksızın sonuç en iyi ihtimalle vasat bir proje olur.

Nitelikler

Bu gözleme dayanarak, geleceğin ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin temel niteliklerinin ne olabileceğine dair belli bir kavrayışa ulaştık.

Bu alanda giderek artan karmaşayla birlikte, ziraat mühendisliğinin temel ilgi alanını kavramak daha da güçleşti ve mesleğin tanımı daha da genişledi. Fakat ziraat mühendisliğinin mihenk taşı, teknolojinin biyoloji ve biyolojik üretimle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavramaktır.

Ziraat mühendisinin uğraş alanlarından en önemlisi yaşayan organizmalar veya bunlardan elde edilen tarımsal ürünlerdir. İşte bu uğraş, ziraat veya biyo-sistem mühendisliğini diğer bütün mühendislik alanlarından ayırır. Dolayısıyla ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin bu organizmalar, onların fiziksel özellikleri ve neye nasıl tepki gösterdikleri hakkında kapsamlı bilgiye sahip olmaları gerekir. Ayrıca ziraat veya biyo-sistem mühendisinin biyolojik materyalle bağlantılı olarak kullanılacak teknolojileri de bilmesi gerekir. Teknoloji, biyolojinin bütün çeşitliliğine uyamaz, başka bir deyişle, bitkiler ve hayvanlar dünyasını, teknolojinin doğrusal ve köşeli dünyasına tam olarak uymasına için eğip bükme mümkün değildir. Sonuç itibarıyla, ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin, hem teknolojinin hem de biyolojinin dünyasının olanaklarını ve sınırlamalarını anlama ve bunlardan yararlanma yetisi olmalıdır.

Gelecekte ziraat veya biyo-sistem mühendisliği çok özel problemleri çözmek için belirli branşlarda uzmanlaşmış personele giderek artan oranda ihtiyaç duyacaktır. Bu da ekibin lideri olarak belirli nitelikleri zorunlu kılmaktadır. Bir ziraat mühendisinin gereken girdiyi belirleyebilmesi, bu girdiyi sağlayacak sayıda insanı bir araya getirebilmesi ve çok farklı uzmanlık alanlarından gelmiş ve farklı donanıma sahip insanları yapıcı bir şekilde bir arada çalıştırabilmesi giderek önem kazanmaktadır.

Yeni fikirler geliştirme ve bu fikirleri başkalarına da kabul ettirip onları harekete geçirme yetisi de geleceğin ziraat mühendisleri için önemli bir nitelik olacaktır. Bu bağlamda biyoloji ve teknolojiye yönelik daha geniş bir kavrayışa sahip olmak önem kazanmaktadır, çünkü bu kavrayış ziraat mühendisinin başka disiplinlerden ilham almasına ve fikir üretmesine imkan tanıyacaktır.

Biyolojik üretimin ve biyo-sistemlerin çok disiplinli olmasından ve insanları ve çevreyi çok farklı şekillerde etkilemesinden dolayı, geleceğin ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin olguları daha geniş bağlamda algılama yetisine ve belirli bir gelişmenin bir çok farklı düzeyde nasıl etkileri olacağına dair bir kavrayış ve fikir geliştirme yetisine de sahip olması önemlidir.

İletişim yeteneği ise geleceğin ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin sahip olması arzulanan nitelikler listesinin en başlarında gelmektedir. Yirminci Yüzyılın başlarından bu yana birincil tarım üretimiyle doğrudan uğraşan insanların oranı yaklaşık yüzde 80'den yüzde 5'lerin altına düşmüştür. Bu da genel olarak insanların ağırlıklı çoğunluğunun tarımsal üretimden anlamadıkları, tarımsal üretimi bilmedikleri anlamına gelir. Bu olguyu özellikle günümüzde çocukların bağ-bahçe gezerken tanık oldukları tarımsal faaliyetlerle, bu faaliyetler sonucu ortaya çıkan besinler arasında bağlantı kurmamaları çok güzel bir şekilde yansıtır. Gıda ve lifli besin üretiminin bu kadar az sayıda insana dayanması sistemi savunmasız bir hale getirmektedir. Temel üretim ihtiyacına dikkat çekmek ve bu konudaki mevcut ilgiyi muhafaza etmek için disiplinler ötesi iletişim kurabilmek ve sosyal, siyasi ve kültürel engelleri aşabilmek önemlidir.

Eğer girdileri uzmanlardan sağlayabiliyorlarsa, ziraat veya biyo-sistem mühendislerinin herhangi bir özel branşta uzmanlık düzeyinde bilgi veya hünere sahip olmaları gerekmez. Fakat insanların gereken nitelikleri kazanmasını sağlayacak ve bu

nitelikleri taşıyan uzmanları uygun işte istihdam etmelerine imkan tanıyacak düzeye ulaşmaları da gereklidir.

Farklı Yaklaşımlar

Yukarıda sıralanan hususlar ve tavsiyeler, bugün gördüğümüze pek benzemeyen, gelecekte ortaya çıkacak ziraat mühendisliğiyle ilgili değerlendirmelerdir. Bunlar öngörülerdir, çünkü bu analiz geçmiş ve bugüne dayalı bir tahmindir. Fakat farklı yaklaşımlarla da biyo-sistem mühendislerinin yetiştirilebileceği düşünülebilir. Bunun bir yolu, önce uzmanlaşma ile başlamak ve sonra da biyo-sistem teknolojileriyle ilgili genel bilgi ve hüneleri gereken miktarda kazandırmaktır. Örneğin, bu yaklaşımın benimsendiği bir eğitim sistemi bilgi-işlemele ilgili bir eğitim programına dayanabilir. Eğer müfredat makul oranda biyoloji ve biyolojik üretim teknolojisine dair genel bilgilerle desteklenirse, sonuçta ziraat mühendisi değil belki ama, biyolojik sistemlerle ilgili alanda çalışacak ve bu alanla ilgili problemleri çözebilecek özel niteliklere sahip bir bilgi-işlemci yetiştirilebilir. Aynı yaklaşım mühendislik ve ilgili alanların eğitimini almış ve müfredata genel olarak biyolojik üretimle ilgili konuların da alındığı bir eğitim sisteminden yetişen biyologlar için de kullanılabilir.

Tarım kavramının biyo-üretim kavramını, ziraat mühendisliğinin de biyo-sistem mühendisliği de içine alacak şekilde genişlemesi geniş bir yeni olanaklar ve yeni meydan okumalar dizisi ortaya çıkartmaktadır. Gelecek, olanaklardan yararlanacak, meydan okumalara cevap verecek oldukça nitelikli insanları gerektirmektedir. Bu insanların gelecekte karşılaşacakları, hazırlanmaları gereken her şeyi tahmin edemeyiz. Bunu yapmak yerine, yüksek standartları ve esnekliği korumaya çalışmalıyız. Bu da gelecek nesillerin nasıl eğitileceğine dair zihnimizi yeni fikirlere açık tutmamızı gerektirir.

Son Sözler

Ziraat mühendisliği mesleği esas olarak biyolojik üretimle ilgili teknolojinin giderek artan bir şekilde karmaşıklaşmasından dolayı, büyük bir baskı altındadır. Bu olgu belli branşlarda uzmanlaşmış personel ihtiyacını arttırmakta ve ziraat teknolojisi alanında geniş kapsamlı genel bir eğitimden geçmiş mühendis ihtiyacını azaltmaktadır.

Tarımda ve biyolojik üretimde halihazırdaki eğilimlerin analizine dayanarak, diyebiliriz ki, gelecekte teknolojinin biyoloji ve biyolojik üretimle nasıl etkileşim içinde olduğunu kavrayan mühendislere ihtiyaç olacaktır. Geleceğin biyo-sistem mühendisinin her türlü uzmanlık alanında otorite olacak düzeyde bilgi ve hünere sahip olması gerekmeyebilir, fakat kişinin gerekli nitelikleri kazanmasına ve bu nitelikleri kullanabilmesine olanak sağlayacak düzeyde bilgi sahip olması gerekecektir.

Geleceğin ziraat mühendislerinin diğer önemli nitelikleri ise şunlardır:

- ✓ Ekip lideri olarak görev yapabilmelidir.
- ✓ Yenilikçi olmalı ve yeni fikirler geliştirip, diğerlerini bu doğrultuda harekete geçirebilmelidir.
- ✓ Disiplinler arası, sosyal, siyasi ve kültürel sınırlar arası iletişim kurabilmelidir.
- ✓ Olguları daha geniş bir bağlamda algılayabilmelidir.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Demetres Briassoulis bir sonraki konuşmacımız olacak. Tabii kaynaklar kullanımı ve ziraat mühendisliği konusunda Yunanistan'da Atina'da çalışmalar yapan bir kişi kendisi. Bir Avrupa çalışma paketi yani ziraat mühendisliği konusunda hazırlanan bir çalışma paketi üzerinde önemli çalışmaları oldu ve tematik network oluşturuldu kendisinin çalışmaları sonunda. Avrupa'daki mühendislik alanındaki çalışmalarla ilgili olan bu yeni tematik networkün koordinasyonundan sorumlu kendisi ve şimdi sayın konuşmacı çalışmalarıyla ilgili bize bilgiler verecek ve aynı zamanda ziraat mühendisliği çalışmaları Avrupa'da ne düzeyde devam etmekte, bundan bahsedecek.

AVRUPA TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNE BAKIŞ

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Atina Tarım Üniversitesi

Doğal Kaynaklar ve Tarım Mühendisliği Bölümü

Yunanistan

İzin verirseniz ilk önce bu konferansı organize edenlere çok teşekkür etmek istiyorum misafirperverlikleri ve nezaketleri için. Çünkü onların sayesinde bugün Avrupa'daki gelişmelerin neler olduğundan bahsedeceğim, ziraat mühendisliği ve ziraat mühendisliği eğitimi alanlarında.

Ziraat mühendisliğinde temelde müfredatın varolması şart. Bunun için de bu alanda gerçekleşen asıl değişikliklerin takip edilmesi gerekiyor. Teknolojik yeniliklerin takip edilmesi gerekiyor ve yüksek öğrenimin Avrupa'da ne şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiğinin bilinmesi gerekiyor ve geleneksel ziraat mühendisliği çalışmalarının içinde barındırdığı tehditler ve zorluklar nelerdir bunların bilinmesi gerekiyor ve sosyal ihtiyaçlara bu şekilde karşılık verilmesi gerekiyor.

Ziraat mühendisliğinden bahsettiğimiz zaman daha önce Bennedsen'in da söylediği gibi biz ziraat mühendisliğinden gıda bilimi, hayvancılık bilimi, tarım bilimi gibi farklı perspektiflerden bahsediyoruz. Dolayısıyla ziraat mühendisliği terminolojisi çok geniş. Bütün bu değişikliklerle bağlantılı olarak baktığımız zaman Avrupa'da, bu networkün Erasmus tematik çalışma programı çerçevesinde kurulduğunu görüyoruz AB'de.

Hangi problemler geleneksel ziraat mühendisliği kavramıyla bağlantılıdır diye baktığımız zaman, bunun bu gelişmeye sebep olduğunu görmemiz mümkün. Çünkü ilk önce PR'cıların (publis relations) yaptığı çalışmalar önemli. Avrupa ziraat mühendisliği topluluğu, üniversite müfredatlarıyla ilgili bir inceleme yapmış ve bütün dünyadaki ziraat mühendisliği müfredatlarının nasıl olması gerektiğiyle ilgili bir çalışma yapmış ve bu çalışmanın sonunda son derece tartışmalı tanımların neler olduğu ve bu alandaki konuların neler olması gerektiği konusunda bir oybirliğine varılmış.

Afanet, tematik networkünün ziraat mühendisliği, tematik networkünün çerçevesinde sayın Bennedsen'la da çalışma fırsatı bulduk ve bu yaptığımız çalışmada ziraat mühendisliği programları ve çalışmaları Avrupa'da nasıl olmalı sorusuna cevap aradık.

Yine terminolojideki bir karışıklık karşımıza çıktı. İlk önce farklı ölçüm birimleri ve farklı terminolojilerdi. Şu andaki tematik networkün görevi, Avrupa ziraat mühendisliği topluluğuna destek verebilmek. Çünkü bu topluluk bu networkün bir partneridir ve önemli bir kullanıcısıdır.

Yüksek öğretim sistemine baktığımız zaman Avrupa'da, Bolonya sistemi ortaya çıkmadan önce durumun daha farklı olduğunu görebiliyoruz. Bolonya sürecinin birtakım özelliklerine farklı bir perspektiften bakacak olursak, bununda Avrupa mühendislik eğitimi topluluğu olduğunu görüyoruz. Ziraat mühendisliği, mühendislik boyutuna sahip olduğu için bu önemli, bizim için önemli. Çünkü, Bolonya süreciyle ilgili olarak bu topluluğun rolü büyük.

Her şeyden önce üç yıl lisans, artı iki yıl yüksek lisanslık bir eğitim programı SAFİ tarafından, yani bu bahsettiğimiz topluluk tarafından öngörülüyor. Birçok üniversite ve eğitimci, çok fazla ilgilenmiyor bu konuyla, böyle bir müfredatla, ama Bolonya sistemi iki kerelik diye özetlenebilen bu sistem, halihazırda adapte edilmiş durumda. Farklı ülkeler arasında farklı işler tabii ki görülüyor. Bazı küçük ülkeler halihazırda Bolonya sistemini, kendi eğitim sistemlerine adapte etmiş durumdadır. Bazı ülkeler ise İtalya gibi ülkeler o iki aşamalı sistemi kendi eğitim sistemine ilk adapte eden ülkeler arasında yer almakta.

SAFI dediğimiz bu topluluk şu anda işlevini getiremiyor tabii ki, bu çok doğal, çünkü biz hızlı bir şekilde ileriye doğru gidiyoruz ama bu sürecin tamamlanması gereken farklı aşamaları olduğunu da unutmamak gerekir.

Şimdi üç artı ikilik bu sistemi adapte eden ülkelerde tabii ki paternin takibi açısından da, şeklin takibi açısından da birtakım değişiklikler uygulanabiliyor. Geleneksel beş yıllık çalışma programları ikiye bölünmüş durumda. Bazı ülkelerde iki sistem hem yeni sistem, hem eski sistem birarada. Bazı ülkeler hemen yenisine geçtiler, ama uzun vadede bütün ülkeler yeni sisteme sadece geçecekler. Bazı ülkelerde ise hala her iki sistemin de mevcut olmasına izin verilmekte, ancak sadece bir tanesi tabii ki belirli üniversitelerde ve çalışma programlarında kullanılmak zorunda. Bununla ilgili örnekler var, ama bu örnekler burada görüldüğü kalmayacak. Çünkü Avrupa'da her şey çok hızlı bir şekilde değişiyor, dolayısıyla her yıl bir değişikliğin ortaya çıkması mümkün ve her sene farklı şeyler duymamız mümkün hangi üniversitenin, hangi sistemi adapte ettiğiyle ilgili olarak.

Şimdi ilk düzey dediğimiz düzey, lisans programı, lisans derecesi. Bununla ilgili SAFI, yani Avrupa Mühendislik Eğitimi Topluluğu bir soru sordu ve dedi ki, "Bu derece sadece bir piyasa mesleği için mi önemli, yoksa başka anlamı da mı var?" Bazı ülkelerde öğrencinin yeni üniversitelere geçmesini sağlayan, ihtisas alanını değiştirmesini sağlayan ya da başka bir ülkeye geçmesini sağlayan bir kavram olarak kabul edilmekte. Dolayısıyla bu derece işverenler tarafından bugün kabul ediliyor olsa da, Bolonya koşullarını karşılıyor diyemeyiz, çünkü Avrupa iş pazarı için bu derece aslında lisans programının tamamlanmış olduğu anlamına gelmiyor. Bu dereceler İsviçre, Danimarka, Hollanda, Belçika, İzlanda gibi ülkelerde bu üç yıllık lisans programı tanımına uygun olarak kullanılıyor, dolayısıyla bu derece hayati önem taşıyor bu ülkelerde.

Daha sonra yapılan başka bir tartışmada Avrupa Mühendislik Eğitimi Topluluğu tarafından yapılan şuydu: Üniversiteler neden nominal orta derecede bir eğitim veriyor ve öğrenci değişimine izin veren bir üç yıllık eğitimi öngörmüyor? Böyle bir sertifika tabii ki gerçekte bir karışıklık ortaya çıkaracak ve farklı derecelerin anlamını yitirmesine sebep olacaktır. Ancak bu derecenin sunulması Bolonya'daki iki aşamalı sistemin önemli bir destekçisi.

Yine başka bir karmaşık durum da Bolonya süreciyle ilgili şudur ki; yeni müfredatın uygulanması politeknik dediğimiz okullarda. Biliyorsunuz ne demek olduğunu. Bu tür okullarda bu tür derecelerin verilmesi gerçekten güç. Dolayısıyla Bolonya programına bu nasıl adapte edilmeli ve bütün bunlar yeni orta derecedeki lisans derecesiyle nasıl muhafaza edilmeli, bu hala belli değil. Farklı ülkelerin, farklı çözümleri var, çünkü toplumsal yapıları farklı ülkelerin birbirinden. Dolayısıyla üniversitelerdeki politekniklerin müfredatları ve çalışmaları hep bu ülkelerin tarihsel geçmişlerine bağlı olarak ortaya çıkmış. Dolayısıyla bir Avrupa harmonizasyonunun uyumlaştırılmasının müfredatlar söz konusu olduğunda mühendislik alanında gerçekleştirilmesi çok zaman alacak gibi görünüyor.

Bu parantezi kapatarak şimdi izin verirseniz Avrupa'daki ziraat mühendisliği çalışmalarına geçmek istiyorum. Bir araştırma yapılmış, bu araştırma bizim bu tematik networkümüz çerçevesinde yapıldı, Avrupa'daki ziraat mühendisliği tematik networkü çerçevesinde. Bu incelemenin amacı, çalışmaların programlarını araştırma faaliyetlerini dikkate almak ve Avrupa üniversite ve kurumlarındaki faaliyetleri dikkate olarak birtakım seçilmiş noktaları dikkatinize sunmak istiyorum şimdi.

Derece başlıkları söz konusu olduğunda Avrupa'da ziraat mühendisliği programı ve çalışmaları sunan programların farklı derecelere sunduğunu aslında görüyoruz. Mesela bir tanesi ziraat mühendisliği derecesi, agronomi ya da ziraat mühendisliği gibi konularda farklı ihtisas alanlarının sunulduğunu görüyoruz ya da bahçe kültürü mühendisliği, sistem mühendisliği gibi farklı konularda derecelendiğini görüyoruz. Yine yapılan çalışmalara baktığımız zaman çok büyük değişikliklerin olduğunu görüyoruz. Yüzde 43'ü bütün bu derecelerin üç yıllık çalışma programlarıyla sunulmuş, aynı zamanda yüzde 39'u ise beş yıllık çalışma programı vasıtasıyla sunulmuş.

Başka bir ikinci düzey derecesi ise çoğunluğunda iki yıllık bir hatta üç yıllık bir program olarak ortaya çıkmış ya da bir ya da birbuçuk yıllık programları olan ülkelerin de olduğu görülmüş.

Bu farklı derecelerin eşitlik anlamında birbiriyle ne kadar eşit olduğuna bakmak isteyecek olursak, nominal üç ay olmak üzere iki yıllık programda, lisans programının aslında diğer faaliyetleri temsil etmediğini görüyoruz. İkinci düzeydeki master derecesi de bu programların beş yıllık birinci düzey çalışma programına eşit olduğunu görüyoruz.

Dolayısıyla bu iki program sağ tarafta gördüğümüz gibi yeni ikili sistemi temsil ediyor. Fakat yeni lisans sistemiyle durum daha farklı.

Dolayısıyla bunlar en azından çalışmanın temel konuları, temel noktaları açısından eşit olarak kabul edilebilir. İkinci bir çalışma programı söz konusu olduğunda beş yıllık programları takiben görüyoruz ki bu çok önemli bir lisans programı ve bu program Amerika üniversitelerindeki lisans programlarına eşit. Burada lisans programları biliyorsanız tamamlandıktan sonra dört yıl ya da beş yıl olsun fark etmez, yeni bir eğitim söz konusu oluyor. Dolayısıyla lisans programları gerçekten bu anlamda birbirinden farklı.

Şimdi gerçek üç artı ikilik çalışma programına bakacak olursak, burada gerçek bir lisans programının aslında üç yıldan oluştuğunu görüyoruz. Çok güçlü bir teorik altyapı tabii ki burada olmuyor. İkinci düzey ise yine master derecesi anlamında olan program ise bir ihtisaslaşmayı temsil ediyor. Bunun arkasından bu programlara baktığımız zaman göreceğimiz gibi sol tarafta daha önce gösterdiğimiz program var ve burada da görebileceğimiz gibi uygulamaya yönelik üç yıllık lisans programından sonra yapılması gereken ihtisas faaliyetlerinin neler olduğu gösteriliyor sağ tarafta. Beş yıllık programda üç artı ikilik program arasındaki farklı şekilde gösterilebilir. Master derecesi ya da beş yıllık çalışmanın diploma derecesi aslında master derecesine eşit değil, uygulama oryantasyon çalışmalarının çalışmasına uygun değil. Buradan da görebileceğiniz gibi, üç tane master derecesi var birbiriyle eşit olmayan.

Şimdi şu andaki çalışma programlarının müfredatına bakacak olursak ziraat mühendisliğinde, burada da gördüğümüz gibi birtakım değişkenlikler var. Bu değişkenliklere baktığımız zaman, Avrupa'nın farklı kurumlarındaki kayıtlı öğrencilerin aslında bize son beklenenin ortalamasını verdiğini görüyoruz. Buradaki kurumlarda son beş sene içerisinde kaydı yapılan öğrencilere baktığımız an bunların sayısının daha fazla olduğunu görüyoruz. Burada üç yıllık programdan bahsettiğimizi unutmamak lazım. Dört yıllık programlar söz konusu olduğunda yine 13, 2200 arasında büyük bir değişiklik olduğunu görüyoruz. Yine çok büyük bir değişiklik olduğunu söylemek mümkün kayıt açısından. Bazı departmanlar, bazı bölümler ilgi görmüyor öğrencilerden bunu söylemek mümkün. Bu da gerçekten çok büyük bir problem, özellikle de bazı kuzey Avrupa ülkeleri için.

Kurs yüküne bakacak olursak, derslerin ağırlığa bakacak olursak ve ders saatlerine bakacak olursak görüyoruz ki üç yıllık çalışma programında farklı kurumlar için sadece değişkenliklere baktığımız zaman görüyoruz ki 250 saat verirken bazı kurumlar, diğer kurumlar üç yıllık programı olanlar 4 bin saatlik bir çalışma yükü sunuyor. 4 yıllık programlar ise değişiklikler, 700'den 2500 saate kadar çıkabiliyor. 5 yıllık çalışma programında ise 1300'den 5 bin saate kadar değişen saatler olduğunu söyleyebiliriz. Bu değişikliklerle ilgili fazla bir yorum yapmaya gerek yok, zaten kendisini açıklayan değişiklikler bunlar.

Şimdi de konunun yapısına, bu çalışma programlarının yapısına bakacak olursak, 4 tane farklı kategori var. Bunlardan birincisi temel bilimler, yani kimya, matematik, fizik gibi temel bilimler. Arkasından tarım bilimleri, ziraat bilimleri geliyor. Arkasından mühendislik bilimleri vs. gibi. Bunun sonunda da ziraat mühendisliği bilimleri geliyor. Bütün bunlarda, bu konularda önem içeriyor. Derslerin büyük bir kısmı, temel bilimleri içeriyor ve ziraat mühendisliğiyle ilgili bilimleri içeriyor. Dört yıllık programdaysa bu dağılım daha farklı. Burada iyi bir temelden bahsetmek için.

Şimdi üç yıllık eğitimlerde ise programlarda temel bilimler ve ziraatla ilgili bilimler var. Bu tür dersler var. Burada daha önce gördüğümüz ise burada münferit kuruluşları görüyorsunuz. Burada çok yoğun bir bilişkenlik söz konusu. Gördüğümüz gibi bazı üniversitelerde mühendislik dersleri, yaklaşık yüzde 50'sini teşkil edebiliyor. Bir kısmında ise yüzde 42 daha çok tarımsal bilimler ancak olabiliyor. Öyle haller var ki, seçmeli yüzde 40'ı ise kişinin nasıl bir backgroundıyla ilgili. Diğer taraftan beş yıllık programlarda ise yüzde 55'i olabiliyor bir başka olayda. Yüzde 54'ü bunun seçmeli ders halinde olabiliyor.

Ziraat mühendisleriyle ilgili bir başka karmaşık olay ise özellikle biraz önce bahsedilen Bolonya Deklarasyonu ile ilgili olarak da ortaya çıkıyor. Sizlere sunduğum sonuçlar aslında çok karmaşık. Daha önce bahsettiğim konuların bir özeti niteliğinde. Bolonya Deklarasyonu ise Avrupa yüksek öğretim sisteminde yapısal olarak birtakım

değişikliklere yöneldi ki, burada mevcut prensip safhası ziraat mühendisliği çalışmalarıyla ilgili Avrupa'da birtakım değişiklikler getirmeye yöneldi. Diğer taraftan biraz önce size bahsettiğim etütten söz edecek olursak, ona dayalı olarak şunu söyleyebiliriz: Aynı zamanda tarımsal araştırmalarda önemli Avrupa üniversitelerinde ve çeşitli kurumlarda. Ziraat mühendisliğiyle ilgili olarak araştırma faaliyetleri de burada önem kazanıyor.

Bu ikinci bir çalışmanın sonuçları. Avrupa üniversitelerinde ve ziraat mühendisliğiyle ilgili diğer kurumlarında çeşitli konular bu konuda ele alındı ve sizlere bir miktar seçmeli sonuçlar vermeye çalışacağım. Bu Palermo'da son eylül ayında yapılan bir toplantıydı ve dolayısıyla sonuçlar hayli güncel.

Şimdi burada çağdaş araştırma alanları önemli. Araştırma alanları önemli Avrupa'da şu anda burada bir hayli yoğun çalışmalar var.

Araştırma alanları deyince bunların içine hayvansal üretim teknolojisi giriyor, otomasyon teknolojileri giriyor, çeşitli örneklerini biraz önce size gösterdim. Enformasyon teknolojilerini gösteriyor. Bütün bu alanlar içerisinde geleneksel araştırma alanları da var tabii. Ama diğer taraftan yeni birtakım araştırma alanları da var ki, bunların da çok önemli araştırma konuları olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle yenilenebilir materyallerle ilgili mesela. Bunlar çok ilginç alanlar ve Avrupa'da artık bu özellikle ziraat mühendisliği yönünden çok önemli konular.

Çok büyük bir problem ise ziraat mühendisliği konusunda araştırma yönünden, finansman olarak ortaya çıkıyor. Yüzde 58'i bu tür araştırmaları devam eden araştırmaların son beş yıl içindeki finansmanı, ulusal fonlar tarafından karşılanıyor. Yüzde 58'i bir miktar da yalnız ulusal değil, aynı zamanda endüstri, aynı zamanda bölgesel birtakım fonlarla çeşitli kaynaklardan finanse ediliyor.

Diğer yandan da doktora düzeyinde yapılan araştırmalar çerçevesinde olaya bakacak olursak, çok büyük değişkenlikler söz konusu. Doktora düzeyindeki öğrenciler de çok büyük değişkenlik var. Yüzde 54'ü ziraat mühendisliği konusunda, ama yine de yüzde 17 gibi yüksek bir rakam ve oran ise çeşitli tarımsal bilimlere, değişik geçmişlerden geliyor bu öğrenciler.

Bu rakamlar ortalama rakamlar. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Ancak bu ülkelere gidecek olursanız gördüğünüz gibi doktora düzeyindeki araştırmaları yapan öğrencilerin çok farklı olduğunu göreceksiniz. Bunların gerek birikimleri, gerekse yaptıkları. Mesela bunların çoğunluğu daha çok ziraat mühendisliği konusunda ve ziraat bilimleriyle ilgili olabiliyor. Ama sorun şu: Eğer bu doktora öğrencileri tarımsal bilimlerden geliyor olsa ve bunlar doktora araştırmalarını herhangi bir ders çalışması programı içerisinde ziraat mühendisliğiyle ilgili konularda girmeden yapacak olursa sonuç ne olur demek lazım. Dolayısıyla burada da yine bir küçük problem ortaya çıkıyor. Yani, ders programlarını özellikle ziraat mühendisliği konularını içerecek şekilde yapmak lazım ve yahut da klasik ziraat mühendisliği bölümlerinin çeşitli mühendisliğiyle ilgili ve ziraat bilimleriyle ilgili konuların hepsini kapsamaması gerekiyor.

Evet buradan şematik olarak ziraat mühendisliğiyle ilgili nasıl Avrupa'da bunlar düzenlendi, başlıca amaçlar tabii ki ders programlarının ziraat mühendisliğiyle ilgili programları, araştırmaları yürütmek üzere ayarlaması. Burada tabii ki ortak stratejilerin ve prosedürlerin ortaya konması çok önemliydi çeşitli bölümlerde ve bu tür bölümlerin ders programlarını buna göre hazırlaması gerekiyordu.

Özellikle bir nüve ders programı hazırlamak üzere minimum kriterleri taşıyan bir ders programı hazırlamak üzere gereksinimler nedir demek lazım. Bunların belirlenmesi lazım. Ve bunların gerek test edilmesi, kontrol edilmesi ve çeşitli kriterlere ders programları hazırlandıktan sonra belli ziraat mühendisliğiyle ilgili araştırmalar ve çalışmalar için yeterli olup olmadığının kontrol edilmesi gerekiyor.

Diğer taraftan çeşitli kriterlerin belirlenmesi ise Avrupa'da bu tür çalışmaların yapılmasıyla ilgili, ders programları yönünden birtakım gereksinimler var. Bunların birincisi, kesinlikle FEANİ kriterlerine uygun olması, herhangi bir mühendislik programı şeklinde çalışmalar yapılacaksa. Yani FEANİ profesyonel ziraat mühendisliği

topluluğunun bir araya geldiği bir kuruluştur ve diğer taraftan ziraat mühendisliği kriterlerine de uygun olması lazım Avrupa çerçevesindeki.

Bir akreditasyon komitesi kurulması söz konusu oldu özellikle ziraat mühendisliği çalışmalarıyla ilgili olarak ve bunun diğer kurumlarla birlikte ortaya konması önerildi.

Diğer taraftan kursların ve ders programlarının hazırlanmasıyla ilgili olarak akreditasyonla ilişkili olarak hazırlanabilmesi amacıyla gerek öğrencilerin hareketliliği yönünden, gerekse öğretim üyelerinin hareketliliği yönünden uygun olması üzerinde duruldu. Bu konuda bir çalışma hazırlandı ve bu akreditasyonla ilgili olarak Avrupa'daki ziraat mühendisliği konusunun işbirliğiyle üst düzeylere çıkarılabilesine çalışıldı.

Peki kim bütün bu çalışmalardan yarar sağlayacak diyecek olursak, tüm taraflar, tümü, Avrupa'daki üniversiteler, ziraat mühendisliği fakülteleri hepsi yarar sağlayacaklar, özellikle bu programdan ve aynı zamanda ortak akreditasyon sisteminden de yararlanacaklar. Artı profesyonel dernekler, kurumlar bundan yarar sağlayacaklar. Çünkü burada ziraat mühendisleri odaları, dernekleri, kurumları gibi bölgesel düzeydeki kurumlar da bunlar yarar sağlayacaklar. Avrupa düzeyinde peki olabileceği gibi bunlar, acaba uluslar arası düzeyde ne gibi bir yarar olur?

Şimdi buradan halihazırdaki uluslar arası gelişmelere ziraat mühendisliği konusuna bir bakalım. Avrupa ve ABD gibi bir ülkeye bakmak lazım, araştırma ve ders programı arasındaki ilişkiler yönünden. Çünkü, araştırmaların dünya çapında oluşa gelenlerden tamamen izole bir şekilde olması mümkün değil. Yine burada ilginç bir şey daha ortaya çıkıyor. Halen bazı Amerikan Ziraat Mühendisleri Derneği adı altındaki ismine değiştirmiyor. Biyolojik ve ziraat mühendisliği derneği haline gelme niyetinde. Bunun yaptıkları zaman ki, yapılıyor şu anda, acaba arkasındaki neden nedir? Çünkü sadece birkaç öğrenci bilfiil çiftliklerde büyüyebiliyor. Ziraat, tarımla ilgili alanlarda büyüyebiliyor.

İkincisi, ziraat mühendisliği fakülteleri veya bölümleri, öyle öğrencileri çekebilmeli ki, bunlar kırsal alanlarda doğup büyümüş kişiler olsun.

Üçüncüsü, geleneksel ziraat mühendisliği ders programlarının 80-90'lar içinde halen kaldığını görmekteyiz. Ama şimdi artık sadece ulusal düzeyde değil bunlar Avrupa'ya da tümüyle ilgilendiren konular ve olay bu yönden dramatikleşiyor.

Dördüncüsü, kırsal alandan gelen öğrenciler özellikle biyolojik mühendisliği üzerinde çok yoğun olarak ilgilerini çekiyor, ancak aslında bunların istedikleri sadece sistem mühendisliği şeklinde de Avrupa'nın bazı yerlerinde tanımlanabiliyor bu.

Şimdi bu cümleyi Amerikan Ziraat Mühendisliği Derneği'nden aldım. Orada kırsal bölümde yaşamış ve büyümüş olan kişiler ziraat mühendisi olmak istemiyorlar. Çünkü, ziraat mühendisi olmanın anlamını bilmiyorlar deniyor. Çünkü, bunlar ziraat mühendisliği denen olayın ne olduğunun bile farkında değil. Mesela biyolojiden mezun olabiliyorlar bu çocuklar lise düzeyinde, bizdeki lise düzeyinde. İlginç işlere girebiliyorlar, oradan ileriye gidebiliyor, işleri eğer ilginç buldularsa, öğrenci olarak buldukları işleri. Dolayısıyla bilime dayalı ziraat mühendisliği programları çok önemli ve bunların aslında fakülteleriyle bölümlerin programlarında olması lazım, ama şimdi genetik dediğimiz zaman bu tamamen ziraat mühendisliğinin yerine geçiyor. Bunun da bilincinde olalım.

Son yıllarda ABD'de bu tür konularda bir hayli tecrübeliler yaşamış, tabii ki; mevcut öğrenciler ziraat mühendisliğinde daha çok biyoloji konularına ilgi duyuyorlar ve bu şekilde yaşayan birtakım sistemlerle çalışabiliyorlar ve bu şekilde daha profesyonel bir esnekliğe olan yoğun bir backgroundla bu işe girmiş olabiliyorlar. Ve Amerika'nın birçok bölümlerinde ve departmanlarında bu şekilde eğitimler yapılıyor. Tarımsal bilimler ve uygulamaları bu tür ders programlarının dışında tutulmamalı.

Peki gelişmeler nedir onlara bakalım: Ders programlarındaki değişiklikler çok daha fazla öğrenciyi çekebiliyor. Geleneksel tarımsal mühendisliği ders programları, bilime dayalı ve biyolojiye dayalı programlar olabiliyor. Biyolojik mühendislik dediğimiz zaman, bunu mühendisliğin bir branşı olarak tanımlayabiliyoruz ve ancak biyolojik sistemler içerisinde mühendislik problemlerinin çözülmesi anlamına geliyor. Dolayısıyla burada mühendislik programlarından bahsediyoruz çalışmalarda ve bu biyolojik

sistemler vasıtasıyla desteklenmiş oluyor biyoloji ve tarımsal bilimler adı işte bu şekilde ortaya çıkmış oluyor, çünkü birbirini destekliyor bunlar.

Çünkü biyolojik mühendisliğiyle ilgili olarak birtakım örnekler verelim. Proses mühendisliği, tarımsal biyomekanikal mühendislik, biyomedikal mühendislik ki -bu geleneksel ziraat mühendisliği programları, ders programları içinde pek olan bir şey değil, çünkü biyomedikal mühendislik aslında doğrudan doğruya elektrik mühendisliğiyle ilgili bölümlere giriyor konu olarak. Ve bu konunun kendi elektrik mühendisliği programlarından çıkmasına da izin vermiyor- kontrollü çevresel sistemlerle ilgili mühendislik gibi örnekler.

Kısaca geleneksel tarımsal ziraat mühendisliği programlarından biyolojiye dayalı tarımsal konular var. Mesela meyve, sebze, hayvancılık vs. gibi. Biyolojik mühendislik konuları ise daha çok biyolojik konuları içeriyor. Mesela genetik vs. Gerek tarımsal, gerekse biyolojik mühendisliğin ortak bir tabanı var, yani mühendislik konuları matematik vs.'ye ve bunların her ikisi de iki ders programında da var.

Profesyonel faaliyetleri dikkate alacak olursak, biyolojik mühendislik özellikle makinaların dizayn edilmesiyle ilgili çeşitli prosesler, çeşitli materyaller, bununla ilgili sistemler ve bunların hiçbirisi herhangi bir şekilde anatomi, fizyoloji veya yaşayan canlıların fonksiyonları işin içine girmeden ortaya çıkarılamaz. Dolayısıyla burada önümüzde bir nokta var. Biyoteknoloji, genetik manipülasyon, biyoprosesing gibi konular daha yeni başlıyor. Gerçek bir biyolojiye dayalı mühendislik aslında ders programının çok yüksek bir potansiyeli olduğunu da söyleyebiliriz.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Briassoulis'e çok teşekkür ediyoruz efendim. Ben gördüğüm kadarıyla şu aşamaya kadar uyumsallaştırılmış bir eğitim sistemi halen AB çerçevesinde bile yok özellikle ziraat mühendisliği konusunda. Ancak çok büyük bir adım atıldığını anlıyoruz özellikle bu uyumsallaşma yönünden ve bu işlev devam ediyor. Hızlı bir şekilde devam ettiriliyor. Bu da demektir ki, Türkiye'deki ziraat mühendisleri eğitim kurumları itibariyle bir hayli yapacağımız iş var, en azından halen bu işlevin bir parçası olabilmek için. Benim görüşüme göre biz Türkiye'de bir kesişme noktasındayız. Bu çok önemli.

Ziraat mühendisliği ve ziraat mühendisliği bilimleri ders programları arasında farklılıklar var ve bu yönden yapacak çok işimiz var. Bence efendim bu konuşmacılarımızdan sonra dinleyicilerimizden birtakım sorular olabilir.

KATKI / TARTIŞMA / DEĞERLENDİRME

Gökhan GÜNAYDIN

İki küçük soru sormak istiyorum, izninizle. Birincisi AB ülkelerinde şu bölüm mezunları "Ziraat Mühendisi" ünvanı kullanır, diğerleri kullanamaz diye net bir belirleme var mıdır? İkincisi de, tüketici ve halk sağlığının son derece önemli olduğunu konuşmaları sırasında söylediler. Europegep bu anlamda son derece önemli bir gelişme olarak orta yerde duruyor. Europegep'in Avrupa'da tüketici ve halk sağlığı açısından önemi nedir? Ziraat mühendislerinin aldıkları rol nedir? Buna ilişkin bir AB Tüzüğü var mıdır? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Efendim ben doğrudan doğruya ziraat mühendisliği departmanlarında çalışan bir kişi değilim, çünkü ben bir araştırma istasyonu görevlisi olarak buradayım. Araştırma konularından yoğun olarak bahsettim size. Ben sadece size bir karşılaştırma yapabilirim programlarla ilgili olarak. Diğer araştırma istasyonlarıyla bir karşılaştırma yaparak. Ancak, şunu söyleyebilirim: Birçok araştırma kurumlarının işbirliği halinde çalıştığımız konular itibariyle ziraat mühendisliği, mekanik mühendisliği gibi daha birçok bölümleri var ziraat mühendisliği içerisinde. Araştırma programları çerçevesinde, Avrupa araştırma kurumları yönünden çeşitli gelişmeler var işbirliği yönünden. Burada en önemli nokta, birçoklarımız tarafından vurgulandı zaten, birbiriyle iki entegre konu var. Klasik ders programları var birbirinden ayrı olarak, klasik olarak bunlar düşünülmüş idi. Şimdi disiplinler yönden bir yapıları var bunların ve bunların birbiriyle bağlantılanması lazım. Aksi takdirde bir tarafta yeni birtakım öğrencileri bu bölümlere çekemeyiz, diğer yandan çeşitli gelişmeleri, yenilikleri, kırsal nüfusumuza ve kırsal üretime getiremeyiz. Hatta tabii ki bunları tüketiciye de.

Sanırım bizim ders programlarımızın içerisine muhakkak tüketici nosyonunun daha çok girmesi lazım. Avusturya'da eskiden tarımsal ziraat mühendisliği veyahut agronomi hangi ad altında olursa olsun, bu bölümler sadece üretim bölümünü içerirdi. Dolayısıyla arz zincirinin geri kalanı pek düşünülmezdi, proses işlemi tamamen başka bir bölümdeydi. Tüketici başka bir bölümdeydi. Bunların artık birbiriyle bağlantılı olması lazım. Çünkü ürün nasıl üretiliyor ve tüketici bunu biliyor. Tüketici bu konuda endişe edebiliyor ve bu ürünün nasıl pazarlandığı ve taşındığıyla da ilgileniyor. AB çerçevesinde tüketici bunun bilincinde ve ortak ziraat politikalarındaki, son zamanlarda gayet iyi bir şekilde adapte edildi biliyorsunuz AB tarafından. Bütün bu konular kapsanıyor. Bence zor olan olay bu.

Son bir cümle olarak şunu söylemek istiyorum: Şunu aklımızda tutmamız lazım. Birtakım yönetmelikleri ortaya koymamız lazım Avrupa'da ki, bu Fransa'da uygulanabileceği gibi Yunanistan'da da, İsveç'te de, Türkiye'de de uygulanabilmeli. Problem bence budur efendim.

Efendim birinci sorunuzla ilgili olarak bir örnek vermek istiyorum. Halen kuzey ülkelerinde olanlar, şimdi biyoteknoloji mühendisliği diyoruz biz okullarımızda buna ve buradaki fikir, yani altında yatan fikir şu: Üniversitelerin ziraat fakültelerinin her biri Nordik ülkelerde ihtisaslaşma sağlayabiliyor çeşitli alanlarda. Yani ziraat mühendisliğinin çeşitli alanlarında ihtisaslaşma sağlayabiliyor ve devam eden bir işlev bu. Ama şu aşamada Danimarka'daki mesela ziraat mühendisliği özellikle özel ziraat çiftçilikle ilgili olarak teknolojiyi sağlıyor ve ben İsveç ve Finlandiya'daki arkadaşlarımı eleştirmek istemiyorum ama Danimarka'nın bu konuda çok güzel yol aldığını ve iyi bir örnek teşkil ettiğini özellikle söylemek istiyorum. Yani uzmanlık alanlarını ve ihtisası farklı alanlara bölebiliyoruz. Avrupa düzeyinde de bunu genişletebileceğimiz ve uygulayabileceğimiz ümidindeyim.

Ben sunuşumun başında şöyle bir şey söyledim: Bizlerin artık terminoloji yönünden hemen işin başında, yani bu tematik çalışmalar başlamadan önce birtakım problemler olduğunu gördüğümüzü, karmaşıklıklar olduğunu gördüğümüzü söyledim. Bu aslında çok da ters bir şey değil, fakat Avrupa'da varolan bir gerçek bu. Yani Türkiye'de var olduğunu söylediğiniz birçok ders programı, ilgili bütün ders programları vardı. Ama o zaman da yeterliydi, iyiydi. O tarihte birtakım insanları bu bölümlerden mezun edebiliyordunuz, Bu ister bitki koruma, ister hayvansal bilimler, ister zootekni gibi konulardan mezun edebiliyordunuz ve yetiyordu. Ama şimdi artık o mezunların yeterince birikimi yok. Bütün bu disiplinleri düşünecek olursanız, yani zootekni mezununun bitki konusunda, bitki mezununun zootekni konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı açık. Şu anda ise bunların hepsini bilmesi lazım bir yerde. Ama bu da çok zor.

Dolayısıyla artık şimdi farklı dereceler yaratılmaya çalışıldı tarım üniversitesinde. Yedi ayrı bölümümüz var tarımsal bilimler, hayvansal bilimler bölümü var, zirai ekonomi bölümü var, gıda bilimleri ve teknolojisi var. biyoteknoloji var ve ziraat mühendisliği bölümü var. Çok zaman kimya ve matematik vs. gibi konular da hepsinde var ders programları olarak. Dolayısıyla bütün ülkeler, yani İtalya, İspanya, Fransa gibi ülkelerdeki üniversitelerde ortak bir nüve program yaratmak zorunda kaldılar ve bu şekilde ziraat mühendisliğinin anlamı nedir ve ziraat mühendisliği konusundaki ihtisaslaşma nedir mesela agronomi vs. İtalya'da, İspanya'da, İspanya'da eskiden vardı. Ama şimdi tamamen bağımsız bir ders programı söz konusu olacak ziraat mühendisliğiyle ilgili ve bu programın içerisinde teknik çözümler getirecek ziraate. Bizim yapmak istediğimiz bu.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Prof. Demetres, 7 bölümden söz ettiniz Atina'daki. Yani dereceler burada mezun olduğu zaman çocuklar farklı mı, Üniversitenin dört yıllık program sonucunda.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Bu halen devam eden süreci ve değişimlere göre farklılıklar gösterebiliyor bu konu. Yani problemlerin hepsini çözmedik, bunu açıkça belirteyim. Dolayısıyla değişimler yavaş yavaş getirildikçe oturacak. Yani bir gecede olabilecek değişiklikler değil zaten bunlar. İdari birtakım problemler çıkabiliyor, diplomalarla ilgili problemler çıkabiliyor. Dolayısıyla üniversiteler bunları zaman içerisinde çözmeye çalışıyorlar. Ancak bir öğrencinin belli bir bölümden mezun olması gayet tabii ki derecesinde belirtiliyor.

Belki doğrudan doğruya bu derecede belirleme olayı kendi bölümü veya departmanı tarafından belirlenecek. Ama bu problem bir ülkeden bir ülkeye de farklılıklar gösterebiliyor.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyoruz bu açıklamalar için, bir soru vardı galiba efendim. Buyurun.

Katılımcı

Teşekkür ediyoruz efendim bütün sunuşlarınız için. Bazı sorularım var, birinci sorum şu: Araştırma enstitüleriyle ilgili. Çevre koruması konusunda. Ben İngiltere’de olduğum zaman 1997 yılında çok mutlu olarak bir şey gördüm, birtakım araştırmalar vardı. Hatta bazı araştırmalardan vazgeçildi çevreyi korumak amacıyla. Tam bir örnek verecek olursak şunu söyleyebiliriz. Özellikle buğdayda verimin yükseltilmesi amacıyla yapılan çalışmalardı.

Başka konuşmacıların eğer benzer örnekleri varsa sizin ülkenizle veya diğer ülkelerle ilgili ben bunu İngiltere’de gördüm, Almanya’da, Avusturya’da ve diğer konuşmacıların ülkelerinde bir yönetmelik falan var mı bu konuyla ilgili? AB’de bir yönetmelik var mı?

İkinci bir sorum var. Doğrudan doğruya zirai ekonomi bölümüyle ilgili. ZMO Başkanı da bunu bana sormuştu geçende. Herhangi bir bölümde, özellikle Zirai Ekonomi Bölümünde bugün Türkiye’de belli tartışmalar var. Herhangi bir ziraat fakültesinde ziraat ekonomisi bölümünün olması gerekir dendi. Bu doğru mu?

Üçüncü soru gıdayla ilgili. Herhangi bir şekilde, herhangi bir proje veya araştırma var mı genetik olarak modifiye edilmiş gıdalarla ilgili. Veya bununla ilgili herhangi bir yönetmelik var mı? AB ülkelerinde de olabilir veya AB aday ülkelerinde de olabilir örneğin Türkiye gibi. Genetik olarak modifiye edilmiş olanlarda.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Efendim daha çok tarımsal araştırma konularına girmenizi rica edebilir miyim diyor Başkan. Lütfen sorularınızı özetleyin ve tarım mühendisliği, ziraat mühendisliği eğitimiyle bağlantılı olan soruları sorun. Çünkü ancak eğitim sistemiyle bağlantılıdır da soracak olursak sorularımızı meslektaşlarımız, sayın misafirlerimiz de güzel cevap verebilecekler. Eğer spesifik bir ziraat mühendisliği araştırma vs. eğitim gibi konularla bağlantılı olursa cevaplandırılmaları daha kolay olacaktır, lütfen eğitimle bağlantılı olsunlar.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Ben verim almayla ilgili bir soru sormak istiyorum. 1000 metrekarede, 1000 kiloluk verim, 1 dekarın yani 1 hektarın onda biri 1000 kg oluyor ve siz araştırma alanındaki araştırmalara son verdiler mi sordunuz ve neden böyle bir son verme gerçekleşti ve bunun sebebi nedir diye soruyorsunuz değil mi yanlış anlamadıysam?

Katılımcı

Bu örnek sadece İngiltere’de mi yaşanan bir örnek, yoksa bütün Avrupa için geçerli olan bir durum mu? Araştırma ve eğitim arasındaki bu bağ belki cevaplandırmanıza yardımcı olabilir efendim.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Evet şöyle cevap vereyim : Sanırım birinci soru, araştırmayla bağlantılıydı, ancak ben şunu da söylemeliyim ki, araştırma ve eğitim birbirinden ayrı ele alınamaz. Bugünün öğrencileri için en azından bu böyle olmak zorunda. Dolayısıyla biz araştırmacı üniversitelerde geliştirmeliyiz, yetiştirmeliyiz ve bunu yaparken de araştırma ve eğitimin problemlerini birlikte ele almalıyız ve bunu yapma fırsatını da bu sempozyumda elde etmiş olmamız gerçekten çok güzel. Verimle ilgili olarak, ürünle ilgili olarak. Sanırım siz Avrupa Komisyonu’nda yasaklanan bir kelimedden bahsettiniz. Verim kelimesi bu ve AB’de giderek artan verim kullanılmıyor artık kavram olarak, çünkü tarım ürünü deniyor sadece artık ki, tarım ürünü densin ki daha fazla sübvansiyon elde edilebilsin. Amaç bu. Dolayısıyla biz bazı programlarda bunu bu şekilde kullanmaya başladık. Bunlardan bir

tanesi yayım programı, yaygınlaştırma programlarıydı. Bu programların birtakım alternatif çiftçilik ve tarım stratejileri öngördüğünü söylemek mümkün. Bazıları ise yaklaşık elimizdeki ekilebilir arazinin yüzde 10'una tekabül eden bir anlaşma. Dolayısıyla AB bugün çok sıkı girişimlerle bu verimi en azından Avrupa düzeyinde azaltmaya çalışıyor. Yani spesifik bir alandaki verimin azaltılması değil burada bahsedilen, bazı ülkelerde ayrılmış programlar var ve bazı verimi yüksek olan alanlar da var. Böyle bir ayırım yapılmış. Ancak verim tartışması, ürün tartışması aslında son derece eski bir tartışma. İki çerçeve program öncesinde tartışmaya açılmış olan bir kavram bu. Son çerçeve programda ise biraz kayma yaşandı, değişiklik yaşandı ve bu değişiklik de korumayla ilgili bir değişiklikti. İlk önce çevre korunması konusuna bir kayma, geçiş yapıldı ve şu anda bu anlamda tüketicinin korunması, hayvanların korunması gibi birtakım alt başlıklar da elde edildi. Dolayısıyla her şey şu anda bu çizgide devam ediyor ve birçok bakanlık bugün isimlerini Tarım Bakanlığında Çevre ve Tarım Bakanlığına değiştirdi. Mesela bizim Bakanlığımız bugün Tüketicinin Korunması ve Beslenme Bakanlığı olarak anılmakta. Dolayısıyla bence bu değişiklik bütün AB'yi bağlayan bir değişiklik, sadece İngiltere'ye özgü değil.

Ürünler söz konusu olduğunda evet böyle çok açık bir kayma söz konusu bir değişiklikten bahsetmek mümkün, kantiteden kaliteye yönelik bir nicelikten niteliğe kayma yaşanıyor. Kalite dediğimizde mevcut ürünlerin kalitesinden aynı zamanda yeni ürün türlerinin de kalitesinden de bahsediyoruz. Dolayısıyla bu çevre korumasının da önemli bir boyutu. Özellikle genç nesil, özellikle yeni öğrenciler, üniversitelere yeni giren öğrenciler ve yeni mezun olacak öğrenciler, tarım bilminde, hem öğretim, hem araştırma boyutunda çevreye vurgu yapılış istiyorlar. Ve bizim bugün kırsal alandaki üretim faaliyetlerimizin yüzde 20'si organik tarım, organik ürünler üretiliyor. Dolayısıyla bugün üniversitelerde suyun arıtılması, temiz suyun kullanılması ve toprağın iyileştirilmesi gibi konularda birtakım biyolojik bilgiler talep ediliyor, yani hava, su ve toprağın temiz tutulabilmesi için birtakım bilgilerin verilmesi yönünde talepler geliyor. Sivil toplum örgütlerinden ve medyadan da bu yorumlar, talepler var. Ama öğrencilerden daha ziyade bu talep geliyor. Çünkü onlar esas itici güç.

Tarım ekonomisi ile ilgili sorduğunuz soruya kısaca cevap vermeye çalışayım. Benim çalıştığım kuruluşta tarım ekonomisi konusu tabii ki var. Yani tarım ekonomisiyle ilgili bir bölüm yok aslında ayrıca. Ama sosyal bilimler, ekonomi gibi konularla ilgili çalışmalar yapan bir bölümümüz var ve o bölümün içerisinde bu konu ele alınmakta. Bu bahsettiğim bölüm aynı zamanda hukuki konuları da ele almakta. Bunun bu şekilde ele alınmasının sebebi şu: Tarım ve ormancılık alanında özel bir Avrupa hukuku var ve bu Avrupa hukukunun da çok önemli etkileri var. Bu hukukun dikkate alınması gerektiği için bu konu bu şekilde ele alınmakta. Öğrencilerimizin belirli bir kapasitesi ve yeteneğinin ve bilgi temelini olmasa gerekiyor sosyal bilimler, ekonomi bilimi ve yasal boyutlar konusunda, dolayısıyla bu geniş şemsiye altında ele alınan konulardan biridir.

Prof. Dr. Vahap KATKAT

Konuşmamda da belirtmişim, bizim üniversitemiz ve Ziraat Fakültemiz Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından kurumsal değerlendirme sürecinden başarıyla geçti. Bolonya sürecinde kalite kültürü projesinde üniversitemizin hazırladığı model, best model seçildi. Eylül ayında Berlin'de yapılan toplantıda ödül aldı. Biz Ziraat Fakültesi olarak Avrupa kredi transfer sistemiyle ilgili hazırlıklarımızı tamamladık. Diplomant Supplement ımızı hazırladık. Şu anda Erasmus projesi için bir partner üniversite arıyoruz. Ortak ders, ders içerikleri ve program oluşturma amacıyla. Benim sorum sayın Maerz ve Briassoulis'a. Acaba BOCU ve Atina Tarım Üniversitesi, Avrupa Kredi Transfer Sistemi konusunda neler yaptı? Partner üniversiteleri var mı? Bu tür öğrenci ve öğretim üyesi değişimi yapıyorlar mı? Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Evet ve Avrupa'daki bazı üniversiteler tarafından kullanılmakta. Aynı zamanda bununla birlikte öğrenci değişimi için birtakım fırsatlar da var AB'nin Sokrates Programı gibi programlar bunlardan bazıları. Ancak bildiğiniz gibi bizim bu süreçte karşılaştığımız birtakım problemler var benim de sunumumda anlatmaya çalıştığım gibi. Aynı zamanda

bu çalışma programlarının uyumlaştırılmamış olması önemli bir problem. Dil problemi önemli bir problem. Dolayısıyla biz öğrenci değişimini derslere katılım için değil ziyaret anlamında gerçekleştiriyoruz. Bizim üniversitemizde, bazı Avrupa üniversiteleri arasında yapılmış anlaşmalar var. Biz her zaman daha fazla ortaklık olsun istiyoruz, öğrenci değişimi ve işbirliği için.

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Ben de Yunanlı meslektaşına katılmak istiyorum. Aynı şeyleri söyleyeceğim. İlk önce uyumlaştırma söz konusu olduğunda karşımızda çok önemli problemler var. Çünkü Avrupa'daki görünüm ve durum son derece karmaşık beyefendinin de sunumunda söylediği gibi. Ulusal anlamda birtakım regülasyonlar, düzenlemeler henüz yeterince iyi düzeyde değil. Dolayısıyla altyapı oluşturamıyor. Mesela bizim okulumuzda hala eski notlandırma yöntemi kullanılıyor 1'le 5 arasında. Biz BOCU'da bunun üzerinde çalışıyoruz. Hepsini olmasa bile bir kısmını uyumlaştırabildik. Ortaklık söz konusu olduğunda ise çok fazla ortaklık faaliyetlerimiz gerçekleşmiş durumdadır hem Avrupa'da hem tüm dünyada ve sizi de davet ediyoruz BOCU'ya gelip bizle temaslar oluşturmanız için. Birtakım standart prosedürlerimiz de var bu tür ortaklıkların kurulması sırasında kullandığımız. Yani biz ilk aşamada hemen bir ortaklık anlaşması imzalamıyoruz, ilk önce kontaklarımızı kuruyoruz, birbirimizi tanıyoruz, daha sonra aşamada bir mutabakat imzalıyoruz, üçüncü aşamada da bir ortaklık anlaşması imzalıyoruz. Çünkü bir ortaklık anlaşması yapacaksak bunun çalışacak olduğundan emin olmak istiyoruz.

Katılımcı

Ben Prof. Leopold ve Prof. Axel'in sorularını kombine etmek istiyorum. Kendisi Prof. Leopold şunu söyledi: "Biyolojik temel sorumlu bir şekilde yönetilmesi, gıda güvenliği ve çevre koruması gibi konular geleceğin tarım faaliyetlerinin ve tarım eğitiminin özünü oluşturacak" dedi. Prof. Axel, yine kendi yaptığı sunumunda şunu söyledi ki; "endüstrinin talebi genetik olarak değiştirilmiş organizmalar. Dolayısıyla ben her iki konuşmacıya da bir soru sormak istiyorum. Acaba nasıl bu iki kavramı birbiriyle bağlantılandırabiliriz? Bunları nasıl kombine edebiliriz ve genetik olarak modifiye edilmiş tohumların Avrupa'nın farklı ülkelerde kullanılması gerçekleşecekse ne koşullarda ve nasıl gerçekleşebilir? Acaba bu iki hedefi birbiriyle bağlantılandırmak, bir arada dikkate almak mümkün müdür?"

Prof. Dr. Axel MUNACK

GMO yani genetik olarak modifiye edilmiş ürünler söz konusu olduğunda, bazen tüketici bazı şeylerin bilincinde olmuyor. Tüketiciler genetik olarak modifiye olmuş ürünlerin ne anlama geldiğini bilmiyor. Mesela Almanlar bu anlamda son derece sert ve kısıtlayıcı. Genetik olarak modifiye edilmiş maddeler konusunda son derece esneklikten uzak, ama Almanlar aynı zamanda farmakolojiklerin bunlardan elde edilen farmakolojiklerin kullanılması konusunda gerçekten önde gelen ülkelerden. Dolayısıyla halk sağlığı için farmakolojikler söz konusu olduğunda GMO'lar genetik olarak modifiye edilmiş olan ürünler çok geniş anlamda kabul görüyor. Belki halk bunun çok farkında değil, ama bugün Almanya'nın büyük bir kısmı farmakolojik ilaçların, genetik olarak modifiye edilmiş ürünlerden elde edilen farmasotiklerin çok yoğun kullanıldığı bir yer. Dolayısıyla bunların pozitif etkileri daha fazla halka gidiyor. Halk üzerinde kendisini gösteriyor. Çiftçi ya da endüstri pozitif bir etki elde etmiyor bunların kullanılmasından. Birçok GMO projelerinde geçmişte bu böyleydi. Çiftçiye daha fazla fayda geliyordu. Ama bugün tüketicinin umurunda değil çiftçiler, GMO'lar yüzünden yüzde 10'luk bir tasarrufu yapıyor mu yapmıyor mu, bu tüketiciyi çok fazla ilgilendirmiyor. Nihai kullanıcı burada önemli olan ve nihai kullanıcı da bunun iyi bir şey olduğunu söylüyor. Bunların kullanılmasının iyi bir şey olduğunu söylüyor, ama en sonunda karı nihai tüketiciye yansıtılabiliyorsa, o zaman böyle bir problem gelecekte olmayacaktır diye tahmin edebiliriz.

Şimdi sadece Avrupa'ya değil bütün dünyaya baktığımız zaman aynı şeyi görüyoruz. Mesela Çin'de de genetik olarak modifiye edilmiş ürünler ekilebilir alanların

büyük bir kısmını kapsıyor, bizim federal cumhuriyetimizin daha büyük bir kısmını temsil eden bir alanda bu tür ürünler yetiştiriliyor Çin'de.

Katılımcı

Şunu sormak istiyorum: Sizin organizasyonunuzda genetik olarak modifiye edilmiş tohumların ve bu tür uygulamaya tabii olan hayvanların kullanılmasıyla ilgili birtakım teşvik faaliyetleri yapılıyor mu?

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Özür diliyorum, ama bence konuyu bunlara kaydırmamakta fayda var. Genetik olarak modifiye edilmiş tohumlara kaydırmamakta fayda var, o yüzden eğitimle ilgili kısmını sorun lütfen.

Katılımcı:

Bence soru son derece konuyla ilgili.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Evet ben bir araştırma merkezinde çalışıyorum ve araştırma merkezimiz Federal Bakanlık şemsiyesi altında çalışıyor, dolayısıyla resmi bir bilgi vermem gerekirse size şunu söyleyebilirim ki; Federal Bakanlığımız şu anda genetik olarak modifiye edilmiş tohumların ekilmesinin taraftarı değil. Federal Cumhuriyetimizin resmi görüşü bu. Ama diğer yandan bizim araştırma merkezimiz çok erken dönemlerde araştırmaları başlattı, genetik olarak modifiye edilmiş tohumların ekilmesiyle ilgili olarak. Çünkü çok önemli sorunlar ortaya çıkmıştı o dönemde ve genlerin bir türden diğer bir türe değiştirilmesiyle ilgili sorular vardı ve bu tür genetik olarak modifiye edilmiş tohumların ne kadar güvenilir olduğuyla ilgili olarak Bakanlık bizden araştırma yapmamızı istedi, dolayısıyla 10 sene önce biz bununla ilgili bir araştırma yaptık ve çok uzun süre bu çalışmamız devam etti ve bu spesifik konuyla ilgili gerçekten anlamlı bir çalışma elimizde var. Ama genetik olarak modifiye edilmiş tohumlarla verimin artırılabilmesi konusu tüketicilerin çiftçilerin ilgilendiği bir konu, bizim ilgilendiğimiz bir konu değil, çünkü bu son derece piyasayla bağlantılı bir konu. Dolayısıyla eğer bu ürünler bugün AB'de pazarlanamıyorsa, çok fazla bunları yetiştirecek çiftçi bulmak da güç olacaktır doğal olarak. Ama piyasa koşulları değişebilir, ama yine de ben bununla ilgili tahmin yapması gereken doğru bir kişi değilim. Kaç sene içerisinde bu piyasa koşullarının değişebileceğini ben söyleyemem. Dolayısıyla bizim görevimiz aslında birtakım bilimsel temeller oluşturmak, siyasi kararların alınabilmesi için, ama kendimiz siyasi tartışmalar yapamayız. Teşekkürler.

Prof. Dr. Axel MUNACK

Dünyanın farklı ülkelerinde farklı durumlar var bu konuda GMO'larla ilgili Biyolojik çiftçiliğin boyutlarını göze almamak ya da genetik olarak modifiye edilmiş tohumların önemini müfredata dahil etmemek, gerçekten bu hiç akıllıca olmaz. Bence gelecekteki eğitim, tarım araştırmaları ve tarım müfredatıyla ilgili yapılacak olan çalışmalarda genetik modifikasyonun potansiyeli son derece olumlu, somut, bilimsel temellerle yansıtılmalı ve organik tarımın, organik tarımın ne olduğunun çok güzel bir şekilde anlatılması gerekir. Çünkü mezun olan kişiler belki bir 40 yıllık mesleki performans için oradan mezun oluyorlar. Ama bu 40 yıllık süre içinde ne olacağını bilemeyiz. Şimdi genetik modifikasyon potansiyeli var. Tarım için böyle bir potansiyel var. Aynı zamanda uygulamaya baktığımız zaman son derece aşırıya kaçmak da mümkün, ama savunma ve koruma amacıyla kullanılırsa bu yöntem her şey amacına varmış olur, ama esas olan nokta şu ki; şu anda öğrenciler bu bilgiye sahip olmak zorunda ve öğrenciler gelecekte mesleklerini ifa ederken bunları bilmek zorunda.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

İki soruya daha izin vereceğim, ama çok kısa sorular olsun lütfen. Sayın Prof. Dr. Alaattin Sabancı buyurun lütfen.

Prof. Dr. Alaattin SABANCI

CIGR, ICA ve Avrupa Ziraat Mühendisliği Bilimleri arasında bir resmi ilişki var mı, ya da herhangi bir uluslar arası ilişki var mı?

Prof. Dr. Axel MUNACK

Bölgesel kurumlarımızdan bir tanesi EurAngEng dolayısıyla CIGR, ICA'nın bir üyesidir kendisi. Ben aynı zamanda EurAgEng vasıtasıyla CIGR'in bir üyesiyim, bir ICA üyesiyim Almanya'da, bir EurAgEng'in EurAgEng de, CIGR'nin bir üyesi ve bu şekilde işlev görüyor. Dolayısıyla çok iyi kontaklarımız var ve bunlar dokümanite edilmiş ve 2006 dünya CIGR kongresini Bonn'da gerçekleştireceğiz dolayısıyla EurAgEng ile temaslar çok yakın diyebiliriz. ICA söz konusu olduğunda da çok iyi enformatik kontaklarımız var, bunlar kurumsal kontaklar değil, tabii ki birbirimizle konuşuyoruz.

Tabii ki bütün bunlarla ilgili olarak söyleyebileceğim şey şu: EurAgEng'de biz bölgesel bir topluluğuyuz CIGR'in ve biz bu çalışmalarımızla Avrupa'yla ilgili, Avrupa'daki Ziraat Mühendisliği Odalarının bütün güneydoğu Avrupa ülkelerinde biraraya gelmesi için çalışıyoruz ve iyi temaslarımız var bu toplulukla ve birlikte çalışıyoruz, işbirliğimiz var ve işbirliğini de gelecekte artırmak taraftarız. Türkiye söz konusu olduğunda da Türkiye sanırım şu anda güneydoğu Avrupa bölgesel topluluğunun bir üyesi oluyor. Sanırım böylece böylece bir entegrasyon mümkün olabilecektir. Diğer bir nokta şu: EurAgEng aslında son derece aktif. Tarım mühendisliği Avrupa eğitiminin Avrupa'da oluşturulması açısından yine topluluğun önemli rollerinden bir tanesi de bu.

Katılımcı

Benim sorum şu şekilde. Üç artı ikilik ziraat mühendisliği eğitim stili, tüm Avrupa Birliği ülkelerine ne zaman yaygınlaşacak? Bununla birlikte, AB'ye aday bir ülke olmasından dolayı da Türkiye'nin de geçmesi gerekiyor mu? Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Sorunun başını kaçırdım, ama soru şöyleydi: Avrupa ülkeleri ne zaman tam olarak bu üç artı ikilik uygulamaya geçecekler, Bolonya Deklarasyonu'na uygun olarak? Şu anda Bolonya sisteminde şöyle bir şey var: Son derece sıkı bir sistem, çok iyi bir şekilde tanımlanmış sistem. Şu anda hala devam etmekte olan bir süreç. Dolayısıyla birçok şey tanımlanmış durumda, bir esneklik var ve burada çok sıkı kuralların takip edilmesi gerekiyor. Bence birtakım zaman alacak ülkelerin buna geçmesi ve eğitim sistemlerini uyumlaştırmak isteyen ülkeler çok sert olmayan biraz esnek iki aşamalı Bolonya sistemini her sene uygulayabilecekler ve böyle bir sisteme yeni şeyler eklenebilecek. Belki de bazı revizyonlar yapılabilecek. Dolayısıyla bu bir süreç, tamamlanmış olan bir şey değil. Yani herhangi bir sisteme girmek ya da çıkmak konusunda karar alamıyor.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

İzin verirseniz ben bu oturumu kapatmak istiyorum. Söylediğim gibi Bolonya Deklarasyonu'nun esas amaçları son derece önemli. Dolayısıyla bu amaçların nasıl gerçekleştirilebileceğiyle ilgili bir beyin fırtınası yapmak da önemli. Beş tane önemli konuya dikkat çekmem gerekir. Bunlardan bir tanesi kolay bir şekilde elde edilebilir ve kıyaslanabilir dereceleri olan bir sistemin oluşturulması, iki aşamayı daha geniş kabul görür bir metot haline getirmek, engellerin kaldırılması ve öğrenci ve akademisyenlerin değişimine izin veren sistemin getirilmesi ve Avrupa'yla ilgili konularla ilgili daha fazla fikir alışverişinin yapılması. Bunlar yapılması gereken çalışmalar diye düşünüyorum.

Umuyorum ki bu uluslar arası sempozyum, bu sabah oturumuyla başladığı şekliyle, dünyadaki ziraat mühendisliği konusunu ele alan oturum, takip edeceği Balkanlarda, Kafkaslardaki ve Orta Asya'daki gelişmelerden bahsedeceği öğleden sonra oturumuyla hepimiz için faydalı olacaktır ve hepimizin eğitim sistemlerimizi şekillendirmemizde yardımcı olacaktır.

Önümüzdeki iki gün Türk akademisyen, meslektaşlarımızla, konuşmacılarımız bizimle olacak ve böylece ilk defa bir platform oluşacak ve bir müfredatın belirlenmesiyle ilgili önemli problemlerin neler olduğu konusu tartışmaya açılmış olacak. Eminim hepimiz bu oturumları dört gözle bekliyorsunuz, çünkü eğitim sistemimizin, ziraat mühendisliği konusunda yeniden şekillendirilmesi açısından bütün bunlar çok önemli.

İzin verirseniz sayın meslektaşlarımıza, misafirlerimize çok teşekkür etmek istiyorum. Dünyanın farklı yerlerinden buralara geldiler, saatlerce uçtular, belki günlerce uçtu bazıları ve gelip burada değerli bilgilerini bizlerle paylaştılar. Hepinize çok teşekkür ediyorum geldiğiniz için. Herkese çok dikkatli bir şekilde toplantımızı takip ettikleri ve bizimle beraber burada olma nezaketini gösterdikleri için teşekkür etmek istiyorum. Önümüzdeki oturumlarda beraber olmak dileğiyle. Umuyorum bu oturumların tamamı, ziraat mühendisliği mesleğimize katkıda bulunacaktır. Teşekkürler.

DÖRDÜNCÜ OTURUM

TİKA ÖZEL BÖLÜMÜ

BALKAN/KAFKAS/ORTA ASYA ÜLKELERİNDE TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Tahsin KESİCİ (YÖK Yürütme Kurulu Üyesi)

AZERBEYCAN'DA TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ

Prof. Dr. Memmedtağı CEFEROV

Azerbaycan Tarım Akademisi Rektörü

Gence şehrinde Büyük Atatürk'ün adını taşıyan cadde üzerinde bulunan 75 yıllık ünlü bir geçmişe sahip olan Azerbaycan Tarım Akademisi, ülkenin siyasi, sosyal, ekonomik hayatında ve tarım uzmanı yetiştirme alanında her zaman büyük ve önemli rol oynamaktadır. Akademi, Azerbaycan'ın ziraat alanında uzman yetiştiren tek devlet yüksek okuludur. 1980 yılında Azerbaycan Önderi Haydar Aliye tarafından Enstitümüze "Şeref Nişanı madalyası verilmiştir. 17 Haziran 1991 tarihinde ise Enstitümüze Akademi statüsü verilmiştir. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 13 Temmuz 2000 tarihli fermanı ile Azerbaycan Tarım Akademisine özerklik tanınmıştır.

Akademide, toplam 553 öğretim üyesi çalışmakta olup, bunlardan; 1 kişi Milli İlimler Akademisi Gerçek Üyesi - Akademisyen, 28'i Prof Dr., 230'u Doç. Dr., 295'i Yüksek Öğretim üyesi, öğretim üyesi ve asistan olarak faaliyet göstermektedir.

Akademide müze, kütüphane, yayın-basım evi, laboratuvar, tamirhane, eğitim-tecrübe alanı vs. maddi-teknik imkanlar mevcuttur. Son yıllar içerisinde 200 milyon Menet değerinde bilgisayarlar alınmıştır ve bir kaç tane sınıf bilgisayarlarla donanmıştır. Son 75 yıl içerisinde Akademide 50 bin kişiden fazla yüksek ihtisaslı tarım uzmanı yetiştirilmiştir, Akademinin mezunları arasında tanınmış bilim adamları, devlet adamları, meclis üyeleri, işadamları, icra hakimiyeti başkanları, çiftlik ve diğer özel kurum yetkilileri mevcuttur. Akademi ile birkaç yabancı ve BDT ülkeleri yüksek tarım okulları arasında eğitim ve ilim alanında işbirliği ilişkileri sağlanmıştır.

2001 yılı Nisan ayında hayata geçirilen reformlara ve Avrupa Şurası eğitim programlarına ve yüksek göstergelere göre, Fransız Sanayiye Yardım Birliği tarafından Azerbaycan Tarım Akademisi ile Akademinin Rektörü Akademisyen Memmedtağı Ceferov'a "Altın Madalya" ödülü verilmiştir.

Son yıllar içerisinde bağımsız Azerbaycan ekonomisinin diğer alanlarında olduğu gibi, zirai alanında da önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Yabancı ülkelerin uzmanlarınca, ülkemizde hızla yürütülmekte olan zirai reformlara göre, Azerbaycan, BDT ülkeleri arasında ilk sıralarda yer almıştır, Hayata geçirilen zirai reformlar ile beraber, bu alanda uzman hazırlama ve tarım eğitim sistemlerinin yeniden oluşturulması gerekmektedir, Bu yönde son yıllarda Azerbaycan'ın tarım sektörü için yüksek ihtisaslı uzmanlar yetiştiren bir tek yüksek zirai devlet eğitim merkezi olan Tarım Akademisinde de bir dizi çalışmalar yürütülmüş, eğitim sisteminde yapısal değişiklikler hayata geçirilmiştir. 1992 yılında Azerbaycan'da Eğitim Kanunu kabul edilmiştir. Söz konusu Kanun'a göre, 1993 1994 eğitim yılından itibaren Azerbaycan' da tüm üniversitelerde ve aynı zamanda Tarım Akademisinde de çok aşamalı eğitim sistemine başlanarak, mastır ve doktora üzere uzmanlar yetiştirilmiştir. Eğitim programı, yönetim mekanizması, aynı zamanda eğitim teknolojisi, bağımsız devletimizin bugünkü talep ve perspektiflerine uygun olarak yeniden düzenlenmektedir.

Bağımsız devletin eğitim sisteminin oluşturulmasına yönelik maksatlı çalışmalar

yürütülmekte olup, eğitimde milli değerlerden daha geniş yararlanılmaktadır. Mevcut olan ders kitaplarının yeniden işlenmesi ve Latin alfabesi ile Azerbaycan dilinde daha kaliteli yayınlanmasına başlanılmıştır. Akademide, Avrupa Şurası uzmanlarınca takdir edilen temel eğitim programları ve kadro yetiştirme sistemi devlet standartlarına uygun düzenler yapılmış olup, bilgisayar sınıfları oluşturulmuştur. Akademide devam etmekte olan reformlar sonucunda yönetim yapısı iyileştirilmiştir, fakülte sayısı 10'dan 4'e, kürsü sayısı ise 54'ten 36'ya düşmüştür. Bugün Akademide 30 ihtisas üzere 2500 öğrenci eğitim görmekte olup, bunların 2300'ü master eğitimi, 200'ü ise doktora eğitimi görmektedir. Eğitim metodoloji alanında yapılan işleri iyileştirmek amacıyla, eğitim ve metodolojik odalar düzenlenmiştir.

Yabancı Ülkelerin iş tecrübesine dayanarak, dünya standartlarına uygun uzman yetiştirmek amacıyla, Akademide çalışan öğretim üyeleri zaman zaman Fransa, Almanya, İngiltere, ABD, Türkiye vs. ülkelerin üniversitelerini ziyaret etmektedirler. Bundan başka, öğrencilerin yabancı dil bilgilerini sağlamak amacıyla, Akademiye İngiltere'den uzmanlar davet edilmiştir.

Meslek seçimi konusunda. öğrencilere yardım amacıyla, Akademide hazırlık bölümü faaliyet göstermektedir. Söz konusu bölümde eğitim gören öğrencilerin büyük kısmı Kelbecer ve diğer işgal olunmuş bölgelerden olan öğrencilerdir; bu öğrenciler ücretsiz eğitim görmektedirler.

Dünya eğitim sistemindeki başarılarından faydalanmak amacıyla, bir takım öğrencilerimiz eğitimlerini diğer ülkelerde devam ettirmiş ve halen devam etmektedirler. Örneğin; 2 başarılı öğrencimiz eğitimini Çin 'de devam ettirmiş, 3'ü Amerika'da bir yıl hazırlık kursuna katılmıştır, 9'u ise hali hazırda Almanya lisans üstü eğitim görmektedir.

Öğrenci tarafından kendi kendini idare etmek sisteminin oluşturulması ve Öğrencilerin eğitim sürecinde faaliyetinin daha da artırılması amacıyla, Akademide Öğrenci şuraları oluşturulmuştur, Söz konusu şuralar, yetki çerçevesinde, eğitimin demokratikleştirilmesi ve hümanistleşmesi, aynı zamanda eğitim disiplininin pekiştirilmesine yönelik faaliyet göstermektedirler, Akademide, gençlere vatanseverlik hislerinin aşılması günlük karakter taşımaktadır. Karabaş savaşı iştirakçileri ve malulleri ile görüşlerin düzenlenmesi, şehit ailelere ilgi gösterilmesi, Akademide eğitim görmüş veya çalışmış olan kahramanların şerefine anıtların dikilmesi, onların şerefli hayat yolları gençlerin yetiştirilmesinde önemli rol oynamaktadır.

1997 yılında master eğitimi için oluşturulan programda mantığa uygun bir eğitim prensibi göz önünde bulundurulmuş, bu aşama için önemlilik taşımayan derslerin bir kısmı iptal edilmiş, denetimler azaltılmış, öğrencilerin serbest olması için imkan sağlanılmıştır.

1997 itibariyle Akademide yüksek eğitimin ikinci aşaması olan doktora eğitimine başlanmıştır, Düzenli eğitimin başlıca göstergesi olan disiplin ve derse devam etme konularına ilişkin bir takım faaliyetler hayata geçirilmekte olup, fakülte ve ilmi şuralarda öğrencilerle görüşmeler düzenlenmiş, söz konuları problemler ele alınmış ve çözüm yolları araştırılmıştır. Eğitim sürecinin iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılması ile disiplinin pekiştirilmesi amacıyla, 2000-2001 eğitim yılı itibariyle Akademide çok puanlı (100 puan) sistem uygulanmaktadır. Söz konusu sistem ilerici bir eğitim tarzı olarak, öğretim üyeleri ve öğrenciler tarafından yüksek değerlendirilmiştir, ilmi-eğitici potansiyelin zenginleştirilmesi, kadro yetiştirme sisteminin başlıca problemlerinden bir tanesidir. Sovyetler Birliğinin yıkılması ve merkezi eğitim sisteminin kaldırılması Azerbaycan'da bağımsız eğitim sisteminin oluşturulmasına yardımcı olmasına rağmen, ülkemiz için, uluslararası ilim ve eğitim alanında elde edilen başarılarından Moskova, Sen Petersburg ve diğer kentlerin eğitim ocaklarında öğrenilmesi ve kadro potansiyelinin artırılması konusunda imkan sağlanılmamıştır. Bu problemler, Azerbaycan Tarım Akademisi kendi imkanlarına dayanarak ortadan kaldırmaktadır,

Piyasa ekonomisi dönemi içerisinde tarım alanının gelişmesini sağlamak amacıyla, yeni ihtisaslar üzere kadro hazırlığına başlatılmıştır; işletme, pazarlarına, sulama, toprağın yeniden yumuşatılması ve muhafazası, tarım ekolojisi, tarım bitkilerinin ıslah işleri ve genetiği, gıda dışı ürünlerin pazarlanması, tüketim ürünlerinin kalite kontrolü, elektronik cihazlar, makine yapım teknolojisi vs. Yeni ihtisaslar üzere uzman hazırlanması ve eğitim-metodolojik çalışmaların yürütülmesi için maddi-teknik temelin modernizasyonu

gerekmektedir. Bu alanda yapılacak çok işler var, ancak imkanlarımız kısıtlıdır.

Bizce, kadro yetiştirme kalitesinin iyileştirilmesi ve bunlara iş imkanı sağlanması gibi problemlerin çözülmesi, Üniversiteyi kazanan öğrencilerin bundan önce buldukları coğrafyaya dayanmaktadır. Test usulü ile düzenlenen üniversite sınavları sonuçları incelemeleri sonunda (biz bu usulü destekliyoruz, yalnız bazı düzenlemeler gerekmektedir), Akademide eğitim gören gençlerin büyük bir kısmının (%70-%80) Bakü, Sumgayıt, Gence ve diğer sanayi şehirlerden oldukları tespit edilmiştir. Bu ise bir takım problemler ortaya çıkarmaktadır. Adı geçen bölgelerden olan öğrenciler, "şehir ihtisaslarına" yani; ekonomi, işletme, pazarlama, hesaplama, elektronik cihazlar, makine yapım vs. ihtisaslara daha çok meraklıdır, Bu da, tarım uzmanı, bitki muhafazası, zirai-kimya ve ziraat mühendisi, veteriner, sebzeçilik, üzümçülük vs. zaruri ihtisaslara daha az ilgi göstermektedirler. Diğer taraftan, şehirden olan öğrenciler, yüksek okul bitirdikten sonra kırsal bölgelerde çalışmak niyetinde olmadıkları için bir takım problemler çıkmaktadır, Bu açıdan, kendine has özelliklere sahip olan tarım sektörü için kadro yetiştirme aşamasının da düzene girmesi gerekmektedir,

Mezunlarımızın sonraki yaşamını da her zaman dikkat alanımızda olması gerekmektedir. Bu nedenle, kırsal bölgelerde girişimcilerin gelişmesini ve normal faaliyetin sağlanması amacıyla, Akademi sistemini de pazar ekonomisine uygun yeni kadro hazırlanmasına ve geliştirilmesine ilişkin alt yapı oluşturmalı, şekillendirme aşamasında olan girişimcilere tarım üretimi, üretim teknolojisi gibi konularda, çiftçilere ise ekonomi, girişimcilik, pazarlama gibi konularda eğitim programları düzenlenmelidir.

ÖZBEKİSTAN'DA ZİRAAT ALANINDAKİ YÜKSEK ÖĞRETİM VE BAĞIMSIZLIK SONRASI YAPILAN REFORMLAR

Hakimdjani HAYITBAYEV

Taşkent Devlet Ziraat Üniversitesi

Özbekistan Cumhuriyeti

21. yüzyılın eşiğinde yüksek eğitime olan büyük ihtiyacın, onun ekonomik ve sosyo kültürel gelişme ve yeni bilim ve gayeler sahibi entelektüel potansiyelin önemi ve tarım sektörünün gelişmesi için uzman yetiştirmenin, önemi gibi konular ele alınacaktır. Ayrıca, Özbekistan'da Yüksek Ziraat Eğitiminin oluşumu ve gelişmesi ve bugünkü durumundan söz edilecektir. Özbekistan'ın bağımsızlığı elde ettiği dönemde yüksek eğitim alanında yapılan reformlara ilişkin bilgiler sunulacaktır. Ayrıca yüksek ziraat eğitimi, ziraat bilimleri ve üretim arasındaki entegrasyonun esas şekil ve metotlarından bahsedilecektir

Önemli kelimeler: yüksek eğitim, yüksek kaliteli kadrolar, eğitim süreci, eğitim disiplini, tarım, ziraat ilmi, entegrasyon, yüksek okullar, reform, hazırlık.

I. Önsöz

21. yüzyılın eşiğinde yüksek eğitime olan büyük ihtiyacın, onun ekonomik ve sosyokültürel gelişme ve yeni bilim ve gayeler sahibi olacak genç evlat için gelecek kurmasının alt yapısı olduğunun tanığı olmuştuk. Bunun bir kanıtı, dünya genelinde yükseköğretim öğrencileri sayısının artmasıdır. Özellikle, 1996-2000 yılları arasında 13 Milyon'dan 100 Milyon'a kadar öğrenci sayısı artmıştır. Bu da oransal olarak yüzde 7,5 artış demektir. Gelişmiş ülkelerde entelektüel potansiyel, milli servetin yüzde 70-80'nini oluşturmaktadır.

Dünya tecrübesinde, tarımın ilmi ve ziraat eğitiminin geliştiği ,ülkelerde tarım sektörü ve tarım ekonomisi konularında verimli olduktan görülmektedir. Bu yüzden tarım sektörü için kaliteli uzman yetiştirmek, toplum ve devletin önde gelen görevlerinden olmalıdır ki ülkenin gıda güvenliğinin sağlanması aynen bu kadrolara bağlıdır. Öğretim-egitim konusu, her zaman Özbekistan hükümetinin büyük önem verdiği konulardandır. Şubat, 1995 tarihinde düzenlenen Ali Meclis'in 1. oturumunda konuşma yapan Özbekistan Cumhurbaşkanı İslam Kerimov: "Ekonomi ve politika alanlarında gerçekleştirilmekte olan reformların başlıca amacı, insandır. Aynen bu yüzden, milli kalkınma: gayesini 'hayata geçirebilecek yeni evladın eğitimi devletin önde gelen görevlerindedir" demiştir.

Tarım, Özbekistan ekonomisinin ana sahasıdır. Kırsal kesim ülke nüfusunun yüzde 60'ını oluşturmaktadır. Tarım ürünleri ve işlenmiş sanayi ürünleri gayri safi iç ürünlerin büyük kısmını oluşturmaktadır. Halkın refah içinde yaşaması tarım sahasının kalkınmasına bağlıdır, Tarımsal üretimin sahasında gerçekleştirilen ekonomik reformlar ve köylerde yapılan sosyal değişimler geniş ufuklu ve çağımıza uygun kadroların yetiştirilmesini gerektirmiştir.

Ülkenin gıda güvenliğini sağlamak açısından kadro konusunun önemine dikkat edilirken. Özbekistan'da ziraat eğitiminin oluşması, tarihi ve gelişmesini, şimdiki durumu ve ondaki değişimleri tahlil etmek yararlı olacaktır.

2. Özbekistan'da Ziraat Alanındaki Yüksek Eğitimin Oluşturulması Ve Geliştirilmesi

Özbekistan'da, hatta tüm Merkezi Asya'da yüksek ziraat eğitimi başlatılması konusu, yerel aydınların teşebbüsüyle 1918 yılında Taşkent'te açılan ve ismi 1920 yılında Türkistan Devlet Üniversitesi olarak değişen Türkistan Halk Üniversitesinin faaliyete açılmasıyla bağlıdır. Söz konusu Üniversite, 1923 yılında Orta Asya Devlet Üniversitesi'ne dönüştürülmüş, 1961 yılında da Taşkent Devlet Üniversitesi. adlandırılmıştır. 2000, yılından itibaren bu Üniversite, Mirza Ulugbek Özbekistan Milli Üniversitesi adıyla bilinmektedir.

1918-1921 yılları arasında Üniversite' de 8 fakülte bulunuyordu. Örneğin, Ziraat, Mühendislik ve Toprak İslahı Fakülteleri gibi. Ziraat Fakültesi: ziraat mühendisi, zootekni uzmanı, fitoteknik ve ipekçilik ilgili Ziraat iktisatçıları yetiştirmiştir. Ayrıca, Fakültede, Makine Bölümü de açılmış ve tarım alanını makineleştirmek üzere uzmanlar yetiştirilmiştir. Tarım sahasında yüksek eğitim alan ilk. 24 öğrenci 1922 yılında Üniversite'den mezun olmuştur. Kurulduğu tarihten 1930 yılına kadar 677 uzman Fakülte'yi bitirmiştir. Mühendislik ve Toprak İslahı Fakültesi, ilk etapta sulama ve su enerjisini kullanma sahası için uzman yetiştirmiş, 1928 yılından itibaren ise Toprak İslahı ve Yol Mühendisleri, 1929 yılından itibaren Kamu Hizmetleri ve İnşaat Mühendisleri yetiştirmeye başlamıştır. Merkezi Asya ülkelerinde sanayi ve tarım ürünleri üretiminin 1946 yılında Taşkent Sulama Mühendisliği ve Tarım Mekanizasyonu Enstitüsü'nde, 1959 yılında Semerkant Tarım Enstitüsünde, 1964 yılında ise Andican Tarım Enstitüsünde açık öğretime başlatılmıştır. hızla artmasından dolayı geçen yüzyılın 20. yıllarında uzman kadrolara olan ihtiyaç artmış ve yeni yükseköğretilerin kuruluşunu gerektirmiştir. Böylece, 1927 -1931 yılları arasında Orta Asya Devlet Üniversitesi fakülteleri bazında Özbekistan ve diğer Merkezi Asya Cumhuriyetlerinde daha 18 yüksek eğitim verecek okul açılmıştır. 1929 yılında Taşkent'te, Tarım ve Mühendislik-Toprak ıslahı Fakültesi bazında Orta Asya Pamuk-Sulama PoHteknik Enstitüsü kurulmuş ve pamukçuluk, yeni kitabiye bitkileri, sulama ve sanayi gibi fakülteler faaliyete başlamıştır. 1930 yılında Ziraat Fakültesi bazında Orta Asya Ziraat Enstitüsü kurulmuş ve ziraat mühendisliği, meyve sebzecilik, hayvancılık, ipekçilik. tarım ekonomisi. tarım mekanizasyonu fakültelerinden oluşmuştur. Söz konusu Enstitülerin defalarca yeniden yapılandırılması sonucunda 1934 yılından itibaren Özbekistan'da 3 Ziraat Yüksek okulu çalışmaya başlamıştır: Taşkent ve Semerkant Ziraat Enstitüleri ve Taşkent Sulama Mühendisliği ve Tarım Mekanizasyonu Enstitüsü. 1964 yılında ise Andican Pamukçuluk Enstitüsü kurulmuştur.

Geçen yüzyılın 20.yıllarında tarımsal üretim sahası için yukarıda belirtilen 4 yüksek okul ve aşağıdaki konularda uzman yetiştirmiştir:

- Semerkant Ziraat Enstitüsü ziraat mühendisi, veteriner, zootekni ve astragancılık.
- Taşkent Ziraat Enstitüsü-tarımsal kimya ve toprak bilgisi, ziraat mühendisi, meyve sebzecilik ve üzümçülük, bitkilerin korunması, ipekçilik, hayvan ve tohum ıslah,tarım ürünlerinde tohumculuk, zootekni, orman toprak ıslahı, ekonomi ve tarımın organizasyonu, tarım sahası muhasebesi.
- Taşkent Sulama Mühendisliği ve Tarım Mekanizasyonu Enstitüsü - toprak yapısı,tarım mekanizasyonu, hidro toprak ıslahı, küçük ve orta boyut hidroelektrik santraller, hidro toprak ıslah işlerinin mekanizasyonu, tarım elektrifikasyonu ve otomasyonu, su işletmeciliğinin ekonomisi ve organizasyonu.
- Andican Pamukçuluk Enstitüsü - ziraat mühendisliği. hidro toprak ıslahı, tarım mekanizasyonu.

1932-1991 yılları arasında Özbekistan'ın Ziraat okullarınca 134 binden fazla uzman yetiştirmişlerdir.

Şekil 1

%8,5 - %91,5

Şekil 2

%8,3 - %91,7

Tablo 2. 1.sınıfa kabul edilen toplam Öğrenci sayımında Ziraat Üniversiteleri ve Fakülteleri Öğrencilerinin izafi ağırlığı.

Özbekistan'da Ziraat alanında yüksek öğretim veren kuruluşlar branşlaşmış değildir. Tüm bu okullarda: pedagojik, profesyonel hazırlık, sektörel ekonomi, muhasebe ve tarım mekanizasyonu sahasında uzman olacak öğrencilere lisans eğitimi verilmektedir. Ziraat kimya ve "zirai toprak mühendisliği" sahalarında lisans eğitimi 3 Ziraat Üniversitesi ve 7 vilayet üniversitelerinde verilmektedir. Ziraat kimya ve tarımsal ürünlerin ilkel işlenmesi tarımsal koruma ve üretim teknolojisi" dallarında lisans eğitimi 3 Ziraat Üniversitesi ve 3 vilayet üniversitelerinde, zootekni uzmanlarını yetiştirmek üzere lisans eğitimi 3 Ziraat Üniversitesi'nde gerçekleştirilmektedir,

"Veteriner, Ormancılık", "toprak yapısı ve toprak kadastro" ve diğer konulardaki mühendisleri, sadece 1 eğitim kuruluşunda yetiştirilmektedir. Özbekistan Ziraat yüksek okullarında yapmaktadırlar. Çoğu Doçent, Doktor ve Profesördür.

ÜNİVERSİTE ENSTİTÜ	BÖLÜM SAYISI	ÖĞR.GÖREV. SAYISI	BRANŞ SAYISI		ÖĞR.KONTENJANI		BAĞIMSIZLIK SONRASI LİSANS EĞİTİMİYLE MEZUN OLAN UZMANLAR
			LİSANS	Y.LİSANS	LİSANS	Y.LİSANS	
ANDIJAN ZİRAAT ENS.	24	173	12	5	2237	15	5568
SEMERKANT ZİRAAT ENS.	33	283	12	18	3650	74	11276
TAŞKENT DEVLET ZİR.ÜN.	37	415	10	36	5618	237	14250
TAŞKENT SULAMA MÜH.VE TARIM MEK.ENS.	51	440	22	31	5900	207	17333
TOPLAM	145	1303	56	82	17405	533	48427

2003-2004 öğretim yılında lisans ve yüksek lisans eğitimine öğrenci kabulü Taşkent Devlet Ziraat Üniversitesinde en yukarı ve Andijan Ziraat Enstitüsünde en düşük oranı göstermiştir. (tablo 3).

Tablo 3. 2003-2004 öğretim yılı için öğrenci alma planı ve "Özbekistan Ziraat Üniversitelerinin 2003 yılı mezuniyeti, 2003 yılında Taşkent Devlet Ziraat Üniversitesi daha çok lisans eğitimi konusunda, Taşkent Sulama Mühendisliği ve Tarım Mekanizasyonu Enstitüsü de yüksek lisans eğitimi konusunda, diğer okullara nazaran daha çok öğrenci yetiştirmiştir. Andijan Ziraat Enstitüsü az öğrenci kabul etmiştir,

4. Yüksek Ziraat Eğitimi Alanında Gerçekleştirilmekte Olan Reformların Yöntemi:

Her hangi bir ülkenin dünya genelindeki durumu onun potansiyeli ile belirlenmektedir. Üstelik 21.yüzyılda bu potansiyelin temelini sadece doğal kaynaklar ve maddi üretim değil, toplumun entelektüel potansiyeli oluşturmaktadır, Ülkenin entelektüel potansiyelini de eğitim oluşturmaktadır.

Özbekistan, piyasa ekonomisine dayalı bir Bağımsız ülke statüsünü kazanmasıyla ülke kalkınması için, kadro yetiştirme alanında yeni yaklaşım ve yüksek ziraat eğitimin sisteminde önemli değişimlerin yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemini inceleme sonucunda, önceden mevcut olan eğitimin Sovyet sisteminin fırtına ideolojisinden temizlenmesi, öğrencilerin piyasa ekonomisi

ilkeleri, yeni ekonomik ve ekolojik görüş sahibi olarak demokratlaşması ve gelişmiş devletler seviyesine çıkması gerektiği öğrenilmiştir. Bu ise çağımız taleplerine uygun uzman yetiştirilmesini ve yeni eğitim sisteminin kurulmasını gerektirmektedir.

90'lı yılların ilk yarısında mevcut olan ziraat alanındaki tek seviyeli eğitim çerçevesinde çağdaş talepleri karşılayabilecek ve rekabete dayanıklı uzman yetiştirme konusu, eğitim sürecinde yeni çağdaş yaklaşımları ve eski eğitim sistemindeki pozitif potansiyeli kullanarak yeniden yapılandırılmasını talep etmekteydi. İlk önce öğrencilerin profesyonel bilim sahibi olmalarını sağlamak gerekiyordu .

Bu amaçlar doğrultusunda müfredatlar yeniden hazırlandı, yeni fenler ilave edildi, yeni ders kitapları ve diğer materyaller hazırlanarak, okulların eğitim birimlerinin yapısı değiştirildi. Öğretim-egitimde yabancı dil eğitimine ağırlık verildi, Yeni fenleri okutmak üzere uygun bölümler faaliyete açıldı.

Bu dönemde öğrencilerin test sınavları sonuçlarına göre Üniversitelere kabul edilmeye başlamış ve öğrencilerin bilim seviyesinin de reyting sistemi kapsamında değerlendirilmesi çalışmaları uygulanmaya başlamıştır. Daha çok öğretim elemanlarının kalitesine dikkat edilmiştir. Öğretmen olarak bilimsel-araştırma Enstitülerin bilginleri bu işe davet edilmiştir. Tüm eğitim ve metodik belgeler, dershanelerdeki materyaller Özbekçe'ye çevrilmiştir. Ziraat okullarının ağı yeniden yapılandırılmış ve bunun sonucunda ziraat enstitülerin küçük kapasitede olan şubeleri kapatılarak, Vilayet Üniversitelerine bağlı olan Ziraat Fakülteleri oluşturulmuştur.

Ülke eğitim sistemindeki reformlar, AH Meclis'in 29 Ağustos, 2003 tarihinde düzenlenen ve Cumhurbaşkanı İslam Kerimov'un teşebbüsüyle hazırlanan "Eğitim" kanunu ve "Kadro Yetiştirme Ulusal Programı"nın kabul edilmesiyle daha geniş boyutlara ulaşmıştır.

1997-2000 yılları arasında Kadro Yetiştirme Ulusal Programı'nın ilk etabı gerçekleştirilmiştir. Ülke Ziraat Yüksek eğitim kuruluşlarında, söz konusu programı gerçekleştirmek üzere önemli çalışmalar yapılmıştır. Her bir Ziraat yüksek eğitim kuruluşuna bağlı yüksek eğitim öncesi (kolej, lise) ve yüksek lisans sonrası (doktora, vs) birimleri, yeniden eğitim merkezleri kurulmuştur.

1995-96 öğretim yılında düz eğitimle ve 1997-1998 öğretim yılında açık öğretimle 4 yıllık lisans eğitimine başlatılmıştır. 1999-2000 öğretim yılından itibaren de yüksek lisans eğitimine başlatılmıştır.

Lisans ve yüksek lisans eğitiminin bir çok branşlar boyunca eğitimin devlet standartları ve müfredatları hazırlanarak, eğitim tamamıyla yeni anlam taşımaya başlamıştır, müfredata göre sosyal ve tabii ve matematik fenlere ağırlık verilmiştir. Bilgisayar tekniklerini benimsemek ve yeni ekonomik ve ekolojik görüşlerin oluşumuna önem verilerek. Özbekçe ders kitapları ve öğretim araçları çağımıza uygun şekilde yayınlanmıştır.

Öğretmen için kendilerinde bulundurmaları gereken sıfatlara ilişkin talepler artırılmıştır. Aynı zamanda ziraat okullarının 4-5 öğretim elemanı her sene Üstat Vakfı aracılığıyla yurt dışında staj ve incelemelerde bulunmaktadırlar.

Ziraat okullarından başarılı öğrencileri seçilmesi ve onların daha da kaliteli eğitim almalarını teminen (yabancı dil öğrenimi, enformasyon teknolojileri ve diğer fenleri derin öğrenmeleri için) yardım gösterilmektedir. Uluslararası ilişkiler de gelişmektedir, Her bir Ziraat Yüksek Eğitim kuruluşu, BDT üyesi ülkelerden 5-10 ve diğer yabancı ülkelerden 10-15 ziraat üniversitesi ile işbirliği yapmaktadır. Yabancı bilim adamlarının katkılarıyla Özbek Yüksek eğitim kuruluşları, TACIS'in ekonomik ve ekolojik eğitim seviyesinin artırılmasına yönelik 3 projesinde, USAID'in çiftçiler için uzaktan eğitim projesinde yer almaktadır, Ayrıca bu üniversiteler, ABD Tarım Dairesi ve Uluslararası Bilimsel Merkezlerce finanse edilmekte olan bir takım projelere de katılmaktadırlar.

Şimdi ülkede Kadro Yetiştirme Ulusal Programı'nın 2.etabı gerçekleştirilmektedir. 2001-2005 yılları arasında geniş kapsamlı olarak gerçekleştirilecek bu Programın elde edilen tecrübeler sayesinde geliştirilmesi öngörülmektedir.

Ülkenin Ziraat Üniversiteleri, Kadro Yetiştirme Ulusal Programı' nın 2. etabında uygulamasına önemli katkılarda bulunmuşlardır. 2001 yılında Programın "Ziraat"a ait bilimleri içeren "Yüksek Eğitimde uzmanlık ve vasıflandırma yöntemini" kısmı tekrar ele

alınarak düzeltilmiştir. Söz konusu belgeye istinaden ve tüm Ziraat okullarının katılımı ile lisans ve yüksek lisans eğitimine ait "Hazırlık Seviyesi Talepleri" Devlet Eğitim standardı onaylanmıştır. Belge gereği ise müfredatlar hazırlanarak onaylanmıştır. 1.,2.,3. blokların içerdiği sosyal ve sosyal-ekonomik, tabii-bilimsel ve matematik fenleri için müfredatlar hazırlanmış ve onaylanmıştır. Diğer fenler için müfredatlar hazırlık aşamasında bulunmaktadır (özel ve ek fenler, onların listesi Yüksek Eğitim Başkanlığınca belirlenir),

Okullarda eğitim süreci ve bilimsel çalışmalar için maddi-teknik altyapı pekiştirilmekte, eğitimin bilgi bazı genişletilmektedir. Tüm Ziraat Okulları İNTERNET ağına bağlanmıştır. Çoğunda ise enformasyon teknolojiler Merkezi yada Bölümü faaliyet göstermekte. dış ülkeler ile televizyon bağlantılar organize edilmektedir.

Ziraat yüksek eğitim kuruluşlarında öğretim elemanlarının kalitesini arttırmak üzere önemli çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Özellikle öğretim elemanlarının, yüksek lisans ve lisansüstü eğitimi, bilimsel-araştırma enstitüleri elemanı olan yüksek kaliteli okutmanlar arasından seçilmesine özen gösterilmektedir. Öğretmenler faaliyetinde rekabet ortamının oluşturulmasına önem verilmektedir. Çok önemli hususlardan daha birisi, bütçe dışı tahsilatları celbe etmek mekanizmasının daha verimli olması ve eğitim hizmetleri piyasasının oluşturulmasıdır. Aynı zamanda Uluslararası işbirliği ilişkileri de giderek gelişmektedir.

Özbekistan'da Ziraat Yüksek Eğitiminin reform edilmesi devam etmektedir. Bu alanda dünya eğitim tecrübesinden yararlanılmaktadır. Görevimiz rekabete dayanıklı kadro yetiştirmektir.

5. Ziraat Eğitimi, Ziraat İlimi Ve Üretiminin Entegrasyonu:

Ziraat uzmanlarının çağdaş bilim, teknik ve teknoloji alanında derin bilgi almaları sadece

eğitimin ilim ve üretim ile devamlı ve azami derecedeki entegrasyonuna bağlıdır.

Kadro Yetiştirme Ulusal Programı, kadro yetiştirmede bilimin rolünün artırımını teminen eğitim sürecine bilimsel araştırma sonuçlarının çağdaş şekilde uygulanmasını öngörmektedir. Özbekistan'ın Ziraat Okullarında söz konusu mekanizma aşağıdakileri içermektedir;

- Eğitim programlarının her sene mecburi olarak yenilenmesi.
- Pedagojik faaliyet, ders kitaplarının hazırlanması ve eleştirilmesiyle ilgili çalışmalara bilimsel araştırma enstitülerin bilgin ve uzmanlarını celb etmek
- Lisans ve yüksek lisans eğitimi öğrencilerin staj ve uygulamalarını bilimsel araştırma kurumlarında yapmalarını sağlamak
- Bilimsel-araştırma Enstitüsü elemanlarını yüksek lisans eğitimi almakta olan öğrencilerin tezlerini savunmalarında danışman olarak kullanmak
- Bilimsel kurum çalışanlarının, öğrencilerin mezuniyet tezlerini değerlendirecek devlet komisyonu listesine alınmalarını sağlamak
- Bilimsel-araştırma Enstitüsü bilginlerinin yeni gelişmelerle ilgili ve yurt dışına yaptıkları ziyaretlerinin sonuçlarına ilişkin sunum yapmalarını organize etmek
- Okulda, öğrenci ve öğretmenlerin yaptıkları araştırmalar sonucunda elde edilen başarıları sergilemek ve öğrencilerin bilimsel kurum ve sergilere gezisini organize etmek
- Öğretim görevlilerinin yeteneklerini artırmak üzere Bilimsel-Araştırma Enstitüsünde eğitim almalarını sağlamak ve bilimsel kurumlarda Bölümlerin şubeler açmak

Bu konuda tarım alanındaki bilimsel-araştırma enstitüler ile entegrasyonun geliştirilmesi çok önemlidir. Bu ise öncelikle okulların böyle enstitüler ile bilimsel-teknik işbirliği anlaşmalarını imzalamakla mümkün olacaktır. Her okul 20-30 civarında böyle anlaşma imzalamış bulunmaktadır. Anlaşmalar, ortak araştırmalar, bilimsel-teknik bilgi alış

verişi, ortaklıkta yayınlar yapılmasını, teçhizat ve araştırma araç-gereçlerin, araştırma sonuçlarının ortaklıkta kullanımını, ortaklaşa konferanslar düzenlenmesini öngörmektedir. Okullar, sektörel bilimsel enstitülere bilgisayar ağlarından yararlanma imkanını sağlayacaktır.

Her sene Ziraat okullarındaki yetenekli öğrenciler seçilerek, bu öğrencilerin yabancı dil ve iletişim teknolojilerini derin bir şekilde öğrenmeleri için gereken ortam sağlanmaktadır. "Ümit Vakfı" aracılığıyla her okuldan 2-3 öğrenci yurt dışında eğitim görmektedir.

Kadro Yetiştirme Ulusal Programı "mahalli bilimin" uluslararası bilimsel topluluğa entegrasyonu geliştirmeyi, bilimsel tecrübelerin ve ilim adamlarının teatisini öngörmektedir"

Özbekistan' daki her bir ziraat okulu yurt dışındaki 10-15, BDT üyesi ülkelerdeki 5-10 okul ile İşbirliği yapmaktadır, Yabancı bilginler ziraat okullarını ziyaret ederek, ders vermektedirler. Ayrıca, ziraat okullarının öğretim elemanları ve öğrencileri de dış ülke üniversitelerini ziyaret etmektedirler. Ziraat okulların bilginler ABD Tarım Dairesince finanse edilmekte olan 5-10 bilimsel proje ve çeşitli uluslararası Vakıflar tarafından finanse edilmekte olan projeler Üzerinde araştırmalar yapmaktadırlar.

Eğitim ve üretim entegrasyonunun gelişmesi için her okulda bilimsel-egitim-üretim kompleksleri ve deneyim çiftlikleri faaliyette bulunmaktadır. Deneyim çiftlikleri, Öğrencilerin pratik yapmaları, üretim denetimi ve araştırma sonuçlarını uygulamaları, öğretmenlerin staj yapmalarına, hizmet etmektedir. Yüksek eğitim kuruluşları, ziraat mühendisi ve ekonomik eğitimleri uygulamakla orta kaliteli elemanların eğitim kalitelerinin artırılmasını sağlamaktadır,. Ekonomik ve mali faaliyetlerini planlamakta yardımcı olmakta, önemli tarım çalışmalarını yerine getirmeleri için uzman göndermektedir.

Eğitim ve Üretimin entegrasyon sistemi, aşağıdaki tedbirleri içermektedir ;

Eğitimin Üretimle beraber gerçekleştirilmesi (tarımsal işletmelerde). Lisans eğitimi almakta olan öğrenciler 3. sınıf sonunda ve 4. sınıfın başında işbaşında eğitim yaparak, ekim sürecinden hasadı toplamaya kadar olan ürün yetiştirme teknolojisi ile tanışacaklardır.

Ziraat alanında çalışanların kalitesini ve yeniden eğitilmesini sağlama, Ziraat Yüksek Eğitim kuruluşlarında, bu işi Tarım ve Sulama İşletmeleri için kadro yetiştirme ve vasıflandırma Merkez'leri gerçekleştirecektir.

Yeni Teknolojilerin Uygulanması Konusunda Pedagojik Kadroların Yetkinleştirilmesi

Ziraat okullarının 6-10 okutmanı her sene işyerlerinde (üretimde) kendi kalifiyelerini artırmaktadırlar. Günümüzde her bir Ziraat Üniversitesi'nin deneme çiftliklerinde, Bölümlerin 2-3 şubesi, tarım ve ormancılık işletmelerinde 8-10 Bölümünün şubesi bulunmaktadır.

Üretimdeki kalifiye çalışanlar, pedagojik,faaliyetlere çekme. Her bir Ziraat Üniversitesi'nde 10-15 yarı zamanlı ve 10-12 ücretli öğretim elemanları çalışmaktadırlar.

Özbekistan'ın Ziraat okullarında, okul ziraat ilminin tarımsal üretimle entegrasyonu için çeşitli metotlar kullanılmaktadır, .Bu tür entegrasyonun önemli çeşitleri aşağıdakilerdir;

Bilimsel-Araştırma Enstitüleri ile işbirliğinde kendi bölgesinin tarımsal üretimini bilimsel yönden destekleme. Bu çalışmaları, Tarım ve Su İşleri Bakanlığı'na bağlı Bilimsel-Üretim Merkezi yönetmektedir;

Üretimin teknolojik ve ekonomik sorunlarını halletmek. Ziraat okullarının bilimsel ve pedagojik potansiyelini kullanmak. Bu sebeple, Ziraat okulları kendi elemanlarını vilayet ve ilçelerde pratik seminerler düzenlemek için görevlendiriyor, üretimle ilgili talimatnameleri yayınlıyor, onları uygulamak konusunda yardımcı oluyor, radyo, televizyon ve gazeteler aracılığıyla bilim ve üretimde elde edilen başarıları propaganda ediyor:

Tarım uzmanlarının bilgi edinmeleri ve bilimsel başarılarından yararlanmalarını teminen bilişim teknolojilerini teşvik edilmeli. Ziraat okulları Internet'e bağlanmışlardır. Okullarda bilişim teknolojileri merkezleri ve bölümleri faaliyet yapmakta, dış ülkelerle televizyon mülakatlar organize edilmekte ve böylece tarım uzmanlarına enformasyon

ağlardan yararlanması, gereken bilgileri bulmalarında yardım sağlanmaktadır;

Tarım işletmeleri ve çiftliklerin taleplerine istinaden ziraat okulları öğretmenlerinin bilimsel araştırmalar yapmaları. Anlaşma gereği gerçekleştirilecek bu araştırmalar özel bölümler tarafından 15-20 konu üzerine her ziraat okulunda yapılmaktadır

Tabi, eğitim, bilim ve üretimin entegrasyonunun diğer şekilleri ve metotları mevcut olabilir. Buna rağmen, müellifler, Özbekistan'daki Ziraat Yüksek okullarının tecrübesi diğer ülkelerin Ziraat okulları için de yararlı olabileceğini ümit ediyorlar.

KAYNAKÇA:

1. İ.Kerimov - Özbekistan'ın politik-ekonomik ve toplumsal gelişmesinin genel ilkeleri. Ö.C. Ali Meclisi'nin 24 Şubat, 1995 tarihinde düzenlenen 1. oturumunda yaptığı konuşması. "Pravda Vastoka" gazetesinin 25 Şubat 1995 tarihli sayısı.
2. İ. Kerimov - "Gelişmiş evlad-Özbekistan'ın kalkınmasının temelidir". Ali Meclis'in 29 Ağustos, 1997 tarihinde düzenlenen 9. oturumunda yaptığı konuşması.
3. "Kadro Yetiştirme Ulusal Programı". Özbekistan Ali Meclisi 'nce 29 Ağustos 1997 tarihinde kabul edilen. "Gelişmiş evlat-Özbekistan'ın kalkınmasının temelidir"kitabı. 1997, sayfa:32-63.
4. Burlyev H. - "Özbekistan'da Ziraat Yüksek Eğitiminin reform edilmesinin genel yöntemleri". "Eğitim ve ilim: problem ve gelişmeler", Moskova, s:203-215.
5. Buriyev H., Gafurova L., Zuyev V. - "Yüksek Okulların gelişmesinin ve eğitimle entegrasyonun bazı yönleri". Uman Devlet Tarım Akademisinin 5S sayılı kitabı, s: 345-357.
6. Buriyev H, Gafurova L., Zuyev V. - Taşkent Devlet Ziraat Üniversitesinde ziraat eğitimi ilim ve üretimin entegrasyon metotları ve şekilleri. Uluslararası Konferans raporları, Taşkent MSBX, s: 3-7.
7. Gafurova L., Zuyev V., - Özbekistan'da Ziraat ilmi ve Eğitimi Entegrasyonunun gelişmesi. Uluslararası konferans materyalleri, Taşkent, Nottingham, 2001, s: 57-59.
8. SSCB Ziraat Yüksek Okulları. Moskova, 1965, sayfa:291-299.
9. Taşkent Devlet Üniversitesi. Taşkent "Özbekistan", 1995, sayfa: 41-42.
10. Taşkent Ziraat Enstitüsü. Taşkent, "Özbekistan", 1980, sayfa: 7-9.
11. Tujiilkin v.i. Rusya'nın Gıda Güvenliği ve Tarıma dayalı sanayi alanı için yüksek kalifiyeli uzmanların yetiştirilmesi". Moskova, 2002. sayfa: 244-250.

MAKEDONYA CUMHURİYETİNDE TARIM ALANINDA UYGULANAN EĞİTİM SİSTEMİ

Prof. Dr. Dragan Gjoševski
Makedonya Ziraat Fakültesi
Makedonya

ÖZET

Makedonya Cumhuriyeti'nde tarım alanında eğitim sistemi, hayati öneme sahip bir konudur, çünkü Makedonya Cumhuriyeti, tarımsal üretim ve zirai ürünler alanında gerek Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) ile, gerekse Avrupa Birliği (AB) ile gelecekteki ilişkilerde sahip olduğu konumu bakımından ve tarımda gelecekte ortaya çıkabilecek gelişmeler bakımından karşılaştırmalı üstünlüğe sahip bir tarım ülkesidir. Bu durumu göz önüne alarak, bu makalenin eksenini, çiftçilerin eğitiminin yanı sıra, lise ve üniversitede tarım eğitimi konuları oluşturacaktır.

Makedonya Cumhuriyeti'nde lise eğitimi bir geçiş döneminden geçmektedir, amaç kalıcı, nitelikli bir eğitimidir, ancak nitelik ve nicelik bakımlarından bu konuda henüz istenen düzeye ulaşamamıştır. Bu durumu lise eğitiminin niteliği ile ilgi düzeyi (mesleğe yönelik ilgi) açıkça göstermektedir.

Lise eğitiminin devamı olarak üniversitede tarım eğitiminin hem olumlu hem de olumsuz tarafları vardır ve bu durumu, ekonominin ziraat uzmanı talebinin yanı sıra, kaydolan ve mezun olan öğrenci sayısı da yansıtmaktadır. Geçmiş yıllarda çoklu yönelimli bir sistem lise eğitiminde uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistemin içeriği ve uygulanış biçimi AB'nin eğitim sistemiyle tutarlıdır ve böylesi bir sistemin uygulanışı, hem eğitim hem de bilim alanında AB ile daha yoğun bir iletişim için bir çok fırsat doğurmaktadır.

Ziraat alanında uygulanan eğitim sisteminde çiftçilerin eğitimi önemli bir yer tutmaz. Bu konu eğitim politikalarında da göz ardı edilmiştir. Gelecekte eğitim sisteminin bütününün içinde ele alınabilmesi için bu konuya belirli biçimlerde özel bir yer verilmesi gerektiğine inanıyoruz.

I. Giriş

Bu makalede tarım sektöründe personel ihtiyacı, ihtiyaç duyulan nitelikli eleman yetiştiren lise ve üniversite eğitimi ve mezunların özel sektörde ve halen dönüşüm geçirmekte olan kamu sektöründe istihdam olanakları konuları analiz edilmekte ve değerlendirilmektedir.

Ülkedeki mevcut ve gelecekte ortaya çıkabilecek sosyo-ekonomik koşullar ve diğer koşullarla başlarsak, ziraat teknisyenleri ve ziraat mühendislerinin farklı eğitimden geçtiklerini gözlemleyebiliriz. Eski Yugoslavya'da ve daha sonra bağımsız ve egemen bir devlet olarak ortaya çıkan demokratik ve piyasa yönelimli Makedonya Cumhuriyeti'nde, daha önce bahsi geçen hususlarla bağlantılı olarak farklı gelişme safhalarında, tarım alanında çeşitli eğitim kurumlarındaki ilgili bölümlerde uzmanlaşmaya ve kontenjanların arttırılmasına çalışılmıştır.

Ekonominin her alanında kendisini gösteren bilimsel-teknolojik gelişmelerin etkisi, tarım alanını da büyük bir hızla kuşatmaktadır. Bu durumu hem maddi hem de özne üretim faktörleri bağlamında üretim güçlerinin yapısında ve dinamiğinde meydana gelen büyük değişiklikler yansıtmaktadır.

Bu çerçevede dünyada ve ülkemizde tarım sektöründe çeşitli teknik-teknolojik devrimler yaşanmıştır. Bu devrimlerin, zirai üretimde kimyasal maddelerin kitlesel kullanımı uygulamasının terk edilmesi gibi kendine özgü bir takım nitelikleri vardır. Daha sonra besicilik ve bitki üretiminde ve genetik biliminde, modern dönemde kaydedilen gelişmeler sayesinde yeni bir gelişme safhasına ulaşılmıştır. Geleceğin devrimi denilen süreçte tarımda makineleşmenin, kimyasalların uygulanmasında ve genetikte en doğru oranı bulma veya

üretim faktörlerinin akılcıca kullanılması yoluyla tarımda organizasyonel ve ekonomik çözümler bulma ve uygun ve dinamik bir zirai gelişmeyi sağlama süreci yaşanmaktadır.

Dolayısıyla belirli zirai branşlar için klasik biyo-teknolojik bölümlerin kurulması ihtiyacı vardır. Bununla birlikte son dönemde, tarımın, optimal üretimi sağlamak, optimal ekonomik sonuçlar üretmek doğrultusunda yönlendirilmesi konusunu kendisine ilgi alanı olarak seçen zirai ekonomi bölümleri kurulmuştur.

Tüm bu hususlar Makedonya Cumhuriyeti'nde lise ve üniversitedeki tarım eğitimini etkileyecektir.

1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Makedonya Cumhuriyeti'nde tarımda uygulanan çağdaş eğitim sisteminin koşullarını ve olanaklarını göstermektir. Sistemin bir geçiş döneminde olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır. Halen uygulanmakta olan eğitim sistemi, tamamen zirai kombinaların ve daha büyük tarımsal birliklerin ihtiyaçlarına yönelmiştir. Ziraat sistemini, zirai kombinaların, mülkiyetin bir yanda hissedarlara, öte yandan da çiftçilere (bireysel tarım üreticileri) ait olacağı teşebbüslere dönüştürme kararlılığı mevcuttur. Eğitim sistemi de bu doğrultuda dönüşecektir. Özet olarak, koşulların değişmekte olduğu bir gerçektir ve bu koşullar altında eğitimin de hem geniş ölçekli tarım ekonomileri için hem de küçük ölçekli bireysel ekonomiler için eğitilmiş personel yetiştirmeye yönelmesi gereklidir.

Yukarıda sözü edilen araştırma konusunu göz önüne alarak, makalenin temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir:

- Tarım sektörü mensuplarının eğitim düzeylerini tespit etmek ve gelecekte bir yandan tarım sektöründeki teknik-teknolojik gelişmelerle, öte yandan modern bir tarım yönetiminin ihtiyaçlarıyla uyumlu olarak, nasıl bir sisteme ihtiyaç duyulacağını belirlemek.
- Kamu sektöründe, özel çiftliklerde ve çeşitli kurumlarda (borsalarda, bankalarda, sigorta şirketlerinde, belediyelerde, Tarım, Orman ve Su Ekonomisi Bakanlığında, vs.) mezun durumdaki ziraat mühendis ve teknisyenlerinin şimdiki ve gelecekteki istihdam durumunu değerlendirmek.
- Çiftçilerin eğitimi ve ülke düzeyinde kursların organize edilmesi olanakları ve küçük ölçekli bireysel tarım ekonomilerinin ihtiyaçlarının tam olarak karşılanması için gerekli olan konuların belirlenip müfredatın hazırlanması koşullarına göz atmak.

2. Veri Kaynakları

Bu araştırma çerçevesinde aşağıdaki kaynaklardan elde edilen veriler kullanılacaktır:

- Ziraat teknisyenlerinin sayısı, cinsiyeti ve statüleri konusunda, Makedonya Cumhuriyeti Devlet İstatistik Ofisi tarafından yayımlanan resmi rakamlar kullanılacaktır.
- 1949-2002 yılları arasında mezun olmuş öğrencilerin, yıllara, bölümlere ve cinsiyete göre dağılımı konusunda Üsküp Ziraat Fakültesi'nin resmi kayıtları kullanılacaktır.
- Mesleki eğitim arzuları ve ihtiyaçlarını belirlemek için Ekim-Aralık 2002 döneminde, Makedonya Cumhuriyeti sınırlarında yaşayan bireysel tarım üreticileriyle yapılan anket çalışmasının sonuçları göz önüne alınacaktır.

3. Takip Edilen Yöntem

Araştırma konusu göz önünde bulundurularak ve makalenin yukarıda sözü edilen amaçlarına hizmet edebilmek için, makalede bir çok yöntemsel yaklaşım uygulanmıştır. Eğitim sistemin nasıl olduğunu ve istihdam olanaklarını belirlemek için, 1998 yılında, Tempus projesi çerçevesinde bir saha araştırması yapılmıştır. Bu çalışmada SİSTEMLİ ÖRNEKLEME yöntemi kullanılmıştır ve oranı da yüzde 10'dur. Yani mezun öğrenci listesinin her onuncu öğrencisi örneklemeye içine dahil edilmiştir. İlk öğrenciyi seçmek için rastgele seçim yöntemi kullanılmıştır. Sonuçta Üsküp Ziraat Fakültesi'nden ve Bitola'daki Yüksek Okul'dan mezun toplam 475 öğrenci örneklemeye dahil edilmiştir.

Ekim-Aralık 2002 döneminde mesleki eğitim konusunda ziraat üreticileri nezdinde yapılan saha araştırmasında basit rastgele örnekleme yöntemi kullanılmış, 1044 bireysel ziraat ekonomisi örnekleme dahil edilmiştir. Toplam rakamın ise yaklaşık 50 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Saha araştırmalarından elde edilen verinin analizi için, kullanılan istatistik yöntemleri şunlardır: Ortalama değerler, maksimum, minimum standart sapma, eğriler, nispi rakamlar vs.

II. Ziraat Teknisyenleri Eğitim Sistemi

Makedonya Cumhuriyeti'nde eğitim sistemi, yedi yaşındaki çocukların temel eğitimiyle başlar. İlköğretim 8 yıl sürer ve Makedonya'daki tüm vatandaşlar için zorunludur. İlkokul eğitiminden kaçınmak çocukların aileleri için kanuni tedbiri zorunlu kılar. Fakat bazı kırsal bölgelerde (yüksek dağlık kesimlerde) ve bazı etnik topluluklarda (çingeneler gibi) ilkokula gitmeyen çocuklara rastlayabiliriz.

Çocuklar ilkokulu bitirdikleri zaman (15 yaşlarında) orta öğretime devam ederler. Orta öğretim, yani lise eğitimi dört yıl sürer (bu süre nadiren 3 yıl olur). Lise eğitimini tamamlayan öğrenciler (19 yaşında) üniversiteye giriş hakkı kazanırlar.

Lise eğitiminde çeşitli branşlar, yani özel uzmanlık alanları mevcuttur. Bunlardan birisi tarım alanıdır. Her yıl Eğitim Bakanlığı liseler için mevcut kontenjanları ilan eder. Ek 1'deki verilere göre Makedonya'nın 10 şehrindeki tarım liselerinde, 6 farklı bölüme 2003/2004 öğretim yılında toplam 1190 öğrenci alınacağı açıklanmıştır.

Liselerde tarım branşındaki eğitim, çocukların çok fazla ilgisini çekmez, bu yüzden her yıl yüzde 30'u aşkın kontenjan boş kalır. Tarım liselerine en çok öğrenci kaydının yapıldığı yerler kırsal alanlardır. Kaydolan öğrenciler içinde yaklaşık yüzde 10 ila 15'i çeşitli sebeplerden dolayı eğitimlerini tamamlayamazlar.

Ek 2'deki verilere bakarsak, liselerin tarım bölümlerinden her yıl ortalama 600 öğrencinin mezun olduğunu, en çok öğrenci mezuniyetinin 1205 sayısı ile 1987'de, en az öğrenci mezuniyetinin ise 343 öğrenciyle 1975 yılında gerçekleştiğini görebiliriz.

Ek 2'deki verilerden hareketle, mezun öğrencilerin cinsiyet dağılımına bakarsak, 1987 ila 1994 yılları arasında erkek öğrencilerin sayısal bakımdan hakim durumda olduğunu, buna karşılık 1995'de kız öğrenci sayısında artış yaşandığını ve mezun erkek ve kız öğrencilerin sayısının eşitlendiğini görebiliriz.

Liselerden mezun olan öğrencilerin toplam sayısı içinde tarım bölümünü bitirenlerin oranı söz konusu dönemde ortalama binde 84 iken, en yüksek katılım 1987'de yüzde 1.59, en düşük katılım da 1975 yılında binde 54'tür.

Geçtiğimiz birkaç yıl içinde liselerdeki eğitim süreçleri çeşitli değişikliklerden ve reformlardan geçmiştir. Halen tarım liselerinin yeniden yapılandırılması için bir PHARE projesi yürütülmektedir. Bu projeye 1998 yılında başlandı ve projenin uygulanabileceği üç pilot bölge seçildi. Proje bir haftada sınıfta geçirilecek toplam ders saatinin azaltılmasını ve teorik müfredatla uygulamalı müfredat arasındaki ilişkinin uygulamalı lehine değiştirilmesini hedeflemektedir, ayrıca seçimler dersler de müfredata alınmıştır.

Üniversitede Ziraat Eğitimi

Makedonya Cumhuriyeti'nde ziraat alanında yüksek öğretim veren şu kurumlar mevcuttur: Üsküp Ziraat Fakültesi, Ss. Cyril ve Methodius Üniversitesi ve Bitola'daki St Kliment Ohridski Üniversitesi'nin Biyo-teknolojik Bilimler Fakültesi. 2000 yılında kurulan St. Kliment Ohridski Üniversitesi Biyo-teknolojik Bilimler Fakültesi'nin hayvansal ürünleri işleme bölümü vardır.

Üsküp Ziraat Fakültesi 1947 yılındaki kuruluşundan bu yana, sadece bir bölüme sahip olan bir fakültenin 10 bölümlü bir fakülteye doğru evrilmiş ve daima ileri gitme uğraşısı sebebiyle gelişip büyümüştür.

Makedonya Cumhuriyeti'nin Avrupa ile eğitim alanında bütünleşme hedefi, Avrupa ve dünya emek pazarında rahatlıkla rekabet edebilecek meslek mensupları yetiştirmeyi, Avrupa'nınkiyle tutarlı eğitim standartları belirlemeyi ve bu standartları sürekli gözden geçirmeyi, Avrupa ve dünyadaki eğitim kurumlarıyla işbirliği ve bilgi alışverişini, öğrencilere ve eğitilmiş personele Avrupa ve dünyada daha büyük serbest dolaşım imkanı tanımayı

zorunlu kılmaktadır. Bu hedefler de, ders programlarının ve okul müfredatlarının gözden geçirilip yeniden yapılandırılması ihtiyacını beraberinde getirir. Ders programları ve okul müfredatlarının yapısı ve modeli gelişmiş eğitim sistemiyle bağdaşabilen modüler müfredat ilkesiyle başlamalı ve araştırma ve ders programlarının uygulanmasında disiplinler arası ve çok disiplinli yaklaşımlar benimsenmelidir.

Bu değişiklikleri ve eğilimleri göz önüne alan Üsküp Ziraat Fakültesi, Üsküp'teki Ss Cyril ve Methodius Üniversitesi çatısı altında önemli bir adım atmış ve müfredatın modernleştirilmesine dönük programlı bir değişiklik sürecini gerçekleştirmiştir. Bunu da bölümler, araştırmalar, araştırma grupları, araştırma ve ders programları için yeni bir örgütlenme ve yapı kurarak ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne (ECTS) uygun ve hayata geçirilecek karşılıklı bir prosedür olarak kredi transfer sistemini uygulamaya geçirecek başarmıştır.

2001/2002 öğretim yılından başlamak üzere, Ziraat Fakültesi'nde mezuniyet aşağıdaki 10 bölümde 10 sömestri kapsamaktadır. Bu bölümlerde Avrupa Birliği'ne üye ülkelerle tutarlı bir müfredat programı okutulmaktadır:

- Tahıl yetiştiriciliği bölümü;
- Bahçe tarımı bölümü;
- Üzüm-şarapçılık ve meyvecilik bölümü;
- Besicilik bölümü;
- Zirai teknikler bölümü;
- Zirai ekonomi bölümü;
- Bitki koruma bölümü;
- Toprakların ve suların kullanılması, düzenlenmesi ve korunması bölümü;
- Eko-tarım bölümü, ve
- Zirai ürünlerin işlenmesi bölümü.

Bu değişikliklerle birlikte, yeni sahalarda uzmanlaşmış personelin ihtiyaçlar ölçüsünde sağlanması beklenmektedir. Bu yeni uzman personelin, mevcut ve gelecekteki küçük aile tipi zirai üretimde ve Makedonya Cumhuriyeti'nde mevcut ve gelecekteki küçük ve orta ölçekli gıda işleme tesislerinde, ayrıca üniversitelerde zirai bilimler alanındaki bilimsel araştırmalarda, Makedonya Cumhuriyeti'nde tarımsal işletmelerin bulunduğu bölgelerdeki çeşitli işletmelerde gelişmekte olan bilimsel araştırma birimlerinde ve uzmanlaşmış kurumlarda çalışmaları gerekmektedir.

Böylesi bir eğitim sistemi kavramıyla, süregelen eğitimin başarılı bir performans göstermesi için sağlam bir temel yaratılmış oldu. Bu temel gelecekte ziraatçı yetiştirmeyi hedefleyen eğitim sisteminde önemli bir yer tutacaktır.

Mesleki eğitim yoluyla yeni bilgiler kazandırılmaktadır ve bilgi ve mesleki uzmanlığın kapsamı genişletilmektedir. Mesleki eğitim; kurslar, seminerler, uzaktan eğitim ve sürekli eğitimin öteki biçimleri şeklinde verilmektedir. Mesleki eğitimin hangi biçiminin tamamlandığına ve kazanılmış bilginin türü ve düzeyine bağlı olarak katılımcılara sertifika verilmektedir, bu sertifikada hangi eğitim türüne katıldığı, kazanılmış bilginin düzeyi ve mesleki uzmanlık alanı belirtilmektedir.

Bu projenin nelere ihtiyaç duyduğunu saptamak için 1949-2002 döneminde mezun öğrencilerle (toplam sayı, öğrencilerin bölümler ve cinsiyetler arası dağılımı) ilgili bir araştırma yapılmıştır.

Tahmin sonuçları doğrusal ve parabolik bir eğri olarak gösterilmiştir. Açıktır ki, parabolik eğriyle analiz edilen veri, daha önemlidir, burada her üç kalemde de (mezun öğrencilerin toplam sayısı, kız ve erkek öğrenci sayısı) standart sapma doğrusal eğridekinden daha düşüktür. Bunlar aşağıda görülebilir:

EĞİLİMLER	PARAMETRELER	TOPLAM ÖĞRENCİ SAYISI	ERKEK ÖĞRENCİLER	KIZ ÖĞRENCİLER
Doğrusal	a	56,24	67,64	-11,40
	b	1,81	0,59	1,23
	Standart sapma	35,63	36,36	12,28
Parabolik	a	3,51	0,46	3,06
	b	7,46	7,78	-0,32
	c	-0,10	-0,13	0,03
	Standart sapma	27,79	22,68	10,65

1949-2002 döneminde Ziraat Fakültesi'nden mezun olan toplam öğrenci sayısı 5732, bunlardan 4522'si erkek, 1210'u kız öğrencidir.

Her yıl mezun olan ortalama öğrenci sayısı 106, bunlardan 84'ü erkek, 22'si kız öğrencidir.

Mezun olan öğrenci sayısının 1949 yılında minimum olduğu görülmektedir. 1949 yılında sadece bir erkek öğrenci mezun olmuştur. Maksimum mezun öğrenci sayısına 205 öğrenciyle 1992 yılında ulaşılmıştır. Bunlardan 147'si erkek, 86'sı kız öğrencidir.

Bir değişken ölçüm göstergesi olarak standart sapma erkek ve kız öğrencilerin birlikte ele alındığı ortalamada 46, erkek öğrenci ortalaması için 38, kız öğrenci ortalaması için de 23'tür. Mezun öğrencilerin sayısında yıllar boyunca büyük değişiklikler görülmüştür ve bu, bir yandan bölümlerdeki öğrencilerin sayısındaki değişikliğe, öte yandan da bölümlerin sayısına bağlıdır.

Bu araştırmadan elde edilen veriler bir bütün olarak ek 6'da görülebilir.

Makedonya Cumhuriyeti'nde bazı sektörlerde ve işletmelerde mezun ziraatçılar için istihdam olanaklarının değerlendirilmesi

Geçmişte kamu sektörü (kombinalar, zirai işletmeler ve kooperatifler) ziraat mühendislerinin yüzde 50 ila 60'ını, yani 1.900 ziraat mühendisi istihdam ederdi. Bu kuruluşların özelleştirilmesi aynı zamanda üretimin rasyonalize edilmesine ve çalışan sayısında düşüşe yol açtı. Bu sektörde çalışanların sayısı henüz netlik kazanmadı. Birincil üretimdeki faaliyetlerin yanı sıra satış ve pazarlama alanındaki istihdam sayısının artmış olması gerekir. Küresel olarak konuşmak gerekirse, tahminler, toplam istihdam oranının düştüğü yönündedir. Buna karşılık işveren çeşitlilik içeren ve ekonomik disiplinleri de kapsayan bir eğitim sistemi talep etmektedir.

Zirai kapasitenin yaklaşık yüzde 80'ini kapsayan bireysel küçük ölçekli tarım sektörü az eğitilmiş çiftçilerden kuruludur ve bu alanda yalnızca yüzde 2 oranında ziraat mühendisi istihdam edilmektedir. Bireysel tarım ekonomilerinin küçük hacimli olmalarından dolayı bu sektör, teknik danışmanlık, yönetimle ilgili danışmanlık, işletmenin nasıl yönetileceği konusundaki öneriler gibi dolaylı yollardan mühendislere istihdam olanağı sağlayabilir.

Zirai ürünlerin işlenmesiyle ilgili küçük işletmeler esas olarak küçük ve orta ölçekli işletmelerdir ve bunlar yeni istihdam olanakları yaratmakla birlikte kamu sektörünün serbest bıraktığı personeli eritecek genişliğe sahip değildir. Bu alanda işverenler teknoloji, kalite kontrol, ticari faaliyetler ve pazarlama konusunda faal olan personeli seçmektedirler.

Girdi alımıyla (tohum, gübre, böcek ilaçları) uğraşan işletme sayısı artmaktadır. Bu işletmelerin en az bir ziraat mühendisi çalıştırma zorunluluğu bulunmaktadır.

Tarımsal eğitim konusunda kamu sektörü (tarım liseleri, fakülteler, enstitüler) de istihdam olanakları yaratmakla birlikte bu olanak nispeten sınırlıdır.

Tarım, Orman ve Su Ekonomisi Bakanlığında ve diğer benzer kuruluşlarda yaklaşık 420 mühendis çalışmaktadır. Bunlardan yaklaşık yüzde 20'si uluslararası projelerde (Dünya Bankası, PHARE ve IFAD) ve ulusal projelerde (Makedonya kanunları ile Avrupa kanunları arasında uyumlaştırma çalışmaları, sağlık kontrolü) çalışmaktadırlar. Bu sayı gelecekte büyük oranda değişmeyecektir, fakat daha nitelikli personel ihtiyacı vardır.

Danışmanlık faaliyetleri Tarımsal Kalkınma İnisyatifi Ajansı tarafından desteklenmektedir. Bu ajansta yaklaşık 115 ziraat mühendisi çalışmaktadır. Öte yandan bazı uluslararası danışmanlık şirketleri (Land O'Lakes, Vocca vb.) yaklaşık 40 mühendis çalıştırmaktadır. Tarımsal Kalkınma İnisyatifi Ajansı'nın geleceği finansman kaynaklarına ve ajansın çiftçilerin ihtiyaçlarına cevap verme yeteneğine bağlıdır.

Su ekonomisi kuruluşları yaklaşık 50 mühendis çalıştırmaktadırlar. İslah (melioration) alanlarının artışıyla birlikte çalışan mühendis sayısında artış olabilir.

Tarım ürünleri borsası, finansal kuruluşlar, sigorta şirketleri, belediyeler, milli parklar vb. kuruluşlarca da istihdam olanağı yaratılmaktadır.

Bütün işverenler, mühendislerin farklılaşmış eğitim görmeleri gerektiği üzerinde durmaktadırlar ve şu hususlarda görüş birliği içindedirler:

1. Mühendisler teknik bilgi, ekonomi bilgisi, işletme ve insan kaynakları bilgisine sahip olmalıdır. Proje geliştirebilmek için yaratıcı ve yenilikçi olmalıdırlar.

2. Diğer uzmanlık branşlarının yanı sıra bir mühendis;

- Ekonominin mekanizmalarını, piyasa ve pazarlamanın ilkelerini, bankacılık sistemini, iş idaresi yöntemlerini anlamalıdır ve birincil ve ikincil üretimi bilmelidir.
- Teknik gelişme ve yeni çalışma yöntemleri konusunda bilgi sahibi olmalıdır.
- Bilgisayar kullanabilmeli ve bir ya da iki yabancı dili bilmelidir.
- Personeli motive edebilmek için modern iletişim araçlarını kullanabilmelidir.

3. Mühendislerin, kırsal kesimi, tarım işletmelerini ve onların problemlerini anlayabilmeleri için uzun bir uygulamalı eğitim sürecinden geçmeleri gerekir.

4. Ziraat mühendisleri bu çerçevede eğitimlerini ve uygulamalı derslerini tamamlarlarsa, bu durumda AB'nin faaliyetlerine katılabilirler ve üye ülkelerde, gelecekte büyük fırsatlar doğuracak çeşitli iletişim faaliyetlerinde ve programlarında istihdam edilebilirler.

Aşağıdaki tablo, çeşitli iş sahalarında gelecekte doğacak istihdam olanaklarına dair tahminleri göstermektedir:

İşveren	Tahmini istihdam mevcut	Kısa vadeli Tahmin	Gelecekteki istihdam sınıfları
Zirai Kombinalar	1400	Düşüş	Üretim yöneticisi Çiftçiye danışmanlık hizmeti
İşletmeler		Yükseliş	Üretim yöneticisi Laboratuarda Kalite kontrol.
Kooperatifler	500	Hızlı düşüş	Makedonya için satış personeli ve ihracat, pazarlama yöneticisi ve iş idaresi
Özel çiftlikler			
Çiftlikler	50	Hafif yükseliş	Çiftlik yöneticisi, maaşını üretimden alan kişi
Birlikler	20	Yükseliş	Birlik yöneticisi, Danışman ve üreticilerin eğitmeni
Özel şirketler			
Gıda işleyen şirketler	50-100	Yükseliş	Üretim yöneticisi Laboratuarda kalite kontrol Makedonya için satış personeli ve ihracat, pazarlama yöneticisi, İş idaresi
Girdi sağlayıcıları	150	Hafif yükseliş	Satış personeli, yönetici, üretim danışmanı
Tarım Bakanlığı ve Benzeri Kuruluşlar	420	İstikrarlı	Experler ve zirai program koordinatörleri, veterinerler, denetçiler, uzmanlar.
Eğitim ve bilim	350-460	Düşüş	Artan niteliklerle aynı istihdam koşulları
Su ekonomisi	45	80-120	Su kullanımı konusunda danışmanlar
Danışmanlık Kalkınma ajansı	115	Belirsiz	Özel çiftlikler için danışmanlar, ajans yöneticileri, çiftçi eğitmenleri
Diğer kuruluşlar	25-35	Eğer ajans faaliyet göstermeye devam ederse düşüş	Aynı
Tarım ürünleri borsası, Bankalar, sigorta şirketleri, belediyeler	15	Hafif artış	Danışmanlar, uzmanlar, borsa aracıları, satış personeli, milli Park yöneticileri

Bireysel zirai üreticilerin eğitimi

Makedonya Cumhuriyeti'nde çiftçilere ek bir eğitim verilmesi konusunda organize bir sistemin bulunmamasını göz önüne alarak ve bu makalenin amaçlarını hatırla tutarak, ağırlıklı olarak da, bu alanda tabloyu bütünüyle yansıtmak için 1044 tarım ekonomisinde bir saha araştırması yapıldı. Araştırma, 2002 yılının Ekim ile Aralık ayları arasında, bütün ülke sathında ve Ziraat Fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin yardımıyla gerçekleştirildi. Araştırma sonuçları Excell programı kullanılarak çözümlendi. Sonuçlar şu hususları ortaya çıkartmıştır:

- Bir çiftçi hane halkının nüfusu 4.4 iken çalışan sayısı 3.1'dir.
- Ortalama olarak her çiftçi hane halkı 3.3 hektar sulanabilir topraklara sahip, 1.3 hektar toprağı kir alıyor veya yaklaşık ortalama 4.6 hektarlık toprağı işliyor.
- Eğitim düzeyi bakımından şu sonuçlar ortaya çıktı:

	sayı	%
Kış	439	68,27
İlkbahar	71	11,04
Yaz	48	7,47
Sonbahar	44	6,84
Herhangi bir zamanda	41	6,38
Toplam	643	100,00

Eğitim düzeyi	Sayı	%
İlköğretimi yarım bırakmış	63	6,03
İlköğretim	272	26,05
Lise	556	53,26
Yüksek okul	101	9,67
Üniversite	52	4,98
TOPLAM	1044	100,00

- Tarımla ilgili herhangi bir kursa katılıp katılmadıklarına dair soruya, 913 çiftçi (yüzde 87.5) hayır cevabı vermişlerdir. Çiftçilerden yalnızca 131'i (yüzde 12.5) bu soruya olumlu cevap vermiştir.

- Tarımla ilgili bir kursa katılmak isteyip istemedikleri sorusuna 643 çiftçi (yüzde 62) olumlu yanıt verirken, 401 çiftçi (yüzde 38) olumsuz yanıt vermişlerdir.

- Esas olarak katılmayı isteyecekleri dersler sorulduğunda çiftçilerden büyük çoğunluğu (yaklaşık yüzde 48) besicilik, yüzde 26'sı bitki üretimi, yüzde 10'u zirai ürünlerin pazarlaması, yüzde 5'i arıcılık, yüzde 4'ü mantar yetiştiriciliği, yüzde 4'ü çiftçilik muhasebesi ve yüzde 3'ü da diğer dersleri talep etmişlerdir.

- Hangi dönemde kurslara gitmeyi isteyip istemeyecekleri sorusuna çiftçiler aşağıdaki cevapları vermişlerdir:

- Hangi okutmanı seçerlerdi sorusuna çiftçilerin çoğunluğu, yani yüzde 45'i nitelikli okutmanı tercih edeceklerini söylemişlerdir.
- Araştırmanın son sorusu ise bir kurs için para ödemeye hazır olup olmadığı sorusuydu. Ankete katılan çiftçilerden yüzde 70'i bu soruya olumlu yanıt verirken, yüzde 30'u hayır yanıtı vermiştir.

Sözü edilen araştırma sonuçları göz önüne alındığında, tarım ve eğitim bakanlıklarının acilen bu probleme çözüm bulacak, yani bireysel zirai üreticilerin sürekli eğitimleri için bir sistem oluşturmak gibi bir takım girişimlerde bulunması gereği ortaya çıkmaktadır.

Dahası, insan kaynaklarına yatırım, tarım sahasında yeni ortaya çıkmakta olan özel sektörün kendi gelişim sürecini başlatırken ve geçmişe nazaran büyük değişiklikler meydana gelirken kırsal kalkınma planının nitelikli bir şekilde uygulanabilmesinin de temelidir.

Özellikle kırsal alanlarda kadınların eğitimine, küçük ve orta ölçekli işletmeler için yönetim ilkelerini öğretmek ve bireysel niteliklerini arttırmak yoluyla özel bir ilgi gösterilmelidir.

Kırsal alanlarda sürekli ve örgün olmayan eğitimin temel hedefi çiftçilerin ve tarımsal faaliyetler içinde yer alan diğer insanların mevcut bilgilerinin ve hünelerinin geliştirilmesidir. Ayrıca bu tür eğitimin, tarımın hızlı gelişmesi ve yapısal uyumunun gerçekleştirilmesi, çevrenin korunması, hijyen standartları ve çiftçiler için adil bir gelir düzeyinin güvenceye alınması amaçlarıyla uyumlu bir üretim faaliyetinin hayata geçirilmesi gibi bir hedefi de vardır.

Kırsal alanlarda mesleki eğitimle başarmak istenen özel hedefler şöyle sıralanabilir:

- Çiftliklerde üretimin kalitesini arttırmak;
- Üretimde yeni tekniklerin uygulanmasını sağlamak;
- Çevrenin ve doğanın korunmasına daha duyarlı ve korunma standartlarına uygun zirai çiftlikler kurmak;
- Küçük ve orta ölçekli işletmeler için kırsal faaliyetlerin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi;
- Çiftliklerde lider konumundaki kişilerin (çiftlik sahibi veya kahya) yöneticilik hünelerini geliştirmek;
- Kırsal turizminin ve değişik yörelere özgü ürünlerin geliştirilmesi;
- Kırsal alanlarda geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi.

SONUÇLAR

- İstatistik Bölümü'nün lise öğrencilerine ilişkin verdiği bilgilerin analizi, tarım liselerine giden öğrencilerin tüm lise öğrencilerinin içindeki oranının yüzde 1'den daha az olduğunu göstermektedir.
- Tarım liselerine tarımla ilgilenen yıllık öğrenci akışı yaklaşık 800 civarındadır. Buna karşılık 1.200 kişilik bir kontenjanın var olduğu açıklanmaktadır. Bu da tarım eğitimine ilginin çok düşük düzeyde olduğunu göstermektedir.
- Gelecekte ortaya çıkabilecek koşullar, Makedonya Cumhuriyeti ile AB arasındaki ilişkilerin durumuna bağlı olarak şekillenecektir. Bu da, zirai üretimde bazı karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olan Makedonya Cumhuriyeti'nin ziraat okullarını destekleyici faaliyetlerde bulunmasını zorunlu kılar. Ziraat okullarının desteklenmesi, Makedonya Cumhuriyeti ile AB arasında, eğitim politikasında üzerinde mutabık kalınan hedeflere ulaşmanın da temeli ve garantisi olacaktır.
- Ziraatçı yetiştiren üniversitelerin mevcut durumu, bir kavşak noktasında bulunduğumuzu göstermektedir. Bu da geleneksel eğitim sistemlerinin bir kenara bırakılıp, Makedonya Cumhuriyeti'nin gelecekteki Avrupa Birliği

yönelimiyle uyumlu olarak yeni sistemlerin uygulamaya geçirilmesi anlamına gelmektedir;

- Makedonya Cumhuriyeti'nde tarım alanında üniversite eğitimi 10 branşta verilmektedir; gelecekte, Makedonya tarımı için çok önemli olan üretim, iklim ve ekonomik koşullara bağlı olarak bunlardan bazılarının önem kazanacağı, bazılarının da eski önemini yitireceği tahmin edilmektedir;

- Makedonya Cumhuriyeti tarımında üniversite eğitim sistemini hayata geçirmek, ancak müfredat ve eğitim programlarının tamamen değişmesi ve bunlara maddi destek garantisi sağlanmasıyla mümkündür. Bu sistem, ilk olarak çeşitli AB fonlarınca desteklenmiştir;

- İstihdam olanaklarının artırılması, genel politikalara, tarım politikalarına ve istihdam politikalarına göre belirli alanlarda çalışanların eğitiminin bir sonucu olacaktır.

- Bütün siyasi-ekonomik sistemin tarla tarımında etkinliğin artırılmasına ihtiyacı olduğunu ve farklı türdeki eğitim sistemlerine daha çok yatırım yapılması gerektiği hususları göz önüne alındığında, tüm eğitim sistemi içinde, gelecekte çeşitli faaliyetler arasında çiftlik üretimine özel ve önemli bir yer verileceği söylenebilir.

Ek I

Tarım Liselerinde Öğrenci Kontenjan Sayısı (2003/2004 Eğitim-Öğretim Döneminde)

İller	Ziraat teknisyenliği	Bahçe tarımı teknisyenliği	Su(Hydro-meliior) teknisyenliği	Ziraat teknisyenliği	Tütün teknisyenliği	Tütün işleme ve üretimi Bölümü	Toplam
Bitola	34	34	34	34			136
Valandovo	68						68
Kavadarci	68		34				102
Kumanovo	170			68			238
Prilep	68				68	34	170
Resen	34						34
Sv. Nikole	34			68			102
Üsküp	68	34					102
Strumica	136						136
Tetovo	102						102
TOPLAM	782	68	68	170	68	34	1190

Ek II 1966-2001 döneminde tarım liselerinden mezun öğrenci sayısı

Yıl	Liselerde Ziraat Eğitimi					
	Toplam		Erkek Öğrenci		Kız Öğrenci	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1966	416	100				
1967	430	100				
1968	491	100				
1969	512	100				
1970	513	100				
1971	519	100				
1972	427	100				
1973	448	100				
1974	429	100				
1975	343	100				
1976	402	100				
1977	409	100				
1978	444	100				
1979	508	100				
1980	592	100				
1981	504	100				
1982	531	100				
1983	590	100				
1984	721	100				
1985	711	100				
1986	958	100				
1987	1205	100	855	70,95	350	29,05
1988	1101	100	763	69,30	338	30,70
1989	1147	100	781	68,09	366	31,91
1990	981	100	617	62,90	364	37,10
1991	1036	100	633	61,10	403	38,90
1992	548	100	336	61,31	212	38,69
1993	404	100	210	51,98	194	48,02

1994	388	100	211	54,38	177	45,62
1995	518	100	258	49,81	260	50,19
1996	594	100	269	45,29	325	54,71
1997	539	100	297	55,10	242	44,90
1998	487	100	260	53,39	227	46,61
1999	494	100	249	50,40	245	49,60
2000	546	100	261	47,80	285	52,20
2001	682	100	403	59,09	279	40,91
Ortalama	599		427	57,39	284	42,61
Mak.	1205		855	70,95	403	54,71
Min.	343		210	45,29	177	29,05
Standard Sapma	233		233		70	

EK III

1949-2003 döneminde Ziraat Fakültesinden mezun öğrencilerin bölümlere ve cinsiyete göre dağılımı

Yıl	Tahıl yet.		Üz.-meyve		Besicilik		genel		Bahçe		tarla		tütün		Mekan.		E.	K.	Toplam	
	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.	E.	K.						
1949							1										1	0	1	
1950							25	2									25	2	27	
1951							9	1									9	1	10	
1952							22	7									22	7	29	
1953							12	9									12	9	21	
1954							36	4									36	4	40	
1955							47	4									47	4	51	
1956							38	3									38	3	41	
1957							34	3									34	3	37	
1958							50	1									50	1	51	
1959							92	3									92	3	95	
1960							114	5									114	5	119	
1961							147	5									147	5	152	
1962	40		28	1	21	1	43	7									132	9	141	
1963	41	3	39	7	13	1	11										104	11	115	
1964	41	2	45	3	29		6	1									121	6	127	
1965	26		62	7	24			1	2		12		5				131	8	139	
1966	13		41	2	21			1			24	1	18	1			117	5	122	
1967	8	1	31	2	20		1		8		20	2	6				94	5	99	
1968	43	2	26		17				1		3		3				93	2	95	
1969	43		18		7				1	1	4		2				75	1	76	
1970	37	3	13		8		4				2	1	1				65	4	69	
1971	45	6	25		3	1	1			1	1						75	8	83	
1972	38	3	14		8	2	1				2						63	5	68	
1973	38	6	35	8	8	1	1				1		3				86	15	101	
1974	78	4	31	4	13	1											122	9	131	
1975	61	1	35	4	21	2											117	7	124	
1976	58	10	31	4	21												110	14	124	
1977	54	9	32	2	9	1					1						96	12	108	
1978	50	8	35	2	22	1											107	11	118	
1979	53	11	45	11	23	2											121	24	145	
1980	53	8	38	8	29	5							1				121	21	142	
1981	51	11	36	11	20	2											107	24	131	
1982	53	4	44	7	20	3	1										118	14	132	
1983	48	11	49	4	28	1			4								129	16	145	
1984	38	8	54	5	18	5			4	1							114	19	133	
1985	27	8	25	7	29	3			5	2							86	20	106	
1986	35	5	43	6	19	5			2	6	1						100	22	122	
1987	39	4	33	8	20	3			3	21							95	36	131	
1988	40	18	29	10	39	6			2	11							110	45	155	
1989	45	8	45	17	46	15			5	10							141	50	191	
1990	45	22	28	19	36	15			5	8							114	64	178	
1991	45	15	24	11	38	10			1	3							108	39	147	
1992	61	40	20	5	34	27			4	14							119	86	205	
1993	40	23	24	14	40	14			1	5							105	56	161	
1994	24	30	23	9	20	16			2	6							69	61	130	
1995	28	37	11	8	16	12	2	4	1	6							58	67	125	
1996	25	30	15	4	29	17	4	3		6							73	60	133	
1997	26	17	18	8	15	9	15	14	5	7							79	55	134	
1998	28	20	8	13	12	10	2	12	3	18							53	73	126	
1999	21	16	11	11	10	6	4	4	0	7							46	44	90	
2000	10	14	7	5	7	6	6	6	2	9							32	40	72	
2001	13	12	9	4	13	6	6	10	0	9					1	0	42	41	83	
2002	8	13	11	14	13	11	7	4	6	12					2	0	47	54	101	
Toplam	1570	443	1191	265	839	220	742	114	67	163	71	4	39	1	3	0	4522	1210	5732	
																	Ortalama	84	22	106
																	Maksimum	147	86	205
																	Min.	1	0	1
																	Stand. sapma	38	23	46

SORULAR

Prof. Dr. Tahsin KESİCİ

Oturum Başkanı

Soru bölümü geliyor. Eğitimle ilgili sorularınızı bekliyoruz. Yalnız hangi tebliğ sahibine soracağınızı da belirtirseniz, bizim işimizi kolaylaştırırız. Buyurun Ekrem Bey.

Katılımcı

Sayın rektöre benim sorum olacak. Özbekistan tarımla ilgili çevre sorunları bakımından son derece ilginç, doğal laboratuvar gibi bir ülke. İşte Aral Gölü çevresi, çevre sorunlarıyla karşı karşıya bir ülke değil. Öğrenim programında yeni koşullara göre bu sorunları çözecek anlayışta ziraat mühendisliği öğretiminde, programında bir değişikliğe gittiler mi? Bu birinci sorum.

Hemen bununla ilgili gene bu soru olan yerlerde bugün çalıştırılan ziraat mühendisi sayısında bir artış oldu mu? Bir üçüncüsü de benim kişisel bir isteğim herhangi bir angajman değil. Ekolojik koşullar bakımından Özbekistan'la ülkemiz arasında özellikle ülkemizin iç kesimleriyle onların ülkesi arasında oldukça yakın benzerlikler var, hatta sorunlarda da benzerlikler var, çözümlerinde de benzerlikler var olabilir. Benim bildiğim kadarıyla bizim ülkemizde de bu sorunlara dönüp çözüm üretebilen deneyimli bir sulama örgütümüz var idi, hala da var bunları kalıntıları bitmiş değil. Onların da deneyimli yetişmiş ekipleri var. Ama bu iki sorunlu ve benzer olan ülkeyi bir araya getirerek niye acaba işbirliğine gitmek istemezler? Veya geçmiş bu dönemden sonra böyle bir işbirliği düşünürlerse bu iki tarafın da ziraat mühendisliği için iyi bir şey olmaz mı? Kendilerine sorum bu kadar.

Bir de sayın Azerbaycanlı konuğumuza küçük bir sorum var. 90'lı yıllardan sonra Azerbaycan'dan ciddi bir beyin göçünün olduğu endişesi vardı, bunun tarımcılar için de, diğer meslekler için de geçerli olduğu kuşkusuz var idi. Şimdi bugün bu yetişmiş tarımcılara veya potansiyel yetenekli, eğitilmiş bu insanlara iş alanı sağlayabiliyor musunuz? Bildiğimiz kadarıyla beyin gücü olarak her iki ülkede de çok iyi teorik olarak yetişmiş beyin gücü birikimi vardı, ama hep uygulamadan ve organizasyondan da kaynaklanan uygulamalardan birçok sorunlar çıkıyordu. Bu konuda bazı yanıtlar almak isterim, teşekkür ederim.

Doç. Dr. Hakimdjan HYTBAYEV

Bana şimdi bir soru soruldu, bu da çevreyle ilgili bir soruydu. Bu gerçekten Orta Asya'da çevrenin korunmasıyla ilgili çok problemler var. Aral ve diğer bölgeler. Bununla ilgili olarak enstitüde çevrenin korunmasına çok büyük ilgi gösteriliyor. Bizim özel bir dersimiz var, ekoloji, çevrenin korunmasıyla ilgili dersler. Elbette ki bu derslerin saatleri çok fazla değil. Fakat bununla ilgili olarak şimdi ortaya çıkan bütün problemlerin çözümü için biz ek dersler koyuyoruz. Gerçekten çevrenin korunması, ülkemizde en önemli konu. Bunun için ek dersler koyuyoruz ve burada öğrencilere ders veriliyor.

Ve diğer konuyla ilgili gerçekten bizim dilimiz olsun, dinimiz olsun çok benzerlikler var. Ülke toprakları birbirine çok benziyor. Yani işbirliği konusu, bu gerçekten bizim ben pek çok yabancı ülkeyle işbirliğimiz var, fakat Türkiye'yle 1996 yılında Türkiye'nin bir temsilcisi şeker pancarıyla ilgili ülkemize geldi. Kendisi bazı konuşmalar yaptı, fakat daha sonra nedense bu işbirliği kesildi. Bunun için ben Taşkent'e döndüğümde rektörümüze bu dilekleri ileticeğim ve bu işbirliği konusunu ortaya koyacağız. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Memmedtağı CEFEROV

Ziraatle iç içe olan gençlerimiz var. Azerbaycan halkının %50 si toprakla iç içe yaşıyor. Üretmeyi biliyorlar. Bizde öğretimin bağlı olduğu bakanlığa bağlıyız. Fakat eğitim planlanması ve sürdürülmesi dışında finansman aldığımız bakanlıklarımız da var. Maliye Bakanlığı parayı verip projeleri takip ediyor, Tarım Bakanlığı ise uzman ihtiyacını ve istihdamını belirliyor. Çünkü bu bakanlık bizim aslında işverenimiz durumundadır. Biz uzmanlarımızı Tarım Bakanlığının isteği doğrultusunda yetiştiriyoruz. . Fakat öğrenim programları ve planlarına gelince bütün bu konular Yüksek ve Orta İhtisas Eğitimi Bakanlığı tarafından yönetiliyor ve konular şimdi mesela tıp enstitüleri var, ulaşım okulları var. Burada beş ya da altı yüksek öğrenim kurulu, kendi ihtisas bakanlıklarına bağlı diğer

bütün yüksek öğrenim kurumları, Eğitim Bakanlığına bağlıdır. Sanırım yeterli olmuştur bu cevap.

Katılımcı

Benim her üç konuşmacıdan bir isteğim var, bir sorun var. Tabii bu eğitimle ilgili bir noktada, neticede ziraat mühendisliği eğitiminin seçilmesiyle ilgili. Özellikle bu konuşmacıların ülkelerindeki ziraat mühendislerinin iş bulabilme olanaklarının neler olabildiğini ve aldıkları ücretlerin ülke bazındaki ücretlerle durumunun nasıl olduğunu öğrenmek istiyorum bir.

İkincisi de, bir de ziraat mühendislerinin kendi aralarında örgüt yapılarının neler olduğu konusunda da kısaca bilgi almak istiyorum. Her iki konuşmacıdan ayrı ayrı. Teşekkür ediyorum efendim.

Prof. Dr. Memmedtağı CEFEROV

Söylediğim gibi Tarım Bakanlığı bizi finanse ediyor. Biz bunu tercih ediyoruz. Neden? Çünkü, bizim okulumuzdan mezun olanlara iş sağlanıyor Tarım Bakanlığı tarafından. Şimdi burslu öğrenciler yüzde 60 ve anlaşmaya göre diğerleri okuyor. Yani, burslulara iş sağlamak zorunda bakanlık. Fakat anlaşmaya göre okuyanlar, işletmelerden, fabrikalardan burs alıyorlar ve bizim görevimiz mezunların yüzde 40'ına iş sağlamaktır. Burada ek olarak şunu da söylemek istiyorum: Son beş yıl içerisinde tüm yüksek öğrenim kurumlarında yeni uzmanlık alanları açıldı. Bu da eğitimle ilgili, yani tarım, ulaşım, teknik, eğitim dalları açıldı ve bu uzmanlara çok büyük ihtiyaç var şimdi. Neden? Çünkü, ülkemizde pek çok yeni kolej açıldı. Yeni akademik liseler açıldı. Bu akademik kolejler ve liselerin eğitmene, öğretmene ihtiyacı var. Yeni ihtisasa sahip olan uzmanlar kolayca iş buluyorlar, fakat genel tarım mühendisleri, genel hayvancılık uzmanları, gerçekten zorluk çekiyor iş bulmakta. Şimdi bu konu, Çalışma ve Maliye Bakanlığı ile birlikte çözülüyor.

Üniversite mezunlarına hangi alanlarda, eğitim vermek gerekiyor ve master konuları hangi alanlarda yapılmalı, bunun üzerinde çalışıyoruz. O zaman iş konusu da çözümlenmiş olacaktır.

Prof. Dr. Tahsin KESİCİ

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyorum. Şimdi sorular da bittiğine göre saat 16.15'te toplanacağız. Bu toplantıda bütün gün değerlendirilecek. Katkı yapabileceksiniz ve ayrıca tartışacağız burada birlikte. Yani bugünkü konuşmaların hasadını yapacağız. Sizi 16.15'te bekliyoruz. Şimdi kahve arası veriyoruz.

TÜM GÜNE İLİŞKİN KATKI/TARTIŞMA/DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Sayın Başkanım, Değerli Konuklar,

Sabahki oturumumuzda dört değerli konuşumuz bizlerle birlikte oldular ve görüşlerini Agricultural Engineering mesleğine bakışlarını ve çalışmalarını bizlerle paylaştılar. Öğleden sonraki oturumumuzda üç değerli konuşumuz Azerbaycan'dan, Özbekistan'dan ve Makedonya'dan kendi ülkelerindeki mevcut durum hakkında ve ziraat mühendisliğinin meslek eğitimi sonrasındaki istihdamla ilgili görüşlerini, soruların yanıtlarını bizlerle paylaştılar.

Şimdi bugünkü, bu iki oturumun, sabahki oturumun, öncelikle sayın Başkanım dün özel bir teşekkür yönlendirdi. Ben de sabahki oturumda bunu tekrarlamak istiyordum, ancak unuttum, özür diliyorum. TÜBİTAK kurumumuza bütün desteklerinden dolayı bizzat teşekkür etmek istiyorum. Öğleden sonraki oturum için de onu ayrıca söyleyeceğim.

Öğleden sonraki oturumumuz için de TİKA kuruluşumuza, Uluslar arası İşbirliği Ajansı kuruluşumuza özel bir teşekkürü borç biliyoruz. Onların sayesinde bugün burada birlikteyiz ve bu tartışmalara ve geleceğimize yönelik çok önemli gördüğümüz bu tartışmalara bir zemin hazırlamış durumdayız.

Gerek sabahki konular hakkında, gerekse öğleden sonraki konular hakkında ben sorularınızı almak istiyorum. Sorularınızı yöneltirken bana değil, yönetici olduğum için ben de elimden geldiğince yanıt vermeye çalışırım, ama ben tek başıma burada oturuyorum, fakat konuklarımızın hepsini buraya alma imkanımız da olmadığı için konuklarımıza yönlendirebilirseniz, hatta isim vererek veya genel bir soru olursa ben genel olarak o konudaki yanıt verebilecek diğer meslektaşlarıma söz de verebilirim, aranızda bulunan. Sorularınızı lütfen söz alarak yönlendiriniz. Sorusu olan varsa lütfen elini kaldırarak yanıtlasın.

Prof. Dr. Aziz ÖZMERZİ (Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Teşekkür ederim. Ben sorumu ICA Başkanına yöneltmek istiyorum. İki sorum var. Bunlardan bir tanesi, Avrupa'da tarımla ilgili eğitime baktığımız zaman, eğitimin bazı ülkelerde üniversite içerisinde ziraat fakülteleri bünyesinde görülüyor, bazı ülkelerde ise tarım üniversiteleri var. Bunların bu şekilde kalmasının yararları veya bu konudaki görüşleri hangisi daha uygundur. Bu konudaki görüşünü almak istiyorum.

Diğer bir şey de, ICA'nın tarımla ilgili ve disiplinlerine bakıldığı zaman gıda bilimi, hayvan bilimi, bahçe kültürü, tarla bitkileri şeklinde geçiyor. Peki bunlar eğitim sırasında farklı disiplinlerinden mezun olanlara diploma verirken hangi unvanlarla diploma veriyorlar, bu konuda bizi aydınlatırsa memnun olurum, teşekkür ederim.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Sarıyorum Prof. Leopold Maerz kendisine yöneltilen bu soruya yanıt vereceklerdir.

Prof. Dr. Leopold MAERZ

İlk sorunuza şöyle cevap vereyim. Bazı ülkelerde fakülteler, bazı ülkelerde üniversiteler var doğru. Ama bu öyle bir tablo ki, tarihsel olarak böyle gelişmiş diyelim. Gayet tabii ki, ben kendi kurumumu ki bağımsız bir kuruluştur, bağımsız bir üniversitedir. Beş büyük çalışma alanı var, bunun biri tarım, biri orman, birisi hayvancılık, birisi kırsal mühendislik, diğeri ise su ve diğeri ise gıda teknolojisi ve biyoteknoloji. Bunlar formal olarak fakülte değil, gayriresmi fakülteler. Biz bunlara çalışma alanı, eğitim alanı diyoruz. Formal fakülte şeklinde olmalarının bir avantajı var, çünkü ikinci bir idari düzeyi yok. Bir rektör var, rektörün altında bölümler var. Dekanlar yok yani diyor.

Diğer taraftan çok yoğun bir, etkileşim var bu çalışma alanlarında, eğitim alanlarında ki benim gördüğüm kadarıyla bu çok önemli. Ama birçok ülkelerde ziraat fakülteleri var, üniversitelerin içerisinde. Başka alanlar ve başka fakültelerde ve içinde belli departmanlar veya kurumlar olduğu müddetçe çeşitli etkileşimleri kurabilmeleri amacıyla bir ziyarı yok bunun. Ama Ziraat Fakülteleri izole edilmiş bir şekilde ve hiçbir şekilde diğer fakültelerle etkileşimi yoksa, o zaman olay zorlaşıyor. İşte o zaman Ziraat Fakültelerinin uzun vadede kalıcılığı olup olmayacağı önemli. Mesela Vonwork Üniversitesi Berlin'de yakında kapanıyor bu nedenle. Çünkü diğer fakültelerle hiçbir etkileşimi yok aynı üniversite içerisinde.

İkinci noktam şu: Derecelere bakalım. Gıda teknolojisi vs. gibi konularda. Şimdi benim üniversitemde beş yıllık bir programı bitiren herkes aynı dereceye sahip olur. Üniversite mezunu olur. Biz buna Almanca'da diploma engineering deriz. Ve diploma mühendisliği demek, bir üniversite diploması demektir. Bu, aynı zamanda Bolonya mimarisinde de geçerli. Yani bacholar dediğimiz düzeyde lisans düzeyinde eğitimi tamamlamış olan kişiler, bu diplomayı alır. Şimdi, zirai ekonominin diploma engineering mi, ihtisaslaşma olarak, yani üzerinde ziraat ekonomisi yazıyor mu? Evet mühendislik, yani diploma engineering dediğimiz bizim beş yıl mezunu, çeşitli kurslarının çoğunluğunu ekonomi konusunda almış anlamındadır. Ama temel ziraat mühendisliği orada vardır, fakat

belli bir ihtisaslaşma vardır, özellikle programın ikinci kısmından sonra ekonomik alanda, mesela pazarlamada veya sosyal bilimlerde ihtisas yapmıştır kişi.

Katılımcı

Bunlardan bir tanesi, okuduğum veya öğrendiğime göre, Bolonya Deklarasyonu'nun nihai hedefi, 2010 yılında Avrupa ülkeleri içinde halihazırda deklarasyonu imzalayan 32 ülkenin birlikteliğini ve uyumluluğunu sabahleyin sayın konuşmacılar da değindiler üç temel konusu var. Bunlar kıyaslanabilirlik, uyumluluk ve kalite konusundaki hedefleri var, bu hedefi sağlama doğrultusunda 2010 yılı hedeflenmiş durumda. 2010 yılına kadar bu 32 ülke, bu üç konuyu sağlamakla anladığım kadarıyla görevliler ve ben bilemiyorum Türkiye'nin bu 32 ülke arasında olup olmadığını. 29 ülke arasında olmadığını biliyorum. Çünkü, yine şimdiye kadar okuduğumuz kaynaklar içinde bulamadım ben bunu. Sanıyorum sayın konuşmacılar belki biliyor olabilirler. 2010 yılı mı hedef ben onu öğrenmek istiyorum. Bolonya Deklarasyonu ve Süreci açısından, zamanı veya süresi açısından.

İkinci sorum da yine sabahki sayın konuşmacılara. Halihazırda bu 29 ülke Bolonya Deklarasyonu'nu imzalayan ya da 32 ülke oldu artık, 32 diye söylemek daha doğru, bunların içinde tarım mühendisi kaç tane? Yani tarım mühendisi AB'ye üye ülkeler içinde öyle diyelim, ben sabahleyin sayın profesörlerden birine sormuştum, Bennedsen'a sormuştum. Bir yanıt vermişti, ama buradaki sayın dinleyenlerle paylaşmak açısından öğrenmek istiyorum, AB ülkeleri içinde tarım mühendisi adıyla görev yapan halihazırda bu diplomaya sahip olan kaç kişi var onu öğrenmek istiyorum. Çok teşekkür ederim.

Dr. Ayşe Dilek ÖNDEŞ (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Araştırmacı)

Hocamın sorusuyla ilintili benim öğrenmek istediğim ve beyefendiye sormak istiyorum, az önce konuşan beyefendiye. Sayı yani, gerek mühendis, gerek ismi ne olursa olsun, ne diyorlarsa, bu sayıyı, bu planlamayı neye göre yapıyorlar? Sayısına göre mi, ihtiyacı göre mi? Böyle bir planlama yapıyorlar mı? Bu sayıyı neyi kriter alarak yapıyorlar onu öğrenmek istiyorum.

Prof.Dr. Axel MUNACK

Bu sorulara katkıda bulunmak isteyenler. Ziraat mühendisleri Avrupa'da kaç tane diye bir soru soruldu. Belki herhalde bir hayli değişik cevaplar verebilirim bu soruya. Bunlardan bir tanesi şöyle: Avrupa Ziraat Mühendisleri Derneği içerisindeki üyeler, 2050. Ama şimdi AB'daki ziraat mühendislerinden bahsettiğimiz zaman, bu şekilde bahsettiğimiz zaman, belli bir ihtisaslaşmadan ziraat konusunda belli bir ihtisaslaşmadan söz ediyoruz ki bir teknoloji konusunda mesela. Dolayısıyla burada bulunanlarınızın birçoğu, birçok ihtisaslaşmış alanda belki de ihtisaslaşmıştır, ama teknolojiye kendini vakfetmiş olanlar .Yani bu rakam da o zaman bir ülkeden bir ülkeye farklılık gösterebilir. Mevcut durum Nordik ülkelerde, İskandinav Ülkelerinde halen tarıma dayalı teknoloji konusunda eğitim görenlerin sayısı hayli yükseldi. Yani şu aşamada henüz endüstrinin talebini, özellikle tarımsal teknolojiyle ilgili eğitimi olan kişiler olarak pek dolduramıyoruz. Yeterince öğrencimiz yok bu konuda çalışan. Dolayısıyla bu işleri farklı tipteki mühendislere kaçırmış oluyoruz.

Bu konuda şöyle diyebiliriz: Bizim ülkemizde üniversiteye giriş sınavla yapılıyor ve kontenjanların boş kalması diye bir durum söz konusu değil. Her ne kadar Ziraat Fakültelerine talep olmasa bile, mecburen, aslında sıralamada yapılan bir fakülteyi tercih, sonuçta öğrencileri kontenjanlara dolduruyor. Dolayısıyla bir sistem farklılığı var. O ülkelerde öğrenci gidiyor talep ediyor ben burada okumak istiyorum, dolayısıyla ihtiyaçları çok daha fazla olsa bile, talep eden öğrenci sayısı az olduğu için zaten yapacakları şey o programı daha cazip hale getirebilmek için bir çalışma içersinde.

Dr. Ayşe Dilek ÖNDEŞ

Bu çiftçi başına düşen mühendis midir, teknoloğ mudur, yani böyle planlamaları yok mu? Yani az da olsa. Eğer azsa, bunu artırabilirler. Gerçi her şeyi ihtiyaç belirler. Bunu öğrenmek istiyorum açıkçası. İlaveten şunu da söyleyeyim: Kendi ülkelerinde, örneğin Avusturya'da çiftçi başına mühendis, teknoloğ, ne kadar, kaç kişi düşüyor? Hiç mi böyle bir planlamaları yok?

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

O soruya yanıt alabiliriz tahmin ediyorum. Ancak Alaattin Sabancı Hocamın bir sorusu vardı az önce, 2000 ziraat mühendisi EurAgEng'e kayıtlı olan ziraat mühendisi. Burada bir kavram, terminoloji kargaşası var, aslında hepimizin kafalarında var bu terminoloji kargaşası. Agriculture Engineering kavramıyla, terimiyle, agricultur el sciences education terimi. Yani education'ın agriculture engineering, education'ın agricultur el sciences. Bu agriculture sciences dediğimiz de bunu altında agronomiyi de düşünebilirsiniz, fitopatoloji, entomolojiyi, zootečni, ekonomiyi. Agriculture engineer daha çok teknoloji ağırlıklı. O diploma, evet orada öyle bir durum var. Bizim sistemimiz, az önce de görüştüğümüz sayın konuklarla, Fransa'da zannediyorum İtalya'da, Fransa veya Portekiz'de veya. İspanya'da pardon. Çok benzer bir durumdayız biz de. Ziraat Fakültelerindeki eğitim, herkese agriculture engineer unvanını veriyor. Dolayısıyla ben bu eklemeyi yapmak gereği duydum. Ziraat Fakültelerinden mezun olan herkese biz ziraat mühendisi unvanını veriyoruz. Mühendis unvanını verdiğimiz takdirde Avrupa'daki mühendis kriterlerine uymak zorundasınız. Ama bu durumda hele programımızı da tek programa indirgedik ve ziraat mühendisi programı altında bunu indirgedik. Ve ziraat mühendisi programından mezun olan kişilerin AB üyesi ülkelerde akredite olabilmesi için, oralarda görev yapabilmeleri için oradaki agriculture engineer nosyonuna uygun program takip etmiş olmaları gerekiyor. Bu da, aslında çok fazla gerekli olmadığı halde belli derslerin agronomlar ??? tarafından alınmasına neden oluyor. Belli derslerin zooteknistler tarafından alınması gerekiyor. O konudaki eğitim programları aslında bir yerde sıkıştırılmış oluyor. Bu daha çok agriculture teknolojiye yakın bir programa doğru dönüşüyor. Öyle bir durum var. Yakında bu çok daha ciddi anlamda kendini gösterecek, özellikle AB'ye uyum içerisinde.

Profesör Sabancı'nın sorusu vardı 2010 yılı gibi bir süre, bir son, bir limit var mı diye sormuştu tarım mühendisliğinde, ziraat mühendisliğinde, harmonizasyonun, uyumlaştırmanın sağlanması için ve bu Bolonya Deklarasyonu'na ait bir son tarih var mıdır diye sormuştu kendisi.

Prof. Dr. Demetres BRIASSOULIS

Birkaç son tarih var. Sanırım Bolonya Sürecine bakarken aslında ne zaman başladığına önem vermeliyiz. Çünkü, eğitim bakanları ve politikacıların belirlediği birtakım hedefler var Bolonya Deklarasyonu çerçevesinde. Dernekler ve birlikler bununla ilgili kararlar alıyorlar. Katılanlar aslında diyorlar ki, evet x ülkesinin hükümeti, eğitim sistemini, kendi ülkelerinin eğitim sistemini bu programa uygulamaya karar verdi. Ama daha sonra görülüyor ki, Bolonya Programını adapte eden diğer ülkelerle benzer şekilde yapmıyorlar bu adaptasyonu. Çünkü esnek olan bazı şeyler var. Bu son derece esneklikten uzak diye adlandırabileceğimiz bir deklarasyon değil.

Türkiye ile ilgili durumu biliyorum. Türkiye ile ilgili nelerin uygulanması gerektiğini ise tam olarak bilemiyorum.

Başka sorusu olan var mı efendim?

Mahir GÜRBÜZ (ZMO Önceki Dönem Başkanı)

Sabahki oturumu izleyemedim, özür diliyorum, ama merak ettiğim iki konu var. Özellikle Avrupalı konuşmacılara yönelmek istiyorum. Yanıtı hangisindeyse o verirse daha uygun olabilir. Birçok ülkelerde bölgesel tarım sorunlarını çözmekle de ödevli ziraat fakülteleri konumlanması var. Bu, Amerika'daki Nebraska örneğinden esinlenerek Erzurum'daki Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi için de öngörülmüştü ama ne yazık ki bu anlamda fazla bir yol alınmadı. Acaba Avrupa'da bölge sorunlarını taşıyan, bölge sorunlarından esinlenen ve bölge finans kaynaklarından yararlanan bir anlayışla bölgesel tarım sorunlarını da çözmekle ödevle temel araştırmaların yanında uygulamalı araştırmalar anlamında çalışma yapan Ziraat Fakülteleri var mı? İlk sorum bu.

İkincisi de, Avrupa'da Ziraat Fakültesine ya da benzeri öğretim programlarına katılanlar arasında kırsal kökenli insanların oranı nedir? Kırsal kökenli öğrenciler için özendirici mekanizmalar var mıdır? Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Evet, Kuzey Amerika'daki durumu, Avrupa'daki durumla karşılaştırmak bence son derece güç olsa gerek. Çünkü ABD çok büyük bir ülke, bunu unutmamak gerekir. Ama aynı zamanda bu bir ülke, 50 tane federal eyaletten oluşan bir ülke. Ama Avrupa'da bizim uluslar arası bir topluluğumuz var, her birinin temeli farklı, geçmişi farklı, dolayısıyla kıyaslama yapmak zor. Ama temel olarak söyleyebilirim ki AB'de tarım, ziraat fakülteleri ve üniversitelerin bölgesel, yerel ve ulusal organizasyonlarla ve topluluklarla bir birlikteliği, işbirliği var, biz de buna yaygınlaştırma hizmetleri adını veriyoruz. Bu hizmetler giderek iyileştirilmekte Avrupa'da.

İkinci sorunuza cevaben neydi hatırlayamadım? Kırsal alandan gelen öğrencilerin özendirme, teşvik etmek için önlemler yapılıyor mu kırsal alandan, kaç öğrenci geliyor bu tür okullara?

Evet Avusturya için konuşabilirim tabii ki. Benim üniversitem Viyana'da, Viyana bildiğiniz gibi büyük bir şehir ve diyebilirim ki öğrencilerimizin yüzde 75'i Viyana dışından geliyor. Yani yüzde 75'i diğer alanlardan geliyor. Bu yüzde 75'in arasında da yüzde 50'si zaten uluslar arası öğrenciler. Dolayısıyla yüzde 60'ı diyebilirim ki öğrencilerimizin kırsal alandan gelmekte. Birtakım programlar var tabii ki kırsal alanlardan gelen öğrencileri teşvik etmek, özendirmek için. Bunlar finansman türü teşvikler tabii ki. Mesela onların kendi bölge hükümetleri, yerel hükümetleri onlara destek veriyor, para veriyor. Bir finansal destek bulunuyor. Mesela aşağı Avusturya'da, alt kısmından, aşağı kısmından gelen öğrencilere böyle bir teşvik uygulanmakta. Ancak bu tür programlar çok iyi bir şekilde finansman temeline sahip değil. Belki isterlerse binlerce öğrenciyi destekleyebileceklerken maalesef sadece 100 ya da birkaç 100 öğrenciyi destekleyebiliyorlar. Avusturya'nın da küçük bir ülke olduğunu da unutmamak gerekir. Sadece 8 milyonluk bir nüfusu var ve bu tür programların büyük bir kısmı hep uluslar arası düzeyde gerçekleşiyor.

Prof.Dr. Doğan ATAY (Ankara Üniversitesi)

Ben biraz spesifik bir konuda, su ürünleri konusunda bir sorum var profesör Yunanlı meslektaşımız Demetres'a.

Türkiye'deki su ürünleri, balıkçılık eğitimini biz Japonya'dan Türkiye'ye adapte ettik. Bir kısmı ziraat fakültelerinde bölüm halinde, bir de su ürünleri fakülteleri halinde. Ama konuşmacılardan bu konuda hiçbir bilgi alamadım ben sabahtan beri dinliyorum. Acaba AB'de, su ürünleri eğitimi veya balıkçılık bu hangi kısım içerisinde yapılıyor veya planlanıyor. Onu öğrenmek istiyorum, teşekkür ederim.

Prof.Dr. Demetres BRIASSOULIS

Su ürünleriyle ilgili olarak yapılan çalışmalar, hayvan bilimleri anlamında gerçekleşiyor. Atina Üniversitesi'nde bununla ilgili bir ihtisas alanı var, su ürünleriyle ilgili ihtisas yapmış bir bölüm var. Hayvan bilimleri bölümünde Atina Üniversitesi'nin özellikle bu konuda çalışan bir kürsü var. Aynı zamanda Selanik Üniversitesi'nde su ürünleriyle ilgili çalışmalar yapan bir bölüm var. Ama bunun dışında zannediyorum ki bağımsız bir bölüm de tarım, ziraat fakültesinde değil, ama deniz bilimleri fakültesinde var. Bu çok geniş ve kapsamlı bir şekilde hizmet vermekte, su kültürüyle ilgili çalışmalar yapmakta. Oşinografi konusunda çalışmalar yapmakta. Sadece farklı deniz bilimlerinin konularını ele almakta, ama spesifik olarak su ürünleriyle ilgili ben bir şey bilemiyorum. Sadece Yunanistan'da değil, Avrupa'da da durum böyle Türkiye'yi zannediyorum, ama çok da iyi bilmiyorum, çünkü spesifik olarak bilgi.

Prof.Dr. Sabit AĞAOĞLU (Ankara Üniversitesi)

Ziraat yüksek öğretimiyle ilgili tartışmayı arzu ederdim. Ancak esas görüşlerimi yarına bırakmak şartıyla. Sizin biraz önce belirttiğiniz birkaç noktadan dolayı söz almak ihtiyacını hissettim. Türkiye'de yanlış bir inanış ziraat mühendisi dendiği vakit sadece ve sadece tarım makinaları, kültür teknik gibi mühendislik fikrine saplanmış bir yapı içerisinde oluşunuzdan kaynaklanan öyle bir düşünce var. Halbuki sabahleyin yapılan tüm görüşmelerde hiçbir şekilde böyle bir şey algılamadım.

AB'deki ziraat fakültelerinin tümünde hemen hemen ve tümünde son yapılan çalışmalar da dahil kendilerinin de henüz daha bir fikir dağınıklığı içerisinde olduklarını

gördüm ve kendilerinin de bir sonuca ulaşamadıklarını gördüm. Bu çok doğal. Neden doğal? Çünkü her ülkenin tarımı, gelenekleri çok farklıdır. Bir Danimarka'nın tarımıyla, bir Türkiye'nin tarımını birarada nasıl mukayese edersiniz ki, tarım eğitimi de aynı şartlarda olsun? Şimdi o bakımdan bunu ben burada değerli yabancı misafirlerimize sormak istemiyorum, ama şunu söylüyorum ki, dünyadaki ziraat mühendisliği kavramı sizin söylediğiniz şekilde değildir.

Mühendislik dediğimiz sabahleyin çok açık bir şekilde detaylı olarak anlatılan hususlar, tarım mühendisliğinin esas noktasıdır. Bir değerli misafirimiz ortaya ziraat mühendisliğini yerleştirmiş, etrafına bütün inşaat mühendisliği, elektronik mühendisliği, makine mühendisliği dahil tüm mesleklerinin hepsinin tarım mühendisliğine hizmet eden birer mühendislik dalları olduğunu görmüştü. O bakımdan tarım mühendisliği, mühendislik üstü bir mühendislik dalıdır. Onu yarınki Türkiye'deki tarım eğitimiyle ilgili görüşlerimi yarına bırakmak üzere sadece bu kadar bilgi vermek istedim. Bir de bu sempozyumun duyurusunun tüm fakültelerimize yapıp yapılmadığını merak ediyorum. Beni aydınlatırlarsa çok memnun olurum. Teşekkür ederim.

Gökhan GÜNAYDIN (TMMOB ZMO Başkanı)

Bir açıklama yapmak için söz aldım. Bu sempozyumumuz Türkiye'de 23 tane üçü gayri faal olmak üzere 23 tane ziraat fakültesinin tüm dekanlarına ve tüm bölüm başkanlarına istisnasız davet yazısıyla, programlarıyla ve afişleriyle birlikte gönderilmiştir. Bu yazıların içerisinde fazla miktarda afiş ve program da gönderilmiştir ki öğretim üyelerine duyurulsun diye. Ancak Ankara için bir özel ayrıcalık yaptık. Ankara'da profesör ve doçent olan tüm meslektaşlarımıza bu program davetiyelerini özel olarak da gönderdik. Bu, şöyle bir kötü alışkanlığımızı gösteriyor. Hangi üniversiteye giderseniz bu konuda bir büyük sempozyum yapılmamasında dolayı eleştiri alırsınız, yaptığınızda da maalesef görmeyi arzu ettiğiniz herkesi göremezsiniz.. Bu Türkiye'de sadece tarım alanında değil, genel olarak hepimizin gözlediği bir katılım düzeyidir. Ancak Oda olarak biz bu konuda üzerimize düşen her şeyi yaptığımıza inanıyorum. Tabii buna bir de 2000'in üzerindeki e-mail listemize yapılan duyuruyu da eklemek lazım. Bu açıklamayı gerekli gördüm, teşekkür ederim.

Prof.Dr. Fecri ERİNÇ (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Toprak Bölümü)

Efendim ben iyi günler diliyorum. Ben sayın hocam Prof. Dr. Sabit Ağaoglu'nun saptamalarına aynen katılıyorum. Çünkü yeniden yapılanma konusunda bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarım teknoloji bölüm başkanı olarak çok farklı sıkıntılar yaşayanlardan birisiyim. Henüz mezunlarını vermeden bir program değişikliğine girmiş olmanın hayretini yaşayanlardan birisiyim. Biraz önceki konuşmanızdan bunun da pek çok sıkıntıları, önümüzdeki yıllarda çıkacak dediniz. Ben zaten değişik bir yönetmelikte okumuştum. Ankara Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü'nde 72 devresindenim. Beş yıllık eğitime geçişin ilk giriş yapanlardan. Yani adının değiştirilmesiyle derslerin değiştirilmesiyle bir yere gidilmediğini, mesleğin çok daha kötü konuma getirildiğini yaşayanlardan birisiyim maalesef. Akademik yaşamda yeniyim. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Ankara Nükleer Araştırma Eğitim Merkezi'nde doktora ve doçentliğimi yaptım, profesörlük başvurum Sütçü İmam'da. 7.5 yıldır akademik yapıdayım. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Fakat gerçekten mesleğimiz eğitim yapısında son derece de sağlıklı ve tutarsız bir sistematik içerisine girmiş görünüyor. Ben bu düşüncemi mesleğim adına çok yüksek bir puanla da girmiş bir dönemin ziraat mühendisliği unvanını taşıyan birisi olarak addediyorum.

Ben sayın Oda Başkanımızın açıklamalarına da açıklama getirmek istiyorum. Çok genç bir arkadaşımız, kendilerini kutluyorum. Ben uzun yıllar, 20 yıl kadar Atom Enerji'sinde çalıştım, bu tip programların çok fazla ulaşmadığını biliyorum, zaman zaman ulaşmıştır, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde 96 yılından bu yana yaşıyorum. Uzun yıllar bölüm başkanlığı yaptım, hiç ulaşmadı. Ancak bu duyuru;Fecri Hoca Toprak Bölüm başkanı olarak kargoyla evime ulaştı. Çok teşekkür ediyorum bu atılımınıza. Ben sizin her türlü sorununuzu biliyorum. Zaten o nedenle buradayım. Benim söylediklerim sayın hocamı destekler. Gerçektir söyledikleri. Katılımın az olması, oturup sayın dekanlarımızın Tarım, Ormanlık, Su Ürünleri Konseyi'nde kararlar vererek fakültelerde çalışılması konsey kararıdır diye ben aynı anda üç yönetmeliğin okutulduğu bir sistemi düşünemiyorum. Aynı anda her sınıfın bir yönetmelikle okutulduğu kaç fakültemiz vardır bilemiyorum. Bunu da önemsiyorum. Tarımsal eğitime yüzde 58'inci biz Kahramanmaraş

Sütçü İmam Üniversitesi'nde de konuştuk. Kutladık. Sayın Vali, "bu kadar ziraatçiden sonra konuşmak istemiyordum, çok kesin kararlıydım, ama kendimi tutamayacağım konuşacağım" dediler. Beni çok etkiledi.

Tarım neyle yapılır? Toprak, su ve tarımla. Ziraatçılar toprağınız, suyunuz ve tohumunuz kaldı mı ki dedi. Her sabah kahvaltıda tarımla başlıyoruz. Hepimizi ilgilendiriyor. Ben tek idealim ziraat fakültesiydi, kazanamamıştım, belki de hasetimden böyle konuşmuş olabilirim. Ama 25 bin ziraatçısı işsiz olan bir ülkenin nasıl bu durumda tarımının olduğuna da inanamıyorum dediler. Bu bir teknokratın görüşü, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezununun görüşü. Gerçekten ziraat eğitiminde biraz daha duyarlı olmak, biraz daha güncel sorunlara yaklaşmak. Mühendislik eğitimi derken ben kendim toprakçıyım, bunu çok acı yaşadım, toprakçıya hiçbir şey bırakılmamıştı. Toprakçılar adına herkes karar veriyordu. Bir parça ihtisaslaşmaya saygı duyarsak, toprak, su ve evet tohumu da baz alırsak, toprağımızın işlenmesi zaten önem kazanmış olacaktır. Suyun nasıl kullanılacağı. Biraz daha genel bakışla, çağdaş bakışla ülkemizin tarımını yarına nasıl taşıyacağımız bakışıyla bunlara yaklaşırsak çünkü çok iyi koşullarda, çok değerli hocalardan, çok güzel eğitimler alarak yetiştik. Gençlerimizin de aynı koşullarda yetişmesini isterim. Çok uzun konuştuğum için özür diliyorum. Sayın Oda Başkanımıza tekrar teşekkür ediyorum, sevgiler, saygılar sunuyorum efendim.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Çok teşekkür ederim. Benim bir sorum olacak bu arada. Sayın Sabit Hocamın katkılarında sonra. Sayın konuklarımıza hepsine sormak istiyorum. Ben size az önce isim vererek sorun dedim, çünkü bu çok önemli, her ülkede bu sorunun yanıtını almak istiyorum.

Şunu sormak istiyorum. Başka müfredat geliştirme çalışmaları yürütülmekte mi ülkenizde bugün tarım mühendisliği alanının dışında agronomi gibi, hayvan bilimleri gibi alanlarda ya da su ürünleri gibi alanlarda. Bu tür müfredatlar da geliştirilmeye çalışılmazsa, biz hep beraber burada ziraat mühendisliğinden bahsediyoruz ama başka müfredatlar da var mı hayvan bilimleri, agronomi gibi konularda hazırlanmış olan ya da patoloji, antomoloji ve bitki koruma gibi konularda hazırlanmış olan tarım ekonomisi, hayvan bilimi vs. gibi konular. Peyzaj, gıda güvencesi vs. ziraat mühendisliğinden bahsediyoruz, ama başka müfredatlar da varsa, bence bunların da dikkate alınması faydalı olabilir.

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Geçmiş zamanlarda bir reform yaşandı, özellikle ziraatin çalışma alanında yapılan bir reformdu bu. Eski 5 yıllık müfredat, 3 artı 2'lik bir müfredata dönüştürüldü Bolonya mimarisine uygunluk içerisinde. Dolayısıyla bugün bir temel üç yıllık müfredatımız var, buna ek olarak da giderek artan ikinci üç yıldan sonra ve master aşamasında müfredatın özellikle ihtisaslaşma eğiliminin arttığını görüyoruz. Daha fazla modüllerin seçildiğini görüyoruz. Hayvan bilimleri, hayvancılık modülleri seçiliyor, bitki bilim gibi alanlarda yeni modüller seçiliyor, tarım ekonomisi konusunda yeni modüller seçiliyor. Dolayısıyla burada ben çantamda şöyle bir şey taşıyorum. Şu andaki yapısı bizim müfredatlarımızın, ziraat çalışma alanındaki müfredatların bir örneği var yanımda. Ama yine de uyarıyorum esas temel konuya her zaman geri dönüp ona bir göz atmalıyız. Bu bir terminoloji problemi. Farklı ülkelerde ziraat mühendisliği, farklı anlamlara gelebiliyor. Dolayısıyla çok dikkatli olmamız gerek. Eğer bana kaç tane ziraat mühendisi var diye soracak olursanız ve bunların nitelikleri nelerdir ve hangi alanlarda ihtisaslaşmışlardır diye soracak olursanız, buna ben farklı cevap verebilirim. Çünkü bu şekilde ortak noktalar bulmak mümkün olacaktır. Bence bu çok önemli.

Prof. Briassoulis lütfen. Sorunuzu anlıyorum. Çünkü benzer endişeler bizde de var. Bence bu alanda çalışan herkes bununla ilgili soruları her zaman duyar. Ne olduğuyla ilgili olarak ve agronomi nedir, ne gibi konularda ne olup bittiğiyle ilgili sorunlar elde. Dolayısıyla bu alanda destek elde edebilmek için bu soruların cevaplandırılması gerekiyor. Bence bu sorular daha fazla terminolojiyle ilgili akıl karışıklığından ortaya çıkıyor bir. İkincisi olarak da Avrupa'nın tarım bilimleri ve agronomiyle ilgili sahip olduğu geçmişten kaynaklanıyor. Dolayısıyla bence ilk önce terminolojiyi bir açıklığa kavuşturmamız gerekiyor. Bence bu

tematik networkün önemli hedeflerinden bir tanesi. Onun dışında tarım mühendisliğinden bahsederken unutmamalıyız ki biz agronomi alanından bahsettiğimizde toprak bilimleri, hayvan bilimleri gibi konulardan sadece bahsetmiyoruz. Yani bir mühendisin, mühendis olabilmesi için her şeyden önce tarımı desteklemesi lazım. Yani toprak bilimi kötü bir şey olduğu için değil bu. Toprak bilimi için farklı bir geçmiş, farklı bir temel gerekiyor. Toprak bilimleri için farklı bir müfredat gerekiyor. Dolayısıyla Yunanistan'da olan durum şu: Tabii ki başka müfredat geliştirme faaliyetleri de var. Farklı tarım, agronomi disiplinlerinde yapılan çalışmalar var. Farklı hayvan bilimleri için bir müfredat var, bitki bilimleri için farklı bir müfredat var. Bilim teknolojisiyle ilgili farklı bir müfredat var vs. Ancak bütün bunlar bize gösteriyor ki, Avrupa'da giderek artan bir trend var. Gent'de bir tartışma vardı geçen hafta. Bir toplantı, afanetin yeni faaliyet önerileriyle ilgili bir tartışma yaşandı bu toplantıda. Ve bu toplantıda bir merkezi müfredatın oluşturulmasıyla ilgili olarak diğer disiplinler için tarım ekonomisi, hayvan bilimleri gibi konularda da böyle bir merkezi müfredatın oluşturulması için tartışmalar yapıldı ve oybirliğiyle herkes onay verdi.

Bence gelecekte benzer faaliyetler Avrupa'da başlatılacak ve toprak bilimleri içinde ya da hayvan bilimleri içinde böyle merkezi müfredatlar ortaya çıkacak. Çünkü her şey faydalıdır ve her şey desteklenmelidir. Dolayısıyla sabah da söylenmeye çalışıldığı gibi her konuda az konuda az şeyler bilen kişilerin desteklenmesi artık iyi bir şey değil. Tarım mühendisliği, gıda mühendisliği, toprak mühendisliği gibi konuları aynı anda bilen bir kişinin olması mümkün değil. O yüzden benim cevabım şu: Geleceğin Avrupa'sında bana soracak olursanız, işler bu şekilde devam edecek. Dolayısıyla piyasada planlama yapılırsa kaç tane öğrenci ziraat mühendisliği ya da hayvan bilimleri çalışmalı, bu konuda okumalı diye bir çalışma yapılacak olursa ve bir kişi piyasayı sürekli gözlem altında tutarsa, üniversiteler bunu kendi ofislerinde yapıyorlar biliyorsunuz. Mezunların istihdamıyla ilgili böyle bir çalışma yapılacak olursa bence öğrenciler, daha doğrusu üniversite programlarına aday olan öğrenciler ne okumak istediklerini tam olarak bilmeme probleminden kurtulurlar. Mesela Yunanistan'da bir ulusal sınavla öğrenciler üniversiteye giriyor, 40 tane seçeneği var öğrencilerin, 40 tane bölüm seçebiliyor. Sınavın sonucuna göre bu 40 taneden bir tanesine giriyor. Bu belki ziraat mühendisliğine o öğrencinin 31. seçeneğinde girmesine sebep olabiliyor. Dolayısıyla Yunanistan'daki bütün üniversitelerin bu departmanları, bu bölümleri piyasanın ihtiyacına göre bu tür öğrenci alımı yapıyorlar.

Bakanlıklara baktığımız zaman daha fazla onlar öğrencinin girmesini istiyorlar bu tür bölümlere. Ancak üniversiteye girmeyi başaramayan öğrenciler yurtdışına gidiyorlar. Yurtdışında istedikleri konuyu, istedikleri üniversitede okuyorlar Avrupa'da ya da ABD'de. Dolayısıyla hiçbir plan yok, hiçbir kontrol yok. Buna ek olarak mezunların büyük bir kısmı, eğitimini aldıkları konularda çalışmıyorlar. Farklı ülkelerde de durum böyle. Mesela politeknik okulundan mezun olan bir kişi, ziraat mühendisi olarak mezun olmuş kişi gidip bir bankada çalışabiliyor. Ya da başka bir alanda çalışabiliyor. Dolayısıyla üniversiteler, mesleki okullar olarak görülüyor, bilgi sağlayan kurumlar olarak görülüyor ve mezunun iş bulma kapasitesine farklı ya da benzer bir alanda iş bulmasına yardımcı olan bir alet olarak sadece kullanılıyor.

Prof. Dr. Bent S. BENNEDSEN

Danimarka'daki üniversitelerde tarım mühendisliği, ziraat mühendisliği dışındaki alanlarda müfredat geliştiriliyor mu diye sormuştum. En azından bizim üniversitelerimizdeki tecrübelerimiz bize gösterdi ki, müfredat geliştirilmesi yapılan daha sonra durdurulan bir şey değil. Yıllarca devam etmesi gereken bir şey. Çünkü dinamik bir durum. Durmadan adaptasyonların yapılmasını gerektiren ve durmadan müfredatın geliştirilmesini gerektiren bir şey. Dolayısıyla bu sürece başladıktan sonra göreceksiniz ki, bu 2010'a kadar devam etsin, ondan sonra durum değişsin diyebileceğiniz bir koşul değil. Öngörülebilir bir gelecekte bunu kısıtlamak mümkün değil. Çünkü siz öyle bir süreçtesiniz ki, değişiklikler yapılıyor ve bu değişiklikler sonunda bir kilometre taşına ulaşılsa bile bu sabit bir süreç. En azından bizim bugüne kadar elde ettiğimiz tecrübe bunun böyle olduğunu gösteriyor. Müfredat geliştirme söz konusu olduğunda biz bir bahçe kültürü müfredatı oluşturmaya çalıştık Kopenhag'daki Tarım Mühendisliği Fakültesi'nde ve İsveç'te de aynı şekilde. Dolayısıyla şimdi birlikte çalışıyoruz ve sabah da söylediğim gibi Nordik yani Kuzey Tarım Mühendisliği Okulunu kurmaya çalışıyoruz bütün farklı grupları içeren, farklı ülkeleri içeren gıda bilimi müfredatı. Ormancılık müfredatı da yine aynı şekilde bunda bir

değişiklik içerisinde. Dolayısıyla ziraat mühendisliği fakültelerinde görüyoruz ki yapılan AR-GE çalışmaları daha çok Tarım Bakanlığı kurumlarında gerçekleşiyor. Dolayısıyla yapılan çok büyük değişiklikler var.

Prof. Dr. Axel MUNACK

Ben de Almanya açısından birtakım yorumlar yapmak istiyorum. Bence tarihi sebeplerden dolayı Almanya'nın bu tür müfredatlar oluşturmuş olmasının sebepleri var. Tabii ki bunlar süper diyebileceğimiz müfredatlar değil, geliştirilmesi gereken müfredatlar sürekli olarak. Ben bu tür bilimler söz konusu olduğunda uzun süre çok ihtisaslaşmış okul olarak. Müfredatın elde edilmesi güçleşiyor. Aynı zamanda peyzaj gibi konularda Hannover Üniversitesi'nde daha fazla öğretiliyor ve bunun peyzaj mimarisi dediğimiz konu, aslında çok fazla ziraat mühendisliği anlamına gelmiyor bana soracak olursanız. Bir ölçüde buna ziraat mühendisliği faaliyeti diyebiliriz, ama bunu yapmak şart değil. O yüzden bence bu tarihi olarak varolan müfredatın, geçmişten beri varolan müfredatın değiştirilmesi, dönüştürülmesi gerekiyor ve üniversiteler ve okullarda böyle bir değişikliğin yapılması gerekiyor.

Bir şey daha eklemem gerekirse sanırım biz bugün Avrupa'dan daha ziyade bahsettik. Ama Avrupa tek bir sesle konuşmamakta, buna da dikkat etmek gerekir. Tabii ki birtakım spekülasyonlar, tartışmalar yapılıyor, uygunluğu sağlamak ve en azından bir tür kıyaslanabilirlik ve uyumu sağlayabilmek için ki, bugün bununla ilgili çok fazla şey duyduk. Ancak unutmayın, Avrupa farklı ülkelerden oluşuyor. Almanya'da da özellikle eğitim, federal devletin bir problemi değil, tam tersine eyalet devletlerinin, eyalet yönetimlerinin bir problemi. Her eyalette farklı bir eğitim sistemi var ve her bir eyalet kendi üniversitesine farklı şekilde davranıyor. Sanırım 2010'dan sonra da bu böyle olmaya devam edecek, ama ihtiyacımız olan bir tür kıyaslanabilirlik kriterine sahip olup bir Avrupa ziraat mühendisliği kavramına ulaşabilmek, böylece kişilerin ellerinde diplomalarıyla başka ülkelere gidip kabul görmelerini ... Avrupa çapında sağlayabilmek. Bu tabii ki çok zor bir amaç. Ulaşılması zor bir amaç. Ama tarım mühendisliği müfredatının bütün Avrupa için çok detaylı olması gerekmiyor, bunu sağlayabiliriz. Aynı zamanda işbirliğinin gerçekleşmesi için elimizden geleni yapabiliriz. Aynı zamanda Almanya'daki bazı fakülteler kapatıldı ya da çok küçük enstitülere dönüştürüldü, dolayısıyla bu enstitüler artık bence bütün tarım mühendisliği konusunu tek bir müfredatla kapsayamazlar. O yüzden ihtiyacımız olan farklı üniversiteler arasında işbirliğinin sağlanması. Sadece Almanya'daki üniversiteler değil, aynı zamanda Almanya'daki, İtalya'daki, Çekoslovakya'daki üniversiteler arasında işbirliğini sağlayıp buradan öğrenci değişiminin gerçekleştiğini görmek ve sonunda da çok sağlam bir diploma elde edebilmek. Farklı ülkelerde okula gidilmiş olabilir, ama diploma aynı olacaktır. Bu da bir tür müfredatı gerektirir, ama bu müfredatta standart olmasa bile uygun bir diploma olabilir. Bence ziraat mühendisliği gibi konulara, gelecekte elimizde olan daha düşük bütçeyle ancak bu şekilde yaklaşabiliriz.

Dr. Servet Kefi (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü)

Umarım sorum bir tekrar niteliğinde olmamıştır, çok özür dilerim ben sabahki konuşmaları izleyemedim. Biliyoruz dünyada aslında şu an büyük bir potansiyeli olan ve gelecekte, geleceğin teknolojisi olan bir biyoteknoloji kavramı var ve biyoteknolojinin de aslında ürünlerini verdiği en önemli alan sağlığın yanısıra tarımsal biyoteknoloji. Ülkemizde de olduğu gibi aslında ziraat fakültelerindeki artık doku kültürü laboratuvarları bile genetik mühendisliği laboratuvarlarına dönüşmekte. Dolayısıyla ben şunu öğrenmek istiyorum özellikle AB üyelerindeki gelişmeleri öğrenmek açısından: Artık diyebilir miyiz tarımsal veyahut ziraat mühendisliği, genetik mühendisliğine dönüşüyor mu? Böyle bir yaklaşım söz konusu mu? Bu çünkü sadece bitki ve hayvanda değil, gıda da söz konusu. Artık diyebilir miyiz ki, agricultural engineering, agricultural kinetic engineering bir dönüşüm içerisinde. Teşekkürler.

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Teknoloji ve biyoteknoloji ve genetik mühendisliği farklı iki şey bir defa, bunu unutmamalıyım. Bunun mühendislikle pek ilgisi yok bir de ... Mühendislik dediğimiz zaman veya biyosistem mühendisliği veya biyolojik mühendisliği dediğimiz zaman bundan teknolojiyi anlamıyoruz. Bu tamamen farklı bir olay. Yine şunu söylememiz lazım: Burada bir terminoloji farklılığı kavram kargaşası var. Yani, teknoloji bu işin içerisine giriyor tabii

bir yerde, ama bunun ille de ziraat mühendisliğiyle ilgili olduğunu söylemek mümkün değil, bu tamamen farklı bir olay.

Bir insan olarak bir akademik derece elde etmek istiyorsa, herhangi bir tarımsal bilimlerde gayet tabii ki molekül biyolojisi konusunda bir temel eğitimi olmalı. Genetik mühendisliği hakkında bir fikri olmalı vs. Ama bunun ziraat mühendisliği ile ilgisi yok. Tek bir cümleyle bunu söylüyorum. Çünkü mühendislik kelimesi tamamen farklı bir kavram olarak kullanılıyor. Genetik mühendisliğinden çok farklı bir kavram.

Dr. Nüvit Soylu (Ziraat Mühendisi)

Ben hem şanslıyım, hem de şanssızım diyeceğim. Çünkü şu konuşmalar içerisinde Türkiye’de son beş yıl içerisinde iki defa tarım eğitimi değişti. Tarım, Orman Konseyi’nde benim de altında imzam var, o yüzden şanssızım. Çünkü bir ortak noktayı bulamamakta sıkıntı çekiyoruz alınan kararlarda. Fakat en büyük sıkıntı şuradan kaynaklanıyor: Hepimizin sahip olduğu bir konum var, bu konumun değişmemesini istiyoruz. Eğer bu konumun değişmemesini istiyorsak, hiçbir şekilde biz sağlıklı bir karar veremeyiz. Önce hepimiz konumlarımızı bırakacağız, konumlarımızı veyahut da işte bölüm isimlerine yeniden tarım ne yapması gerekir şeklinde düşünersek, herhalde daha sağlıklı bir karara varırız düşüncesindeyim. Tabii bunun yanında eleştirmek çok güzel, ben de çıkarım saatlerce eleştiririm. Eleştirmenin dışında sizlerden ricam, bundan sonraki yine Tarım Orman Konseyi toplantılarında bunlar gündeme geleceğini biliyorum. Öneriniz neyse onu da söyleyin de, buradaki aldığımız inputlarla bizler de orada ona bağlı olarak o yönde karar vermeye çalışalım. Eğer sadece eleştirirseniz teşekkür ederken yine eleştireceğimizi biliyorum demektir. Onu da bilmenizi rica ediyorum, teşekkür ederim.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Ben bu konuda şunu söylemek istiyorum: Konseyimiz aldığı kararlarda, çok bilimsel, teknik yaklaşımlar içerisinde bulunuyor olabilir. Ancak tabii hem ülkemizin gerçekleri var, hem de ülkemizin yine gerçekleri paralelinde Avrupa’da, dünyadaki değişimler var. Onlara bakışımız var, onlara uyumumuz söz konusu. Ben umuyorum ki, Konseyimiz bu tür toplantılara ön ayak olup, belki daha sonra daha geniş katılımlı, daha uluslar arası bir toplantıya ön ayak olup, bu konuları daha derinlemesine tartışıp fikir birliğini oluşturacak, daha sağlıklı sonuçlara oturtulacak bir zemin hazırlama yolunda bir çaba içerisinde olur.

Ben söz vermeden önce tekrar şunu söyleyeyim: Şimdi AB’de biliyoruz ki, AB özünde malların, hizmetlerin ve insanların serbest dolaşımı yatıyor. Bu serbest dolaşım dolayısıyla bir uyum gerektiriyor.

Prof. Dr. Axel MUNACK

İşsizlik ya da istihdam açısından şunu söyleyebilirim mezuniyet sonrası dönemde. Almanya’da bir işsizlik problemi olduğunu zannetmiyorum, bu bölümlerden mezun olanlar arasında. Eğer bir diploma dereceniz varsa diplomanız varsa bir işi kolaylıkla bulabiliyorsunuz ve bu iş tam diploma tezinizin konusuyla bağlantılı bir iş olmayabilse bile, ziraat mühendisleri çok farklı istihdam alanları bulabiliyorlar. Tarım endüstrisi alanında bulabiliyorlar, büyük çiftliklerde iş bulabiliyorlar. Öğrencilerimden bir tanesi mesela son zamanlarda çok büyük bir hayvan çiftliğinde çalışmaya başladı. Orada aynı zamanda hukuki koşulların da yerine getirilmesinden yükümlü olarak çalışmakta ve çok büyük 300 bin kadar cihazdan, makinadan da sorumlu olarak çalışıyor. Dolayısıyla yeni işler ortaya çıkıyor hukuki zorunlulukların sebebiyle. 1000 hektardan daha fazla alana sahip olan çiftlikler için bu bir ön koşul biliyorsunuz. Dolayısıyla bütün bunlar yeni istihdam alanları ortaya çıkarıyor. Büyük çiftlikler söz konusu olduğunda bu tür çiftliklerin sayısı giderek azalıyor doğru, ama ziraat mühendisliği fakültelerindeki öğrencilerin sayısı da bir miktar da azaldı. Dolayısıyla final sınavını en son sınavı geçenlerin sayısı çok düşük. Diyebilirim ki yaklaşık 10-11 tane ziraat fakültesi, ziraat mühendisliği fakültesi var Almanya’da ve yaklaşık 300-400 kişi buna en son tabi oluyor. Bu da onlar için çok önemli. Çünkü bir Pazar var ve eğer bu finale girenlerin sayısı çok düşük olursa da tabii ki yeni işlerde bu kişiler çok kolay iş bulabiliyorlar. Yani böyle bir problem yok. Önemli olan öğrenci bulmak problemi. Öğrenciye iş bulmak problemi değil. Öğrenciler iş buluyor, işe öğrenci bulmak bizde problem.

Prof. Dr. Bent S. BENNEDSEN

Ben de izin verirseniz bir ekleme yapmak istiyorum. Benim cevaplarımda Danimarka'daki durumumun aynısı. Üniversiteler açısından söylediğim gibi BOCU'da bizim fakültelerimiz yok, ancak beş tane ayrı çalışma alanı var. Biz üniversiteyi bu şekilde farklı gruplara ayırdık ve bu beş alandan bir tanesi tarım konusunu ele alıyor. Söylediğim gibi tarım konusunda, ziraat konusunda okula kayıt olan kişiler isterlerse daha farklı bölümlerde çalışmayı seçebiliyorlar. 350 tane öğrenci her sene giriyor bu beş çalışma alanının her birine. Bunların dörtte biri, üçte biri ziraat bölümüne giriyor. Dolayısıyla yaklaşık 80-100 arası öğrenci her sene ziraat alanında eğitim alıyor. Teorik olarak beş yıl sürüyor müfredatın tamamlanması, ama pratikte biliyorsunuz altı yıl bitirmek. Bütün bölümler ve fakülteler söz konusu olduğunda daha önce de söylediğim gibi 13 tane bölüm var. Beş tane çalışma alanına hizmet veren 13 bölüm bunlar. Bugünkü sunumumda bunların ismini size gösterdim. Bütün üniversiteler içinse 65 tane profesör ve yaklaşık 340 tane bilimsel personel görev yapmakta. Toplam 400 tane bilimsel personel var diyebiliriz.

İstihdam. İstihdam sektörü gerçekten çok büyük değişiklikler gösterdi bu son zamanlarda. Daha önceki geleneksel tabloda öğrencilerimizin büyük bir kısmı bakanlıklara girip çalışıyorlardı, devlet dairelerinde çalışıyorlardı ya da çiftliklerde çalışıyorlardı. Ama durum değişti, artık bugün mezunlarımız tarım endüstrisinde, şeker endüstrisinde, gıda işleme endüstrisinde, bankalarda da çalışabiliyor. Aynı zamanda idari konumlara gelebiliyorlar Odalarda ve giderek artan bir şekilde artık öğrencilerimiz kendi işlerini yapıyorlar. Kendi işlerinin patronular. Dolayısıyla bütün bu tabloya baktığımız zaman görüyoruz ki bir kısıtlama söz konusu değil. Yani liseden mezun olan herkes üniversitede bu konuyu çalışmak zorundadır dememiz mümkün değil.

Prof. Dr. Vahap KATKAT(U.Ü. Z.F. Dekanı)

Ben biraz önce soru soran arkadaşına cevap vermek istiyorum. Bir kere ziraat fakültelerindeki bölümler kapatılmadı. Bölümler 2547 sayılı yasada Teşkilatlanma Yönetmeliğinde mevcudiyetlerini koruyor. Bölüm başkanları var, onlar görevlerine devam ediyor. Bu konuda hiçbir sıkıntı yok, yani öyle bölüm kapatılması vs. söz konusu değil. Tabii arkadaşımızın sorduğu sorular diğer ülkelerle karşılaştırılması mümkün değil AB ülkeleriyle. Biz ziraat fakültelerini nasıl açtığımızı biliyoruz, açılış konuşmasında ben bunları anlattım. Politik kararlara göre bugüne kadar ziraat fakültesi açtık. Hiçbir inceleme, araştırma, değerlendirme yapmadan ülkemizin ihtiyaçları dikkate alınmadan ziraat fakülteleri açıldı. Bunların kontenjanları suni olarak artırıldı. Bir sürü fakültemiz normal eğitim yetmiyormuş gibi ikinci eğitim yaptı. 60 bin tane ziraat mühendisi yetiştirdik, tabii çoğu işsiz kaldı. Hiçbir kalite unsurunu dikkate almadan bugüne kadar gelişigüzel eğitim yaptık. Birazcık da özeleştirme yapmak durumundayız. Dolayısıyla istihdamdı, işti, vesaireydi, diğer ülkelerle karşılaştırmamız mümkün değil bu konuları. Kaldı ki, kamu kurum kuruluşları giderek kapanıyor, kamuda istihdam edemiyoruz. Özel sektör zaten araziler parçalanıyor giderek ziraat mühendisi istihdamı azalıyor. Bence artık eskiye bakmayıp önümüze bakacağız. Eğitimde kaliteyi artıracacağız. Nasıl organize sanayi bölgeleri var, bundan sonra organize tarım çiftlikleri oluşturacağız, buralarda ziraat mühendisleri istihdam edeceğiz. Yani tarımın temel altyapı sorunlarını çözeceğiz. Tarımın temel altyapılarını çözmeden bin köye bin tane ziraat mühendisi gönderdik. Ne yapacak o çocuklar orada? Hepsi harcanacaklar. O çocukların eline hiçbir imkan vermeden gönderdiniz köye. Köyden hiçbir imkan yok. O köye bir imkan sağlamıyorsunuz, köylüye imkan sağlamıyorsunuz, orada ziraat mühendisi başarısız duruma düşecek. Bunlar hepsi birbiriyle bağlantılı olan şeyler. Biz mutlaka eğitimde kaliteyi artıracacağız, AB'yle uyum sürecine gireceksek Avrupa kredi transfer sistemiyle ilgili çalışmaları yapacağız. Derslerimizi, derslerimizin içeriklerini, kredi saatlerimizi onlara göre ayarlayacağız, kontenjanlarımızı aşağıya çekeceğiz, ondan sonra istihdamla ilgili sorunlara bakacağız. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Fırat Cengiz (Van 100. Yıl Üni. Ziraat Fak. Dekanı)

Efendim ben söz istediğimde, belli bir gündem vardı, o nedenle ben tekrar geriye dönüyormuşum gibi olacak ama kusura bakmayın bazı konuları açıklamak durumundayım. Çünkü aynı merkez üzerinde görüşülüyor. Yanılmıyorsam yarın da bu konulardan söz edilecek. Ama bazı gerçekleri şunu kastediyorum: Eğitim konseyinde süregelen birtakım

gerçekleri burada açıklarsam, herhalde daha sağlam bir temel üzerine oturtulacaktır bundan sonraki tartışmalar.

Bilindiği gibi eğitim konseyi bir rektör ve ziraat fakülteleri dekanlarından oluşuyor. Biraz önce de tüm dünyada birçok konuda olduğu gibi eğitim konusunda da hızlı bir gelişme yaşandığı söylendi. Bu gerçek. Dolayısıyla da ziraat fakültelerindeki eğitim programları da, eğitim, öğretim, lisans programları da belki daha hızlı bir değişim içerisine girecektir. Ama şunu vurgulamak istiyorum: Acaba bu değişim gerekiyorsa gerçek bir tabana oturtularak mı böyle bir lisans programı hazırlanmıştır? Yoksa acele getirilen bir lisans programı mıdır? Bir kere AB'ye uyum çerçevesi içerisinde ele alınıyor ve sanki eğitim konseyinde bu lisans programı AB'ye uyum çerçevesi içerisinde ele alınmış gibi anlaşılıyor. Hayır. Kesinlikle böyle değildir, bu konuyu ben eğitim konseyinde dile getirdiğim için ve bu soruyu yönelttiğim için gayet iyi biliyorum. AB ile ilgili bir değişim süreci yaşanacaksa ve gerekçe buradan kaynaklanıyorsa, o zaman bütün AB ülkelerindeki ziraat fakültelerinde ve hatta dünya ülkelerindeki ziraat fakültelerindeki lisans programının önce bir incelenip ondan sonra eğitim konseyinde böyle bir değişikliğe gidilmesi gerektiğini önerdiğimde gelen cevap; "Hayır, kesinlikle böyle bir konunun söz konusu olmadığı" gibi bir cevap geldi. Cevap şuydu: "Efendim Türkiye'de artık kamu kuruluşları ve de özel sektör her konudan anlayan ziraat mühendislerine talep duyuyor. Dolayısıyla biz de bu programı bu şekilde değiştirmek durumundayız" denildi.

Yanılgılardan bir tanesi bu. Hatta zannediyorum konseyde olup bitenler çok iyi yansıtılmıyor fakültelele. Dolayısıyla AB ile uyum çerçevesi içerisinde düşünülmüdü bu lisans programı ele alınırken.

İkinci bir şey, maalesef biraz önce söylediğim gibi aceleye getirildi. Ve de birtakım duyarsızlıklar da söz konusu oldu. Bunda yalnızca konsey içerisindeki üyelerin payı yok, aynı zamanda bölüm kurullarının ve fakülte kurullarının da payı var. Belki biraz daha duyarlı davranılsaydı, daha büyük tepkilerle ortaya çıkılsaydı, bu noktaya gelinmeyecekti.

Size yalnızca bir örnek vereyim. Yine kendimle ilgili olduğu için. Lütfen bu anlattıklarımı da burada bir polemik olarak görmeyin, böyle bir niyetim yok. Veya bir savunma olarak da görmeyin. Yalnızca gerçekleri anlatmaya çalışıyorum. İstatistik dersi bilindiği gibi ziraat fakültesiyle tüm diğer fakültelele yayılmıştır. Ben de çünkü Ankara Ziraat Fakültesi mezunuyum. Ve de ne derece önemli olduğu, hemen tüm bölümlerde vazgeçilmez bir ders olduğu bilinmektedir. Bu dersi seçmeli ders olarak koymaya kalktılar ve özel çabalarımla bunun yanlış olduğunu ifade ettim, sonunda bu yanlıştan geri dönüldü ve istatistik dersi zorunlu ders olarak koyuldu. Şimdi bu şekilde hatalar yapılıyorsa, orada da elbette birtakım tartışmalar oluyor ve bütün bu kararların da tüm dekanların hemfikir olduğu ve oybirliğiyle alınan kararlar olarak görmeyin lütfen. Çok farklı görüşler geldi. İki artı ikiden tutun, ikibuçuk artı birbuçuğa kadar çeşitli görüşler geldi. Hatta dört artı sıfır görüşü bile geldi. Ne demek istediğimi herhalde biliyorsunuz, bunları açıklamaya gerek yok. Sonunda da çok az bir farkla hatırladığım kadarıyla bir ya da iki oy farkla mıydı, dekan arkadaşlar da hatırlayacaklardır. Böyle bir üç artı bir programı kabul edildi. Şimdi bu şekilde bakılacak olursa olan bitene bunların geçmişe yönelik polemigine girmektense nerede hata yapıldı ve biz bundan sonra neler yaparsak daha doğru adım atmış oluruz. Bunlar üzerinde durursak iyi olur sanıyorum, yararlı olur sanıyorum. Hem bu akşamki, hem de yarınki oturumlar tahmin ediyorum bu konu üzerinde yoğunlaşacaktır. Ve de ODA'nın bu etkinliğini de yürekten kutluyorum. Şayet, gerçekten de hatalı görülüyorsa, çünkü böyle bir ihtiyaçtan söz ediliyor, ama bu ihtiyaç hangi kurumda incelenmiştir, hangi üniversitelerden ya da özel sektörden veya kamu kurumlarından bu tip objektif veriler alınmıştır da üç artı bir programına gidilmiştir. Bununla ilgili hiçbir bilgi yok elimizde. Daha doğrusu bir inceleme yok. Dolayısıyla böyle bir değişikliğe gidilecekse bütün bu ayrıntılar üzerinde düşünüp ondan sonra bir yanlış yapıldıysa o zaman bu yanlıştan nasıl dönülür, bu program nasıl ıslah edilir ona bakmak lazım. Belki yeniden bir değişiklik söz konusu olacaktır, ama aceleye gelen bir programın değiştirilmesinde ben zarar değil yarar görüyorum. Teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Çok teşekkür ederim sayın Hocam. Kusura bakmayın ben daha önce bir ara gördüm elinizi, ama bu arada geçen tartışmalar alevlenince, başka noktalara kayınca size söyleyemedim.

Ben oturumu kapatmadan önce sayın Genel Başkanımıza söyleyecekleri sözler olabilir düşüncesiyle söz vermek istiyorum, daha sonra oturumu kapatacağım. Buyurun Başkanım.

Gökhan GÜNAYDIN

Çok teşekkür ederim. Şunun çok yararını gördük herhalde. Bu bildirimlerini sunup kısa bir tartışma bölümüyle terkedilen bir sempozyum olmayacak. Hem bugün hem de yarın iki saat sadece tartışmaya özgüledi. Bu herkesin düşüncelerini alabileceğimiz, tabiri caizse veri yığabileceğimiz ve daha sonraki analitik tartışmalar için baz alabileceğimiz fikirlerin toplandığı bir sempozyum düzenine dönüştü.

Bir konunun altını özellikle çizmekte yarar görüyorum. 77 milyon hektarlık bir yüzölçümü üzerinde yaşıyoruz. Bunun yaklaşık üçte birinde, yani 25 milyon hektarda tarım yapılıyor. 4.1 milyon aile işletmesi var bu ülkede ve yalnızca 60 bin tane yaşayan ziraat mühendisi var. Onlardan 10 bininin fiili olarak işsizliğinden, 5 bininin de aslında işi var gibi görünmekle birlikte son derece düşük ücretlerle esnek istihdam ilişkileri içerisinde çalıştığından söz ediyoruz.

Oda olarak tavrımız, bu 15 bin arkadaşa iş bulalım ve sorun ortadan kalksın değil, tam tersine Oda olarak tavrımız bu ülkenin tarım sektörü kalksın, kalkınmacı bir felsefe içerisinde kalkınmaya, büyümeye yardımcı olabilecek mühendis yetişsin, ülke faize değil yatırıma bütçe ayırsın ve bunun içerisinde daha çok büyüyen, daha çok üreten, adaletli paylaşan bir ülkede biz yaşayalım. Bugün öğleden sonra NTV’de bir programa katıldım. Sordukları soru şudur: “Avrupa’nın reddettiği tarımsal dışsattım ürünlerimiz Türkiye’ye dönüyor, Türkiye’de tüketiliyor mu, tüketilmiyor mu?” Evet Türkiye’de tüketiliyor. Ya da başka bir şey söyleyeyim. ABD’nin genetik olarak değiştirilmiş ürünlerini, biz Türkiye’de tüketici bilmeden tüketmesine vesile oluyoruz.

Europgap’ı Avrupa uyguluyor, sulama suyundan, toprağın işlenmesine kadar kullandığımız, gübrenin kimyasal ilacın kayıt altına alınmasına kadar bir sistem var. Ve bunu ziraat mühendislerinden başka kimse yapamaz. Yani biz, bir başkasının üzerine yük olacak bir ziraat mühendisliği istihdamı değil, tam tersine bu ülkenin kalkınmasına hizmet eden, ülkesinin sağlıklı ve yeterli ve dengeli beslenmesine hizmet eden bir mühendis yapısı ve bunun içerisinde işlendirilmiş bir ziraat mühendisliği mesleği arıyoruz. Bu çalışmaların tümünün amacı buna yöneliktir. Katıldığımız ve bu saate kadar bizlere destek olduğunuz için çok teşekkür ederim, saygılar sunarım.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Oturum Başkanı

Teşekkür ederiz sayın Başkan. Ben oturumu kapatmadan önce bu tartışma sürecimizin içerisinde söz istemiş olup da görememiş, gözden kaçırmış olduğum bütün meslektaşlarımdan özür dilemek istiyorum. Doğaldır ki, kurumların eğitim programları, gerek buldukları bölgenin ihtiyaçlarına, gerek ülkelerin genel tarım politikalarına bağlı olarak belirlenecektir. Ancak bu esnada uluslararası arenada akreditasyon konusunun da önemle üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Sanıyorum hepimiz gereken mesajları aldık ve yarın da almaya devam edeceğiz. Ve aklımızda yanıtlanması gereken birkaç soru yerleşmiştir mutlaka ve bu soruları ve önümüzdeki günlerde kendi çabalarımızla yanıt aramaya çalışacağız. Umuyorum bu gibi tartışma platformlarına, buna arama konferansı da diyebiliriz, yaygınlaşır ve daha sağlıklı ve daha gerçekçi eğitim programlarımız realize edilebilir. Herkese katılımı için çok teşekkür ediyorum. Oturumu kapatıyorum. Hepiniz tekrar hoşgeldiniz.

BEŞİNCİ OTURUM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ VE SORUNLARI

Oturum Başkanı Prof. Dr. Nafi Baytorun- (K. Maraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü)

Sayın Başkan, Yurtdışından ve Yurtiçinden Gelen Çok Değerli Misafirler, Çok Değerli Meslektaşlarım, Basınıımızın Güzide Temsilcileri,

Ben Türkiye’de tarımsal yüksek öğretime başlamasının bu yılki 158. Yıldönümünü gönülden kutluyorum. Bu camiaya hizmet verenleri şükranla anıyorum. Demin de sunucu arkadaşımızın da ifade ettiği gibi, bugün üç oturumumuz var. Tamamen tarımsal yüksek öğretime ayrılmış ve gerçekten çok değerli konuşmacılarımız var. Bu sunuş yapacak olan konuşmacılarımız herkes tarafından tanınan, bilinen hocalarımız, ağabeylerimiz ve bu konuda da Türk tarımına ve Türk tarımsal yüksek öğretimine katkıları yadsınamayacak kadar fazla.

Bugünkü bu ZMO’nun kuruluşunun 50. Kuruluş yıldönümünün üçüncü gününde bugün beşinci oturumda, “Tarım ve Mühendislikte Vizyon” tartışmaları konusunu ele alacağız. Burada üç tane çok değerli konuşmacımız var. Bunlardan bir tanesi herkes tarafından tanınan ve masada da isimlerin altında yapmış oldukları hizmetler ve son görevleri yeralan çok değerli arkadaşlarımız. Bunlardan bir tanesi Mahir Gürbüz. Mahir Gürbüz’ü bir alkışlayalım. Mahir Gürbüz bizlere bugün “Tarımsal Gelişim Doğrultusu ve Mühendislik” konusunda bir sunu yapacaklar. İkinci konuşmacı arkadaşımız, meslektaşımız sayın Prof. Dr. Aytakin Berkman. Berkman Hoca, gerçekten Türk tarımsal yüksek öğretimine, ben bizzat şahit oldum, tarım, orman konseylerindeki katkı nedeniyle kendisine şükranlarımı arz ediyorum. Kendileri, “Türkiye Tarımına Öngörülen Vizyon: Tarım ve Gıda Alanında 2023 Yılında Nasıl Bir Türkiye” konusunda bir sunum yapacaklardır. Üçüncü arkadaşımız Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri’nden sayın Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi. Kendilerini de alkışlıyoruz. Sayın Çiftçi arkadaşımız, “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Ziraat Mühendisliği Eğitiminin Değişimi” konularında bir sunum yapacaklardır.

Program uygun görülürse şöyle düzenlenecek: Konuşmacılara programda 20’şer dakikalık sunum süresi tanınmış. Uygun görürseniz şöyle yapalım: Yarımşar saatlik sunumlardan sonra bir kahve arası verelim sayın Gürbüz ve sayın Berkman’dan sonra. Sonra Çiftçi’nin vereceği 40 dakikalık sunumdan sonra konuyu gene tartışmaya açacağız.

Şimdi “Tarımsal Gelişim Doğrultusu ve Mühendislik” konusunda sunumlarını yapmak üzere sayın Mahir Gürbüz’ü kürsüye davet ediyorum. Buyrun Sayın Gürbüz.

Mahir GÜRBÜZ

TMMOB ZMO Önceki Dönem Başkanı

Sayın Başkan, Değerli İzleyenler Saygılarımı Sunuyorum,

Konu hakkında yetkinliği bulunan seçkin bilim insanlarının uzmanların bulunduğu bir ortamda bu niteliklere sahip olmayan birisi olarak ancak kararınca bu konularda düşünmeye çaba göstermiş sade bir ziraat mühendisi olarak bir sunuşta bulunacağım. Peşinen anlayışınızı ve hoşgörünüzü diliyorum.

Tarımsal girişim doğrultusuyla mühendislik ismi birçok süreci, birçok boyutu çağrıştıran önemli bir konu. Ama izninizle ben Türkiye tarımının geleceğine dönük nasıl gelişme senaryoları olabilir anlamında bir özet tanım yapıp ve bu süreç içerisinde mühendislik ilişkileri nasıl gelişebilir, ikili ilişkileri kurmaya çaba göstereceğim.

Önce bir noktanın altını çizmek istiyorum. Tabii mühendisliğin sorunlarını, tarımın sorunlarından ayrı düşünmek, tarımın sorunlarını ülkenin genel kalkınma, gelişme politikalarından ayrı düşünmek mümkün değil. O bakımdan tarımsal gelişme doğrultusuyla mühendislik olayını da, genelde doğru tasarlanmış üretkenlik temelinde büyümeyi öngören bir genel gelişme stratejisi çerçevesinde görmek zorundayız.

Daha somut söylersem; Türkiye tarımı gelişmeci bir sürece girmediği sürece Türkiye tarımı bilgiyi ve teknolojiyi talep eden bir düzeye ulaşmadığı sürece Türkiye’de mesleğimizin ve tarım mühendisliğinin de sorunlarının aşılması mümkün değildir.

Buna rağmen kısa dönemde de yapılacak çok şeyler vardır, ama o bugünkü sunuşumuzun konusu değil.

Konuya geçmeden tarımla ilgili bir kısa misyon tanımı yapmak istiyorum. Değerli izleyenler biliyorsunuz 80 yıllık süreçte Türkiye tarımında ciddi gelişmeler, değişimler yaşanmıştır. Kendine üreten, geçimlik, daha çok hububata dayalı bir üretim yapısı değişmiş, bugün ülkenin birçok yöresinde pazara yönelik, çeşitli ve katma değeri yüksek ürün yetiştiren, teknoloji kullanan bir dokuya dönüşmüştür. Bugün bile Türkiye tarımı yalnızca yüzde 34'lük köylü nüfusunun değil, doğrudan bu ülkede nüfusun en az yarısının geçimini sağlamaktadır. Bu sektör kasaptan manava, toptancıya kadar Türkiye iç ticaretinin temel dinamiğini oluşturan bir sektör. Emekle, gerçek üretim yapıyor. Bugün bile Gayri Safi Milli Hasılanın sekizde birini sağlıyor. Ve bu sektör 70 milyon kitlenin bugün bile hiç değilse temel üretim malları anlamında yaşamını sağlıyor. Yetmiyormuş gibi bu sektör bu ülkeye çok önemli oranda döviz sağlıyor. Böyle başka bir sektör var mı bilmiyorum. O nedenledir ki tarım sektörü sanıldığı gibi yalnızca köyde oturan yüzde 34'lük kitlenin değil, bütünüyle toplumun, tümüyle ekonominin ve Türkiye'nin sorunudur. Olaya bu bakış açısıyla yaklaşmak gerektiğinin doğru olduğunu düşünüyorum.

Ne var ki bu olumlu saptamalar tarımın sorunlarının çözüldüğü, aşıldığı anlamına da tabii ki gelmiyor. Bugün Türkiye’de tarımsal yapı, çağdaş bir tarımsal yapı özelliğini göstermiyor. Türkiye üretmesi gerekeni üretmiyor. Yeterli verimlilikte kimi ürünler dışında dünya ortalamalarını geçmiş değiliz. Üretilen pazarla eklemleşmiyor. Tarım ekonomiyi bütünleşmiyor. Üreten insanlar örgütsüz, sektör bilgi ve teknolojiyle yeterince buluşmuyor. O nedenle geleceğe bakışta bütün bu boyutları birlik içinde kaldıran, kapsayan doğru değerlendirmeler, tasarımlar yapmak zorundayız.

Tarımın seçiliş öncelikli amaçları neler olmalıdır? Tartışmalıyız. Bu amaçları için ölçülebilir ne tür hedefler öngörülebilir tartışmalıyız. Bu hedeflere ve amaçlara hangi temel stratejilerle erişebiliriz, düşünmeliyiz. Bu stratejileri ne tür politikalarla, ne tür araçlarla yaşama geçirebiliriz, bunları tartışmalıyız.

Bana göre Türkiye tarımı toplumun ve ekonominin orta ve uzun dönem talebini karşılayan, insanı ve doğal kaynakları rasyonel kullanan, ekonomiye en üst düzeyde katma

değer sağlayan, üreticinin refahını ve refahının sürdürülmesini öngören, üretken ve yarışmacı bir vizyonu amaç edinmelidir. Böylesi bir vizyon için ekoloji, doğal kaynağı, insan kaynağını rasyonel kullanan bir tarımsal yapısal dönüşüme gerek vardır. Bir ülkenin güvenliğini, kendine yeterliliğini, dışa karşı yarışmacılığını ve faktör verimliliğini birlikte sağlayan yeni bir üretim doğrultusuna gerek vardır. Bu yetmez. Üretmenin pazarla eklemleşmesi, pazarlanabilir olması, pazarlanabilirlik yeteneğinin geliştirilmesi, katma değerinin geliştirilmesi gerekir.

Yapıdan söz ettim. Niçin? Çünkü değerli izleyenler, dört bine ulaşmış işletme sayısıya, 59 dekara düşmüş işletme ortalama büyüklüğüyle ki, işletmelerin üçte ikisinin de işletme büyüklüğü 18 dekadır (Devlet İstatistik Enstitüsü saptamalarına göre). Bu derece küçülmüş, cüceleşmiş, bu nedenle girdi ve teknolojiyi kullanamayan, kullandığı girdiyi, teknolojiyi daha verimli kılamayan bir yapıdan üretkenlik sağlamak mümkün değil.

Köylülük yapısını sürdürerek tarımda ekonomik niteliğine ulaşmak mümkün değil. Bu yapının belli senaryolarla optimal anlayışa dönüşmesi gerekiyor. Nasıl olacak? En azından fizik anlamında bakarsanız Türkiye'nin kullanılacak toprak miktarı kalmamıştır, belki kimi yamaç yörelerdeki teraslama dışında böyle bir arazi potansiyeli yoktur tarım için. Nüfus artmaktadır, zor bir iş.

Sanayi ve hizmet sektörleri yeterince hızla gelişmediği için bir kısıt olarak karşımızda bulunan tarımdaki yoğun nüfusu kısa dönemde başka sektörlerle taşımak da olası görünmediğine göre bu optimizasyon nasıl sağlanacaktır? Çok zor bir iş. Ama mevcut köylük yapısıyla da tarımda ekonomik gelişim sağlamak mümkün değil. Ne yapmak gerekir? Kanımca bunun ilk yolu, küçük üreticiliğin adam gibi demokratik, ekonomik bir örgütlenme anlayışına dönüşmesidir. Küçük üretici optimal üretim koşullarını ancak örgütlenerek sağlayabilir. Örgütlenmeden daha sonra söz edeceğim ...

Peki işletme yapısının en azından fizik büyüklük olarak gelişmesi olanağı var mıdır? Tartışılabilir, ama bu tür olanakları da kullanmak mümkündür diye düşünüyorum.

Türkiye'deki tarıma elverişli ve kullanılabilir hazine arazileri vardır. Türkiye'de çok büyük işletmelerin, çok verimsiz koşullarda üretim yaptıkları bilinmektedir. Bu işletmelerin işlenmeyen topraklarının ekonomik özendirme ve caydırma yöntemleriyle piyasaya açılması mümkündür. Cüceleşmiş ve artık hiçbir verimli üretim işletmelerin tarım dışına özendirilmesi düşünülmelidir. Buradan bir toprak kaynağı sağlanabilir ve son yıllarda özellikle kuru tarım yörelerinde terkedilen araziler vardır. İnsanlar artık tutunamadıkları için topraklarını kullanamaz noktaya gelmişlerdir. O da bir başka olanaktır.

Bu tür kaynaklardan oluşacak bir arazi varlığı küçük işletmelerin büyütülmesi için kullanılması düşünülebilir. Devlet bu konuda düzenleyici altyapı sağlayıcı, satıcı-alıcı arasında ilişki kurucu ve destek kaynağı sağlayan bir fonksiyon görebilir.

Böylesi bir süreç beraberinde, değerli arkadaşlar son derece önemli mühendislik rollerini gerekli kılacaktır. Toprak belirlemeleri, toprak ihtiyacı olan insanların belirlenmeleri, takas işlemleri, alım satım mekanizmasının işlemleri gibi bir sürü süreç böylesi bir işleyiş beraberinde başta toprak bölümü, kültür tekniği bölümü olmak birçok disiplinlerden ciddi ölçüde kapsamlı mühendislik rollerine ihtiyaç duyacaktır.

Bu yapısal dönüşümün tabii bir de fiziki temeli vardır. Nedir o temel? Önce toprağı verimli kılmak olduğunu söylüyorum. Bu amaçla toprağı koruyan, ıslah eden ve verimli kullanan anlayışları bütünleyen bir temel toprak yasası çıkarılmalıdır. O toprak yasasının devlete verdiği görevleri hakkıyla yerine getirecek uzmanlaşmış bir yeni kurum oluşmalıdır. Toprak Su benzeri. Burada amaç, tarım toprağının kullanımını şimdi olduğu gibi yönetmeliğe değil, tüzüğe bağlamak olmalıdır.

Arazi kullanım planlaması, ülkesel ve bölgesel ölçekte yapılmalıdır. Böylesi bir süreç beraberinde hem kamuda, hem kamu dışında çok önemli mühendis ihtiyacı olanaklarını ortaya çıkaracaktır. Arazi sınıflamasından arazi belirlemesine, arazi kullanım planlamasına, tasarımıdan uygulanmasına kadar, yasa çıkarsa toprak koruma projelerinin tarım amacı

dışındaki arazi kullanımındaki toprak koruma projelerinin oluşmasından uygulanmasına kadar, tarla içi gelişim hizmetlerine kadar, birçok ertelenmiş, ötelenmiş hizmetler Türkiye tarımının geleceği için bu toprağa verilmelidir. Ve bunda en önemli rolü de gelişecek bir kamu hizmeti anlayışı verebilir diye düşünüyorum.

Bu toprak hizmetinin yanında su açısından zengin olan ülkenin su kaynaklarının da rasyonel kullanımı gerekiyor. Bu anlamda bir temel su yasası çıkarılmalıdır. Su yasasının vereceği ödevleri yerine getirecek bir örgütlenme, kamu örgütlenmesini yerine getirmelidir.

Su ekonomisini öngören modern sulama sistemleri yaygınlaştırılmalıdır. Sulama teknikleri geliştirilmelidir. Ve bu sulama hizmetiyle toprak ıslahı hizmetleri eş zamanlı, birbirini tamamlayarak yerine getirilmelidir. Kanımca su yönetimi konusunda ortaya çıkacak gerek kamu hizmeti, gerek kamu dışı süreçler çok ciddi mühendislik rollerine ihtiyaç duyacaktır. Şu anda görünmeyen çok ciddi rollere ihtiyaç duyacaktır.

Ancak söylediğim bu yapısal değişik tek başına yetmez. Türkiye neyi üretmesine, ne kadar üretmesine, hangi nitelikte üretmesine doğru karar vermelidir. Üretim temelinde demin de söylediğim gibi güvenliği, kendine yeterliliği başta olmak üzere, dışa karşı yarışmacılık ve faktör verimini sağlayan bir anlayışa oturtulmalıdır.

Ne üreteceğiz? Bu soruya yanıt vermek çok zor ama birkaç noktanın altını çizmek istiyorum. Kanımca yeni tarımsal üretim doğrultusunun ilk önceliğini toplumun yaşamı için zorunlu olan stratejik ürünler oluşturmaktır. Buğdaydan kırmızı ete, sütten şeker pancarına, yağ bitkisinden yem bitkisine kadar kimilerinin temel ürün, kimilerinin stratejik ürün dediği ürünlerin Türk toplumunun ve ekonomisinin ihtiyacı doğrultusunda kısıtlanmaması, geliştirilmesi gerekmektedir.

İkinci üretim doğrultusunu, bana göre pazarda yarışabilen, pazara ulaşabilen, ekonominin, sanayinin ve ticaretin gerektirdiği ürün grubu oluşturmaktır. Örneğin bu kapsamda pamuk, mısır, soya, tavuk eti, yumurta, su ürünleri gibi temel ürünler de ekonomik nitelikli üretimler olarak projeksiyon haline ortaya konmalıdır.

Bir üçüncü ürün grubunu ise dışa karşı yarışma şansımız olan rekabetçi ürünler oluşturabilir. Örneğin meyve, sebze, zeytinyağı, örtü altı ürünleri, kuru üzüm, kuru incir, yemelik baklagil, -aslında iç piyasanın da ihtiyacı da olan yemelik baklagiller- hatta fındık ve tütün. Bu üretimler de dış pazara yönelik olarak sürdürülmeli ve geliştirilmelidir. Bunun için önce talep eğilimleri kestirilebilmelidir. Hangi gelecekte Türkiye'nin ya da dış pazarın talepleri ne olabilir onu kestirmek, doğru kestirmek gerekmektedir. Bu talep eğilimlerine göre arz projeksiyonlarını hiç değilse kaba hatlarıyla ortaya koymak gerekir. Bu da yetmez, öngörülen üretim büyüklüklerine nasıl erişeceğiz. Toprak kaynaklarımız kısıtlı, su kaynaklarını kullanma olanaklarımız belli, öyleyse bu yeni üretim doğrultusunun bir haritasını yapmak zorundayız. Şu koşullarda ne olabilir, yakın gelecekte sulamaya atılacağımızı beklediğimiz 4 milyon hektar alan da sulamaya açıldığında nerede neleri yokedeceğimizi tasarlamak ve tartışmak zorundayız. Sadece üretimin büyüklüğünü hedef olarak koymak yetmez, sizin kaynaklarınızı da bunu sağlayacak bir planlama demeyeyim ama hiç değilse ekonomik özendirmeyle bölgesel, yöresel ölçeklerde ortaya koyulması gerekir. Tabii böylesi bir üretim devletin emriyle veya planlamayla olmaz, ancak ekonomik özendirmelerle olabilir. Ancak yönlendirici destekleme uygulamalarıyla olabilir ve ancak örgütlü tarım üreticisiyle sağlanabilir.

Değerli arkadaşlar işte böylesi bir üretim sürecinde en belirleyici girdiler bilgi ve teknolojidir. Bilginin gereği doğacaktır, ürün çeşitlenecektir ve bilgi de çeşitlenecektir. Bunların etkin ve verimli kullanımı bilgiyi gerektirecektir, teknolojiyi gerektirecektir. Bilgi gereği bugünkünden çok daha fazla nitelikli teknik elemanı, mühendisliği gerektirecektir. Bilmiyorum, ama böylesi bir doğru üretime yönelmiş Türkiye tarımı öngörülen verimi ancak bu tür bir bilgi donanımıyla sağlayabilir.

Toprak ve su kaynaklarını doğru kullanmak bilgiyi gerektirecektir. Yetiştirme tekniklerini uygulamak bilgiyi gerektirecektir. Ve tabii böylesi bir üretimde son derece önemli bir girdi de teknolojik girdilerdir. Yani bu tür amaçlara yönelmiş bir tarımsal üretimde,

bugünkünden çok daha fazla tarıma ihtiyacı doğacaktır, çok daha fazla fidan, çok daha fazla damızlık ihtiyacı duyacaktır. Öyleyse girdi üretim süreci de gelişmek zorundadır. Girdiyi üretenler, hatta araştıranlar başta olmak üzere üretenler, çoğaltanlar, dağıtanlar ve kullananlar. Bütün bu süreçler beraberinde çok gerekli mühendislik rollerini de taşıyacaktır.

Girdi de yetmez, üreten insanın teknik tarım konusunda bilgilenmesi için son 30 yıldan bu yana ertelenmiş bulunan etkin tarımsal eğitim seferberliğine geçmek gerekmektedir. Tarım Bakanlığı en azından yeni bölgeler ve dezavantajlı yöreler konusundaki tarımsal sorumluluğunu eğitim anlayışına dönüştürmelidir.

Tabii eğitim yayını yalnız kamu kesimiyle kısıtlı olamaz. Bugün dünyada da gelişen kamu dışı yayın yöntemleri son derece etkili olmaya başlamıştır. Böylesi bir üretim sürecinin gerektirdiği bilgi için kamu dışında üretici örgütlerinin eğitim yayını geliştirilmelidir. Gönüllü kuruluşların eğitimi yayını geliştirilmelidir. Tarıma girdi sağlayanlar çoğunlukla mal satmak için bunları yapıyorlar, ama eğitimi ve denetimi bir süreç haline getirilebilir, geliştirilebilir. Tarımdan çıktığı alan sanayilerin bu rolleri geliştirilebilir diye düşünüyorum. Ve bir de tabii bugün kimi bölgelerimizde tarımın para kazandığı polikültür tarım yapılan yörelerimizde, Akdeniz kuşağı, Ege gibi giderek yaygınlaşmaya başlayan serbest ziraat mühendisliği ve danışmanlık sisteminin ilkelere, kurallara bağlanması gerekmektedir.

Böylesi bir tarım tekniği, toprak su kaynakları kullanımı, girdi üretimi dağıtım süreçleri ve eğitim yayın süreçlerinin tümü bugünkünden çok daha fazla yoğun ve yaygın, etkin ziraat mühendisliği teknisyenlik hizmetlerine ihtiyaç duyacaktır.

Bu arada şu andaki Tarım Bakanlığı'nın yönetimi ve denetiminde olan birçok süreçte bugün bile varolandan çok daha fazla ve kalitede üretim mümkündür. Bugün sadece bildiğim kadarıyla zirai mücadele alanında geçerli olan teknik eleman çalıştırma zorunluluğu, Bakanlığın ilgi alanına giren birçok alanda da yaygınlaşabilir. Örneğin tohum, fide, fidan, damızlık hayvan ve biyolojik girdi üreten oluşumlarda bu koşul getirilebilir. Hatta bu birilerinin dağıtım süreçlerinde Tarım Bakanlığı bu koşulu arayabilir.

Hayvancılık ve yem bitkisi desteği veriliyor, yeterli olduğu tartışılabilir, ama geliştirilmesi gerekir. Bu tür desteklerin uygulanmasında mühendislik formasyonu koşul olarak aranabilir. Sözleşmeli tarımı, Tarım Bakanlığı denetliyor, ama bu süreçte teknik eleman kullanımı gibi koşul yok. Bunlar düşünülebilir. Ekonomik tarımı, Tarım Bakanlığı bir yönetmelik olarak tebliğle yönlendiriyor, denetliyor, ama ekonomik tarımda da teknik eleman koşulu aranmıyor. Aranabilir. Hayvancılıkta soy kütüğü sistemine yavaş da olsa geçmeye başladık. Ama o süreçte de teknik eleman koşulu bildiğim kadarıyla yok, bunlar da düşünülebilir. Yatırım kredilerinden tarım sigortasına kadar Bakanlığın denetimindeki birçok alanda bu uygulamalar artırılabilir. Ama çok daha önemlisi, Bakanlığın desteğinde kurduğu, kaynak ve kredi sağladığı tarımsal kooperatiflerin hem üretiminde, hem uzmanlık hizmetlerinde teknik eleman ve mühendislik rolleri geliştirilebilir ve büyük olanak sağlayabilir. Her kooperatifin bunu yapması mümkün değildir, ama bu noktadan başlayarak belli ekonomik özelliklere, niteliklere erişmiş olanlarda başlayarak bunu geliştirmek mümkündür.

Değerli Arkadaşlar,

Yapısal dönüşüm ve üretim doğrultusu da yetmiyor, bir üçüncü temel stratejik alan da pazar. Tarımın pazarla eklemleşmesi yeterli değil. Tarım üreticisi pazarda yok. Tarım üreticisi pazarda örgütüyle yer almalı, rol almalı ve yararını savunmalıdır. Borsa sistemi gelişmelidir. Vadeli ürün borsa sistemiyle üretimin yönlendirilmesine yardımcı olunabilir. Borsa sisteminde de üreticiler ve örgütleri de yer almalıdır. Tarım üreticisi pazardan habersiz, iç ve dış pazar eğilimlerini sektöre yansıtan doğru enformasyon sistemleri kurulabilir. Bütün bunları devlet yapabilir, yapmalıdır. Para nereden? Bu ülkede 50 milyar doları banka hortumlanmasına giden bu ülkede istenirse buna kaynak bulunabilir.

Bir önemli pazar aracı da, birçok ileri ülkede uygulanan pazarlama kredisi sistemi. Ürettiği anda ürünü değeri fiyata satamayıp da bir süre sonra uygun fiyat bulduğunda

satmasına olanak tanıyacak depolama sistemiyle ve o süreçte alacağı düşük faizli kısa vadeli kredileme mekanizması sektörün pazar değerinin gelişmesi anlamında son derece önemlidir.

Bütün bu süreçlerdeki devletin yatırımı, desteği ve katkısı gibi mekanizmalar beraberinde her disiplinden meslektaşlarımıza ciddi mühendislik rollerinin ihtiyacını ortaya çıkaracaktır.

Şimdi yapısal dönüşüm, üretim doğrultusu ve pazar gibi üç ana strateji koyduk ve bunu nasıl yaşama geçireceğiz, bu da çok önemli. İşte burada bana göre tarım politikası ve araçları gündeme geliyor. Bu üç ana başlıkta ortaya koyduğum stratejik yönelmenin ekonomik dinamiğini doğru destekleme politikaları oluşturmalıdır. Toplumsal dinamiğini demokratik üretici örgütlenmesi oluşturmalıdır. Bilimsel dinamiğini ise teknoloji oluşturmalıdır.

Türkiye’de bugüne kadar uygulanan desteklerin birçok yararları olduğu gibi sorunlar yarattığını da biliyoruz. Onu yerine getiren yeni uygulanan sisteminin de tarımla ilgili olmadığını biliyoruz. Türkiye doğru, seçici ve amaçları net olan , öngörülen değişimi hedefleyen yeni destekleme uygulamalarına geçmelidir.

Bu desteklerin temel amacı, hedefi optimal üretim anlayışı olmalıdır. Bu amaçla önce baştan söylediğim gibi toprak ve su kaynakları yönetim ve kullanımı için devletin hizmetleri gelişmelidir. Bu da bir destektir.

Pazar sürecinde destek gerekmektedir. Ama asıl üretimle ilgili desteklerin yeni bir anlayışla yapılması gerekmektedir. Kanımca bu alanda hem üreticinin hakkını aldığı, hem tüketici ve sanayicinin dünya fiyatlarından uygun fiyatla ürün alabildiği birçok ülkede uygulanan fark giderici fiyatlama yöntemleri de uygulanabilir.

Böylece hem piyasanın fiyat yapısı bozulmayacaktır, hem üretici hakkını alacaktır, hem tüketici ve sanayici dünya fiyatına uygun bir fiyatla mal pazarlamış olacaktır.

Bu yöntem tabii her üründe uygulanamaz, ama öncelikle temel ürünlerde başlayarak yaygınlaşmasında yarar vardır. Üretim fazlası olan ürünler için yeni alternatif ürün önermenin yanında telafi edici, kısa ve orta süreçte üreticiyi koruyucu destekler yapılabilir.

Kaliteli ürün için bugün birkaç üründe yetersiz uygulanan prim yöntemi yaygınlaşabilir. Ve tabii tarım bankası anlayışını geliştirmek gerekiyor.

Bütün bu süreçler de beraberinde zorunlu olarak, doğal olarak yeni mühendislik hizmetlerine ihtiyaç duyacaktır.

Çünkü bu destek anlayışı kamuya birçok hizmetleri yükleyecektir. Kamuda mühendislik rollerine ihtiyaç çoğalacaktır. Belki bir destekleme kurumu kurmak gerekecektir. Özerk, ve katılımcı yapı, kamu bünyesinde de oluşabiliyor. TEMA ekseninde de geliştirilir. Böylesi bir kurumlaşma beraberinde birçok kamu hizmetini, birçok kamu hizmeti de beraberinde birçok mühendislik hizmetini zorunlu hale getirecektir.

Tabii bütün bunlar olsun yapılsın ama tarımdaki üretici örgütlenmeden ne optimal üretim anlayışına geçilebilir, ne üretiminin hakkını alabilir, ne karar süreçlerinde yer alabilir. O bakımdan demokratik, ekonomik nitelikli ve bence kooperatifçilik ekseninde bir örgütlenmeyi Türkiye ölçeğinde ciddi bir proje olarak ortaya koyup yaşama geçirmek gerekmektedir.

Böylesi bir örgütlenme genel tasarımdan örgüte, kooperatif yönetimine, uzmanlık hizmetlerine kadar her disiplinden mühendislere son derece yaygın, etkin yeni mühendislik rolleri tanıyacaktır. Belki bu düş gerçekleşir ise, düş diyorum ama bunları düşünmek zorundayız en azından şu an mesleğimizin karşısında bir karabasan gibi doğan istihdam ve yeterlilik sorunu da büyük ölçüde aşılabacaktır.

Son sözümü ifade ediyorum. Yapısal dönüşüm, üretim doğrultusunu pazarda eklemleme stratejileri, bunları sağlayacak yeni destekleme politikası, yeni örgütlenme politikası, yeni bilgi teknoloji politikası gibi bu süreçlerin tümü her aşamada bilgiye ihtiyaç

duymaktadır. Çağdaş bilgiyi ve teknolojiyi bu süreçlerle eklemleştiremediğimiz sürece sorunların çözümü mümkün değildir. Hangi senaryoyu uygularsak uygulayalım, bu senaryonun belirleyici bilimsel temeli bilgi ve teknoloji dolayısıyla mühendislik olacaktır.

Tabii bütün bunlar yalnızca tarım politikalarıyla gerçekleştirilemez. Bu politikaların doğru, makro toplum ve ekonomi politikalarıyla birlikteliği gerekmektedir.

Değerli arkadaşlar, bir sorun eğer toplumsal, ekonomik, teknolojik, hatta kültürel özellik taşıyorsa, doğal olarak siyasal nitelik de taşımaktadır. O bakımdan böylesi bir senaryonun yaşama geçmesi için doğru siyasal bakışa ihtiyaç vardır. Özgür insanı, demokratik toplumu, üretken ekonomiyi, dengeli paylaşımı birlikte öngören insan odaklı bir Türkiye gelişme projesine, programına ihtiyaç vardır.

Sabrınız için çok teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Nafi Baytorun

Oturum Başkanı

Sayın Mahir Gürbüz'e güzel sunumları için teşekkür ediyoruz. Şimdi bugünkü oturumumuzun ikinci konuşmacısı Sayın Aytekin Berkman hoca. Ben Mahir Gürbüz Beyi çok kısa tanıttım çünkü tanıyorsunuz, tüm Türkiye tanıyor.

Şimdi Aytekin Berkman'ı da yakından tanıyorsunuz. Uzun süre Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanlığı yaptı. Bir dönem Harran Üniversitesi Rektörlüğü ve akabinde de YÖK Denetleme Kurulu Başkanlığını yürüttü. Hala bu görevi yürütüyor.

Sayın hocamızı kürsüye davet ediyorum. "Tarım ve Gıda Alanında 2023 Yılında Nasıl Bir Türkiye" konusunda bildirimlerini sunmak üzere. Buyurun sayın hocam.

**TÜRKİYE TARIMINA ÖNGÖRÜLEN VİZYON:
“2023 YILINDA NASIL BİRE TÜRKİYE”
TÜBİTAK VİZYON 2023- BİLİM ve TEKNOLOJİ ÖNGÖRÜSÜ PROJESİ SONUÇLARI**

Prof. Dr. Aytekin BERKMAN
YÖK Denetlene Kurulu Başkanı

1. Giriş

Bilgi çağı olarak da adlandırılan, ileri teknoloji çağını yaşadığımız 21. asırda, kalkınmakta olan ülkemizin çağdaş medeniyetler düzeyine erişmesi hatta daha da ötesine geçmesi hedeflenmektedir. TÜBİTAK’ın yönetiminde 2003 yılında başlayan Türkiye’nin gelecek yirmi yıllık bilim ve teknoloji önceliklerini belirlemeyi amaçlayan **Vizyon 2023 Bilim ve Teknoloji Stratejileri “Teknoloji Öngörüsü”** projesi, Cumhuriyetimizin kuruluşunun yüzüncü yılında; bilim ve teknolojiye hakim, bilim ve teknolojiyi bilinçli kullanan ve yeni teknolojiler üretebilen, teknolojik gelişmeleri toplumsal faydaya dönüştürebilen bir refah toplumu yaratmayı hedeflemektedir. Proje iki tematik, on sosyo-ekonomik olmak üzere on iki panelden oluşmaktadır. On sosyo-ekonomik panelden birisi **Tarım-Gıda Paneli**’dir.

1.1. Tarım ve gıda faaliyet alanının özellikleri

Tarım ve Gıda Paneli faaliyet alanının özellikleri, diğer panellerden farklı bir yapı göstermektedir. Tarım içerisinde bitkisel üretim, hayvansal üretim ve su ürünleri olmak üzere üç büyük grup yer alırken; ormancılık da bir diğer büyük sektörü oluşturmaktadır. Panelin isminde de yer alan gıda, tüm ürünlerin değerlendirildiği tek bir panel konusu olabilecek özelliktedir. Bu nedenle panelde çalışma planı yapılırken bu beş ana sektör ayrı ayrı ele alınmış; aynı sistematik içerisinde değerlendirilmiş ve birbiri ile ilişkili olan bölümler bir arada irdelenmiştir.

Bitkisel, hayvansal, su ürünleri ve mikrobiyal üretim ile gıda ve ormancılıktan oluşan yapının sürdürülebilirlik ilkelerine uygun olarak geliştirilmesi, değerlendirilmesi, iç ve dış ticareti, desteklenmesi, kredilendirilmesi ile bu üretimde kullanılan girdilerin temini, gıda üretimi, güvenliği ve güvenilirliğinin sağlanması, toprak ve su kaynakları ile bitki ve hayvan gen kaynaklarının korunması, kullanılması ve geliştirilmesi, çiftçilerin topraklandırılması, arazilerin toplulaştırılması, stratejik ürünlerde üretimin garantiye alınması, arzın sürekliliğinin temini, üreticinin kalkındırılmasının sağlanması, teşkilatlandırılması, üretici gelirinin ve pazarın istikrara kavuşturulması gibi hususları kapsayan bir içeriğe sahip olan tarımı; toprak, su, bitkisel, hayvansal, su ürünleri ve mikrobiyal üretim materyali ile tarımsal girdileri optimum düzeyde kullanmak suretiyle yapılan üretimin tüm ekonomik, ekolojik, teknolojik ve toplumsal boyutlarını formasyon olarak kavrayan ve kapsayan bir bütün olarak tarif etmek mümkündür.

Türkiye ekonomisinde tarım ve gıda sektörü nüfus ve istihdam, beslenme, sanayiye ham madde temini, milli gelir, sanayi ürünlerinin tüketicisi olmak yönlerinden önemli bir yere sahiptir. Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi zorunludur. Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir.

Kaynak kullanımının, bugün olduğu kadar geleceğin ihtiyaçları ile de tutarlı bir duruma getirilmesi için bir değişim süreci olarak ifade edilen sürdürülebilir kalkınma; tarımsal faaliyetler ve çevre çalışmaları ile çok yakından ilgilidir. Bazı yeni dönem fütüristleri; birinci dalgaya tarımı, ikinci dalgaya sanayiye ve üçüncü dalgaya da bilgiyi koyarak, tarihin içindeki gelişme seyrini izah etmektedirler. Oysa geride bıraktığımız son yüzyılda, tarımsal üretimin bazı kısımlarında 3 ile 28 kat arasında değişen verim artışları elde edilmesinin temelinde; bilginin edinilmesi, üretilmesi ve muhafazasında sağlanan yeni boyutlar ve bilginin üretime her geçen dönem daha çok sokulması gerçeği vardır. Bunun yanında tarım, iki binli yılların en stratejik sektörü olacaktır. Çünkü üçüncü milenyumda gıda ve suya ulaşmak ülkeler için daha sıkıntılı olacak ve bu dönemin mücadeleleri, söz konusu iki stratejik maddeye ulaşma kurgusu ile cereyan edecektir. Bu nedenle Tarım ve Gıda alanında 2023 için kurgulanacak vizyon büyük önem taşımaktadır.

1.2. Panelin yapısı ve çalışma programı

Tarım-Gıda paneli bitkisel ve hayvansal üretim ile bu üretimin yürütülmesinde etkili olan tüm alanları, gıda sektörünü, su ürünleri ve ormancılık faaliyetlerini kapsayan beş büyük alandan oluşmaktadır. İlgili sektörlerin her birisi ise topraktan çevreye, endüstriden günlük hayatımıza akseden, diğer tüm sektörlerle ilişkisi olan, en önemlisi de iklimsel etkenlerden en fazla etkilenen alanlardır. Tarım-Gıda panelinde çalışma programının yürütülmesi aşamalarında elde edilen deneyimler gelecekte bu alandaki çalışmaların daha etkin yürütülmesinde yararlı olacaktır. Zira, ele alınan sektörlerin birbirinden çok farklı özellikleri de dikkati çekmektedir. Örneğin, gıda sektörü hammadde temini açısından tarım ve su ürünleri sektörü ile doğrudan ilgili olmasına rağmen, çalışma şekli ve Türkiye açısından ulaşılan yapı oldukça farklılık arz etmektedir. Özellikle Üniversite ve Kamu kesimince panel çalışanlarının sayısının sınırlandırılması, bir eksiklik gibi algılanmıştır. Ancak panel çalışmalarının başlamasıyla, eksikliği hissedilen alanlarda özellikle Üniversite ve Kamu kesiminde çalışanlarla kurulan ilişkilerle gerekli açılımlar sağlanmıştır.

Proje takvimine göre birinci aşamada tarım ve gıda öngörüsü paneli, yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda sektörün dünya ve Türkiye'deki mevcut teknolojik, ekonomik ve yapısal durumu ile yirmi yıl geriye ve ileriye doğru bir projeksiyon yaparak, eğilimleri belirlemiştir. Bu durum tespitinden sonra gelecek için bir vizyon kurgulanarak, bu vizyona erişebilmek için ulaşılmış gereken sosyo-ekonomik hedefler belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen on teknoloji alanı ve bu teknoloji alanlarına giren 99 teknolojik faaliyet konusu belirlenen sosyo-ekonomik hedeflere ulaşmada gerçekleştirilmesi gereken faaliyetler olarak ön raporun kapsamını oluşturmuştur. Bu teknoloji alanları ön rapor öncesi panel üyeleri tarafından puanlanmış ve öncelikler belirlenmiştir. Aynı şekilde her bir teknoloji alanı içerisinde teknolojik faaliyet konuları da puanlanarak öncelik sıralaması gerçekleştirilmiştir (ağırlıklı puanlama). Her bir teknoloji alanı için güçlü yanlar, zayıf yanlar, tehditler ve fırsatlar ortaya konulmuştur (SWOT analizi). Böylece **“Tarım-Gıda Paneli”** Birinci Aşama olan **“Vizyon Oluşturma”** çalışmasını tamamlamıştır.

Vizyon 2023 projesinin ikinci aşaması olan **“Yaygınlaştırma”** sürecinde, panelin birinci aşamada ortaya koyduğu öngörüler, tarım, gıda, ormancılık ve su ürünleri sektörlerinde çalışan ilgililere ulaştırılmış, Antalya, Ankara, Eskişehir, Hatay, Samsun, Tokat, Trabzon, Tekirdağ, İzmir ve Mersin illerinde sunumlar yapılmış, izleyenlerin Teknoloji Alanları (TA) ve Teknolojik Faaliyet Konuları (TFK) hakkındaki görüş ve önerileri anket çalışmalarıyla alınmıştır. Anketlerde verilen ağırlıklı puanlar değerlendirilerek gerek teknoloji alanlarında, gerekse teknolojik faaliyet konularında panel görüşü de dikkate alınarak yeniden bir sıralama yapılmış ve bu görüşler raporun 4. maddesi çerçevesinde TA ve TFK'ların oluşturulmasında değerlendirilmiştir.

Vizyon 2023 projesinin üçüncü aşaması olan Delfi sorgulamasında yer alan Delfi ifadeleri (73 adet) panelimizce hazırlanmış ve proje ofisince iki aşamalı bir anket şeklinde Delfi sorgulaması gerçekleştirilmiştir. Raporunda 64 Delfi, 31 ek Delfi ifadesi kullanılmıştır. Delfi uzman sorgulamasında Tarım-Gıda Delfi ifadelerini 1002 kişi yanıtlamıştır. Tüm panel grupları için cevap alınan 2294 adet Delfi anketinin % 43.7'si Tarım ve Gıda paneline aittir. Tarım-Gıda Paneli Delfi anketine cevap verenlerin % 18.2'si kadın, % 81.8'i erkek olup kadın katılımcıların oranıtüm panellerdeki genel ortalamanın (% 16.5) üzerindedir. Yanıtlayanların çalıştıkları kurumlara göre dağılımında üniversite % 71.6, kamu % 21.3, ticari kesim % 7.1 pay almıştır. Delfi sorgulamasına yanıt verenlerin % 30.7'si uzmanlığının bulunmadığını, % 34.7'si uzmanlığının az, % 23.5'i yeterli ve % 11.1'i ise yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

Panel, son aşamaya kadar yürütülen çalışmaları değerlendirerek faaliyet alanlarıyla ilgili öngörülerini gözden geçirmiş ve Delfi uzman sorgulaması sonuçlarından da yararlanarak, öncelikli TFK ve TA'ların hangi yetenekler üzerine inşa edileceğini, bu yeteneklerin edinilmesindeki sorunları, darboğazları ve bunların aşılması için gerekli bilim-teknoloji-yenilik (BTY) politikalarını belirlemiştir. Ayrıca her bir öncelikli TFK için gerekli teknolojileri, yetenekleri ve BTY politikalarını zaman ekseninde gösteren teknoloji yol haritaları hazırlanmıştır. Sosyoekonomik faaliyet alanında öngörülen hedeflere ulaşabilmek için gerekli görülen yasal, idari, mali, kurumsal vb. önlem ve politikalar panel tarafından raporda açıklanmıştır.

Tarım-Gıda paneli, yaygınlaştırma çalışmaları sırasında toplum kesimlerine mümkün olduğunca ulaşmış, kapsamlı görüş ve önerileri toplamıştır. Bu çalışmadan çıkarılabilecek yöntem ve organizasyona yönelik sonuçlar ise şöyle sıralanabilir;

- Birinci aşama olan “ Vizyon Oluşturma” için verilen süre oldukça kısıtlı kalmıştır. Ayrıca Delfi sorgulaması için ifade hazırlama ve yaygınlaştırma çalışmalarının aynı döneme gelmesi, çalışma aralıklarının daha iyi planlanmasını gerektirmiştir.
- Panel üyelerimizin olağanüstü gayretleri ile oluşturulan bu raporun, dünyadaki gelişmelere paralel olarak, gelişmelerin izlenip içeriğinin güncelleştirilmesi ve belirli zaman aralıklarıyla yeni raporlar hazırlanması gereklidir.
- Panel üyeleri öngörü çalışmaları konusunda birikim ve deneyim kazanmış, benzeri konularda ileride yapılabilecek çalışmalara katkı verecek düzeye gelmiştir.

2. Tarım ve gıda faaliyet alanının teknolojik, ekonomik ve yapısal durumunun değerlendirilmesi

2.1. Türkiye’deki durum

Tarım ve gıda sektörü Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Türkiye ekonomisinin gelişmesinde nüfus, istihdam, beslenme, hammadde temini, GSMH ve dışarıya katkısı nedeniyle çok önemli bir rol oynamış olup, halen ekonominin önemli bir parçasını oluşturmaya devam etmektedir. Tarımın, 2001 yılı itibarıyla, GSMH içindeki payı % 12.2, tarım, ormancılık ve balıkçılığın toplam ihracat içindeki payı ise %7.2’dir. Ancak, tarıma dayalı sanayilerin ihracatı da eklendiğinde bu oran % 48’e kadar çıkmaktadır. Tarım sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdama oranı % 35.4’tür. Tarımın GSMH ve toplam ihracat içindeki payı oransal olarak azalırken, tarımdaki aktif nüfus ve istihdamın yüksek düzeyde olması ve beslenme ile doğrudan ilişkisi nedeniyle tarım, ekonomideki önemini korumaktadır.

Rasyonel tarımın yapıldığı ülkelerde tarımsal ürünlerin % 60’ı, ülkemizde ise % 25-30’u gıda sanayiinde değerlendirilmektedir. Gıda sanayi için tarım sektörü vazgeçilmez bir hammadde kaynağıdır. Ülkemizde gıda sanayi son 20 yılda teknolojik açıdan dünya çizgisini yakalamıştır. Ancak finansman ve kaliteli hammadde yetersizliği nedeniyle düşük kapasite ile çalışmaktadır. Bu da maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Özel sektörde genel kapasite kullanım oranı 2000 yılında % 66.6 iken, 2001 yılında % 63.0’e düşmüştür.

Ülkemizde bitkisel üretimde kullanılan yaklaşık 27 milyon ha tarım arazisi vardır. Bu miktarın büyük bir kısmı (24 milyon ha) tarla arazisidir. Tarla arazisinin her yıl yaklaşık 5 milyon ha’ınada bırakılmaktadır. Tarım arazilerimizin 12 milyon ha’ı sulanabilecek durumdadır. Ancak, ekonomik olarak bunun 8.5 milyon ha’ı sulanabilecek duruma gelmiştir. Fiilen sulu tarım yapılabilen alan miktarı ise 4,5 milyon ha’dır. Sulanabilen alanlarda genellikle yüksek piyasa değeri olan endüstri bitkileri, yağlı tohumlu bitkiler ve yem bitkileri üretimi yapılmaktadır. Sebze ve meyve üretimi yapılan alanların büyük çoğunluğu ise sulanan alanlardır.

2000 Genel Tarım Sayımına göre Türkiye 'de 3.967.000 tarım işletmesi bulunmaktadır. İşletmelerin yaklaşık %3.6 'sı sadece hayvancılık ve % 96.4 'ü bitkisel üretim ile hayvancılığınbirlikte yapmaktadır. Ortalama işletme büyüklüğü ise yaklaşık 5.9 hektardır.

Bütün bu gelişmelere karşın ülkemizde sertifikalı, doğru çeşit kullanım oranı % 30-35'i geçmemektedir. Batı ülkelerinde ise mevcut çiftçilerin % 80-95'i tescilli çeşit kullanmaktadır. Verim düşüklüğünün en önemli nedenlerinden biri de sertifikalı tohumluk değiştirme sıklığının düşük olmasıdır. Hibrit tohumlar başlangıçta mısır gibi tarla bitkilerinde ağırlıklı olarak kullanılmaya başlanmış ve son yıllarda sebze türlerinde de yaygınlaşmıştır.

Kullanılan tarımsal teknikler ve gelişmişlik düzeyi açısından bölgesel farklılıklar büyüktür. Akdeniz, Ege ve Marmara bölgeleri tarımsal teknolojilerin yüksek düzeyde uygulandığı bölgelerdir. Türkiye tarımı makineleşme bakımından gelişmiş ülkelere yakın bir görünümündedir. Traktör başına işlenen alan, kuzey Akdeniz ülkelerinde 7-23 ha, güney Akdeniz ülkelerinde 88231 ha, Türkiye’de ise 31 ha’dır. Farklı ekolojilerin bulunduğu Türkiye’de, solar enerjinin yüksek düzeylerde olması subtropik meyvelerin dahi yetiştirilmesini mümkün kılmaktadır. Ayrıca, 270 günlük büyüme ve gelişme periyodunun olması, bazı sulu alanlarda yılda 2-3 ürün alınmasını olanaklı kılmaktadır. Bununla beraber, Doğu Anadolu’da büyüme periyodu 60-90 gün olduğundan bazı bitkiler olgunlaşmadan hasat edilmektedir. Türkiye bitki çeşitliliği açısından 3.708’i endemik, yaklaşık 11.000 otsu ve odunsu bitkinin doğal olarak yetiştiği dünyanın en zengin ülkelerinden birisidir.

Tarım sektörü içerisinde hayvancılık faaliyetinin yeri, sanayileşmiş ve aynı zamanda tarımda ileri olan

ülkelere göre oldukça geridir. Tarımsal üretimde hayvancılığın payı su ürünleri ve ormancılık hariç % 23 seviyesindedir. Ülkemiz doğal kaynaklar ve ekolojik şartlar itibarıyla süt hayvancılığına elverişlidir. Ancak, planlı dönemin başladığı 1960'lı yıllardan sonra bitkisel üretim daha fazla teşvik edildiği için hayvancılıktan daha hızlı büyümüştür. Türkiye'de hayvancılığın temel problemlerinden birincisi, büyük ve küçükbaş hayvanlarda verim kapasitesi yüksek hayvanların oransal olarak azlığıdır. İşletmelerin küçük kapasiteli olması, teknik ve sağlık hizmetlerini ve üretilen ürünlerin işleme tesislerine gitmesini engellemektedir. Diğer hayvansal üretim konularında da makro gelişmişliğin yetersizliği nedeniyle kendine özgü sorunlar bulunmaktadır.

Ortalama 5.9 ha tarım arazisi ve 4 baş sığıra sahip olan işletmelerde üretimin artırılması zordur. Miras sistemi ile işletmelerde arazi sürekli küçülmüş ve işletme sayıları artmıştır. İşletme ölçeği artan ve sayıları azalan AB ülkelerinde ortalama işletme büyüklüğü 44 baş inek seviyesindedir. AB ülkelerinde 40 baştan az ineğe sahip işletmeler rekabet güçlerinin azalması nedeniyle kapanmaktadır. Son yirmi yılda hayvan sayısı önemli oranda (% 26.9) azalmıştır. Buna rağmen ülkemiz hayvan varlığı açısından Avrupa, hatta dünyada ön sıralardadır. AB ülkelerinde hayvan başına süt verim ortalaması Türkiye'dekinden yaklaşık 3.5 kat daha fazladır.

Kişi başına hayvansal ürün tüketimi dünya ortalamasının üzerinde, ancak gelişmiş ülkelerden düşüktür. Tüketilen gıdaların büyük bir kısmı (% 85) bitkisel ürünlerden sağlanmaktadır. Nitekim, Türkiye 'de kişi başına tahıl tüketimi, İtalya'dakinin yaklaşık iki katı iken, hayvansal ürün tüketimi yarıskadardır.

Türkiye'de kırmızı et ve mamulleri üretiminin büyük bir bölümü büyükbaş hayvanlardan sağlanmaktadır. Kırmızı etin yaklaşık % 50'sinin "Kayıt Dışı" üretildiği tahmin edilmektedir. Türkiye'de besin tüketim deseninde tahıl ve tahıl ürünlerinin ilk sırada yer aldığı, bunu sebze tüketiminin izlediği, et ve et ürünlerinin tüketim oranının (% 3) diğer gıda grupları içerisinde en az olduğu bilinmektedir. Üretim-tüketim dengesinin kurulamaması, ekonomik koşullar ve hayvan varlığındaki azalmalar sonucunda kırmızı et ihracatı, üretimin % 3'üne düşmüştür.

Ülkemizde üretilen sütün % 21 kadarı modern işletmelerde sağlıklı ortamlarda ve sağlıklı ambalajlarda işlenip değerlendirilirken, geri kalanın yarısı mahalli mandıralarda süt ürünlerine işlenmekte, geri kalanı ise sağlıksız koşullarda sokak sütçüleri tarafından pazarlanmaktadır.

Hayvancılığı ileri olan ülkelerle karşılaştırıldığında ülkemizde tavukçuluk hariç, işletme kapasiteleri düşük, birim hayvandan alınan verim seviyesi az ve üretim maliyetleri yüksektir. Bu durumun çeşitli nedenleri arasında kaba yem miktar ve kalitesindeki yetersizlik, yem fiyatlarının yüksekliği, hayvanların genetik kapasitelerinin yetersizliği, işletme şartlarının entansif üretim için uygunsuzluğu, hayvansal üretimde karlılığın azlığı, teknik bilgi ve becerinin yetersizliği yer almaktadır. Hayvan ıslahı ve üretimin daha karlı hale getirilmesi için yeni teknolojilerin kullanımına ilişkin çalışmalar yetersizdir. Koyun ve keçide ise mevcut populasyonun büyük çoğunluğu düşük verimli yerli ırklardan oluşmaktadır. Bu alanda işletme şartları yüksek verim yeteneğine sahip hayvanlarla çalışmaya uygun değildir.

Ülkemizde hayvan hastalıklarıyla yeterli mücadele edilememektedir. Bu durum birim hayvandan elde edilen verimin azalmasında etkin bir faktördür. Yine işletmelerin küçük ölçekli olmasının nedeniyle etkili sürü yönetimi sağlanamamaktadır. Genel olarak, hayvansal üretim faaliyetinde bulunan işletmelerimiz, AB ülkelerindeki yetiştiricilerle rekabet edecek güçte değildir.

Hayvancılıkta üretim maliyetlerindeki payı % 70'lere varan yemin fiyatı ürün fiyatlarına oranla yüksektir. Sektörün temel dayanağı olan hayvancılık kesiminin son on yıllık dönemde içine düştüğü çok yönlü sıkıntılar hayvansal üretime dayalı sanayideki yapısal sorunların giderek ağırlaşmasına neden olmuştur. Yem üretiminde teknik ve sağlık koşulları açısından eksiklikler vardır. Yem fabrikalarında kapasitenin küçülmesi ileri teknoloji kullanımını sınırlamaktadır. AB ve ABD'de sürekli gelişen bir yem teknolojisi mevcuttur. Bu ülkelerde pelet yem üretimi yükselmiş, yemlerin yararlılığını iyileştirmek ve zararlı mikroorganizmalar yönünden risksiz yem üretmek amacıyla ekspander ve ekstruderlerin kullanımı artmıştır. Silolamadan ambalajlamaya kadar yeni teknoloji ve biyoteknoloji ürünleri yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca gelişmiş laboratuvar imkanları ile hammadde ve yem kalitesi etkin kontrol edilmektedir. Ülkemizde fabrikaların büyük çoğunluğunda basit analizleri yapacak laboratuvar bile bulunmamaktadır. Gelişmiş ülkelerle rekabet edebilir yem üretimi için

hammaddeyi, enerjiyi, işgücünü, bilgiyi ve teknolojiyi etkin kullanarak üretim maliyetini düşürmek ve yeni teknolojilere sahip büyük kapasiteli fabrikaları teşvik etmek gerekmektedir.

Üretim yetersizliği nedeniyle temel yem maddelerinden mısır, soya ve yem katkılarının ithalatı zorunlu hale gelmiştir. İthal girdilerin yem üretimindeki payının % 40'lara çıkması, uygulanan vergi oranlarının sık değişmesi, döviz kurlarındaki istikrarsızlık, sektördeki ekonomik sorunları ağırlaştırmaktadır. Karma yem, 1973 yılında yürürlüğe giren 1734 sayılı Yem Kanunu ve buna bağlı Yem Yönetmeliği ile üretilmektedir. Mevzuat değişen bilim, teknoloji ve sosyo-ekonomik koşullara cevap vermekten uzaktır. Gerek hayvancılık ve hayvansal üretim gerekse karma yem mevzuatının AB müktesebatına uyum çalışmalarına başlanılmış, ancak istenilen seviyeye ulaşılamamıştır.

Ülkemizde, tarımda teknoloji kullanımı yeterli değildir. Yalnız, gıda alanında teknoloji kullanımının daha ileri ve yaygın olduğu söylenebilir. Türkiye'de kullanılan teknolojiler yada teknoloji ürünü olan girdilerin önemli bir bölümü ithal edilmektedir. Bu durumun değişmesi yönündeki gelişmeler yavaş, yetersiz ve ülkeye özgü olmaktan ziyade taklit niteliği taşımaktadır. Tarımda bilgi ve teknoloji üretiminin önemli engellerinden biri şüphesiz, yapısal ve ekonomik sorunların doğal sonucu olarak teknoloji talebinin düşük olmasıya da ithalatın tercih edilmesidir.

Denizleri, tabii gölleri, baraj göl ve göletleri ve akarsuları ile su ürünleri açısından büyük bir potansiyele (26.2 milyon ha yüzey alan) sahip olan Türkiye'de teknolojideki hızlı gelişmelere rağmen, üretim artış hızının azaldığı görülmektedir. Bu da, balık stoklarının zorlandığını göstermektedir. Son yılların en yüksek değerine 1988 yılındaki üretimle (676.004 ton) ulaşılan ülkemizde, su ürünleri üretiminin büyük bir kısmı denizlerden avcılıkla elde edilmektedir. Son yirmibeş yılda uygulanan teşviklerle kurulan kooperatifler tarafından yurt dışından teknoloji transferi sağlanarak balıkçı gemilerinin motor gücü ve ağ büyüklüğü yükselmiş ve su ürünleri sektörü avcılık ve av araç gereçleri bakımından dünya standartlarını yakalamıştır. Mevcut su ürünleri potansiyelimize ilişkin çalışmaların yeterli olmaması sebebiyle, avlama filosu aşırı büyümüş, büyüyen av filosu eski avlanma rejimindeki birim tekne başına düşen av miktarına ulaşabilmek için daha fazla avlamaya yönelmiştir. Üretimde denizlerden elde edilen pay, son on yılda giderek azalmış ve yetiştiriciliğin payında önemli artışlar olmuştur.

Denizler; barındırdıkları tür sayısı bakımından zenginse de balıkçılığımızın ana girdilerini oluşturan balık türleri sınırlıdır. Üretimin % 90'ından fazlasını hamsi, istavrit, kolyoz, palamut, mezgit, sardalya, lüfer, barbunya ve kefal oluşturmaktadır. 2008 yılı için yapılan tahminlerde; deniz ürünleri avcılığının 450-470 bin ton, iç su ürünleri avcılığının 57-71 bin ton ve toplam su ürünleri üretiminin 575-720 bin ton arasında değişeceği öngörülmektedir. Bu durumda, toplam su ürünleri üretimini artırmanın yolu yetiştiriciliğin artırılması ile mümkün olacaktır. 2000 yılı verilerine göre yetiştiricilikten elde edilen üretim 79031 tondur. Su ürünleri yetiştiriciliğinde iç suların payı başlangıçta % 99 civarındayken bugün % 60'lara inmiştir. Türkiye'de üretilen su ürünlerinin büyük bir kısmı taze olarak tüketilmekte olup kişi başına tüketim 7-8 kg civarındadır. Bu tüketimin % 50'den fazlası hamsiden gelmektedir. Balık işleme sanayiinin gelişmemiş olması sebebiyle, insan gıdası olarak tüketilebilecek balıklar balık unu ve yağı yapımında kullanılmaktadır.

Türkiye'de "orman" sayılan alanlar, 20.8 milyon ha ile ülke yüzeyinin % 26.8'ini oluşturmaktadır. Tümüne yakını "devlet ormanı" sayılan alanlar bu düzen içinde korunmaya, geliştirilmeye, işletilmeye ve genişletilmeye çalışılmaktadır. Alan olarak yarısına yakın bir kısmı "verimsiz" olan ormanların ülkedeki dağılımı dengesizdir. Kişi başına düşen orman alanı 0.34 ha, verimli orman alanı ise 0.15 ha dır. Ormancılık çalışmaları kapsamında çeşitli ürünlerin elde edilmesinin yanısıra orman ekosistemlerinin yapısal özelliklerinin geliştirilmesine, biyolojik çeşitliliğinin korunmasına ve orman-köylü ilişkisinin iyileştirilmesine yönelik gelişmeler sağlanmış; hukuksal ve kurumsal düzenlemeler yapılmıştır. Çoğunluğu yaşlı ve doğal olan ormanlar hem yapısal özellikleri ve hem de yabanıl bitki ve hayvan türü varlığı ile yüksek düzeyde çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitliliğin niteliği ve niceliği ile dağılımına ilişkin veri tabanı oluşturulamamış; çeşitliliğin korunmasına yönelik kaygılar orman işletme amaçları ile uygun hale getirilememiş ve çeşitliliğin azalmasına yol açan nedenler tümüyle ortadan kaldırılamamıştır.

Ağaçlandırmalara, özellikle yerli ve yabancı hızlı gelişen türlerle endüstriyel plantasyonlara gereken

önem verilmemiştir. Son yıllarda av ve yaban hayatının düzenlenmesi konusunda etkin çalışmalar başlamıştır. Orman içi ve orman üstü meraların verim güçleri düşük olup, ıslah çalışmaları arzu edilir düzeyde değildir.

Orman ürünleri ihtiyacı ağırlıkla yurt içinden karşılanmaktadır. Ancak, önlemler alınmadığında, yakın gelecekte, ihtiyacın yurtiçinden karşılanması mümkün görülmemektedir. Gerçekten de, yürürlükteki ormancılık ve özellikle de orman işçiliği düzeni; ormancılık çalışmalarının verimlilik ve etkenlik düzeylerinin yükseltilmesini; hasat edilen ürünlerin kalitesinin iyileştirilmesini ve öngörülen standartlara uygunluğunu sağlayabilecek teknik ve teknolojilerden yararlanılmasını güçleştirmektedir. Araç-gereç ve nitelikli personel donanımı yetersizleşen bu kuruluşlarda gerçekleştirilen araştırma ve geliştirme çalışmalarının uygulamaya aktarılma düzeyi düşüktür. Sonuç olarak, Türkiye ormancılığında; ekolojik olanakların değerlendirilebilmesine; ekolojik kısıtların aşılabilmesine; var olan ormanların yapısal ve türsel çeşitlilik düzeylerinin korunmasına; orman ürün ve hizmetleri üretiminde verimlilik ve etkenlik düzeylerinin yükseltilmesine katkıda bulunabilecek teknik ve teknolojiler yeterince kullanılamamaktadır.

Orman içi köylerde 2.5 milyon, orman bitişiği köylerde 4.9 milyon olmak üzere orman köylerindeki nüfus 7.4 milyon kişi olup, bu nüfus ülkemizdeki en düşük gelir grubu içindedir. Orman köylerinde gizli işsizlik oranı % 60 ve bu oran ülke ortalamasından yüksektir.

Ülkemizde özellikle Akdeniz ikliminin egemen olduğu alanlarda her yıl orman yangınları meydana gelmektedir. Orman alanlarının % 58'i yangına hassas bölgelerde olup, bunun 7.2 milyon hektarı birinci derecede yangın riski altındadır. Türkiye yangınla savaşta özellikle son yıllarda başarılı çalışmalar yapmış; yangın kuleleri, müdahale ekipleri, telsiz, helikopter vb. modern ekipmanlarla ülke koşullarına göre iyi donatılmış duruma gelmiştir.

Ormanların işletilmesi, korunması, genişletilmesi ve orman köylerinin kalkındırılmasıyla ilgili yasal düzenlemelerde ormanların amaç dışı kullanılmasına yönelik boşluklar bulunmaktadır. Kamu yararı kavramı yanlış kullanılarak özel ya da tüzel kişiler için izin ve intifa hakları kurulmuştur. Doğal sit alanları, yaylalar ve milli parklar içinde geniş alanlar, toplumsal uzlaşma sağlanmadan başka kullanımlara açılmıştır.

Türkiye, gerek ekolojik koşullarının uygunluğu ve zengin gen kaynaklarının varlığı, gerekse nüfusunun önemli bir kısmının tarımla uğraşması olmasına rağmen, sürdürülebilir tarım tekniklerinin yanında modern biyoteknoloji gibi yeni teknolojileri geliştirip, uygulayarak tarımsal verimliliğini istenilen düzeye getirememiştir.

Türkiye'de tarımsal araştırmaların istenilen düzeyde olmaması, genelde belirgin bilim-teknoloji politikalarının eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bunun yanında, temel araştırmaların yetersiz oluşu, tarım eğitimindeki niteliğin düşmesi ve Ar-Ge faaliyetlerine ayrılan kaynakların düşüklüğü nedeniyle teknolojik gelişmeler istenilen düzeyde olmamıştır.

Türkiye'de son yirmi yıl içinde tarımın değişik sektörlerindeki gelişmeler aşağıda maddeler halinde özetlenmiştir:

- . • Türkiye'de tarımda kullanılabilir alanların son sınırına gelinmiş, köyden kente plansız göç hızlanmış, tarımsal nüfus son yirmi yılda % 44.1'den % 36'ya gerilemiştir.
- . • Erozyon sorunu büyümüş, ancak mücadele bilinci gelişmeye başlamıştır.
- . • Barajların yapımı, sulak alanlar ve göllerin kurutulması çevresel değişimlere neden olmuştur.
- . • Çiftçinin geleneksel tarım kültüründe önemli farklılaşmalar olmuştur.
- . • Kamuda yetki ve sorumluluk dağılmış ve çok başlılık artmıştır.
- . • Çiftçi kayıt sistemi, hayvan kimlik sistemi, gıda sanayi ve orman envanter çalışmalarına başlanmış ve önemli gelişmeler sağlanmıştır.
- . • Bazı tarımsal nitelikli KİT'ler özelleştirilmiş, fonlar kaldırılmış ve Tarım Kredi Kooperatifleri ile Tarım Satış Kooperatifleri özleştirilmiştir.
- . • Organik tarım ile ilgili yönetmelik çıkarılmış ve organik ürünlerin üretimi artmıştır.
- . • Ziraat, veteriner ve orman fakülteleri ile gıda mühendisliği bölümlerinin sayıları artmış, yeni su ürünleri fakülteleri açılmış, ancak eğitim düzeyinde yeterli iyileşme sağlanamamıştır. Ayrıca konularında eğitim almış bu insanlara yeterli hizmet ortamları yaratılamamıştır.
- . • Yeterli olmamakla birlikte ambalajlama alanında önemli gelişmeler kaydedilmiştir.
- . • Üretici bilgi ve teknoloji talep etmeye, bu tür konulara ilgi duymaya başlamış, yetersiz de olsa tüm alanlarda Ar-Ge çalışmaları başlamış, araştırma altyapısı gelişmiştir.

. • Güncel teknolojiyle donatılmış makine ve ekipmanların ithalatı ile birlikte yeni teknolojilerle tanışılmış ancak yerli makine ve ekipman üreticileri bu teknolojileri henüz özümseyememişlerdir.

. • Geçmişte uygulanan destekleme politikaları ile şeker pancarı, tütün, çay, fındık ve kuru üzüm gibi ürünlerde arz fazlası oluşmuş, diğer tarımsal ürünler ve gıda sanayinde destek ve teşvikler azaltılmış, finansman ve kaynak kullanım sorunları çıkmıştır. İhtiyaç duyulan

ürünlerde yeterli üretim düzeyine ulaşılamamış, 2001 yılında mevcut girdi destekleme politikalarından vazgeçilerek doğrudan gelir desteği sistemine geçilmiştir.

. • Çiftçi eğitimi konusunda yürütülen çalışmalar istenilen düzeye ulaşamamıştır.

. • Uluslararası sözleşmelere taraf olunmuştur.

. • Ekonomik olarak sulanabilir nitelikteki alanların % 53'ü sulamaya açılmıştır. Buna karşılık nitelikli yüzey suyu potansiyelinin 1/3'ü, yeraltı suyu potansiyelinin 1/2'si halen kullanılmaktadır.

. • Bazı yörelerde aşırı sulama, gübreleme, kimyasal madde ve tarımsal savaşım ilaçlarının kullanımı önemli çevre ve sağlık sorunları ortaya çıkarmıştır.

. • Yetiştirme teknikleri bakımından bölgeler arası yetiştirici bilincindeki farklılıklar devam etmektedir.

. • Tarımda makine, gübre, kimyasal madde ve savaşım ilaçlarının kullanımı, gelişmiş ülkeler düzeyinde olmamakla birlikte, önemli boyutlara ulaşmıştır.

. • Tohumculuk sektörü özelleşmiş, seracılık ve örtü altı yetiştiriciliği gelişmiş, buna bağlı olarak hibrit kullanımı yaygınlaşmıştır.

. • Dışa bağımlı olmakla birlikte fidan ve fide yetiştiriciliği, kesme çiçek üretimi ve ihracatında önemli gelişmeler görülmüştür.

. • Entegre mücadelede bio-pestisit kullanımı başlamış, biyolojik mücadele Türkiye gündemine girmiştir.

. • Gübre üretimi ve kullanımında gelişmiş teknolojiler ithal edilerek kullanıma girmiştir.

. • Yerli genotiplerin genetik yapılarının kantitatif özelliklerinin belirlenmesi konularında çalışmalar bulunmakla beraber, hayvansal üretimde istenilen seviyeye ulaşılamamış, bitkisel üretimde ise modern biyoteknolojik çalışmalar başlamıştır.

. • Türkiye'de damızlık hayvanların ıslahında uygulanan melezleme çalışmalarına ilaveten döl kontrolü ve suni tohumlama uygulamaları sürdürülmüştür. Sığırdan suni tohumlama bir miktar artırılmış, fakat koyun ve keçiye terk edilmiştir.

. • Sığır ve küçükbaş hayvan varlığı azalmış, sığırlarda et ve süt verimi artarken küçükbaş hayvanlarda ilerleme sağlanamamış; süt üretiminde inek sütünün payı artmıştır.

. • Hayvan hareketlerinin kontrolü için gerekli mevzuat çalışmaları tamamlanmıştır.

. • Tavukçulukta yetiştirme tekniklerindeki gelişmelerle verim iyileşmiştir. Buna karşın yemde mısır ve soya ile damızlık ve teknoloji ürünlerinde dışa bağımlılık nedeniyle sektör ekonomik krizlerden etkilenmiştir. Entegre üretim yaygınlaşmış, işletme kapasitesi artmış, kesimhane, kuluçkahane ve sağlık koruma hizmetlerinde iyileşmeler görülmüştür.

. • Çayır ve meraların korunması ve geliştirilmesi için mevzuat çalışmaları tamamlanmış, ıslah çalışmalarına başlanmıştır.

. • Kanatlı ve balık karma yem üretimi nitelik ve nicelik yönünden gelişmiştir. Bu yemlerde balık unu kullanımı balık tüketimi açısından sorundur. Yem katkı maddelerinin üretimi yapılamamaktadır.

. • Sığır ve koyun önemli kırmızı et kaynağı olmasına rağmen toplam et tüketiminde tavuk eti tüketimi giderek artmış, fakat kişi başına toplam et tüketimi düşük kalmıştır.

. • Göçer arıcılık egemen yapısını sürdürmüştür, ana arı elde etmede yapay tohumlama kullanılmaya, üretime uygun ırkların özellikleri belirlenmeye başlanmış, verim artmaya başlamış, hastalık ve zararlılarla mücadelede ürün kalitesi ön plana çıkmıştır.

. • Üretici örgütleri gelişmemiş ve işletme başına hayvan varlığı artırılmamıştır.

. • Teşviklerin etkisiyle, balıkçı teknelerinin boy, sayı, motor güçleri artmış, echo-sounder, sonar, radar gibi balık bulucu ve yön tayin edici araçlar devreye girmiş, dayanıklı ağlar kullanılmaya ve Türkiye'de imal edilmeye başlanmış, telsiz, radyo ve telefonlarla haberleşme sağlanmış, ağ ve balık toplama makineleriyle avcılık kolaylaştırılmıştır.

. • Balıkçılıkla ilgili kıyı yapılarının sayı ve kapasiteleri artmıştır.

. • Çeşitli tür su ürünleri yetiştiriciliği iç sularda ve denizlerde yaygınlaşmaya başlamış ve ağ kafeslerde yetiştiricilik devreye sokulmuştur.

. • Gıda sanayinde büyük yatırımlar ve çoğunlukla yabancılarla şirket birleşmeleri gerçekleşmiştir.

- . • Dondurulmuş, kurutulmuş, hazır gıdalar, meyve suyu ve konsantresi, konserve, salça, et, süt ve ürünleri, tahıl ve ürünleri ile benzeri alanlarda önemli teknoloji transferleri, modernizasyon çalışmaları sonucu ciddi ilerlemeler kaydedilmiştir.
- . • Gıda ve tarım ürünlerinde kalite konusu ve tüketici tercihleri gündeme girmiştir.
- . • Gıda sanayinin teknolojik gelişimi olumlu yönde olmasına rağmen, finansman ve kaliteli hammaddenin yetersizliği ve atıl kapasite çok önemli sorunları arasındadır.
- . • Gerekli yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen etkin gıda denetimi yapılamamıştır.
- . • Gıda güvenliği ve kalite yönetimi gündeme girmiştir.
- . • Anayasadaki güvencelere rağmen, orman alanlarının ormancılık dışı kullanımını yaygınlaştıran hukuksal düzenlemeler yapılmış; 416000 hektar orman alanı orman rejimi dışına çıkarılmıştır.
- . • Orman köylerinden kentlere göç olgusu devam etmiş ve bazı bölgelerde terk edilen marjinal tarım alanları ormanla kaplanmaya başlamıştır.
- . • Orman köylülerinin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi için ciddi kırsal kalkınma projeleri uygulanamamıştır.
- . • Korunan alanlar sayı ve alan olarak önemli düzeyde artmıştır. Ayrıca, yaban hayatı üretim istasyonları ve orman içi sulak alanlarda balık üretim istasyonları artmıştır.
- . • Ormanlarımızda kontrolsüz otlama devam etmiş, çoğunluğu yakacak odun olmak üzere yaklaşık 6 milyon m³ yasadışı usulsüz kesim yapılmıştır.
- . • Türkiye’de tehlike altındaki bitki türleri ve tehlike sınıfları belirlenerek yayınlanmıştır.
- . • Orman ağaçları ve tohumlarının ıslahı kapsamında; tohum meşcerelerinin seçimi, türleri yaygınlaştırılması, bireysel seleksiyon tohum bahçelerinin kurulması konularında ulusal projeler başlatılmıştır. Kızılçam türünde döl denemelerine geçilmiştir.
- . • Ağaçlandırmalarda fıstıkçamı, ceviz gibi türlere yer verilerek sosyal ormancılığı dikkate alan olumlu adımlar atılmıştır. Sedir ve kızılçamın doğal veya yapay yolla gençleştirilmesinde başarılı araştırma ve uygulama çalışmaları yapılmıştır.
- . • Kavak ve okaliptüs gibi hızlı gelişen tür çalışmalarında gelişme kaydedilmiş; ancak, diğer hızlı gelişen yerli ve yabancı tür araştırma ve uygulamaları gerilemiştir. Orman içi ve orman dışı ağaçlandırmalara, kavak ve okaliptüs dışındaki yerli ve yabancı hızlı gelişen türlerle endüstriyel plantasyonlara yeterince önem verilmemiştir.
- . • Özellikle karışık ormanlarda yeterli düzeyde doğal gençleştirme yapılamamış, doğal ormanlarımızda servet azalması olmuş, ağaçlandırma ve doğal gençleştirmelerde bakımlar ihmal edilmiştir.
- . • Orman yangınlarında yangın başına yanan ortalama alan genişliğinde azalmalar sağlanmıştır.
- . • Gümrüksüz dış alım ve yurtiçi üretimde maliyetlerin yüksekliği nedeniyle ormanlarımızdan üretilen odunun iç piyasada satışlar azalmış, dış alımı artmıştır.
- . • Orman ekosistemindeki odun dışı orman ürünlerinden (kekik, adaçayı, defne yaprağı, çam fıstığı, mantarlar, vb.) faydalanma ve bunların iç ve dış ticareti artmıştır.

2. 2. Dünyadaki durum

Dünyada tarımsal üretimdeki gelişmeler Malthus’un nüfusun geometrik, üretimin ise aritmetik artış göstereceğine ve 20. yüzyılda insanların aç kalacağına ilişkin teorisini doğrulamamıştır. Ancak, günümüzde özellikle gelişmekte olan ülkelerde 800 milyon insanın yetersiz beslendiği bilinmektedir. Ayrıca 3 milyar insan, yanlış ve yetersiz beslenme nedeniyle mikroelement eksikliği problemi yaşamaktadır. Açlık ve besin yetersizliğinde; üretim dağılımındaki dengesizlik, geri kalmış ülkelerdeki iç savaşlar nedeniyle tarımsal üretimin engellenmesi, tarımsal yatırımların yetersizliği ve toprakların ciddi bir degradasyon sürecinde olması gibi nedenler yatmaktadır.

Nüfustaki artış, “Gıda Güvenliğini” dünyanın yakın gelecekteki en önemli sorunu olarak karşımıza çıkarmıştır. Birleşmiş Milletler tahminlerine göre 2025 yılında dünya nüfusu 8 milyara ulaşacaktır. Bu, her yıl nüfusa 80 milyon kişinin ekleneceğini göstermektedir. Nüfusta artışların tamamına yakınının (% 96’sının), halen beslenme ve sağlık problemleri yaşayan ülkelerde gerçekleşeceği öngörülmektedir. Açlık ve beslenme sorununun en az düzeye indirilmesi, sadece gıda üretiminin artırılması ile değil, nitelikli ürün elde edilmesiyle mümkün olabilecektir. Artan nüfusun gereksinimini karşılamak için, önümüzdeki 50 yıl içinde üretimde en az iki kat, tercihen 3 kat artış gerekmektedir. Bu artış, üretim alanlarında genişlemeler olamayacağından mevcut alanlarda gerçekleşmek durumundadır. Tahıl üretimi 1961 yılında 876 milyon tondan 2001 yılında

2.1 milyar tona ulaşmıştır. Bu miktarın, artan nüfus nedeniyle 2025 yılında 4 milyar tona ulaşması gerekmektedir. Bu amaçla, buğday, mısır ve çeltik gibi ana gıda ürünlerinde önümüzdeki 20 yıl içinde % 100'lük artışlar sağlanmalıdır.

Gıda güvenliğini tehdit eden olgulardan biri biyolojik çeşitliliğin azalma sürecine girmesidir. "Yeşil devrim" döneminde, yüksek verimli yeni tahıl çeşitlerinin geliştirilmesiyle, tüm ülkelerde bitkisel gıda çeşitliliğinde ciddi azalmalar olmuştur. Örneğin, Güney Asya'da 1970 yılından beri tahıl üretimi 4 katlık bir artış gösterirken, baklagillerin üretiminde % 20'lik azalma görülmüştür. ABD'de 1900'lü yılların başında yetiştirilen mısır çeşitlerinin sayısı 800 iken, 1990'lı yıllarda 100'e inmiştir. Bu bilgiler, bitki gen kaynakları ve çeşitliliğinin korunmasının, geleceğin en öncelikli konularından biri olduğuna işaret etmektedir.

Bitkisel üretime uygun verimli toprakların son sınırına gelmiş olması nedeniyle, artan nüfusla birlikte kişi başına düşen tarımsal alan miktarı azalmaktadır. Topraklarda tuzlanma, alkalileşme, asitleşme, mineral besin elementi eksikliği, kirlenme, erozyon, sıkışma ve organik madde kaybı gibi kimyasal ve fiziksel problemler bulunmaktadır. Yapılan tahminlere göre bitkisel üretim altındaki 1.47 milyar hektar toprağın % 38'i bozulma sürecindedir. Bu süreç, nüfus baskısı nedeniyle tarım alanı açmak için tropik yağmur ormanlarının yakılması ve su kaynaklarının kirletilmesi ile daha da olumsuz bir eksene oturmuştur.

Bu sürecin bir parçası olarak, dünya orman alanlarında ciddi azalmalar ortaya çıkmıştır. 1980-1995 yılları arasında dünya orman alanları, gelişmiş ülkelerde 20 milyon hektar artış gösterirken, gelişmekte olan ülkelerde 200 milyon hektarlık azalma olmuştur. Ülkelerin orman varlığı ve ormanlara yaklaşım biçimleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ormanların, gelişmiş sayılan ülkelerde artmasına; en azından niteliğinin ve niceliğinin değişmemesine karşılık az gelişmiş ülkelerde hızla azaldığı ve niteliklerinin bozulduğu görülmektedir. Bu farklılıklara karşın, gelişmiş ülkelerde; ormanların özgün özelliklere sahip ekosistemler olarak algılanması; belirli özelliklere sahip ormanların ortak varlıklar sayılması; özellikle yaşlı, doğal ve biyolojik çeşitliliği yüksek orman ekosistemlerinin korunması; ormanların ekolojik işlevlerinin öne çıkarılması; orman yönetimine ilişkin karar süreçlerinde yerel toplulukların da söz sahibi kılınması; ormanlara zarar veren nedenlere karşı ortak önlemlerin alınması; ormansızlaşma sürecinin durdurulması için az gelişmiş ülkelerdeki ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmeye destek sağlanması; ormanlardan sağlanan ürünler yerine başka ürünlerin kullanılması ve orman ürünleri tüketiminde verimliliğin yükseltilmesi uygulamaları yaygınlaşmaktadır.

Önümüzdeki 20 yıl içinde, bitkisel üretimdeki gibi, hayvansal üretimde de artış beklenmektedir. Bu nedenle yem hammaddesi olarak üretimine en fazla gereksinime duyulan tahıl mısır olacaktır. 2020 yılında et ihtiyacının %58'lik bir artışla 327 milyon tona çıkacağı tahmin edilmektedir. Yalnız gelişmekte olan ülkelerde, et üretiminde 2020 yılına değin %98'lik artış beklenmektedir. Bu bilgiler, yakın bir gelecekte yem üretim ve tüketiminin artacağına göstergesidir. Ancak, dünyada 2000 yılı itibarıyla büyükbaş hayvan sayısı 1999 yılına göre %12 azalmıştır. Benzer azalma, küçükbaş hayvanlarda da görülmektedir. Hayvan sayısındaki azalmanın temel nedeni, hayvan başına verimin artmasıdır. Verim artışında yem önemli bir faktördür. Kalkınmış ülkeler karma yem sektöründeki ana hammaddelerin üretiminde biyoteknolojik yöntemleri kullanmaya başlamışlardır. Bunun yanında yeme az miktarda giren yem katkı maddeleri alanında Ar-Ge çalışmalarına yüksek miktarda kaynak ayırarak teknolojik gelişme sağlamışlardır.

Yirminci yüzyılda, genetikte meydana gelen gelişmelerin bitki ve hayvan ıslahında yaygın olarak kullanılması yüksek verimli bitki çeşit ve hayvan ırklarının geliştirilmesine olanak sağlamıştır. Bunun yanında tarımda mekanizasyonun gelişmesi, kimyasal gübre kullanımının yaygınlaşması, hastalık ve zararlıların neden olduğu kayıpların önlenmesi veya en az düzeye indirilmesi, sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması, bitkisel ve hayvansal üretimde %100'ü aşan artışlara yol açmış, özellikle gelişmiş ülkelerde üretim fazlası oluşmuştur. Yirminci yüzyılın son dönemlerinde, gelişmiş ülkelerde tarımın ülke ekonomisi içerisindeki itici gücü azalmış, yerini endüstriye bırakmıştır. Tarımda çalışan nüfus azalmış, %5'ler düzeyine düşmüştür. İşgücü kullanımı azalmış, yerini makineli tarım almıştır. Tarımın GSYİH içindeki oranı % 5'ler düzeyine inmiştir. Çoğu ülke, kendisi için uygun üretim planı yapmıştır. Sözleşmeli üretim alanları, bitki çeşitlerinin miktar ve sayıları giderek artmaktadır. Gen teknolojileri, bitkisel ve hayvansal gıda üretimi ve geliştirilmesinde artan bir kullanım

sürecine girmiştir. Uydu görüntüleri, bunları destekleyen yazılım programları ile birleşmiş, tarımsal mekanizasyon aletleri bilgisayar kontrollü akıllı makinelere dönüşmüştür. Bu spesifik ileri teknolojileri hizmet sektörü anlayışı ile üreticilere kiralayan şirketler ortaya çıkmış ve üniversite ile eşgüdümlü çalışan hizmet sektörleri devreye girmiştir. Tarımsal yayım hizmetleri internet üzerinden yapılmaya başlamıştır. Sonuç olarak, bu teknolojiler üretimde verimliliğinin artmasını ve maliyetlerin düşmesini sağlamıştır.

Gelişmiş ülkelerin tarım ve gıda alanındaki bilgi ve teknolojiye dayalı özellikleri aşağıda özetlenmiştir:

- . • Bilgi ve teknoloji üreten ve ihraç edebilen,
- . • Nanoteknolojilere geçme aşamasında,
- . • Endüstri ve üniversite iş birliği gelişmiş,
- . • Özel sektörün teknoloji ve bilgi üretimine finansman desteği yaptığı,
- . • Yapısal problemlerini çözmüş, optimum işletme büyüklüklerine ulaşmış, arazinin bölünmesini engellemiş, tarımı bir sektör haline getirmiş,
- . • Büyük ölçüde planlı ve rekabetçi üretim modeli uygulayarak ekonomik problemlerini aşmış,
- . • Tarımsal girdileri modern teknolojilerle üreten ve bilinçli kullanan,
- . • Gıda güvenliği en üst düzeyde teminat altına alınan,
- . • Hedeflenen teknolojilerin üretimi ve kullanımlarının büyük ölçüde belli,
- . • Su kaynaklarını optimal biçimde kullanacak teknoloji ve donanıma sahip,
- . • Sürekli, belli, etkin tarım politikaları bulunan,
- . • Dünyadaki gen kaynaklarını çok etkin biçimde kullanabilen,
- . • Tarladan çatala etkin, modern ve entegre mekanizasyon teknolojisine sahip,
- . • Ekipman sağlayan endüstrisi gelişmiş,
- . • Kimyasal zirai mücadele ilaçlarının alternatiflerinin kullanımı arttırılmış, daha etkin, çevre dostu, biyolojik preparatlar ve biyoteknolojik bitkisel materyaller geliştirilmiş,
- . • Koruyan ve korunan ormanlar ağı geliştirilmiş, modern teknolojilerin kullanımı ile sürdürülebilir orman yönetimi çerçevesinde ormanlar ekolojik, ekonomik ve sosyal işlevlerini yeterli düzeyde yerine getirebilmiş,

Son yıllarda önemli gelişmeler gösteren biyoteknolojik yöntemlerin özellikle de moleküler tekniklerin tarımsal üretimi arttırmada avantajlar sağladığı bir gerçektir. Biyoteknolojiden modern biyoteknolojik yöntemlere kadar uzanan ve gittikçe karmaşıklaşan bu teknolojilerin, ülkelerin bilim ve teknolojik gelişmelerine göre tarımda farklı düzeylerde kullanıldığı görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde biyolojik azot fiksasyonu kolayca kullanılabilen, bitki doku kültürü teknikleri ise birçok ülkede hastalıklardan arındırılmış bitki materyali üretiminde uygulanmaktadır.

Genomik çalışmalar, biyoinformatik, transformasyon, moleküler ıslah, moleküler tanı yöntemleri ve aşı teknolojisi olarak gruplandırılabilen modern biyoteknolojiler ya da gen teknolojileri ise Çin ve Hindistan gibi birkaç gelişmekte olan ülke dışında gelişmiş ülkelerde etkindir. Moleküler teknikler halen hayvan, bitki ve mikrobiyal gen kaynaklarının karakterize edilmesinde yaygındır. Aynı tekniklerle hastalık etmenlerinin tanısı yanında veterinerlikte aşı üretimi de yaygınlaşmıştır. Son yıllarda, genom araştırmaları da evrim geçirmektedir. Yeni teknolojilerin kullanımı ile artık tek tek genlerin izole edilip tanımlanması yerine, tüm genlerin ya da gen gruplarının belirli bir organizma içerisindeki işlevlerini belirlemeye yönelik araştırmalar öne çıkmaya başlamıştır. Bu konularda, büyük ölçekli DNA dizinleme yöntemlerinin geliştirilmesi, bilgisayar ve yazılım programlarının oluşturulması bu ölçekteki verilerin değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır.

Bitki biyoteknolojisi ve özellikle gen teknolojisi alanındaki gelişmeler 1980'li yıllardan itibaren hız kazanmış, ilk transgenik ürün olan uzun raf ömürlü domates FlavrSavr adı ile 1996 yılında pazara sürülmüştür. Bunu gen aktarılmış mısır, pamuk, kolza ve patates bitkileri izlemiştir. 1996 yılından itibaren transgenik ürünlerin ekim alanları hızla artmış ve 2001 yılında 52.6 milyon hektara ulaşmıştır. Halen yetiştirilmekte olan transgenik ürünlerin ekim alanlarının %99'unun ABD, Arjantin, Kanada ve Çin'de olduğu görülmektedir. OECD 2000 yılı verilerine göre transgenik ürünlere ait 15.000'in üzerinde tarla denemesi yapılmıştır. Bu ürünler arasında tarla bitkileri, sebzeler, meyve ağaçları, orman ağaçları ve süs bitkileri bulunmaktadır. Ayrıca 80'e yakın transgenik ürün çeşidi için ticari üretim izni alınmış olmasına rağmen bunlardan ancak birkaç tanesi pazara

sürülmüştür. Geniş ölçekte yetiştiricilik soya, mısır ve kolza gibi önemli türlerde yapılmaktadır.

Tarım, gıda ve ormancılık alanında son yirmi yıldaki önemli gelişmeler aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- . • Biyoteknoloji ve moleküler gen tekniklerinin uygulamaya girmesi,
- . • Bilişim teknolojilerinin gelişmesi ve yayılması,
- . • Savunma sanayi, havacılık, uzay ve elektronik alanlarında geliştirilen teknolojilerin, tarım ve gıda alanında uygulamaya girmesi,
- . • Küreselleşme ve sosyo-ekonomik sonuçları,
- . • Sürdürülebilir tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi,
- . • Çevre duyarlılığının ön plana çıkması,
- . • Biyopreperatların kullanımının ve çeşitliliğinin artması,
- . • Etkili mikroorganizmaların tarım ve gıda alanında kullanımının yaygınlaşması,
- . • Uzaktan algılama sistemlerinin tarımsal üretimde kullanılması,
- . • Küresel ısınmanın çözümüne yönelik çalışmaların artması,
- . • Evsel ve endüstriyel atıkların biyolojik sistemlerle arıtılması,
- . • Kuraklığa ve tuza dayanıklı bitki çeşitlerinin geliştirilmesi,
- . • Bitki hastalıklarının önceden tahmin ve erken uyarı sistemlerinin devreye girmesi,
- . • Yüksek protein içerikli bitkisel materyalin ıslahı ve üretimi,
- . • Deniz ürünlerinin besin kaynağı olarak değerlendirilmesi,
- . • Enerji üretiminde kullanılacak bitkilerin ıslah ve üretimi.

Özellikle gelişmiş ülkelerde hayvancılıkta ortaya çıkan bilgi ve teknolojiye dayalı gelişmeler aşağıda özetlenmiştir:

- . • İslahta biyoteknolojik yaklaşımlar devreye girmiş, hastalıklara dayanıklılık, cinsiyet ayrımı ve cinsiyetin tayini, yumurtada bileşimi değiştirmeye yönelik girişimler ve bunlardan elde edilen bilgi ve teknoloji pazarlanır hale gelmiş,
- . • İslah hedeflerine ürün kalitesi ile direnç ve dış yapı özellikleri de dahil edilmiş,
- . • Dünya et üretimi artmış, fakat zamanla toplam üretimdeki payı değişmiş; et üretiminde tavuk etinin payı artarken, sığır ve koyunun payı azalmış, domuz ve keçi eti üretiminde ise değişme olmamış,
- . • Özellikle üreme alanında birçok yeni teknoloji olağan uygulamalar haline getirilmiş,
- . • Genotipin çözümlenmesini hedefleyen çalışmalar yoğunluk kazanmış,
- . • Bazı hastalık etmenlerini kısa sürede tespiti imkanı veren teknikler geliştirilmiş,
- . • Üretim tekniklerinde yeni gelişmeler olmuş, az yağlı et ve düşük kolesterolü yumurta üretimi şeklinde kalite değişmesi sağlanmış,
- . • Yem bileşimindeki değişimlerle yemin sindirilebilirliğinin yükseltilmesine yönelik teknolojiler pazarlanabilir duruma gelmiş; karma yem üretimi ve kalitesi artmış, birim hayvansal ürün için harcanan yem miktarı düşmüş,
- . • İnsan sağlığı konusundaki hassasiyetin artmasıyla karma yemde antibiyotik kullanımını kısıtlanmış,
- . • Gelişmiş ülkelerde bulunan çok ortaklı firmalar pazarlama yapacakları ülkelerde elde ettikleri teknoloji ürünlerini doğrudan üreterek pazar garantisi sağlamışlardır.

1970 yılına kadar milli sınırlar dışında kalan denizler, avcılığın serbestçe yapılabildiği yerler olarak kabul edilmiştir. Ancak bu tarihten sonra, okyanus ve denizlere kıyısı olan ülkeler 200 mil "Münhasır Ekonomik Bölge" lerini belirlemişlerdir. Bu bölgeler içinde avlanmak ve tabii kaynakların kullanılması ilgili ülkenin kontrolü altında yürütülmüş, yabancıların bu haktan faydalanmaları özel izin ve şartlı lisanslara bağlanmıştır. Bu durum, su ürünleri üretimini açık deniz balıkçılığına bağlamış ve ülkelerin üretimini ve ekonomisini büyük ölçüde etkilemiştir. Dünyanın birçok ülkesinde su ürünleri yetiştiricilik faaliyeti artarak; 1990 yılında 13.1 milyon tondan 2000 yılında 35.6 milyon tona çıkmıştır. Ekonomik değeri yüksek balık türlerinin verimini artırmak için ıslah çalışmaları başlatılmıştır. Bu konuda tilapia, sazan, gurami, kanal yayını, tatlısu istakozu, süt balığı, kabuklu yumuşakçalar, Atlantik salmonu, çipura, gökkuşuğu alabalığı gibi türler ön plana çıkmıştır.

Avcılık teknolojisinde 1980'li yılların başına kadar yeni av araçları geliştirme, mevcut avcılık metodlarının ve av araçlarının iyileştirilmesi, işletilmeyen yeni kaynaklar ve av sahaları bulma yoluyla üretimin artırılması çalışmaları ağırlıkta olmuştur. Son yirmi yılda giderek artan çevre bilinci nedeniyle aşırı avcılık da dikkate alınarak; su kaynaklarının temiz tutulması, av araçlarının avlanabilir özellikte olmayan tür ve bireyleri

avlamayacak biçimde düzenlenmesi, tabii kaynakların takviye edilmesi, stokları azalmış türlerin ve aşırı işletilen sahaların rehabilitasyonu ön plana çıkmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde sanayileşme uğruna tabii kaynaklar adeta gözden çıkarılmış, kanunlara rağmen şehir ve sanayi atıkları doğrudan su kaynaklarına atılarak tabiat tehdit edilmiştir. Uygulanan politikalar, bozulan ekolojik denge ve stoklardaki azalmaya rağmen doğrudan su ürünleri avcılığını geliştirme amaçlı teşvikler verilerek, balıkçılığın tabiatında var olan “balık çoğalınca balıkçıçoğalır, balık azalınca balıkçiazalır” ilkesi ortadan kaldırılmıştır.

Toplumlarda ormanları koruma fikri gelişmiş, sürdürülebilir ormancılık ve sürdürülebilir orman yönetimi kavramları gündeme girmiştir. Bu doğrultuda çok sayıda uluslararası anlaşma yapılmıştır. Ancak, küreselleşme sürecinde zengin ülkeler, gelişmekte olan ülkelerde çevre ve ormanların tahribini göz ardı etmişlerdir. Odun yerine ikame maddeler kullanımı, orman endüstrisinde kalitesiz odun ve atık kağıt kullanımının artması gibi nedenlerle, ülkesel kıtlıklar dışında, küresel odun açığının fazla olmayacağı, ancak kaliteli odun üretiminde kıtlık olacağı tahminleri destek görmeye başlamıştır.

Uluslar arası sözleşmeler, ormanların küresel karbon döngüsüne katkılarının artırılmasına; orman koruma sistemlerinin çeşitlendirilmesine ve genişletilmesine, orman ekosistemlerinin yapısal özelliklerinin ve biyolojik çeşitlilik ile gen kaynaklarının korunmasına, özellikle az gelişmiş ülkelerdeki orman azalmasının önlenmesine, iklim değişikliklerine, hava kirliliğine, yangınlara, böcek ve mantarlara karşı dirençli orman yapılarının oluşturulmasına, ormanlarda erişilebilir veri tabanları oluşturulmasına, katılımcı orman yönetim düzenleri kurulmasına, orman ürünlerinin ve ormanların çevresel etkileri yönünden belgelendirilmesine yönelik çabaların yoğunlaştırılmasına, ülkelerin bu alanda işbirliği yapmalarına, daha büyük teknik, teknolojik ve parasal olanakların ayrılmasına yol açmıştır.

2.3. Tarım ve gıda alanında 2003-2023 döneminde beklenen önemli gelişmeler ve bu gelişmeleri belirleyecek temel eğilimler ve itici güçler

2.3.1. Beklenen önemli gelişmeler

Tarım ve gıda günümüz dünyasının en stratejik sektörleridir. 2023 yılında ülkemiz nüfusu yaklaşık 80-85 milyon olacaktır. Tarıma elverişli toprakların azalması, kullanılabilir su kaynaklarının çevre kirliliği ile özelliğini yitirmesi, artan dünya ve ülke nüfusu ile birlikte değerlendirildiğinde, sürdürülebilir nitelikte, sağlıklı, güvenli ve yeterli gıda üretimi, gıda güvenliği ve kaliteli bir yaşam ortamı oluşturmak önümüzdeki yıllarda kritik önem arz edecektir.

Küreselleşme olgusu içerisinde, çok uluslu tekellerin güç kazanması, gelişmiş ülkelerin tarım ve gıda üzerindeki hakimiyet kurma istekleri, bilim ve teknolojiye baş döndürücü gelişmeler konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir. Bu bağlamda önümüzdeki yirmi yıl içinde olması beklenen gelişmeleri aşağıdaki maddeler halinde özetlemek mümkündür.

- Önemli bazı bitki, hayvan ve mikroorganizmaların genetik şifreleri çözümlenecek, genetik orijinleri tanımlanacak, gen fonksiyonları belirlenecek, önemli genler klonlanacak, biyotik ve abiyotik stres koşullarına dayanıklı yüksek verimli ve kaliteli üretime yönelik iyileştirmeler yapılacak; genetik transformasyon ve üreme teknolojileri geliştirilerek özel gereksinimler için endüstriyel ürünlerle temel işlev gören iyileştirilmiş bitki, hayvan ve mikroorganizmalar geliştirilecek,
- Nanoteknolojiler uygulanacak, üretimde robotlar kullanılacak,
- Uzayda bazı bitki ve mikroorganizma materyalleri üretilecek,
- Bazı bitkileri kullanarak antibody ve antijen üretilecek, bitkisel aşılarla insan ve hayvan hastalıklarıyla mücadele kolaylaşacak,
- Beslenme alışkanlıkları ve kültürü değişecek,
- Ürünler bazında ülkeler özelleşecek, kalite ve marka bilinci yaygınlaşacak,
- Küresel ısınmayla artan güneş enerjisi kullanılabilir enerji formuna dönüştürülebilecek,
- Çevre bilinci yaygınlaşacak ve doğal kaynaklar korunacak, atıkları yeni ürünlere dönüştüren yöntemler geliştirilecek, yayım ve eğitim çalışmaları hız kazanacak,
- Gelişmekte olan ülkelerde su ve toprak ilişkileri gündemin ilk sıralarına oturacak, su ve toprak kaynaklarının etkin kullanımı artacak, çevre kirliliği önemli boyutlara çıkabilecek,
- Tamamlayıcı tıp ve vejeteryanlığın artışı ile tıbbi ve itri bitkilerde atılımlar olabilecektir,
- Ekonomik ve siyasi paktların tarıma ve ürün ticaretine yaklaşımları belirleyici olacak,

- . • Su ürünleri üretimi artacak, deniz ve iç sulardan üretimde daha fazla yararlanılacak,
- . • Her ülke kendi ekolojik şartlarına uygun yerli türleri, gelişen teknolojiye dayanarak kültüre alma gayretini içine görecektir,
- . • Tüm süreçlerde bilişim ve mobilizasyon teknolojileri önemli ve etkili rol oynayacak,
- . • Tarımsal üretimin önemli bir kısmı gelişmiş ülkelere diğer ülkelere kayacak,
- . • Dünyada seyahat eden insan sayısında ciddi artışlar olacak, yerel mutfak kültürlerinin uluslararası gıda güvenliği standartlarında yerel ve uluslararası pazarlarda markalaşması fırsatı doğacaktır,
- . • Artan nüfusun beslenmesi için yoğun üretim kaçınılmaz olarak sürdürülecek,
- . • Organik tarım bir grup tüketicinin talebini karşılamak amacıyla daha fazla gelişecek,
- . • Hayvan refahı ve hayvan hakları güvence altına alınacak,
- . • Fosil enerjiye alternatif olarak, bitki türlerinden enerji elde etmek için çalışılacak,
- . • Özellikle su kaynakları üzerindeki aşırı kullanıma baskısı, tatlı su kaynaklarında çok önemli kısımlar getirecek; bunun sonucu olarak, bitki su tüketimi, daha etkin biçimde ölçülüp denetlenmeye çalışılacak,
- . • Tarımda, bilgisayar kullanımı ve otomasyon düzeyi yükselecek, bilgi toplama ve değerlendirilmesinin hızı artacak, maliyeti düşecek,
- . • Soya, mısır gibi hammaddelerin önemi ve üretimleri giderek artacak,
- . • Kimyasal kökenli gıdaların yapıları biyolojik kökenli olanlara doğru geçecek,
- . • İleri düzeyde gelişmiş küresel ve bölgesel hava tahmin sistemleri devreye girecek,
- . • Ürün çeşitliliği ile fonksiyonel gıdaların talep ve tüketimleri artacak,
- . • Biyopreparatlar, çevre dostu mücadele teknolojileri geliştirilerek kullanılacak,
- . • Tarım alanlarında genişleme olanaksızlığı nedeniyle iyileştirme çalışmaları yapılacaktır,
- . • Yeni hibrit çeşitler üretilerek ve yaygınlaşacak,
- . • İç ve dış karantina tedbirleri daha etkin hale getirilecek,
- . • Kanatlı üretimi etkinlik kazanacak, yerde yetiştirme teşvik edilecek, ürünlerde antibiyotik, ilaç, çevreden kaynaklanan etkenlere ait kalıntı analizleri önem kazanacak,
- . • Arı ve arıcılık ürünleri talebi artacak,
- . • Besin maddelerinin nitelikleri hızla belirlenebilecek ve besinlerin nitelik ve sağlığa uygunluğu ve kalite yönetimi ön plana çıkacaktır,
- . • Kırmızı et talebi yükselecek, et üretimi için alternatif kaynaklar aranacak, ekstansif üretime uygun alanların değerlendirilmesi çabaları yoğunlaşacak, yerli genotiplerin muhafazası ve bunlardan yararlanma önem kazanacaktır,
- . • Klasik ıslah yerine alternatif ıslah çalışmaları ağırlık kazanacak, fakat bu durum klasik ıslah uygulamalarını etkin hale getirecek çalışmaları engellemeyecek,
- . • Yem değerlendirmeyi iyileştirmek için uygun yöntem ve madde arayışı devam edecek, hayvan sağlığı üzerindeki çalışmalar arttırılacak, işletme sayısı azalacak,
- . • Mevcut türlerin neslinin yok olmaması ve nesli azalmakta olan türlerin çoğaltılması için daha hassas olunacaktır,
- . • Tatlı su kaynakları üzerinde uluslararası baskılar artacak,
- . • Gıda endüstrisinde ısı işlem gibi geleneksel teknolojilerin yerine besin elamanlarının daha az tahrip eden çevre dostu teknolojiler kullanılacaktır,
- . • Biyolojik olarak parçalanabilir ambalaj materyalleri sentetik olanlarla yer değiştirecek,
- . • Tarımsal ürünler dolayısıyla gıdalar daha az hacimde daha yüksek besleyici değerde üretilerebilecek, endüstriyel üretimlerde konsantre ürünler geliştirilebilecek,
- . • Akıllı mutfak donanımlarının kullanımı yaygınlaşacak ve bunun, gıdaların hazırlanış biçimleri üzerinde etkisi olacak,
- . • Fermente gıdaların, yüksek reaksiyon hızına sahip modifiye enzimler kullanılması yoluyla, kısa sürelerde elde edilmesini sağlayan teknolojiler yaygın olarak kullanılacaktır,
- . • Gıdaların hijyenik kalitesi, işlenmesi, sınıflandırılması ve paketlenmesinde, biyosensörler ve çok amaçlı enzimlerden yaygın ve etkin bir biçimde yararlanılacaktır,
- . • Üretim ortamında virüs, bakteri, parazit, kimyasal atık ve kalıntıların varlığını belirleyen teknikleri geliştirilecek,
- . • Hasat öncesi, hasat ve hasat sonu teknolojileri geliştirilecek, üretimden tüketime ürün kayıpları düşecek,
- . • Tekelleşme eğilimleri artacak,
- . • Orman ürünleri talebinin sürdürülebilir biçimde karşılanması önem kazanacaktır,
- . • Ahşap ürünlerinin kullanım ömrü uzatılacak ve yeniden kullanım oranları yükseltilecek,

- . • Ormanların korunması için ayrılan uluslararası kaynaklar artırılacak,
- . • Terk edilen tarım alanları yeniden ormana dönüşecek,
- . • Ormanlık çalışmalarında ÇED'e önem verilecek,
- . • Kent ormancılığı, sosyal ormancılık ve karma sistemler önem kazanacak,
- . • Korunan ormanların dünya, ülke ve yöre bazlarındaki payları artacak,
- . • Ormanlık ağaçlandırma ağırlıklı olmaya yönelecek, çölleşme ile mücadele için yatırımlar artacak,
- . • Entansif kültüre dayanan tarımsal ormancılığın önemi artacak,
- . • Orman ekosistemlerinde artan insan yoğunluğu, yangına hassas ormanlarda yangın olasılığını arttıracak,
- . • Gelişmekte olan diğer ülkelerdeki üretim çalışmalarında kablolu sistemler (havai hatlar) diğer modern araç ve ekipmanlar kullanılacak,
- . • Dünyada su kaynaklarını çoğaltmak ve kalitesini artırmak için ormanlara uygulanan tekniklerde değişiklikler olacak, bu bağlamda entansif plantasyonlara ayrılan alanlar dışındaki doğal ormanlarda, doğaya daha yakın teknik işlemler uygulanacak,
- . • Ticarete odun hammaddesinin sertifikasyonu konusunda uluslararası anlaşma sağlanabilecek; ülkelerin odun ürünü pazarlama politikaları değişecek, ülkemiz çevre ülkelerden bugünkü kadar kolay odun hammaddesi ithali olanağı bulamayacaktır.

2. 3. 2. Gelişme ve değişimleri belirleyecek temel eğilimler ve itici güçler

Gelecek yirmi yıl içerisinde dünyada meydana gelecek değişimler doğal olarak siyasi ve ekonomik gelişmelerden etkilenecektir. Ancak, daha önce de belirtildiği gibi; bu etkiler ülkelerin ekolojik, ekonomik, toplumsal ve kültürel koşullarına göre farklı biçim ve düzeylerde olacaktır. Önümüzdeki yirmi yılda tarım ve gıda alanında olabilecek gelişmelerin temel eğilim ve önemli itici güçlerini;

- . • Gıda güvenliğinin sağlanması,
- . • Ekolojik dengenin korunması ve çevresel koşulların iyileştirilmesi,
- . • Verimlilik düzeyinin yükseltilmesi,
- . • Rekabet gücünün arttırılması,
- . • Gelir ve kültür düzeyinin iyileşmesine bağlı olarak talebin artması ve çeşitlenmesi,
- . • Bölgesel ve toplumsal dengesizliğin giderilmesi, şeklinde özetlemek mümkündür.

2. 4. Tarım ve gıda alanında Türkiye'nin güçlü ve zayıf yanları, tehdit ve fırsatları

2. 4. 1. Güçlü yanlar

- . • Biyoteknolojik çalışmalara kaynak oluşturabilecek gen potansiyeline ve kendi genetik kaynaklarını değerlendirerek yeni çeşitler geliştirebilme kapasitesine sahip olması,
- . • Kirlenmemiş su ve toprak varlığı,
- . • Ekonomik olarak sulanabilir arazi varlığı,
- . • Fındık, incir, kayısı, üzüm gibi türlerde dünya üretiminde söz sahibi olunması,
- . • Geniş alanlarda ve farklı iklim koşullarında organik tarım potansiyelinin varlığı,
- . • Yenilenebilir enerji kaynakları potansiyeli,
- . • Ekolojik koşulların çeşitliliği ve bazı yerlerde yılda 2-3 ürün elde edilebilmesi,
- . • Örtü altı tarım potansiyeli
- . • Coğrafik konum ve yeryüzü yapısı,
- . • Yeniliklere açık genç nüfus varlığı,
- . • Gelişmiş kanatlı hayvan üretim, değerlendirme, pazarlama ve tüketim altyapısı,
- . • Zengin arıkoloni varlığı ve bu alanda genetik çeşitliliğin fazlalığı,
- . • Zengin su ürünleri potansiyelinin varlığı,
- . • Pek çok yeni teknolojilerin ve teknik bilginin ülkeye transfer edilmiş olması,
- . • Orman ekosistemlerinin tür ve yapı çeşitliliği ile üretim potansiyeli,
- . • Endemik, tıbbi ve aromatik bitki tür zenginliği,
- . • Yaban hayatı varlığı ve çeşitliliği,
- . • Kurumsal yapıların varlığı,

2. 4. 2. Zayıf yanlar

- . • Nüfus artış hızının yüksekliği ve tarımda çalışan nüfusun fazla olması,
- . • Arazilerin parçalı ve işletmelerin küçük ölçekli oluşu,

- Kırsal alanda pazar için üretim düzeyinin düşüklüğü,
- Sektörde çalışanların eğitim ve öğretim seviyelerinin düşüklüğü,
- Sermaye yetersizliği ve bileşimindeki dengesizlik,
- Örgütlenme yetersizliği,
- Ürün bazında üretici örgütlerinin eksikliği ve mali yetersizliği,
- Veri tabanı yetersizliği,
- Gen kaynaklarımızın koruma altına alınmamış olması,
- Dünyada üretimde söz sahibi olunan ürünlerde pazar hakimiyeti oluşturulamaması,
- Alternatif tarım ürünleri pazarlarının araştırılmasındaki yetersizlik,
- Tarımsal üretim değerinde hayvansal üretimin payının düşüklüğü,
- Tarımsal politikaların ve ürün fiyatlarının istikrarsızlığı,
- Toprak erozyonu ve tarım arazilerinin sanayi ve iskana açılması,
- Teknoloji kullanımında dışa bağımlılık,
- Ar-Ge yeteneğinin yetersizliği,
- Öğretim-Ar-Ge-Uygulama kuruluşları içinde ve arasında işbirliğinin zayıflığı,
- Etkin bir tarım ve gıda lobisinin olmaması,
- Çayır ve meraların verimsizliği ve bunun kısa sürede giderilemeyecek olması,
- Araştırmacılar da sorun çözmeden ziyade sorun tespit etme anlayışının egemenliği,
- Hayvan hastalıklarının yaygınlığı ve önlenmesinde yetersiz kalınması,
- Su ürünlerinde stok tespitine dayanan bir avcılık yerine rasgele avcılık yapılması ve ihtiyaç fazlası av filosunun olması,

- Ormancılıkla ilgili mevzuatın düzenlenmesinde popülist yaklaşımların egemen olması,
- Yönetimde merkezîyetçi yapının egemen olması ve katılımcı anlayışa geçilememesi,
- Orman köylerinde yaşayan nüfusun, ülkemizin en düşük gelir grubu içinde olması,
- Ormanlarda kaliteli odun miktarının azalmış olması,
- Tarımla ilgili önemli kanunların çıkarılmamış olması,
- Genel tarım ürünleri sigortasındaki yetersizlik,
- Her şeyi devletten bekleme anlayışının yaygınlığı,
- Tarımsal yayımdaki yetersizlik,
- Çoğu hayvanlar ve balık hastalıklarıyla ilgili laboratuvarların yetersizliği,
- Girdi kullanımındaki bilinçsizlik,
- Denetim alanındaki yetersizlik,

2. 4. 3. Fırsatlar

- AB ülkelerine ve yakın pazarlara tarım, gıda ve orman ürünleri satabilme olanakları,
- Jeopolitik konumumuz,
- Nüfusumuzun beslenme zorunluluğu,
- AB altıncı çerçeve programı,
- Ekonomik olarak sulamaya açılacak arazi varlığı,
- GAP Projesi ve bölgesel kalkınma projelerinin varlığı,
- Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi,
- Teknolojiden geçmemiş ürün payının yüksekliliği,
- Tüketici bilincinin gelişiyor olması,
- Tarım sektöründeki dağınık yapının toparlanmaya başlaması,
- Sektörde bilişim ve mobilizasyon teknolojilerinin gerçekleşmesi,
- “Tarım Paydaşları Ağı” kurulması ve işbirliğinin gelişmeye başlaması,
- Özel sektör, kamu ve üniversite arasında daha etkin bir koordinasyon,
- Sürdürülebilir çevre, tarım, gıda, su ürünleri ve ormancılık yönetimi bakımından uluslar arası sözleşmelerle taahhütlere girilmiş olunması,
- Dayanışmacı sosyal yapının varlığı,

2. 4. 4. Tehditler

- Jeopolitik konumumuz,
- Uluslararası ticaretin serbestleştirilmesi,
- Teknolojiden geçmemiş ürün payının yüksekliliği,
- Kırsal kesimden şehre plansız göç,
- Alıcı ortamlarda meydana gelmeye başlayan kirlilik,
- Denizlerde özellikle de Karadeniz’deki kirlilik,

- İklim değişikliği ve kuraklıklar,
- Siyasal etkiler, baskılar, yönlendirmeler,
- Sektörde risklerin yüksek olması,
- Tarım topraklarının amaç dışı kullanımına ve toprak erozyonu,
- Orman yangınları riskinin artması,
- Gen kaynaklarımızın patentlenmemiş olması,
- Kimyasal ve biyolojik silah alanındaki gelişmeler,
- Teknolojide dışa bağımlılığın artması,
- Kayıt dışı ekonomik faaliyetler,

3. Gelecek vizyonu ve sosyo-ekonomik hedefler

3. 1. Gelecek vizyonu

“Bilime ve modern teknolojilere dayalı olarak; toplumun sağlıklı beslenmesini, gereksinimlerini yeterli nicelik ve nitelikte karşılayabilen, biyolojik çeşitliliğini koruyan ve toplumsal yarara dönüştürebilen, ekonomik, ekolojik ve sosyal açıdan sürdürülebilir, verimliliği artan tarım ve tarımsal sanayiinin de katkısıyla, uluslararası alanda rekabet edebilen gelişmiş bir Türkiye.”

3. 2. Belirlenen vizyonun gerçekleştirilmesi için ulaşılmaması gereken sosyo-ekonomik hedefler

- Yeterli ve dengeli beslenme ile endüstriyel kullanımlar için uygun nitelik ve nicelikte ürün üretme ve ürettirme,
- Gen kaynaklarını moleküler düzeyde tanımlama, muhafaza ve ekonomik faydaya dönüştürme,
- Doğal bitki ve hayvan stoklarını takviye, koruma ve etkin kullanma,
- Doğal ve genetik kaynakların envanteri, tescili ve belgelendirilmesi, patenti, fikri mülkiyet haklarının korunması, pazarlanması ve etkin kullanımı,
- Biyolojik çeşitlilik ve gen kaynaklarının korunmasıyla ilgili yasal düzenleme,
- Modern biyoteknoloji ve klasik ıslahın koordinasyonu ile farklı ekosistemler için genotip geliştirme ve bunlardan ekonomik fayda yaratma,
- Genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) risk analizi ve yönetimi,
- Atık ve yan ürünleri değerlendirme,
- Bitkisel yağ ve yem hammadde açığını kapatma,
- Meraların miktar ve kalitesini artırma, sürdürülebilir otlatma,
- Yeterli ve kaliteli fide, fidan, tohumluk ve damızlık materyal üretme,
- Tıbbi-aromatik bitki, ekstrakt (özüt) ve etken madde üretme,
- Meyve, sebze ve süs bitkileri üretiminde söz sahibi olma,
- Su ve toprak kaynaklarını etkin kullanma ve erozyonun önlenmesi,
- Organik tarım geliştirme,
- Yaygın suni tohumlama, genetik değeri yüksek sperma kullanma,
- Geleneksel, fonksiyonel gıda, el sanatları ve turistik amaçlı ürünler üretme ve tanıtma,
- Aşı, ilaç, gıda ve yem katkı-yardımcı maddelerini yeterli üretme,
- Arıcılık ve ürünlerinin kalite ve standardını yükseltme,
- Doğal lif üretimini geliştirme,
- Tarımsal üretim değerinde hayvancılığın payının artırılması,
- Hayvancılıkta verimliliğin artırılması, hastalıklarla etkin mücadele,
- İhracata yönelik ürünler üretme,
- Su ürünleri üretimini ve tüketimde işlenmiş ürünlerin payını artırma,
- Uluslararası normlarda güvenli ve güvenilir gıda üretimi,
- Orman ve fonksiyonlarının muhafazası, geliştirilmesi,
- Yangın ve doğal zararlara dayanıklı orman yapıları,
- Kuraklığa dirençli ürün tipi, üretim deseni ve üretim yapıları,
- Yenilenebilir enerji kaynakları üretimi,
- Tarımda mekanizasyon düzeyini artırma, yeni ekipman geliştirme ve verimli kullanma,
- Bilgisayar sistemlerinin üretim, işleme, muhafaza, ambalajlama ve taşımada kullanımı,
- Rüzgar, güneş, jeotermal vb. doğal enerji kaynaklarını kullanma ve yaygınlaştırma,
- Tüm ürünlerde depolama kayıplarını azaltma, uygun depo sayı ve kapasitesini artırma,
- Yeni gıda işleme, muhafaza, ambalajlama, taşıma yöntem ve teknolojileri üretme,
- Doğru, güncel, eksiksiz ve izlenebilir kayıt düzeni, envanter ve veri tabanı,

- . • Planlı üretim ve iyi bir pazarlama organizasyonu,
- . • Üretim ve pazarlamada dikey ve yatay entegrasyon,
- . • Etkin finans kurumları ve yaygın sigorta,
- . • Uluslararası rekabet edebilecek çeşit, kalite, markalı üretim ve standardizasyon,
- . • Üretim ve ticarete işlevsel ve yaygın destek,
- . • Kapsamlı ve etkin ürün borsaları,
- . • Gıda ve çevre güvenliği açısından girdi kullanımının etkin ve yaygın denetimi,
- . • Etkin ve yaygın danışmanlık, akreditasyon ve belgelendirme,
- . • Ar-Ge kuruluşları ile uygulayıcılar arasında işbirliği,
- . • Ar-Ge çalışmalarında süreklilik, yaygınlaştırma ve destekleme,
- . • Toplam nüfus içerisinde payı % 10'un altında olan tarımla uğraşan nüfus,
- . • Üreticilerin % 50'sinin ön lisans ve lisans düzeyinde öğrenim seviyesine ulaştırılması,
- . • Akredite yüksek öğrenim, branşlaşmış ara eleman ve çiftçinin bulunduğu yerde etkin eğitimi,
- çalışanların gıda güvenliği ve güvenilirliği alanında eğitimi ve sertifikalandırma,
- . • Gelişmiş üretici ve tüketici bilinci,
- . • İletişim ve koordinasyonu sağlayacak üst kurul ve ulusal ihtisas komiteleri,
- . • Asgari yeter geliri sağlayacak büyüklükte tarım işletmeleri,
- . • Tarım toprakları ve su kaynaklarının amaç dışı kullanılmaması,
- . • Yaygın ve etkin örgütlenme,
- . • Pazara dönük kaliteli üretimi sağlayabilen ürün bazında etkili üretici ve gıda örgütleri,
- . • Etkin ve verimli kamu yönetimi,
- . • Üretim ve tüketimde uluslararası normlara uygun yasal düzenleme,
- . • Hazineye ait atıl durumdaki kamu arazilerini üretime kazandırma,
- . • Tüm sektörde çalışan personelin sosyal güvencesini sağlama,
- . • Sportif balıkçılık ve avcılığı yaygınlaştırma,
- . • Av filosunu uluslararası sulardan da yararlandırma,
- . • Özellikle Karadeniz'deki stokların ıslahı ve komşu ülkelerle müşterek yönetimi,
- . • Balık çiftliklerini açık denize çekme,
- . • Kırsal kalkınmanın gerçekleştirilmesi,
- . • Hayvan hareketlerinde etkin denetim,
- . • Olağanüstü durumlar için gıda stoklama,
- . • Patentli üretim,
- . • Orman rejimi içindeki alanlarda, yoğun kültür yöntemleri ile hızlı gelişen türlerin ağaçlandırılmasına elverişli alanların tespiti ve bu kategori ağaçlandırmaların teşviki,
- . • Orman alanlarında işlevsel temele dayalı üretim, koruyan ve korunan alanlar,
- . • Bozuk orman alanlarında imar ve ıslah,
- . • Orman ekosistemlerinde odun dışı orman ürünleri üretiminin planlanması, teşviki ve önemli bitkilerin kültüre alınması,
- . • Yaban hayatının planlanması ve geliştirilmesi,

4. Öncelikli Teknolojiler

4a. Teknolojik faaliyet konuları ve teknoloji alanları

Ön rapor aşamasında belirlenen 10 teknoloji alanı ve 99 adet teknolojik faaliyet konusu, panel tarafından değerlendirilmiş ve çalıştaylarda 8 teknoloji alanı ve 9 teknolojik faaliyet konusu öncelikli olarak saptanmıştır. Bu teknolojik faaliyet konusu ve ilgili teknoloji alanlarına ait Delfi ifadelerini de içeren Tablolar aşağıda verilmiştir.

Teknolojik Faaliyet Konusu-1		
Klasik ıslah ve biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotipler geliştirme		
İlgili Delfi İfadeleri		
1	D12	Sebze (domates, biber, hıyar, patlıcan, kavun, kabak) üretiminin %75'inin yerli hibrit çeşitlerle yapılması
2	D36	Tarımda kullanılan kimyasal ilaçların çevreye ve insan sağlığına olumsuz etkilerini azaltacak biyo-pestisitlerin geliştirilmesi
3	E2	Biyotik ve abiyotik stres koşullarına dayanıklı genotiplerin geliştirilmesi
4	D20	Tahıllarda önemli verim ve kalite özelliklerini kontrol eden genlerin işlevsel genomik özelliklerinin tanımlanması
5	D13	Ayçiçeği ve mısır üretiminin %75'inin yerli hibrit çeşitlerle yapılması
6	D14	Patates üretiminin %50'sinin yerli çeşitler ile yapılması
7	D27	Biyoteknolojik yöntemlerle geliştirilen düşük sıcaklıkta meyve bağlayabilen çeşitlerin ticari uygulamalara geçirilmesi
8	D28	Biyolojik değeri yüksek hayvan yemi olarak kullanılabilen yem bitkilerinin geliştirilmesi
9	D49	Hayvanlarımızın önemli özelliklerini kontrol eden genlerin belirlenmesi, izolasyonu ve karakterizasyonu
10	E4	Bitkisel ve hayvansal materyallerin besin öğeleri, teknolojik değeri, raf ömrü, albenisi ve işlevsel bileşenleri yönüyle kalitesinin yükseltilmesi
11	D15	Yağ bitkileri üretimini %25'inin yüksek verimli soya ve kolza çeşitleri ile yapılması
12	D23	Vejetatif yolla üretilen bitkilerde hastalıktan arı materyallerin hücre ve doku kültürü yöntemiyle kitlesel üretiminin yaygınlaştırılması
13	D5	Bitkisel antibody ve antijen üretilerek hayvan hastalıklarıyla mücadelede kullanımı
14	D16	Boyama istemeyen, değişik renklerde lif yapısına sahip pamuk çeşitlerinin geliştirilmesi
15	D52	Bitkisel üretimde döllenmeyi arttırmada hormon kullanımı yerine tozlayıcıların üretiminin geliştirilmesi
16	D72	Birim alandan odun üretiminin artırılabilmesi için hızlı gelişen yerli orman ağacı türlerinde klasik ıslah ile modern biyoteknolojik kombine yöntemlerin yaygın kullanımı
17	D45	Hayvan ıslahı ve entansif üretimde, in vitro ve in vivo embriyo üretimi, embriyo transferi, embriyonun dondurulması, manipülasyonu ve cinsiyetinin belirlenmesi teknolojilerinin yaygın kullanımı
18	D29	Elma, armut, kiraz, erik gibi meyve türlerinde bodur anaçların geliştirilmesi
19	D21	Bitki hastalık ve zararlılarının hızlı tanısı, bitki çeşitlerinin belirlenmesi ve işlevsel genomik çalışmaları için DNA çip teknolojisinin kullanılması
20	E1	Yüksek verimli hayvanlarda süt ve döl veriminin optimizasyonu
21	D47	Endüstrinin ihtiyaç duyduğu özel nitelikli protein üretiminin, transgenik hayvan ve çekirdek transferi teknolojileri ile gerçekleştirilmesi
22	D43	Çiftlik hayvanlarında damızlık değeri tahmin tekniklerinin geliştirilmesi
23	D17	Tekstil ve kağıt sanayiinde kullanılabilen esarsız kenevir, keten ve kenaf çeşitlerinin geliştirilmesi
24	D48	Sap ve saman gibi yaygın kaba yem kaynaklarımızdan yararlanmayı arttırmak için rumende çalışabilecek, genetik olarak değiştirilmiş, mikroorganizmaların geliştirilmesi
25	D11	Balık unu yerine bitkisel kökenli yüksek protein düzeyli yem

		hammadelerinin geliştirilmesi	
26	D71	Biyotik zararlılar ve abiyotik stres koşullarına dirençli orman ağacı türlerinin geliştirilmesi	
27	D26	Endüstriyel faaliyetlerin ve açık maden ocaklarının oluşturduğu gaz ve benzeri zararlara dayanıklı üretim materyallerinin geliştirilmesi	
28	E3	Süs bitkilerinde çeşit geliştirilmesi	
		İlgili Teknoloji Alanları	Delfi Numaraları
1	TA2	Biyoteknoloji	D12, D36, E2, D32, D20, D13, D14, D27, D28, D49, D15, D5, D26, D11, D71, D48, D17, D23, D16, D52, D72, D45, D43, D29, D21, D47, E4
2	TA1	Üretim Teknolojileri	D12, D13, D14, D15, D16, D17, D28, D49, D43, D23, D52, D72, D45, D29, D71, E4, E1, D47, D48
3	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	D36, D43, D49, E1, E4
4	TA5	Koruma, Teşhis ve Tedavi Teknolojileri	D36, D23, D5, D21
5	TA4	Bilişim Teknolojileri	D20, D49, D43, E4

Tablo 1. TFK1'e ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları

Tablo 2. TFK 2 ye ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları

Tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık üretimi

1 D12 Sebze (domates, biber, hıyar, patlıcan, kavun, kabak) üretiminin %75'inin yerli hibrit çeşitlerle yapılması2 D13 Ayçiçeği ve mısır üretiminin %75'inin yerli hibrit çeşitlerle yapılması3 D14 Patates üretiminin %50'sinin yerli çeşitler ile yapılması4 D23 Vejetatif yolla üretilen bitkilerde hastalıktan arı materyallerin hücre ve doku kültürü yöntemiyle kitlesel üretiminin yaygınlaştırılması5 D46 Yüksek verimli hayvanlardan optimum verim alınmasını sağlayan sürü yönetim teknolojilerinin yaygın kullanımı6 D45 Hayvan ıslahı ve entansif üretimde, in vitro ve in vivo embriyo üretimi, embriyo transferi, embriyonun dondurulması, manipülasyonu ve cinsiyetinin belirlenmesi teknolojilerinin yaygın kullanımı7 D29 Elma, armut, kiraz, erik gibi meyve türlerinde bodur anaçların geliştirilmesi 8 E5 Orman ağacı fidanlarının kitlesel üretim teknolojilerinin geliştirilmesi 9 D15 Yağ bitkileri üretimini %25'inin yüksek verimli soya ve kolza çeşitleri ile yapılması10 D22 Ekonomik öneme sahip bitkilerimizin başlangıç materyalinin (tohum, fide, fidan) "ismine doğru" moleküler tanımlanması11 D52 Bitkisel üretimde döllenmeyi arttırmada hormon kullanımı yerine tozlayıcıların üretiminin geliştirilmesi

1 TA1 Üretim Teknolojileri D12, D13, D14, D15, D23, D46, D45, D29, E5, D22, D52 2 TA2 Biyoteknoloji D23, D45, D22

Tablo 3. TFK 3'e ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları **Tablo 4. TFK 4'e ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları**

Gen kaynaklarının karakterizasyonu ve muhafazası	
1	D18 Hibrit tohum üretimine yönelik ebeveyn hatlarının tespitinde, yerli gen kaynaklarımızın önemli özelliklerini kontrol eden genlerin belirlenmesi, izolasyonu ve karakterizasyonu
2	D49 Hayvanlarımızın önemli özelliklerini kontrol eden genlerin belirlenmesi, izolasyonu ve karakterizasyonu
3	D3 Gen kaynaklarımızın %25'inin karakterizasyonunun yapılarak gen kütüphanelerinin oluşturulması
4	D4 Bitki, hayvan ve mikroorganizmalara ait genetik kaynaklarımızı korumak için in situ ve ex situ koruma tekniklerinin geliştirilmesi
1	TA2 Biyoteknoloji D18, D49, D3, D4
2	TA1 Üretim Teknolojileri D3, D4
3	TA4 Bilişim Teknolojileri D3, D4
4	TA6 Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri D3, D4
5	TA7 Analiz ve Ölçme Teknolojileri D3, D4

Teknolojik Faaliyet Konusu-4		
İşlenmiş ürün çeşitliliği, gıda işleme yöntem ve süreçleri		
İlgili Delfi İfadeleri		
1	D64	Hastalıklara karşı direnci arttıran, form koruyucu, metabolik faaliyetleri düzenleyici, tedaviye yardımcı, bağışıklık kazandırıcıvb. özel işlevleri olan gıdalar geliştirmek
2	D60	Mamul gıdaların raf ömrünün uzatılmasıiçin depolama koşullarının optimizasyonuna yönelik teknolojilerin geliştirilmesi
3	E6	Üretim, işleme, proses kontrol ve yönetimi, ambalajlama, muhafaza, taşıma ve pazarlamada otomasyon düzeyini arttırmaya yönelik yazılımların geliştirilmesi
4	D62	Plastik ve benzeri yapay ambalajlara alternatif, yenilebilir ve/veya biyolojik olarak parçalanabilir ambalaj malzemelerinin geliştirilmesi
5	D59	Gıda ve yem sanayi için işleme ve süreç kontrollerinde biyo-sensör ve enzimlerin yaygın kullanımı
6	E7	En az işlemle tüketime sunulabilen gıda işleme teknolojilerinin ve ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi
7	E4	Bitkisel ve hayvansal materyallerin besin öğeleri, teknolojik değeri, raf ömrü, albenisi ve işlevsel bileşenleri yönüyle kalitesinin yükseltilmesi
8	D57	Yapay ve doğala özdeş stabilizör, gıda aroma ve boyalarına alternatif doğal maddelerin geliştirilmesi
9	E8	Kaliteyi koruyan, düşük enerji gereksinimli, hızlı, esnek, çevre dostu işleme yöntem ve donanımlarının geliştirilmesi
10	D61	Taze gıdaların ve ilaçların raf ömürlerini uzatan ambalajlara yönelik gelişmiş bariyer özelliklere sahip polimerik ve kompozit malzeme geliştirilmesi
11	D63	En az işlemle tüketime sunulabilen gıda işleme teknolojilerinin ve ürün çeşitliliğinin geliştirilmesi
12	E9	İşleme, ambalajlama, süreç kontrolü, analiz hız ve hassasiyetini arttırmada kullanılabilecek çok amaçlısensörlerin geliştirilmesi
13	E10	Gıda ve yem tesislerinde işlem ve işlem değişkenlerinin optimizasyonu ve modellenmesi

İlgili Teknoloji Alanları			Delfi Numaraları
1	TA3	Gıda İşleme Teknolojileri	D64, D60, E6, E7, E4, E57, D63
2	TA6	Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri	D60, D62, D61
3	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	D64, E4, E57
4	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri	E8, D61
5	TA4	Bilişim Teknolojileri	E6, E9, E10
6	TA2	Biyoteknoloji	D64, D59, E4, E57

Tablo 5. TFK 5'e ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları **Tablo 6. TFK 6'ya ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları** **Tablo 7. TFK 7'ye ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları**

Teknolojik Faaliyet Konusu-5			
Gıda güvenliği ve güvenilirliği			
İlgili Delfi İfadeleri			
1	E13	Organik gıda sertifikasyon sistemlerinin oluşturularak yaygınlaştırılması	
2	E12	Gıda kalite ve yönetim sistemlerinin oluşturularak yaygınlaştırılması	
3	D7	Katkı ve kalıntı analizleri için hızlı, hassas, doğru ve tekrarlanabilir sonuçlar veren teknolojilerin geliştirilmesi	
4	E11	Güvenlik, bileşim, risk, tehlike ve akreditasyon analizleri için yöntem ve tekniklerin geliştirilerek yaygın kullanımı	
5	D58	Gıda güvenliği açısından genetik yapısı değiştirilmiş gıdaların hızlı tespit yöntemlerinin yaygın kullanımı	
İlgili Teknoloji Alanları		Delfi Numaraları	
	TA3	Gıda İşleme Teknolojileri	E13, E12
	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	E13, E12, D7, E11, D58
	TA2	Biyoteknoloji	D58
	TA6	Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri	E13
	TA4	Bilişim Teknolojileri	E11, D58
	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri	D7, E11, D58

Teknolojik Faaliyet Konusu-6			
Tarım, orman, gıda ve su ürünlerinde araç, gereç ve yapılar ile üretim sistemlerinin geliştirilmesi			
İlgili Delfi İfadeleri			
1	D37	Yaş meyve ve sebzelerde hasat ve hasat sonrası ürün kayıplarının azaltacak teknolojilerin geliştirilmesi	
2	D56	Kıyı ötesinde kafeste balık yetiştiriciliği için uygun teknolojilerin geliştirilmesi	
3	D60	Mamul gıdaların raf ömrünün uzatılması için depolama koşullarının optimizasyonuna yönelik teknolojilerin geliştirilmesi	
4	E14	Tarımsal ürün ve işlenmiş gıdalar için hızlı ve ekonomik taşıma tekniklerinin geliştirilmesi	

5	E15	Hasadı zor olan zeytin, vişne, kiraz vb. bitkilerde türlere özgü hasat yapabilen robotlar geliştirmek	
6	D39	Enerji ve işgücünden tasarruf sağlayacak, kombine işlem yapabilen (işleme, ekme, gübreleme, ilaçlama) tarımsal mekanizasyon teknolojilerinin geliştirilmesi	
7	D53	Kıyılarıdaki potansiyel balıkçılık alanlarının verimliliğini arttırmak için uygun su ortamları (resif) oluşturma tekniklerinin geliştirilmesi	
8	D51	Hayvanların fizyolojik ihtiyaçlarına ve hayvan refahına uygun barınak ve barındırma sistemlerinin geliştirilmesi	
9	D32	Sulama, gübreleme ve ilaçlamayı bir arada gerçekleştiren otomatik sistemlerin yaygın kullanımı	
10	D6	Toprak-bitki-atmosfer sisteminde meydana gelen su buharıkayıplarının ölçüm ve denetim teknolojilerinin geliştirilmesi	
11	D40	Anıza ekim yapabilen tarımsal mekanizasyon teknolojilerinin geliştirilmesi	
12	D67	Yanan alanların yeniden ormanlaştırılması için uygun biyolojik ve teknik gençleştirme sistemlerinin geliştirilmesi	
13	D31	Bitki besin maddesi ve nemi yerinde ölçebilecek mobil cihazların geliştirilmesi	
14	D70	Odun hammaddesinin ürün ve kalite kayıplarını azaltacak ve orman ekosistemlerine zarar vermeyecek hasat ve orman içi taşıma sistemlerinin geliştirilmesi	
15	E16	Kolay uygulanabilir drenaj sistemleri ve teknolojilerinin geliştirilmesi	
16	D42	Tahıl ve baklagillerde 10 yıldan fazla süreli ve büyük miktarlarda ürün muhafaza teknolojilerinin geliştirilmesi	
17	D41	Tohum muhafazasında hermetik depolama tekniklerinin geliştirilmesi	
18	E17	Orman dışı ve içi depolardaki ürünlerin depolanmasında kalite kayıplarının azaltılması teknolojilerinin geliştirilmesi	
19	E18	Ağaçlandırma alanlarının hazırlanmasında ekosistemlere zarar vermeyecek toprak işleme ekipmanlarının ve yöntemlerinin bölgesel ve yerel düzeyde geliştirilmesi	
İlgili Teknoloji Alanları		Delfi Numaraları	
1	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri	D37, D56, E14, E15, D39, D53, D51, D32, D6, D40, D67, D31, D70, E16, D42, E17, E18
2	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	D37, D60, D6, D42
3	TA1	Üretim Teknolojileri	E15, D53, D32, D67
4	TA6	Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri	D37, D60, D42, D41

Teknolojik Faaliyet Konusu-7

Koruma, kontrol ve tedavi teknikleri ile hastalık-zararlılarla savaşım ve entegre mücadeleyi etkinleştirme

İlgili Delfi İfadeleri

1	D36	Tarımda kullanılan kimyasal ilaçların çevreye ve insan sağlığına olumsuz etkilerini azaltacak biyopestisitlerin geliştirilmesi
2	D38	Seralarda ve meyve bahçelerinde tarımsal ilaç kullanımını azaltacak entegre mücadele modellerinin geliştirilmesi
3	D10	Karantina sistemlerinde de kullanılacak, hızlı ve kolay hastalık

		teşhis yöntemlerinin geliştirilmesi
4	D5	Bitkisel antibody ve antijen üretilerek hayvan hastalıklarıyla mücadelede kullanımı
5	D21	Bitki hastalık ve zararlılarının hızlı tanısı, bitki çeşitlerinin belirlenmesi ve işlevsel genomik çalışmaları için DNA çip teknolojisinin kullanılması
6	D69	Orman ekosistemlerini korumak amacıyla biyolojik ağırlıklı entegre mücadele teknolojilerinin geliştirilmesi
7	E19	Yaygın hayvan hastalıklarından korunmak için etkin bağışıklık sağlayan aşuların geliştirilmesi
8	E20	Biyolojik ilaç, aşı ve hormon üretim teknolojilerinin geliştirilmesi
İlgili Teknoloji Alanları		Delfi Numaraları
1	TA5	Koruma, Teşhis ve Tedavi Teknolojileri
2	TA1	Üretim Teknolojileri
3	TA2	Biyoteknoloji
4	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri
5	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri
		E20
		D36, D38, D10, D5, D69, E20
		D38, D69, E19, E20
		D36, D5, D21, E19
		D38, D10
		D38

Tablo 8. TFK 8'e ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları

Teknolojik Faaliyet Konusu-8		
Doğal kaynak ve yaban hayatının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi		
İlgili Delfi İfadeleri		
1	D34	Örtü altı yetiştiriciliği ısıtmasında jeotermal enerji kaynaklarının kullanımının %50'ye çıkarılması
2	D30	Doğadan toplanan ve sökümlü yapılan bitki türlerinin (tıbbi, aromatik, soğanlı bitkiler vb.) kitlesel üretimini mümkün kılacak teknolojilerin geliştirilmesi
3	D54	Ekonomik değeri yüksek yerli su ürünleri türlerinin (mersin balığı, yılan balığı, fangri, sarı kuyruk, midye vs) üretim tekniklerinin geliştirilmesi
4	D35	Bölgesel ışıklandırma süresine uygun sera teknolojilerinin geliştirilmesi
5	D73	Yaban hayatında stok takviyesi ve avcılığa yönelik hayvan üretme yöntemlerinin geliştirilmesi
6	D65	İkincil ürünleri değerli olan orman ağaç ve ağaççıklarının (defne, kapari, sumak, kuşburnu, sakız, keçiboynuzu, sığla, ıhlamur, fıstıkçamı vb.) klasik ıslaha da yer veren ve kitlesel üretimlerini gerçekleştirebilecek teknolojilerin geliştirilmesi
7	E21	Çayır-meralarda ot veriminin artırılması
8	E23	Jeotermal su kaynaklarının su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanımının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması
9	D8	Atıkların, tarımda bitki ve hayvan beslenmesine yönelik olarak yeniden değerlendirilmesini sağlayacak teknolojilerin geliştirilmesi
10	D9	Kirlenen sularda dioksin parçalayan bakterilerin geliştirilmesi
11	E22	Ekonomik önemi olabilecek doğal süs bitkilerinin kültüre alınması ve üretimi
İlgili Teknoloji Alanları		Delfi Numaraları
1	TA1	Üretim Teknolojileri
		D34, D30, D54, D35, D73, D65, E21, E23, E22, D8

2	TA2	Biyoteknoloji	D9,D8
3	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri	D34, D35, E23, D8

Tablo 9. TFK 9'a ait Delfi ifadeleri ve öncelikli teknoloji alanları **Tablo 10. Tüm teknolojik faaliyet konuları ve teknoloji alanları için TFK-TA Matrisi**

Teknolojik Faaliyet Konusu-9			
Tarım ve ormancılıkta uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri ile bilişim teknolojilerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması			
İlgili Delfi İfadeleri			
1	E24	Envanter kayıt sistemlerinin geliştirilmesi	
2	E25	İşletme yönetimi, ürün tahmini, hastalık ve zararlıların izlenmesi, sulama ve gübrelemenin programlanması, stok ve sürü yönetimi, orman alanlarının ve yangın risklerinin izlenmesi için yazılımların geliştirilmesi	
3	E26	Ekosistemlerdeki değişimleri belirleme ve izlemeye yönelik yazılımların geliştirilmesi	
4	E27	Üretim, işleme, proses kontrol ve yönetimi, ambalajlama, muhafaza, taşıma ve pazarlamada otomasyon düzeyini arttırmaya yönelik yazılımların geliştirilmesi	
5	D2	Üreticilerden ve sensörlerden (yapay algılayıcılardan) toplanan verileri işleyen ve kullanıcıların hizmetine sunan ulusal tarım bilgi ağının kurulması	
6	E28	Sürdürülebilir stok yönetimi için, balıkçılık bilgi merkezi sistemlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması	
7	E29	Ormancılık etkinliklerinin planlanması, uygulanması ve izlenmesine yönelik yazılımların geliştirilmesi	
8	D1	Uydulara dayalı algılama yapan ulusal tarımsal üretim izleme ağının kurulması	
9	E30	Uzaktan algılama, coğrafi bilgi sistemleri ile çalışan hassas tarım teknolojileri ile entegre çalışan tarımsal mekanizasyon uygulamaları için yazılım, elektronik, mekanik çözümler geliştirilmesi	
10	D66	Orman yangınlarının olasılık ve davranış biçimlerinin izlenmesinde uzaktan algılama ve erken uyarı sistemlerinin yaygın kullanımı	
11	D68	Orman, bozkır ve sulak alan ekosistemlerinin doğal olarak ve insan etkisiyle geçirdiği değişimlerin belirlenmesine yönelik tekniklerin geliştirilmesi	
12	E31	İklim değişikliklerinin kestirimi ile ilgili modellerin geliştirilmesi	
İlgili Teknoloji Alanları		Delfi Numaraları	
1	TA4	Bilişim teknolojileri	E24, E25, E26, E27, D2, E28, E29, D1, E30, D66, D68, E31
2	TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri	D2, D1, E30, D66
	TA6	Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri	D68
3	TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	D68

Teknoloji Alanları	Teknolojik Faaliyet Konuları								
	TFK 1	TFK 2	TFK 3	TFK 4	TFK 5	TFK 6	TFK 7	TFK 8	TFK 9
TA1	D12, D13, D14, D28, D49, E4, D15, D23, D16, D52, D72, D45, D29, E1, E3, D43, D17, E1, D47, D48	D12, D13, D14, D23, D46, D45, D29, E5, D15, D22, D52	D3, D4			E15, D53, D32, D67	D38, D69, E19, E20	D34, D30, D54, D35, D73, D65, E21, E23, D8, E22	
TA2	D12, E2, D36, D20, D13, D14, D27, D28, D49, D5, D15, D23, D5, D16, E3, D52, D72, D45, D29, D21, D47, D43, D17, D48, D11, D71, D26,	D23, D45, D22	D18, D49, D3, D4	D64, D59, E4, D57	D58		D36, D5, D21, E19,	D8, D9	
TA3				D64, D60, E6, E7, E4, D57, D63,	E13, E12				
TA4	D20, D49, E4, D43,		D3, D4,	E6, E9, E10	E11				E24, E25, E26, E27, D2, E28, E29, D1, E30, D66, D68, E31
TA5	D36, D23, D5, D21,						D36, D38, D10, D5, D69, E20		
TA6			D3, D4	D60, D62, D61	E13	D37, D60, D42, D41			D68
TA7	D36, D49, E4, E1, D43,		D3, D4	D64, E4, D57	E13, E12, D7, E11, D58	D37, D60, D6, D42	D38, D10		D68
TA8				E8, D61	D7, E11, D58	D37, D56, E14, E15, D39, D53, D51, D32, D6, D40, D67, D31, D70, E16, D42, E17, E18	D38	D34, D35, E23, D8	D2, D1, E30, D66

TA1 Üretim Teknolojileri
TA2 Biyoteknoloji
TA3 Gıda İşleme teknolojileri
TA4 Bilişim Teknolojileri
TA5 Koruma, Teşhis ve Tedavi Teknolojileri
TA6 Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri
TA7 Analiz ve Ölçme Teknolojileri
TA8 Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri
TFK1: Klasik ıslah ve biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotipler geliştirme
TFK2: Tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık üretimi
TFK3: Gen kaynaklarının karakterizasyonu ve muhafazası
TFK4: İşlenmiş ürün çeşitliliği, gıda işleme yöntem ve süreçleri
TFK5: Gıda güvenliği ve güvenilirliği
TFK6: Tarım, orman, gıda ve su ürünlerinde araç, gereç ve yapılar ile üretim sistemlerinin geliştirilmesi
TFK7: Koruma, kontrol ve tedavi teknikleri ile hastalık-zararlılarla savaşım ve entegre mücadeleyi etkinleştirme
TFK8: Doğal kaynak ve yaban hayatının değerlendirilmesi ve elıştırılması
TFK9: Tarım ve ormancılıkta uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri ile bilişim teknolojilerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması

4b. Teknolojik faaliyet konuları ve teknoloji alanlarının önceliklendirilmesi

Tarım-Gıda sosyo-ekonomik faaliyet alanı için öncelikli teknolojik faaliyet konuları ve teknoloji alanları Tablo 11’de verilmiştir. Teknoloji alanları ve teknolojik faaliyet konularının önceliklendirilmesinde Delfi anketi sonuçları, yaygınlaştırma çalışmalarında yürütülen anket sonuçları ve panelistlerce yapılan değerlendirmeler esas alınmıştır. Nihai sıralama panel tarafından ağırlıklı puanlama yöntemiyle yapılmıştır. Panelistlerce yapılan puanlamada panelde oluşan ortak görüşe ek olarak, önemlilik ve yapılabilirlik puanları kullanılmıştır.

Tablo 11. TFK-TA matrisi Delfi önemlilik puanları ve öncelik sıralaması No	Teknolojik Faaliyet Alanı	TFK1	TFK2	TFK3	TFK4	TFK5	TFK6	TFK7	TFK8	TFK9	Σ
TA1	Üretim Teknolojileri	1275.5 75.03	826.2 75.1	144.3 72.2	-		293.3 73.3	300.4 75.1	742.4* 74.2**	-	3582.1444.93
TA2	Biyoteknoloji	2007.3 74.3	219.4 73.1	297.3 74.3	305.5 76.4	72.3 72.3		304.3 76.1	144.8 72.4		3350.9 519.0
TA3	Gıda İşleme Teknolojileri			-	538.0 76.9	157.8 78.9				-	695.8 155.8
TA4	Bilişim Teknolojileri	444.2 74.0	-	144.3 72.2	220.0 73.3	75.0 75.0				-	1764.7367.88
TA5	Koruma, Teşhis ve Tedavi Teknolojileri	301.9 75.5						458.9 76.5			760.8 152.0
TA6	Muhafaza ve Ambalaj Teknolojileri			72.2	228.9 76.3	79.079.0	287.2 71.8			67.8 67.8	807.2 367.05
TA7	Analiz ve Ölçme Teknolojileri	379.0 75.8		144.3 72.2	229.0 76.4	383.7 76.7	294.7 73.8	158.7 79.4		67.8 67.8	1657.2 522.05
TA8	Mekanizasyon ve Taşıma Teknolojileri				147.4 73.7	225.9 75.3	1198.9 70.5	82.1 82.1	301.6 75.4	293.4 73.4	2249.3 450.4
TOPLAM		4407.374.79	1045.6 148.24	874.3 62.93	1668.8 453	993.7 457.2	2074.1 89.4	1593.8 389.2	1188.8 222.04	1310.2282.4	
DELFI ÖNEMLİLİK SIRALAMASI									6		
PANEL NİHAİ ÖNCELİK SIRALAMASI									8		

*: Delfi önemlilik puanı toplamı; **:Delfi önemlilik puanı ortalaması

5. Bilim-Teknoloji-Yenilik Politikaları Yol Haritası

TFK1. Klasik ıslah ve biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotipler geliştirme

Türkiye gerek ekolojik koşullarının uygunluğu ve zengin genetik kaynaklarının varlığı gerekse nüfusunun önemli bir kısmının tarımla uğraşması açısından, sürdürülebilir tarım tekniklerinin yanında modern biyoteknolojinin de her yönünden yararlanarak tarımda verimliliğini artırmak zorundadır. Moleküler ıslah yöntemleri, *in vitro* ve *in vivo* embriyo üretimi, embriyo transferi ve haploidi gibi doku kültürü teknikleri klasik ıslah sürecini önemli ölçüde kısaltabilmektedir. Bu bağlamda, klasik ıslah ve moleküler biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotiplerin geliştirilmesi zorunludur. Klasik ıslah yöntemleriyle üretim materyallerinde belirli bir mesafe almış olan ülkemizde mevcut materyalle üretim yeterli bulunmadığı için dışarıdan önemli miktarda tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık materyal alınmaktadır. Belirtilen hedeflere yönelik çalışılmadığı takdirde gelecekte bu dışa bağımlılık artarak devam edecektir. Bu nedenlerle bu TFK Delfi sorgulamasında, yaygınlaştırma çalışmaları sırasında yapılan anket çalışmalarında ve panelimizde en öncelikli konu olarak belirlenmiştir.

Gerçekleşme Dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2018 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu TFK ile ilgili Türkiye’de klasik ıslah konusunda yeterli araştırmacı bulunmakla beraber moleküler ıslah teknikleri alanında eğitim almış araştırmacı sayısı kritik kitle oluşturmaya yetecek düzeyde değildir. Üniversitelerdeki ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Araştırma Enstitülerindeki laboratuvar altyapısı oldukça iyi düzeyde olmakla beraber, bunlar arzu edilen verimlilikte çalışmamaktadır. Türkiye’de ıslah konusunda çalışan az sayıda firma bulunmakla beraber bunların rekabet gücü oldukça sınırlıdır ve henüz moleküler ıslah yapan firma bulunmamaktadır. Bu TFK ile ilgili olarak 2013 yılına kadar Temel Araştırmalara, 2018 yılına kadar uygulamalı ve sınıai araştırmalara, 2008-2017 döneminde ise sınıai geliştirme çalışmalarına önem verilmelidir. Bu amaçla 2008’e kadar Ar-Ge altyapı ve başlangıç desteği,

2013'e kadar Ar-Ge proje desteği, 2018'e kadar güdümlü projelere destek, 2013 yılına kadar da özellikle modern biyoteknoloji alanında çalışacak insan kaynaklarının geliştirilmesine önem verilmelidir.

Bu itibarla, Türkiye bir taraftan moleküler biyoloji ve transgeniklerle ilgili insan kaynaklarını ve temel araştırma altyapısını geliştirirken, ağırlıklı olarak da moleküler ıslah konusuna eğilmelidir. Öncelikle Türkiye için önemli, ekonomik değere sahip, Delfi ifadelerinde yer alan ürünlerde yüksek verim ve kalite, stres koşullarına dayanıklılık gibi özgün konularda ıslah hedeflerine yönelik güdümlü proje konularının saptanması, bu güdümlü projeleri klasik ve moleküler ıslah yöntemleriyle birlikte uygulamaya yönelik, gelişmiş Uzmanlık Merkezlerinin oluşturulması ve bu merkezlere yeterli sayıda ve nitelikte araştırmacıyla kaynak tahsis edilmesi gerekmektedir. Bu güdümlü projelerin uygulanacağı Uzmanlık Merkezleri yanında, temel araştırmaları ve uygulamalı sınai araştırmaları yürütecek laboratuvarların da Ar-Ge projeleriyle desteklenmesi yararlı olacaktır.

TFK 2. Tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık üretimi

Başta ayçiçeği ve mısır olmak üzere yabancı döllenmiş tarla bitkileri ile sera ve açık alan sebze yetiştiriciliğinde yüksek değer taşıyan hibrit tohumların çok yoğun kullanıldığı türlerde ve patates gibi vejetatif olarak çoğaltılan bitkilerde, tohumluğun önemli bir oranını kendi öz kaynaklarımızı kullanarak üretmek, ülkemize ait mevcut çeşitlerin morfolojik tanımlamaları yanında moleküler tanımlamalarını da yapmak, buna bağlı olarak çeşit geliştiren, üreten, pazarlayan ve çoğaltma haklarını elinde bulunduranları korumak, çoğaltma materyalinin hızlı, sağlıklı ve kitlesel üretimine olanak veren, gelişmiş tekniklerin kullanımına olanak sağlayan çok yıllık meyve ağaçlarında bodur anaç kullanımını arttırmak, orman ağaçlarında kitlesel fidan üretimini sağlamak, seracılıkta verim düşüklüklerini azaltmak, hayvanlarda ve su ürünlerinde yüksek vasıflı damızlık temin eden üretim materyallerini arttırmak bu TFK'nın kapsamına girmektedir.

Tohumluk ve damızlık üretimi bitkisel ve hayvansal üretimde kullanılacak başlangıç materyali için gerekli ve vazgeçilemezdir. Tarımdaki hiçbir girdi ve uygulama tohumluk, fide, fidan ve damızlıkta var olan kötü özellikleri ortadan kaldıramaz. Geliştirilen tüm çeşitlerin pratiğe aktarılması ve yaygınlaştırılması, ancak uygun bir tohumluk üretim programı ile mümkündür. Kaliteli genetik materyal kullanımı bir yandan verimliliğin artmasına neden olurken, diğer yandan da gıda sektöründe ihtiyaç duyulan materyal açısından önemlidir. Bu materyalin yerli kaynaklarla temininde ülkemiz oldukça geri seviyelerdedir, dışa bağımlıdır ve bu durum Türk tarımı için bugün ve gelecekte en önemli darboğazdır.

Soya, mısır ve ayçiçeği başta olmak üzere yem ve yağ sanayi için gerekli hammadde önemli ölçüde ithal edilmektedir. Bu stratejik ürünlerin kaliteli, yerli üretim materyalleri ile yurt içinde üretilmesi ve ihracatı ülke ekonomisini rahatlatacaktır. Patates şu anda tohumluğu tamamen dışa bağımlı olarak geniş alanlarda yetiştirilen, endüstriyel olarak çok çeşitli ürünlere işlenen önemli bir bitkidir. Patateste kendi çeşitlerimizi geliştirip çoğaltmak gıda sanayini rahatlatacağı gibi ürünün dışa bağımlı olarak üretilme risklerini de azaltacaktır.

Ayrıca ülkemiz popülasyonları kullanılarak üretilecek hibritlerin, koşullarımıza daha iyi adapte olabilme şansı önemli bir avantajdır.

Ülkemizde tohum ticaretinin önündeki en önemli engellerden birisi de, üretici firmaların çeşitlerini morfolojik tanımlamalara ek olarak moleküler düzeyde tanımlayamamalarıdır. Bu tanımlamaların yapılmasıyla adına doğru çeşitlerin pazar şansını arttıracaktır.

Seracılıkta meyve tutumunda hormonal maddeler kullanılması, bazılarının kalıntı bırakması sebebiyle dışsıtım ve insan sağlığı açısından risk taşımakta ve maliyeti arttırmaktadır. Bombus veya kültür arıları kullanımı ile tozlanma oranının artırılması ortaya çıkan olumsuzlukları kısmen giderebilecektir.

Gerçekleşme Dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2018 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Araştırmacı potansiyeli, Ar-Ge-altyapısı ve ilgili bilimlere hakimiyet yeterli olmasına rağmen, firmaların yenilikçilik yeteneği ve rekabetçi firmaların varlığı yetersizdir. Türkiye'de özellikle tohum üretim ve pazarlamasında faaliyet gösteren firma sayısı azımsanmayacak düzeydedir. Ancak Ar-Ge faaliyeti olan, yerli gen potansiyeli ile yeni çeşitler üretmeye çalışan firma sayısı ise azdır. Bir çok firma araştırma yetki belgesi almış olmasına rağmen, genel eğilimleri dış kaynaklı firmaların temsilciliğini alarak o firmaların çeşitlerini pazarlamak yönündedir. Bu firmaların Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na bağlı araştırma enstitülerinde geliştirilen çeşit, hat ve ebeveynleri uygun bir yöntemle satın alıp, tohumluk

üretiminde kullanılması bu sektörde dışa bağımlılığı azaltacaktır.

Bilim, teknoloji ve yenilik politikalarında yerli kaynakları kullanmak şartıyla güdümlü projeler ve Ar-Ge proje desteği verilmelidir. Damızlık hayvan üretim işletmelerinin, yerli materyal kullanması şartıyla ve en azından ana baba hatlarının üretimini ülkemizde yapmak kaydıyla, Ar-Ge proje desteği ve güdümlü projeler yoluyla desteklenmesi gerekmektedir.

Bu TFK ile ilgili olarak 2018 yılına kadar uygulamalı ve sınai araştırmalarla, sınai geliştirme çalışmalarına önem verilmelidir. Bu amaçla 2013'e kadar Ar-Ge proje desteği ve güdümlü projelere destek verilmelidir.

TFK 3. Gen kaynaklarının karakterizasyonu ve muhafazası

Ülkemizdeki gen kaynaklarının tanımlanıp, tescil edilmemiş olması, bunların korunmalarını zorlaştırmakta, yurtdışına götürülerek başka ülkeler adına tescil edilmeleri, Türkiye'de ıslah amaçlı kullanılmamaları bunların ekonomik faydaya dönüştürülmesini engellemektedir. Ülkemiz en avantajlı olduğu bir alanda bu kaynaklarından fayda elde edemediği gibi, yüksek verimli üretim materyallerini dışardan temin etmek ve ciddi miktarlarda döviz harcamak, stratejik ürünlerde dışa bağımlılık gibi bir durumla karşı karşıya kalmaktadır. Çeşitli nedenlerle ekolojideki değişimler ve toplumsal bilincin yetersizliği nedeniyle sadece ülkemizin değil insanlığın bir hazinesi olan gen kaynakları hızla yitirilmektedir. Yeni geliştirilen yüksek nitelikli çeşit ve hibritlerin kullanımının yaygınlaşması ile geçmişten günümüze kadar intikal eden populasyon ve yerel çeşitlerin hızla kaybolması sonucu ıslah çalışmalarında kullanılan genetik varyasyon daralmakta, bu da gelecekte yeni çeşitlerin geliştirilmesinde büyük bir risk oluşturmaktadır. Halen ülkemizde önemli sayıda toplanmış örnekler olmasına rağmen bunların depolama koşullarına bağlı olarak canlılıkları hızla kaybolmaktadır. Menemen'de bulunan ulusal gen bankasının personel eksikliği ve finansal sorunları nedeniyle örneklerin yenilenmesi ve canlılık testlerinin yürütülmesi sağlıklı olarak yapılamamaktadır. Bu açıdan yedekleme amaçlı ulusal ikinci bir gen bankasının kurulması, bölgesel kolleksiyon bahçelerinin oluşturulması hayati önem taşımaktadır.

Gerçekleşme Dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2023 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu faaliyet konusunda, araştırma potansiyeli, Ar-Ge altyapısı, temel bilimlere hakimiyet zayıf, firmaların yenilikçiliği ve varlığı hemen hemen hiç yoktur. Bu TFK ile ilgili teknoloji yeteneğini geliştirmek için 2023 yılına kadar temel araştırmalara, 2013 yılına kadar uygulamalı ve sınai araştırmalara, 2008-2012 döneminde sınai geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir.

Bilim, teknoloji ve yenilik politikalarında 2008 yılına kadar Ar-Ge altyapı desteği, 2013 yılına kadar Ar-Ge proje desteği, güdümlü projeler ve insan kaynakları desteği, 2013-2017 döneminde öne çıkacak konularda (D3, D4, D18) ise başlangıç desteği verilmelidir.

TFK 4. İşlenmiş ürün çeşitliliği, gıda işleme yöntem ve süreçleri

Türk gıda sektörü ürün çeşitliliğini artırarak, kendine özgü geleneksel ürünleri için endüstriyel yöntem ve süreçler geliştirerek iyi bir çıkış trendi yakalayabilir. Aynı şekilde organik tarım ürünlerini işleyen, hastalıklara karşı direnci arttıran, form koruyucu, metabolik faaliyetleri düzenleyici, tedaviye yardımcı, bağışıklık kazandırıcı vb. özel işlevleri olan fonksiyonel gıdalar geliştirerek, farklı yaş grupları ve beslenme alışkanlıklarına uygun gıda çeşitliliğini sağlayarak, en az işleme tüketime sunulabilen gıdalar geliştirerek, yapay ambalaj, katkı maddesi ve yardımcı maddelerin alternatifini doğal maddeleri üreterek, pazar payı ve rekabet gücünü artırarak bir sıçrama yapabilir. Özellikle balık, sebze, meyve vb. ürünlerden sağlıklı, işlenmiş, servise hazır, yada basit işlemlerden sonra servis edilebilir ürünler üreterek katma değer sağlamak, tüketiciye alternatif ürünler sunmak, kalite güvencesi sağlamak, zamandan tasarruf sağlamak, tüketici taleplerini artırmak, tüketim talepleri giderek değişen iç ve dış pazar açısından önemli avantajlar sağlayabilir.

Gerçekleşme Dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2013 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili mevcut durumda ülkemiz yeterli araştırmacı potansiyeli, Ar-Ge altyapısı, ilgili temel bilimlere hakimiyet, rekabetçi ve yenilikçi firma varlığına sahiptir.

Bu alanda işleme süreçlerinin, ambalaj materyal ve tekniklerinin geliştirilmesi ve fonksiyonel gıdalarla ilgili temel araştırmaların 2013'e kadar yapılmasında, açıklanan diğer konularda uygulamalı ve sınai araştırmaların (D57, D59, D60, D61, D62, E7, E4, E8, E6, E9) ve 2008'den sonra sınai geliştirme çalışmalarının (D62, D63, D64, E4, E8) yürütülmesine gereksinim vardır. Yenilebilir ambalajların seri imalatı veya uygulama teknolojileri için başlangıç desteğine ihtiyaç vardır (D62, E9). Bu TFK kapsamındaki

diğer tüm yetenek geliştirme çalışmalarında Ar-Ge proje desteği sağlanmalı, D61, D62 D63 için güdümlü projelere öncelik verilmelidir.

TFK 5. Gıda güvenliği ve güvenilirliği

Günümüzde, Türk Gıda Sektörünün önemli sorunları arasında gıda kalitesi ve kalite yönetim sistemlerinin oturmamış olması birinci sırada gelmektedir. Bu durum özellikle dış satımda sektörü ciddi sıkıntılara sokmaktadır. Türkiye'nin ekolojik avantajlarından kaynaklanan ürün çeşitliliği ve kalitesini ekonomik anlamda değerlendirmesi için; işleme, ambalajlama, muhafaza süreçleri ile gıda kalite ve kalite yönetim sistemlerinin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç vardır. Ayrıca gıdalardan kaynaklanan sağlık risklerinin azaltılması, toplumun yeterli ve dengeli beslenmesi, ürün kalitesinin güvence altına alınması ve tüketici haklarının korunması için bu bir zorunluluktur. Genetik yapısı değiştirilmiş organizmaların (GDO) uzun dönemde insan sağlığı üzerinde yaratacağı problemler konusunda yeterli bilgi yoktur. Bu maddelerin ve mamul gıdaların ülkemize girmesini engellemek için bilgi birikimi sağlayacak temel araştırmalara gereksinim vardır. Ayrıca bu konularda çalışacak nitelikli eleman eksikliği söz konusudur. Bu elemanların yetiştirilmesine yönelik programlar geliştirilmelidir (insan kaynakları). Gıda güvenliği ve güvenilirliği konusunda gelişmiş ülkeler ve AB ülkeleri altyapısını tamamlamış durumdadır. Ülkemizde Ar-Ge altyapısından tüketici eğitimine kadar kalite ve kalite yönetim sistemleri konusunda ciddi destek programları yürütülmelidir.

Gerçekleşme Dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2013 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili mevcut durumda ülkemiz yeterli araştırmacı potansiyeli ve ilgili temel bilimlere hakimiyete sahipken, Ar-Ge altyapısı, rekabetçi ve yenilikçi firma varlığı ve firmaların yenilikçilik yeteneği zayıftır.

Bu alanda 2013'e kadar katkı kalıntı analizleri, genetik yapısı değiştirilmiş gıdalar, güvenlik, bileşim ve akreditasyon analizleri, gıda kalite ve yönetim sistemleri ile organik gıda sertifikasyon sistemleriyle ilgili uygulamalı ve sınıai araştırma, E2 ve E3 ile ilgili sınıai geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. D7 ve D58 için 2013'e kadar Ar-Ge proje desteği, E1, E2 ve E3 için 2013'e kadar güdümlü proje desteği, genetik yapısı değiştirilmiş gıdalarda hızlı tespit yöntemleri ile ilgili olarak (D58), 2008'e kadar insan kaynakları alanında BTY politikaları uygulanmalıdır.

TFK 6. Tarım, orman, gıda ve su ürünlerinde araç, gereç, ve yapılar ile üretim sistemlerinin geliştirilmesi

Ülkemizde tarım, gıda, ormancılık ve su ürünleri alanlarında ürün kayıpları önemli düzeydedir. Bu kayıplar bakım, hasat, taşıma, muhafaza, işleme ve hatta tüketim aşamalarında meydana gelmektedir. Kayıpların ülke ekonomisine maliyeti çok yüksek düzeydedir. Bunların azaltılması için üretimden tüketime kadar geçen süreçte, koşulların optimizasyonu, üst düzeyde mekanizasyonu bir zorunluluktur.

Bu bağlamda Türkiye gelişen teknolojiye paralel olarak makine, alet, ekipman ve her türlü donanımın temininde dışa bağımlılığını azaltmak; toprak işleme, gübreleme, ekim, dikim, bakım, söküm, hasat, muhafaza, ambalajlama ve pazara hazırlama işlemlerini hızlandırmak, maliyetleri düşürmek, su kaybını ve erozyonu önlemek, ürün ve enerji kayıplarını azaltmak, işgücü ve zaman tasarrufu sağlamak; tarım, orman, su ürünleri ve gıda alanında otomasyonu gerçekleştirerek, canlı güç kaynaklarının güvenli ve rahat çalışmalarını sağlayarak, ürün kalitesini en üst düzeyde koruyarak pazar taleplerine doğru şekilde cevap vererek rekabet şansını arttırmak zorundadır. Ayrıca tarımsal savaşımın etkinliğini arttırmak, ilaç kullanımını azaltmak, savaşım maliyetini düşürmek, alternatif savaşım yöntemlerinin kullanımını yaygınlaştırmak, agro-ekosistemi ve orman ekolojisini korumak gelecekteki üretim ve yaşam kalitesi açısından kaçınılmaz gereklidir.

Gerçekleşme dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2013 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili mevcut durumda ülkemiz yeterli araştırmacı potansiyeli ve ilgili temel bilimlere hakimiyete sahipken, Ar-Ge altyapısı, rekabetçi ve yenilikçi firma varlığı ve firmaların yenilikçilik yeteneği zayıftır. Yetenek geliştirme çalışmalarında öngörülen tüm konularda uygulamalı ve sınıai araştırmaların yürütülmesi gerekli görülmüştür. D56, D60 ve D42 konularında 2003-2012 döneminde güdümlü projeler, aynı dönemde faaliyet konusu ile ilgili diğer alanlarda Ar-Ge proje desteği verilmesi öngörülmektedir.

TFK 7. Koruma, kontrol ve tedavi teknikleri ile hastalık-zararlılarla savaşım ve entegre mücadeleyle etkinleştirme

Önemli problemlerimiz arasında yer alan insan, hayvan ve bitki sağlığını yeterince koruyamamaktan kaynaklanan sorunlarımızın çözümü için, bitki ve hayvan hastalıklarının, zararlıların erken ve hızlı teşhisi ile zamanında müdahalesine imkan sağlayan, ülke dışından gelebilecek hastalıkları ve ülke içindeki bölgesel yayılmaları önleyen, koruma ve tedavi amaçlı ilaç vb. maddelerin fazla kullanımını engelleyen yöntem ve teknolojilere ihtiyaç vardır. Bu amaçla, sağlık koruma ve aşılama önlemleri geliştirmek, aşılama etkinliği ve kolaylığı sağlamak, aşı çeşitliliği yerine kombine aşılama kullanmak ve geliştirmek; gerek canlılar, gerekse çevre açısından en az yan etkisi olan preparatları geliştirerek kullanmak, mümkün olduğunca katkı ve dolgu maddelerini yerel kaynaklardan sağlamak, kalıntı bırakmayan, kısa sürede parçalanıp ve ürünlere geçmeyen ilaçlar üretmek çözülmesi gereken önemli teknolojik sorunlar arasında yer almaktadır.

Gerçekleşme dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2018 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili mevcut durumda ülkemizde araştırmacı potansiyeli, Ar-Ge altyapısı ve ilgili temel bilimlere hakimiyet yeterli iken, firmaların yenilikçilik yeteneği ve rekabetçi firmaların varlığı zayıftır. Yetenek geliştirme çalışmalarında tarımsal ilaç kullanımını azaltacak entegre mücadele modellerinin geliştirilmesi için 2008-2012 döneminde rekabet öncesi sınai geliştirme, bu konuya ek olarak biyolojik ilaç, aşı ve hormon üretimi konularında 2013-2017 döneminde sınai geliştirme, 2017'ye kadar tarımsal ilaç kullanımını azaltacak modeller üzerinde uygulamalı ve sınai araştırmalar (D38), bunun dışındaki konularda (D36, D21, D10, D69, E20, E19) 2003-2012 döneminde temel araştırmaların yapılması öngörülmektedir.

BTY politikası olarak 2003-2007 döneminde hızlı ve kolay teşhis yöntemleri, bağışıklık sağlayan aşı geliştirme, biyolojik ilaç, aşı ve hormon üretimi konularında (D10, E20, E19) Ar-Ge altyapı desteği, 2003-2012 döneminde bitkisel antibiyotik ve antijen üretimi, hastalık ve zararlıların hızlandırılması, ilaç kullanımını azaltacak entegre mücadele modelleri, biyo-pestisit geliştirme, ormancılıkta biyolojik ağırlıklı entegre mücadele teknolojileri konularında Ar-Ge proje desteği, 2017'ye kadar biyo-pestisit geliştirme; biyolojik aşı, ilaç, hormon üretimi; bitkisel antibiyotik ve antijen üretimi konularında güdümlü proje desteği verilmelidir.

TFK 8. Doğal kaynak ve yaban hayatının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi

Türkiye üç bin kadarı endemik 10 bin civarındaki bitki türü ile dünyanın en zengin bitki çeşitliliğine sahip ülkelerinden birisidir. Bu türlerin ekonomik öneme sahip olanlarından sürdürülebilirlik kavramı içerisinde yararlanılması hem üreticilerimize alternatif ürünler kazandıracak, hem de fakir dağ ve orman köylülerine önemli gelir kaynağı oluşturacaktır. Halen doğadan toplanan 400-500 civarındaki bitki türünden bir kısmı değişik amaçlarla yurt içinde kullanılmakta ve bir kısmı da ihraç edilmektedir. Toplama baskısı yanında bitkilerin yetiştiği ekosistemler üzerindeki çeşitli baskılar sonucu, bir kısmının nesli tehlikeye girmektedir. Bu türlerin kültüre alınması ekonomik yararlanmayı sürekli hale getirecektir. Bu meyanda çayır ve meralarımızın vasıflarının iyileştirilmesi, otlatma kapasitelerinin geliştirilmesi hayvancılıkta yem ihtiyacının karşılanmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Ülkemiz av ve yaban hayatı ile su ürünleri bakımından da zengindir. Bu canlıların sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde üremelerini kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler de alınarak ekonomiye kazandırılması, Türkiye için dikkate değer kaynaklar yaratma potansiyeline sahiptir.

Ülkemiz oldukça zengin jeotermal enerji kaynaklarına sahiptir. Bu kaynaklardan çeşitli şekillerde yararlanma yanında özellikle seraların ısıtılmasında kullanımı ile bu kaynakların bulunduğu yörelerde seracılıkta ve örtü altı sebze ve süs bitkileri, hatta bodur meyve tipleri yetiştirilmesinde büyük sıçramalar sağlanacaktır. Halen başlamış olan bu çalışmaların %50'nin üzerine çıkartılması ekonomimize büyük bir katkı sağlayacaktır. Ayrıca her türlü tarımsal ve kentsel atıkların geriye dönüşüm yolu ile tarımda kullanılması hem çevre koruma açısından hem de ekonomik yönden önemli yararlar sağlayacaktır.

Gerçekleşme dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2013 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Araştırmacı potansiyeli, Ar-Ge alt yapısı ve ilgili temel bilimlere hakimiyetin yeterli olduğu bu TFK'da bazı konularda temel araştırmalarla (D54, D30, D9) 2013'e kadar, önemli bir kısmında ise uygulamalı ve sınai araştırmalara (D73, D8, D65, E21, E22, E23) 2013'e kadar destek

verilmelidir. D35 ve D34 konularında ise rekabet öncesi sınai geliştirme ve sınai geliştirme gerekmektedir.

BT politikalarında D30, D34, D35 için 2003-2012 döneminde güdümlü projelere, diğer konularda aynı dönemde Ar-Ge proje desteğine gereksinim duyulmaktadır.

TFK 9. Tarım ve ormancılıkta uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri ile bilişim teknolojilerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması

Bilindiği gibi, bilgisayar ortamında veri ve bilgi üretme; ülke içinde ve dışında çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından üretilen bilgilere erişebilme; üretilen veri ve bilgileri çeşitli amaçlarla işleme ve yaygınlaştırma son yıllarda ülkemizde de gelişen bir olanaktır. Bu amaçla kullanılacak ve/veya kullanılmakta olan yazılımlar, çoğunlukla başka ülkelerde geliştirilmiştir. Oysa, tarım ve ormancılık, gerek yapısal özellikleri ve gerekse sorunları, büyük ölçüde ekolojik koşulları başta olmak üzere yerel koşullara göre değişmektedir. Ayrıca, ormancılık ve kısmen de meyvecilik gibi sektör ve alt sektörlerde, uygulamaların yol açabileceği her türlü gelişme göreceli olarak daha uzun zamanlarda ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenlerle, ülkemizde de söz konusu amacın gerçekleştirilmesi için bu koşullara uygun yazılımların geliştirilmesi ve giderek de gerekli "altlıkların" (harita, erken uyarı sistemleri vb) oluşturulması gerekmektedir. Ülkemizde, bu amaçlarla kullanılacak alt yapı yeterli düzeydedir. Yetersiz olan ve geliştirilmesi gereken ise başta politika ve strateji üretme, planlama, yönlendirme ve izleme işlevini gören kamu kurum ve kuruluşları olmak üzere işletmelerin yaygın olarak kullanabilecekleri ülkesel, yerel, sektörel ve alt sektörel düzlemlerde uygun içeriğe, kapsama (ya da ölçeğe) ve işleyişe sahip kayıt, envanter, veri tabanı gibi bilişim sistemleri ve yazılımlardır. Bu nedenle, kamu araştırma kuruluşları ile üniversitelerin yanı sıra özel kişi ve kuruluşların bu yoksunlukların ve/veya yetersizliklerin giderilmesine yönelik girişimlerinin desteklenmesi; kamu, üniversite ve özel kurum ve kuruluşlar arasında tasarım, alt yapı varlıklarının (personel, araç-gereç, bilgi, tesis vb) ortak kullanılmasına da olanak verebilecek işlevsel işbölümü ve işbirliği ortamlarının yaratılması ve kurumsallaştırılması zorunlu olmaktadır.

Gerçekleşme dönemi: Bu teknolojik faaliyet konusu ile ilgili hedeflerin 2013 yılına kadar gerçekleşeceği, Delfi sorgulaması ve panelde öngörülmüştür.

Teknoloji Yol Haritası: Araştırmacı potansiyeli ve ilgili temel bilimlere hakimiyetin yeterli olduğu bu TFK'da, Ar-Ge alt yapısı, firmaların yenilikçilik yeteneği ve rekabetçi firmaların varlığı zayıftır. Bu zayıflıkların giderilebilmesi ve yetenek düzeyinin geliştirilmesi için envanter ve kayıt sistemleri, sektöre yönelik yazılım geliştirme, ulusal tarım bilgi ve izleme ağı, balıkçılık bilgi merkezleri, ormancılık etkinliklerinin izlenmesi, iklim değişiklikleri, uzaktan algılama, coğrafik bilgi ve erken uyarı sistemleri konularında uygulamalı ve sınai araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Her türlü yazılım geliştirme alanında ise 2008-2012 döneminde sınai geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. BTY politikası olarak 2008 yılına kadar orman yangınları olasılık ve davranış biçimlerinin izlenmesinde uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri konusunda (D66) Ar-Ge altyapı desteği verilmelidir. Diğer hususlarda 2013 yılına kadar Ar-Ge proje desteği ve güdümlü projelere öncelik sağlanmalıdır.

6. Sosyo-ekonomik faaliyet alanı ile ilgili diğer önlem ve politikalar

Tarım-Gıda Paneli'nin gelecek vizyonunun gerçekleştirilebilmesi, Bölüm 4.2'de ortaya konan sosyo-ekonomik hedeflere ulaşılmasıyla mümkün olacaktır. Bu hedefler için Panel tarafından gerekli görülen BTY politikaları dışındaki yasal/düzenleyici, kurumsal, mali, eğitimle ilgili ve diğer konulardaki politikalar Tablo 12'de gösterilmiştir.

Yasal/düzenleyici önlem ve politikalar olarak 9 TFK için 21 öneride bulunulmuştur. Buna göre Milli Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Seferberlik Kanunu, Ağaçlandırma Yönetmeliği, 2872 Sayılı Çevre Kanunu, Gıda Kanunu ve ilgili mevzuat, Türk Gıda Kodeksi, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetmeliği, Hayvan Islahı Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Bitkisel ve Hayvansal Ürünlerin Ekolojik Metotlarla Üretilmesine Yönelik Yönetmelik, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Kanunu ve Yönetmeliği, Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu, Suni Tohumlama Yönetmeliği, Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Yem Kanunu ve Bağlı Yönetmelikleri, Kara Avcılığı Kanunu, Tarım Alanlarının Amaç Dışı Kullanılmaması Hakkında Yönetmelik, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun gibi yasal düzenlemelerde günün gereklerine ve gelecekte beklenen gelişmelere göre AB ile uyumda dikkate alınarak değişikliklerin yapılması lazımdır. Ayrıca, biyogüvenlik, genetik kaynaklarda fikri mülkiyet haklarının korunması gibi konularda da mevcut olmayan kanun, yönetmelik, tüzük, tebliğ vb.

düzenlemelerin gerçekleştirilmesine gereksinim bulunmaktadır.

Tablo 12'de görüldüğü gibi bu yasal/düzenleyici çalışmaların 2. TFK ile ilgili olanlarının 2003-2012 döneminde, diğer 8 TFK için de 2003-2007 arasında yapılması önerilmektedir.

TFK'larla ilgili olarak yapılması gereken kurumsal düzenlemeler; ıslah konusunda uzmanlık merkezlerinin oluşturulması, insan kaynaklarının geliştirilmesi, bölgesel gen bankaları, gıda denetimi, analiz merkezlerinin yaygınlaştırılması, ulusal envanter ve kayıt sisteminin oluşturulmasını kapsamaktadır. Bunlar faaliyet konuları itibariyle 6 TFK için önerilmiş olup 3 TFK'da 2003-2007, diğer 3'ünde ise 2003-2012 döneminde gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.

Tarım ve gıda alanı ile ilgili sosyo-ekonomik hedeflere ulaşılabilmesi için mali konudaki önlem ve politikalar; ıslah çalışmalarının damızlık nüve işletmelerinin, akredite laboratuvarların kurulmasının, ortak makine kullanımının, aşı ve serum üretiminin, yazılımların, uzaktan algılamanın KDV ve gümrük vergileri indirimi veya muafiyeti gibi teşviklerle desteklenmesi ve yaygınlaşmalarının sağlanmasıdır. Mali konularla ilgili düzenlemeler 8 TFK için belirlenmiştir. Bunların 6 TFK için 2003-2012, 2 TFK için 2003-2007'de gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Sosyo-ekonomik hedeflere ulaşabilmek için en önemli konulardan biri de eğitimidir. Hizmet içi eğitimin yaygınlaştırılması, araştırmacı yetiştirilmesi, lisans ve lisansüstü eğitimde moleküler biyoloji ve biyoenformatiğin teşviki, gıda denetçileri ve tüketicilerin eğitimi, gıda çalışanlarının sertifikalandırılması, yapay tohumlama ve embriyo transferi uygulayıcılarının kurs ve eğitimlerine bağlı olarak yetkilendirilmesi, araç ve gereçle ilgili teknik eğitim, hormon, büyümeyi düzenleyici maddeler ve kimyasal ilaç kullanımı konusunda üretici ve tüketici eğitimi, avcılıkla ilgili eğitim çalışmalarının desteklenmesi ve av ruhsatı vermenin etkin denetimi 8 TFK için önerilen eğitim önlem ve politikalarıdır. Bunların gerçekleşmesi için belirlenen dönemler 1., 3., 4., 5., 6. ve 8. TFK'lar için 2003-2012, 7. TFK için 2003-2017, 2. TFK için 2003-2022'dir (Tablo 12).

Tarım ve gıda alanında yasal/düzenleyici, kurumsal, mali, eğitimle ilgili konular dışındaki diğer önlem ve politikalar; vejetatif olarak çoğaltılan ve yabancı döllen gen bitkilerinde uygun tohumluk ve üretim alanlarının ayrılması (TFK 1), doğal kaynaklarla ilgili veri tabanı oluşturulması, doğa tarihi müzesi kurulması, botanik bahçeleri ve gen kaynağı popülasyonlarının oluşturulmasının teşviki (TFK 3), araç kullanımı ve bakımını kolaylaştıracak prospektüslerin basım ve yayımı (TFK 6), mera tefrik ve tescil işlemlerinin tamamlanması, sulak alanlardaki tür çeşitliliği ve korumaya yönelik mevzuatın çıkarılması (TFK 8), tarım istatistiklerinin kapsam ve yönteminin AB sistemine uyumlaştırılmasıdır (TFK 9). Bu düzenlemelerin 8. ve 9. TFK'lar için 2003-2007'de, 1., 3. ve 6. TFK'lar için 2003-2012 döneminde yapılması gerekmektedir.

Bilim-teknoloji-yenilik politikaları dışında Tablo 12'de gösterilen ve yukarıda açıklanan yasal/düzenleyici kurumsal, mali, eğitim ve diğer önlem ve politikaların belirtilen zamanlama içinde mevcut düzenlemelerdeki değişiklikler ve/veya yeni düzenlemelerle gerçekleştirilmesi ortaya konan sosyo-ekonomik hedeflere ulaşabilmek için kaçınılmazdır.

Tablo 12. Tarım, gıda, ormancılık ve su ürünleri ile ilgili diğer politikalar ve gerçekleştirme dönemleri	
TFK 1: Klasik ıslah ve biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotipler geliştirme	
Yasal Düzenleyici	• Ağaçlandırma yönetmeliğinin tür geliştirmeyi teşvik edecek şekilde değiştirilmesi • Biyogüvenlik mevzuatının gerçekleştirilmesi • Islahçıhaklarının, kurumu ve ıslahçıyıgözetecek şekilde düzenlenmesi. Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Kurumsal	• Uzmanlık merkezleri oluşturulması• Araştırmacı personel istihdamını düzenleyen ve cazip kılan yönetmeliğın çıkarılması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
Mali	• Çeşit geliştirme çalışmalarının teşvik edilmesi ve ıslah fonunun oluşturulması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Eğitim	• Hizmetiçi eğitimin yaygınlaştırılması• Araştırmacı eleman eksikliğinin giderilmesi Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
TFK 2: Tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık üretimi	
Yasal Düzenleyici	• Yapay tohumlama ve embriyo transferinin ilgili eğitimi (kurs dahil) alan kişi veya özel kuruluşlarca yapılabilmesi • Serbest danışmanlık sisteminin sertifikalandırılması• Üretici Birlikleri Yasasının çıkarılması• Orman fidancılığında sertifikasyon sisteminin oluşturulması• 2872 sayılıÇevre Kanunu'nun tohum, tohumluk, fidan ve damızlık üretimini de kapsayacak şekilde değiştirilmesi Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
Mali	• Sertifikalı yerli tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık kullanımının teşvik edilmesi • Bodur anaç meyve bahçeleri tesisinin teşviki • Hayvancılıkta çekirdek damızlık sürülerin kurulması ve damızlık nüve işletmelerinin teşviki Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
Eğitim	• Tarımsal yayım yapan özel organizasyonların kurulması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2022
Diğer	• Vejetatif olarak çoğaltılan ve yabancı döllenlen kültür bitkilerinde uygun tohumluk ve üretim alanlarının ayrılması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
TFK 3: Gen kaynaklarının karakterizasyonu ve muhafazası	
Yasal Düzenleyici	• Biyogüvenlik mevzuatının çıkarılması• Genetik kaynaklarda fikri mülkiyet haklarının garanti altına alınması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Kurumsal	• Yedekleme amaçlı ulusal ikinci gen bankasının kurulması Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
Mali	• Altyapı ve proje desteği için KDV ve Gümrük vergisi muafiyeti getirilmesi Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Eğitim	• Lisans ve lisansüstü eğitimde biyokimya, moleküler biyoloji, biyoenformatik gibi temel programların teşviki Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
Diğer	• Doğal kaynaklarla ilgili veri tabanı oluşturulması• Doğa tarihi müzesi kurulması• Botanik bahçeleri ve gen kaynağı popülasyonlarının oluşturulmasının teşviki Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012
TFK 4: İşlenmiş ürün çeşitliliği, gıda işleme yöntem ve süreçleri	
Yasal Düzenleyici	• Gıda mevzuatının AB ile uyumlu hale getirilmesi • Organik gıda üretimi ile ilgili mevzuatın düzenlenmesi • Türk Gıda Kodeksi ile TSE uyumlu hale getirilerek, tüm gıda standartlarının zorunlu hale getirilmesi Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Kurumsal	• Gıda kontrol hizmetlerinde meslek örgütleri ve özel sektörün yetkilendirilmesine yönelik kurumsal ve yasal düzenlemeler Gerçekleştirme dönemi: 2003-2007
Mali	• Akredite laboratuvarların kurulmasının teşvik edilmesi Gerçekleştirme dönemi: 2003-2012

Eğitim	• Gıda denetçileri ile tüketicilerin eğitimi Gerçekleşme dönemi:2003-2012
TFK 5: Gıda güvenliği ve güvenilirliği	
Yasal Düzenleyici	• Türk Gıda Kodeksinin ilgili yönetmelik ve tebliğlerinin AB normlarına uydurulması• Biyogüvenlik mevzuatının çıkarılması Gerçekleşme dönemi:2003-2007
Kurumsal	• Gıda üretim ve kontrol hizmetlerinin tek bir kurum tarafından yapılması için kurumsal düzenlemeler Gerçekleşme dönemi:2003-2007
Mali	• Akredite gıda laboratuvarları kurulmasının vergi muafiyeti veya teşviklerle desteklenmesi • Sözleşmeli üretimin teşviki Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Eğitim	• Gıda sektöründe çalışanların temel mesleki eğitim programlarına veya kurs sertifikalarına sahip olması Gerçekleşme dönemi:2003-2012
TFK 6: Tarım, orman, gıda ve su ürünlerinde araç, gereç ve yapılar ile üretim sistemlerinin geliştirilmesi	
Yasal Düzenleyici	• Ergonomik gerekleri yerine getirecek hukuksal düzenlemelerin yapılması• Zorunlu tarım sigortası kanununun çıkarılması• Hayvan hakları yasasının çıkarılması Gerçekleşme dönemi:2003-2007
Kurumsal	• Ölçü, ayar, kalibrasyon ve test merkezlerinin yaygınlaştırılması Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Mali	• Ortak makine kullanımınıözendirici tedbirler • Üretici birliklerinin teşviki Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Eğitim	• Araç, gereç kullanımive bakımıile ilgili teknik eğitim Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Diğer	• Araç kullanımive bakımını kolaylaştıracak prospektüslerin basım ve yayımı Gerçekleşme dönemi:2003-2012
TFK 7: Koruma, kontrol ve tedavi teknikleri ile hastalık-zararlılarla savaşım ve entegre mücadeleyi etkinleştirme	
Yasal Düzenleyici	• Hormon ve büyümeyi düzenleyici maddelerin kullanımına ait yönetmeliklerin AB normlarında düzenlenmesi • İthal edilen orman ürünlerinde etkin karantina tedbirlerine yönelik mevzuat Gerçekleşme dönemi:2003-2007
Mali	• Aşı ve serum üretiminin teşviki Gerçekleşme dönemi:2008-2012
Eğitim	• Hormon, büyümeyi düzenleyici maddeler ve kimyasal ilaç kullanımı konusunda üretici ve tüketicilerin eğitimi Gerçekleşme dönemi:2003-2017
TFK 8: Doğal kaynak ve yaban hayatının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi	
Yasal Düzenleyici	• Doğal varlıklar ve yaban hayatı ile ilgili mevzuattaki çelişkilerin giderilmesi • Nesli tehlikedeki bitki ve hayvanlarla ilgili koruma mevzuatının çıkarılması Gerçekleşme dönemi:2003-2007
Eğitim	• Avcı ve atıcılar derneklerinin eğitim çalışmalarının desteklenmesi ve av ruhsatıvermenin denetimi Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Diğer	• Mera tefrik ve tescil işlemlerinin tamamlanması• Sulak alanlardaki tür çeşitliliği ve korumaya yönelik mevzuatın çıkarılması Gerçekleşme dönemi:2003-2012
TFK 9: Tarım ve ormancılıkta uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri ile bilişim teknolojilerinin geliştirilerek yaygınlaştırılması	
Kurumsal	• Ulusal envanter ve kayıt sistemlerinin, tarım istatistiklerinin ve tarım politikalarının oluşturulmasında, izlenmesinde etkin kullanımı Gerçekleşme dönemi:2003-2007

Mali	<ul style="list-style-type: none"> • Yerli yazılımlara rekabet sağlayacak teşviklerin sağlanması • Uzaktan algılama ile ilgili coğrafik bilgilerin üreticiye aktarımının kolaylaştırılması • Kırsal kesimde internet kullanımının teşviki Gerçekleşme dönemi:2003-2012
Diğer	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım istatistiklerinin kapsam ve yönteminin AB sistemine uyumlulaştırılması Gerçekleşme dönemi:2003-2007

7. Genel değerlendirme ve sonuç

Tarım-Gıda Teknoloji Öngörü paneli tarım, orman, gıda, ve su ürünleri alanında mevcut durumu belirleyerek, Türkiye için bu alanda erişilebilir, bilim ve teknolojiyle etkilenebilir bir vizyon ortaya koymuştur.

Öngörülen vizyon için ulaşılması gereken sosyo-ekonomik hedefler saptanmıştır. Belirlenen sosyo-ekonomik hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için 9 teknolojik faaliyet konusunda (TFK) ve ilgili 8 teknoloji alanında (TA) mevcut yeteneklerin geliştirilmesi ve bu yeteneklerin geliştirilmesinde de BTY politikalarının farklı dönemlerde değişik biçimlerde uygulanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Uygulamada doğabilecek problemlerin kaynaklarının öngörülebilmesi bakımından ilgili teknoloji alanlarının güçlü ve zayıf yanları saptanmıştır. Ayrıca uygulamada avantaj ve dezavantajların görülebilmesi için bu teknoloji alanlarının tehdit ve fırsatları belirlenmiştir. Bu değerlendirme teknoloji alanlarının öncelik sırasına göre aşağıda verilmiştir.

1. ÜRETİM TEKNOLOJİLERİ

Güçlü yanlar:

- Zengin biyolojik çeşitlilik
- Destekleme uygulamaları
- Değişik ve uygun ekolojik koşullar
- Tarımsal üretim kültürü
- Güçlü araştırma ve üretim altyapısı
- Toprak ve su kaynaklarının geliştirici yatırımlar (GAP)

Tehditler:

- Uluslararası ticarete tarife dışı engeller
- Tekelleşme
- Çevre sorunları ve kısıtları
- Maliyet yüksekliği

2. BİYOTEKNOLOJİ Güçlü Yanlar:

- Son yıllarda önemli ölçüde kaynak ayrılmasıyla yeterli altyapının oluşması
- Gen kaynakları potansiyeli

Zayıf yanlar:

- Geleneksel yapılar, değer yargıları
- Tarım işletmelerinin yapısal özellikleri
- Eğitimsiz işgücü
- Yetersiz Ar-Ge altyapısı
- Araştırmaların uzun zaman alması
- Üretim-tüketim zincirinin uzun olması
- Pazarlama yetersizlikleri Temel araştırma-uygulamalı araştırma-yayım ilişkisinin

zayıflığı

Fırsatlar:

- Ortadoğu pazar olanakları
- Üretimin artırılma zorunluluğu
- Tarımda yeniden yapılandırma eğilimi
- Büyük sermaye yatırımlarının artması
- Ulusal ve uluslararası fuarların fazlalığı

Zayıf Yanlar:

- Organizasyon eksikliği ve dağınıklık
- Cihaz ve sarf malzemesinde dışa bağımlılık
- Pazarlamada organizasyon eksikliği
- Önceliklerin gerçekçi belirlenememesi

- Yetiştirilmiş insanların etkili kullanılmaması
- Kaynakların yanlış kullanımı
- Ar-Ge uygulama kopukluğu
- Uygulamaya yönelik sonuca gidilememesi
- Genetik kaynakların korunmasında bilinç eksikliği
- Kritik kitle oluşturmaya yeter sayıda yetiştirilmiş eleman olmaması

Tehditler: Fırsatlar:

- İyi yetiştirilmiş araştırmacıların yurt dışına • Gen kaynaklarımızı etkin kullanma ve gidişlerinin önlenememesi patentleme
- Gen kaynaklarının yurtdışına götürülerek • Bilim ve teknoloji politikasında öncelikli patentlenmesi alan seçilmiş olması
- Gen kaynaklarının zarar görmesi • Önemli sayıda eleman yetişiyor olması
- Genetik kirlenme • Artan nüfusun beslenmesi zorunluluğu
- Çok uluslu şirketlerin etkinliğinin artması

3. GIDA İŞLEME TEKNOLOJİLERİ Güçlü yanlar: Zayıf yanlar:

- Geliştirilmiş araştırma alt yapısı • İşlenmiş ürün çeşitliliğinin yetersizliği
- Büyük sermaye yatırımları • Ambalaj sanayinin yetersizliği
- Geliştirilmiş işlenmiş ürün pazarlama ağı • Denetim yetersizliği
- Yüksek ihracat potansiyeli • Teknolojide dışa bağımlılık
- • Yeni teknolojilerin transfer edilmiş olması • Üretici ve tüketici bilinçsizliği
- Kaliteli ham madde yetersizliği
- Düşük verimlilik düzeyi

Tehditler: Fırsatlar:

- Katkı ve kalıntılar • Artan ve çeşitlenen talep
- Dış ticarete tarife dışı engeller • Kurulu kapasite varlığı
- Uluslararası standartlar • Büyük ölçekli işletme sayılarının artışı
- • Uluslararası ticari anlaşmalar • Turizm potansiyeli
- Hammadde üretim artışı
- Bilimsel ve teknolojik gelişmeler
- Çalışan kadınların sayısının artması

4. BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ Güçlü yanlar: Zayıf yanlar:

- İletişim teknolojilerindeki donanım • Bilgisayarın yetersiz kullanımı
- Yetiştirilmiş insan gücü varlığı • Yazılım sektörünün desteklenmemesi
- • Kurumsal yapılar • Fikri mülkiyet hakları
- Dışa bağımlılık
- Yüksek maliyet

Tehditler: Fırsatlar:

- Korsan yazılımların fazlalığı • Genç nüfus ve toplumsal eğilim
- Teknolojinin çok hızlı demode olması • Artan bilgi ihtiyacına erişim olanakları

5. KORUMA, TEŞHİS VE TEDAVİ

TEKNOLOJİLERİ Güçlü yanlar: Zayıf yanlar:

- Biyokimyadaki gelişmeler • Denetim yetersizliği
- Koruma ve savaşım metodlarının varlığı • Küçük ölçekli ve dağınık işletmeler
- Mevzuat ve kurumsal yapı • Özel sektör yatırımlarının yetersizliği
- • Ar-Ge altyapısı • Teknoloji ve etken maddede dışa bağımlılık
- Üreticilerin bilinçsizliği
- Maliyet yüksekliği

Tehditler: Fırsatlar:

- Yeni hastalık etmenlerinin oluşması • Genetik rezistant bireylerin elde edilebilmesi
- Zoonozların eradike edilme güçlüğü • Kayıt sistemleri
- Tekelleşme

6. MUHAFAZA VE AMBALAJ TEKNOLOJİLERİ

Güçlü yanlar: Zayıf yanlar:

- Yan sanayinin nitelik ve niceliği • Sanayinin yersel dağılımı
- Küçük ölçeklilik • Standardizasyon
- Yeni malzeme teknolojileri • Hammadde
- Teknoloji transferi • Çevreye zararlı materyallerin kullanım kolaylığı ve maliyetlerinin düşüklüğü

Tehditler: Fırsatlar:

- Marka tercihli tüketim • Kentleşme
- • Yanıltıcı reklamlar • Tüketici bilincinin gelişmesi
- Tanıtımlar ve tanıtım araçlarının yaygınlığı
- Teknolojik gelişmelerin sürekliliği
- Dış talebin artması ve çeşitlenmesi
- Çevre duyarlılığının artması

7. ANALİZ VE ÖLÇME TEKNOLOJİLERİ Güçlü

yanlar: Zayıf yanlar:

- TSE, TÜRKAK , KOSGEB vb. • Standardizasyon kurumların varlığı • Akredite laboratuvarların yetersizliği
- Belgelendirme
- Nitelikli eleman yetersizliği
- Denetleme eksikliği
- Mevzuat

Tehditler: Fırsatlar:

- Teknoloji transferi • Sanayileşme
- • Herşeyin devletten beklenmesi • Uluslararası ticaret
- Özel sektörün alana ilgisi
- Toplumsal bilincin gelişmesi
- Kaliteli ürün talebi

8. MEKANİZASYON VE TAŞIMA

TEKNOLOJİLERİ Güçlü yanlar: Zayıf yanlar:

- Bilgisayar kontrollü sistemlerin gelişimi • Nitelikli işgücü yetersizliği
- İmalat sanayinin gelişmişliği • Teknolojide dışa bağımlılık
- Sulanabilir alanların artması • Ana ve yan sanayi arasında ilişki eksikliği
- Hayvancılıkta etkin kullanımın artması • Ar-Ge altyapısının zayıflığı
- Taşımacılık altyapısı • İşletmelerin küçük yapılı olması
- • Ürün isteklerine uygun taşıma • Standardizasyon yetersizliği teknolojilerinin bilinmesi • Alım gücünün düşüklüğü
- Denetim yetersizliği
- Ergonomik taleplerin yetersizliği
- Karayolu ağırlıklı taşımacılık

Tehditler: Fırsatlar:

- Enerji maliyetlerinin yüksekliği
- İşgücü maliyetinin giderek artması
- Gelişmiş alet ve ekipmanların maliyet ve değerlerinin yüksekliği
- Büyük entegre işletmelerin kuruluyor olmasının alma
- Mekanizasyona uygun çeşitlerin gelişmesi
- Çok taraflı ticaret anlaşmaları
- Ürünlerin bozulma sürelerinin kısıllığı
- Pazarlara ulaşmada gümrüklerin ve işlemlerin fazlalığı
- Esnek üretim eğiliminin yaygınlaşması
- Deniz ve demiryolu taşımacılığı
- Gelişmiş ülkelerin alandan çekilmesi

Tarım-Gıda sosyo-ekonomik faaliyet alanı için en öncelikli teknoloji alanı üretim teknolojileridir. Bu alanı birinci dereceden destekleyen, adeta bu alanın itici gücü olan biyoteknoloji ve gıda işleme teknolojileri de ikinci ve üçüncü sırada yer almıştır. Bu alanı ikinci dereceden destekleyen önemli teknoloji alanları da yukarıda sıralanmıştır.

Önemli teknoloji alanlarıyla ilgili teknolojik faaliyet konuları arasında klasik ıslah ve

biyoteknolojinin kombinasyonu ile yeni genotipler geliştirme en önemli TFK seçilmiştir. Bu konu içerisinde özellikle domates, biber, hıyar, patlıcan, kavun, kabak gibi ekonomik önemi yüksek sebzelerle, ayçiçeği ve mısır gibi bitkilerde yerli hibrit çeşitlerin geliştirilmesi öne çıkmıştır. Ayrıca tahıllarda işlevsel genetik özelliklerin belirlenmesi, biyopestisitlerin geliştirilmesi, patateste yerli çeşitlerin geliştirilmesi, düşük sıcaklıkta meyve bağlayabilen çeşitlerin geliştirilmesi, besin değeri yüksek yem bitkilerinin geliştirilmesi, hayvanların önemli özelliklerini kontrol eden genlerin belirlenmesi, izolasyonu ve karakterizasyonu, kalite ve dayanıklılık ıslahı öne çıkmıştır. İkinci önemli TFK’da ise bu sayılan genotiplerin tohum, tohumluk, fide, fidan ve damızlık olarak üretimleri ön plandadır. Üçüncü önemli TFK’da ise ilk iki TFK’da öne çıkan materyal öncelikli olmak üzere gen kaynaklarının karakterizasyonu ve korunması ana tema olmuştur. Dördüncü ve beşinci TFK’larda gıda çeşitliliğinin artırılması, yeni gıda işleme yöntem ve süreçlerinin geliştirilmesi ile gıda güvenliği öne çıkmıştır. Bu beş TFK ilk üç önceliğe sahip teknoloji alanlarını birebir ilgilendirmektedir. Bu alanlar Türkiye’nin önemli çıkışlar yakalayabileceği alanlar niteliğindedir. Altıncı sıradaki TFK’da ürün kayıplarının azaltılması, kıyıötesi balık yetiştiriciliği, depolama koşullarının optimizasyonu, hızlı ve ekonomik taşıma, mekanizasyon, hayvan barınak ve barındırma sistemleri, sulama, fertigasyon ve yeniden ağaçlandırma konularında araç, gereç ve yapılar ile üretim sistemleri geliştirme öne çıkmıştır. Yedinci sıradaki TFK’da biyopestisitler, tarımsal ilaç kullanımının azaltılması, entegre mücadele modelleri, hızlı ve kolay teşhis yöntemleri, etkin bağışıklık sağlayan aşular, ormanlarda biyolojik ağırlıklı entegre mücadele öne çıkan konular olmuştur. Sekizinci TFK’da doğal varlık ve yaban hayatının değerlendirilmesi kapsamında; jeotermal kaynakların seracılıkta kullanımı, doğadan toplanan ve sökümlü yapılan bitkilerle, yaban hayvanı, yerli su ürünleri, ikincil ürünleri değerli orman ağaç ve ağaççıklarının kitlesel üretimi ile çayır-meralarda ot veriminin artırılması önceliklidir. Dokuzuncu TFK’a tarım-gıda sosyo-ekonomik faaliyet alanının bütün aktivitelerinin etkenlik ve verimliliğini etkileyebilen; envanter ve kayıt sistemleri, tarım-orman-gıda ve su ürünleri alanlarındaki uygulamalara yönelik yazılımlar, ulusal tarım bilgi ve izleme ağı, balıkçılık bilgi merkezi, uzaktan algılama ve erken uyarı sistemleri öncelikli konular arasında yer almıştır.

Tarım-Gıda sosyo-ekonomik faaliyet alanının yukarıda açıklanan ve önceliklendirilen TFK’larının gerçekleşmesi için zayıf olduğumuz yetenekler açısından ilgili teknoloji alanları teknoloji yol haritalarında öngörülen BTY politikaları ile desteklenerek yeterli ve güçlü konuma, yeterli olduğumuz yeteneklerde de güçlü konuma getirilmesi gerekmektedir. Ancak bütün bu işlerin yapılabilmesi BTY politikalarının yanısıra diğer bazı çok önemli yasal, kurumsal, mali ve eğitimle ilgili düzenlemeleri de gerekli kılan politikaların öncelikle gerçekleştirilmesine hayati derecede bağlıdır. Bu düzenlemelerin olmaması halinde uygulanacak BTY politikalarından sonuç almak mümkün olmayacaktır. Buradan da anlaşılacağı gibi bu projenin çıktılarının ülke insanının yanısıra öncelikle ve özellikle siyasilerin inanması ve sahip çıkmaları başarının en önemli ve olmazsa olmaz şartıdır.

Oturum Başkanı Prof. Nafi BAYTORUN:

Sayın Berkman Hocama bu güzel sunumları için teşekkür ediyoruz. Gerçekten yarım saat geç başladığımız için kısıtlamak zorunda kaldık. Ben kendilerine tekrar şükranlarımı sunuyorum.

Efendim şimdi uygun görürseniz programı yetiştirmek açısından ara vermeyelim. Çok güzel bir çağrılı bildirimiz var. Bu çağrılı bildirimizi sayın Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi Hocamız sunacaklar, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde görevli hocamız ve konumuz da “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Ziraat Mühendisliği Eğitiminin Değişimi” Buyurun Cemalettin Hocam.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TÜRKİYE'DE ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNİN DEĞİŞİMİ

Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

1. GİRİŞ

Ülkemizde sistemli ve belirli bir disiplin içerisinde yürütülen ilk tarımsal eğitim-öğretim faaliyeti 1846 yılında, İstanbul'un bugünkü adı ile Yeşilköy semtinde bulunan Ayamana çiftliğinde kurulan Ziraat Mektebi ile başlamıştır. Daha sonraları bugünkü anlamıyla yüksek öğretim sayılabilecek düzeyde öğretim yaptıran iki okuldan birisi Bursa'da 1891'de; diğeri 1893'de İstanbul –Halkalı' da açılmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar faaliyetine devam eden bu iki okuldan "Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi" mezunlarından bir çok genç 1923 yılından başlayarak yurtdışına, özellikle Almanya'ya gönderilmiş; bu gençlere orada ileri bir öğretim görmek ve modern araştırma yöntemlerini tanımak olanağı sağlanmıştır. Ayrıca ülkenin tarımsal durumunu inceleyip bir rapor vermek üzere, 1927'de Almanya'dan bir bilim heyeti davet edilmiş; **Oldenburg Heyeti** diye anılan bu heyet raporlarındaki bir çok öneri yanında modern bir Ziraat Yüksek Öğretim Kurumu'nun da açılmasını önermiştir. Bu öneri üzerine genç Türkiye Cumhuriyeti 5.7.1927 tarih ve 1109 sayılı bir kanun çıkartarak (**Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Ali Mekteplerin Tesisine ve Ziraat Tedrisatının İslahına Ait Kanun**) çağdaş anlamda tarımsal yüksek öğretimin temelini atmış ve yolunu açmıştır.

Yasa'nın uygulanmaya başlamasıyla 1928 yılında o zamanki adıyla "Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi" kapatılmış; öğrencileri İstanbul Yüksek Annan Mektebi'ne nakledilmiş; Ankara'da ise aynı yıl Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün temeli atılmış ve Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün bir öncüsü olarak 1930 yılında "Ankara Yüksek Ziraat Mektebi" açılmıştır. Yüksek Ziraat Enstitüsü'nün zamanına göre çok modern binaları ve tüm laboratuvarlarının donanımı beş yıl içerisinde tamamlanmış ve çağdaş anlamda Türkiye'nin ilk yüksek öğretim kurumu olarak Cumhuriyetin 10.yıl kutlamalarının ertesi günü, 30 Ekim 1933'de Başvekil İsmet İnönü tarafından açılmıştır.

1946 yılında 4936 sayılı Üniversiteler Yasası çıktıktan sonra Enstitü'nün de üniversite olarak bu yasa çerçevesine alınması yönünde eğilimler belirmiş; gerek hükümet gerekse Meclis nezdinde bir çok girişimlerde bulunulmuştur. Ancak, maalesef Enstitü'nün "İnönü Ziraat Üniversitesi" adı ile bütünlüğünü koruyarak devam edebilmesi mümkün olamamış; 1948 yılında çıkarılan "Üniversiteler Kanununa Ek Kanun" ile Tabii İlimler ve Ziraat Sanatlarını içine alan Ziraat Fakültesi ve Veteriner Fakültesi Ankara Üniversitesine; Orman Fakültesi de İstanbul Üniversitesine bağlanmıştır. Daha sonra Ziraat Fakültesi içindeki Tabii İlimler kadroları A. Ü. Fen Fakültesine aktarılarak A.Ü. Ziraat Fakültesi bugünkü yapısına dönmüştür. (Özsan ve ark. 1996). Günümüzde Ziraat Fakültesi sayısı 23'e ulaşmıştır.

2. ZİRAAT FAKÜLTELERİNİN SAYISAL DEĞİŞİMİ

Bugün Türkiye'de bulunan 76 Üniversitenin (53 Devlet, 23 Vakıf Üniversitesi) 23 ünde Ziraat Fakültesi bulunmakta, 20 sinde eğitim ve öğretim yapılp öğrenci alınmaktadır.Ülkemizde bulunan Ziraat Fakülteleri ve kuruluş tarihleri Çizelge 1'de gösterilmiştir.

Ülkemizde ilk Ziraat Fakültesi 1933 yılında Ankara'da kurulmuştur. Bunu 1955 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1957 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi izlemiştir. Daha sonra 1969 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1976 yılında Ondokuzmayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1978 yılında Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Dicle Üniversitesine bağlı olarak) ve 1980 yılında Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi kurulmuştur. YÖK Kanunundan önce diğeri bir ifade ile 59 yılda kurulan Ziraat Fakültesi sayısı 7'dir. YÖK Kanunundan sonra ülkemizde Ziraat Fakülteleri sayısı hızla artmış, 1982 yılında 4 adet, 1983 yılında 1 adet, 1987 yılında 2 adet, 1992 yılında 8 adet ve son olarak ta 1995 yılında 1 adet olmak üzere 16 Ziraat Fakültesi kurulmuş ve toplam sayı 23'e çıkmıştır.

Türkiye’de bulunan Ziraat Fakültelerinin sayısı ve fakültelerin kontenjanları çok yüksek, buna karşın ilk kayıt döneminde kayıt yaptıran öğrenci sayıları ise oldukça düşüktür. Ziraat Fakülteleri açılırken ülke gerçekleri ve gereksinimleri göz ardı edilmiş, siyasi tercihlerle yanyana bulunan birçok ilde Ziraat Fakültesi açılmıştır. Ziraat Fakülteleri açılmasında siyasi tercihlerin yanında biz hocalarında hataları bulunmaktadır. Şöyle ki fakülteler açılrsa bile oralarda eğitime geçilmemeli ve öğrenci alınmamalıydı. Ancak, bazı üniversitelerimizde bulunan Ziraat Fakültelerinden yeni açılan fakültelele yoğun bir öğretim üyesi geçişi olmuştur.

Aynı bölgede bulunan, benzer ekolojiye sahip olan ve birbirlerine çok yakın illerde Ziraat Fakülteleri açılmasının ülke tarımına ne kazandırdığı ve ne kazandıracığı üzerinde düşünülmesi gerekli bir konudur. Bundan böyle kesinlikle yeni Ziraat Fakültesi açılmamalı ve Ülkemizin coğrafik bölgelerine göre; öğretim üyesi yeterli olan ve uygulama çiftliği bulunan en az bir fakültede, lisans üstü eğitime ağırlık verilmeli, gerekirse diğer fakültelerden de öğretim üyesi, alet ekipman desteği sağlanmalıdır.

Her bölümün her Ziraat Fakültesinde bulunmasının gerekli olmadığı kanısındayım. Fakültenin bulunduğu bölgenin gereksinim duyduğu bölümlerde eğitimin sürdürülmesi, halen eğitim veren fakültelerde bulunan bazı bölümlerin öğrenci almaması, Ziraat Fakültesi yerine o bölgenin ihtiyaçlarına göre (seracılık, tohumculuk vd.) meslek yüksek okuluna dönüştürülmesi ve buna göre öğrenci talebinde bulunulması daha gerçekçi bir yol olarak gözükmektedir.

Çizelge 1. Türkiye’de bulunan Ziraat Fakültelerinin kuruluş tarihleri (Çiftçi, 2003 b; Anonim, 2003a)

ÜNİVERSİTE	ZİRAAT FAKÜLTELERİNİN KURULUŞ TARİHLERİ
A. Ü. Ziraat Fakültesi (ANKARA)	Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin temeli 1933'de Yüksek Ziraat Enstitüsü ile atılmıştır. Orman, Veteriner ve Tabii İlimler Fakültelerinin yanısıra adı geçen enstitüde yer alan Ziraat ve Ziraat Sanatları Fakülteleri 1948 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. 1948'de Yüksek Ziraat Enstitüsü kapatılarak Ziraat ve Ziraat Sanatları Fakülteleri birleştirilmiş ve Ziraat Fakültesi adı altında, 1946 yılında kurulan, Ankara Üniversitesine bağlanmıştır.
E. Ü. Ziraat Fakültesi (İZMİR)	1955 yılında kurulmuştur.
A. Ü. Ziraat Fakültesi (ERZURUM)	1957 yılında kurulmuştur.
Ç. Ü. Ziraat Fakültesi (ADANA)	03.04.1969 tarihinde kurulmuştur.
O. M. Ü. Ziraat Fakültesi (SAMSUN)	16.05.1976 tarihinde kurulmuştur.
H. Ü. Ziraat Fakültesi (ŞANLIURFA)	1978 yılında Dicle Üniversitesine bağlı olarak kurulmuş, 11.07.1992'de 3837 sayılı Kanun ile değiştirilerek Harran Üniversitesine aktarılmıştır.
U. Ü. Ziraat Fakültesi (BURSA)	11.09.1980 tarihinde kurulmuştur.
G.O.P. Ü. Ziraat Fakültesi (TOKAT)	20.07.1982'de 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Cumhuriyet Üniversitesine bağlı olarak kurulmuş, 11.07.1992'de 3837 sayılı Kanun la sonra Gaziosmanpaşa Üniversitesine bağlanmıştır.
S. Ü. Ziraat Fakültesi (KONYA)	20.07.1982'de 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.
T. Ü.. Tekirdağ Ziraat Fakültesi (TEKİRDAĞ)	20.07.1982'de 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.
Y. Y. Ü. Ziraat Fakültesi (VAN)	20.07.1982'de 41 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.

A. Ü. Ziraat Fakültesi (ANTALYA)	30.03.1983'de 2809 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
Ad.M. Ü. Ziraat Fakültesi (AYDIN)	27.06.1987'de 3389 sayılı Kanun ile Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı olarak Aydın Ziraat Fakültesi olarak kurulmuş, 11.07.1992'de 3837 sayılı Kanun ile Adnan Menderes Üniversitesine bağlanmıştır.
S. İ. Ü. Ziraat Fak. (KAHRAMANMARAŞ)	27.06.1987'de 3389 sayılı Kanunla Gaziantep Üniversitesine bağlı Kahramanmaraş Ziraat Fakültesi olarak kurulmuş, 11.07.1992'de 3837 sayılı Kanunla Kahramanmaraş Üniversitesine bağlanmıştır.
O. M. Ü. Ziraat Fakültesi (ÇANAKKALE)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
D. Ü. Ziraat Fakültesi (DİYARBAKIR)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
E. Ü. Yozgat Ziraat Fakültesi (YOZGAT)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
F. Ü. Bingöl Ziraat Fakültesi (BİNGÖL)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
G. Ü. Kırşehir Ziraat Fakültesi (KIRŞEHİR)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
K.T.Ü. Ordu Ziraat Fakültesi (ORDU)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
M. K. Ü. Ziraat Fakültesi (HATAY)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
S. D. Ü. Ziraat Fakültesi (ISPARTA)	11.07.1992 gün ve 3837 sayılı Kanun ile kurulmuştur.
O. G. Ü. Ziraat Fakültesi (ESKİŞEHİR)	21.07.1995'de 7044 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur.

3. ZİRAAT FAKÜLTELERİNDE UYGULANAN LİSANS YÖNETMELİKLERİNDEKİ DEĞİŞİM

Bildirinin bu bölümünde; Türkiye'de ilk açılan Ziraat Fakültesi olan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin 1960, 1967, 1977, 1999 ve 2003 öğretim Yönetmelikleri incelenmeye çalışılmıştır. Ancak, 1999 ve 2003 Yönetmeliklerinde; Gıda Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı Bölümleri Ziraat Mühendisi diploması vermediklerinden incelenmemiştir.

Tarım Orman ve Su Ürünleri Konseyi, "bünyelerinde Mühendislik Fakültesi bulunan üniversitelerdeki Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Lisans Programlarının, Mühendislik Fakültesine geçebilecekleri" konusunda aldığı karar sonucu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği Bölümü Mühendislik Fakültesi bünyesine geçmek istemiş ve bu istem gerçekleşmiştir. Gıda mühendislerinin çalışma konularının hemen hemen tamamı bitkisel ve hayvansal ürünlerinin işlenmesi ve değerlendirilmesidir. Gerek bitkisel gerekse hayvansal hammadde konusunda yeterli bilgisi olmayan gıda mühendisleri ne kadar başarılı olacaklardır. Gıda mühendisliği programlarının, bünyesinde Ziraat Fakültesi olmayan üniversitelerde açılmasına izin verilmemesi bence en doğru karar olurdu. Ne yazık ki, bazı bölümlerimiz Ziraat Fakültesi bünyesinde yer almaktan zul duymakta olup, Mühendislik Fakültesine geçmek istemektedir. Gıda mühendisliği buna öncülük etmiş, korkarım gıda mühendisliğini zaman ve ortam uygun olduğunda diğer bölümlerimiz izleyecektir.

3.1. 1960 Öğretim Yönetmeliği

12 Kasım 1960 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğine göre; Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde öğretim süresi 8 yarıyıl olup, Ziraat Fakültesinde iki lisans programı yer almakta bunlar a) Özel Zirai Bilgiler Lisansı b) Genel Zirai Bilgiler Lisansıdır. Özel Zirai Bilgiler 10 bölümden (Ziraat Ekonomisi, Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Hayvan Yetiştirme ve Islahı, Ziraat Teknolojisi, Ziraat Makinaları, Toprak İlimi, Bitki Koruma, Ev Ekonomisi ve Kültürteknik) oluşmaktadır.

Öğretim 8 yarıyıl içinde en az 180 kredi saat olup, Bölüm dersleri 45 kredi saatten aşağı olamamaktadır. Bu yönetmeliğe göre öğretimini tamamlayan öğrencilere "Ziraat Yüksek Mühendisi" unvanı verilmekte ve öğrenciler kayıt sırasında dilekçelerine eğitim görmek istedikleri bölümü belirtmektedir (Anonim, 1960). 8 yarıyılta en az 180 kredi alınması zorunluluğu varsayıldığında yarıyıl başına 22.5 kredi saat düşmektedir. 1960

yönetmeliğine göre Bölüm öğrencilerinin aldıkları dersler Çizelge 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 12 de verilmiştir.

Çizelge 2. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Zirai Ekonomi Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Ziraat Ekonomisi Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	Fizik	Bitki Yetiştirme ve Islahı	Ev Ekonomisi	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik Kürsüsü Dersleri
Botanik	Mineroloji	Endüstri Bitkileri	Zirai Kimya	
Jeoloji	Zooloji	Yem Bitkileri Çayır Mer'a	Lif Teknolojisi ve Köy El Sanatları	
Matematik		Meyve Yetiştirme ve Islahı	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	Ekonomi Kürsüsü Dersleri
İklim Bilgisi		Bağ - Bahçe		
İktisadi Coğrafya		Zootekni		Zirai Yayın ve Haberleşme Kürsüsü Dersleri
		Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme		
		Bitki Koruma		
		Toprak Bilgisi		
		Bitki Besleme		
		Genetik - Biyometri		
		Kültürteknik		
		Ziraat Alet ve Makinaları		
		Zirai Kuvvet Makinaları		
		Ziraat Sanatları		
		İhtimar Sanatları		
		Süt ve Mamulleri		

Çizelge 3. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	Fizik	Genetik – Biyometri	Zirai Kimya	Bitki Yetiştirme ve Islahı Kürsüsü Dersleri
Botanik	Mineroloji	Toprak Bilgisi	Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme	
Zooloji	Jeoloji	Bitki Besleme	Süt ve Mamülleri	
Matematik	Tabii Coğrafya	Bitki Koruma	Bağ – Bahçe	Endüstri Bitkileri Kürsüsü Dersleri
İklim Bilgisi		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Meyve Yetiştirme ve Islahı	
Ekonomi		Ziraat Alet ve Makinaları	Lif Teknolojisi ve Köy El Sanatları	Yem Bitkileri Çayır Mer'a Kürsüsü Dersleri
		Zirai Kuvvet Makinaları	Sosyal Psikoloji	
		Kültürteknik	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	
		Zirai Yayın ve Haberleşme		
		Zootekni		
		Ziraat Sanatları		

Çizelge 4. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	Zooloji	Genetik – Biyometri	Bitki Yetiştirme ve Islahı	Meyve Yetiştirme ve Islahı Kürsüsü Dersleri
Botanik	Mineroloji	Toprak Bilgisi	Endüstri Bitkileri	
Fizik	Jeoloji	Bitki Besleme	Yem Bitkileri Çayır Mer'a	Bağ-Bahçe Kürsüsü Dersleri
Matematik	Tabii Coğrafya	Bitki Koruma	Zirai Kuvvet Makinaları	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma Kürsüsü Dersleri
İklim Bilgisi		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Zirai Hukuk	
Ekonomi		Ziraat Alet ve Makinaları	Küçük Evcil Hayvanları	
		Kültürteknik	Ev Ekonomisi	
		Ziraat Sanatları		
		İhtimar Sanatları		

Çizelge 5. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Hayvan Yetiştirme ve Islahı Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Hayvan Yetiştirme ve Islahı Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	Fizik	Bitki Yetiştirme ve Islahı	Ziraat Alet ve Makinaları	Zootekni Kürsüsü Dersleri
Botanik	İklim Bilgisi	Genetik - Biyometri	Bitki Besleme	
Zooloji	İktisadi Coğrafya	Anatomi ve Fizyoloji	Zirai Kuvvet Makinaları	Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme Kürsüsü Dersleri
Matematik		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Endüstri Bitkileri	
Ekonomi		Hijyen ve Salgın Hastalıklar	Ziraat Sanatları	
		Doğum Bilgisi	İhtimar Sanatları	Zirai Kimya Kürsüsü Dersleri
		Yem Bitkileri Mer'a Çayır	Zirai Hukuk	
		Kültürteknik	Lif Teknolojisi ve Köy El Sanatları	Süt ve Mamulleri Kürsüsü Dersleri
		Toprak Bilgisi	Ev Ekonomisi	
		Zirai Yayın ve Haberleşme	Mezbaha Mahsulleri Teknolojisi	
			Ağaçlandırma	

Çizelge 6. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Ziraat Teknolojisi Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Ziraat Teknolojisi Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	İklim Bilgisi	Kimya II	Zirai Kimya	Süt ve Mamulleri Kürsüsü Dersleri
Botanik	İktisadi Coğrafya	Ziraat Teknolojisi	Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme	
Fizik	İnşaat ve Tesisat	Alet ve Makinaları	Zirai Hukuk	İhtimar Sanatları Kürsüsü Dersleri
Matematik	Hijyen	Mikrobiyoloji	Toprak Bilgisi	
Ekonomi		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Endüstri İşletmeciliği	Ziraat Sanatları Kürsüsü Dersleri
		Bağ - Bahçe	Kültürteknik	
		Meyve Yetiştirme ve Islahı	Bitki Koruma	Lif Teknolojisi ve Köy El Sanatları Kürsüsü Dersleri
		Bitki Yetiştirme ve Islahı	Biyometri	
		Endüstri Bitkileri	Ev Ekonomisi	
		Mekanik		Mezbaha Mahsulleri Teknolojisi Kürsüsü D.
		Zootečni		

Çizelge 7. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Ziraat Makinaları Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Ziraat Makinaları Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya I	Zooloji	Bitki Yetiştirme ve Islahı	Endüstri İşletmeciliği	Ziraat Alet ve Makinaları Kürsüsü Dersleri
Fizik	Mineroloji	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Endüstri Bitkileri	
Matematik I	Jeoloji	Toprak Bilgisi	Yem Bitkileri Çayır Mer'a	Ziraai Makinaları Kuvvet Kürsüsü Dersleri
İklim Bilgisi	Botanik	Matematik II	Bitki Koruma	
Ekonomi		Kimya II	Süt ve Mamulleri	
		Mekanik	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	
		Teknik Resim	Zirai Yayın ve Haberleşme	
		Makine Elemanları		
		Zirai Hukuk		
		Malzeme Bilgisi		
		Kültürteknik I		
		Kültürteknik II		

Çizelge 8. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Toprak İlimi Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Toprak İlimi Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya I	Ekonomi	İklim Bilgisi	Bağ - Bahçe	Toprak Bilgisi Kürsüsü Dersleri
Botanik	Zooloji	Sular Coğrafyası ve Jeomorfoloji	Endüstri Bitkileri	
Fizik		Kimya II	Ekoloji, Bitki Yetiştirme ve Islahı	Bitki Besleme Kürsüsü Dersleri
Matematik		Kültürteknik	Meyve Yetiştirme ve Islahı	
Genel Jeoloji		Petrografi	Zirai Yayın ve Haberleşme	
Mineroloji		Türkiye İklimi	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	
		Yem Bitkileri Çayır Mer'a	Zirai Hukuk	
			Zootekni	

Çizelge 9. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Genel Zirai Bilgiler Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Genel Zirai Bilgiler Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Esas Meslek Dersleri (Seçmeli)
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya	Tabii Coğrafya	İklim Bilgisi	Zirai Hukuk	Bağ - Bahçe
Botanik	Mineroloji	Toprak Bilgisi	Sosyal Psikoloji	Ziraat Sanatları
Fizik	Jeoloji	Bitki Besleme	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	İhtimar Sanatları
Matematik		Ziraat Alet ve Makinaları		Süt ve Mamulleri
Ekonomi		Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme	Esas Meslek Dersleri (Zorunlu)	Bitki Koruma
Zooloji		Zirai Kimya	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	
		Zirai Kuvvet Makinaları	Zootekni	
		Lif Teknolojisi ve Köy Sanatları	Bitki Yetiştirme ve Islahı	
		Kültürteknik	Endüstri Bitkileri	
		Zirai Yayın ve Haberleşme	Yem Bitkileri Çayır Mer'a	
		Ev Ekonomisi	Meyve Yetiştirme ve Islahı	
		Genetik ve Biyometri		

Çizelge 10. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Bitki Koruma Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Bitki Koruma Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		Bölüm Dersleri
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	
Kimya I	Ekonomi	Kimya II	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	Bitki Koruma Kürsüsü Dersleri
Fizik	İklim Bilgisi	Bitki Yetiştirme ve Islahı	Kültürteknik	
Matematik	Jeoloji	Toprak Bilgisi	Toprak Bilgisi	
Zooloji		Matematik II	Zirai Hukuk	
Botanik		Meyve Yetiştirme ve Islahı	Küçük Evcil Hayvanlar	
		Bağ - Bahçe	Zirai Yayın ve Haberleşme	
		Endüstri Bitkileri		
		Bitki Besleme		
		Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma		
		Yem Bitkileri Çayır Mer'a		
		Zirai Mücadele Alet ve Makinaları		
		Genetik		

Çizelge 11. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Ev Ekonomisi Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Ev Ekonomisi Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Bölüm Dersleri
Kimya I	İklim Bilgisi	Kimya II	Bağ - Bahçe	Ev Ekonomisi Kürsüsü Dersleri
Botanik	İktisadi Coğrafya	Mikrobiyoloji	Meyve Yetiştirme ve Islahı	
Fizik		Lif Teknolojisi ve Köy Sanatları	Ziraat Alet ve Makinaları	
Matematik		Kültürteknik	Medeni Hukuk	
Ekonomi		İhtimar Sanatları		
Zooloji		Ziraat Sanatları		
		Süt ve Mamulleri		
		Genetik ve Biyometri		
		Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma		
		Anatomi ve Fizyoloji		
		Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme		
		Zootekni		
		Zirai Yayın ve Haberleşme		
		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik		

Çizelge 12. 1960 Öğretim Yönetmeliğine Göre Kültürteknik Bölümü Öğrencilerinin Aldığı Dersler

(Kültürteknik Bölümü)				
Hazırlayıcı Dersler		Tamamlayıcı Meslek Dersleri		
Zorunlu	Seçmeli	Zorunlu	Seçmeli	Bölüm Dersleri
Kimya	Tabii Coğrafya	Matematik II	Ziraat Sanatları	Kültürteknik Kürsüsü Dersleri
Botanik	Türkiye İklimi	Jeomorfoloji	Zootekni	
Fizik		Toprak Bilgisi	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	
Matematik		Mekanik	Bitki Besleme	
Ekonomi		Bitki Yetiştirme ve Islahı	Zirai Yayın ve Haberleşme	
İklim Bilgisi		Yem Bitkileri Çayır Mer'a	Biyometri	
		Endüstri Bitkileri		
		Zirai Kuvvet Makinaları		
		Meyve Yetiştirme ve Islahı		
		Bağ - Bahçe		
		Ziraat Alet ve Makinaları		
		Zirai Ekonomi ve İşletmecilik		
		Toprak ve Su Muhafazası		
		Toprak Etüd ve Haritalama		
		Zirai Hukuk I		
		Zirai Hukuk II		
		Zirai, Elektrifikasyon		

3.2. 1967 Öğretim Yönetmeliği

29 Haziran 1967 tarihinde Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği değiştirilmiştir. Bu Yönetmeliğe göre, eğitim süresi 5 yıla çıkarılmış ve mezun olan öğrencilere "Ziraat Yüksek Mühendisi" unvanı verilmiştir. Öğrenciler ilk 7 yarıyıl ortak olarak genel (164 kredi saat), son 3 yarıyıl tercihlerine göre bölümlere ayrılarak bölüm derslerini (49 kredi saat) olmak üzere toplam 213 kredi saat almışlardır. 1967 yönetmeliğine göre yarıyıl başına düşen 21.3 kredi saattir (Çizelge 13). Bu Yönetmeliğe göre Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi; Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Bitki Koruma, Hayvan Yetiştirme ve Islahı, Kültürteknik, Peyzaj Mimarisi, Süt Teknolojisi, Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Toprak İlimi, Ziraat Ekonomisi, Ziraat Makinaları ve Gıda ve Fermantasyon Teknolojisi olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır (Anonim,1967 ve Anonim, 1973).

1967 yönetmeliğinde; Peyzaj Mimarisi ve Süt Teknolojisi bölümleri yeni bölümler olarak yer alırken, 1960 yönetmeliğinde bulunan Genel Zirai Bilgiler ve Ev Ekonomisi bölümleri bulunmamaktadır.

Çizelge 13. 1967 (3.5 + 1.5) Yönetmeliğine Göre Öğrencilerin Aldıkları Dersler ve Kredileri

1967 Yönetmeliği (3.5 + 1.5)			
Dersin Adı	Kredisi	Dersin Adı	Kredisi
Kimya	10	Fitopatoloji	3
Botanik	8	Entomoloji	3
Fizik	8	Bitki Yetiştirme ve Islahı	4
Zooloji	8	Endüstri Bitkileri	3
Matematik	6	Fermantasyon Teknolojisi	3
Jeoloji	4	Kültürteknik I	3
Analitik Kimya	3	Kültürteknik II	3
Genel Ekonomi	3	Köy Sanatları	1
Genel Mikrobiyoloji	3	Ev Ekonomisi	1
Genetik	3	Meyve Yetiştirme ve Islahı	4
Hayvan Sağlığı	2	Radyofizyoloji ve Toprak Verimliliği	3
Meteoroloji	2	Süt ve Mamülleri	3
İstatistik Metotları	2	Toprak İlimi	5
Köy Sosyolojisi	2	Yayın ve Haberleşme	3
Mühendislik Mekanik ve Mukavemet	2	Yem Bitkileri ve Çayır Mer'a	3
Makine Malzeme Bilgisi	2	Ziraat Alet ve Makinaları	5
Ölçme Bilgisi	3	Ziraat Politikası	2
Teknik Resim	3	Zirai Kıymet Takdiri	1
Zirai Elektrifikasyon	2	Zirai Kuvvet Makinaları	5
Zirai Hukuk	2	Zirai Marketing	1
Zirai İnşaat	4	Zootekni	6
Bağ - Bahçe	3	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik	4
Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma	3	Toplam	64 1
Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme	4	Bölüm Dersleri	9 4
Bitki Besleme	3	Genel Toplam	13 2

3.3. 1977 Öğretim Yönetmeliği

1967 yönetmeliği 10 yıl sonra 1977 yılında değiştirilmiş, Ziraat Fakültelerinde eğitim “Mühendislik Fakültelerindeki lisans öğretiminin 4 yıla düşürülmesi nedeniyle” 4 yıla düşürülmüş, öğrenciler bölüm tercihlerini ÖSYM’ ye başvururken yapmışlar ve bu yönetmeliğe göre öğretimini tamamlayan öğrencilere “Ziraat Mühendisi” unvanı verilmiştir. Bu yönetmeliğe göre Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi; Bahçe Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Bitki Koruma, Hayvan Yetiştirme ve Islahı, Kültürteknik, Peyzaj Mimarisi, Süt Teknolojisi, Tarla Bitkileri Yetiştirme ve Islahı, Toprak İlimi, Ziraat Ekonomisi, Ziraat Makinaları, Gıda ve Fermantasyon Teknolojisi ve Su Ürünleri olmak üzere 12 bölümden oluşmaktadır (Anonim, 1977). Su Ürünleri Bölümü yeni bölüm olarak eklenmiştir. Tüm Bölümlerin öğrencileri Çizelge 14’de verilen toplam 73 kredi saatlik dersleri almak zorunda olup, ayrıca bölümler tarafından belirlenen 77 kredi saatlik Bölüm ve Bölüm dışı dersleri de almaları gerekiyordu. Öğrenciler 8 yarıyılta toplam yaklaşık 150 kredi saat, yarıyıl başına 18.75 kredi saat ders almaktaydı.

Çizelge 14. 1977 Yönetmeliğine Göre Tüm Bölümlerin Öğrencilerinin Almak Zorunda Olduğu Dersler ve Kredileri

Temel Bilim Dersleri		Ziraat Mühendisliği Temel Dersleri (Bütün Bölümler için)			
Dersin Adı	Kredisi	Dersin Adı	Kredisi	Dersin Adı	Kredisi
Matematik	5	Genel Ekonomi	3	Tarla Bitkileri	2
Fizik	4	Tarım Ekonomisi	3	Bahçe Bitkileri	2
Kimya	6	Tarım Hukuku	2	Bitki Koruma	3
Botanik	4	Kültürteknik	3	Hayvan Yetiştirme	3
Zooloji	4	Meteoroloji	2	Tarımsal Ekoloji	2
Jeoloji	4	Ölçme Bilgisi	2	İstatistik	2
Toplam	27	Teknik Resim	1	Genel Genetik	3
		Tarımsal Mekanizasyon	3	Toprak Bilgisi	2
		Gıda Bilimi ve Teknolojisi	3	Biyokimya	3
		Genel Mikrobiyoloji	2	Toplam	46
				Toplam	73
				Bölüm ve Bölüm dışı Dersler	77
				Genel Toplam	150

3.4. 1999 Öğretim Yönetmeliği

1977 yönetmeliğine göre Ziraat Fakültelerinde eğitim 1999 yılına kadar 22 yıl süre ile devam etmiş, 1999 yılında Lisans Programlarına göre eğitime geçilmiştir. Bölümler 5 lisans programı altında (Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim, Tarım Teknolojisi, Gıda Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı Lisans Programları) toplanmıştır. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinde Lisans Programları; Bitkisel Üretim (Bitki Koruma, Bahçe Bitkileri ve Tarla Bitkileri Bölümlerinden); Hayvansal Üretim (Su Ürünleri, Tarım Ekonomisi ve Zooteknik Bölümlerinden); Tarım Teknolojisi (Tarım Makinaları, Tarımsal Yapılar ve Sulama ile Toprak Bölümlerinden); Gıda Mühendisliği (Gıda Mühendisliği ve Süt Teknolojisi Bölümlerinden); Peyzaj Mimarlığı (Peyzaj Mimarlığı Bölümünden) oluşturulmuştur.

Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim ve Tarım Teknolojisi Lisans Programı öğrencilerinin aldıkları dersler Çizelge 15, 16 ve 17 'de gösterilmiştir. Bitkisel üretim lisans programında 105 kredi saat genel, 39 kredi saat bölüm ve 6 kredi saat program dışı dersler olmak üzere toplam 150 kredi saat, hayvansal üretim lisans programında 109 kredi saat genel, 36 kredi saat bölüm ve 6 kredi saat program dışı dersler olmak üzere toplam 151 kredi saat, tarım teknolojisi lisans programında 103 kredi saat genel, 38 kredi saat bölüm ve 6 kredi saat program dışı dersler olmak üzere toplam 147 kredi saat ders öğrencilere verilmekteydi. Bölüm derslerinin hepsi seçmeli derslerden oluşmaktaydı. Yarıyıl başına yaklaşık 18.75 kredi saat düşmektedir (Anonim, 2000).

Çizelge 15. 1999 Yönetmeliğine Göre Bitkisel Üretim Lisans Programı Öğrencilerinin Aldıkları Dersler ve Kredileri

Yönetmeliği (Lisans Programı Sistemi) (Bitkisel Üretim Lisans Programı)				
Dersin Adı	Kredisi			
Kimya	(2+2)		Tarım Ekonomisi	(2+0) 2
Botanik	(3+2)		Çayır Mera ve Yem Bitkileri	(2+2) 3
Fizik	(2+0)		Genel Meyvecilik	(2+2) 3
Zooloji	(2+2)		Herboloji	(1+2) 2
Matematik	(3+0)		Süs Bitkileri	(2+2) 3
Ekonomi	(2+0)		Bitki Besleme ve Gübreleme	(2+2) 3
Bilgisayar	(2+2)		Tarımsal Yayım ve Haberleşme	(2+0) 2
Hayvan Yetiştirme	(2+2)		Tohumculuk Tekniği	(2+2) 3
İstatistik	(2+2)		Bahçe Ürünlerini Muhafaza ve Pazara Hazırlama	(2+2) 3
Meteoroloji	(2+0)		Entomoloji	(2+2) 3
Moleküler Biyoloji	(2+0)		Fitopatoloji	(2+2) 3
Ölçme Bilgisi	(1+2)		Bitki Islahı	(2+2) 3
Toprak Bilgisi	(2+2)		Tarımsal Savaşım Yöntemleri	(3+2) 4
Bitki Çoğaltma Teknikleri	(2+2)		Endüstri Bitkileri	(2+2) 3
Biyokimya	(2+0)		Genel Bağcılık	(2+2) 3
Genetik ve Sitogenetik	(3+0)		Genel Sebzeçilik	(2+2) 3
Tarım Alet ve Makinaları	(2+2)		Tahıllar ve Baklagiller	(2+2) 3
Tarımsal Ekoloji	(3+0)		Toplam	105
Tarla Tarımının İlkeleri	(3+0)		Bölüm Dersleri ve Program Dışı Dersler (Seçmeli)	39 + 6
Bitki Fizyolojisi	(2+0)		Genel Toplam	150
Sulama	(2+0)			

Çizelge 16. 1999 Yönetmeliğine Göre Hayvansal Üretim Lisans Programı Öğrencilerinin Aldıkları Dersler ve Kredileri

1999Yönetmeliği (Lisans Programı Sistemi) (Hayvansal Üretim Lisans Programı)				
Dersin Adı	Kredisi	Dersin Adı	Kredisi	
Botanik	(2+0)	İstatistik II	(2+2)	3
Fizik	(3+0)	Tarımsal Yapılar	(3+0)	3
Matematik	(3+0)	Tarımsal Yayım ve Haberleşme	(2+0)	2
Kimya	(2+2)	Su Ürünleri Yetiştirme İlkeleri	(2+2)	3
Zooloji	(2+2)	Üreme Biyolojisi	(3+0)	3
Ekoloji	(2+0)	Bitki Koruma	(2+0)	2
Ekonomi	(3+0)	Balıkçılık Amenajmanı	(2+0)	2
Bahçe Bitkileri	(2+0)	Beslenme Fizyolojisi ve Metabolizması	(2+2)	3
Mikrobiyoloji	(2+2)	Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği	(3+2)	4
Tarım Ekonomisi	(3+0)	Hayvan Islahı I	(2+0)	2
Tarla Bitkileri	(2+0)	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	(3+2)	4
Toprak Bilgisi	(2+0)	Yemler Bilimi ve Teknolojisi	(3+2)	4
Analitik Kimya	(2+2)	Tarımsal Mekanizasyon	(2+2)	3
Anatomi ve Fizyoloji	(2+2)	Tarım Ürünleri Teknolojisi	(2+2)	3
Balık Biyolojisi	(2+2)	Çayır Mer'a ve Yem Bitkileri	(2+0)	2
Bilgisayar	(2+2)	Arı Yetiştirme	(2+2)	3
Hayvan Yetiştirmeye Giriş	(2+0)	Hayvan Besleme Biyokimyası	(3+0)	3
İstatistik I	(2+2)	Küçükbaş Hayvan Yetiştirme	(3+2)	4
Biyokimya	(2+0)	Toplam		109
Genetik	(3+0)	Bölüm Dersleri ve Program Dışı Dersler (Seçmeli)		36 + 6
Hayvan Beslemeye Giriş	(2+0)	Genel Toplam		151

Çizelge 17. 1999 Yönetmeliğine Göre Tarım Teknolojisi Lisans Programı Öğrencilerinin Aldıkları Dersler ve Kredileri

1999Yönetmeliği (Lisans Programı Sistemi) (Tarım Teknolojisi Lisans Programı)				
Dersin Adı	Kredisi	Dersin Adı	Kredisi	
Botanik	(2+2)	İmalat Yöntemleri	(1+2)	2
Fizik I – II	(4+4)	Toprak Fiziği	(2+2)	3
Matematik I – II – III	(8+0)	Analitik Kimya	(2+2)	3
Kimya	(2+2)	Termodinamik	(3+0)	3
Bilgisayara Giriş	(1+2)	Enerji ve Tarımsal Elektrifikasyon	(2+2)	3
Toprak Bilgisi	(2+2)	Gübre Teknolojisi	(2+0)	2
Bilgisayar Uygulama	(1+2)	Hidroloji	(3+0)	3
Ölçme Bilgisi I	(2+2)	Motorlar ve Traktörler	(2+2)	3
Statik	(3+0)	Tarımsal Yapılar	(2+0)	2
Tarım Ekonomisi	(3+0)	Bitkisel Üretimde Mekanizasyon	(2+2)	3
Bahçe Bitkileri	(2+0)	Hayvancılıkta Mekanizasyon	(2+0)	2
Bitki Koruma	(2+0)	Tarımsal Yayım ve Haberleşme	(2+0)	2
Hayvan Yetiştirme	(2+0)	Çevre Bilimi	(2+0)	2
Malzeme Bilgisi	(3+0)	Kırsal Altyapı	(2+0)	2
Mukavemet	2+0)	Sulama ve Drenaj	(2+2)	3
Tarla Bitkileri	(2+0)	Toprak Erozyonu	(2+0)	2
Teknik Resim	(1+2)	Toprak Verimliliği ve Gübreleme	(2+2)	3
Akışkanlar Mekaniği	(2+0)	Toplam		103
Bilgisayar Destekli Çizim	(1+2)	Bölüm Dersleri ve Program Dışı Dersler (Seçmeli)		38 + 6
İstatistik	(2+2)	Genel Toplam		147
Meteoroloji	(2+0)			

3.5. 2003 Öğretim Yönetmeliği

2003 yılında eğitim-öğretim yönetmeliği yeniden değiştirilmiş, 3+1 sistemine geçilmiştir. Bu yönetmeliğe göre öğrenciler ilk 6 yarıyıl ortak olarak genel, son 2 yarıyıl ise bölüm dersleri alacaklardır. Bu yönetmeliğe göre, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi; Bahçe Bitkileri, Bitki Koruma, Zootehni, Tarımsal Yapılar ve Sulama, Peyzaj Mimarisi, Süt Teknolojisi, Tarla Bitkileri, Toprak, Tarım Ekonomisi, Tarım Makinaları ve Su Ürünleri olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır. Öğrenciler bölüm tercihlerini (Peyzaj Mimarisi Bölümü hariç) 6. yarıyıl sonunda yapmakta ve ilk 6 yarıyıl 111 kredi saat genel, 36 kredi saat bölüm dersleri olmak üzere toplam 147 kredi saat ders almaktadırlar. Bölüm derslerinin bölümlere göre değişmek üzere bazıları zorunlu, bazıları seçmelidir. Yarıyıl başına 18.12 kredi saat düşmektedir. 2003 Yönetmeliğine göre öğrencilerinin aldıkları dersler Çizelge 18 de verilmiştir (Anonim, 2003c).

Çizelge 18. 2003 Yönetmeliğine Göre (3+1 Sistemi) Ziraat Mühendisliği Programı Öğrencilerinin Aldıkları Dersler ve Kredileri

2003 Yönetmeliği (3+1)					
Dersin Adı	Kredisi		Dersin Adı	Kredisi	
Kimya	(2+2)		Genetik	(3+0)	
Botanik	(2+2)		Hayvan Yetiştirme II	(2+2)	
Fizik	(3+0)		Peyzaj Mimarlığı	(2+0)	
Zooloji	(2+2)		Tarım Tarihi ve Deontolojisi	(2+0)	
Matematik I-II	(5+0)		Tarla Bitkileri Yetiştiriciliği II	(2+2)	
Ekonomi	(2+0)		Gıda Bilimi ve Teknolojisi	(2+0)	
Meteoroloji	(2+0)		Su Ürünleri Yetiştirme	(2+2)	
Biyokimya	(2+0)		Tarım Ekonomisi ve İşletme	(3+0)	
Ekoloji	(3+0)		Tarımsal Yapılar	(2+0)	
Mühendislik Mekaniği	(2+0)		Tarımsal Yayın ve İletişim	(2+0)	
Ölçme Bilgisi I	(2+2)		Tohumluk ve Teknolojisi	(2+0)	
Teknik Resim	(2+0)		Yem Bilgisi ve Hayvan Besleme	(2+2)	
Toprak Bilgisi	(2+2)		Bitki Koruma	(3+2)	
Akışkanlar Mekaniği	(2+0)		Sulama	(2+2)	
Bahçe Bitkileri Yetiştiriciliği I	(2+2)		Süt Teknolojisi	(2+2)	
Hayvan Yetiştirme I	(2+2)		Tarım Makinaları	(3+2)	
İstatistik	(2+2)		Tarımsal Kıymet Takdiri	(2+0)	
Malzeme Bilgisi	(2+0)		Seçmeli Ders (Sosyal ve Kültürel)	(2+0)	
Mikrobiyoloji	(2+2)		Seçmeli Ders (Sosyal ve Kültürel)	(2+0)	
Tarla Bitkileri Yetiştiriciliği I	(2+2)		Toplam		111
Bahçe Bitkileri Yetiştiriciliği II	(2+2)		Bölüm Dersleri (18 Kredi Zorunlu 18 Kredi Seçmeli)		36
Bitki Besleme ve Gübreleme	(2+2)		Genel Toplam		147

3. 6. 1960, 1967, 1977 ve 2003 Yönetmeliklerine Göre Ziraat Mühendisliği Derslerindeki Değişim

1960, 1967, 1977 ve 2003 yönetmelikleri kısmen benzer oldukları için bu yönetmeliklere göre alınan derslerdeki değişim Çizelge 19'da verilmiştir.

Çizelge 19'dan da görüldüğü gibi 1960 yönetmeliğinde yer alan ve bölümlerin hemen hemen hepsi tarafından alınan derslerin tamamına yakını yetiştiricilikle ilgili olan derslerdir. Aynı durum 1967 yönetmeliğinde de sürmüştür bu derslerin yanında bazı dersler de ilave edilmiştir.

1977 yönetmeliğinde zorunlu olarak tüm bölüm öğrencilerinin alması gereken dersler belirlenirken yetiştiricilikle ilgili dersler önemli ölçüde azaltılmıştır. Örneğin Bahçe Bitkileri ve Tarla Bitkileri dersleri 2 (2+0), Hayvan Yetiştirme dersi 3 kredi saat olarak saptanmıştır. Bu durumla Bahçe Bitkileri ve Tarla Bitkileri derslerini sadece teorik olarak verme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Geniş kapsamlı olan yetiştiricilikle ilgili dersleri 2 saat içerisinde öğrencilere yeterli düzeyde vermek bence olası değildir. Ayrıca yetiştiricilikle ilgili dersler diğer, lisans programlarında yer almamakta sadece Ziraat Fakülteleri tarafından okutulmaktadırlar.

Özellikle son yönetmeliklerde yetiştiricilikle ilgili derslerin daha yoğun ve uygulamalı olarak verilmesi gerekir diye düşünüyorum. Çünkü, 1980'li yıllara kadar Ziraat Fakültelerine gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun tarımla az çok bir ilgisi ve bilgisi bulunmaktaydı. Ancak son yıllarda bu durumdan söz etmek pek mümkün değildir. Ziraat Fakültelerine son yıllarda gelen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun tarımla hiçbir ilgisi bulunmamaktadır.

Fakültelerimizde bölümler bulunmakta ise de Ziraat Fakültelerinde diğer fakültelerdeki gibi bir branşlaşma yoktur. Örneğin Tıpta çeşitli branşlar bulunmakta ve hastalar bu branşlardaki doktorlara muayene olmakta, göz rahatsızlığı için dahiliye uzmanına gitmemektedir. Bu örnekler diğer fakülteler için de geçerlidir. Ancak çiftçimiz, bir ziraat mühendisinin buğday, arpa, pamuk, şeker pancarı, meyve ağaçları, sebze, süs bitkileri ve hayvancılık gibi konularda sorulara cevap vermesini ve sorunlarının çözümünü beklemektedir. Bu nedenle Ziraat Fakültelerinde öğrencilerin gelecekte muhatap olacakları konularda eğitilmesini sağlamak amacıyla derslerin ve ders içeriklerinin buna göre düzenlenmesi gereklidir. Ülkemizin örneğin buğdayı, arpayı, şeker pancarını, elma ağacını, armut ağacını, küçükbaş ve büyükbaş hayvanlarını (bu örnekler çoğaltılabilir) tanımayan, bunların yetiştirilmesini bilmeyen, hastalık ve zararlılarını ve nasıl mücadele edecekleri konusunda yeterli eğitimi almamış ziraat mühendislerine ihtiyacı olmadığı herkesin kabul etmesi gereken bir gerçektir. Ayrıca, Ziraat Fakültesi öğrencilerinin, özel sektörde çalışabilecek ve özel sektörün ihtiyaç duyduğu konularda da gerekli bilgilerle donatılması gereklidir. Ancak Ziraat Fakültelerinde Konseyin tüm Ziraat Fakültelerinde okutulmasını zorunlu tuttuğu temel mühendislik ve temel meslek dersleri ile fakültelerin ders programlarını belirlerken konulan derslerin, böyle bir amaca ulaşmayı sağlaması mümkün değildir.

Sanayide olduğu gibi tarımda da üretimin artırılması gereklidir. Özellikle tarımda; ülkemiz tarım alanları; tarım dışı amaçlarla kullanılması nedeniyle azaldığından, işlenen alanlar yönünden son sınıra ulaştığından ve nüfusumuz hızla arttığından gelecekte çocuklarımızın ve torunlarımızın beslenebilmesi diğer bir deyişle aç kalmaması amacıyla üretimin artırılması mutlak bir zorunluluktur. Tarımda üretimin artırılabilmesi bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretiminin artırılması ile mümkün olacaktır. Bu nedenle öğrencilerin ağırlıklı olarak bitkisel ve hayvansal üretim konularında eğitilmesi gerektiğinden, müfredatlarda bu amaca yönelik derslere yer verilmesi gereklidir diye düşünüyorum.

1999 ve 2003 Yönetmeliklerinin uygulanması ve öğrencilerin alacakları derslerin büyük bir çoğunluğu Tarım Orman ve Su Ürünleri Konseyi tarafından kararlaştırılmıştır.

Bilindiği gibi Ziraat Fakülteleri 4 yıl öncesine kadar bölümlere öğrenci almakta idi, öğrenciler tercihlerini yaparken bölüm tercihi yapıp ona göre ÖSYM tarafından yerleştiriliyorlardı. Belki daha önce de bulunan ancak, yaklaşık 8 yıl öncesinde işlerlik kazanan Tarım, Orman ve Su Ürünleri Konseyi (tüm Ziraat, Orman ve Su Ürünleri Fakülteleri'nin Dekanları ve varsa bu Fakültelere mensup Rektör'lerden oluşmaktadır) bölümler yerine lisans programlarının oluşturulmasına yani, Ziraat Fakültelerinin bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarım teknolojisi, gıda mühendisliği ve peyzaj mimarlığı lisans programı olmak üzere 5 lisans programından oluşmasına karar vermişlerdir. Hemen hemen aynı hocalarımızın yer aldığı Konsey, lisans programlarına kayıt olan öğrenciler henüz mezun olmadan, bu kez 3 + 1 sistemine geçilmesine karar vermiş ve 2003 eğitim yılında bu sisteme göre öğrenci alınmasını kararlaştırmıştır. Eğitim sisteminde bu kadar kısa sürede, bu kadar değişiklik yapılmasının, kararların geniş tabanlı olarak tartışılmamasından kaynaklandığını göstermektedir.

1999 Yönetmeliğine göre bölüm derslerinin tamamı seçmeli, 2003 yönetmeliğine göre bazı dersleri zorunlu, bazı dersler ise seçmeli derslerdir. Ancak gerek bölümlerin

tercihinde ve gerekse derslerin açılmasında Tarım Orman ve Su Ürünleri Konseyinin koyduğu bazı kurallar bulunmaktadır. Bunlar;

a) Tarım, Orman ve Su Ürünleri Konseyi; alt programların yani bölümlerin açılabilmesi için o alt programı en az 10 öğrencinin seçmesi koşulunu getirmiştir. Eğer bölümlere ayrılmada en az 10 öğrenci koşulu sürdürülürse; bazı öğrencilerin tercih ettikleri bölüme gidememe ve bazı bölümlerin açılmama durumu ortaya çıkacaktır ki kanımca bu koşul adil değildir.

Şöyle ki, 9 öğrenci ailelerinin büyük arazileri olması nedeniyle Tarla Bitkilerini tercih ediyor, 9 öğrenci yine ailelerinin büyük bahçelere sahip olması nedeniyle Bahçe Bitkilerini tercih ediyor, 9 öğrencinin ailesinin tarım makinaları üreten işletmeleri var Tarım Makinalarını tercih ediyor, bu öğrenciler Ziraat Fakültesine bu amaçla gelmişler ve hepsi de sınıfın en çalışkan öğrencileri not ortalamaları da 100, bölümlere ayrılmada 10 öğrenci koşulu olduğundan bu öğrenciler çok istedikleri ve sınıfın en çalışkanları oldukları halde bu bölümlere gidemeyecek ve eğitimlerini farklı ve istemedikleri bölümlerde sürdürme zorunda kalacaklardır. Bu uygulama sınıfın en çalışkan öğrencilerinin cezalandırılması demek değil midir? Bölümlerin açılabilmesi için en az 10 öğrenci koşulu kaldırılmalı öğrenciler istediği bölümde okuyabilmelidir.

b) Konsey kararına göre bölümde seçmeli bir dersin açılabilmesi için o dersi en az 10 öğrencinin seçmesi koşulu vardır. Bu da adil bir karar değildir. Seçmeli derslerin açılabilmesi için de 10 öğrenci koşulu kaldırılmalı, seçmeli dersin açılabilmesi için o bölümü seçen öğrenci sayısının fakülte kurullarının vereceği karara göre % 25 – 50 arasında bir oranın o dersi seçme koşulu getirilmeli, öğrenciler istedikleri ve gelecekte kendilerine yararlı olacağını düşündükleri dersleri okuyabilmelidirler.

Çizelge 19. 1960, 1967, 1977 ve 2003 Yönetmeliklerine Göre Öğrencilerin Aldıkları dersler ve Kredileri

1960 Yönetmeliği	1967 Yönetmeliği		1977 Yönetmeliği		2003 Yönetmeliği	
Dersin Adı	Dersin Adı	Kredi	Dersin Adı ²	Kredi	Dersin Adı	Kredi
Kimya (11) ¹	Kimya	10	Kimya		Kimya	(2+2) 3
Botanik(11)	Botanik		Botanik		Botanik	(3+0) 3
Jeoloji (7)	Jeoloji		Jeoloji		-	
Matematik (11)	Matematik		Matematik		Matematik	(5+0) 5
Fizik (11)	Fizik		Fizik		Fizik	(3+0) 3
Zooloji (9)	Zooloji		Zooloji		Zooloji	(2+2) 3
Süt ve Mamülleri (5)	Süt ve Mamulleri				Süt Teknolojisi	(2+2) 3
Ekonomi (10)	Genel Ekonomi		Genel Ekonomi		Ekonomi	(2+0) 2
Zirai Yayın ve Haberleşme (8)	Yayın ve Haberleşme		Tarım Hukuku		Tarımsal Yayın ve İletişim	(2+0) 2
Zirai Ekonomi ve İşletmecilik (9)	Zirai Ekonomi ve İşletmecilik		Tarım Ekonomisi		Tarım Ekonomisi ve İşletme.	(3+0) 3
Zirai Hukuk(7)	Zirai Hukuk				Tarımsal Kıymet Takdiri	(2+0) 2
	Zirai Kıymet Takdiri				Tarım Tarihi ve Deontolojisi**	(2+0) 2
	Ziraat Politikaları					
	Zirai Marketing					
Mikrobiyoloji (2)	Genel Mikrobiyoloji		Genel Mikrobiyoloji		Mikrobiyoloji**	(2+2) 3
Genetik – Biyometri (9)	Genetik		Genel Genetik		Genetik**	(3+0) 3
	İstatistik Metotları		İstatistik		İstatistik**	(2+2) 3
Bitki Yetiştirme ve Islahı (8)	Bitki Yetiştirme ve Islahı		Tarla Bitkileri		Tarla Bitkileri Yetiştirme I	(2+2) 3
Ekoloji ve Bitki Yetiştirme ve Islahı (1)						
Endüstri Bitkileri (9)	Endüstri Bitkileri				Tarla Bitkileri Yetiştirme II	(2+2) 3
Yem Bitkileri Çayır Mer'a (8)	Yem Bitkileri Çayır Mer'a					
Meyve Yetiştirme ve Islahı (8)	Meyve Yetiştirme ve Islahı		Bahçe Bitkileri		Bahçe Bitkileri Yetiştirme I	(2+2) 3
Bağ – Bahçe (8)	Bağ – Bahçe				Bahçe Bitkileri Yetiştirme II	(2+2) 3
Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma(8)	Bahçe Mimarisi ve Ağaçlandırma				Peyzaj Mimarlığı**	(2+0) 2
Zootekni	Zootekni		Hayvan Yetiştirme		Hayvan Yetiştirme I	(2+2) 3

					Hayvan Yetiştirme II	(2+2) 3
Besin Maddeleri ve Hayvan Besleme (5)	Besin Maddeleri ve Hayvan Bes.				Yem Bilgisi ve Hayvan Bes.	(2+2) 3
Bitki Koruma (6)	Fitopatoloji		Bitki Koruma		Bitki Koruma	(3+2) 4
	Entomoloji					
Toprak Bilgisi (8)	Toprak İlmi		Toprak Bilgisi		Toprak Bilgisi	(2+2) 3
Bitki Besleme (/)	Bitki Besleme				Bitki Besleme ve Gübreleme	(2+2) 3
	Radyofizyoloji ve Toprak Verim.					
Ziraat Sanatları (7)	Ziraat Sanatları		Gıda Bilimi ve Teknolojisi		Gıda Bilimi ve Teknolojisi**	(2+0) 2
İhtimar Sanatları (5)	Fermantasyon Teknolojisi					
İklim Bilgisi (8)	Metoroloji		Meteoroloji		Meteoroloji**	(2+0) 2
Kültürteknik (9)	Kültürteknik I		Kültürteknik		Sulama	(2+2) 3
	Kültürteknik II			Akışkanlar Mekanikliği**	(2+0) 2	
İnşaat ve Tersimat (1)	Zirai İnşaat				Tarımsal Yapılar	(2+0) 2
Malzeme Bilgisi (1)	Makine Malzeme Bilgisi				Malzeme Bilgisi**	(2+0) 2
Mekanik (3)	Mühendislik Mekan.ve Mukavemet				Mühendislik Mekanikliği**	(2+0) 2
Teknik Resim (1)	Teknik Resim		Teknik Resim		Teknik Resim**	(2+0) 2
Ziraat Alet ve Makinaları (8)	Ziraat Alet ve Makinaları		Tarımsal Mekanizasyon		Tarım Makinaları	(3+2) 4
Zirai Kuvvet Makinaları (6)	Zirai Kuvvet Makinaları					
	Ölçme Bilgisi		Ölçme Bilgisi		Ölçme Bilgisi	(2+2) 3
	Zirai Elektrifikasyon				-	
Ev Ekonomisi (4)	Ev Ekonomisi				-	
Zirai Kimya (4)	Köy Sanatları				Tohumluk ve Teknolojisi	(2+0) 2
Lif Teknolojisi ve Köy El Sanatları (5)	Hayvan Sağlığı		Tarımsal Ekoloji		Ekoloji	((3+0)3

Sosyal Psikoloji (2)	Analitik Kimya				Su Ürünleri Yetiştirme	(2+2) 3
Küçük Evcil Hayvanları (2)	Köy Sosyolojisi		Biyokimya		Biyokimya	(2+0) 2
Anatomi ve Fizyoloji (2)	Toplam	168	Toplam	73	Seçmeli Ders ⁴	(2+0) 2
Hijyen ve Salgın Hastalıklar (1)	Bölüm Dersleri ve Diploma Tezi	49	Bölüm ve Bölüm Dışı³	77	Seçmeli Ders ⁴	(2+0) 2
Doğum Bilgisi (1)	Genel Toplam	217	Toplam	150	Toplam	111
Mezbaha Mahsulleri Teknolojisi (1)					Bölüm Dersleri³	36
Makine Elemanları (1)					Genel Toplam	147
Besleme (1)						
Endüstri İşletmeciliği (2)						
Sular Coğrafyası ve Jeomorfoloji (2)						
Türkiye İklimi (2)						
Petrografi (1)						
Medeni Hukuk (1)						
İktisadi Coğrafya (4)						
Tabii Coğrafya (4)						
Mineroloji(6)						
Hijyen (1)						
Bölüm Dersleri (En az 45 kredi saat)						

1. 1960 Yönetmeliğinde derslerin yanında yazan rakamlar, o dersin toplam kaç bölüm tarafından (zorunlu ve seçmeli) alındığını göstermektedir.

2. 1977 Yönetmeliğinde gösterilen dersler Ziraat Mühendisliği temel dersleri olarak belirlenen ve her bölüm tarafından alınması zorunlu olan dersler olup, ayrıca her bölüm bunlara ek olarak başka dersleri de alacaklardır.

3. 2003 yönetmeliğinde bölüm derslerinin bazıları zorunlu, bazıları seçmeli, 1999 yönetmeliğinde bölüm derslerinin tamamı seçmelidir.

4. 2003 Yönetmeliğinde genel dersler içerisinde yer alan seçmeli dersler, Fakültemiz dışından (Üniversitemizin çeşitli fakültelerinden) alınacak sosyal ve kültürel içerikli derslerdir.

**Konseyin 11.10.2002 tarihinde Ankara'da yaptığı toplantıda Ziraat Mühendisliği Programı için belirlediği dersler.

4. ZİRAAT FAKÜLTELERİNDE ÖĞRETİM ÜYESİ SAYILARI

Türkiye'de bulunan 23 Ziraat Fakültesindeki lisans programları ve öğretim üyeleri sayısına ilişkin veriler Çizelge 20'de verilmiştir (Anonim 2003b). Çizelgeden de görüldüğü gibi Ziraat Fakültelerinde lisans programları sayıları; 3 fakültede eğitim öğretim yapılmadığından bulunmamakta, 3 fakültede 1; 1 fakültede 2; 5 fakültede 3; 8 fakültede 4; 3 fakültede 5 dir.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi 202 Prof. Dr., Doç. Dr. ve Yard. Doç. Dr. ile en fazla öğretim üyesine sahipken, Osman Gazi Üniversitesi Ziraat Fakültesi 4 öğretim üyesi

ile en az öğretim üyesine sahip fakültedir. Lisans programına düşen öğretim üyesi sayısı yönünden Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi 44.5 öğretim üyesi ile ilk sırada, Osman Gazi Üniversitesi Ziraat Fakültesi 4 öğretim üyesi ile son sırada yer almaktadır.

Çizelge 20. Türkiye’de bulunan Ziraat Fakültelerindeki öğretim üyesi sayıları (Anonim, 2003a)

ÜNİVERSİTE	Lisans Program Sayısı	Öğretim Üyesi Sayısı	Prof. Dr. Sayısı	Doç. Dr. Sayısı	Prof. Dr. ve Doç. Dr. Sayısı	Lisans Programına Düşen Prof. Dr. Doç. Dr.	Y.Doç. Dr. Sayısı	Lisans Prog. Düşen Y.Doç. Dr.	Lisans Prog. Düşen Öğretim Üyesi
Ad.M. Ü. Ziraat Fakültesi (AYDIN)	3	48	15	8	23	7.7	25	8.3	16.0
A. Ü. Ziraat Fakültesi (ANTALYA)	4	57	20	16	36	9.0	21	5.3	14.2
A.Ü. Ziraat Fakültesi (ANKARA)	5	202	124	51	175	35.0	27	5.4	40.4
A. Ü. Ziraat Fakültesi (ERZURUM)	5	110	37	25	62	12.4	48	9.6	22.0
Ç. O. M.Ü. Ziraat Fakültesi (Ç.KALE)	3	22	5	5	10	3.3	12	4.0	7.3
Ç. Ü. Ziraat Fakültesi (ADANA)	5	149	99	16	115	23.0	34	6.8	29.8
D. Ü.Ziraat Fakültesi (DİYARBAKIR)	1	17	2	1	3	3.0	14	14	17.0
E.Ü. Ziraat Fakültesi (İZMİR)	4	178	109	43	152	38.0	26	6.5	44.5
G.O.P. Ü. Ziraat Fakültesi (TOKAT)	4	58	10	14	24	6.0	34	8.5	14.5
H. Ü. Ziraat Fakültesi (ŞANLIURFA)	4	44	9	12	21	5.2	23	5.8	11.0
S. İ.Ü.i Ziraat Fakültesi (K.MARAŞ)	3	46	10	7	17	5.6	29	9.3	15.3
K.T.Ü. Ziraat Fakültesi (ORDU)	1	11	2	4	6	6.0	5	5.0	11.0
M. K.Ü. Ziraat Fakültesi (HATAY)	2	55	13	4	17	8.5	38	19.0	27.5
O.M. Ü. Ziraat Fakültesi (SAMSUN)	3	55	16	11	27	9.0	28	9.3	18.3
O. G. Ü. Ziraat Fakültesi (ESKİŞEHİR)	1	4	-	2	2	2	2	2	4.0
S. Ü. Ziraat Fakültesi (KONYA)	4	49	18	9	27	6.7	22	5.5	12.2
S. D. Ü. Ziraat Fakültesi (ISPARTA)	4	41	9	10	19	4.7	22	5.5	10.2
T. Ü. Ziraat Fakültesi (TEKİRDAĞ)	4	84	31	12	43	10.7	41	10.2	21.0
U. Ü. Ziraat Fakültesi (BURSA)	4	62	28	13	41	10.2	21	5.2	15.5
Y. Y.Ü. Ziraat Fakültesi (VAN)	3	59	8	6	14	4.6	45	15.0	19.6
E. Ü. Ziraat Fakültesi (YOZGAT)	-	-	-	-	-	-	-	-	-

F. Ü. Ziraat Fakültesi (BİNGÖL)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
G. Ü. Ziraat Fakültesi (KIRŞEHİR)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
TOPLAM – ORTALAMA	67	1351	565	269	834	12.4	517	7.7	20.1

Tarım, Orman ve Su Ürünleri Konseyi aldığı kararla fakülte(lisans programı) açılabilmesi için 7, bölüm (alt program) açılabilmesi için 3 kadrolu öğretim üyesi bulunması koşulunu getirmiştir. Ancak, bu sayılar özellikle Ziraat Fakülteleri için oldukça düşüktür. Bir yapı kooperatifi kurulabilmesi için bile en az yedi kişi koşulu varken, binlerce öğrencinin eğitim ve öğretimini yaptıracak bir fakülte için 7 öğretim üyesi koşulu gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Örneğin herhangi bir ilde açılmış olan Ziraat Fakültesinde A bölümünde 3, B bölümünde 4 öğretim üyesi, toplam 7 öğretim üyesi olduğu ve eğitime başlıyor varsayımıyla bu fakültede 1 dekan, 2 dekan yardımcısı, 2 bölüm başkanı ve en az 2 bölüm başkan yardımcısı gerekli, görüldüğü gibi tüm öğretim üyeleri idari görev almak ayrıca, fakülte yönetim kurulu, fakülte kurulu, üniversite senatosu üyeliği, fen bilimleri enstitüsü kurulu üyeliği gibi görevleri de yapmak zorundalar. Bu hocalarımızın bu idari görevleri yanında vermekle yükümlü oldukları lisans dersleri hatta bazı fakültelerimiz öğretim üyesi sayısının yeterli olup olmadığına bakmaksızın yüksek lisans programları da açmakta ki bu durumda yüksek lisans dersleri de olacağından bu kadar büyük sorumluluğu yerine getirmek öğretim üyeleri açısından zor olmayacak mıdır?

5. ÖĞRENCİ KONTENJANLARINDAKİ DEĞİŞİM

Ziraat Fakültelerinde kontenjanlar, 2002-2003 öğretim yılı için 30 – 240 öğrenci arasında değişmiştir. (Çizelge 23). Bitkisel üretim lisans programı bulunan 20 üniversitede ortalama kontenjan 59 öğrenci, hayvansal üretim lisans programı bulunan 17 üniversitede ortalama kontenjan 53 öğrenci, tarım teknolojisi lisans programı bulunan 15 üniversitede ortalama kontenjan 55 öğrencidir. Bitkisel üretim lisans programının ortalama kontenjan açığı 9.7, hayvansal üretim lisans programının ortalama kontenjan açığı 21.1, tarım teknolojisi lisans programının ortalama kontenjan açığı 14.2 öğrencidir.

Toplam öğrenci kontenjanı bitkisel üretim lisans programlarında 1180, hayvansal üretim lisans programlarında 900, tarım teknolojisi lisans programlarında 825 olup, bu programlara kayıt yaptıran (tercih eden) öğrenci sayısı bitkisel üretimde 986, hayvansal üretimde 541, tarım teknolojisinde 612 dir. Bu programları tercih eden öğrenci sayılarının toplam kontenjanlarına oranı bitkisel üretimde % 83.6, hayvansal üretimde % 60.1, tarım teknolojisinde % 74.2 dir. Açık olan kontenjanlar, ek kontenjanla eğer tercih edilirse doldurulacaktır.

Tüm Ziraat Fakülteleri ve lisans programları toplu halde değerlendirildiğinde, bitkisel üretim lisans programının kontenjan açığı 194, hayvansal üretim lisans programının kontenjan açığı 359, tarım teknolojisi lisans programının kontenjan açığı 213 dür. Sadece bitkisel üretim lisans programında 1 üniversitede kontenjan dolmuş, diğer 51 lisans programının 26'sında (132.005 Mustafa Kemal Üniversitesi – 162.673 Ankara Üniversitesi) taban puanı belirtilmiş (4 yıllık bir lisans programını kazanabilmek için 120 puanın gerekli olduğu düşünüldüğünde fakültelerimize kayıt yaptıran öğrencilerimizin puanlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir), 25'inde kontenjan açığı fazla olduğundan taban puanı belirtilmemiştir (bu lisans programlarına 120 puanı geçmiş tüm öğrenciler başvuruda bulunabileceklerdir) (Çiftçi, 2003a).

2002-2003 öğretim yılı için tablo bu iken hemen hemen tüm fakültelerde kontenjanlar dolmamasına rağmen, 2003-2004 yılında bazı fakültelerimiz kontenjanlarını yine de artırmış, geçen yıl 2 905 olan kontenjan bu yıl 3 050'ye yükseltilmiştir. Öğrenci kontenjanlarının artırılmasının gerekçesini anlamak gerçekten çok güçtür.

Ziraat Fakültelerinde kontenjanlar, 2003-2004 öğretim yılı için 30 (Osmangazi Üniversitesi) – 300 (Ankara Üniversitesi) öğrenci arasında değişmiştir (Çizelge 22). Bu yıl da kontenjanını dolduran Fakülte Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi olmuş, diğer fakültelerin kontenjan açıkları 1 (Osmangazi Üniversitesi) – 34 (Yüzüncü Yıl Üniversitesi) arasında değişmiştir. Kontenjanı dolmayan 19 Fakülteden 18 inde taban puanı belirtilmiş, Yüzüncü Yıl Üniversitesinde kontenjan açığı fazla olduğundan taban puan belirtilmemiş, 185 puanı

geçen her öğrenci ek kontenjan için başvuruda bulunabilecektir. Taban puanı belirtilen Fakültelerimizde taban puanları 214.694 (Gaziosmanpaşa Üniversitesi) – 266.294 (Ankara Üniversitesi) arasında değişmektedir (4 yıllık bir lisans programını kazanabilmek için 185 puanın gerekli olduğu düşünülürken fakültelerimize kayıt yaptıran öğrencilerimizin puanlarının oldukça düşük olduğu görülmektedir).

2003 – 2004 Eğitim Öğretim yılında Fakültelerimizde kontenjan açıklarının 2002 – 2003 Eğitim Öğretim yılına göre önemli derecede az olmasının; 2003 – 2004 yılı ÖSYM kılavuzunda Ziraat Mühendisliği Programı yazmasından kaynaklandığı söylenebilir. 2002 – 2003 ÖSYM kılavuzunda Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim, Tarım Teknolojisi Lisans Programları yazması öğrencileri tercihte zorlamıştır. Bu programların ne olduğu ve hangi bölümleri kapsadığı açık olmadığından Ziraat Fakültelerinden daha önce mezun olmuş velileri bile ikilemede bırakmıştır.

Özellikle bazı üniversitelerin Ziraat Fakültelerine kayıt yaptıran öğrenci sayısı % 50 lerin altındadır. İlk kayıt döneminde kayıt yaptıran öğrencilerin çok büyük bir çoğunluğu da Ziraat Fakültelerini son tercihleri olarak yazmakta ve isteyerek gelmemektedirler. Bu durum 1980 lere kadar ÖSYS sınavında % 1 lik dilime giren öğrencilerin tercih ettiği Ziraat Fakülteleri için oldukça düşündürücüdür.

Ziraat Fakülteleri, ülke gerçeklerini ve kontenjan açıklarını dikkate alarak, öğrenci kontenjanlarını mutlaka azaltmalıdırlar. Ziraat Fakültelerinde derslerin bir çoğu uygulamalı olup, laboratuvara ve uygulama çiftliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Uygulaması gerek laboratuvarında gerekse tarlada gerektiği gibi yaptırılmayan dersleri okuyan öğrencilerin gelecekte karşılaşacağı sorunların çözümünde ne kadar başarılı olacağı şüphelidir. Sosyal bilim fakültelerinin kontenjanları önemli derecede azaltılabilirken, Ziraat Fakültelerinin kontenjanlarını azaltamaması ve hatta artırılmasının nedenini anlamak zordur. Ülkemizde 3 Ziraat fakültesinin bulunduğu ve 1960 yönetmeliğinin uygulandığı yıllarda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin öğrenci kontenjanı 200, 1967 yönetmeliğinin uygulandığı ve 4 fakültenin bulunduğu yıllarda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin öğrenci kontenjanı 200 dür. Çizelge 21 de görüldüğü gibi, 1979 – 1980 öğretim yılında Ankara üniversitesine kayıt yaptıran öğrenci sayısı 320 iken, 1986 – 1987 öğretim yılında 664 e yükselmiştir. Özellikle YÖK Yasası'ndan sonra hem Ziraat Fakültesi sayısı hem de öğrenci kontenjanları hızla artmıştır. Bu da yeterli istihdam sağlanamadığından ziraat mühendislerinin iş bulmalarını zorlaştırmıştır. Bu artışlara karşı ne Öğretim Üyesi olarak bizler, ne de Meslek Kuruluşlarımız yeterli tepkiyi gösteremedik. Ayrıca, Ülkemizdeki Ziraat Fakültesi sayısı ve kontenjanları oldukça fazla iken bazı fakültelerimiz zamanında ikinci öğretim programlarını da açmışlardır. Bu da zaten istihdam sorunu olan ziraat mühendislerinin iş bulma şanslarını daha da zorlaştırmıştır. Ülkemizde yeteri kadar ziraat mühendisi varken, bir de ikinci öğretim yaparak bu sayıyı daha da artırmak Türk tarımına ne kazandırmıştır?

Ziraat Fakültelerine gelen öğrenciler oldukça düşük puanlarla gelmektedirler. Eğer istihdam sorunu ile birlikte kontenjan sorunu çözülebilirse Ziraat Fakültelerini daha yüksek puanlı öğrencilerin tercih edeceği söylenebilir. İstihdam sorunu ve çözüm önerileri ayrı bir bildiri konusu olmasına karşın, bu konu ilgili bazı önerilerim aşağıda belirtilmiştir.

Tarım Bakanlığı 1985 yılından bu yana ziraat mühendisi almak için bir sınav açmamış, ihtiyacının bir kısmını diğer kamu kuruluşlarından yatay geçiş ile karşılamıştır. Ancak ülkemizin ve Tarım Bakanlığının oldukça fazla; gerçek ziraat mühendisi gibi çalışacak, büyük şehirlerde değil çiftçilerimizin yanı başında görev yapacak, masa başında oturmayacak, tarlada, bahçede, ahır ve ağılda çalışacak ziraat mühendislerine gereksinimi vardır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre değil sözleşmeli personel olarak alınacak bu ziraat mühendislerinin istihdamı ile ülke tarımının çok daha ileriye gideceği yadsınamaz bir gerçektir. Bu konuda Tarım Bakanlığı 1000 köye 1000 tarımcı projesini başlatmıştır. Bu proje kapsamının gelecekte daha da genişletilebileceği öngörüsüyle önerilerim;

Çizelge 21. 1979 – 1980 ve 1986 - 1987 Öğretim Yıllarında A. Ü. Ziraat Fakültesine Kayıt Edilen Öğrenci Sayıları

1979 –1980 (Fakülte sayısı 5)			1986 – 1987(Fakülte sayısı 12)		
Bölüm	Öğrenci Sayısı		Bölüm	Öğrenci Sayısı	
1 Bahçe Bitkileri	30	1	Bahçe Bitkileri	57	
2 Bitki Koruma	20	2	Bitki Koruma	54	
3 Gıda ve Ferman.	25	3	Gıda Bilimi	55	
4 Zootečni	36	4	Zootečni	55	
5 Kültürteknik	29	5	Kültürteknik	59	
6 Peyzaj Mimarisi	21	6	Peyzaj Mimarisi	55	
7 Süt Teknolojisi	29	7	Süt Teknolojisi	53	
8 Tarla Bitkileri	35	8	Tarla Bitkileri	55	
9 Toprak İlimi	29	9	Toprak İlimi	58	
10 Ziraat Ekonomisi	31	10	Tarım Ekonomisi	54	
11 Ziraat Makinaları	35	11	Tarım Mekan.	57	
Toplam	320	12	Su Ürünleri	52	
			Toplam	664	

Çizelge 22. Üniversitemizin Ziraat Mühendisliği Programlarının 2003 – 2004 Kontenjanları ve Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayısı ile Oranları (Anonim, 2003)

Bitkisel Üretim		Kontenjan	Kayıt Yaptıran Öğrenci Sayısı	Açık Kontenjan	Kayıt Yaptıran Öğrenci Oranı (%)	Taban puanı
1	Adnan Menderes Üniversitesi	150	141	9	94.0	251.962
2	Akdeniz Üniversitesi	150	139	11	92.7	261.304
3	Ankara Üniversitesi	300	292	8	97.3	266.294
4	Atatürk Üniversitesi	240	231	9	96.3	220.960
5	Çanakkale Üniversitesi	130	128	2	98.5	254.248
6	Çukurova Üniversitesi	240	231	9	96.3	254.108
7	Dicle Üniversitesi	40	40	0	100.0	-
8	Ege Üniversitesi	250	238	12	95.2	266.041
9	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	180	172	8	95.6	214.694
10	Harran Üniversitesi	120	114	6	95.0	222.828
11	Sütçü İmam Üniversitesi	130	122	8	93.8	232.029
12	Ordu Ziraat Fakültesi	80	71	9	88.8	245.819
13	Mustafa Kemal Üniversitesi	90	85	5	94.4	246.544
14	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	150	139	11	92.7	249.901
15	Osmangazi Üniversitesi	30	29	1	96.7	265.329
16	Selçuk Üniversitesi	180	175	5	97.2	254.108
17	Süleyman Demirel Üniversitesi	140	138	2	98.6	250.553
18	Trakya Üniversitesi	180	176	4	97.8	249.263
19	Uludağ Üniversitesi	150	146	4	97.3	262.175
20	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	120	86	34	71.7	-----
TOPLAM		3050	2893	157	94.2	

*) Karşılığında puan yazan programlara ek kontenjan için başvuracak öğrencilerin bu puandan daha yüksek puana sahip olmaları gerekli

**) Karşılığında puan yazmayan ve işareti bulunan lisans programlarına 185 den fazla puan alan tüm öğrenciler başvurabilir.

Çizelge 23. Türkiye’de öğrenci alan 20 Ziraat Fakültesinin 2002-2003 kontenjanları, kayıt yaptıran öğrenci sayıları ve oranları (Anonim 2002a, 2002b, 2003c)

Üniversite	KONTENJANLAR																
	Bitkisel Üretim				Hayvansal Üretim				Tarım Teknolojisi				Genel Toplam				
	Kont.	Kayıt Yaptıran Öğrenci		Açık Kont.	Kont.	Kayıt Yaptıran Öğrenci		Açık Kont.	Kont.	Kayıt Yaptıran Öğrenci		Açık Kont.	Toplam Kontenjan (2002)	Kayıt Yaptıran Öğrenci		Toplam Kontenjan (2003)	Artış Oranı (%)
		Sayısı	%			Sayısı	%			Sayısı	%						
Adnan Menderes Üniversitesi	60	56	93.3	4	40	24	60.0	16	40	35	87.5	5	140	115	82.1	150	7.1
Akdeniz Üniversitesi	60	57	95.0	3	40	37	92.5	3	50	43	86.0	7	150	137	91.3	150	0.0
Ankara Üniversitesi	80	77	96.3	3	80	76	95.0	4	80	74	92.5	6	240	227	94.6	300	25.0
Atatürk Üniversitesi	80	37	46.3	43	80	45	56.3	35	80	32	40.0	48	240	114	47.5	240	0.0
Çanakkale Onsekiz Mart Üniv.	50	49	98.0	1	40	18	45.0	22	40	32	80.0	8	130	99	76.2	130	0.0
Çukurova Üniversitesi	80	70	87.5	10	80	37	46.3	43	80	75	93.8	5	240	182	75.8	240	0.0
Dicle Üniversitesi	30	30	100.0	0	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	30	30	100.0	40	33.3
Ege Üniversitesi	80	76	95.0	4	80	76	95.0	4	80	75	93.8	5	240	227	94.6	250	4.2
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	80	36	45.0	44	50	18	36.0	32	50	26	52.0	24	180	80	44.4	180	0.0
Harran Üniversitesi	40	39	97.5	1	30	12	40.0	18	40	13	32.5	27	110	64	58.2	120	9.1
Sütçü İmam Üniversitesi	60	34	56.7	26	40	11	27.5	29	30	24	80.0	6	130	69	53.1	130	0.0
Ordu Ziraat Fakültesi	60	37	61.7	23	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	60	37	61.7	80	33.3
Mustafa Kemal Üniversitesi	50	46	92.0	4	40	18	45.0	22	YOK	YOK	YOK	YOK	90	64	71.1	90	0.0
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	60	59	98.3	1	40	24	60.0	16	40	33	82.5	7	140	116	82.6	150	7.1
Osmangazi Üniversitesi	30	28	93.3	2	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	YOK	82.5	YOK	30	28	93.3	30	0.0
Selçuk Üniversitesi	60	59	98.3	1	60	52	86.7	8	60	56	93.3	4	180	167	92.8	180	0.0
Süleyman Demirel Üniversitesi	50	48	96.0	2	40	21	52.5	19	45	17	37.8	28	135	86	63.7	140	3.7
Trakya Üniversitesi	60	56	93.3	4	60	16	26.7	44	60	28	46.7	32	180	100	55.6	180	0.0
Uludağ Üniversitesi	50	45	90.0	5	50	49	98.0	1	50	49	98.0	1	150	143	95.3	150	0.0
Yüzüncü Yıl Üniversitesi	60	47	78.3	13	50	7	14.0	43	YOK	YOK	YOK	YOK	110	54	49.1	120	9.1
TOPLAM	1180	986	83.6	194	900	541	60.1	359	825	612	74.2	213	2905	2139	73.6	3050	5.0

Bilindiği gibi iki yıldır çiftçilerimize Doğrudan Gelir Desteği (DGD) verilmektedir. DGD'den yararlanmak için çiftçilerimiz tapularını ibraz etmek zorundalar, bu kayıtlar ile ülkemizin hemen hemen her bölgesinde çiftçilerimizin arazi miktarları belirlenmiş olmalıdır. 2001 verilerine göre 18 092 000 ha ekilen tarla alanı, 4 914 000 ha nadas tarla alanı olmak üzere toplam 23 006 000 ha işlenen tarla alanı mevcuttur (Anonim 2001). Tarım Bakanlığının belirleyeceği belli bir alan için (kişisel görüşüm olarak kuru tarımda 20 000 da veya 10 000 da, sulu tarımda 5 000 da) bir ziraat mühendisi görevlendirilse $230\ 060\ 000\ da / 20\ 000\ da = 11\ 503$ adet, 10 000 da için 23 006 ziraat mühendisi, sulu tarım kuru tarım yaklaşık 30 000 ziraat mühendisi görevlendirilebilir.

Yine 2001 verilerine göre 618 000 ha sebze bahçesi, 655 000 ha bağ, 1 426 000 ha meyve bahçelerinin kapladığı alan, 811 000 ha zeytin ağaçlarının kapladığı alan olmak üzere 3 510 000 ha bahçe bitkileri alanı mevcuttur. Belli bir alan için (5 000 da ya da 2 500 da) bir bahçe bitkileri mezunu görevlendirilse $35\ 100\ 000\ da / 5\ 000\ da = 7\ 020$, 2 500 da için 14 040 ziraat mühendisi görevlendirilebilir. Ayrıca belli bölgelerimizde yoğun bir şekilde örtü altı yetiştiriciliği yapılmakta buralarda da belli alanda sera için örneğin 100 da'a bir ziraat mühendisi görevlendirilebilir.

Belli sayıda hayvan varlığı (küçükbaş, büyükbaş, kanatlı gibi gruplandırılarak hepsi için ayrı) sayı için de bir ziraat mühendisi görevlendirilebilir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Bu şekilde görevlendirilen ziraat mühendisleri kesinlikle sözleşmeli olmalı, ziraat mühendisinin sosyal güvenlik giderleri devlet tarafından (oluşturulan fonlardan karşılanmak üzere), SSK veya özel emeklilik ve özel sağlık sigortası (kendisi, eşi ve 1 ya da 2 çocuk), ücretleri ise arazi varlığına göre çiftçiler tarafından karşılanmalıdır. Bu çok aykırı bir düşünce gibi gelebilir ancak çiftçilerimize çok büyük bir külfet getirmeyecektir. Ziraat mühendisinin sözleşme ücreti net 1 000 000 000 olsa 12 ay için toplam 12 000 000 000 olacaktır. Bu ziraat mühendisi 20 000 dekaradan sorumlu olduğundan çiftçilerimize yıllık dekar başına 600 000 TL lik, 10 000 dekaradan sorumlu olduğunda 1 200 000 TL lik bir yük getirecektir. Bu uygulamada çiftçilerimiz az da olsa bir ödeme yapacağından ziraat mühendislerinden daha çok yararlanmaya çalışacaklardır. Doğrudan gelir desteği ve mazot desteği olarak çiftçilerimize 2003 yılında dekar başına toplam 17 000 000 TL destek sağlanmıştır. Bunun sadece % 3.5'ü kullanıldığında ziraat mühendisinin maaşı karşılanabilmektedir. Aynen bazı kamu kuruluşlarında uygulandığı gibi, ülkemiz bölgelere ayrılmalı ve ziraat mühendisleri bu bölgelerde belli bir süre örneğin en az 5 yıl çalışmalı ve daha sonra diğer bölgelere aktarılmalı, atamalar ve tayinler objektif bir şekilde gerçekleştirilmeli, siyasi tercihe ve adam kayırmacılığa göre yapılmamalı, başarı ve liyakat ön planda tutulmalıdır. Başarısız olan, görevli olduğu bölgede tarımı geliştiremeyen, çiftçinin gelirini artıramayan, görevini gereği gibi yerine getiremeyen ziraat mühendislerinin iş akitleri feshedilmeli, bir daha da Tarım Bakanlığı bünyesinde her hangi bir görev verilmemelidir. Görüldüğü gibi bu uygulamada gerek devlete gerekse çiftçilerimize çok büyük bir yük gelmeyecek, ancak tarım yönünden bence büyük gelişmeler olacaktır. Şöyle ki;

a) Mühendisler belli bir alandan sorumlu olacaklarından, çiftçilerimizin en uygun tarım tekniklerini uygulamalarını, dolayısıyla birim alan veriminin artmasını sağlayacaklardır.

b) Tarım istatistikleri çok daha sağlıklı bir şekilde tutulabilecektir.

c) Çiftçilerimizin ziraat mühendisleri öncülüğünde örgütlenip, kooperatifleşmeleri sağlanarak ürünlerini daha iyi bir fiyata satmaları sağlanabilecektir.

d) Çiftçilerimizin ne kadar tohum, gübre ve ilaç kullandıkları bilinebilecektir.

e) Bugün her üründe tescil edilmiş yüksek verimli birçok çeşit mevcuttur. Çiftçimizin pek çoğunun bu çeşitler hakkında hiçbir bilgisi yoktur. Ziraat mühendisleri bu çeşitleri getirterek bölgelerinde deneyecekler ve en uygun olan çeşidin bölgede tarımının yapılmasını sağlayacaklardır.

f) Mühendisler, bölgelerinde uygulanan tarım sistemine göre uygun ekim nöbeti sistemini belirleyerek, çiftçilerimizin daha yüksek gelir elde etmesini sağlayabileceklerdir.

g) İlaç, hormon vd. uygulamalar mühendisler tarafından kayda alınacağından ve onların gözetiminde yapılacağından, daha sonra ürünlerde bu uygulamalara ilişkin çıkabilecek olumsuzluklar önlenebilecektir.

h) Türkiye genelinde her bitkinin ne kadar alanda ekildiği, yaklaşık veriminin ne olacağı önceden ve gerçek rakamlar olarak bilinebileceğinden dış pazarlarda ona göre anlaşmalar yapılabilecektir.

i) Özellikle bitkisel üretimde işlerin daha az yoğun olduğu kış aylarında ziraat mühendisleri, tarımdaki yeni gelişmeleri çiftçilerimize toplantılar yaparak aktarabileceklerdir.

Bu yararların büyük bir kısmını, hayvansal üretim için de söylemek mümkündür.

SONUÇ

Son yıllarda maalesef Ziraat Fakültelerinde merkezileşme, ziraat mühendisliği eğitiminde tekdüzeleşme söz konusudur.

Bildiri içerisinde geniş bir şekilde tartışılan ve çözüm önerileri getirilmeye çalışılan konuları özetlemek gerekirse;

Ziraat Fakültesi sayısı Ülkemizde oldukça fazla olup, bundan böyle kesinlikle yeni Ziraat Fakültesi açılmamalı, bölgelerimizde bulunan öğretim üyesi yeterli olan ve uygulama çiftliği ile laboratuvarlara sahip olan en az bir Ziraat Fakültesinde lisans üstü eğitime ağırlık verilmelidir.

Ziraat fakültelerinde öğrenci kontenjanları da oldukça yüksektir. Öğrenci kontenjanları muhakkak azaltılmalıdır.

Ziraat mühendislerinin istihdam sorunları çözülmelidir.

Ziraat Fakülteleri öğretim üyelerinin ve karar verme merciinde olan hocalarımızın olaya kendi açılarından değil, ülkenin kaç Ziraat Fakültesine ve hangi bölümlere gereksinimi olduğuna, nasıl bir eğitim almış ve ne kadar ziraat mühendisine ihtiyaç duyulduğuna ve en önemlisi tarımın tarifine göre ziraat mühendisliği eğitiminden ne beklenildiğine göre karar vermesi ve uygulaması, ziraat mühendisliği eğitiminde karşılaşılan bir çok sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır.

Tüm Ziraat fakültelerinde 2003 – 2004 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulamaya geçilen 3+1, diğer bir ifadeyle ziraat mühendisliği programının da (daha önce uygulanan lisans programları uygulamasında olduğu gibi) bu programa kayıt yaptıran öğrenciler henüz mezun olmadan, bir kaç yıl içinde işlevini tamamlayacağı, yeni arayışlar içersine gireceği kanısındayım.

KAYNAKLAR

ANONİM, 1960. 12 Kasım 1960 gün ve 10653 sayılı T.C. Resmi Gazete. Ankara

ANONİM, 1967. 29 Haziran 1967 gün ve 12634 sayılı T.C. Resmi Gazete. Ankara.

ANONİM, 1973. Cumhuriyetin 50. yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi. Ank. Ü. Basımevi, 242 s.

ANONİM, 1977. Ankara Üniversitesi Ziraat Fak. Ziraat Mühendisliği Lisans eğitimi ve Sınav yönetmeliği. 32 s

ANONİM, 2000. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi 2000-2001 Öğretim Yılı Öğrenci Rehberi. Ankara, 86 s.

ANONİM, 2002 a Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yayınları. 146s Meteksan Anonim Şirketi, Ankara.

ANONİM, 2002 b. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programlarına Ek Yerleştirme Kılavuzu. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yayınları. 90s Meteksan Anonim Şirketi, Ankara.

ANONİM, 2003 a. <http://yok.gov.tr>.

ANONİM, 2003 b. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu. Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi Yayınları. 159s Meteksan Anonim Şirketi, Ankara.

ANONİM, 2003 c. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi 2003-2004 öğretim yılı öğrenci rehberi. Ankara, 88 s

ÇİFTÇİ, C. Y. 2003 a. Türkiye'de Tarım Eğitiminin Bugünü ve Geleceği. Türkiye 5. Tarla Bitkileri Kongresi 13 – 17 Ekim 2003, Diyarbakır(Çağrılı Bildiri) (Baskıda).

ÇİFTÇİ, C.Y. 2003 b. 157. Yılında Zirai Öğretim. Ziraat Mühendisliği Dergisi. Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği ve Vakfı Yayınları. Temmuz – Aralık 2002, Sayı: 338/339, 44 – 48. Tarım ve Mühendislik TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yayın Organı. Sayı: 64-65 2002, 68 – 77.

ÖZSAN. M., A. ERGENE, U. DİNÇ, A. BERKMAN, C. KÖYÜ, T. ÖZKAYA, F.TATLİDİL VE D.AKTÜRK. Ziraat Mühendisliği ve Lisansüstü Öğrenimi. 150. Yılında Türkiye’de Tarımsal Öğretim Sempozyumu. 30-31 Haziran, 1996.Ankara.

Prof. Dr. Nafi BAYTORUN

Oturum Başkanı

Cemalettin Hocamıza çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok güzel hazırlanmış bir tebliği sundu. Ziraat fakültelerine gönderilmesinde yarar görüyorum hocam. Ben bunu bir görev alıp e-maile tüm ziraat fakültelerine iletteceğim sizlere ulaşmaları açısından.

Şimdi efendim hiç ara vermeden uygun görürseniz programımızı tamamlayabilmek için bugünkü beşinci oturumda çok değerli hocalarımız sayın Mahir Gürbüz, sayın Prof. Dr. Aytekin Berkman ve en sonra da sayın Prof. Dr. Cemalettin Çiftçi Hocamız, çok önemli konulara değindiler ve gerçekten tartışılması gereken konular. Ben bunları özetlemek istemiyorum zaman açısından. Efendim uygun görürseniz şimdi sorulara geçmek istiyoruz. Sorulara öyle tahmin ediyorum ki görevli arkadaşlar arada mikrofonları uzatacaklar. Evet buyrun efendim.

TARTIŞMA

Prof. Dr. Fırat CENGİZ (Van 100. Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Efendim sorumu sayın Berkman’a yöneltmek istiyorum. Kendilerinin vermiş olduğu bildirden 2003 yılı içerisinde Türkiye’de Tarım Gıda Paneli yapıldığını ve bunun sonucunda da Türkiye için bir vizyon belirlendiğini, bu vizyonu gerçekleştirmek üzere de birtakım kararlar alındığını öğrenmiş bulunuyoruz. Bu kararlar uzatmayacağım tabii ki, teknolojik alanlar ve teknolojik faaliyet konuları başlıkları altında toplanıyor. Hemen bu raporun alt kısmında da bir temenniden söz ediliyor. Deniliyor ki, “Bu çalışmanın toplum kesimlerince benimsenmesi, ikinci olarak da siyasi otorite tarafından sahip çıkılması durumunda bu rapordan ve bu çalışmadan bir yarar sağlanacaktır.” Buradan şu anlaşılıyor ki ben de buna tamamen katılıyorum. Şayet bu temenni yerine getirilmezse, yani çeşitli toplum kesimlerine, kurumlara ve kuruluşlara ulaşılmazsa, siyasi otoriteye de benimsetilmezse, bu rapor maalesef rafta kalan bir rapor durumunda olacaktır kaygısını taşıyorum. Ve de umulan yararı da sağlayamayacaktır kaygısını taşıyorum. Bu bakımdan işin can damarı şu gibi gözüküyor ve sorumu da o şekilde yöneltmek istiyorum: Panelistler, burada da temenni de belirtildiği gibi çeşitli toplum kesimlerine, ben biraz daha ekleyeyim, çeşitli kuruluşlara, kurumlara ulaşma bakımından, aynı zamanda siyasi otoriteye ulaşip bu kararları benimsetme bakımından bugüne kadar neler yapmışlardır, bundan sonra neler yapacaklardır? Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ(Ankara Üniversitesi Gıda Müh. Bölümü)

Her üç konuşmacıya da sorum var. Öncelikle sayın Gürbüz’ün sunuşundan çok yararlandığımı belirtmek istiyorum. Gerçekten uzun yılların deneyimine dayanan çok sorumlu bir sunuştu. Çok yararlandığımı belirtmek istiyorum.

Sorum şu sayın Gürbüz’e: Dediler ki, “Gelecekle ilgili Türk tarımının engellerinin geleceğe giderken en önemli engel yapısal bozukluk, yapısal değişimin sağlanması gerekir” dedi. Tabii bunun için küçük çiftçilerin örgütlenmesi var, kapitalist işletmelerin kurulması var. Acaba toprak reformu artık bu açıdan anlamını tümüyle yitirmiş midir ve Türkiye’de toplumsal destek bulma olasılığı olmayan bir kavram mıdır? Birinci sorum bu.

İkinci sorum, tarımsal üretimin tasarımına ilişkin olarak Mahir Bey “Kendine güven bir, parametrelerden birisi, diğeri de uluslararası düzeyde rekabetçi ürünlere yönelelim” dedi. Acaba sayın Gürbüz’ün, bu ölçütler içerisinde Türkiye’de halen ürettiği, ama terketmesi gereken ürünler var mıdır? Veya yeni ürünler önerebiliyor mu? Çünkü bu iki

parametre birbiriyle bazı ürünlerde çelişebiliyor da. Bu durumda hangi parametreyi daha öne alacağız? En tipik örnekleri şeker pancarı ile çaydır. Uluslararası rekabet açısından anlamsız veya o ölçüde uymuyor, ama kendine yeterlilik açısından tabii uygun bulunuyor. Bu durumda hangi ölçütü seçeceğiz?

Üçüncü bir sorum sayın Berkman'a. Sayın Berkman'a üzülerek belirtmek istiyorum ki, Vizyon 2023, Tarımda 2023 beni asla heyecanlandırmadı. Seçilen hedefleri somut bulmadım. Ve bunun nedeninin de şu olduğunu düşünüyorum: Bu tip belirlemelerde, vizyon arayışlarında, bütün paydaşların o tartışmada bulunması gerekir. Katılımı bir yöntemin uygulanması gerekir. Şimdi ben paydaşlara baktım. Saydığım kadarıyla söylerken 17 tanesi üniversite öğretim üyesi. İki tane Tarım Bakanlığı'ndan kişi var, iki tane gıda sanayi ile ilgili gönüllü kuruluşlar var Setbir ve Yem Sanayicileri Derneği. O kadar. Bir tane de YDD'den var. Belki Setbir'den gelen de profesördür. Dolayısıyla 22 kişinin 18 tanesi profesör. Şimdi siz Türk tarımının vizyonunu 18 tane profesörle tanımlayabilir misiniz? Üniversite elbette önemlidir, topluluktur akademik dünya ve vizyon açısından. Ama bütün paydaşlar orada bulunmak zorundadır. Kimler yok? Mesela tarıma ilişkin gönüllü örgütler yok. Ziraat Mühendisleri Odası yok. Türkiye Ziraat Odaları Birliği yok. Benim aklıma gelmiyor, başkalarını da sayabilirsiniz. Özel bir tane firma var, özel çiftçilerin olması gerekir. Kooperatiflerin olması gerekir. Bütün bunlar olmadan doğru bir vizyon tanımını nasıl yapacağız? Ayrıca bakanlıkların da daha geniş çapta temsil edilmesi gerekirdi. Belki denilebilir ki eğer çıkan sonuçlar doğruysa bunun ne önemi var? Dediğim gibi çıkan sonuçlar beni bu camiada bir insan olarak asla heyecanlandırmadı, bunu vurgulamak istiyorum.

Bir de Berkman'a ikinci sorum: İşte bu gelecek tasarımında belirli verilerden yola çıkıyoruz. Acaba Türkiye'de tarımsal istatistiklere ilişkin veriler ne kadar yenidir? Bu çünkü çok ciddi bir tartışma konusu.

Ama özellikle Gıda Mühendisliği Bölümü'nün, Ziraat Fakültesinden ayrıldığına üzülmediğim için kendisine teşekkür ediyorum. Şu sorum sayın Çiftçi'ye, hammaddeyi bilmeyen tarımın içinde olmayan gıda mühendisleri nasıl başarılı olacaktır? Bana göre onu onlara bırakalım veya bize bırak sayın Çiftçi. Ama üzülmediğim için teşekkürler. Bence ziraat fakültesi şu soruyu kendisine sorsun. Ziraat Fakültesi Gıda Mühendisliği bölümü olmadan nasıl yapacaktır? Bu soruyu neden kendisine sormadı? Elbette bu sürece bilimsel sorumluluğu olan, meslek sevgisi olan insanlar karşı durmuştur. Ama, bölümden karar çıkabilir. Süreç orada bitmiyor ki, tam tersi süreç orada başlıyor. Fakülte kurulundan geçiyor, senatodan geçiyor, YÖK'ten geçiyor. Eğer bunun önlenmesi gerekiyorsa, bunun önlenme yeri Ziraat Fakültesi Kurulu'ydü. Ziraat Fakültesi bu kararı onaylıyorsa, eğer kendisini noter gibi görüyorsa, gıda mühendisliği bölümüne kızmamalı. Kızmamız gereken noktalar var, ama soruyu nereye soracağımızı, kritik noktanın neresi olduğunu unutmamalı. Kritik nokta, Ziraat Fakültesi Kurulu'nun aldığı karardır. Bana göre de yanlıştır. Umarım bu yanlış düzeltilir.

Yaptığınız nedir, yapılan nedir gerçekten? Türkiye'nin 70 yıldır ziraat fakültesinin içerisinde olan ilk bölümünü alıp bir başka yere veriyorsunuz. İnsan tarihine bu kadar mı saygılı olur? Bu ölçüde mi saygılı olmalı tarihine?

İkincisi, AB'de tüketilen gıdaların yüzde 90'ına şöyle veya böyle proses uygulanıyor. Bu proseslerin uygulanışı genellikle gıda mühendislerinin işidir. Ve bu proseslerin üretimde belirli özellikler arayan, dolayısıyla çağdaş uygulamaların aradığı nitelikler gıda endüstrisi ya da gıda mühendisliği bölümü kanalıyla tarıma iletiliyor. Tarım şimdi bu bilgileri nasıl alacaktır? Bu üçüncü saptama da öğleden sonra daha çok tartışabiliriz belki. Bu bölümün mezunları çok başarılıdır uygulamada. Bu başarı varken hangi başarı aranmıştır onu da sorgulamamız gerekir. Teşekkür ederim.

Katılımcı

Sayın Çiftçi'nin konuşmasında bir iki düzeltme yapmak lazım. Siz dediniz ki, "diğer fakültelere de bunu ileticeğim." Bu sorumluluğu aldığınıza göre bazı değişikliklerinin yapılması lazım. Birincisi, Bayamana Çiftliği değil, Ayamama Çiftliği'dir. Çiftliğin adı bir. İkincisi, 1928 yılında Halkalı öğrencilerinin aktarıldığı okul Annan Okulu diye yazıyor ve öyle söylendi. Annan eğer o zaman da var idiyse vay bizim başımıza gelenler. Efendim o orman okulu aktarıldığı Orman Yüksek Okulu'dur, Annan Okulu değil.

Bir üçüncü konu, Adana Ziraat Fakültesi'nin kuruluş tarihi Haziran 1967'dir. 1969 Kuruluş Kadroları Kanununun çıktığı tarihtir. Bu tarihten ondan 2-2.5 yıl önce kurulmuştur.

Gelelim ziraat fakültelerinde bölümlerin yahut da fakültelerin öğretim üyesi sayısının azlığına. 1989'da Adana'da yapılan Tarım ve Orman Fakültesi Dekanları Toplantısında ben bir bölüme öğrenci alınabilmesi için en az yerleşik kadrosunda dört öğretim üyesinin bulunması teklifini götürdüm. Çünkü Van'da Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü öğrenci almıştı, bir tek hocası vardı. Ben o ısrarım üzerine yapılan münakaşalar sonunda üç öğretim üyesi kararı alındı. Bir sene sonra Uludağ'da yapılan toplantıda gördük ki, başka bir fakültemiz yine bir öğretim üyesiyle bölüm açmış. Dahası bölüme öğrenci almış. Sorduğumuz zaman her ikisinin de savunması "Efendim rektör bey öyle istiyor." Rektör bey öyle istiyor, ama ziraat fakültesi dekanı da kendi sözünü geçirmeyi bilmelidir. Nitekim benim ısrarımla Van Ziraat Fakültesi'ndeki Bitki Koruma Bölümü o sene kapatıldı, fakat oradaki arkadaş Konya'ya geçti. Konya'da bu sefer tek başına yine bir Bitki Koruma Bölümü açtırdı.

Sonra verilen o çizgilerde bir yanlış düzeltmek istiyorum. Ankara Üniversite Ziraat Fakültesi'nde Bitki Koruma Bölümü 1960 yılında açılmış değildir, 1972'ye kadar açılmamıştı, öğrenci almamıştı. Kültür teknik bölümünde de öyle olduğunu arkadaşlar söylüyorlar.

Bir şey daha söyleyeyim. Bu gibi çalışmalar yaparken, eski yayınlara da değinmek, ya da bu çalışmaların getirdiği fikirleri de irdelemek doğru olurdu. Çünkü konuşmada daha çok Ankara Ziraat Fakültesi ele alındı. Halbuki daha evvelce yayınlanmış bazı yayınlarda Erzurum'un, İzmir'in, Adana'nın yönetmelikleri, aldıkları dersler, yüksek okul düzeyinde eğitim verip vermemeleri, doktoraları nasıl yaptırıldıkları, stajları nasıl yaptırıldıkları hepsi yayınlanmıştır. Bunlardan da yararlılar iyi olurdu. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aziz ÖZMERZİ(Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dekanı)

Başta bir üzüntümü belirtmek istiyorum. Dünkü ve bugünkü konuşmalarda ziraat mühendislerinin istihdamı, ziraat fakültelerinin sayılarındaki artış, ziraat mühendisi sayılarındaki artışlar dile getirildi. Bu sadece ziraatin sorunu değil arkadaşlar. Bu Türkiye'nin, Türkiye eğitiminin bir sorunudur. Buna o şekilde bakın. Hangi meslekte istihdam sorunu yoktur? Bütün mesleklerde istihdam sorunu vardır. Bunu sadece ziraatçi deyin de, ziraatçiyi konuşup, biz maalesef kendi kendimizin değerini düşürüyoruz.

Örneğin fakülte sayısını diyorsunuz. Tıp fakültesi sayısına bakar mısınız? Ziraat fakültesi sayısının iki katı. 48. Arkadaşlar o zaman her olayı sadece ziraat fakültesi sorunu değildir, bu ülke politikasıdır, ülke eğitiminin sorunlarıdır. Bunlara bu şekilde bakıp ona göre değerlendirmeniz gerekiyor. Eğer bunları bu şekilde değerlendirmeyip de sadece ziraate gelirse, meslek açısından çok büyük zarar görüyoruz ve bu yönden de üzüntü duyduğumu belirtmek istiyorum. Ben diyorum ki, ister kabul edin ister etmeyin, hiçbir ziraat mühendisi boş gezmiyor, hepsi iş buluyor. Kabul edin veya etmeyin.

Bir diğer konu ise, Cemalettin Hocamıza yöneltmek istiyorum. Her şeyi yönetmeliklere bağladı. Yönetmeliklerle değil, özellikle son beş yılda yapılan değişiklikle tamamen Yüksek Öğretim Yürütme Kurulu'nun kararıyla yapılmıştır, yönetmeliklerle yapılmamıştır. Bu kurula önerileri de Tarım Orman Konseyi yapmıştır. Konseyin önerilerini Yürütme Kurulu değerlendirerek karara bağlayıp tüm fakültelerin uygulamasını sağlamıştır.

Yine burada ziraatçiler için gururla söyleyebilirim. Yüksek Öğretim Kurumu içerisinde YÖK Kanunu içerisinde konsey olarak çalışan ve geçmiş eski olan konsey, Tarım Orman Konseyi'dir. Diğer konseyler tıptı, mühendislik falan daha yeni yeni bizlerden örnek olarak görüyorlar, yapmaya başlıyorlar. Bu yüzden de bu konseyin hakkını da verin, doğru yapar yanlış yapar, fakat eğitimde birliği sağlamak yönünden gerekli çabaları gösterdiğine inanın. Bu yüzden yönetmelikler mi değiştirildi yoksa Yüksek Öğretim Kurulu kararları mı değiştirildi, bu konuları gözönüne alarak metninizi düzeltirseniz daha yararlı olur.

Son rakamlara bakılırsa tüm ziraat fakültelerinde değişiklikler içerisinde kontenjanlar da nispeten azalmıştır. Bunu da yine burada vurgulamakta yarar var.

Diğer bir konu ise, özellikle Mahir Bey ve Aytekin Hocamızın konuşmalarına bağlı olarak soru değil düşüncelerimi söylemek istiyorum katılırsınız veya katılmazsınız o sizin sorununuz. Çünkü ziraat mühendisleri boş gezmiyor dediğime katılmadınız.

Avrupa Birliği bizler için amaç olmamalı, araç olmalı, onu istiyorum. Çünkü biz toplumumuzun gelişmesini istiyorsak bir araca ihtiyaç var. Bu da AB olabilir, fakat biz bütün çalışmalarımızı AB'ye girmek için amaç olarak alırsak çoğu yerde aksaklıklar ve sorunlar çıkacağına inanıyorum. Bu yüzden amaç olarak değil AB'yi araç olarak görmemiz lazım. AB'nin bütçesine bakıldığı zaman bütçesinin yüzde 55'i tarıma ayrılıyor. Bu demektir ki, tarım ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada da önemli bir stratejik sektördür. Dileğim, tarımın ülkemizde sektör haline gelmesidir. Yine dünyadaki ticaret ürünlerine bakıldığı zaman tarım dünya piyasalarında ve pazarlarında dolanabilir bir ürün haline gelmiştir. Bunun üzerine tarımın ülkemiz yönünden değeri çok daha da artacaktır.

Peki bu durumda bu rekabetçilik ortamı içerisinde bizler neler yapmamız gerekirse, birincisi ve özellikle tarımda verimliliğimizi artırmamız lazımdır. Verimliliğimizi artırmadığımız müddetçe rekabet etme şansımız yok. Peki verimliliği artırabilmemiz için ne yapılması lazım? Bu amaçla da tarımda üretici veya üretim ölçeklerini büyütmemiz gerekmektedir. Bunu sağlayacak yol da, tarımda şirketleşme, daha doğrusu şirketleşmeyle birlikte marka oluşumu sağlanacaktır.

Bu çerçevede içerisinde son günlerde veya son yıllarda tarım içerisinde üretici birlikleri gündeme gelmiştir. Benim düşüncem üretici birlikleri deyince bu dönemin üretici örgütleri şeklinde olursa tahmin ediyorum daha iyi olacağını düşünüyorum.

Diğer bir noktaysa, Türkiye tarımının sonu gelmiştir. Bunda en önemli şey ziraat mühendisleridir. Bunun daha artırabilmesi için ziraat mühendislerinin profesyonel olarak yetiştirilmesi ve profesyonel düşünceyle hizmet vermesi düşüncesidir. Saygılarla.

Prof. Dr. Nafi BAYTORUN

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyoruz Aziz Hocaya, öğretim üyesi hocamıza. müsaade ederseniz konuşmacı arkadaşlarımıza bir cevap hakkı tanıyalım. Süremiz yeterse ondan sonra tekrar sorulara yer vereceğiz.

Mahir GÜRBÜZ

Efendim sevgili Ekşi haklı bir soru sordu. Zaman kısıtlı toprak reformundan söz edemedim. Son derece gerekli, özellikle Güneydoğu ve Doğunun bazı illeri için yaşanan deneylerden de yararlanan, uygulanabilir ve gerçekçi bir toprak reformuna ihtiyaç var. Yöntemlerini tartışmak gerekiyor. Yani kamulaştırma yöntemleri olmuş mu, olabilir mi önemli. Ama önce bir siyasal erk lazım bunun için. Siyasal bakış açısı lazım. Çünkü 1974'te uygulamaya başlanan 1157 sayılı yasa belirli bir niyeti taşıyordu. Urfa'da önemli kamulaştırma yapılmıştı. Fakat 80 sonrası çıkan 3083 sayılı yasanın belirli maddeleri özel olarak dizayn edilmişti ve 20 yıl sonra bu yasanın hükümlerinden yararlanarak toprak sahipleri kamulaştırılmış arazilerle kendi arazilerini takas ettiler. Takas sürecinde toprak nitelikleri belirlenmesi yapıldı. Bilirkişiler yaptı, bizler sorumluyuz. Ve sonuçta ağanın elindeki taşlı arazi, birinci sınıf arazi gösterildi birçok yerde, kamulaştırılmış birinci sınıf arazi, ikinci sınıf arazi gösterildi ve bir felaket yaşandı. Sonuçta 20 yıl sonra 20 yıl önce ödedikleri parayla kamulaştırılan arazinin yüzde 90'ı eski sahiplerine geri döndü. O nedenle siyaset önemli hocam, çok haklısınız, gerekli.

İkinci sorunuz, üretiminden vazgeçilmesi gereken ürünler var mı ve bir de üretim için öngördüğünüz besin güvenliği kendine yeterlilik, yarışmacılık amaçları bazen çelişebilir, olabilir, tartışmak gerekiyor. Kendine yeterlilik derken iç sanayi ve iç ticaretin ihtiyacını da amaçlamıştım. Denetlenmesi gereken üretim var, fındık denetlenmeli. Çünkü, fındık Ordu ve Giresun'un dik yamaçlarının doğal bitki örtüsü. Ordu ve Giresun köylüsünün başka yapacak bir tarım olanağı yok. Ama Çarşamba'dan İzmit'e kadar düzlük ve taban arazide fındık yaygınlaştı. Üretim arttıkça ihracat fiyatı düşüyor. Sonuçta kamu kaynakları kötü kullanılıyor. Fındığın da Türkiye toplumu için iç tüketimi toplam 50-60 bin ton. Bu zorunlu bir tüketim maddesi değil, ama fındık tekrar ediyorum Giresun'dan

Araklı'ya o bölge halkının tek yaşam kaynağı, tek geçim kaynağı ve sürmeli. Tabii pazarlama olanakları gelişirse üretim de gelişebilir.

Tütün daha farklı, tütün Türkiye 125 bin ton civarında yılda ortalama, 30 yılın ortalaması tütün ihraç ediyor. Bir 75 bin ton kadar da iç tüketimde kullanılıyor. Ama Türkiye son 20 yıldan beri 365 bin ton civarında tütün üretiyor. O tütünün önemli bölümü zorunlu olarak kullanılıyor. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'da yaklaşık 65 bin-70 bin ton kadar olan tütünün kullanılabilirlik yeteneği çok sınırlı olduğu için ne yazık ki tümü çürütülüyor ya da yakılıyor.

Bunların yerine ne olmalı? Türkiye'nin çok ciddi yağ bitkisi açığı var, yağ bitkisi olabilir. Ciddi mısır üretimi açığı var, mısır üretimi artırılabilir. Bırakın onları değerli arkadaşlar, projeksiyonlar şöyle gösteriyor: Diyorlar ki, "şu anda Türkiye'nin kişi başına yıllık buğday tüketimi 205 kg. Toplumun geçim düzeyinin, ekonomik gücünün artması ölçüsünde göreceli olarak bu giderek düşecektir. Yani zengin adam daha az ekmek yiyor, bu doğal. Ve bu tahmin 2010 yılında 188 kilograma düşmesi tahmin ediliyor, kişi başına yıllık buğday tüketiminin. Ona rağmen Türkiye buğday üretimini 2010 yılına kadar 2.5-3 milyon ton daha artırması gerekiyor, yoksa bırakın başka ürünleri, yalnızca buğdayda bile 2010 yılında ciddi dış ithalata ihtiyaç doğacaktır. Yani, üretilmesi gereken ürün çok, onu söylemek istiyorum Azizciğim. Ama öncelikler tabii doğru saptanabilirse.

Aziz Hocam şirketleşme dedi. Şirketleşme, köyde olmaz. Şirket, sermaye yönetimidir ve dünyanın hiçbir yerinde de kırsal toplumun şirketleşme yönünden kalkınmayı gösteren bir örnek duymadım ben. Biliyorsa sayın Hocam söylesin. Ama kapitalist ülkeler dahil, başta ABD olmak üzere, AB'nin tarımı gelişmiş bütün ülkelerinin tarım üreticileri örgütlüdür ve örgütün de modeli kooperatiftir. Evet, bunu söylemek istiyorum.

Sevgili Prof. Cafer Ok'un birinci sorusuna benim hakkım, haddim değil, onu Aytekin Berkman mümkünse toprak haritalaması konusunda yeni bir çalışma var mı dediler. İzninizle Aytekin Berkman'a aktarmak istiyorum.

Organik ya da ekolojik tarım desteklenmeli. Evet, ama organik ve ekolojik yöntemle dünya toplumu beslenebilir mi onu da düşünmek gerekiyor. Ama Türkiye'de bildiğim kadarıyla Tarım Bakanlığı'nın AB ile bağlantılı olarak bir yönetmelik ya da tebliğ çerçevesinde yönlendirici destek çalışmaları olduğunu biliyorum. Yayın sistemlerini öğleden sonra sevgili Cemal Taluğ aktaracaktır, anlatacaktır. Ama hemen şunu söyleyeyim: Kamu yayını özellikle dezavantajlı bölgeler ve geri bölgeler kapsamında yoğunlaşmalıdır, ama kamu dışı yayın, yani üretici örgütü yayınlar, sivil toplum örgütü yayını, tarımsal danışmanlık yayını gibi çoğulcu ve özgün modeller de geliştirmek gerekiyor.

Bir anımı aktarmak istiyorum fakülteleşmeyle ilgili olarak. Kısa ama anlamlı. 92'de falan biz fakülteleri davet ettik Odamıza bu konuları konuşmak için. Bütün partileri çağırdık, hocalarımız geldi. İkinci öğretim de başlamıştı ve ilginçtir ikinci öğretime en yeni kurulmuş, öğretim altyapısı yok, öğretim elemanı altyapısı yok olan fakültelerimiz başlamıştı. Biraz da soruyu kendimize soralım. Bu önemli.

İkincisi, 1992'de yasa çıktı Üniversiteler Yasası, fakülte sayısı 8'den 22'ye çıktı. YÖK Başkanı Mehmet Sağlam'a gittik, dedi ki "benim elimden bir şey gelmedi." Köksal Toptan Milli Eğitim Bakanı ona gittik derdimizi anlatmaya çalışıyoruz. Dedi ki, "YÖK'ten yeni üniversite yasa tasarısında, fakülte, ziraat fakültesi önerisi yok." Milli Eğitim Bakanlığı'nın da yeni ziraat fakültesi önerisi yok. Tasarı Meclise böyle gitti, Milli Eğitim Komisyonu'nda da böyle geçti, ama Plan Bütçe Komisyonu'na gelince bir akşamda 14 fakülte açıldı. Antakya Milletvekili önerge verdi, Diyarbakır'lı, Tokat'lı oy verdiler. Beş dakika sonra .. Milletvekili dilekçe verdi, diğerleri onay verdiler. Adam dedi ki, "fabrika açamıyorum, bari fakülte açayım." Onun derdi bir tane bekçi, dört tane şoför. Bir ülkede nerede ziraat fakültesinin açılacağı böylesi sağlıksız bir süreçte olur mu Allahaşkına? Ve dedi ki sonunda Köksal Toptan, "Eğer Süleyman Demirel genel kurulda müdahale etmeseydi 50'ye çıkacaktı bu sayı." Olay bu. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Nafi BAYTORUN

Oturum Başkanı

Biz teşekkür ediyoruz hocama, gerçekten öyle. Hocam da güzel söyledi derslerin konması biraz da duygusal. Tamamen orada hocam. Evet Berkman Hocam buyurun.

Prof. Dr. Aytekin BERKMAN

Efendim zamanın darlığı nedeniyle ben kısaca bazı şeyleri açıklayayım, belki o zaman sayın Ekşi'yi tatmin etmiş oluruz.

Birincisi, sayın Ekşi'nin heyecanlanmamasının sebebi benim. Yoksa rapor değil. Ben rapordakileri sizlere yeterince aksettiremedim. Hemen vurgulayayım ki, paydaşlar yeteri kadar dikkate alınmıştır. Mesela bana bu panel içerisinde önemli görev üstlenen bir arkadaşımın gelen not, kitle örgütleri tarım sanayinin temsilcileri ve Bakanlık, bu Vizyon 2023 çalışmasına ısrarla davet edilmişler, fakat temsilci vermemişler. Bunun yanında yönlendirme Vizyon 2023 Yönlendirme Komitesinde Ziraat Odaları Birliği, Mimar Mühendis Odaları Birliği ve Bakanlık temsil edilmiştir. Yönlendirmeleri onlar yerine getirmişlerdir. Belki özellikle vurgulamam gereken bu panelin çalışma yöntemiyle ilgili olmalıydı başlangıçta, ama işte dediğim gibi zaman kıtlığı nedeniyle.

Şimdi öngörü formülasyonu ve vizyon formülasyonunu bu saydığımız arkadaşlar tarafından belirli bir düzeye getirildikten sonra önemli bazı çalışmalar var. Yaygınlaştırma çalışmaları. Bu çalışmalar Antalya, Ankara, Eskişehir, Hatay, Samsun, Tokat, Trabzon, Tekirdağ, İzmir ve Mersin illerinde sunumlar yapılmış, izleyenlerin teknoloji alanları ve teknolojik faaliyet konuları hakkındaki görüş ve anketleri, önerileri, anket çalışmalarıyla toplanmış, anketlerde verilen ağırlıklı puanlar değerlendirilerek gerek teknoloji alanlarında, gerekse teknolojik faaliyet konularında panel görüşü de dikkate alınarak yeniden bir sıralama yapılmış ve bu görüşler doğrultusunda sonuçlara ulaştırılmıştır. Bundan çok daha önemlisi, Türkiye için de bir yenilik, Delfi Teknikleri, Delfi Metodu denilen bir yöntem kullanılarak 1012 kişiye ilk baştan tespit edilen 73 Delfi ifadesi veya Delfi sorgulama ifadesi gönderilmiş. Sonradan bu 64 Delfi ifadesine ve 31 ek Delfi ifadesine çevrilip tekrar gönderilmiş. Bütün Vizyon 2023 çalışmaları içerisinde Türkiye'de 2294 adet Delfi anketlemesi yapılırken, bunun 1012'si tarım ve gıda sektöründe yapılmış, yani yüzde 43.7'si sadece tarım paneli için kullanılmış.

Şimdi kısaca söylemek gerekirse Delfi'nin amacı şu: Bir panel yaptığımızda, diyelim ki Abant'a bile gitseniz çok samimi ortamlarda 30-40 kişiyi biraraya toplayıp ne söylersen söyle deseniz bile, dünyanın genel kanısı o ki bu konularla uğraşanların; bir, herkes aklındaki söylemeyi bazen kolay bulmuyor. Bazen lidere kapılıp kendi görüşü olmasa bile ben de onun gibi düşünüyorum diyebiliyor. Bu ve buna benzer psikolojik sebeplerle doğru sonuçlara ulaşamıyor. Öyleyse ne yapalım demişler. Soruları belirleyelim, herkesi kendi ofisinde, evinde serbest bırakalım, o şekilde kimseye bağımlı olmadan cevaplarını versin, gelen cevaplar bir değerlendirmeden sonra tekrar kendilerine, "işte sen böyle diyorsun, ama başkaları da şöyle şöyle düşünüyor" hiçbir şekilde isim vermeden, kendi yorumlarıyla birlikte bir daha gönderelim, düşünceleri netleşsin.

Delfi Metodu, dünyada da en sağlıklı bu tip ölçümleri yapabilecek metot olarak da Delfi Metodunun geçerli olduğu söyleniyor.

Burada sanırım Türkiye'de ilk defa TÜBİTAK'ın bu Vizyon 2023 çalışması çerçevesinde bu söylediğim, yani yeterince bağımsız görüşlerin biraraya getirilip de bir sonuca ulaşılacağı bir yöntem kullanılmış. Eğer ben bunları aktarabilseydim, sanırım sizi de heyecanlandıracaktık, ama dediğim gibi bilgisayar ortamında 54 sayfa gelen, gerçekten güzel bir çalışma. Hepinize öneririm, en kısa zamanda bir göz atmanızı.

Sayın Fırat Cengiz'in bir yorumu vardı. Siyasi otoriteye bu nasıl anlatılacak ya da onların önerisi olmadan nasıl hayata geçirilecek? Zaten bu tip çalışmalar esasında siyasi otoritelerin arzuları ve istekleri doğrultusunda yürütüldüğü varsayılan ve onun için de başlangıçta vurguladım, 7. Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu'nun, yani Türkiye'nin bilim ve teknoloji en üst karar alma mercii'nin Başbakanın başkanlığında, işte birçok Bakanın ve Türkiye'nin anayasal kuruluşlarının temsilcisi olduğu ve dolayısıyla alınan kararların bir şekilde devletin değişik kamu kurum ve kuruluşlarını da bağladığı bir yer. Eğer 2001'den

sonra bu kararı alan hükümet değişti, yeni gelen hükümet bu önceliklerden vazgeçer, yeni bir hedef gösterir, o zaman zaten çalışma kendi içinde de söylediği gibi her zaman güncelleştirilmeye hazır ve güncelleştirilmesi gereken, yeter ki istesin. Yani Türkiye'deki temel sorunlarımızdan birisi budur. Hiçbir siyasi iktidar, bu konuda ben şöyle şöyle bir şey düşünüyorum ve yapacağım. Bana bunu teknik elemanlar olarak hazırlayıp getirin. Ve ben bunun arkasına kendimi koyacağım, eğer beğenirsem. Bırakalım beğenmesini de onlar yapsın. Şimdiye kadar olmadı. Yani kısıtlı bazı planlı dönemler dışında olmamıştır, olamayacaktır da. En olması gereken yerde bile olmadı çünkü, çok yakından bildiğim GAP Projesi içerisinde bir master plana bağlanmış olmasına rağmen bir bitkisel üretim planlaması yapılmış olmasına rağmen uygulanması mümkün değil. Çünkü, arkasında siyasi otorite yok, çünkü şimdi tarımsal planlamayı nasıl uygularsınız? Ya otoriter bir devlet yapınız vardır, herkese dersiniz sen şunu ekeceksin, sen şunu ekeceksin. Başka şey ekemezsin. Bu olmadığına göre, demokratik bir düzen içerisinde olduğumuza göre teşvikler kalıyor geriye. O zaman da sizin Tarım Bakanlığı'nın veya diğer kamu üst düzey kuruluşlarının oluşturduğu planlama kavramına uygun ve Türkiye'nin geleceğini planlayacak bazı örgütleri lazım ve onu, o örgütlerin planlamaları sonucunda ortaya çıkacak teşvik politikaları lazım. Demokrasilerde ancak ve ancak teşvik politikalarıyla üretim planlaması yaparsınız tarımda. Başka türlü yok. Eğer otoriter, totaliter bir rejimde değilseniz. O bakımdan bunun cevabı hayır, ama çiftçi kendi aklıyla, işte piyasayı da kollayarak, bu sene karpuz çok ekildiyse, gelecek sene herkesin çok para ettiyse herkesin karpuz gideceğini varsayarak herkes çok karpuz ekmeye başlar, ama akıllı çiftçi ekmez, soğan eker. Çünkü, bu sene soğan çok fazla olmuştu, gelecek sene kimse ekmeyecektir, daha fazla para edecektir falan.

Tabii bunun üst aşaması ki olması gereken yine çiftçi birlikleri, kooperatifler vs. eliyle bu planlamalara geçmek ve tarımsal örgütlenmeyi bir de yine bütün projeksiyonların öngördüğü gibi tarımda yaşayan nüfusu ister istemez yüzde 10'lara çekerek daha bilinçli, daha örgütlenebilir çiftçi kitleleriyle yeni bir tarımsal düzen kurmaktan başka bir çare olmuyor. Türkiye'deki tarımsal istatistiklerin güvenilirliği konusunda herkes ne söylerse ben de onu söyleyebilirim. Bir yalanlar varmış, bir de istatistikler varmış. Evet o konuda bir şey demiyorum, ama şu anda işte dört milyon tane çiftçi ailesi var Türkiye'de gerçekten, onda fazla bir kuşkumuz yok. Dört milyon çiftçi ailesiyle yürütülen bir tarımsal örgütlenme de ortalama 60 dekarlık bir arazi varlığıyla, ekilen dikilen alanla mümkün olmayacağı görülüyor. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Nafi BAYTORUN

Oturum Başkanı

Efendim çok teşekkürler. Saat 10.00'da başlayan ve sabırla saat 13.00'e kadar devam eden beşinci oturumumuza katılımlarınız için çok çok teşekkür ediyoruz. Öğleden sonra yemekten sonra altıncı oturumda buluşmak üzere saygılar sunuyorum efendim. Sağolun.

ALTINCI OTURUM

KARŞILAŞTIRMALI TARIMSAL YÜKSEK ÖĞRETİM

Oturum Başkanı Prof. Dr. Uğur BÜYÜKBURÇ Harran Üniversitesi Rektörü

Efendim, öncelikle böyle güzel bir Sempozyumu düzenledikleri, birçok değerli bilimadamı ve katılımcıyı biraraya getirdikleri için, ODA'mıza içten teşekkürlerimi sunuyorum. İlk söz sayın Sabancı'nın. Buyrun efendim.

AB ÜLKELERİNDE TARIMSAL YÜKSEK ÖĞRETİM

Prof. Dr. Alaattin SABANCI

Çukurova Üniversitesi

Ziraat Fakültesi

1. GENEL

Amerikan Mühendislik Akademisi (American National Academy of Engineering) tarafından yapılan bir araştırmada, insan yaşamını devam ettirmek için son bin yılın en önemli gelişmelerinin tarım mühendisliği teknolojilerinde olduğu saptanmıştır (Febo and Sun , 2000).

Dünyada sürekli değişen ihtiyaçlar, özellikle son 10 yılda tarım mühendisliği görevlerini de dramatik bir biçimde değiştirmiştir. Gelecekteki zorluklar bu durumu daha da değiştirecektir.

Çünkü, Tarım Mühendisliğinde eğitim- öğretim çalışmaları gelecekteki önemli gelişmeler için gelecek kuşakların, gıda ihtiyaçlarını ve güvenliğini sağlamak ve doğal kaynakların sürdürülebilirliği ile ilgili olarak insan varlığı ve mutluluğunu sağlayacak şekilde oluşturulmak zorundadır.

Küreselleşmeden dolayı tarım mühendisliği eğitim öğretim programlarına, ülkesel bir izolasyon içinde bakılamaz, bakılmamalıdır. CIGR ve EurAgEng organizasyonları bu konuda yaptıkları girişimlerle, tarım mühendisliği eğitim öğretiminde iyi bir harmoni sağlamak için önemli katkılar ve önemli gelişmeler sağlamışlardır.

Küreselleşme çağında tarım mühendisliği eğitim, öğretim ve uygulamasına dönük programların ulusal bazda değerlendirilerek düzenlenmesinin beraberinde getireceği sorunlar açıktır. Geçmişte bu konuda ülkemizde yapılan birtakım düzenlemelerle Ziraat Fakülteleri programları yeniden yapılandırılmış, ancak henüz sistem uygulamaya konulduktan kısa bir süre sonra daha radikal bir düzenlemeye gidilmiştir. Ülkemizde Ziraat Fakültelerinde görülen bu “kimlik krizi” aslında yüksek öğrenimin tüm alanlarında mevcut olup, diğer dünya ülkelerinde de fazlasıyla hissedilmektedir. Bu kapsamda AB (Bologna Deklarasyonu), ABD, Japonya ve Kanada gibi ülkelerde de sürdürülebilir bir üniversiter yapılanma arayışları vardır (Soysal, 2002).

Genel olarak ülkemizde uygulanan sistemin değiştirilmek istenmesinin gerekçeleri incelendiğinde:

1. Küresel ekonomik koşullar (AB'ye entegrasyon),
2. Ülkemizde tarım ve tarım mühendisliği konularına yaklaşımın dünya ülkeleriyle kıyaslandığında önemli farklılıklar göstermesi,
3. Genelde tüm dünyada, özelde Türkiye'de öğrencilerin ziraat fakültelerine olan ilgisinin giderek azalan bir eğilim sergilemesi,
4. Ziraat fakültelerinde, ülkemiz koşulları dikkate alındığında, kamu ve özel sektörün gereksinim duyduğu bilgi ve becerilerle donatılmış mezunların yetiştirilememesi ve mezunların istihdamında görülen sorunlar,
5. Ziraat fakültelerinin sayılarının ihtiyaçlar göz önüne alınmadan aşırı derecede artırılmasının yarattığı istihdam ve bununla ilişkili olarak üniversitelere kaynak dağıtımında yaşanan sorunlar,
6. Fakülte olanaklarının kısıtlı olması; uygulamalı eğitim öğretim ile kazanılabilecek niteliklerin öğrencilere yeterince verilememesi v.b. nedenler sayılabilir.

Bilindiği gibi ziraat fakültelerinde yaşanan bu kimlik krizi yeni bir durum Değildir. Bu kapsamda ilki 1994 yılı başlarında Van'da, diğeri 1995 yılında Samsun'da olmak üzere yapılan konsey toplantılarında bu konu ele alınmış ve önemli tespitler yapılmıştır. İzleyen toplantılarda da bu konu konseyin belli başlı gündem maddesi olmaya devam etmiş ve sonuçta şu anda uygulamada bulunan mevcut sistem oluşturulmuştur. Ancak mevcut sistem de çok çeşitli eleştirilere hedef olmuş ve küreselleşme kapsamında gelişen ekonomik koşulların beraberinde bu sistemde de yeni bazı düzenlemeler yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Bölgesel ve küresel koşullara göre konu ele alındığında gerek akademisyenler gerekse öğrenciler açısından sürdürülebilir bir üniversite yapılanmasının tesis edilmesinde çok kapsamlı değişikliklerin yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda öncelikle; gelişen koşullara bağlı olarak gerek kamu gerekse özel sektörün ihtiyaç duyduğu ziraat mühendisinin hangi bilgi ve becerilerle donatılması gerektiğine karar vermek gereklidir. Bir başka deyişle yerel, bölgesel ve küresel koşullara göre yetiştirilen öğrencilerde bulunması gereken asgari bilgi beceri düzeyinin belirlenmesi ve bir uyum programının oluşturulması gereklidir.

2. AVRUPA BİRLİĞİ ve DÜNYADAKİ GELİŞMELER

2.1. Tarihsel Süreç.

Yeniden yapılanma kapsamında yukarıda sayılan amaçlar çerçevesinde uluslararası düzeyde gerçekleştirilen ilk girişim 1930 yılında Belçika'nın Liege kentinde yapılan Uluslararası Tarım Mühendisliği Kongresi'nde, Uluslararası Tarım Mühendisliği Komisyonu (CIGR)'nin kurulmasıdır (**Anonim, 2002a**).

CIGR ; Uluslararası, sivil toplum örgütü niteliğinde, kar amacı gütmeyen bir yapılanma olup, dünya üzerindeki bölgesel ve ulusal düzeydeki tarım mühendisleri birliklerinin, bireysel, özel ve kamu kuruluşlarının ilgili birimlerini birbirine bağlayan bir ağ sistemidir. Belirlenen amaçlar doğrultusunda yeniden yapılanmaya ilişkin en somut gelişme, 1989 yılı sonunda CIGR, İtalyan Tarım Mühendisleri Birliği (AIGR) ve Milan Üniversitesi'nin ortaklaşa olarak Avrupa Topluluğu'na üye 12 ülkenin üniversitelerindeki Tarım Mühendisliği eğitim öğretim programlarının karşılaştırılmasına dönük olarak başlattıkları harmonizasyon ve uyum projesidir.

Projenin amacı;

1. Ülkeler arası bir akademik harmonizasyonu sağlamak,
2. Avrupa Birliği içinde tarım ve tarım mühendisliği üniversite öğrencilerinin değişimine yardımcı olmak ve
3. 1993 yılında başlayacak ortak pazar ülkeleri arasında işbirliği sağlamaktır.

Bu proje daha sonra, her ülkenin kendi tarım sektöründeki umulan gelişmeleri ve pazar ihtiyaçlarının karşılanması için akademik programlarının güncelleştirmesi ihtiyaçlarından dolayı diğer ülkelerin de ilgisini de çekmiştir.

Bu gelişmelere paralel olarak da örneğin, Japonya ve ABD'de, özellikle "Doğa ve Toprak Kaynaklarını" kapsayacak biçimde "**Biyo Kaynaklar / Biyo Sistem Mühendisliği**" şeklinde tarım fakültelerinin adları ve fonksiyonları konusunda çalışmalar yürütülmüştür.

Günümüze kadar AB deki bu proje kapsamında iki seminer düzenlenmiştir

1. Bunlardan;

1. cisi, Mayıs 1991'de İtalya (Gargnano)'da,

2. cisi ise 1992'de İngiltere (Silsoe)'de yapılmıştır.

2. Ayrıca bu konuda birçok bilimsel yayın yapılmış ve İki çalışma grubu kurulmuştur.

- Bunlardan 1. cisi **CIGR**'nin çatısı altında (Çalışma Grubu 1),

- ikincisi ise **Avrupa. Tar. Müh. Birliğinin** çatısı altında (çalışma grubu 2) oluşturulmuştur.

3. 1990-1994 yılları arasında **tar. müh. programlarını** durumunu irdelemek amacıyla birçok ülkede birçok anket uygulanmış,

4. 1996- 1999 yılları arasında önceki bilgiler güncelleştirilmiş ve çalışma daha birçok ülke ve üniversiteyi kapsayacak biçimde genişletilmiştir.

Gerek AB gerekse CIGR gibi uluslararası topluluk ve kurumlar asgari bilgi beceri düzeyinde bir uyum sağlamak amacıyla; AB ve birliğe katılacak ülkeler Bologna Deklarasyonu çerçevesinde, ECTS (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) yada uluslararası bazda CPS (Kredi Puanlama Sistemi) şeklinde bir düzenlemeye gitmişlerdir. Geliştirilen bu sistemle topluluk bazında ve uluslararası bazda gerek akademisyen gerekse öğrenci mübadelesi, serbest dolaşım gibi konularda ortaya çıkan olumsuzlukların giderilmesi hedeflenmiştir.

Yukarıda değinilen konulardaki gelişmeler belki de en geniş kapsamda, Avrupa Birliği (AB) içinde devam etmektedir. AB ülkelerinde başlayan bu çalışmalar birlik dışındaki ülkelerin de ilgisi ile 25(36) ülkenin birlikteliği ile sürmektedir.

Türkiye bu ülkeler içinde henüz yer almamıştır. Bu çalışmalar sadece uygulanan programları göndermiştir.

Bu çalışmaların temel amacı; bir yandan yeni gelişmelere göre tarım mühendisliğinin görev alanlarını belirlemek ve geliştirmek, diğer yandan ülkeler arası uyumunu sağlamaktır.

Bu kapsamda “ **Tarım Mühendisliği** “:

Tarımsal üretim, doğal kaynakların korunması ve kırsal gelişme için,

Doğal biyolojik ve çevre faktörlerinin devamlılığını sağlayarak, bu faktörlerin kalite kontrolünün yapılması ve korunması için,

- Mühendislik sistemleri ve
- işletme stratejilerinin geliştirilmesi amacıyla ,
- gerekli teorik ve uygulamalı,
- bilgi ve deneyim sağlayan

disiplinler arası uygulamalı bir bilim dalı şeklinde tanımlanmaktadır.

Bu anlamda tarım mühendisliğinin görevi de;

Ekolojik ve sosyal kısıtlar altında kullanılan; işçilik, toprak, su, enerji, biyolojik ve doğal kaynakların , teknik ve ekonomik yönden optimizasyonunu sağlamak olarak açıklanmaktadır (Febo and Sun, 2000).

2.2. Farklı Ülkelerde Akademik Yapı

Tarım Mühendisliği Öğretimi bazı ülkelerde sadece tarım fakültelerinde bazı ülkelerde sadece mühendislik fakültelerinde, bazı ülkelerde de tarım mühendisliği fakültelerinde yürütülmektedir. Bu konuya ilişkin düzenlemeler aşağıdaki gibi özetlenebilir.

AB projesi kapsamında saptanan ülkelerdeki öğretimin genel özellikleri aşağıdaki çizelgelerde özetlenmiştir. Bu çalışmalarda 25 ülkeden (201 Fakülte veya Yüksekokuldan) elde edilen veriler ile üniversiter yapı ve öğretim programları araştırılmıştır. Bu ülkeler aşağıda verilmiştir (Febo and Sun, 2000).

Çizelge 1. Avrupa Birliği Kapsamında Çalışmalara Katılan Ülkeler.

Sıra no	Ülke	Sıra no	Ülke	Sıra no	Ülke
1	Arjantin	10	Fransa	19	Hollanda
2	Belçika	11	Almanya	20	Norveç
3	Brezilya	12	Yunanistan	21	Portekiz
4	Kanada	13	Macaristan	22	İspanya
5	Çin	14	İrlanda	23	İsveç
6	Çekoslovakya	15	İtalya	24	İngiltere
7	Danimarka	16	Japonya	25	ABD
8	Mısır	17	Ürdün		
9	Finlandiya	18	Litvanya		

Çizelge 2. 2000 Yılında Katılan Diğer Ülkeler

26	Şili	30	Meksika	34	Güney Kore
27	Hindistan	31	Yeni Zelanda	35	Türkiye
28	İsrail	32	Nijerya	36	Zimbabve
29	Malezya	33	Polonya		

2.3. Üniversiter Yapı,

- Akademik Dereceler,
- Öğretim Programları
- Uzmanlık alanları

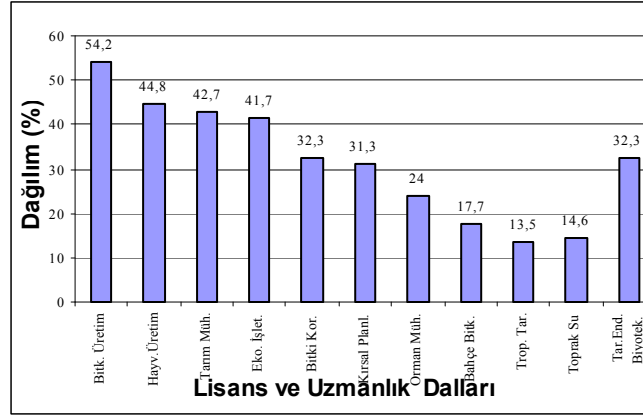
Çizelge 3. Ülkelerdeki 1., 2. Ve 3. Düzey Eğitim Süreleri ve Unvanlar.

Sıra no	Ülke	1. Düzey Öğretim		2. Düzey Öğretim		3. Düzey Öğretim	
		Süre (yıl)	Unvan	Süre (yıl)	Unvan	Süre (yıl)	Unvan
1	Arjantin	-	Ingeniero Agronomo	5	M Sc. in Agr. Eng.	-	---
2	Belçika	2	Candidate Agronome	3	Ing.Agronome/ Licencie	2-5	Docteur. en Sci. Agronom
3	Brezilya	5	Agr. Engineer	2-4	Master in Agr. Eng.	2-5	Doctor in Agr. Eng
4	Kanada	4-5	BSc in Agr. Eng.	2	MSc, M. Eng. in Agr. Eng.	3	PhD in Agr. Eng.
5	Çin	4	BSc., B. Eng.	2-3	MSc., M. Eng.	-	PhD
6	Çekosl.	3	BSc in Agr. Eng. Nitra	2	Diplom in Agr. Eng.	3-5	Candidat or Dr
7	Danimarka	3	BSc Agronomist	2	Candidatus(a) Agronomia	2-4	Ph D
8	Mısır	4-5	BSc in Agr. Eng.	2	M Sc	3	Ph D
9	Finlandiya	-	---	5	Agronomist	4	Agronomia Doctor
10	Fransa	4	Diplome d'Agr. Generale	2	Dipl. d'Ingenieur/ Dipl. d'Ing. Agro.	2-3	Docteur
11	Almanya	3	Diplom Agrar. Ing.	2/4	Diplom Agrar. Ing./ Diplom Ing.	2-4	Doctor Agr./ Doctor Ing.
12	Yunanistan	-	---	5	Geoponon	2-4	Doctor
13	Macaristan	4	BSc. in Agr. Eng.	1	MSc in Agr. Eng.	3	Ph D
14	İrlanda	4	Bachelor Engineer	1-2	Master's Engineer	2-4	Ph D
15	İtalya	3	Tecnico Agronomo	2-5	Dottore Agronomo	3	Dottore di Ricerca
16	Japonya	4	Bach. of Agr.	2	Masters of Agr.	3	Doctor of Agr.
17	Ürdün	-		-		-	
18	Litvanya	4	BSc. Agr. or Eng.	1-2	Diplom Agr. or Eng.	2-3	Dr -Dr. habilitatus
19	Hollanda	3	Ingenieur	1-2	Ingenieur (ER)	2-4	Doctor
20	Norveç	-	---	4	Candidatus Agr./ Civil Eng.	4	Doctor Science./ Doctor Agr.
21	Portekiz	2-3	Ingeniero Tecnico/ Agronomo	2-3	Ing. Agronome/ Ing. Agricole	2	Doctor (Mestre)

22	İspanya	3	Ingeniero Tecnico (Diplomado)	3	Ingeniero Agronomo (Liceciado)	2-4	Doctor Ing. Agronomo
23	İsveç	-	---	-	Agronomist	-	Agronom Doctor
24	İngiltere	3-4	Bachelor Engineer	1-2	MSc., M. Phil.	3	Ph D
25	ABD	4	Bachelor of Science	2	MSc., M.Eng.	4	PhD, D. Eng.

Çizelge 4. Tarım Fakültelerinde Bölüm Yerine Kullanılan Lisans ve Uzmanlık Dallarının Dağılımı

Ülke	Fak. sayı	Lisans ve Uzmanlık Dalları										
		Bitkisel Üretim	Hayvans Üretim	Tarım Müh.	Eko. İşlet.	Bitki Korum	Kırsal Planl.	Orman	Bahçe Bitkileri	Tropik Tarım	Toprak Su	T.End. Biyotek.
Arjantin	14	13	0	2	0	13	0	1	2	0	0	1
ABD	2	2	1	1	1	1	2	1	1	0	1	2
Almanya	11	10	10	1	10	0	3	0	2	0	0	0
Belçika	3	3	3	2	2	2	3	2	3	3	3	2
Brezilya	4	3	3	4	0	3	0	0	0	0	0	4
Çek Cum.	5	0	4	3	4	4	5	4	1	2	1	2
Danimarka	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0
Finlandiya	1	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
Fransa	9	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1
Hollanda	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
İngiltere	4	0	0	4	1	0	2	0	0	0	0	2
İrlanda	2	1	1	2	1	0	1	1	1	0	0	2
İspanya	6	6	4	3	4	0	0	0	0	0	0	1
İtalya	19	1	4	5	5	0	0	4	0	4	0	4
Japonya	1	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	1
Kanada	3	0	0	3	1	0	2	0	0	0	2	2
Litvanya	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0	1
Macaristan	1	1	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1
Norveç	1	1	1	1	1	0	1	1	1	0	1	1
Portekiz	4	3	3	1	1	1	2	2	0	1	0	1
Yunanistan	3	3	3	2	2	3	2	1	3	1	2	2
TOPL	96	52	43	41	40	31	30	23	17	13	14	31
Oransal (%)	100,	54,2	44,8	42,7	41,7	32,3	31,3	24,0	17,7	13,5	14,6	32,3

Şekil 1. Lisans ve uzmanlık alanlarının oransal değerleri

2.4. Avrupa Birliği Kapsamındaki Çalışmalarda Oluşturulan Kararlar

İncelenen ülkelerdeki bu yapıya karşın ülkeler arası uyuşumun sağlanması için anlaşmaya varılan konular aşağıdaki gibi özetlenebilir.

1. Ülkeler mevcut yapısal özelliklerine göre oluşturdukları tarım mühendisliği öğretim programlarını:

- Tarım Fakültelerinde :

Tarımda Lisans+Tarım mühendisliğinde y.lisans,

-Mühendislik Fakültelerinde:

Mühendislikte lisans+ tarım mühendisliğinde y.lisans,

- Tarım mühendisliğinde lisans ve y.lisans

şeklinde yürütebilirler.

2. Tüm programlarda birbiriyle uyumlu yatay ve düşey öğrenci geçişleri için :

1. Düzey öğretim - Lisans ve eş değeri
2. Düzey öğretim - Yüksek lisans ve eşdeğeri
3. Düzey öğretimi - Doktora ve veya eşdeğeri olacaktır.

1. Düzey ve 2. Düzey öğretimde ders yükleri aşağıdaki gibi kabul edilecektir.

Çizelge 5. Farklı Düzey Öğretim Programları ve Ders Saatleri

Yıllık program	Toplam ders yükü (h)	Tarım/endüstri stajı (h)	Proje (h)
3 yıl	2400-2600	250	250
4 yıl	3400-3600	400	600
5 yıl	4300-4600	500	800

4. Ders yükü; 20-25 h/hafta; toplam 25-30 hafta/yıl olacaktır.

5. Tarımda lisans+ tarım mühendisliğinde y.lisans için ders dağılımı:

Temel Bilim Dersleri	%25-40
Tarımsal Konularda Dersler	%20-25
Tarım Mühendisliği Konularında Dersler	en az %40

6.Mühendislik veya tarım mühendisliğinde lisans ve y.lisans için ders dağılımı:

Temel Bilim Dersleri	%30-40
Tarımsal Konularda Dersler	%20-35
Tarım Mühendisliği Konularında Dersler	en az %45

7. Tarım mühendisliğinde y.lisans için en az 1500 saatlik mühendislik derleri gereklidir.
- 8.Derslerin % 20'si seçime bağlı düzenlenebilir.
- 9.Bu dağılım içinde tek tek tüm dersler ve içerikleri de belirlenmiştir.

3. Avrupa Birliği'nde Yeniden Yapılanma Sürecinde Diğer Gelişmeler

Yukarıda verilen Tarım Mühendisliği Fakültelerinin yeniden yapılanmasına ilişkin olarak devam eden süreç, Avrupa Birliği'nde yüksek öğrenimin tüm dallarını kapsayacak şekilde yeniden yapılandırılmasına dönük mevcut çalışmalara öncülük etmiştir. Bu konuda Avrupa kapsamında ilk bağlayıcı kriterler Bologna Deklarasyonu'nda yer almıştır (Anonim, 2002/b).

3.1. Bologna Deklarasyonu

Bologna Deklarasyonu; 1999 yılında Avrupa'nın 29 (mevcut durumda 32) ülkesi tarafından bakanlar düzeyinde imzalanan hükümetler arası bir taahhütnamedir. Bu deklarasyon çerçevesinde ilgili ülkeler yüksek öğretim sistemlerinde belirli bir kaliteye ulaşmak ve bu ülkeler arasında bir uyum sağlamak için reform niteliğinde bir yeniden yapılanmayı taahhüt etmişlerdir.

Bu deklarasyon İngiltere Yüksek Öğretim Sisteminin Çatısına uygun olarak geliştirilen bir ilkeler dizisidir. Deklarasyon Avrupa direktifi özelliğindedir. Deklarasyonun iki temel amacı vardır:

1. Avrupa içinde, Öğretim üyesi, araştırmacı ve öğrencilerin serbest hareketini sağlamak,
2. Dünyadaki diğer ülkelerle sistemi uyumlu hale getirerek, küresel pazarda Avrupa'nın payını arttırmaktır.

Deklarasyonun diğer ilkeleri de aşağıdaki gibi özetlenebilir:

1. Sisteme adaptasyon kolay ve kıyaslanabilme özellikleri olacaktır,
2. Sistemin adaptasyon özellikle lisans ve yüksek lisans gibi eğitimin iki basamağını kapsayacaktır,
3. Sistemin varlığı ve devamlılığı için bir kredi transfer sistemi kurulacaktır,
4. Ülkeler arası hareketliliğin geliştirilmesi ve kolaylaştırılması sağlanacaktır,,Avrupa ile işbirliğinin sağlanmasında kıyaslanabilir ölçütler ve yöntemler geliştirilecektir,
5. Avrupa içinde özellikle ders programlarının geliştirilmesi ve kurumlar arası çalışma, eğitim ve öğretim çalışmalarına olanak sağlayacak hızlı koordinasyonlar geliştirilmelidir.

Tamamen katılımcı ülkelerin kendi hür iradeleriyle imzaladıkları bu taahhütname ile tüm Avrupa çapında yüksek öğrenimde bir uyum sağlanması hedeflenmiştir.

Bologna deklarasyonunun amacı; standart yada tekdüze bir yüksek öğrenim yapısı oluşturmak değildir. Ancak, temel otonom (özerk) prensipleri ve çeşitlilikleri koruyarak bir uyum sağlamaktır. Deklarasyon, Avrupa'nın ortak sorunlarına ortak çözümler bulunması perspektifini yansıtmaktadır.

Bologna Deklarasyonu politik bir kurum veya karar olmaktan çok, bağlayıcı özelliği olan bir eylem planıdır. Bologna Deklarasyonu temel olarak açıkça tanımlanmış bir ortak hedefe ulaşılması taahhüt edilen bir) tarihe dayalıdır.

Açıkça, tanımlanmış ortak hedef; Avrupa vatandaşlarının istihdam olanaklarını ve serbest dolaşımını iyileştirmek ve Avrupa Yüksek Öğreniminin uluslararası rekabet gücünü arttırmak için yüksek öğrenimde bir "Avrupa alanı veya uzayı" yaratmaktır. Hedef süre olarak da; eylem planının 2010 yılında tamamlanması planlanmıştır.

Avrupa Yüksek Öğretiminin Küresel Rekabet Olanaklarının Geliştirilmesi

Temel olarak bu deklarasyondan beklenen, Avrupa içinde yüksek öğrenim sisteminde daha yüksek rekabet gücünün yaratılmasının yanında "Avrupa yüksek öğrenim sisteminin uluslararası rekabet gücünü" arttırmaktır.

Bu beklentilerin temelinde, Bologna Deklarasyonu ile entegre bir sistem olarak dünyanın diğer bölgelerindeki öğrencilere daha cazip olan bir Avrupa yüksek öğrenim sisteminin özendirilmesi yatmaktadır.

Bu durum tutarlı bir Avrupa sistemine doğru yönelme ve dolayısıyla, Avrupa enstitülerine öğrencilerin, yönelimini hedeflenmektedir.

Deklarasyonun Uygulanması – Organize İzleme Yapısı ve Stratejisi

Deklarasyona imza atan ülkeler belirlenen hedeflere ulaşabilmek için yüksek öğrenim enstitüleri ve kurumlarıyla birlikte hareket ederek, hükümetler arası işbirliğine gitme yollarını arayacaklarını taahhüt etmişlerdir.

İlgili ülkelerin bakanları gelişmeleri değerlendirmek ve yeni işlem basamakları üzerinde fikir birliğine varmak için Avrupa yüksek öğrenim enstitüleri ve kurumlarının temsilcileriyle birlikte Mayıs 2001’de Prag’da bir toplantı düzenlemişlerdir.

Bakanlar ayrıca Prag Konferansını düzenlemek, Bologna Deklarasyonu ile belirlenen hedeflerde ilerleme kaydetmek için gerekli eylemlerin gerçekleştirilmesi ve koordinasyonu için özel bir güdümlü izleme yapısı/stratejisi belirlemişlerdir.

Bu izleme yapısı belirli kriterlere dayalı olarak görevlerini yürütecektir.

Deklarasyonu imzalayan ülkeler kendi yüksek öğretim sistemlerindeki ilgili alanlarda yasal ve/veya resmi reform ve eylemleri planlayarak düzenlemektedirler. Bu kapsamda bazı Avrupa ülkelerinde oluşturulan reformlar halihazırda mevcut yada tesis edilme aşamasındadır. Katılımcı ülkeler, 2 aşamalı derecelendirme yapısına, kredi sistemlerine, değerlendirmeye ve daha özerk bir yapılanmaya doğru yönelmektedirler.

Bu kapsamda üniversiteler ve diğer yüksek öğretim kurumları da Bologna Deklarasyonu çerçevesinde belirlenen kriterleri yerine getirmek üzere kendi ülkelerinde, çalışma disiplinleri oluşturarak gelişime katkı sağlamaları beklenmektedir.

3.2. Avrupa Birliği Sokrates Ve Erasmus Programları

Ülkeler arası sınırların kaldırıldığı bir Avrupa’da yükseköğretim kurumları arasında etkin işbirliğinin kurulabilmesi temel amaçtır. **AB** eğitim programlarından **SOCRATES** eğitime, Avrupa boyutunu getirmeyi ve katılımcı ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirecek eğitim kalitesini artırmayı amaçlamaktadır.

SOKRATES’in yükseköğrenim programı olan **ERASMUS**’un başlamasıyla, öğrencilerin yurtdışında görmüş oldukları eğitimlerinin tanınması, hem kendileri hem de ülkelerindeki yükseköğretim kurumları için sorun haline gelmiştir.

Öğrenci hareketliliğini kolaylaştırmak ve öğrencilerin yurtdışında gördükleri eğitimlerinin kendi ülkelerinde tanınmasını sağlamak için **AB** tarafından **Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS)** geliştirilmiştir.

Avrupa Kredi Transfer Sisteminin Gelişimi

AB, Avrupa Topluluğu fikrini Avrupalılara benimseterek kamuoyunda popüler hale getirmek konusunda öğrencilerin desteğini kazanmak amacıyla 1985 yılında **SOCRATES** ve **ERASMUS** programlarını başlatmıştır.

Bu programların amacı, öğrencilerin kendi ülkeleri dışındaki öğretim kurumlarında belirli bir süre eğitim görmelerine olanak sağlamaktır. Ancak, Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri arasında farklılıklar olduğundan öğrenci hareketliliğinin giderek artması ile öğrencilerin yabancı üniversitelerde almış oldukları eğitimlerinin kendi ülkelerindeki yükseköğretim kurumları tarafından tanınmaması büyük bir sorun haline gelmiştir.

Öğrencilerin yurtdışında görmüş oldukları eğitimlerinin, kendi ülkelerinde tanınmasını sağlayarak zaman kayıplarını önleyecek düzenleyici kuralların ve sistemlerin oluşturulması zorunluluğu nedeniyle, **AB** tarafından 1980’li yılların sonlarına doğru **ECTS** geliştirilmiş, 1998 yılı başlarında **Avrupa Kredi Transfer Sistemi Rehberlik Ağı** oluşturulmuştur.

Rehberlik ağı içinde yer alan danışmanların görevleri, sistemin işleyişi ile ilgili her türlü soruna pratik çözümler önermektedir. 1998 ile 1999 yılları arasında 290 yükseköğretim kurumu daha **ECTS**’ dahil olmak üzere başvuruda bulunmuştur. Başvuru taleplerinin 63’ü, **AB**’ye aday ülkelerin yükseköğretim kurumlarından gelmiştir.

AB ülkelerindeki öğrenci hareketliliği ile ilgili 1997-98 akademik yıllarındaki istatistiksel veriler Çizelge 7’de gösterilmiştir.

Yeniden yapılanma kapsamında gerek Avrupa (32 ülke) gerekse diğer gelişmiş dünya ülkeleri (ABD, Kanada, Japonya) özellikle 1990’lı yılların başlarından günümüze kadar sürdürdükleri çalışmalarla önemli mesafeler kat etmişler ve deneyim kazanmışlardır. Avrupa Birliği Bologna Deklarasyonu kapsamında 32 ülkenin resmen katılımıyla çok önemli ilerlemeler kaydedilmiş ve henüz başlangıç aşamasında olunmasına rağmen ortaya konulan hedeflerin önemli bir bölümü gerçekleştirmiştir.

Çizelge 7. Avrupa Birliği Ülkelerindeki Öğrenci Hareketleri(1997-1998)

Ülke	Öğrenci Sayıları (adet)	
	Yurtdışına Giden	Yurtdışından Gelen
Almanya	30.540	25.960
Avusturya	3.780	4.030
Belçika	7.590	8.070
Danimarka	3.960	4.260
Finlandiya	6.340	5.720
Fransa	30.680	31.540
Hollanda	10.000	10.530
İngiltere	26.910	31.790
İrlanda	3.570	4.610
İspanya	23.160	21.230
İsveç	6.570	6.640
İtalya	16.560	14.720
Lüksembourg	40	30
Portekiz	4.480	4.700
Yunanistan	4.080	4.330

Bologna Deklarasyonu ile öngörülen ve AB ve Deklarasyonu imzalayan toplam 32 ülkede uygulama aşamasında bulunan yeni sistemde; lisans (3 yıl) ve Yüksek lisans (2 yıl) olarak 2 aşamalı bir programdır. Uygulamaya geçilmesinin hemen ardından yaygın olarak 3 / 5 / 8 sistemi kabul görmüştür. Bu bağlamda belirli alanlarda uzmanlaşmada yüksek lisans programlarının önü açılmış, lisansta birleşmeye gidilmiştir.

Bu durum bölümlerin işlevlerini yitirmesi anlamına gelmemektedir. Aksine uygulanan sistemde bölümler kalmakta ancak hangi bölümler/fakülteler yada üniversitelerin hangi alanlarda eğitim öğretim yapacağı ulusal, bölgesel ve küresel şartlara göre belirlenmektedir.

Ülkemizde Ziraat Fakültelerinin Avrupa Birliğine entegrasyon bağlamında yeniden yapılanması hükümetler arası belirli bazı özel düzenlemelere, Yüksek Öğretim Kurumları, Milli Eğitim Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Tarım Orman ve Su ürünleri Konseyi vb. kurum ve kuruluşların katılımıyla bazı reform niteliğindeki kararların alınması çerçevesinde sürdürülebilir bir nitelik kazanacak ve ulusal, bölgesel ve küresel bazda rekabet edebilecek düzeye ulaşabilecektir.

Sonuçlar ve Öneriler

Dünyada uygulanan tarım mühendisliği öğretim programlarında önemli farklılıklar vardır. Küreselleşen dünya yapısı içinde her meslekteki ders programlarını birbiri ile uyumu için bir çok ülkede önemli çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin ABD, Japonya ve Kanada’nın tarım mühendisliği programlarında “Biyosistem Mühendisliği” yaklaşımı içinde çalışmalar yürüttükleri, AB ve CIGR birlikteliği ile “Tarım Mühendisliği” kapsamında çalışmalar yürütmektedirler. Bu anlamda ülkemizde daha etkin bir tarım mühendisliği öğretim programlarının hazırlığı için aşağıdaki ilkeler önerilebilir.

1. Lisans ve yüksek lisans öğretimi AB ve dünyadaki gelişmeler paralel birden çok bölümün birlikteliği ile düzenlenmelidir. Bu çalışmalar AB içindeki Bolonya Deklarasyonuna uygun olmalıdır. ABD, Japonya ve Kanada’nın öncülük ettiği çalışmalarda ortaya çıkan “Biyosistem Mühendisliği” yaklaşımı uygun görünmesine rağmen, Yoğun bir AB birliğine girme çabası içinde olan ülkemiz için çelişkilidir.

2. Yeniden yapılanma kapsamında gerek Avrupa (32 ülke) gerekse diğer gelişmiş dünya ülkeleri (ABD, Kanada, Japonya) özellikle 1990'lı yılların başlarından günümüze kadar sürdürdükleri çalışmalarla önemli mesafeler kat etmişler ve deneyim kazanmışlardır. Avrupa Birliği Bologna Deklarasyonu kapsamında 32 ülkenin resmen katılımıyla bazı bağlayıcı kriterler çerçevesinde çok önemli ilerlemeler kaydetmiş ve henüz başlangıç aşamasında olmalarına rağmen ortaya konulan hedeflerin önemli bir bölümünü gerçekleştirmişlerdir.
3. Bologna Deklarasyonu ile öngörülen ve AB ve Deklarasyonu imzalayan toplam 32 ülkede uygulama aşamasında bulunan yeni sistemde lisans (3 yıl) ve Yüksek lisans (2 yıl) olarak 2 aşamalı bir program (3 / 5 / 8 sistemi) yaygın olarak kabul görmüştür. Bu bağlamda belirli alanlarda uzmanlaşma ile yüksek lisans programlarının önü açılmış ve lisans ile birleşmeye gidilmiştir. Bu durum bölümlerin işlevlerini yitirmesi anlamına gelmemektedir. Aksine uygulanan sistemde bölümler kalmakta ancak hangi bölümler/fakülteler yada üniversitelerin hangi alanlarda eğitim öğretim yapacağı ulusal, bölgesel ve küresel şartlara göre yeniden belirlenmektedir.
4. AB'ne girmeye ve yaklaştırmaya çalıştığımız bu ortamda, AB 'deki çalışmalarını yönlendiren Bolonya Deklarasyonuna uygun olmayan gelişmelerin yararı olmayacaktır.
5. Tarım Bilimleri Fakültesi ve Bölüm mezunlarının unvanları bu yeni yapılaşma içinde doğru şekliyle yeniden düzenlenmelidir.
6. Ders programlarında uygulamalara % 30-50 oranında yer verilmeli ve etkin kılınmalıdır.
7. Yabancı dilde hazırlık sınıfı, bazı fakültelerde olduğu gibi mutlaka uygulanmalıdır.

Kaynaklar

- Anonim, 2002/a. CIGR, online: <http://www.cigr.org>
- Anonim,2002/b. Bologna Deklarasyonu: online: <http://www.qaa.ac.uk/crnwork/nqf/bmb/bologna-textonly.Htm>.
- Febo, P. and Sun, D. W., 2000. The University Structure and Curricula on Agricultural Engineering: An Overview of 36 Countries. Online: <http://www.cigr.org>.
- Pellizi, G. and Febo, P., 1994. University Structure and Curricula on Agricultural Engineering CIGR Report series, No: 2, Italy.
- Sabancı, A., 1995. Avrupa Birliği ve Dünyada Tarım Mühendisliği ve Üniversiter Yapılaşma. Tarımsal Öğretimin 149. Yıldönümü Etkinlikleri Panel Notu, 10-Ocak, 1995, Adana, S. 10.k
- Soysal, Y., 2002. Avrupa Birliği Entegrasyonu ve Ziraat fakülteleri Öğretim Programlarında Yapılanma. Bilim Eğitim ve Düşünce Dergisi <http://www.universite-toplum.org>, Eylül 2002, Cilt 2,
- Uçar, T., 2002. Biyosistem Mühendisliği. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Makinaları Bölümü, VAN.

DEĞİŞİK ÜLKELERDEKİ TARIMSAL YÜKSEK ÖĞRETİM ÖRNEKLERİ

Prof. Dr. Atilla ERİŞ

Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi

GİRİŞ

Çeşitli ülkelerdeki tarım eğitimi örneklerine geçmeden önce, mevcut durumu değerlendirmek açısından, ülkemiz tarım eğitiminin nereden nereye geldiğini kısaca hatırlamakta yarar vardır.

Türkiye’de ilk tarım eğitim-öğretimi, **1846** yılında İstanbul-Yeşilköy’de bulunan **“Ayamama Çiftliği”**nde, dönemin sadrazamı **“Büyük Reşit Paşa”**nın emri ile, kurulan **“Ziraat Mektebi”**nde başlamıştır. Bu okulun kuruluşunda Fransa’da bulunan 4 yıllık eğitim süreli **“Grignon Yüksek Ziraat Mektebi”** örnek alınmıştır. Bu okul, kuruluşundan iki yıl gibi kısa bir süre sonra kapanmış; ancak bir süre sonra dönemin Osmanlı yönetimince ülkede tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi için tarım eğitimi görmüş gençlerin yetiştirilmesinin gereği anlaşılmıştır. Böylece 1891 yılında **“Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi”** eğitim-öğretime başlamış ve 37 yıl başarı ile faaliyetini sürdürmüştür. Bu yükseköğretim faaliyetinin yanında ülkenin diğer bölgelerinde de orta dereceli diğer “Ziraat Mektepleri” ile birlikte, çeşitli konularda ve düzeylerde uygulama ağırlıklı kurumlar oluşturulmuştur (11).

Cumhuriyet dönemi ile birlikte tarımsal eğitim konusuna ayrı bir önem verilmiştir. Bu yıllarda Ankara başta olmak üzere Kastamonu, Sivas, İzmir, Balıkesir, Erzincan, Edirne, Erzurum ve Çorum’da zamanına göre modern, aynı karakter gösteren ve uygulama ağırlıklı “ziraat mektepleri” nin kurulduğu görülmektedir. Ancak bir süre sonra, mevcut bütün ziraat okulları, tarımsal eğitimde reform amacı ile, 01. Temmuz. 1928 tarihinde geçici olarak kapatılmıştır. Bu okullardan ve “Halkalı Yüksek Ziraat Mektebi” nden bazı öğretmenler ile mezun bazı gençler, ihtisas yapmak üzere yabancı ülkelere gönderilmişlerdir. Daha sonra kapatılan bu okullar yerine **1930** yılında İstanbul, Bursa, İzmir ve Adana’da birer **“Orta Ziraat Mektebi”** ile Ankara’da bir **“Yüksek Ziraat Mektebi”** açılmıştır. Kurulan bu “Yüksek Ziraat Mektebi”, o zamanki şartlarda bugünkü Ziraat Fakültesi kavramına uygun olarak oluşturulmaya çalışılmış ve **1933** yılında çıkarılan yeni bir kanun ile **“Yüksek Ziraat Enstitüsü” (YZE)** kurulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra, Türk tarımında ve tarım eğitiminde en büyük adım, Ankara’da “Yüksek Ziraat Enstitüsü (YZE)” nün kurulması ile atılmıştır. Böylece, Türkiye’deki tarımsal faaliyetlerin bilimsel ve teknik anlamda gelişmesinin önü açılmış ve 20. yüzyılın koşullarına uygun çalışmalar gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Kurulan bu Enstitü bünyesinde, bugünkü adıyla, “Ziraat Fakültesi” nden başka, “Tabii ve Temel Bilimler Fakültesi” ne (Fen Fakültesi), “Veteriner” ve “Orman Fakülteleri”ne de yer verilmiştir (1, 16). Bu organizasyon adeta bir “Tarım Üniversitesi” yapısında gerçekleşmiştir. Ancak “Yüksek Ziraat Enstitüsü”, 1946 yılında **Ankara Üniversitesi**’nin kuruluşu ile birlikte **1948’de “Ziraat Fakültesi”**ne dönüşmüştür (1).

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki temel sorun, eğitim ve araştırma olanaklarının sınırlılığı yanında eğitici, araştırmacı ve teknik eleman eksikliği olmuştur. Ancak, o dönemde Almanya’daki Nazi yönetimi ile uyuşamayıp Türkiye’ye gelen bilim adamlarının katkıları ile eğitim ve araştırmalarda ciddi biçimde kalite artışı olmuş, zamanına göre önemli ve orijinal çalışmalar yapılmıştır. Keza, bu dönemde yetişen ve “Alman Ekolü” olarak isimlendirilen değerli bilim adamlarımız sayesinde çok sayıda başka bilim adamlarının yetişmesi de mümkün olmuştur. Bu dönemin olumlu etkileri çok yönlü olarak gerek eğitimde; gerek araştırmalarda uzun yıllar hissedilmiş ve hala günümüzde de hissedilmektedir.

1. TÜRKİYE’DE TARIM EĞİTİMİNİN BUGÜNKÜ DURUMU VE İZLENEN POLİTİKALAR

Ankara’da ilk Ziraat Fakültesi’nin 1948 yılında kurulmasından sonra, 1955’de İzmir’de, 1958’de Erzurum’da, 1967’de Adana’da ve 1976’da Samsun’da kurulan Ziraat Fakültelerini 1980’den sonra kurulan 18 Ziraat Fakültesi izlemiştir. Aşağıda görüldüğü

gibi, bugün Türkiye’de toplam 23 adet Ziraat Fakültesi vardır ve bunların bazıları eğitime henüz başlamamışlardır.

- Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Ankara
 - Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, İzmir
 - Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Erzurum
 - Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Adana
 - Uludağ Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bursa
 - Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Antalya
 - Ondokuzmayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Samsun
 - Trakya Üniversitesi, Tekirdağ Ziraat Fakültesi, Tekirdağ
 - Selçuk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Konya
 - Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Isparta
 - Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tokat
 - Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Aydın
 - Onsekiz Mart Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Çanakkale
 - Harran Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Şanlıurfa
 - Sütçü İmam Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Kahramanmaraş
 - Mustafa Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Antakya
 - Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Van
 - Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Diyarbakır
 - Karadeniz Teknik Üniversitesi, Ordu Ziraat Fakültesi, Ordu
 - Osmangazi Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Eskişehir
 - Bingöl Ziraat Fakültesi, Bingöl
 - Kırşehir Ziraat Fakültesi, Kırşehir
 - Yozgat Ziraat Fakültesi, Yozgat
- } Henüz eğitime başlamayanlar.

Yukarıdaki verilerin ışığı altında, Cumhuriyet döneminin ilk 57 yılında 5 Ziraat Fakültesi ancak kurulabilmiş iken; yaklaşık son 20 yıl içinde 18 Ziraat Fakültesinin kuruluşunun gerçekleştiği görülmektedir. **Bu durum tabii ki, eğitimde kalite faktörü gibi çok önemli bir sorunu gündeme getirmektedir. Zira, herşeyden önce hangi konuda olursa olsun verilecek eğitimin kalitesi, birinci derecede akademik kadrolara ve fiziki olanaklara bağlıdır. Bunun aksi tartışılmaz.** Dolayısıyla, burada temel olarak, böyle kurumların kağıt üzerinde kuruluşlarından çok; verdikleri eğitimin, istihdam ettikleri kadroların ve faaliyetlerinin sonuçları ile uluslararası kabul edilebilirlikleri önemli olmaktadır. Tarım eğitimi konusunda da, yükseköğretimin diğer alanlarında olduğu gibi, eğitim-öğretim ve araştırmalarda kalite faktörünün dikkate alınması ve bunun gereklerinin yerine getirilmesi kaçınılmazdır.

Bugünkü duruma gelmeden önce, Türkiye’de çeşitli zamanlarda ortaya çıkan yönetim ve düzen değişikliklerine paralel olarak, Yüksek Öğretim ile ilgili yasalarda ve doğal olarak tarımsal eğitimde de ciddi değişiklikler olmuştur. Örneğin, Ziraat Fakülteleri’nde önce 4 yıl olan öğrenim süresi bir dönem 5 yıl olmuş, sonra tekrar 4 yıla dönmüş; “Kürsü” sistemi kalkmış “Bölüm”, “Anabilim Dalı” ve “Bilim Dalı” kavramları içinde bir yapılanma ortaya konmuş; kimi Bölüm ve/veya Anabilim dalları kalkmış, kimileri de yeni tesis edilmiş; akademik ünvanlarda değişiklikler yapılmış, dolayısıyla bazı ünvanlar değişmiş, bazıları kalkmıştır (ordinaryüs, birinci sınıf doçent, başasistan, v.b. gibi). Bu konuda daha irili ufaklı birçok değişiklikler örnek olarak verilebilir. İyimser ve idealist

açından bakılırsa, bütün bu değişikliklerin temelinde, daha iyi bir eğitim arzusunun yattığını kabul etmek gerekir. **Ancak, gerek 21. yüzyılın global şartları; gerek ülkemizin uygar batı standartlarında yaşam kalitesine ulaşma isteği, bizlerin hata yapma hakkını ortadan kaldırmaktadır.** Zira, önümüzde bulunan kaliteyi artırıcı iyi nitelikteki örneklerin gözardı edilmesi mümkün olmadığı gibi, mesleki açıdan da bugüne kadar kaybettiklerimizin geri kazanılması kaçınılmazdır.

Bugünkü mevzuat içerisinde, YÖK ve Üniversitelerarası Kurul'un şemsiyesi altında, Ziraat ve Orman Fakülteleri Dekanları tarafından oluşturulan "Tarım-Orman Konseyi", Türkiye'deki Ziraat Fakülteleri'nin vereceği eğitime ilişkin çeşitli kararlar almakta ve bunların uygulanmasını takip etmektedir. Yaklaşık altı yıl kadar önce söz konusu Konsey tarafından alınan kararlar sonucu, Ziraat Fakülteleri'nin organizasyonları ile eğitim yapısı değişmiştir. Daha önce "Bölüm" esasına göre eğitim yapan fakülteler, bugün "Program" esasına göre eğitim yapmaya başlamışlardır. Bu sistemin artıları ve eksileri henüz tam olarak ortaya çıkmadan, adı geçen konsey tekrar toplanarak tüm eğitim sistemini değiştirecek yeni bir karar daha almıştır. Bu son duruma göre, Ziraat Fakültelerinde Gıda ve Peyzaj ile ilgili Bölümlerin dışında kalan Bölüm ve Programların eğitimlerinin birleştirilmesiyle "Ziraat Mühendisi" ünvanına karşılık olarak tek program altında toplanmıştır. Bu ortaya çıkan son durum tam bir kaos yarattığı gibi, olması gereken uluslararası standarttaki çağdaş eğitime büyük bir darbe vurmuştur. Ortaya çıkan durum aslında mevcut 2547 sayılı Yükseköğretim Yasasına ve ilgili teşkilat yönetmeliğine de aykırıdır. **Mevcut mevzuat itibariyle, "Programlar" hiyerarşik olarak Bölüm'lerin altında yer almaktadır. Üniversitelerde öğretim veren akademik birimler aslında Bölüm'lerdir.**

Burada ele alınacak konu, tarımsal eğitimdeki mevcut durumun, herkes tarafından bilinen çarpık ve eksik taraflarını açıklamaktan çok, bugünkü haliyle ne derece batı standartlarında olduğunu anlamak ve çeşitli ülkelerdeki tarım eğitimine ilişkin örnekleri görerek mevcut durumun karşılaştırmasını yapmaktır. Sonuç itibariyle amaç, Türkiye'deki tarım eğitiminin çağdaş batı standartlarına ulaşması için gereken önlemlerin alınmasıdır. **Dolayısıyla, tarımsal eğitimde çağdaş ve gelişmiş ülkelerin standartlarına tam uyum sağlayabilmek için, sadece mevcut durumun bir iki biçimsel değişiklikle rehabilite edilmesi söz konusu değildir.** Herşeyden önce, gerek AB'ye üye ülkelerdeki; gerek Dünya'nın diğer ülkelerindeki tarımsal eğitimin incelenmesi (*özellikle akademik ve bilimsel içerik ve düzey yönünden*); mevcut durum itibariyle ülkemizdeki tarımsal eğitim yapısının bunlarla karşılaştırılması ve **sonuç olarak gerektiği ölçüde radikal değişikliklerin kabul edilmesi ve uygulamaya geçirilmesi gerekir.** Artık "bizim şartlarımız" veya "bize göre" şeklindeki yaklaşımları bir tarafa bırakmak; tüm uygar ve teknolojik olarak ileri ülkelerin yüksek öğretimlerinde kabul ettiği eğitim ve araştırmalarda "kalite", "çeşitlilik" ve "uzmanlaşma" ile "karşılıklı akreditasyon" niteliklerini tam olarak benimsemek ve uygulamaya geçirmek zorunlu hale gelmiştir.

2. TARIM EĞİTİMİNE İLİŞKİN DİĞER ÜLKELERDEN ÖRNEKLER

Buradaki takdim edilen çalışmada dünya üzerindeki değişik ülkelerin tarımsal yükseköğretimlerinden örnekler verilirken; örneklerin özellikle 5 kıtadan ve farklı ekollere ilişkin olmasına dikkat edilmiştir. Yapılan saptamalar ile verilen örneklerin birçoğu yerinde incelenmiş ve bir kısmının da yetkilileri ile yazışmalar yapılmıştır.

Çeşitli ülkelerdeki üniversiter tarım eğitimleri, yönetim-organizasyon açısından farklılık göstermekle birlikte; içerik ve teknik olarak dünyada oluşan teknolojik ilerlemeye paralel bir gelişme ve benzerlik içerisinde. Bu gelişmeler, ülkeler ve üniversiteler arasındaki rekabet çerçevesi içinde oldukça hızlı olmaktadır. Bu açılarından bakıldığında, 19. yüzyıl felsefesi içindeki bilimsel yaklaşımlarla oluşmuş üniversite yapısının, 21. yüzyıl gerçeklerine ve teknolojik düzeyine ulaşmasındaki reformların tarım eğitimini de önemli ölçüde etkilediği ve böylece tarım eğitiminde de ciddi değişikliklerin ve gelişmelerin oluştuğu görülmektedir.

Konuya önce "Ziraat Fakülteleri"nin yapılanmasından başlayacak olursak, birçok ülkede ziraat fakültelerinin bizdeki gibi yapısal yönden statik bir yapı göstermediği; tam tersi birçok meslek grubunu bünyesinde toplayan, disiplinlerarası ilişkiyi çok iyi sağlayan,

yöresel ve yapısal açıdan farklı içerik ve isimde akademik birimler içeren organizasyonlar görülmektedir (Çizelge 1). Aslında bu konuda Okyanus ötesi gelişmelerin, Kıta Avrupası'ndan oldukça ileri olduğu da dikkatlerden kaçmamaktadır. Öte yandan, Çizelge 2'de görüldüğü gibi, bazı ülkelerde tarım eğitimi diğer üniversitelerdeki tarım fakültelerinin yanında "Tarım Üniversiteleri" organizasyonunda da yapılmaktadır. Bu üniversitelerin bünyesinde çoğu zaman "Tarım Fakülteleri" ile birlikte "Ormancılık", "Veteriner", "Fen Bilimleri" ve "Mühendislik" Fakültelerinin de bulunduğu görülmektedir. Aslında, daha önce de belirtildiği gibi, 1933'de kurulan Türkiye'deki "Yüksek Ziraat Enstitüsü"nü kuruluşundaki organizasyonu da bu üniversitelere benzer yapıda düşünmüştür.

ÜLKE	ÜNİVERSİTE	FAKÜLTE ADI
Amerika Birleşik Devletleri	California Üniv. (Davis)	Tarım ve Çevre Bilimleri Fakültesi
	Nebraska Üniv.	Tarım Bilimleri ve Doğal Kaynaklar Fak.
	North Carolina Üniv.	Tarım ve Yaşam Bilimleri Fakültesi
	Oregon Üniv.	Tarım Bilimleri Fakültesi
	West Virginia Üniv.	Tarım, Orman ve Tüketici Bilimleri Fak.
	Iowa State Üniv.	Tarım Fakültesi
	Michigan State Üniv.	Tarım ve Doğa Bilimleri Fakültesi
İngiltere	Nottingham Üniv.	Biyolojik Bilimler Fakültesi
	Reading Üniv.	Bitki Bilimleri Fakültesi
	Aberdeen Üniv.	Yaşam Bilimleri ve Tıp Fakültesi içinde "Biyolojik Bilimler Okulu"
Almanya	Hohenheim Üniv.	Tarım Bilimleri Fakültesi-I Tarım Bilimleri Fakültesi-II
	Bonn Üniv.	Tarım Fakültesi
	Göttingen Üniv.	Tarımsal Bilimler Fakültesi
	Kassel Üniv.	Ekolojik Tarım Bilimleri Fakültesi
	Hannover Üniv.	Bahçe Bitkileri, Peyzaj Mimarlığı ve Çevresel Gelişim, İnşaat Mühendisliği, Jeolojik Bilimler (Fakülteler)
Japonya	Kyoto Üniv.	Tarım Fakültesi
	Hokkaido Üniv.	Tarım Fakültesi
	Kobe Üniv.	Tarım Fakültesi
	Hiroshima Üniv.	Uygulamalı Biyolojik Bilimler Fak.
	Chiba Üniv.	Bahçe Bitkileri Fakültesi
Belçika	Leuven Catholic Üniv.	Tarımsal ve Uygulamalı Biyolojik Bilimler Fakültesi
İsrail	Hebrew Üniv.	Tarım Fakültesi (Tarım, Gıda ve Çevresel Kalite Bilimleri)
	Ben Gurion Üniv.	"Doğa Bilimleri" ve "Mühendislik Bilimleri" Fakültelerinde

Avustralya	Queensland Üniv.	Doğal Kaynaklar, Tarım ve Veteriner Bilimleri Fakültesi
	Adelaide Üniv.	Fen Fakültesi bünyesinde “Tarım ve Şarap” ile “Doğa ve Çevre Bilimleri” Okulları
	Western Avustralya Üniv.	Doğa ve Tarım Bilimleri Fakültesi
İtalya	Bologna Üniv.	Tarımsal Bilimler Fakültesi
	Padova Üniv.	Tarım Fakültesi
	Milano Üniv.	Tarım Fakültesi
Güney Afrika	Pretoria Üniv.	Doğa ve Tarımsal Bilimler Fakültesi
Kenya	Jomo Kenyatta Tarım ve Teknoloji Üniv.	Tarım Fakültesi, Teknoloji Fakültesi

Çizelge 1. Farklı Ülkelerdeki Üniversitelerin Bünyesinde Bulunan Tarım Eğitime İlişkin Fakülte Düzeyindeki Yapılanma Örnekleri.

Bu üniversitelerdeki genel yaklaşım, tarım eğitiminin tüm alanlarını bir çatı altında toplamak ve eğitimin entegre yapısından yararlanarak ortaya çıkan olanakları daha rasyonel kullanmaktır. Gelişen ve değişen koşullar kapsamında özellikle dikkati çeken noktalardan biri, “klasik meslek ve çalışma alanlarının yerini, çeşitlilik gerçeği temeline göre, yeni ve farklı kapsamlı meslek ve çalışma alanlarının aldığı”dır. İşin en ilginç tarafı da, ortaya çıkan bu yeni alan ve mesleklerin bir çoğunun tarım eğitimi kapsamında oluştuğudur.

ÜLKELER	ÜNİVERSİTELER
Danimarka	Kıraliyet Veteriner ve Tarım Üniversitesi
Norveç	Norveç Tarım Üniversitesi
İsveç	İsveç Tarım Bilimleri Üniversitesi
Hollanda	Wageningen Üniversitesi
Slovakya	Slovak Tarım Üniversitesi
Ukrayna	Ukrayna Ulusal Tarım Üniversitesi
Letonya	Letonya Tarım Üniversitesi
Rusya	Voronezh Devlet Tarım Üniversitesi
Polonya	Varşova Tarım Üniversitesi
Çek Cumhuriyeti	Prag, Çek Tarım Üniversitesi
Yunanistan	Atina Tarım Üniversitesi
Hindistan	Assam Tarım Üniversitesi
Çin	Fujian Tarım Üniversitesi
Çin	Beijing Tarım Üniversitesi
Japonya	Tokyo Tarım ve Teknoloji Üniversitesi

Japonya	Obihuro Tarım ve Veteriner Bilimleri Üniversitesi
Malezya	Tarım Üniversitesi
ABD	Florida Tarım ve Makina Üniversitesi (FAMU)
ABD	Alabama Tarım ve Makina Üniversitesi
Peru	La Molina Ulusal Tarım Üniversitesi
Kenya	Jomo Kenyatta Tarım ve Teknoloji Üniversitesi

Çizelge 2. Dünya'daki Çeşitli Ülkelerde "Tarım Üniversitesi" Örnekleri.

3.1 ABD Üniversitelerinde Tarım Eğitimi Örnekleri

Gerek ABD, gerek diğer ülkelerde tarım eğitiminin yapılanmasına ilişkin Çizelge 3, 4, 5, 6, 7 ve 8'deki örnekler incelendiğinde tarım eğitiminin, özellikle bölüm ve programlar itibariyle, çok çeşitlendiği görülmektedir. Çağdaş teknolojik ve bilimsel gelişmelere paralel olarak yeni birçok program oluşturulmuştur.

Aynı şekilde, tarım eğitimi kavramı sadece bitkisel ve hayvansal üretim ile bunların ihtiyacı olan kültürel önlemleri içerecek yapıdan çıkmıştır. Buna paralel olarak, tarım eğitimi yapan **birçok fakülte "Ziraat Fakültesi" veya "Tarım Fakültesi" olarak isimlendirilmemektedir. Bilakis, tarım kavramı ile birlikte ve hatta bu kavramın içinde olan diğer kavramları da öne çıkartacak yapıda bir gelişme ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla, tarım eğitimi yapan fakülteler "Tarım ve Çevre Bilimleri", "Tarım ve Doğa Bilimleri", "Tarım ve Tüketici Bilimleri", "Tarım ve Orman", "Tarım ve Doğal Kaynaklar" gibi v.b. isimler almışlardır.**

Çizelge 3. California Üniversitesi (Davis) "Tarım ve Çevre Bilimleri Fakültesi"nin Bölümleri (Departments) ve Lisans Programları (Majors).

BÖLÜMLER (Departments)	
Bağcılık ve Şarapçılık	Çevresel Bahçe Bitkileri
Beslenme	Meyvecilik
Biyoloji ve Ziraat Mühendisliği	Nematoloji
Bitki Patolojisi	Sebzecilik
Entomoloji	Tarım ve Kaynak Ekonomisi
Çevresel Bilimler ve Politika	Tarla ve Çiftlik Bilimleri
Çevresel Toksikoloji	Tekstil ve Giyim
Hayvan Bilimleri	Toprak, Hava ve Su Kaynakları
İnsan ve Toplum Gelişmesi	Yaban Hayatı, Balıkçılık ve Koruma Biyolojisi
Gıda Bilimi ve Teknolojisi	Çevre Düzenleme
LİSANS PROGRAMLARI (Majors)	
Evrım ve Ekoloji	Fermantasyon Bilimi
Hayvan Biyolojisi	Fiber ve Polimer Bilimi
Hayvan Bilimi	Gıda Biyokimyası
Hayvan Bilimi ve Yönetimi	Gıda Bilimi
Atmosfer Bilimi	Genetik
Kanatlı Hayvan Bilimleri	İnsan Gelişmesi
Biyokimya ve Moleküler Biyoloji	Hidroloji
Biyolojik Bilimler	Uluslararası Tarımsal Gelişme
Biyoteknoloji	Peyzaj Mimarlığı
Hücre Biyolojisi	Yönetim Ekonomileri
Klinik Beslenme	Mikrobiyoloji
Toplum ve Bölgesel Gelişme	Nörobiyoloji, Fizyoloji ve Davranış
Tarla Bitkileri ve Yönetimi	Beslenme Bilimi
Tasarım	Bitki Biyolojisi
Entomoloji	Toprak ve Su Bilimleri
Çevre Biyolojisi ve Yönetimi	Tekstil ve Giyim
Çevre, Bahçe Bitkileri, Ormancılık	Bağcılık ve Şarapçılık
Çevre Politikası, Analiz, Planlama	Tarımsal İşletmecilik ve Çiftlik Kaynakları
Çevre ve Kaynak Bilimleri	Tarımsal Sistemler ve Çevre
Çevresel Toksikoloji	Yaban Hayatı, Balıkçılık ve Koruma Biyolojisi

Bölümler ve programlar incelendiğinde ise, yine aynı gelişmeler bu düzeyde de dikkati çekmektedir. 30-40 yıl öncesine kadar olmayan veya bir başka bölümün/programın altında bulunan birçok konu, başlıbaşına bir bölüm veya bir eğitim programı olmuştur. Böylece, tarım eğitimi doğasında olan çeşitliliğe kavuşmuştur. Aslında, bu durum tarımsal konuların ne kadar multidisipliner ve zengin olduğunun bir kanıtıdır.

Çizelge 3, 4, 5, 6, 7 ve 8’de görüldüğü üzere klasik bölümlerin yanında “Beslenme”, “Çevresel Toksikoloji”, “Tekstil ve Giyim”, “Biyolojik Sistemler”, “Biyomühendislik” gibi daha çok sayıda yeni bölüm oluşumları ile “Evrime ve Ekoloji”, “Atmosfer Bilimi”, “Biyokimya ve Moleküler Biyoloji”, “İnsan Beslenmesi ve Gıdalar”, “Toplum ve Bölgesel Gelişme”, “Çevre Biyolojisi ve Yönetimi”, “Çevre ve Kaynak Bilimleri”, “Bağcılık ve Şarapçılık”, “Uluslararası Tarımsal Gelişme”, “İçsel Düzenleme ve Dekorasyon”, “Biyolojik Kaynak Araştırmaları”, “Organik Tarım” gibi birçok yeni programlar tarım eğitimi şemsiyesi altında açılmıştır.

Dikkat edilirse, ABD’deki üniversitelerde programlar Kıta Avrupası ülkelerindeki bazı konvansiyonel örneklerde olduğu kadar statik değildir. ABD’deki üniversitelerde mevcut programlar genellikle, akademik gereksinimlere, programlara olan yıllık talep ve koşullara bağlı olarak kalkabilir, içerik veya isimleri değiştirebilir veya tamamen yeni bir program konabilir. Öte yandan, bu konu bugünkü bizim sistemimize göre sadece tek anabilim dalı veya bölüm açısından ele alınırsa, buradaki örneklere göre, önemli bir nokta dikkati çekmektedir.

Bu durumu Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı’nda örnekleyecek olursak, Bahçe Bitkileri eğitiminin kimi üniversitelerde birden fazla anabilim dalı ile birleştirilerek yapıldığını (*Bahçe ve Tarla Bitkileri, Bitki ve Toprak Bilimleri, Bitki Bilimi v.b.*); kimi üniversitelerde ise, birden fazla program oluşturacak biçimde ayrıldığını ve herbirinin eğitiminin ayrı (*Bağcılık ve Şarapçılık, Meyvecilik, Sebzeçilik, Çiçekçilik, Çevresel Bahçe Bitkileri v.b.*) yapıldığı görülür. Bu durum, o üniversitenin bulunduğu bölgenin ekolojik ve endüstriyel özelliklerine; o üniversitede bulunan bu tip programlara öğrencilerin taleplerine ve tabii ki üniversitelerin bu faktörlerin yanında dikkate aldıkları tüm akademik koşullara göre verecekleri özerk kararlarına bağlı olmaktadır.

Çizelge 4. ABD-WVU, “Tarım, Orman ve Tüketici Bilimleri Fakültesi”nin Bölümleri ve Lisans Programları.

BÖLÜMLER (Divisions)	
Bitki ve Toprak Bilimleri	Aile ve Tüketici Bilimleri
Hayvan Bilimleri ve Veteriner Hekimlik	Kaynak Yönetimi
Ormancılık	Disiplinlerarası Programlar
PROGRAMLAR (Majors)	
Bahçe Bitkileri	İçsel Düzenleme ve Dekorasyon
Tarla Bitkileri	Çocuk Gelişmesi ve Aile Çalışmaları
Çevre Koruma	Tekstil ve Giyim
Peyzaj Mimarlığı	İnsan Beslenmesi ve Gıdalar
Temel Bilimler	Rekreasyon, Parklar ve Turizm Kaynakları
Tarım ve Çevre Eğitimi	Tarımsal İşletmecilik ve Kırsal Gelişme
Hayvancılık ve Veteriner Bilimleri	Çevre ve Doğal Kaynaklar Ekonomisi
Biyokimya	Genetik ve Gelişme Biyolojisi;
Orman Kaynakları İdaresi	Reproduktif Fizyoloji
Ahşap Endüstrisi	Yaban Hayatı ve Balıkçılık Kaynakları

Bahçe Bitkileri	Entomoloji
Tarla Bitkileri	Bitki Patolojisi
Hayvan Bilimleri	Gıda Bilimi ve İnsan Beslenmesi
Genetik, Gelişme ve Hücre Biyolojisi	Ekonomi
Ekoloji, Evrim ve Organizmal Biyoloji	İstatistik
-Biyokimya, Biyofizik ve Moleküler Biyoloji	Doğal Kaynaklar Ekolojisi ve Yönetimi
Tarımsal Eğitim ve Çalışmalar	Tarım ve Biyolojik Sistemler Mühendisliği
Sosyoloji	

Çizelge 5. “Iowa State” Üniversitesi “Tarım Fakültesi”nin Bölümleri (Departments).

Çizelge 6. Michigan State Üniversitesi, “Tarım ve Doğal Kaynaklar Fakültesi”nin Bölümleri (Departments).

Bahçe Bitkileri	Tarla Bitkileri ve Toprak Bilimi
Tarımsal Mühendislik	Hayvan Bilimi
Entomoloji	Gıda Bilimi ve İnsan Beslenmesi
Tarım Ekonomisi	Bitki Patolojisi
Park, Rekreasyon ve Turizm Kaynakları	Ormancılık
Bitki Biyolojisi	Balıkçılık ve Yaban Hayatı
Tarım ve Doğal Kaynaklar Eğitim ve İletişim Sistemleri	Kaynak Geliştirme
Ambalajlama	

Çizelge 7. Oregon State Üniversitesi “Tarım Bilimleri Fakültesi”nin Bölümleri (Departments).

Bahçe Bitkileri	Çevre ve Moleküler Toksikoloji
Tarla ve Toprak Bilimi	Biyolojik Kaynak Araştırmaları
Botanik ve Fitopatoloji	Balıkçılık ve Yaban Hayatı
Entomoloji	Yayım ve Haberleşme
Genetik	Tarım ve Kaynak Ekonomisi
İstatistik	Tarımsal Eğitim ve Genel Tarım
Mikrobiyoloji	Çiftlik Kaynakları
Kimya	Hayvan Bilimleri
Gıda Bilimi ve Teknolojisi	Biyolojik Kaynaklar Müh. (Biyo-Mühendislik)

ABD’deki üniversitelerde görülen bu gelişmişlik ve ileri düzeydeki eğitimin temelinde, bu ülkedeki eğitim ve araştırmalardaki kalite çalışmalarının mazisinin oldukça eski olmasıdır. Bu konuda birçok kuruluş (4, 5) yıllardır her alandaki eğitimin geliştirilmesinde büyük çabalar sarfetmektedir.

Çizelge 8. Nebraska Üniversitesi “Tarım Bilimleri ve Doğal Kaynaklar Fakültesi” nin Bölümleri (Departments), Lisans Programları (Majors) ve Alt Programları (Minors).

BÖLÜMLER (Departments)		
Bahçe ve Tarla Bitkileri	Gıda Bilimleri ve Teknoloji	
Biyokimya	Biyolojik Sistemler Mühendisliği	
Biyometri	Tarımsal Liderlik, Eğitim ve İletişim	
Entomoloji	Veteriner ve Biyomedikal Bilimler	
Bitki Patolojisi	Hayvancılık Bilimleri	
Doğal Kaynaklar Bilimleri	Tarım Ekonomisi	
LİSANS PROGRAMLARI VE ALT PROGRAMLARI (Majors-Minors)		
Tarım Bilimleri	Doğal Kaynaklar	Alt Programlar*
Bahçe Bitkileri	Toprak Bilimi	Böcek Bilimi
Tarla Bitkileri	Su Bilimi	Peyzaj Mimarisi
Hayvancılık Bilimleri	Çevresel Çalışmalar	Liderlik ve İletişim
Bitki Koruma	Çayır-Mera Sistemleri	Toplum Ekonomisi ve Sosyal Dinamikler
Biyokimya	Balıkçılık ve Yaban Hayatı	
Veterinerlik ve Biyomedikal Bilimler	Doğal Kaynaklar ve Çevre Ekonomisi	Entegre Zararlı Mücadelesi
Değiştirilmiş Tarımsal Çalışmalar	Entegre Doğal Kaynaklar Yönetimi	Uluslararası Tarım ve Doğal Kaynaklar
Mekanik Sistemler Yönetimi	Çiftlikler ve Ekosistemleri	İlgili Programlar
Tarımsal Eğitim		Tarımsal Mühendislik
Gıda Bilimi ve Teknolojisi		Biyolojik Sistemler Mühendisliği
Tarımsal Ekonomi		
Tarım İşletmeciliği		
Tarımsal Gazetecilik	*)Yandaki programlar, birbirine alt program olabilmekte ve ayrıca yukarıdaki programlar alt program olarak açılabilir.	
Çiftlik Hayvanları Sistemi		
Veterinerlik Teknolojisi		

3.2. Bazı Avrupa ve İsrail Üniversitelerinde Tarım Eğitimi Örnekleri

Avrupa ülkelerinde tarım eğitimi sistemleri özellikle geçen yüzyıl içinde çok farklılıklar ortaya koymuştur. Burada bu ülkelerin önceki durumları ve geçirdikleri evrelerin incelenmesi yerine, mevcut durumlarına ilişkin farklılıklarını ve AB konsepti içinde tarım eğitimine olan yaklaşımlarını kendi bakış açıları ile açıklamak yararlı olacaktır.

Avrupa ülkelerindeki üniversitelerden seçilen örneklere ilişkin fakülte, bölüm ve program örnekleri Çizelge 9, 10, 11, 12, 13, 14 ve 15'te görülmektedir. Burada verilen örneklerdeki tarım eğitimi içerikleri ve organizasyonu bu kurumların bir kaç sene önceki durumları ile mukayese edilince çok daha farklı ve gelişmiş olarak görülmektedir. Bu konuda AB ülkelerinin eğitim ve araştırmalarda kalite değerlendirilmesine dönük alınan kararların ve AB ülkelerindeki yükseköğretim konsepti birliğinin büyük etkisi olmuştur. Ortak olarak dikkati çeken nokta, tarım eğitimi yapan tüm üniversitelerde çağın gereklerine göre eğitimin yönlendirildiği ve yeniliklerin süratle uygulamaya konduğudur.

Ülkeler itibariyle, tarım eğitimindeki değişim süreci başlangıçta farklı yaklaşımlarda ortaya çıkmıştır. Örneğin, İtalyanlar, tarım eğitiminin entegrasyonunda, şimdiye kadar AB ülkelerinde görülen heterojen eğitim sistemlerinin, daha iyi organize olmuş; diplomalarda ve verilen derecelerde benzer; devamlı geliştirilen bir eğitim ile verilen derslerde ve içeriklerinde kabul edilebilir niteliklerin olduğu bir sisteme dönüşmesini daha uygun olarak görmekteyiz. Keza, bu konuda ilk ve orta öğretim yapısının da dikkate alınmasını önermektedirler. Aynı şekilde, AB içinde tarım eğitiminde kurumsal yönden adaptasyon ve entegrasyon kapsamında, yükseköğretimdeki kayıt sistemi, derslerin içerik ve yapısı, derslerin verilmiş şekli ve etkinliği, derslere olan devam, eğitimde teorik ve uygulamalı bölümlerin en verimli şekilde tespiti, sınavların şekli ve kalitesi ile derecelendirmeye olan katkısı gibi birçok hususta birlik sağlanmasının gerekliliğine dikkat çekilmektedir (6, 9).

İngiltere'de tarım eğitimi esas itibariyle, hem tek başına bir fakülte içinde (College) ve hem de üniversiteler bünyesinde açılan tarımsal programların sorumlu departmanlar tarafından yürütülmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, tarımsal programlar mutlak bir Ziraat Fakültesi şemsiyesi altında değildir ve her üniversitede de çok farklı bir program söz konusu olmaktadır (Çizelge 1). Örneğin, "The Royal Agricultural College (Cirencester)" veya "The Welsh Agricultural College (Aberystwyth)" gibi Ziraat Fakülteleri'nin yanında; Nottingham, Reading, Leeds Üniversiteleri'ndeki "Uygulamalı Biyoloji" ve "Biyoteknoloji" departmanlarında; Edinburgh Üniversitesi'nde "Ekolojik Bilimler" ve "Çevresel Bilimler" departmanlarında; Newcastle Üniversitesi'nde "Doğal Kaynaklar" ve "Kırsal Kaynak İdaresi" departmanlarında tarım eğitimi verilmektedir (15). İngiltere'deki tarım eğitiminde bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Özellikle 1992 yükseköğretim reformundan sonra bu programlar içinde çok daha sofistike konulara girilmekte ve sürekli olarak yeniliklerin eğitime yansıtılmasına dikkat edilmektedir (9).

Çizelge 9. Danimarka Kraliyet Veteriner ve Tarım Üniversitesi

Genel Tarım Bilimleri	Bahçe Bitkileri
Tarım Ekonomisi	Çevre Kimyası
Peyzaj Mimarlığı	Gıda Bilimi ve Teknolojisi
Peyzaj Yönetimi	İnsan Beslenmesi
Ormanlık	Veteriner Hekimlik

Çizelge 10. Atina Tarım Üniversitesi

Bahçe ve Tarla Bitkileri (Ürün Bilimi)	Hayvan Bilimleri ve Üretimi
Tarımsal Biyoteknoloji	Tarım Ekonomisi
Fen Bilimleri	Gıda Bilimi ve Teknolojisi
Arazi Islahı ve Tarımsal Mühendislik	

Gerek kaliteli bir tarım eğitimi için, gerek AB'nin ruh ve kavramına uygun olarak Avrupa'daki tarımsal eğitimde radikal değişikliklere gitmek gerektiğini açıklayan Speedy (14), bu konuda "ileri biyolojik bilimlerin; ekoloji ve çevre bilimlerinin; sosyolojideki multidisipliner konuların; ekonomi, etik ve politik bilimlerin" karşılıklı etkileşimlerinden de yararlanılacağını belirtmektedir.

Danimarka, Norveç ve Atina Tarım Üniversitelerinde tarım eğitimi oldukça zengin bir yapı göstermektedir. Bu durum, aslında tarımsal eğitimin bu üniversitelerde başlıbaşına tek ana eğitim konusu olmasından ileri gelmektedir. Buralardaki tarım eğitiminde de son yıllarda yapılan yenilikler, özellikle yeni eğitim ve meslek alanlarına verilen önem açılarındadır, dikkat çekicidir.

Çizelge 11. "Norveç Tarım Üniversitesi"nin Bölüm ve Programları

Hayvancılık Bilimi	Bahçe Kültürleri ve Ürün Bilimi
Gıda Bilimi	Arazi Kullanma ve Peyzaj Planlama
Ziraat Mühendisliği	Ormancılık Bilimleri
Toprak ve Su Bilimleri	Ekonomik ve Sosyal Bilimler
Harita Bilimi	Matematik Bilimler
Biyoloji ve Doğayı Koruma	Kimya ve Biyoteknoloji

Almanya'daki tarım eğitiminin durumu ise, bize pek yabancı değildir; ancak diğer ülkelerden ise farklıdır. Bu ülkede 11 Ziraat Fakültesi'nin hepsi üniversiteler bünyesinde münferit fakülteler şeklindedir. Burada diğer kimi ülkelerde olduğu gibi, "Ormancılık" ve "Veteriner Hekimliği" ile ilgili programlar Ziraat Fakülteleri'nin içinde değildir. Bu ülkedeki tarım eğitiminin genel yapısı ve içeriği hemen hemen 11 Fakültede de aynı karakteri göstermektedir. (13). Bu durum, daha önce de belirtildiği gibi, bizdeki tarım eğitiminin içerik, yapı ve yaklaşımının orijini'dir. Ancak, son gelişmeler itibarıyla, aslen tutucu karakterde olan Alman üniversiteleri, birçok yönden, yeniden yapılanmayla ilgili çalışmalarına hız vermişlerdir. Örneğin, lisans programları çeşitlendirilmiş ve artırılmış; doktora öncesi yüksek lisans (master) derecesi programları açılmış; İngilizce öğretim olanakları sağlanmış; akreditasyona (8, 10) esas olacak şekilde yeni dersler konmuş ve mevcut derslerin içerikleri gözden geçirilmiş ve çağın gerektirdiği yenilikler uygulamaya konulmuştur (Çizelge 12, 13, 14) (3, 9).

Çizelge 12. Göttingen Üniversitesi “Tarım Bilimleri Fakültesi”nin Bölümleri (Institut)

Tarla Bitkileri ve Bitki Islahı	Hayvan Islahı ve Genetik
Tarım Teknolojisi	Toprak Bilimi
Tarım Ekonomisi	Tarım Hukuku
Bitki Koruma ve Fitopatoloji	Hayvan Fizyolojisi ve Hayvan Besleme
Veteriner Hekimlik	Ekonomi ve Sosyal Tarih
Tarımsal Ekoloji	Tropik ve Subtropik Bitki ve Hayvan Üretimi
Kırsal Kalkınma	Tarımsal Kimya

Çizelge 13. Bonn Üniversitesi, Tarım Fakültesi, Almanya

[“Tarım Bilimleri; Beslenme ve Ev Ekonomisi; Jeodezi Bilimi; Gıda Bilimi” Alanlarında Aşağıdaki Programların (Institute/Bölümlere) Eğitimi Veriliyor]	
Meyvecilik ve Sebzeçilik	Tarımsal Makinalar
Bitki Yetiştirme	Kültürteknik ve Arazi Düzenleme
Tarımsal Botanik	Kartografi ve Jeo-informasyon
Organik Tarım	Fotogrametri
Bitki Hastalıkları	Teoritik Jeodezi
Toprak Bilimi	Tarımsal Zooloji ve Arıcılık
Gıda Teknolojisi	Hayvan Besleme
Beslenme Bilimi	Hayvan Yetiştirme Bilimi
Gıda Bilimi ve Gıda Kimyası	Tarımsal İşletme
Tarım Politikası, Pazar Araştırması ve İktisat Sosyolojisi	Ev Hayvanlarının Anatomisi, Fizyolojisi ve Hijyeni

Çizelge. 14. Kassel Üniversitesi “Ekolojik Tarım Bilimleri Fakültesi”nin programları (Fachgruppe)

Toprak ve Bitkisel Üretim Bilimleri	Toprak Biyolojisi ve Bitki Besleme	Toprak Bilimi
	Ekolojik Bitkisel Üretim ve Tarım	Tarımsal Biyolojik Çeşitlilik
	Tropik ve Subtropikte Tarla Tarımı	Tarla Bitkileri ve Üretimi
	Tarımsal Kimya ve Bitki Besleme	Yem Bitkileri ve Çayır Ekolojisi
	Tropik ve Subtropik Tarım Tekniği	Ekolojik Bitki Koruma
Hayvan Bilimleri	Hayvan Besleme ve Hayvan Sağlığı	Hayvan Islahı
	Yararlı Hayvanlar Bakım ve Yetiştiriciliği	Uluslararası Yararlı Hayvanlar Islahı ve Bakımı
Ekonomi ve Sosyal Bilimler	Tarım Ekonomisi	Tarımsal Pazar Eğitimi
	Gıda ve Tarım Ürünleri Pazarlaması	Kalkınma ve Tarım Politikası
	Arazi Kullanımı ve Bölgesel Tarım Politikası	
Gıda ve Çevre Bilimleri	Ekolojik Gıda Kalitesi ve Beslenme Kültürü	Atık Ekonomisi ve Değerlendirme
	Tarımsal Ekoloji ve Çevre Koruma	Su Ekolojisi ve Geliştirme
	Çevre Kimyası	

Çizelge 15. Hebrew Üniversitesi, Tarım Fakültesi, Kudüs, İsrail

Bahçe Bitkileri, Tarım ve Pazarlama	Genel Ziraat Bilimleri
Sera Tarımı	Evcil ve Beslenme Hayvanları
Bitki Bilimleri	Gıda Teknolojisi
Tarım ve Çevre	Otel İdaresi
Biyoteknoloji	

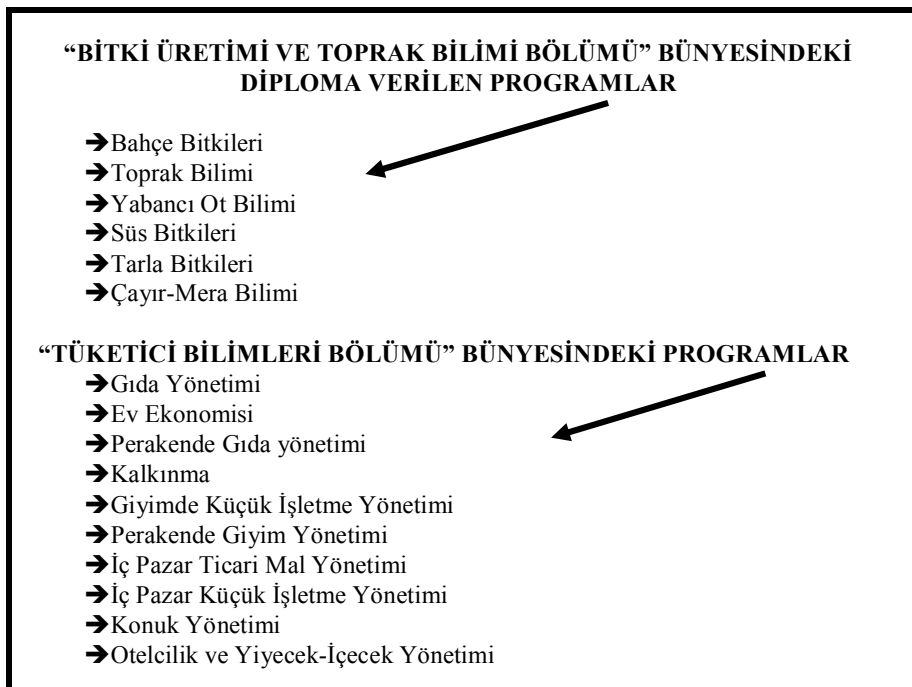
İspanya’da tarım eğitimi, iki kademeli ve iki opsiyonlu olarak yapılmaktadır. 1. opsiyonda önce 3 yıllık eğitimden sonra “Ingeniero Técnico (IT)” ünvanına; bundan 2 yıl sonra ise (tamamı 5 yıl) “Ingeniero Superior (IS)” derecesine sahip olunmaktadır. 2. opsiyonda ise, 5 yıllık bir eğitim sonrası doğrudan “Ingeniero Superior (IS)” derecesine ulaşılabilir (Rallo 1994). AB ülkeleri arasındaki tarım eğitimi entegrasyonunda ilk ele alınması gerekli konunun “bilinguism”den, yani “iki dilden”, geçtiğinin altını çizen Rallo (14), akademik yönden eşitliklerin ve benzerliklerin gerçekleştirilmesinin zaruretini bildirmekte; kaliteli eğitimi sağlayacak tarzda oluşturulacak bu birliktelikteki olması gerekli katı kuralların, ortaya konacak farklı programların gelişmesini engellemeyecek biçimde uygulanması ve bu hususta kurumların belli bir hareket kabiliyetinin olması gerektiğini belirtmektedir.

İsrail’deki tarım eğitimi daha çok anglosakson ekolüne yakındır. Bu ülkedeki tarım eğitiminde gerek eğitim şekli, gerek eğitim programları oldukça gelişmiştir. Özellikle yapılan bilimsel araştırmaların eğitimle ve sanayi ile entegre edilmesi; tarım eğitiminden beklenen kaliteli iş gücü üretimini olumlu olarak yönlendirmektedir. Eğitimde ülkenin ekolojik koşullarındaki güçlüklerin aşılması konularına özel önem verilmektedir.

3.3. Afrika'daki Bazı Ülkelerin Üniversitelerinde Tarım Eğitimi

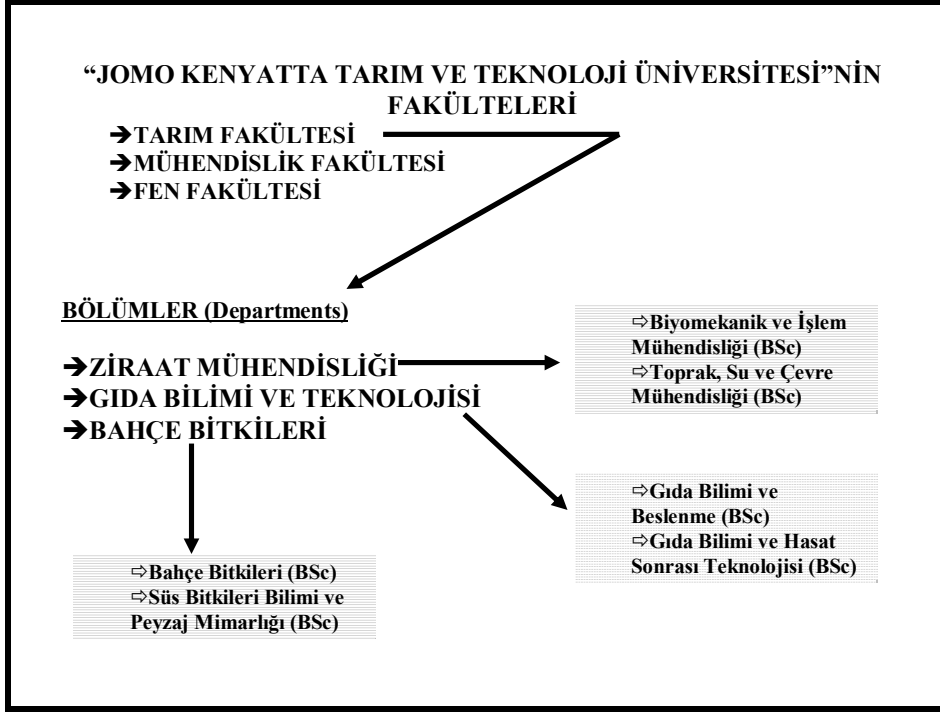
Afrika ülkelerinin bir çoğundaki tarımsal eğitim, daha önce bağlı oldukları ve/veya hala bağlılıkları süren gelişmiş ülkelerin yol göstericiliğinde ve daha çok orta düzeyde kırsal kalkınma amacına hizmet etmektedir. Bu bölgeden üniversiter düzeyde tarımsal eğitimi öne çıkan 2 ülke olarak "Güney Afrika Cumhuriyeti" ile "Kenya" örnek alınmıştır. Aşağıda yapıları ve eğitim organizasyonları kısaca özetlenmiş olan bu üniversitelerdeki tarımsal eğitimde, gelişmiş ülkelerdeki modellerin benzer durumları görülmekte; özellikle ülkenin ekolojik ve ekonomik koşulları dikkate alınarak eğitim programlarının yönlendiği açıkça anlaşılmaktadır.

Afrika'dan örnek olarak verilen Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki "Pretoria Üniversitesi"nde tarım eğitimi "Fen ve Tarımsal Bilimler Fakültesi"nde yapılmaktadır. Fakülte bünyesinde 4 okul vardır. Bunların içinde özellikle "Tarım ve Gıda Bilimleri Okulu" tarıma dönük bölüm ve programları ile dikkati çekmektedir (Şekil 1). Bu okulda 6 bölüm bünyesinde verilen tarım eğitiminin programlarına örnek olarak da "Bitki Üretimi ve Toprak Bilimi" ile "Tüketici Bilimleri" bölümlerindeki programlar verilmiştir. Burada birçok klasik konu dışında dikkati önemli bir nokta; henüz bizde benimsenmemiş olan "Tüketici Bilimleri" gibi bir bölümün ve bu bölüm içindeki yeni meslekleri oluşturan programların olduğudur.

Şekil 1. Güney Afrika “Pretoria Üniversitesi” bünyesinde tarım eğitimi organizasyonu.

Afrika'dan örnek olarak seçilen ikinci ülke ise Kenya'dır. Bu ülkedeki üniversiter tarım eğitimi açısından dikkati çeken kurum “**Jomo Kenyatta Tarım ve Teknoloji Üniversitesi**”dir. Buradaki tarım eğitiminin organizasyonu da aşağıdaki Şekil 2’de görülmektedir.

Şekil 2. “Jomo Kenyatta Tarım ve Teknoloji Üniversitesi” bünyesinde tarım eğitimi organizasyonu.

Şekil 2’nin incelenmesinden de görüleceği üzere, üniversite bünyesinde 3 fakülte vardır ve tarımsal eğitim programları ilgileri itibariyle bu üç fakülte bünyesinde de yer almaktadır. Ancak bunların içinde “Tarım Fakültesi” konsept olarak tarımsal eğitimin en büyük kısmını yüklenmiştir. Burada dikkati çeken nokta ise, henüz Türkiye’de açılmamış olan “Biyomekanik ve İşlem Mühendisliği” gibi yeni bazı eğitim alanlarının fakülte bünyesinde yer almış olmasıdır. Ayrıca, mevcut programların birbirleriyle uyuşur disiplinleri birarada içermesi de ayrı bir olumlu özellik olarak dikkati çekmektedir (“Toprak, Su ve Çevre Mühendisliği”, Gıda Bilimi ve Beslenme”, Gıda Bilimi ve Hasat Sonrası Teknolojisi” gibi).

3.4. Japonya’daki Bazı Üniversitelerde Tarım Eğitimi

Japonya da ABD gibi üniversite zengini bir ülkedir. Ülkenin hemen her köşesinde çok sayıda bulunan üniversitelerin bünyesinde tarımın değişik alanlarında eğitim verilmektedir. Bu ülkede de, daha önce belirtildiği gibi, tarım eğitimi için tarım üniversiteleri bulunduğu gibi, bir üniversite bünyesinde bulunan tarım fakültesinde veya başka bir fakülte bünyesinde de tarım eğitimi yapılan programlar vardır. Burada örnek olarak Kyoto, Hokkaido, Hiroshima, Chiba Üniversitelerindeki tarım eğitim programlarından örnekler verilmiştir (Çizelge 16, 17, 18, 19).

Çizelge 16. Kyoto Üniversitesi, Tarım Fakültesi, Japonya

Gıda ve Çevre Ekonomisi	Biyolojik Kaynaklar Bilimi
Gıda Bilimi ve Biyoteknoloji	Uygulamalı Yaşam Bilimleri
Orman ve Biyolojik Materyal Bilimi	Tarım ve Çevre Mühendisliği

Çizelge 17. Hokkaido Üniversitesi “Tarım Fakültesi”nin Bölümleri

Tarım Ekonomisi	Hayvan Bilimi
Tarımsal Mühendislik	Orman Bilimi
Biyolojik Bilimler ve Kimya	Tarımsal Biyoloji ve Biyolojik Kaynaklar
Uygulamalı Biyoloji	
Düşük Sıcaklık Stresi Araştırma ve Eğitim Merkezi	

Çizelge 18. Hiroshima Üniversitesi “Uygulamalı Biyolojik Bilimler Fakültesi”nin Bölümleri

Hayvancılık Bilimi	Gıda Bilimi ve Teknolojisi
Ekolojik Bilimler	Balıkçılık Bilimi
Uygulamalı Moleküler ve Hücre Biyolojisi	

Çizelge 19. Chiba Üniversitesi “Bahçe Bitkileri Fakültesi”nin Bölümleri

Biyolojik Üretim Bilimleri	Çevre Bilimi ve Peyzaj Mimarisi
Bahçe Bitkileri Ekonomisi	Pratik Bahçecilik

Yukarıdaki çizelgelerde de görüldüğü gibi, tarım eğitiminin organizasyonunda düşünülen “Biyolojik Kaynaklar Bilimi Bölümü”, “Uygulamalı Yaşam Bilimleri Bölümü”, “Ekolojik Bilimler Bölümü”, “Uygulamalı Moleküler ve Hücre Biyolojisi Bölümü”, “Biyolojik Üretim Bilimleri Bölümü” gibi hem çok disiplinli ve çok materyalli; ve hem de sofistike yaklaşımlı alternatifler tarım eğitiminde gençler için oldukça yararlı ve geleceğe yönelik teknoloji öngörüsü içeren olanaklar sunmaktadır.

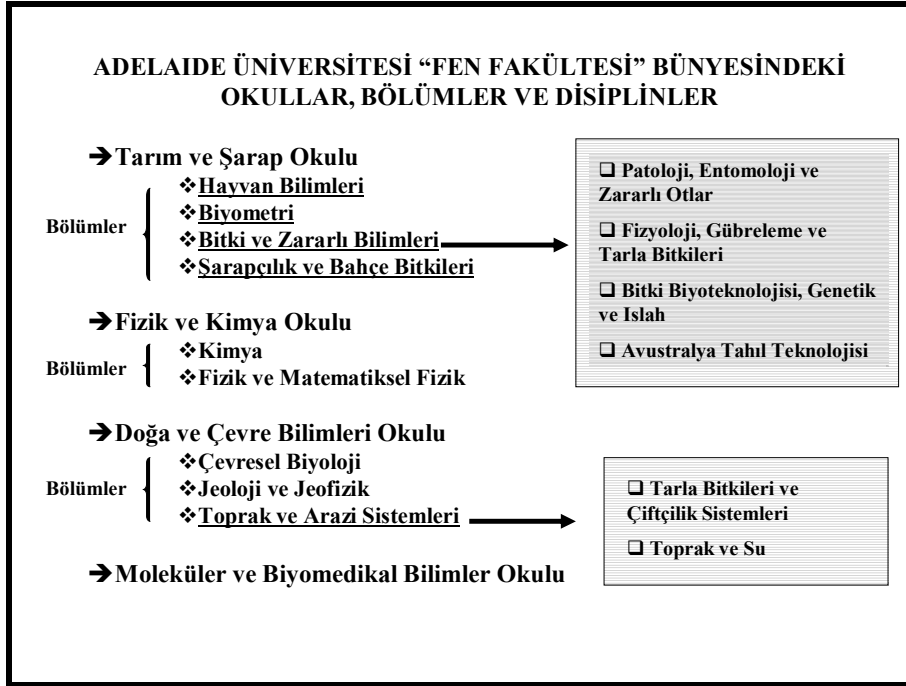
Japonya’daki tarım eğitiminde dikkati çeken bir diğer önemli konu ise, diğer gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, güncelleştirilmiş eğitim programlarının yanında farklı olarak, sadece belirli konuları ele alan ve bu konular üzerinde daha derinlemesine eğitim veren kurumların da bulunmasıdır (Örneğin Chiba Üniversitesi’nde sadece “Bahçe Bitkileri” konusunda bir fakültenin faaliyet göstermesi; Hokkaido Üniversitesi’nde “Düşük Sıcaklık Stresi” ile ilgili ileri düzeyde eğitim veren akademik bir merkezin bulunması gibi).

3.5. Avustralya’daki Bazı Üniversitelerde Tarım Eğitimi

Tarımda ciddi potansiyeli, alternatifleri ve iddiası olan Avustralya’da tarım eğitimi oldukça gelişmiştir. Bu ülkede, uygulanan tarımsal yükseköğretimde öğrencilere çok çeşitli alternatifler içeren programlar sunulmaktadır. Burada iki farklı eyalette bulunan üniversitelerdeki iki farklı tarım eğitimi organizasyonu örnek olarak verilmiştir.

Çizelge 4 ve 5’de açıklanan “Adelaide Üniversitesi” bünyesinde tarım eğitimi, “Fen Fakültesi”ne bağlı “Tarım ve Şarap Okulu” ile, “Doğa ve Çevre Bilimleri Okulu”nda yapılmaktadır. Çizelge 6’de açıklanan “Western Avustralya Üniversitesi” bünyesindeki tarım eğitimi ise, “Doğa ve Tarımsal Bilimler Fakültesi”ne bağlı “Tarım ve Kaynak Ekonomisi”,

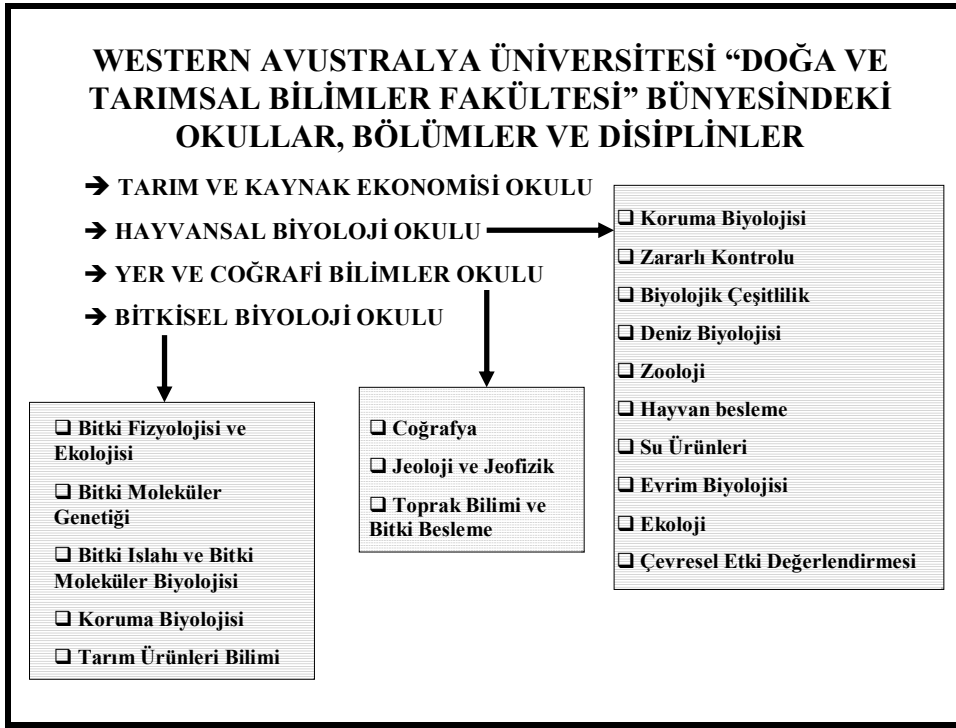
“Hayvansal Biyoloji”, “Yer ve Coğrafi Bilimler” ile “Bitkisel Biyoloji” Okullarında yapılmaktadır. Farklı isimlerdeki fakültelerin ve okulların bünyesinde yapılan tarımsal eğitimde ele alınan konular ve programlar oldukça gelişmiş ve çeşitlidir. Bazı programlar, diğer bazı programlar ile birleştirilmiş ve daha verimli, çağa daha uygun hale getirilmiştir.

Şekil 3. “Adelaide Üniversitesi, Fen Fakültesi” bünyesinde tarım eğitimi organizasyonu.

Şekil 4. “Adelaide Üniversitesi, Fen Fakültesi, Tarım ve şarap Okulu” bünyesindeki programlar.

Şekil 5. “Western Avustralya Üniversitesi, Doğa ve Tarımsal Bilimler Fakültesi” bünyesindeki bölümler ve programlar.

Buradaki tarımsal eğitimde dikkat çeken önemli noktalar, üniversitenin bulunduğu bölgenin özelliğine ve ülkenin ihtiyacına göre bölüm ve disiplinlerin açılmasıdır. Adelaide Üniversitesindeki “Şarapçılık ve Bahçe Bitkileri Bölümü”; “Avustralya Tahıl Teknolojisi” çalışma alanı ve “Şarapçılık” programları bunlara örnektir. Avustralya üniversitelerinde lisans düzeyindeki tarım eğitimi, diğer benzerlerinde olduğu gibi, kredi doldurma esasına göre 3-4 sene içinde; ön lisans diploması ise 2 yılda tamamlanabilmektedir.

4. LİSANS DÜZEYİNDEKİ TARIM EĞİTİMİNİN SÜRESİ VE DERS YÜKÜ

Genel olarak çeşitli ülkelerde ve üniversitelerde yapılan “lisans” düzeyindeki tarım eğitimi için gerekli süre 4 yıl olarak görülmektedir. Ancak yukarıdaki bölümlerde de yer yer açıklandığı gibi, özellikle kredi sistemini uygulayan birçok ülkede bu süre kredinin tamamlanmasına bağlı olarak 3 yıl da sürebilmektedir. Keza, bir öğrenci, bir programın yanında ikinci veya üçüncü programı bitirme şansına da sahiptir. Aynı şekilde öğrenci, “tam zamanlı” (fulltime) veya “yarı zamanlı” (part time) olarak öğrenimini sürdürebilmektedir.

Burada esas olan öğrencinin bulunduğu programı tamamlaması için gerekli olan toplam kredi saat tutarındaki derslerden başarılı olmasıdır. Bu konuda birçok ülkenin kabul ettiği toplam kredi saat, eğitim-öğretim programının özelliğine göre ufak tefek değişiklikler gösterse de, 120-150 arasında kalmaktadır. Bu konuda değişik ülkelerdeki bazı örnekler, aşağıdaki Çizelge 20’de verilmiştir.

Çizelge 20. Bazı üniversitelerde lisans düzeyindeki tarım eğitiminde gerekli toplam kredi miktar

E Ğ İ T İ M K U R U M U	T O P L A M K R E D İ (~)
OREGON STATE ÜNİV., TARIM BİL. FAK.	135
OKLAHOMA STATE ÜNİV., TARIM BİL. VE DOĞAL KAYNAKLAR FAK.	130
IOWA STATE ÜNİV., TARIM BİL. FAK.	128-133
NEBRASKA ÜNİV., TARIM BİL. VE DOĞAL KAYNAKLAR FAK.	128
NORTH CAROLİNA TARIM VE YAŞAM BİLİMLERİ FAK.	128
HANNOVER UNİV.,	120-150
BEN GURİON UNİV., “DOĞA BİLİMLERİ” VE “MÜHENDİSLİK BİLİMLERİ” FAKÜLTELERİ	123
KYOTO ÜNİV., ZİRAAT FAK.	132

5. TARIM EĞİTİMİ AÇISINDAN AB ÜLKELERİNDEKİ BAZI GELİŞMELER

Avrupa’da tarım eğitiminin entegrasyonu ve iyileştirilmesi açısından AB konsepti içinde ilk toplantı, Sorbon ve Bologna Deklarasyonları’ndan yaklaşık 5 yıl kadar önce, 27-29 Ekim 1993 tarihinde Bologna Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nde İtalya’nın öncülüğünde yapılmıştır. Bu toplantıya katılan Birlik üyesi ülkelerin ziraat fakülteleri temsilcileri, kendi ülkelerindeki tarım eğitimi ile ilgili yapısal ve teknik bilgiler vermişler; aradaki benzerlikleri, farkları ve entegrasyon programlarını açıklamışlardır (2). Bu toplantıdaki tartışmalarda, AB ülkeleri arasında tarım eğitiminin entegrasyonu için özellikle üç kriterin temel alınması gerektiği belirtilmektedir (7):

- Bölgesel işgücü pazarının ihtiyacı dikkate alınarak ve en uygun kalite yönetimi ile entegre programlar ortaya konmalıdır;
- Bu programlar aynı zamanda uluslararası ileri düzeydeki kariyere de olanak sağlamalıdır;
- Öğrencilere kurumlararası hareket kabiliyeti ve karşılıklı değişim olanakları sağlanmalıdır.

Bu üç hususun gerçekleştirilmesi için ise, her ülkede aşağıdaki hususların analiz edilmesi ve AB oluşumundaki entegrasyon için hazırlanması gerekmektedir. Bunlar (7):

- Ülkelerin tarım sistemlerinin ve işgücü ihtiyaçlarının objektif olarak tespiti (burada arazi kullanımından, ziraat fakültesi mezunlarının nerede çalıştıklarına kadar bütün hususlar);
- Lisans programlarının yapısı ve aradaki benzerlik ile farklılıkların tespiti (özellikle eğitim süresi, şekli, üniversiteye giriş, mezuniyet sonrası verilen derece ve ünvanlar vb. hususlar);
- Eğitim ve araştırmalardaki kalitenin belirlenmesi ve akreditasyon için gerekli şartların sağlanması;
- İlerde her yönü ile tam olarak oluşacak AB’nin hedef ve amaçlarına uygun bir iletişim için “lisan” faktörünün dikkate alınması, herhangi bir değişim veya hareketlilikte problem olmaktan çıkarılması;
- Entegrasyon politikasına uygun olarak her türlü iletişimin, bilgi alışverişinin ve ilişkisinin anlamına uygun olarak gerçekleştirilme olanaklarının sağlanmasıdır.

Diğer taraftan, değişik ülkelerdeki eğitim sistemleri arasında kredili sistemin, AB ülkeleri içinde yayılma eğilimi göstermesi de bu sistemin daha verimli ve etkili olmasındandır. **Kredili sisteme dayalı lisans programlarında** öğrencilerin programı tamamlama süresi, gösterdikleri performansa bağlıdır. Böyle bir sistemde öğrenciler eğitimini almak istedikleri programları, aldıkları ve/veya seçtikleri derslerle kendi isteklerine göre belirlemektedirler. Başarılı öğrenciler, kayıtlı oldukları programı normal sürelerinden daha kısa sürede tamamlayabildikleri gibi, ikinci bir programı da fark derslerini alarak bitirebilirler (3, 4, 8). Keza, bu sistemde öğrenciler öğrenimlerine yarı zamanlı olarak da devam ederler ve bu durumda eğitim süreleri normalden daha uzun olabilir. Bu açıklanan özellikleri itibariyle, kredili sistemlerde programlara bağlı olarak öğrencilerin eğitim sürelerini yıl veya dönem olarak belirlemek yerine; o programın tamamlanması için gerekli olan toplam kredi miktarının belirtilmesi daha gerçekçidir. Özellikle, yaşam koşulları itibariyle, birçok ülkede öğrencilerin bir taraftan çalışıp; bir taraftan eğitimlerine devam etme istekleri doğrultusunda yarı zamanlı statüdeki olanakların artması ve böylece yaşam boyu öğrenimin devam etmesi gittikçe önem kazanmıştır. Dolayısıyla, yükseköğretimin yeniden yapılanmasının tartışıldığı birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de kredili eğitim sisteminin benimsenmesi, AB'ye entegrasyonda atılacak önemli adımlardan birini oluşturacaktır (8, 9).

- **Genelleştirilmiş bir “Avrupa Kredi Sistemi”;**
 - **Verilecek diplomalar için ortak, ancak esnek yapıya sahip koşulların belirlenmesi;**
 - **Kalite güvencesi ve değerlendirilmesi;**
 - **Yeni öğrenme olanaklarının Avrupalıların hizmetine sunulması;**
- gibi hususlardır (4).

Yukarıda açıklanan gerek AB ve gerekse Dünya'nın diğer ülkelerindeki bu gelişmelere paralel olarak, eski doğu bloku ülkelerinde de önemli değişiklikler olmaktadır. Bu konudaki en çarpıcı örnek Ukrayna olarak verilebilir. Ukrayna'da 10 üniversite, 6 akademi, 4 enstitü, 16 fakülte ve 96 teknik okul olmak üzere toplam 132 kurumda tarımsal yükseköğretim yapılmaktadır. Toplam öğrenci sayısı yaklaşık 190 000 civarındadır. Tarım eğitimi verilen tüm bu yükseköğretim kurumları içinde en büyüğü 18 000 öğrencisi ile “Ukrayna Ulusal Tarım Üniversitesi”dir. Burada “Tarımsal Biyoloji”, “Tarım Mühendisliği”, “Tarım İşletmeciliği”, “Ormancılık”, “Balıkçılık”, “Veteriner Hekimlik”, “Tarımsal Ekoloji”, “Arazi Kullanım ve İşletmesi”, “Bitki Koruma” gibi temel konular yanında, günün koşullarına göre yeni bir çok alanda lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim verilmektedir. Tarım eğitimindeki reform çalışmalarında ABD ve Avrupa'daki önemli uluslararası kuruluşlarla ve üniversitelerle temasa geçilmiş, bu ülkelere çok sayıda öğretim üyesi ve öğrenci gönderilmiştir. Buralardaki eğitim sistemleri araştırılmış ve Ukrayna'daki eğitim sisteminin iyileştirilmesi için gerekli her konu dikkate alınmıştır. Özellikle müfredatlar, yeni ders konuları ve ders kitapları dikkate alınarak, geliştirilmiş ve değiştirilmiştir. Bu konularda özellikle ABD'deki Iowa ve Minnesota Üniversiteleri ile Almanya ve Belçika'daki üniversitelerin çok yararlı etkilerinin olduğu görülmektedir. “Ukrayna Ulusal Tarım Üniversitesi”nin bu çalışmaları, ülkenin “Demir Perde” ülkesi kimliğinden çıktıktan sonra, batı ile entegrasyona geçmek üzere stratejik yönden 6 aşamalı reform çalışmalarının uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir (12).

6. DÜNYA'DAKİ GELİŞMELER PARALELİNDE TÜRKİYE'DE ÇAĞDAŞ TARIM EĞİTİMİ AÇISINDAN DİKKATE ALINMASI GEREKLİ NOKTALAR

Yukarıda açıklanan farklı ülkelerdeki tarım eğitimi örneklerinde görüldüğü gibi, gerçekten de tarım eğitiminin son derece doğurgan bir yapısı vardır. Bu durum tarımsal eğitimin en önemli özelliği ve avantajı olarak görülmelidir. Türkiye'nin halen izlediği tarım eğitimi sistem ve programlarının ciddi biçimde değişmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda dünya'daki gelişmelere paralel olarak radikal denebilecek önlemler alınmalı ve tarım eğitiminin zengin perspektifi ortaya konmalıdır. Bu bağlamda, tarımın multidisipliner karakterinin sonucu, geniş bir yelpaze içindeki tarımsal nitelikli mesleklere sahip çıkan eğitim sistemlerinin geliştirilmesi gerekir. Tüm yukarıdaki bölümlerde açıklanan hususlar dikkate alınır, özet ve somut olarak, Türkiye'nin tarım eğitiminde aşağıdaki hususların ilgili kurumlarca dikkate alınması kaçınılmazdır.

- Statik tarım eğitiminin terk edilmesi, halen uygulamaya konan sistemin derhal değiştirilmesi, çok sayıda mesleki alternatif oluşturacak şekilde bilimsel ve teknolojik ilerlemeler dikkate alınarak, yeni bölüm ve programların açılması;

- Gelişmiş Batı Ülkeleri ile AB ülkelerindeki lisans programlarının fakülteler ve ilgili birimler tarafından iyice incelenmesi, aradaki benzerlik ile farklılıkların saptanması;
- Tarım eğitiminin yapılacağı fakültelerin isimlerinin sadece “Ziraat Fakültesi” olması gibi bir zorunluluğun çağdaş yükseköğretimde olmadığı; bilakis ekolojiye, akademik ihtiyaçlara ve o konudaki eğitime olan talebe bağlı olarak, farklı isimler altındaki fakültelerde de ilgili bölüm ve eğitim programlarının açılabilmesinin kabul edilmesi ve bu konuda her üniversitenin kendi koşullarına göre özerk olarak karar vermesi;
- Tamamlanan eğitim programına bağlı olarak verilecek ünvanlarda tutucu davranılmaması;
- Her ziraat fakültesinde aynı bölüm ve programların açılması gibi bir zorunluluğun olmadığı kabul edilmesi ve bu konuda üniversitelerin esnek davranmasının sağlanması;
- Bölüm ve programlar açılırken, ülkemizde çok sık rastlanan “Benim Bölümüm Burada Şarttır” yaklaşımından vaz geçilmesi, rasyonel ve gerçekçi hareket edilmesi;
- Kredili eğitim sisteminin temel alınması;
- Lisans ve Lisansüstü tarım eğitimi için gerekli kredi yükünün akreditasyon koşulları dikkate alınarak abartılmadan benimsenmesi;
- Yeni ve gerekli derslerin programlara alınması, diğer tüm derslerin içeriklerinin çağdaş bilgilerle yenilenmesi ve diğer ülkelerdeki karşılıklarına göre düzenlenmesi;
- Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS), Erasmus / Socrates ve Leonardo da Vinci gibi AB bünyesinde yürütülen projelere aktif katılımların sağlanması;
- Yükseköğretim kurumlarındaki eğitimin kalitesini etkileyen alt yapı sorunlarının belli bir program dahilinde çözülmesi, modernize edilmesi ve gelişmiş ülkelerde kabul edilen standartların tarım eğitimi yapan tüm fakülte ve birimlerde sağlanması;
- İngilizce ağırlıklı yabancı dil eğitiminin yoğunlaştırılması ve yaygınlaştırılması;
- Eğitim ve araştırmalarda kalite faktörünün, akreditasyona temel olacak şekilde, sürekli iyileştirme yaklaşımı ile daima canlı tutulmasının vazgeçilmez akademik bir temel olarak kabul edilmesi;
- Gelişmiş ülkelerle her türlü iletişimin, bilgi alışverişinin ve eğitim ve araştırmalarda ortak çalışmaların anlamına uygun olarak gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.

Yukarıdaki hususlar, Türkiye’de tarımsal programlarda eğitim yapan tüm fakülteler ve birimler tarafından vakit kaybetmeden ciddi biçimde ele alınmalı, yapılan hazırlıklar sonucu somutlaştırılacak konularda ilgili kurullarda kararlar alınmalı, gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı ve uygulamalara geçilmelidir. Ayrıca, konunun önemi ve ivediliği dikkate alındığında, zaman geçirmeden ulusal düzeyde izleme ve değerlendirme komiteleri oluşturulmasında; fakülteler ve birimler arasında yardımlaşma ve destek amaçlı bilgilendirme toplantıları düzenlenmesinde de büyük yararlar vardır.

7. KAYNAKLAR

1. Akman, A. 1978. Türkiye’de Ziraat Yüksek Öğretim Reformunun Anatomisi. Ank. Üniv. Zir.Fak. Yay. 739: 93 s.
2. Anonim. 1994. Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries. International Conference, 27-29. October. 1993, Bologna, Italy, 263 p.
3. Anonim. 1998. Evaluation-Sachstandsbericht zur Qualitätsbewertung und Qualitätsentwicklung in deutschen Hochschulen. Hochschulrektoren Konferenz, Dokumente & Informationen 1/1998, 64 s.
4. Anonim. 2000. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yükseköğretim. T.C. Yükseköğretim Kurulu, Ank. Üniv. Basımevi, 98 s.
5. Anonim. 2002. Council for Higher Education Accreditation-CHEA. Web-Page, www.chea.org.
6. Cavazza, L. 1994. Higher Education in the Agricultural Sciences in Italy and Parameter Analysis for Comparison to Other Systems. “International Conference: Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries”, Bologna, Oct. 27-29, 1993, 31-71.
7. Doré, T. 1994. Towards Integration: Problem to be Solved. “International Conference: Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries”, Bologna, Oct. 27-29, 1993, 11-30.
8. Eriş, A. 2001. Akreditasyona Esas Olarak Üniversitede Eğitim ve Araştırma Kalitesinin Değerlendirilmesindeki Temel Hususlar. Çukurova Üniv. Ziraat Fak. Konferansları, 13.12.2001, Adana.
9. Eriş, A. 2002. AB’ye Uyum Aşamasında Türkiye’de Tarım Eğitimi Politikaları. “Avrupa Birliğine Uyum Aşamasında Bahçe Bitkileri Tarımı”, ISBN: 975-93098-0-7, Bahçe Bitkileri Derneği ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Toplantısı”, 25-26 Nisan 2002, Ankara, 25-49.

10. Eriş, A., Şenatalar, B. ve Erbaş, S. 1999. Untersuchungen über neue Entwicklungen an den Hochschulen in Deutschland. (Projekt - Körber Stiftung) Uludağ Üniv., Bursa, 39s.
11. Mağden, R.Z. 1959. Zirai Öğretim'de 110. Yıl. Türk Yük. Zir. Müh. Birliği Neşriyatı 22: 1-116.
12. Melnychuk, D.O. 2002. Ukrainian National Agricultural University Reform Activities: Integration into the World Education System. National Agricultural University of Ukraine (NAUU), Report, Chapter 3: 15-22.
13. Mengel, K. 1994. Academic Studies of Agricultural Science in Germany. "International Conference: Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries", Bologna, Oct. 27-29, 1993, 87-91.
14. Rallo, L. 1994. Teaching Agricultural Sciences in Spain. "International Conference: Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries", Bologna, Oct. 27-29, 1993, 93-111.
15. Speedy, A.W. 1994. Development and Future Prospects for Agricultural Education in Great Britain. "International Conference: Integration of Agricultural Science Education in E.C. Countries", Bologna, Oct. 27-29, 1993, 73-86.
16. Yazıcıoğlu, T. 1958. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi ve Memleketimizde Yüksek Ziraat Öğretiminin Tarihçesi. Türk Yük. Zir. Müh. Birliği Neşriyatı 20: 1-182.

TÜRK TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. Cemal TALUĞ

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Dünden bu yana tarım mühendisliği eğitimi üzerine çok değerli bildiriler izledik. Özellikle yabancı konuklara teşekkür borçluyuz. Programa göre bundan sonraki oturumda ve yarın yapılacak başka bir oturumda da eğitimi konuşmaya devam edeceğiz.

Oturumumuzun başlığı “karşılaştırmalı tarımsal yüksek öğretim”. Benden önce konuşan iki yetkin öğretim üyesi değerli katkılar ve değerlendirmeler yaptılar Aslında her değerlendirme çabası bir karşılaştırmayı, bir ‘kıyas’ı zorunlu kılar. Kendi konumumuzu AB ile ya da diğer gelişmiş ülkelerle karşılaştırmalı olarak ele alabiliriz. Karşılaştırma yapma için benzer gelişmişlik düzeyinde bulunan ya da tarihsel nedenlerle biraz daha geriden gelmekte olan ülkelere bakabiliriz. Mevcut durumumuz geçmişimizle kıyaslanabilir. Yada misyon ve beklentilere göre karşılaştırma olabilir. Kuşkusuz başka göstergelere dayalı karşılaştırmalar da yapılabilir. Örneğin; tarımsal yüksek öğretim, ülkemizdeki yüksek öğretim yaşamı içindeki durumu ve konumu açısından irdelenebilir. Daha açık bir anlatımla, aynı gemi içinde yol aldığımız, benzer koşulları paylaştığımız, benzer sorunları yaşadığımız, benzer fırsatlarla karşı karşıya bulunduğumuz diğer yüksek öğretim kurumlarına göre yerimizi belirlemeye yönelik bir karşılaştırma yapılabilir.

Bu sunuş bana kısa süre önce önerildi. Ben de sistematik bir araştırmaya göre değil, sunuşun başlığına yansıdığı gibi konu üzerinde kimi düşüncelerimi paylaşma düzeyinde konuşmamı yapacağım. Ancak, sözlerime kendime ait değil, meslek dışından bir bilim insanının yaptığı bir karşılaştırmalı çalışmadan alıntılarla başlamak istiyorum.

Bu çerçevede, Marmara Üniversitesi Analitik Kimya öğretim üyesi Prof. Dr. Emre Dölen’in TÜBA, Tarih Vakfı ve Türk Sosyal Bilimler Derneği tarafından düzenlenen “Bilanço 1923-1998: Türkiye Cumhuriyetinin 75 Yılına Toplu Bakış” isimli uluslararası kongrede sunulan bir bildirisine izninizle değineceğim.

Emre Dölen’in bildiri; “Cumhuriyetin Onuncu Yılında Kurulmuş olan İstanbul Üniversitesi ile Yüksek Ziraat Enstitüsü’nün Kuruluşlarının ve Akademik Yapılarının Karşılaştırılması” başlığını taşıyor.

Araştırmacı, Cumhuriyet’in 10. yılı içinde TBMM’nde sadece 10 gün arayla kabul edilen iki yasadan yola çıkıyor. Bunlardan birisi, 31 Mayıs 1933 tarih ve 2252 sayılı “İstanbul Darülfünununun İlgasına ve Maarif Vekaletince Yeni Bir Üniversite Kurulmasına Dair Kanun”. Bu yasanın ikinci maddesi gereğince Darülfünun İstanbul Üniversitesi adını almıştır. Yasada üniversitenin yönetimiyle ilgili başlıca yetkilerin maarif vekilinde toplandığı görülmektedir. Araştırmacı yasayı, geçmişin mirası olarak görülen ve devrimlere ayak bağı olabileceği ya da en azından istenilen düzeyde destek olamayacağı düşünülen bir kuruma uygulanan bir sıkı denetim ve tasfiye yasası olarak nitelendirmektedir. Yasanın yürürlükte kaldığı 13 yılı kapsayan süreçte; özerklik ve akademik özgürlükten yoksunluk ve baskıcı anlayış sonucunda İstanbul Üniversitesi giderek içine kapanmış ve toplum sorunlarından ilişkisini kesmiş bir kurum olarak yaşamıştır.

İkinci yasa, 10 Haziran 1933 tarih ve 2291 sayılı “Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü” yasasıdır. Araştırmacı bu yasayla doğan kurum için ise şunları belirtiyor:

“Türkiye’de ilk olarak YZE’nde çağdaş anlam ve düzeyde araştırma yapılmaya başlanmıştır.”

“YZE dönemin koşulları içinde özerk, rektörü ve dekanları öğretim üyelerince seçilen, bu seçimlere memur ve öğrencilerin de temsilen katıldığı, öğretim üyeliğinin doktora ve doçentlik tezi gibi kıstaslarla kazanıldığı ve öğretim üyeliğine yükseltme işlerinin ilgili akademik kurullarca karara bağlandığı bir üniversitedir.

Bunun önemli bir göstergesi Türkiye’deki ilk kimya ve fizik doktoralarının YZE’nde sırasıyla 1936 ve 1937 de yapılmış olmasına karşılık İstanbul Üniversitesi’nde sırasıyla 1940 ve 1941 yıllarında yapılabilmış olmasıdır.”

“Genç Türk Cumhuriyeti YZE'nin temsil ettiği özerklik ve akademik özgürlüğe dayalı üniversiter anlayışın üstünlüğünü yaşayarak gördükten sonra 1946 Üniversite Yasasını bu anlayış üzerine temellendirmiştir.”

Meslek dışı saygın bir bilim insanının bu saptamaları onur vericidir.

Gerçekten de YZE Cumhuriyetin büyük özveriyle kurduğu ve çok önem verdiği bir kurumdur. Bakın, “açılış bayramı” olarak anılan açılış töreninin davetiyesinden bir alıntı yapalım: “YZE Cumhuriyetin büyük eserlerinden biridir. Yalnız memlekete değil ilim alemine de bir hediyedir”. Başbakan İsmet İnönü 30 Ekim 1933 günü yapılan açılış törenindeki unutulmaz söylevinde: “Yüksek enstitünün büyük bayram gününde açılması, manasındaki yüksekliği ve genişliği anlatmaya vesile olmaktadır” demektedir.

YZE'nin ülkemizin yüksek öğretim hayatında bir çığır açtığı yadsınamaz. Öncelikle YZE ilk özerk yükseköğretim kurumudur. Rektörünü ve Dekanlarını kendi organları aracılığıyla seçmektedir. YZE, bilimsel araştırmayı ve araştırmacı özgürlüğünü üniversiter yaşamın ayrılmaz parçası gören Humbolt geleneğini Türkiye'ye taşınmıştır. Doktora olmadan öğretim görevi verilmemesi benimsenmiş, akademik yükseltme ilkeleri ve ritüelleri ilk kez ülkemize girmiştir.

Türkiye'de tarım mühendisliği eğitiminin en azından ilk dönemi kuşkusuz Türk yükseköğretimi içinde bir önderlik dönemidir. Peki, süreç içinde neler olmuştur? Nereye gelinmiştir? Tabii ki artık tek fakülteden söz edilemiyor. Bugün mevcut 23 fakülte için geçerli olan genellemeler yapmak da kolay değil. Ziraat fakültelerinin ortak ya da kendilerine özgü üstünlükleri ve sınırlılıkları olmuştur. Aramızda ileri gidenler, yerinde sayanlar, hatta geri gidenler var. Buna karşın ülkemizdeki tarım mühendisliği eğitiminin genel görünümü için diğer yüksek öğretim alanlarına göreli olarak kaba çizgileriyle şu görüşler öne sürülebilir.

Bilim insanı yetiştirme ve akademik yükseltimede ziraat fakültelerimiz belli bir ciddiyeti ve kaliteyi daima sürdürmeye çalışmışlardır. Kötü örnekler yoktur diyemiyorum ama bu konuda birçok yükseköğretim alanından karşılaştırılamayacak kadar iyi olduğumuza inanıyorum. 1970'lerin başında AÜZF'de Diploma Sonrası Yüksekokulu kurulmasını da bu alandaki üstünlüğümüzün bir kanıtı olarak ortaya koymak istiyorum.

Ziraat mühendisliği eğitimi belli ölçüde kendini yenilemiştir. Yeni akademik birimler açılmıştır. Yeni bölümler açılmıştır. YZE'de toprak, tarımsal yapılar ve sulama, bitki koruma, peyzaj mimarlığı, su ürünleri enstitü düzeyinde yoktu.

Süreç içinde bir çok yeni ders ortaya çıkmış, kuşkusuz ders içeriklerinde güncel değişimler yansıtılmaya çalışılmıştır. Son olarak Odanın da katkısıyla fakültelerimizde meslek etiği ile ilgili zorunlu bir ders konulması sanıyorum mühendislik camiası için örnek alınacak bizim için ise kıvanç duyulacak bir gelişmedir.

Öğretim programlarında hatta eğitim süresinde değişiklikler yaşanmıştır. Zamanında ve uygun düzenlemeler gibi son yaşanan ve en hızlı değiştirilen de olmuştur. Ancak arayış ve değişim anlamında çok statükocu olmadığımız gözükmektedir.

Araştırma açısından da çok kötü durumda olduğumuzu düşünmüyorum. Ancak, doğrusu, araştırma konularının seçiminde ve araştırma önceliklerinin belirlenmesinde, ülkemizde çözüm bekleyen sorunlardan yola çıkma derecemiz çok yüksek değil. Yine, araştırmada takım çalışmasını pek geliştiremediğimizi saklayamayız.

Bununla birlikte doğal kaynakların korunması ve akılcı kullanımı gibi, biyoteknoloji gibi günümüzde gündemin en üstündeki konularda azımsanmayacak sayıda ve değerli araştırmalar ürettiğimiz yadsınamaz.

Özetle, tabii ki daha iyisi olabilirdi, ama kalite olarak fakültelerimizin belki bir ikisi dışında kendi üniversitelerinin fakülteleri arasında kalite basamaklarının en altında olduğunu düşünmüyorum. Bununla birlikte bir çok fakültemizin kendi üniversitesinde akademik yaşamın bir çok alanında öncü ve örnek olduğunu biliyorum ve bundan büyük onur duyuyorum.

İçtenlikle inanıyorum ki, Ziraat mühendisliği unvanı da eğitimi de biraz haksız eleştiri konusu olmaktadır. Ülkemizin yüksek öğretim yaşamına değerli katkılarımız olmuştur. Bugün olmaktadır ve ileride artarak olacaktır.

Bu noktada biraz da olumsuzluklardan söz etmek gerekiyor. Türkiye çok dinamik ve çok çalkantılı bir ülke. Tabii ki yüksek öğretim ülkenin içinde bulunduğu siyasal, sosyal ve ekonomik çalkantılardan etkileniyor. Üniversite sistemi çalkantılar yaşadı, bizde koşut olarak yaşadık.

Öncelikle fakültelerimizin kendi kontrolleri dışında kalan koşullarından doğan ancak fakültelerimizin eğitim ve araştırma kalitesini olumsuz yönde etkileyen iki olgunun altını çizmek istiyorum.

Bunlardan birincisi öğrenci talebindeki değişimdir. Talep 1960'ların ikinci yarısında yükseldi, 70'lerin sonlarında düşmeye başladı. Düşme eğilimi giderek derinleşti ve bugünkü elem verici hale geldi. Öğrenci niteliğinin eğitim kalitesini etkilemesi kaçınılmaz olmaktadır. Aslında giderek düşen talep olgusunu gelişmiş ülkelerdeki ziraat fakülteleri de yaşamıştır. Hollanda'da ünlü Wageningen Ziraat Üniversitesinin kapatılmasının gündeme geldiğini biliyorum. Birçok ülkede tarımsal yükseköğretim kurumlarının bu tehdit karşısında çeşitli önlemlere başvurduklarını, bir kısmının isimlerini bile değiştirdiklerini biliyoruz.

Türkiyede bir kara mizah gibi talep düştükçe, fakülte sayısı arttı. Bugün 23'e ulaştı. Hiç espri kaldıracak bir durum değil ama bu fakültelerdeki öğretim üyesi ve araştırma görevlisi kadroları toplarsanız, hele köklü fakültelerde şişmiş kadroları göz önüne alırsanız, tarımsal yüksek öğretimin istihdama doğrudan katkısıyla teselli bulabiliriz.

Türkiye büyük ülkedir daha kamuda istihdam mümkün diyorsanız itiraz etmiyorum. Kamu istihdam ettiği mezunlarımızı haftada 40 saat gerçekten bir mühendis olarak çalıştıramıyorsa, böylesi bir istihdam mesleğin uzun vadeli çıkarına uygun değildir. Bunu yaşayarak da gördük sanıyorum. Kamuyu hantallaştırarak, mevzuatı zorlayarak yaratılan istihdam eninde sonunda o mesleğin statüsünü aşındırır.

Bilgi çağında geçerli bilgi ve becerilerle donanmış bir ziraat mühendisi kendine iş ve aş bulacaktır. Ama bilgisine değil salt belgesine yani diplomasına dayananın işi zor olmaya devam edecektir.

Fakültelerin istihdam sorununa yönelik yapabilecekleri sınırlı ama genel anlamda istihdama yeterince duyarlı oldukları tartışmalı. Neler eksik ya da yetersiz? Yeni fakülteler için söylüyorum, bölüm açarken iyice düşünmeli her yerde her bölüm açılmamalı. Tüm fakülteler için söylüyorum, sektöre daha fazla kulak vermeli ve aktif diyalog kurmaya çalışmalıyız. Oturmuş, köklü fakülteler için söylüyorum, uluslararası iş pazarına yönelmeli ve daha fazla yabancı öğrenci kabulünün yollarını bulmalıyız.

İstihdam alanında ne yapılırsa yapılsın günümüz koşullarında 23 fakültenin haklı gerekçesi yok. Ama bazı fakültelerimiz istihdama duyarlı olma ve sorunu hafifletmeye çalışma yerine tam tersini yapıp ikinci eğitime geçtiler. Kimseyi inciltmek istemiyorum ama, özür dilerim. Bize hiç yakışmadı.

Öğrenci talebi ve istihdam kaygılarının yansımalarından birisi de bazı bölümlerin fakültelerimizi terk etmeleri oldu.

Ziraat sanatlarından gıda mühendisliğine uzanan süreç, su ürünleri, peyzaj mimarlığı alanındaki ayrılmalar olmasaydı, bu tür erozyonları yaşamazdık iyi olurdu. Ama genelde burada arkadaşlarımızın tercihlerine saygı duymak durumunda kalındı. İstihdam arayışları bunda rol oynadı. Öğrenci tercihinin gelişeceği düşünüldü. Aslında dünyada bu tür yeni düzenlemelerin altında daima bu iki etmen yatar.

Ama mühendis/agronom tartışması bundan çok farklı. Bugüne değin ayrılmayı isteyenler hep ziraat mühendisliği ünvanını bırakarak gittiler. Oysa bu anlamda bir ayrılmayı savunanlar ziraat mühendisliği ünvanını alıp gitmek istiyorlar. Ziraat mühendisliği eğitimi ve ünvanı tabii ki tartışmaya ve yenilenmeye açıktır. Ama büyük emekler ve alın terleri ile elde edilen kazanımlardan geri dönmeyelim. Ne öğrenci talebini ne de istihdam olanağını olumlu etkilemeyecek bu önerinin kimseye yararı olamaz.

Şimdi fakültelerimizin kontrolü dışında kalan ancak onları çok etkileyen ikinci olguya geliyorum. Ülkemizdeki yüksek öğretim sistemi özellikle 1981 sonrasında tek düzeligi ve bir örnekligi dayatmış ve fakültelerin yaratıcılıklarını, kendi tarihlerinin, buldukları yörenin ve her türlü birikimlerinin yarattığı olanaklardan yararlanarak özgün yapılanmalar geliştirmelerini önlemiştir.

YÖK yasası bir yandan öğretim üyelerinin kendi kurumlarını sahiplenme konusundaki duyarlılıklarını törpülemiş öte yandan kimi kendisini kurumunun gerçek sahibi sanan yöneticiler yaratmıştır.

YÖK yasası ile üniversite içinde fakültelerin oyun alanları daralmıştır. Rektörde toplanan aşırı yetkiler ve tüzel kişilik olarak fakültelerin tanınmaması bunun nedenidir. Sonuç ise ziraat fakültelerinin yaratıcılıklarının törpülenmesi olmuştur. Aslında, YZE'nin parçalanıp

Ankara ve İstanbul Üniversiteleriyle birleşmesiyle birlikte bu sürecin başladığı ve kimi özgün birikimlerin bile giderek elden çıktığı belirtilebilir. Bakınız, rahmetli Arif Akman hocamız, hepimizin kitaplığında bulunması gereken “Türkiye’de Ziraat Yüksek Öğretim Reformunun Anatomisi” isimli yapıtında YZE’nün ülkede çığır açan çağdaş yapısını ortaya koyarken kütüphaneye verilen değeri özenle vurgular. Ne yazık ki, meslekten gelen ilk Tarım Bakanı olan ve YZE’nin kuruluşunda büyük emeği geçen Muhlis Erkmen’in adını taşıyan bu kütüphane Ankara Üniversitesi Rektörlüğünün yerleşkemeze taşınması sonucunda üniversite merkez kütüphanesi olmuştur. Ancak o değerli hazine, üniversite yönetimine geçtikten sonra çok az gelişmiş ve zaman içinde giderek adeta bir kitap arşivine dönüşmüştür.

Değerli meslektaşlarım,

Sunuşumun son bölümünde, fakültelerimizin doğrudan kendi kontrollerinde olan ancak genel olarak başarısız kaldıklarını düşündüğüm iki konuya değinmek istiyorum.

Birincisi, fakültelerimiz ve bölümlerimiz istenilen düzeyde dışa açık olamamışlar, bir başka deyimle içlerine kapanık kalmışlardır. İçine kapanıklık sözcüğünü çok boyutlu olarak kullanıyorum. Bu anlamda en başta fakültelerimizle sektör arasında kurulu ilişkiler çok daha üst düzeyde olmalıydı. Daha çok devlet kuruluşlarıyla o da bireysel düzeyde ilişkiler kurulmuştur. Son yirmi yıla kadar aslında bu bir ölçüde doğaldı çünkü özel girişim sınırlıydı. Ancak bugün tarım sanayi ve ticaretiyle uğraşan özel firmalarla ilişkiler kamu ile ilişkilerden daha önemli bir boyuta gelmiştir. Üniversite-sanayi ilişkisinin üzerinde çok durulduğu, teknolojinin yaygınlaştığı yaşadığımız dönemde, ziraat fakülteleri ile tarım sektörü firmaları/örgütleri arasındaki etkileşim mutlaka çok-yönlü olarak geliştirilmelidir.

Sektör ile ilişkilerin yanında ve onun bir parçası olarak fakültelerimizin yörelerindeki çiftçiler ve çiftçi örgütleriyle ilişkileri de yaşamsal önemdedir. Yöremiz bizim için bulunmaz bir öğrenme ortamı, bir laboratuardır. Bundan mutlaka daha iyi yararlanmalıyız. Ziraat fakülteleri için yöre çiftçileri ile etkileşim en az “uygulama çiftlikleri” kadar önemlidir. Bilgi birikimimizi çiftçilerin hizmetine doğrudan sunmanın ve belki de daha önemli olarak, onlardan öğrenmenin daha etkin yollarını bulmalıyız. Şafakta Uyananlar isimli değerli ve önemli anı-görüş kitabında Reşit Sönmez hocamız, öğretim üyelerinin artık daha az köylere gittiğini belirtiyor ve ekliyor “köye gitmeyen yanlış şeyler söyler kürsüden”(s.86). Öğretim üyeleri için kırsal alandaki eğitsel çalışmaları özendirerek mekanizmaları geliştirmeliyiz.

Bilmeliyiz ki, fakülteler sektörle ve çevreyle ilişkilerinin en büyük faydasını kendileri görürler. Fakültelerimizin araştırma ve eğitim programlarının yaşanan gerçeklere dayalı olma derecesinin yükselmesi ancak bu ilişkilere bağlıdır.

Fakültelerimizle mezunlarımız arasındaki ilişki çabuk kopmaktadır. Bir çok fakültenin mezunlar derneği yoktur. Geçmişine karşı hoyrat bir mesleğin bireyleri olduğumuzu adeta belgelercesine fakülte müzelerini de ihmal ediyoruz. Ana fakültemiz, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinin ne müzesi, ne de mezunlar derneği vardır. Hala senede bir gün de olsa mezunlarımızı aileleriyle birlikte fakültemize davet edemiyoruz.

Genelde sivil toplum kuruluşlarıyla ve özelde fakültelerimiz için en önemli sivil örgüt konumunda olan Oda’mızla ilişkiler yetersizdir. Oda’ya üye olmayan öğretim üyelerimiz olduğunu üzümlere belirtmek gerekir.

Fakülteler arası ve hatta fakülte içi ilişkilerde istenilen düzeyde değiliz. AB ile öğrenci değişimi konusunda çalışmalar hazırlıklar yapıyoruz ama fakültelerimiz arasında yurt içi değişimi gündeme getirmiyoruz. Eğer YÖK’ün direktmesi olmasaydı lisans üstünde de 35. madde çalışmazdı. Fakülteler arası ortak araştırmalar yok denecek kadar azdır. Olanaklarımızı çok az paylaşıyoruz.

Fakülte içinde de duvarlar var. Bu durum bazen fiziki anlamda da geçerli. Sanıyorum benim fakültemde bir çok kişi, denemeler ve uygulamalar için zaten başlangıçta sınırlı olan fakülte arazisini her bölümün kendi binası olur anlayışıyla gereksiz bir yapılaşmayla iyice güdükleştirerek hata yaptığımızı bugün daha açık görmekteyiz.

Fakültelerimizin içine kapanıklığına çeşitli düzeylerde bakmaya çalıştıktan sonra fakülte duvarlarını aşma konusunda kurumsal etkinliklerde zayıf kalmamızda biraz da Alman yükseköğretim geleneğinin etkisi olduğunu düşündüğümü belirtmek isterim. Daha dışa dönük, toplumsal sorumluluk taşıma, yarışmacılık, yaratıcılık ve takım çalışmaları konusunda üstünlükleri olan anglo-sakson sisteminin bünyemize uygun özelliklerinden yeterince ve zamanında yararlanamadığımız görüşündeyim.

Bu konuyu dış ilişkilerin öneminin altını çizerek ve Birleşmiş Milletler Üniversitesi rektörü van Ginkel'in bir deyişini aktararak kapatıyorum. "Günümüzde kendine yeterli hiç bir yükseköğretim kurumu yoktur."

Türk tarım mühendisliğinde fakültelerimizin başarısının sınırlı olduğu bir alan da eğitim anlayışıdır. Bizler eğitim programları ve dersler üzerinde çok kafa yorduk, değişimler yarattık ama eğitim anlayışı ve kalitesi üzerinde yeterince duramadık. Eğitim anlayışımızı ve kalitesini daha çağdaş hale getirmekte yeterli girişimleri gösteremediğimizi düşünüyorum.

Öğrencimize kaydından başlayarak mezuniyetine kadar yakın ilgi, değer ve sorumluluk vermeliyiz. Her öğrenciyi birey olarak tanıyan, onun farkını gören, onları "talebe milleti" olarak tekleştirmeyen bir anlayışa kavuşmalıyız. .

Bu çerçevede öğretim yaklaşımını da öğrenci odaklı, katılımcı, öğrenmeyi öğreten, araştırmacı bir yaklaşım egemen olmalıdır..

Üniversite yönetiminde olduğu gibi öğretimde de öğrenciye daha fazla sorumluluk verebilmeli, onları düzenli ve sürekli çalışmaya yönelten bir sistemi hayata geçirmeliyiz. Takım çalışması ve yaratıcılığına önem vermeli, uygulama ve stajları bu çerçevede işlevsel kılmalıyız. Öğrenmeyi derslik ve laboratuvar dışına taşımamanın üstünlüğünü görebilmeliyiz.

Üniversitenin görevi öğrencilerine yeterli mesleki bilgi donanımının yanı sıra yaşama hazırlayıcı beceriler kazandırmaktır. Onları; kendilerini iyi ifade edebilen, girişimci, öz-güvene sahip, yurttaşlık bilinci yüksek ve çalışacakları sektörü tanıyan bireyler olarak mezun edebilmeliyiz. Bunun için onlara bugünden farklı bir üniversite kültürü ve çok daha zengin bir üniversite yaşamı sunabilmeliyiz.

Bu konuyu tamamlayabilmek için yine YZE'ye dönüyorum. İşte, öğrenciye ve öğretime yaklaşım konusunda YZE'den yani kendi geçmişimizden üç kısa ve yorumsuz alıntı; (i) YZE açılış söylevinde İnönü "bu müessesede talebe olarak çalışacaklara şahsen gıpta ediyorum" demiştir, (ii) üniversite yönetim organlarında öğrenci temsilcilerine yer verilmiş ve rektor-dekan seçimlerinde öğrenci temsilcilerine oy hakkı tanınmıştır (iii) YZE Ziraat Fakültesi bünyesindeki 10 enstitüden bir tanesi "zirai ders verme bilgisi, psikoloji ve pedagoji enstitüsü" dür.

Değerli meslektaşlarım,

Konuşmamı içten bir inancımı paylaşarak tamamlamak istiyorum.

Türk tarımsal yükseköğretimi açısından bunalımlı bir dönemden geçtiğimiz açık bir gerçektir. Bununla birlikte, geleceğe dönük bir karamsarlığa kapılmamız hiç bir geçerli gerekçesi olamaz. Türk tarım mühendisliği eğitiminin birikimini ve kapasitesini önce kendimiz görmeli ve inanmalıyız.

Prof. Dr. Uğur BÜYÜKBURÇ

Oturum Başkanı

Değerli konuklar, öğleden sonraki altıncı oturumda üç değerli hocamızın değişik konular hakkındaki bildirimlerini dinlemiş bulunmaktayız. Bu oturumun önemine binaen diğer oturumlardan farklı olarak oturum sonunda bir tartışmayı yedinci oturumun ana konusu olarak almışlar ki arkadaşlar bu konuda gerçekten çok iyi düşündüklerini ifade etmek istiyorum. Öncelikle bu oturumda bize değerli bilgileri aktaran sayın üç hocamıza huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Oturumu kapatmadan evvel de 50. Kuruluş yıldönümünde gerçekten böyle mükemmel bir organizasyonu gerçekleştiren Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası başta Başkanı olmak üzere tüm Yönetim Kurulu üyelerine ve emeği geçen herkese huzurlarınızda böyle mükemmel bir organizasyona imza attıkları için gerçekten şahsım ve üniversitem adına çok teşekkürlerimi sunuyorum. Sağolsunlar.

YEDİNCİ OTURUM

AÇIK PLATFORMA/TÜRKİYE'DE NASIL BİR TARIMSAL YÜKSEK ÖĞRETİM

Oturum Başkanı Prof. Dr. Aziz EKŞİ (Ankara Üniversitesi Gıda Mühendisliği)

Çok teşekkürler. Herkese iyi günler diliyorum. Çok yorucu bir iki gün geçirdik. Bu iki günde tarım mühendisliği eğitiminin dünyadaki ve Türkiye'deki uygulaması konusunda 13 adet sunuş izledik. Şimdi bu sunuşlardan bir sonuç çıkarma çabası içerisinde olacağız. Ben öncelikle tarım mühendisliğinin veya tarım mühendisleri Odasının kuruluşunun 50. Yılında böyle verimli bir konuyu ele aldığı için ZMO Başkanına, Yönetim Kurulu üyelerine ve organizasyon komitesinde görev alan arkadaşlara içtenlikle teşekkür etmek istiyorum.

İkincisi, bu iki günlük dönemde gerçekten çok ilginç bilgiler bize aktarıldı. Sunuşları için de özellikle yabancı uzman arkadaşlara ve ülkemizden olan sunuşçulara teşekkürü borç biliyorum. Bu toplantıda bana da oturum başkanlığı görevi verildiği için ayrıca teşekkür etmek istiyorum.

Gerçi bu paneli yönetecek doğru kişi ben miyim sorusunu sormak gerekiyor. Ben gerçekten kendi kendime sordum. Birincisi, ben şu anda kendi isteğim dışında ziraat fakültesi dışında görev yapan bir ziraat mühendisiyim, ama gönlüm ziraat fakültesinde olduğu için, yine birlikte olma umudunu taşıdığım için bu eksikliğin hoş görüleceğini umuyorum.

İkincisi, panel yönetme deneyimim o kadar fazla değil. Gerçi Ordu'nun Mesudiye ilçesinde fazla sayıda profesör olmadığı için oradaki toplantılarda biz organik tarımı tartışıyoruz, biyolojik çeşitliliği tartışıyoruz ve orada panel yönetiyorum. Bu bir yerel deneyim, ama ben bu yerel deneyimin bu ülke çapındaki bir toplantının doğru yönetilmesine katkısı olur, bu eksiklerimi bu yolla tamamlarım.

Bir diğeri de konuya yakınlığım ve bilgi donanımı açısından da yeterliliğim diye kendime sorguladım. Ama iki gündür sunulan bütün tebliğleri baştan sona izleyerek bu eksikliğimi de kapatmaya çalıştım. Benim önerim bu tartışmada sonuca gitmek için kolaylaştırıcı olmaktır. Sizlerin görüşlerinin aktarılmasına yardımcı olmaktır. Başarı benim yönetimimden çok sizlerin aktif katkısına bağlıdır. Düşündüklerinizi bence hiçbir baskı altında kalmadan, kimsenin kırılacağını düşünmeden açık yüreklilikle söylemenizi diliyorum.

İzleyeceğimiz yöntem şudur: Ben çok kısaca tartışmalarda kolaylık olsun diye iki günlük sunuşlardan çıkardığım kendi sentezimi size aktarmak istiyorum. Çünkü her zaman mikrofon hakimiyeti insanın elinde olmuyor. Bu fırsatı kullanmak istiyorum bu amaçla. Bundan sonra konuk uzman arkadaşlara söz vereceğim. Dün sunuşlarını yaptılar. Ama onların sunuşlarından sonra tartışmalar oldu. Ek sunuşlar yapıldı. Türkiye'den sunuşlar yapıldı. O konuda ek yorumları varsa kısaca onu almak için sırasıyla yabancı uzman arkadaşlara söz vereceğim. Daha sonra da söz almak isteyen, katkı ve soru anlamında söz almak isteyen arkadaşlara söz vereceğim. Belki söz alacakları baştan belirlememiz yerinde olur. Sayıya göre belki konuşmalara bir zaman kısıtı getirmek gereği duyulabilir.

Şimdi kısaca benim algıladığım veya saptadığım üç farklı coğrafyadan, Avrupa'dan, Balkanlardan, Anadolu'dan Orta Asya'ya kadar uzanan bir coğrafyada, Türkiye'ye Orta Asya diyebiliriz, Kafkaslar da var, üç farklı coğrafyadan sunuşlar yapıldı. Bu üç farklı coğrafyayı birbirinden ayıran temel özelliklerden birisi, gelişmişlik düzeyidir. Biliyorsunuz AB ortalamasında kişi başına yıllık gelir –yanılmış olabilirim ama- 20 bin dolar dolayında, üzerinde veya altında olabilir, Türkiye'de bu tekrar 3 bin doları yakaladığımız söyleniyor ve bizim doğumuzdaki ülkelerde de sanıyorum 3 bin doların altında. Bu tarıma da yansıyor. AB'de ortalama olarak bildiğim kadarıyla çiftçilikle uğraşan aile veya nüfus oranı yüzde 5 dolayında. Yani beş aile 195 tane kendisi de dahil, diyelim 100 tane aileyi besleyecek kadar tarımsal üretim yapıyor. Buna karşılık Türkiye'de kırsalda yaşayan oranın yüzde 35 civarında olduğunda söylendi. Ama bizim doğumuzdaki iki ülkede de arkadaşın birisi yüzde 50, birisi yüzde 60 olarak kırsal nüfusu vurguladı.

Elbette bu durum tarım mühendisliği eğitimine ilgiyle bu üç coğrafyada farklı kılıyor. Avrupa'da tarım mühendisliği kavramı yeniden tanımlanmaya çalışılıyor benim algıladığım kadarıyla kısaca. Türkiye'de tarım mühendisliği kavramı tartışılan bir kavram haline geldi ve sanıyorum bunu izleyen süreç Avrupa'daki gibi yeniden tanımlanmış olacaktır. Tarım mühendisliği geçiş döneminde bugün Alaattin arkadaşımız da kriz döneminde gibi kavramlar kullandı. Yani bütün bunlardan ortaya çıkaracağımız. Biz bu kavramı tartışıyoruz ve yeniden tanımlamaya çalışıyoruz. Bu baskılar şöyle özetlenebilir: Birinci baskı grubu, bilimdeki

gelişmelerden geliyor. Özellikle enformatik, iletişim, genetik gibi bilimlerdeki gelişme ister istemez tarım mühendisliği eğitiminden de bazı gelişmeleri zorunlu kılmaktadır.

İkincisi, uygulamadan gelen baskılar bunlar da kısaca Avrupa'dan gelen arkadaşların vurguladığı gibi küçük tasarım, spesifik tasarım ve karmaşık sistemlerle karşı karşıya kalışımız olarak özetlenebilir. Diğer tüketicilerden gelen baskılar. Bu grupta da benim saptadığım birincisi çevre koruma, çevre duyarlılığı giderek artan bir önem kazanıyor, yükselen bir değer olarak karşımıza çıkıyor. Bunun dışında güvenli gıda, sağlıklı gıda, sağlıklı üretim, izlenebilir üretim, yine tüketici kaynaklı baskılar olarak tarım mühendislerinin karşısına çıkıyor.

Diğeri küreselleşme olgusu, biliyoruz ki biz istesek de, istemesek de sermaye, üretim ve ticaret küreselleşmeye devam ediyor. Ama bu küreselleşme olgusu eğitimi de yansıyor. Dolayısıyla ülkeler ortak paydalar arıyorlar eğitim açısından da. Bu açıdan özellikle Bolonya süreci ilk önce Prof. Maertz tarafından vurgulandı. Kıyaslanabilir, yetkin ve kaliteli bir eğitimi amaçlayan standardizasyon ve uyumlaşma çabaları devam ediyor.

Bir diğeri baskı da, baskı sayılabilir mi bilmiyor ama, dolaylı baskıdır, ilgi yetersizliği. Bu da gerçekten tarım mühendisi üzerinde bir baskıdır. Çünkü bu programları seçen öğrenci sayısı giderek azalıyor. Özellikle Briassoulis arkadaşımız bir örnek verdi. Kırsal alandan gelenler tarım mühendisi olmak istemiyor diye. Bu ilginç. Ayrıca Gyoşevski, Makedonya'daki durumu açıkladı. Tarım eğitimi görmek istemeyen yanlış anlamadıysam öğrenci sayısı yüzde 87'5 diye vurguladı. Ve bunun sonucu olarak da Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kontenjan ilan edilmesine rağmen öğrenci alacağım diye kontenjanların yüzde 30'u boş kalıyor. Bu da bana göre tarım mühendisliğinin kendisini sorgulaması gereken veya bir başka deyişle üzerindeki baskılardan birisi olarak düşünülebilir.

Tarım mühendisliği konusunda iki tane alternatif tanım yapıldı. Tartışmalar için bunu da belirtmek istiyorum. Prof. Munack'ın aktardığı sanıyorum bir kuruluşun tanımı. "Bilim ve teknolojinin, tarım, gıda ve biyolojik sistemlere insan yararı için uygulanması" diye tanımladı. Buna karşılık Briassoulis, daha yeni eğilimleri yansıtan bir başka tanım yaptı. "Mühendisliğin sorun çözümü için biyolojik sistemlere uygulanması" dedi. Bu, aslında tartışılan bir kavram.. Ama buna benzer, bunun sinonimi bazı kavramlar da kullanıldı. Sistem mühendisliği, biyolojik mühendislik, biyolojik sistem mühendisliği, biyomühendislik gibi kavramlar da bu anlamda kullanıldı.

Şimdi tarım mühendisinden neler, hangi özelliklerin olması isteniyor veya hangi formasyonu kazanması isteniyor konusunda da güzel açıklamalar yapıldı. Bunlardan birincisi, yaratıcı olmalı, ikincisi, ekip çalışmasına yatkın ve ekip lideri olması gerektiği vurgulandı. Yenilikçi olması gerektiği söylendi. İletişim yeteneği yüksek ve tabii vizyon sahibi olan bir formasyon kazanmış olması lazım.

Çalışma alanları da ülkeden ülkeye farklı olabilir. Bu araştırma, danışmanlık, pazarlama, üretim ve eğitim olarak sıralanabilir. Özellikle sayın Mahir Gürbüz'ün sunuşundan anladık ki, Türkiye'de yaşanması tarımda beklenen değişimler, tarım mühendisliğinin önemini ve istihdam alanını giderek artıracak nitelikte gözükmektedir. Bunlardan özellikle danışmanlığın ve çiftçi eğitiminin öne geçmesi beklenebilir. Çünkü biliyorsunuz kırsal alanda nüfus yüzde 35 dedik, ama sanıyorum yüzde 50'nin altına düştükten sonra kırsal alan nüfusu çok hızlı bir düşüş yaşanıyor. Şimdi Türkiye'de bu düşüşün daha fazla olması beklenebilir. Tabii bunun karşılığı da tarımda verimliliğin artmasıdır. Verimliliğin artması da her şeyden önce doğru bir tarım mühendisliği uygulamasına bağlıdır. Dolayısıyla bu açıdan da tarım mühendisliğinin öneminin artmasını bekleyebiliriz.

Peki üretimde formasyon mu, işlevler mi, eğitimde hangi özellikler bekleniyor? Tabii bunda birbiriyle çelişen iki yaklaşım var. birincisi, geniş kapsamlı olmalı, yaklaşımlardan birisi bu. Eğitim geniş kapsamlı olmalı. Mesela bir meslek sahibi oluyorsanız iş bulma spektrumunuzun geniş olması lazım. Eğer çok kısıtlı bir alanda eğitim veriyorsanız iş bulma şansınız biraz daha azdır. Bir de eğitimin derinliği olmalı. İşte böyle düşünersek ve ziraat fakültesinde bütün bölümlere farklı diploma veririz diyebiliriz. Ama insanları çok dar alanlara hapsederiz ve iş bulma olanaklarını da kısıtlayabiliriz. Tabii optimizasyonu ne kadar bu işin, uzman arkadaşlarımızdan dinlemek isteriz.

Eğitim süresine bakıldığında yaygın olanın üç artı iki yıla öngörülen sanıyorum daha çok gelişmesi istenen dört artı sıfır yıldır. Ama Türkiye'de yakın gelecekte dört artı sıfırın değişme şansı yoktur. Dolayısıyla Türkiye AB'ye uyumunu bu süre üzerinden yapmak zorunda olacaktır diye düşünüyorum.

Eğitim programlarına da ilişkin de çok güzel bilgiler verildi. Dersler dört gruba ayrıldı. Birincisi temel bilim dersleri fizik, kimya, biyoloji, ama bunlara ek olarak özellikle iletişimin, bilişimin ve genetiğin çok önemli olduğu ve tarım mühendisliği programlarında bunların ağrılıkla yer alması gerektiği vurgulandı. Sonra tarım bilimleri dersleri, daha sonra mühendislik dersleri, daha sonra da tarım mühendisliği dersleri diye dört grup. Bu dört grup dersin doğru dağılımla sanıyorum yukarıda söylediğimiz formasyon sağlanabilir.

Gelelim unvan meselesine. İşte tek unvan mı verelim, çok unvan mı verelim ziraat fakültesinde. Burada Şeyi düşünmek lazım bana göre, ziraat fakültesi eşitir ziraat mühendisliği eğitimi diye düşünürsek yol alabiliriz. Ziraat fakültesinin kapsamını, dünyadaki ve bilimdeki gelişmeler ışığında biraz daha farklı düşünmek zorundayız. Elbette tarım mühendisliği eğitimi ziraat fakültesinde verilir. Ama ziraat fakültesi tarım mühendisliği dışında da başka unvanlar verebilmelidir. Gelişen, kişilik kazanan unvanlar varsa bunlardan birisi bana göre gıda mühendisliğidir. Ziraat fakültesinin anlayışında aramak gerekmektedir. Mesela birisi de su ürünleridir. Su rnleri eğer bir meslek olarak gelişmişe, eğer Türkiye’de su ürünleri mühendisi veriliyorsa, bunun fakülteleri varsa, ziraat fakültesinde de su ürünleri bölümü varsa, bu bölüm mezunlarına neden su ürünleri mühendisi denilmesin, mühendis unvanı verilmesin sorusu benim kafamda hep dolaşan sorulardan birisidir.

şimdi müşterinin beklentisi de önemli. Biz ğrencileri alıyoruz yetiştiriyoruz. Müşterimiz bir kamu. İkincisi zel sektörde ücretli olarak çalışmak ve ncs kendi işini kurmaktır. Kamu önemini kaybettiği için özel sektörde ücretli çalışmakta. şu anda kısıtlama ileride açılması beklenen bir alan olduğu için bunun gibi beklentileri öncelikle yanıtlamamız gerekir. Ayrıca zel işini kurma da çok büyük önem kazanacaktır. Yine bence formasyonda özel işini kurabilecek yetkinliği verecek derslere önem verilmesi gerektiğine inanıyorum.

şimdi arama yöntemi doğru mu? Bu toplantı, bu tarım mühendisliğinin yeniden tanımlanması konusunda çok önemli bir adımdır. Temel adımdır. Çünkü bize gerekli bilgileri sağlamıştır. Ancak doğruyu bulmak için seçilen yöntem şu anda YK yüksek ğretim sistemi içerisinde Tarım Orman Konseyi’nde alınan kararların hayata geçirilmesi şeklindedir. Ben elbette yönetici arkadaşlarıma herhangi bir Şekilde eleştiride de bulunmak istemiyorum. Ayrıca yle bir görevde bulunmadığım için de böyle bir eleştiri yapıyor durumda değilim. Ama böyle kapsamlı bir konuyu yalnız dekanlardan oluşan bir kurulla doğru çözüme ulaştırmanın gerçekçi olamayacağını, doğru çözümlerin bulunamayacağını söylüyorum.

Biraz nce Seval arkadaşım da söyledi. Hele niversitede katılım yoksa, hele üniversitede kurullar tartışmalı değilse, herkes görüşünü söylemekten sakınıyorsa, böyle bir sistem içerisinde tarım mühendisliğinin yeniden tanımlanmasının, doğru yapılamayacağına inanıyorum. Daha doğrusu doğru çözümü bu yolla bulamayacağımıza inanıyorum.

Bunun yolu sabah TÜBİTAK sunuşunda yaptđım eleştiride olduğu gibi gerçekten bu konudaki bütün paydaşların optimum sayıda katılacağı bir arama konferansında konunun tartışılmasıdır. Seçeneklerin orada belirlenmesidir. Ve daha sonra da yine buradan bir karar konferansına geçilmelidir. Paydaşlar bellidir. Üniversite bunların başında gelmektedir, elbette dekanlar da gelmektedir. Ama sıradan ğretim yeleri de olmalıdır. Son sınıf öğrencileri de olmalıdır, ZMO olmalıdır, Türkiye Ziraat Odaları Birliği olmalıdır, çiftçiler olmalıdır, varsa ifti kooperatifleri olmalıdır. Tarımla uğraşan özel firmalar olmalıdır. Ancak bütün bu paydaşların katıldığı yöntemli bir tartışmayla, katılımcı bir yaklaşımla doğru çözüm bulunabilir diye düşünüyorum. Dediğim gibi bu arama yoluna bizi getiren temel bilgiler bu toplantıda bana göre ortaya çıkmıştır ve Odamızın bu toplantı tutanaklarını kısa zamanda yayınlamasının bu açıdan çok gerekli olduğunu düşünüyorum.

Uzattım belki ama çok kısa bir açıklamada bulunmak istiyorum. İnsanlar tabii görev almadđı kurumlarda olmayınca o çalışmaları ktleme eğiliminde olabilirler. Bu insani bir özelliktir, belki zaman zaman benim de yaptđım bir Şey olabilir. Bilemiyorum, hatırladığım yok. Ama kimsenin işine engel olmadım şimdiye kadar hayatta. Ama Sabit Ağabey şunu özellikle vurgulamak istiyorum: Bu 17 profesörden ben kendimi iyi bir gıda bilimcisi olarak görüyorum, kendime güveniyorum ama o 17 profesörden birisi ben olsam da sonuç değişmezdi. Ben yöntemin doğru olmadđını savunuyorum. Bu benim görüşüm. Ben gerçekten o raporla heyecanlanmayı da çok isterdim. 2023 yılında Türkiye’nin buğday üretimi işte 40 milyon ton, ne bileyim meyve üretimi şu, gıda sanayi şuraya varmış, ihracatı şurayı varmış gibi hedefleri eğer vizyon tanımı ise görüp heyecanlanmak ve onların peşinden koşmayı çok isterdim. Belki raporlar bunu açıklıyor ama okumadım. şimdi toplantıya geçiyoruz. nce Avrupa’dan gelen uzman arkadaşlarımıza söz vereceğim. Burada gördüğüm kadarıyla Prof. Maerz burada, Prof. Bennedsen burada. İlk sözü Prof. Maerz’e vermek istiyorum.

KONUK BİLİM ADAMLARININ TARTIŞMALAR ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELERİ

Prof. Dr. Leopold MAERZ

Avrupa Tarım ve İlgili Bilimler Üniversitelerarası Konsersiyumu Başkanı

Hanımefendiler, Beyefendiler, Sayın Meslektaşlarım,

Bana söz verdiğiniz için ilk önce sizlere teşekkür etmek istiyorum. Eminim ki iki meslektaş olarak buradayız, bizden görüşlerimizi isteyeceksiniz bazı konularda. Tartışmaya katkılarımızı isteyeceksiniz. Ama bana bu şekilde, formal şekilde söz verileceğini ve kürsüye çıkacağımı ne yalan, bilmiyordum. Bekleliyordum. Ama bazı şeyler söylemek istiyorum.

Varan 1, eminim ki buradaki diğer yabancı meslektaşlarım adına da sayın Prof. Bennedsen adına da konuşuyorum. Biraz önce Anadolu Medeniyetleri Müzesini ziyaret ettik de geldik Ankara'da. İnanılmaz olaylar gördük. Olağanüstü bir etki yaptı bizim üzerimizde ve ülkenin kültürel varlığı hakkında olağanüstü bir fikir edindik, bizi çok etkiledi. Ve unutmayalım ki tarımsal varlık da bunun bir parçasıdır, kültürel varlığın bir parçasıdır. Çünkü orada bir nüfus var tarım konusunda ve gelecekle ilgili ne gibi plan yapılırsa yapılsın tarımla ilgili, bu kültürel ve tarımsal varlığın kesinlikle akılda tutulması lazım. Bu benim için çok doğru ve dünyadaki birçok ülke için de bu geçerli olan bir olay.

İkinci söylemek istediğim ise ben bu sempozyumu çok önemli buluyorum. Bu sadece sizin için önemli değil, bizleri davet ettiniz, bizler için de önemli. Çünkü kişisel temaslar, gerçekten çok önemli. Biz bu temasları yapma olanağını bulduk ve daha önce Türkiye ve Türkiye'deki eğitim, tarım hakkında bilmediklerimiz konusunda hem de yayınları veya web siteleri okuyarak elde edemeyeceğimiz bilgiler edinmiş olduk. Bu kesinlikle başka türlü edinilemeyecek bir tecrübelerdir.

Üçüncü olarak şöyle bir konuya daha sonra da gelmek istiyorum. Gerek dün, gerekse bugün tarım sektörüyle ilgili Türkiye'nin birçok şeyler konuşuldu. Eğitim, tarımsal eğitimden söz edildi ve bunlar gerçekten bir geçiş döneminde olarak söylendi. Bu ülkenin geneli itibarıyla doğru olan bir olay. Yine ben kendi enstitümdede kendi tecrübelerimle edindiğim tecrübelerden her zaman tarımla ilgili bazen korkuların, bazen endişelerin, bazen da kararsızlıkların oluştuğunu bilmekteyiz. Ve tabii ki burada korkunç bir akademik bir ehliyet olduğunun bilincindeyim. Ve önünüzde çok güzel bir ufuk, çok güzel bir gelecek var ve bu geçiş döneminin zaman zaman zorluklar çıkarabileceğini, taşlı yollardan geçebileceğinizi biliyorum. Ancak yine de bu bizim dün ve bugün burada meslektaşlar, diğer ülkelerden meslektaşlar olarak bulunmamızda da çok büyük bir önem taşıyor. Sizlerle çeşitli perspektifleri paylaşma şansına sahip olduk. Ve dün konuşmamda da dediğiniz gibi bu küreselleşen dünyada artık birlikte olmak, beraberce çalışmak zorunluluğundayız.

Gelelim tarım sektörüne. Benim buradaki rolümü herhalde anlıyorsunuz. Avrupa kurumsal şebekesi çerçevesinde ben burada bir rektördüm bundan bir süre önce, yaklaşık 10 yıl sürdü bu rektörlük konum ekonomi konusunda. Ama daha sonra da daha çok pratiğe ve uygulamalı bölümlere de geçtiğim zamanlar oldu. Yine kendi kurumumda edindiğim tecrübelerle dayanacak olursak, ziraat mühendislerinin yetiştirilmesine taraftarım, ama sadece ziraat mühendislerinin değil tabii ki. Onların başka konularda da bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi gerektiği kanısındayım. Teknolojinin gereği şeklinde bir eğitim verilmesi gerektiği kanısındayım.

Belki tarımın en önemli problemlerinin muhakkak iş birliği içinde çözülmesi lazım tabii ki. Bu işbirliği ziraat mühendisleriyle olmalıdır. Ziraat mühendisleri muhakkak işin içinde olacaktır. Başka mesleklerden olan kişilerle işbirliği içinde. Mesela bu diğer konular olduğu gibi ziraat fakültelerinde görülen, fakat aynı zamanda ekonomik sektörün diğer meslekleri de söz konusu olabilir. Pazarlama olayı için bu geçerli. Ekonominin çeşitli bölümleri ve gerekleri için bu geçerli. Artı, işin bir de siyasi tarafı var. Tarım sektörünün bugün yasal ve resmi bir çerçevesinin muhakkak bulunması lazım.

Bir başka konu muhakkak yapılması gereken diye söylemek istediğim ise çiftçilere bölgesel ve yerel altyapının muhakkak sağlanması lazım. Çünkü çiftçiler ancak bu şekilde yaşamlarını sürdürebilirler. Bunun içerisinde gayet tabii ki işte tesisleri de söylemek istiyorum. Örneğin çeşitli arz girdilerin sağlanması onlara ve depolama tesislerinin bulunması vs. gibi.

Şimdi birazda eğitim bölümü üzerinde duralım olayın. Bunda odaklanacak olursak gayet tabii ki değişime bir ihtiyaç var, diğer Avrupa ülkelerinde de olduğu gibi. Ancak bu tür değişimlerin ve gereken reformların gerek ders programlarında olduğu gibi, ders programları dışında da birtakım değişimlere ihtiyaç var. Belki en iyisi bu soruna uluslararası kavramın içinde bakmaktır. Bugün Türkiye’de önünüzde var dediğiniz problem sadece Türkiye’de değil diye bir şey yok. Burada teşvik edici bir nokta var. Çok benzer problemleri Avrupa bile değil sadece dünyanın birçok ülkelerinde aynılarını görüyorsunuz ve biz onlarla ortaklaşa işler yapıyoruz ve bunlarla paylaşıyoruz bilgi ve tecrübelerimizi.

Benim kişisel görüşüm şu ki; bence en temel konu önce ders programlarına daha geniş bir tabana yaymak ve dolayısıyla tarımsal uzmanlık alanlarını geliştirmek, ama yine de ihtisas alanlarını da belirlemek. Bu ister zirai mühendislik, ister ekonomi, ister makine vs. olsun.

Bir AB üye ülkesinin bir kurulunun başkanı olan bir kişi olarak ben sizlere tarımsal kurumlarınız ve üniversiteleriniz için gerçekten lütfen katılımda bulunalım. Biz bulunalım siz bizimle temas edin diyorum. Çünkü çok güzel bilgi alışverişinde bulunabiliriz. Ve her iki taraf için de çok büyük yarar sağlayacağından eminim bu tür temasların ve pratik problemlerimizi özellikle eğitim programlarıyla ilgili olanlarla birlikte daha kolaylıkla çözme ve ortak çözüm yollarına doğru gidebiliriz.

Özellikle belirtmek istediğim bir nokta var. O da sizi teşvik etmek istediğim bir nokta. Ben fakültelerde bulunan kişilerin sizlere ziyaretçi profesör adı altında tanımladığımız, belli kısa süreler için bu bazen bir yıllık, bazen iki yıllık gelen diğer üniversitelerin öğretmenleri, eğitimcileri olabilir ve bu kişileri davet etmelerini de öneriyorum. Çünkü bu çok güzel bir bilgi alışverişi sağlar. Zira bu tür bilgi vs. alışverişiyle ki kişi alışverişi de akademisyen olarak işin içine girmiş oluyor, çok daha ilerilere gidilebilir. Onlar çünkü akademik sektörün başında olan, içinde olan kişiler.

Evet öğrencilerin hareketi, harekette olması. Şimdi özellikle öğrencilerin bu tür programlar içerisinde herhangi bir hareket kazandırılabilmesi çok büyük önem taşıyacaktır ve ikili veya çok yönlü programları ve temaslarla oluşacak programları gerektirecektir. Türk öğrenciler için de bunun sağlanabilmesi lazım. Kaldı ki Türk öğrencilerinin yurtdışına, yurtdışından profesörlerin vs. eğitimcilerin buraya gelip gitmesi bu işin en kolay çözüm yoludur. Çiftçi teşkilatları vs. de bunların içinde olmalıdır.

Yine aynı şekilde çok yoğun bir şekilde istatistiksel veriler sundunuz bize şu birbuçuk gün içerisinde. Çok önemli bu veriler. Bunların bulunması çok önemli. Ne zaman ihtiyacınız olsa. Bazen ilden ile veya bazı yerlerine göre, konularına göre tartışmalı olabilir bunlar. Ancak, nerede durduğunuz bilmeniz lazım ve nereye gideceğinizi önceden belirlemiş olmanız lazım. Bu nedenle ancak bu şekilde durum tespitiyle hareket edebilirsiniz. Bu veriler işte onun için önemli.

Yine çok önemli bir konu olarak şunu da söylemek istiyorum. Bizim katkılarımız olduysa sizlere, bizim için ne büyük mutluluk. Ancak şu aşamada izin verirseniz daha sonra bu fırsatım olmayabilir, hepimize bizi çok büyük bir dikkatle ve sabırla dinlediğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Davet ettiğiniz için teşekkür etmek istiyorum. Ve bu vesileyle izin verirseniz kulaklarımıza fevkalade güzel tercümeleyen tercüman arkadaşlarımızın tümüne, dün ve bugün bu tercümeleri yapanlara özellikle vurgulayarak teşekkür etmek istiyorum.

Efendim çok teşekkür ediyoruz sizlere bu katkılarınız için.

Prof. Bennedsen sözü almak istiyor.

Prof. Dr. Bent S. BENNEDSEN

Avrupa Tarım Mühendisleri Birliği (EurAgEng) Önceki Dönem Başkanı

Hanımfendiler, Beyefendiler,

Bana tekrar kürsüye çıkma fırsatı verdiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Prof. Maerz’le hemen hemen aynı konumdayım, çünkü bana böyle tekrar bir kürsüye çıkma fırsatı verilebileceğini bilmiyordum. Hazırlıklı değilim, ama küçük bir özet yapmak için bu fırsatı verdiğiniz için arkadaşımın tüm sözlerine ilave olarak ben de birkaç şey söylemek istiyorum.

Şimdi ilk önce ben aslında Türkiye’de son derece şanslı ve güzel bir durumda olduğunuzu özellikle vurgulamak istiyorum. Bunun bilincinde olmayabilirsiniz. Ama gerek eğitim sisteminiz tarım içerisinde çok iyi durumda olduğunu anlıyorum. Bazı problemler

olabilir, o önemli değil, üstesinden gelinebilir, ama tarım sektörü olarak son derece güzel bir potansiyel içerisinde, sınırsız bir potansiyel içindediniz, artı tarım fakülteleri, ziraat fakülteleri olarak yoğun eğitmenleriniz olduğunu anlıyorum. Bu önemli bir noktaydı.

Tabii ki burada çok önemli bir yapısal zirai eğitim yapısının oluşturulması ve geliştirilerek oluşturulmasının gerektiği kanısındayım. Bunun için size şunu söylemek istiyorum. Lütfen uluslararası düşünün, uluslararası hareket edin. Sadece Türkiye olarak değil, ama Türkiye'yi uluslararası bir parçası olarak düşünün. Belki de uluslararası düşünmenin en önemli nedenlerinden biri öğrencilerinizi düşünmeniz. Siz böyle düşünüyorsunuz, bunun bilincine vardım. Belki biz Avrupa toplumu içerisinde de bu tür dönemlerden geçtik, hala da geçiyor bazı ülkeler, yani gençlere açılmak lazım. Ben sizin ülkenizin çok şanslı olduğunu, bir de genç nüfusu olması nedeniyle vurgulamak istiyorum. Evet sizler uluslararası Avrupa unsuruna yönelik olarak yeni bir eğitim sisteminden geliştirilmiş bir eğitim sisteminden bahsettiğiniz zaman tabii ki genç nesli dikkate almak zorundasınız. Çünkü genç neslinizi Avrupa'ya, uluslararasına doğru hazırlamak zorundasınız. Ancak bu şekilde sizlerin bu geliştirilmiş eğitiminizle onlar yeterli bilgi, eğitim ve tecrübeyi kazanabilirler.

Yine birkaç not aldım konuşmalar ve sunuşlar sırasında ki çok yoğun bir şekilde sevgili tercümanlarımızı dinledim ve çok güzel yararlandım Türkçe sunuşlardan. Özellikle tarım sektöründeki üretimde söz konusu olan çok yoğun bir nüfus olduğunu anlıyorum sizin ülkenizde. Bizim mesela Avrupa ülkelerinde halen karşı karşıya olduğumuz en önemli ki bu üstesinden gelmeye çalıştığımız, tarım hakkındaki bilinçlenme Avrupa'da çok düşük. Bu da ne anlama geliyor? Yani gittikçe daha zorlaşıyor. Çünkü insanların yeterli beslenmesi ve yeterli gıda maddelerinin uygun şekilde ve kaliteli olarak temini son derece önemli bir olay.

Bir başka öneriyle daha gelmek istiyorum size. Lütfen ne gibi bir prosesden, süreçten geçiyor olursanız olun, muhakkak nüfusun içinde tarım konusundaki ve tarımın önemi konusundaki bilinçlendirmeyi hiçbir zaman hafife almayınız. Bu aslında bilhassa ziraat mühendisleri Avrupa'daki çeşitli ülkelere ziraat mühendislerinin seçilerek temsilci olarak geldiği bir toplum niteliğindedir. Özellikle bir teknoloji konusunda, tarımsal teknoloji konusunda ihtisaslaşmış kişiler var bu işin içinde. Yani ziraat mühendisi dediğimiz zaman bunun içerisinde zootechnistler var, hayvan sağlığıyla uğraşanlar var, sadece bitki sağlığı ve bitki üretimi, hayvansal üretim değil ve bu insanlar birçok teknik konular üzerinde ihtisaslaşmış insanlar olarak teknoloji öyle bir olay ki, bu konular üzerinde çalışıyor ve sorunlara cevaplar bulmaya çalışıyorlar.

Bu tamamen çok farklı bir durum, siz ne zaman sorunlarla karşılaşırsanız, şayet ki bir yardım ya da dosyaya ihtiyaç duyarsanız bizler size bunu sağlayabiliriz. Bu yardımda teknoloji ve ziraatla ilgili konularda yapabiliriz. Lütfen hiç tereddüt etmeyin bize sorun çok gelişmiş bir bilgi ağıımız var. Sizleri ben bundan yararlanmaya çağırarak istiyorum. Lütfen hiçbir tereddüt göstermeyin bizler ulaşmakta.

Son olarak söylemek istediğim şey, teşekkürlerimi iletmek istiyorum bu güzel semineri organize eden kişilere. Çok güzel misafirperverlik gösterdiler bize, bizimle çok ilgilendiler. Gerçekten çok hoş bir deneyim oldu bizim için. Çok teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Memmedtağı CEFEROV

Azerbaycan Tarım Akademisi Rektörü

Sayın katılımcılar;

Bu iki gündür burada çok şeyler öğrendik. Bu öğrendiğimiz meseleler yalnız Türkiye, Azerbaycan, Avrupa ve diğer ülkeler için değil, küreselleşmiş dünyada hepimizin farklı sorunları olduğunu gördük. Sempozyum düzenleyicilerine tekrar teşekkür ediyorum. Birincisi, dünyada kabul gören bir eğitim sisteminin gerekliliğidir. Belkide ülke ihtiyaçları yanında tüm ülkelerin birbiriyle entegre olabilecekleri bir sistem olabilir.

Prof. Dr. Dragan GYOŞEVSKI

Makedonya Ziraat Fakültesi

Hanımefendiler, Beyefendiler, Sayın Meslektaşlar,

Bildiğiniz gibi ben diğer katılımcılarından çok daha gencim. Benim ülkemde bir değişim süreci yaşanıyor. Dolayısıyla bu seminere çok fazla bir katkı olmayabilir. Ama tek katkım şu şekilde olacaktır: Ben Makedonya Cumhuriyeti'nde Balkan ülkelerindeki durumu ancak size aktarmakla kalabilirim, ama sadece Makedonya Cumhuriyeti'nde değil, aynı zamanda eski Yugoslav Cumhuriyetlerindeki durumu da Slovenya'daki, Hırvatistan'daki, Sırbistan, Montenegro, Bosna Hersek ve Makedonya'daki durumu ancak size aktarabilirim. Çünkü eğitim sistemi bütün bu ülkelerin her birinde neredeyse aynı.

Bu bahsettiğim ülkelerin hepsinin çok büyük üniversiteleri var ve bu üniversitelerde de tarım fakülteleri var. Makedonya'daki durumsa bununla aynı. Bizim tarım fakültemizde çok büyük bir üniversitenin parçası Üsküp Üniversitesi'nin bir parçası. Bu üniversitenin toplam 26 tane fakültesi var. Hukuk fakültesi, iktisat fakültesi, tıp fakültesi, felsefe fakültesi gibi fakülteler bunlar. 30 binden fazla da öğrenciye sahip bu bölümlerin tamamı.

Geçen aylarda Slovenya'daydım. Ve burada meslektaşlarımla, tarım fakültesinden arkadaşlarımla tartışmalar yaptım ve öğrendiğim kadarıyla onlar da ziraat fakültelerini yeniden organize etmek istiyorlar. Ziraat fakültesi, çok büyük bir üniversitenin bir parçası, onların ülkesinde. Bu üniversitenin içinden bu bölümü çıkarıp bağımsız bir ziraat fakültesi organize etmek istiyorlar. Dolayısıyla bu çok popüler bir konu gördüğümüz gibi. Üsküp'te de aynı şekilde bunun popüler bir konu olduğunu söylemek mümkün. Bizim fakültemizin yönetiminde olan meslektaşlarımla büyük bir kısmı bugün bu şekilde bir düşünceye sahipler. Böyle bir reorganizasyon yapmak istiyorlar. Büyük üniversitenin şemsiyesi altından çıkarıp bir ziraat fakültesini yeniden organize etmek düşüncesindedirler.

İkinci bir program daha var bahsedebileceğim. Bu ikinci programda şu anda son derece önemli olan programlardan bir tanesi de öğrenci sayısının azaltılması. Bu da bir problem. Bu diğer eski Yugoslav Cumhuriyetlerdeki meslektaşlarımız için de benzer bir problem, aynı şekilde büyük bir problem. Üç sene öncesinde bizim ilk akademik yılda öğrenci sayımız 400'dü. Geçen sene sadece 250 öğrenciyle akademik yıla başlamak durumunda kaldık. Bu sene için tahminimiz de şu, öğrenci sayısı ilk sene 200'ün de altında olacak diye düşünüyoruz.

Prof. Dr. Aziz Ekşi

Oturum Başkanı

Uzmanlara ayırdığımız süre bitti, kendilerine çok teşekkür ediyorum bu ek bilgiler ve yorumlar için. Şimdi arkadaşlar açık tartışma bölümüne geçiyoruz. Ben izin verirseniz söz almak isteyenleri başta belirlemek istiyorum.

SEMPOZYUM KATILIMCILARI:

TARTIŞMALAR IŞIĞINDA TARIMSAL YÜKSEKÖĞRETİMİ PLANLAMAK

Şimdi sanıyorum çok söz alan olmadığı için zamanı kısıtlı koymaya gerek yok. Ama yine de arkadaşların etkili olabilmeleri için, dinlenebilmeleri için zamanı doğru kullanmalarını diliyorum. Kamil Hocam buyurun.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR (Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi)

Sayın Başkan çok teşekkür ediyorum. Tabii benim aldığım notlar biraz dağınık. Ama öncelikle kendimi tanıtayım. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Makinaları Bölümü Öğretim Üyesi. Şimdi bu kimliği alıp bir kenara koyuyorum. Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi Başkanım. Bu kimliğimde bir ziraat mühendisi olarak sizlere hitap etmek istiyorum. bu benim için önemli. Çünkü az sonra ifade edeceğim sözlerim daha önce de böyle anlaşılıyor olabilirim gibi iddia ettiğim gibi, tarım makinaları şovenizmi yapıyorum diye düşünülebilir yaklaşımıyla o kimliği bir kenara koyuyorum.

Ben ülkemi seven, tarımını kalkınması için elinden geleni yapan, gayret eden hepiniz gibi bir meslektaşım.

Şimdi hepimiz gayet iyi biliyoruz ki, çiftçiyle karşı karşıya gelen meslektaşlarımızın ziraat mühendisi arkadaşlarımızın her konuda öneri geliştirebilmesi için bölümler bütünleştirildi. Önce beş alt programa, peyzaj mimarlığını unvanıyla ayırıyorum, çünkü unvanı ve odasıyla bizden zaten ayrılmış durumda, ama ziraat fakülteleri çatısı altında yapılanmış durumda. Gıda mühendisliğini de şu anda ayırıyorum. Ziraat fakülteleri çatısı altında olsa veya olmasa dahi kendi odası, kendi meslek örgütüyle kendi sorunlarını yaklaşım içerisinde. Diğer üç alt program, bitkisel üretim, hayvansal üretim ve tahıl teknolojisi alt programlarıyla bir dönem eğitim yaptık. Daha sonra bu da herhalde yetersiz görüldü, tek programa indirgendik, üç artı bir eğitim sistemiyle.

Bu arada ben terminolojik anlamda ciddi bir sorun da yaşadığımızı düşünüyorum ve bu terminoloji nedeniyle de ülkemizin ziraat mühendisliği anlamında değil, ziraat bilimleri anlamında ciddi sorunlara doğru eğitim programlarında ciddi bir sorun yumağına doğru sürüklenmekte olduğumuzu düşünüyorum.

Şöyle ki; sayın Atilla Eriş Hocanın konuşmasını büyük bir zevkle dinledim. Biz AB'de durum nedir, dünyada durum nedir diye konuşuyoruz. Bolonya Deklarasyonu'ndan bahsediyoruz, sayın Atilla Eriş Hocam somut olarak gerçek programları bizim gözümüzün önüne serdi. Bu programlar içerisinde dikkatinizi çekmiş midir bilemiyorum, mutlaka çekmiştir, fakültelerin isimleri çoğunlukla tarım bilimleri fakültesi ve bu fakültelerin de çoğunun yapıları altında bitki bilimi diye bir program olduğunu görüyoruz. Hemen hemen hepsinde hayvan bilimi diye bir program olduğunu görüyoruz. Fitopatoloji, entomoloji gibi programların olduğunu görüyoruz veya plant protection. Bunların yanısıra küçük küçük tarım mühendisliği diye bir program olduğunu da görüyoruz. Nebraska'da tarımsal mühendislik diye hocam ismini verdi. Oregonstate'de biyolojik kaynaklar mühendisliği veya biyosistem mühendisliği, İyova'da tarım ve biyolojik sistemler mühendisliği, Michigan'da tarımsal mühendislik, Atina'da arazi ıslahı ve tarımsal mühendislik. Diğer eğitim programlarının bitki bilimi, hayvan bilimi, bitki besleme, toprak bilimi, tarım ekonomisi gibi programların yanısıra gibi gibi. Japonya'da, Hokkaido'da tarımsal mühendislik, Kiyota'da tarım ve çevre mühendisliği, Kenya'da ziraat mühendisliği ayrı bir program. Bunun da altında hatta biyomekanik ve işleme, toprak su ve çevre mühendisliği diye programların olduğunu görüyoruz.

Şimdi tarım mühendisliği az önce sayın meslektaşım Bent Bennedsen'in da EurAgEng'in yapısından ve agriculture engineering terminolojisinde agriculture engineer'ın ziraat bilimlerinde teknolojiyle doğrudan ilgili olan kesimde olduğunu ifade etti. Ve bir yandan da biz AB'de agriculture engineer olarak entegrasyona gidiyoruz ve engineering nosyonuna sahip olmamız için birtakım kriterlere uymamız gerektiğini programlarımızda ifade ediyoruz. Bunları programımıza zorla koyuyoruz.

Aslında hani ben o üniversitedeki tarım makinaları kimliğimi tekrar geri alayım, şu anki program benim için ideal bir program. Tarım makinaları mühendisliği için. Ama bu ülkemize bir yazık oluyor. Çünkü bitki bilimini özelinden aldık biz. Tarım mühendisliği içerisinde yoğurduk neredeyse yok ediyoruz. Hayvan bilimini aldık mühendislik içerisinde yok ediyoruz. Bitki korumayı, bitki sağlığını aldık yokediyoruz. Yani aslında biz kendi kendimize tarımsal eğitimimiz öğretimimizi yokediyoruz. Tarım mühendisliğini göklere çıkarıyoruz o ayrı, onu söyleyebilirim. Bu konu benim için, hepimiz için, ülkemiz için çok önemli. Bunu özellikle vurgulamak istiyorum. Burada yapılması gereken çok önemli adımlar var diye düşünüyorum.

Şimdi CIGR. Sayın Başkanı buradaydı Axel Munack, dün bizlere çok değerli konuşma yaptı. CIGR, Uluslar arası Ziraat Mühendisleri Birliği. Bu birliğin çatısı altında yapılanması altındaki bölümlerini saymak istiyorum. Yedi tane bölüm var. Toprak ve su kullanımı. Çiftlik yapıları, ekipmanları ve çevre koşulları. Bitki korumada ekipman mühendisliği. Kırsal elektrifikasyon ve diğer enerji kaynakları. Yönetim, ergonomi ve sistem mühendisliği, Ürün işleme, Gelişim sistemleri. Yedi tane section. CIGR, uluslararası Ziraat Mühendisleri Birliği olarak bu yedi konuyla ilgileniyor. Burada bitki beslemeci arkadaşlarım, meslektaşlarım, hocalarım. Hayvan bilimci hocalarım. Bitki ıslahı, bitki koruma, hayvan besleme, hayvan yetiştirme, biyometri, genetik, bu konularda çalışan hocalarım. Acaba bu yedi dalda kendilerine bir yer buluyorlar mı? Ben bu sectionda çalışabilirim CIGR'nın bu sectionunda çalışabilirim. Bu sectionda bana yer var diyebiliyorlar mı? Keza EurAgEng.

Şimdi hep terminolojiye takılıyoruz, mühendislik nosyonundan uzaklaşmak istemiyoruz. Ben mühendislik nosyonunu da bir kenara bırakıyorum, ziraat mühendisliğinde, ziraat fakültelerindeki yapılanma, ülke gerçeklerine uygun bir yapılanma olması gerekir. Gerekirse hepsine mühendis unvanını veririz. Su ürünleri mühendisi var, ZMO'nun üyesidir

kendileri. Bizim Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi mezunları, su ürünü mühendisi unvanıyla mezun oluyorlar. Aynı zamanda tütün teknoloji mühendisleri var. Dört yıllık tütün eksperliği yüksek okullarından mezun olan meslektaşlarımız da ZMO'nun üyesi oluyorlar. ZMO çatısı altında mühendis nosyonuyla eşit statüye sahip oluyorlar.

Bizim ziraat fakültelerindeki bölüm yapılaşmalarını, programları da sağlıklı bir programa, kimlikleri bir kenara bırakarak, unvanları bir kenara bırakarak, olması gereken programlara dönüştürmemiz gerekir. Üç artı bir gibi içerisine zorla mühendislik derslerini koyduğumuz. Ve şunu da söyleyeyim: Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Fakülte Kurulu üyesiyim. Doçent temsilcisi olarak. Orada hep bunu dile getiriyorum. Yani biz yazık ediyoruz, mühendislik derslerini koyuyoruz, Tarla Bitkileri Bölümü hocama soruyorum diyorum. "Yani siz bu yüzde 30, yüzde 35'lik mühendislik derslerinin kaçına ihtiyaç duyuyorsunuz?" Zootečni Bölümü hocama soruyorum. "Siz kaçına bunların ihtiyaç duyuyorsunuz?" Toprak Bölümü hocama soruyorum. Bitki Koruma Bölümü hocama soruyorum. Maalesef çoğu, çoğuna ihtiyaç duymuyorlar, ama bir gereklilik, bir konsey kararları nedeniyle, bir mühendislik nosyonunu kaybetmemek nedeniyle bu dersleri zorla programda yer alması gibi bir durumla karşı karşıyayız ve ben bundan çok ciddi anlamda rahatsız oluyorum. Bunu özellikle vurgulamak istedim.

Bana göre hatta ve hatta sayın Vahap Katkat Hocanın iletilmek üzere bir diploma örneğini verdiğini görüyorum. Burada Türkçe'sinde ziraat mühendisi unvanı var iken, İngilizce'sinde "agriculture engineer" ifadesinden sakınılmış. İngilizcesinde sadece "degree of agricultural science in planty production gibi bir unvan veriliyor. Bu doğru hocam. Gerçekten doğru ama. Agriculture engineer değil, belki başka bir unvan, belki adına bu an engineer koyabiliriz, yine ZMO'da yapılaşma içerisinde olabiliriz. Bu unvanları bir kenara bırakalım diyorum. Programlarımızı, gerçeklerimize uygun bir şekilde düzenleyelim diyorum.

Bir iki şey daha söyleyeceğim. Bana göre ülkemizde bütün dünyada da benzer yapılaşmaları görüyoruz. Agriculture food and environment, ziraat, gıda ve çevre aynı yapılaşma altında olmaları gerekir. Birbirleriyle etkileşim içerisinde olmaları gerekir. Birbirinden ayrı değil, birbirlerini tamamlayan programlar içerisinde olması gerekir diye düşünüyorum ve fakültelerimizde de bölümlerimiz bu yapılaşmaya göre oluşmalı. Ben belki bu ütopye gibi gelebilir. Çok zor bir şey olabilir, ama bunun böyle olması gerekiyor. Çevreyle, doğal bilimler, ziraat bilimleri, tarım bilimleri birbirinden kesip ayıramazsınız. Gıda bilimleri buradan koparıp atamazsınız. Bunlar hepsi birbirleriyle bütünleşik bilimler diye düşünüyorum.

Üç artı birlik programın gerekirse üç artı iki bile olmasını, staja ağırlık verilmesini eğitim programında ve iki yıl biraz daha uzmanlık kazandırılmasının doğru olduğunu düşünüyorum.

Genel ziraat bilimi diye bir programın fakültelerde olmasını, hatta kontenjanda da fakültelerde ağırlıklı yer almasını, ama bitki bilimi bölümleri de programında da öğrenci olmasını, kontenjanda belki çok daha düşük düzeyde yer alır, ama ülkemizin bitki ıslahçılarına, bitki yetiştiricilerine özel bir ihtiyacı varsa. Bir teşekkürü unuttum. Ben dün başkanlık yaptığım esnada huzurunuzda simültane tercüme yapan tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim, bizlere çok büyük emeklerle tercüme çabası içerisinde oldular. Ben denedim biliyorum, onlar çok daha profesyonel rahattır ama ne kadar zor bir çalışma olduğunu biliyorum. Hepinize çok teşekkür ederim.

Öner ÇETİN (Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü Eskişehir)

Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar,

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Benim çok kısa sayın Başkan, üç tane tespitim var. Bunlardan bir tanesi bilindiği gibi özellikle öğleden sonraki konuşmacılardan anladığımız kadarıyla tüm Türkiye'de bir şablon var ziraat fakültelerinde. Ve bu şablonun içeriği bir şekilde dolduruluyor. Ve buradan hepsi sabit ve aynı programda mezun veriyor. Acaba her bölgeye göre farklı programların uygulandığı ya da her bölgenin kendi ekolojik koşulları, oradaki çiftçi gelenekleri ve benzeri koşullar gözönüne alınarak, örneğin bazı bölgelerde hidrolojik konular önemliyse burada sulama konuları gibi. Eğer bir hayvancılık konuları ağırlıktaysa, hayvancılık konuları gibi ağırlıklı olan bölümler düşünülemez mi? Yani bu Tarım ve Ormancılık Konseyi'nde bunlar ilerdeki dönemlerde gözönüne alınamaz mı?

Bir ikincisi de, sanırım Aytekin Hocam yanıt verebilir, YÖK'le ilgili olacak. Sanırım Çiftçi Hocamız, sabah sunumunda ben şahsen çoğu hocamızda olduğu gibi tebessümle izledik. Örneğin bir fakültemizde dört tane öğretim üyesi var. Bir bölümde sadece ve toplam fakültele dört öğretim üyesi var. Bunda geçen yılki yüksek lisans öğrenci sayısı 10 idi, şimdi 10 tane

daha ilan verilmiş. Bunun birilerinin yanıtlaması gerekiyor, neden? Bunu polemik olsun diye de söylemiyorum. Belki oradaki bilim adamları çok iyi insanlar. Kesinlikle onlara da söylemiyorum. Ama takdir edersiniz ki bu hakikaten bu öğretim üyeleri bunlara gerçekten yüksek lisans dersleri verecekler mi? Nasıl tez yaptıracaklar? Tezler biliyorsunuz ya laboratuvar ağırlıklı ya da arazide olması gerekiyor. Bu dört tane öğretim üyesi nasıl verecek? Dolayısıyla burada çok şeyler konuşulmuyor ama koridora çıktığımızda çoğu hocalarımızla bunları çok samimi olarak görüşüyoruz ve çoğu da aynı şeyleri düşündüğüne ben eminim. Dolayısıyla örneğin siyasi erk, birçok fakülte açabilir. O benim tartışmamın dışında ama madem açtı, fakülteler kendi içerisinde bu kaliteyi neden sağlayamıyor? Dolayısıyla bu kalıyor, iş öğretim üyelerine kalıyor. Bunun yanıtlanmasını ben talep ediyorum.

Daha doğrusu şöyle söyleyeyim: Bu bildiğim kadarıyla ben üniversite camiasında değilim, ama yönetim bölüm kurulundan, fakülte kurulundan geçiyor, Allah'ın bir kulu çıkıp "ya kardeşim, ya güzel hocam, bunları sen nasıl vereceksin" demiyor. Rektör demiyor, ama rektörden sonra YÖK nasıl karar verebilir onu ben merak ediyorum, detaylı olarak açıklanabilirse.

Bir ikincisi de, Cemal Taluğ Hocamın söylediği bir cümleyi not ettim ben, yine bu da polemik konusu lütfen olmasın. Ziraat fakültesi tabii ziraat mühendisliği mesleğini gerçekten ülkemize büyük hizmetler vermiştir. Bunu kimse inkar edemiyor. Fakat şu cümleye ben katılmadığımı söyleyeceğim. "Akademik yükseltmeden hiç ödün verilmeden uygulanmıştır." Sözüne istinaden, eğer ilgilendiyse YÖK tasarısı biliyorsunuz herkesi ilgilendiren bir konu ve dolayısıyla bu ilgili web sitelerinde çok yayınlandı. Onlarca değil, yüzlerce bilim adamından, öğretim üyesinden mesajların geldiğini, bilmiyorum, çok kişi okumuştur, ya oradaki söylenenler yanlış. Tabii ki her zaman böyle olmuyor, ama bunun bir açıklanmasını ben bir rica ediyorum özellikle. Çok teşekkür ederim.

Erhan EKMEK (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı)

Eski İşsiz Ziraat Mühendisleri Derneği'nin kurucusu ve aynı zamanda bir zaman da yöneticisiyim. İki kimlikten bahsederek ben de sayın hocam gibi konuşmaya başlamak istiyorum. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki eserden bahsetti. Ben şunu söylemek istiyorum: Dünyada medeniyetin başlangıcı tarımla olmuştur. Bu tarihçilerin bir saptamasıdır. Dünyada da tarımın ilk uygulandığı yer Anadolu topraklarıdır. Yani dünyada medeniyetin başladığı yerdeyiz aslında bizler. Ve kendi çocuklarımla devam etmek istiyorum. Şu anda salonda birçok ziraat mühendisi büyüğüm var ve onların çocuklarının çok büyük bir çoğunluğunun ziraat mühendisliği mesleğinde olmadığını, çocuklarına bu mesleği seçtirtmediklerini biliyorum. Ama ben ileride çocuklarımla bundan 15 yıl sonra umuyorum ki ziraat mühendisi olabilsinler. Bunu canı gönülden kendi çocuklarımla için diliyorum. Çünkü mesleğimin 1980'li yıllardan sonra içine girdiği bir darboğazdan yavaş yavaş sıyrılıp çıkmakta olduğunu, sorunlarını aşmakta olduğunu görüyorum. Bununla da ilgili en güzel adımın yeni fakültelerin açılmasının önünün kesilmesi, fakültelerdeki büyük aşırı branşlaşmanın bir anda kesilmesi, hatta radikal kararlarla geriye dönülerek azaltılmasını, dolayısıyla da kontenjanların azaltılmasındaki yaşanan güzel gelişmelerden kaynaklanacağı gibi bir olumlu görüşe sahibim.

Bu olumlu görüşümün daha da ileriye gidebilmesi için ben bir öneride bulunmak istiyorum. Türkiye'deki ziraat fakültelerinin, Türkiye'deki ziraat eğitiminin ilerisiyle ilgili radikal, sizlerin görüşüne bir öneri sunacağım. Bunu birkaç hocamla dışarıda konuştum. Bunları halihazırdaki öğretim üyelerimiz tarafından biraz zor kabul edileceğini, bazı kişilerin menfaatlerine dokunabilecek bir durum olabileceğini biliyorum, ama hocalarımla bunu gözdürdüm edip ülke çıkarlarını gözönünde tuttuklarında, belki görüşümü daha farklı bir gözle değerlendireceklerine de inanıyorum.

Benim önerim şu efendim: İki önerim var eğitimle ilgili. Birincisi, şu andaki ziraat fakültesi sayısının 20'den, bölgelere göre yediye indirilmesi ve geriye kalan 13 fakültenin araştırma fakültesi adını alması. Bunlardaki bölüm ve akademik personelin olduğu gibi korunması ve gerekiyorsa çağa veya bölgeye göre branşların daha artırılması ya da azaltılması. Fakat 13 fakültenin araştırma fakültesi haline gelmesi. Yani bugünkü gibi bu fakültelerin birinci sınıftan öğrenci almaması ve öğrenci almaya kapatılmasıdır. Fakültelerin kapatılması değil, fakültelerin öğrenci almaya kapatılmasını öneriyorum. Örneğin Aydın'daki fakültemizin pamuk ve tekstil lisansı veren bir yer olması gibi. Ordu'dakinin çay ve fındık lisansı veren bir fakülte olması gibi. Ya da Antalya'daki Akdeniz Üniversitesi'nin artık öğrenci almaması, buranın seracılık lisansı veren bir fakülte olması gibi. Bunu da şöyle bağlayacağım, eğitimle ilgili önerimin ikinci kısmı, üç artı iki artı bir diye bir öneri getiriyorum ben. Sizin bugüne

kadar çoğunuzun duymadığı ya da işte telaffuz edilmedik, uzattıkça uzatan eğitim sürecine yine radikal bir öneridir bu.

Bu sanırım Danimarka'daki eğitime de biraz benziyor. Çünkü Danimarka'daki eğitimin üç artı iki olduğu, fakat bir de birbuçuk yıllık bir eğitim olduğunu öğrendik. Bir uygulama eğitiminin olduğunu. Bu süre içinde staj ve üç artı iki artı birde staj ve uygulama derslerinin şu anda uygulamanın aşağı yukarı üç ile beş katı şeklinde artırılması gerektiğine inanıyorum. Ve bu üç artı iki artı biri şöyle olmasını öneriyorum: İlk üç yılın toprağın, suyun, tohumun, hayvanın ne olduğunun öğretileceği genel tarım eğitiminin olduğu, öğrencilerin genel tarımın ne olduğunu, o nosyona sahip olacakları bir eğitim olması. Son iki yılın branşlaşmaya yöneleceği ve özellikle bu yedi fakültede o bölgelerin ihtiyaçlarına göre branşlaşmaya gidileceği ve son bir yılın ise özellikle altını çizerek yeni bir ifade kullanmak istiyorum, "pratisyen mühendislik" şeklinde olması gerektiğine inanıyorum. Pratisyen mühendisliğin getirilmesini savunuyorum. Ve bu pratisyen mühendislerin az önce bahsettiğim öğrenci almaya kapatılan araştırma fakültesi şekline dönecek olan fakültelerde pratisyenlik eğitimlerini devam ettirmelerini öneriyorum.

Bunu bir ufak örnekle açıklayayım. Bir arkadaşımız üniversiteye başlayacak, ilk yıl mühendislik eğitimleri alacak, toprağın, hayvanın ne olduğunu, tarımın ne olduğunu öğrendikten sonra daha önceki hocaların da dediği gibi branşlara yönelecektir. Eğer bitki korumaysa sayın Sındır Hocamın dediği gibi bitki korumayla, toprakla ilgiliyse toprakla, bahçeyle ilgiliyse bahçeyle ilgili dersleri alacak ve son pratisyen mühendis olma aşamasına geldiği zaman bu fakültelerinden bir tanesi, örneğin Aydın'a gidecek ve Aydın'da gerekiyorsa ziraat mühendisliği lisansının bir alt birimi olarak pamuk ve tekstil mühendisi lisansı olarak oradan mezun olacak ve bunu Aydın'daki ziraat fakültesi verecek. Ziraat araştırma fakültesi ya da pratisyen mühendis yetiştirme fakültesi verecek. Böyle bir model öneriyorum. Bu modeli tartışmaya açmak istiyorum.

Bunun gerçekliği, uygulanabilirliği ile ilgili neler olabilir bunun önünü açmak istiyorum. Nerede tartışılır bu? Öncelikle sayın hocalarımızın az önce bahsettiğim kaygıları bırakıp Tarım Orman Konseyi'nde bunu gündeme getirip burada daha kabul etmeleri, daha sonra da bunu YÖK'e kabul ettirebilmeleri için üniversite yönetim kuruluna getirmeleri lazım. Şu anda üniversitelerarası kurulda dört tane meslektaşımız, rektörümüz bulunmakta. Aynı zamanda büyük ziraat fakültelerimizin, önder ziraat fakültelerimizin olduğu üniversitelerde rektör olmasalar bile o okullarda rektöre söz sahibi olabilecek dekanlarımız bulunmakta. Bunların föylerini biraraya getirdiğimizde ve halihazırda ziraat fakültesi olmayan üniversitelerin de sayısını düştüğümüz zaman üniversiteler arası kurulda oldukça etkili olunabileceği ve YÖK'e bunun tarım çok katlı bir disiplindir, tamam bir mühendisliktir, başka mühendislikler dört yıl olabilir, ama arkadaş biz böyle altı yıllık bir eğitim yoluna gidiyoruz. Biz tıp kadar önemliyiz, insan sağlığını belirleyen bir mesleğiz. Bu ülke için tarım vazgeçilmez ve çok önemli bir meslektir. Lütfen biz bunun farkına vardık. Siz de farkına varınız ve bizi diğer mühendisliklerden, YÖK'teki yüksek öğrenimdeki diğer mühendisliklerden ayırarak bizi bir tarafa koyunuz. Biz özellikli bir mühendislik eğitimi vereceğiz ve önümüzü açınız denilirse, ben inanıldığı zaman her şeyin başarılacağına inanıyorum.

Hepinize beni dinlediğiniz için teşekkürlerimi sunuyorum. İyi günler diliyorum.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Teşekkürler Erhan Bey. Ben bir ara Erhan Beyin kendisini YÖK'ün yerine koyduğunu düşündüm ama burada YÖK Denetleme Kurulu Başkanının olduğunu unuttu. Ben bu ziraat mühendisliğinin yeniden tanımlanması veya tartışılması gereken başka bir zemin önerdim. Daha önce o tip girişimler YÖK tarafından uyarılmıştı. Ama belki yeni yönetim böyle bir uyarıya gerek görmeyebilir. O nedenle dikkatle değerlendirmemiz gerekir.

Sabit Hocam konuşma sırası sizde, buyurun efendim.

Sabit AĞAOĞLU (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi)

Sayın Başkan,

Koltukları süsleyen değil, çok az sayıdaki değerli meslektaşlarım, ilerleyen bu saatte yorgunsunuz biliyorum. Ama hakikaten mesleğimizin geleceğine yönelik çok güzel devam eden iki günlük bu sempozyumun yarın da üçüncü gününü de aynı şekilde mesleğimizin geleceğini görüşeceğiz.

Değerli Meslektaşlarım,

İki gündür kafalarımız çok karıştı. Benim gibi 40 yıla yaklaşan hocaların, hatta benden daha kıdemli hocaların buraya devam ederken kendilerine mesleği emanet ettiğimiz, edeceğimiz genç meslektaşlarımızın sayısının çok az oluşu, ilk günde de belirttiğim gibi bizi üzüyor. Ama şunu belirtmek istiyorum ki; bu süreçte tecrübe çok önemli. Tarım eğitimi, Türkiye’de bu sene 158’inci yılını kutladı. Bu kadar geçmiş olan bir eğitimin birtakım geleneklerinin yerleşmiş olması gerekir diye düşünüyorum. 158 yıl birçok ülkenin devlet olarak kuruluşundan daha eski bir süredir. 158 yıllık tecrübeyi bir kenara bırakacağız ve biz bugün halen ziraat mühendisi kimdir, nedir, ne değildir tartışacağız.

Bu tartışmalar 60’lı yıllarda, o 1151 sayılı mıydı neydi, 20’ye varan bir yasa vardı mühendislere. 10195. O dönemde kendine mühendis kabul eden diğer meslek gruplarının ziraat ve orman fakültesi mezunlarına mühendislik unvanı verilmesinden kaynaklanan birtakım düşünce yapısının artıkları olarak kabul ediyorum. Artık biz o günleri geçtik. Ziraat mühendisliği, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan bugüne Osmanlı’da da işte dediğim gibi 1846’dan 1923’e kadar dönem içerisinde kendini kabul ettirmiş, Cumhuriyetin 10. Yılında 29 Ekim’de Cumhuriyeti kutlayan genç Türk Cumhuriyeti 30. Günü, hemen 29’un ertesi günü Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü’nü açmasının herhalde bir anlamı vardır. O zevkle söylediğimiz 10. Yıl Marşı, gerçekte Ziraat Yüksek Enstitüsü’nün marşı olarak kabul edilmelidir. Çünkü o heyecanla kurulan, o tarihe kadar geleneksel olarak yerleşmiş olan Türk tarımının mühendislik kavramı, Halkalı Ziraat Yüksek Ali Mektebi diyelim, yüksek okulu, ziraat yüksek mühendisi olarak mezun etmiştir bizim hocalarımızı. Sizlerin, gençlerin değil. Bizim hocalarımız, yani o enstitüyü kuran hocalarımız, Halkalı mezunlarıdır. Onların seviyesine biz bugün gelebilmiş miyiz? Biraz sonra bir başka noktaya değineceğim.

Sevgili Arkadaşlarım,

Ziraat mühendisliği kavramını, bugün öğleden sonraki ilk oturumda üç değerli hocam çok güzel sundular. Dünyadaki, Avrupa’daki, diğer kıtalardaki ziraat mühendisliğinin ne olduğunu. Dün değerli yabancı misafirlerimizin sundukları tebliğde de AB çerçevesindeki ziraat mühendisliği kavramının da halen zihin karışıklığı içerisinde çok değişik şekillerde, her ülkenin kendi geleneklerine uygun olarak geliştiğini, ama AB çerçevesinde diplomaların denkliği veyahut da kredi transfer sistemi içerisinde, yani okuduğu dört yılın bir yılını, efendim Almanya’da okurken ikinci yılını İtalya’da, üçüncü yılını da efendim İsviçre’de okuması gibi kendi dolaşım sistemi içerisindeki sistemi, Türkiye’nin o sisteme dahil olmasını arzu etmiş olmamıza rağmen, acaba o seviyeye ne zaman geleceğimizi, öğrenci seviyemizle, dil bilgisiyle ne zaman geleceğimizi bırakarak, bizi sadece o kısma bağlamak yanlış olur diye düşünüyorum.

Değerli Sındır, yine şovenistlikle, ziraat mühendisliğini getirip o dar kalıba, makine mühendisliği ve hatta kültür tekniğin tarımsal yapısal mühendisliği gibi inkar etmediğimiz, yani ziraat mühendisliğinin belirli diğer mühendislik dalları, makine mühendisliği civil engineer, yani inşaat mühendisliğinin tarımda kullanımının özel olarak dün oluşturulmuş mühendisliğine bağlanmasını bir türlü kabul etmek imkanım yok.

Bir örnek verdi, dedi ki, “Uludağ Üniversitesi’nden miydi, ziraat fakültesinin vermiş olduğu ziraat mühendisliği diplomasını İngilizce’ye çevirirken ziraat mühendisi, agriculture engineer kelimesini kullanamadılar, onun yerine şunu yaptılar.” Eğer böyle yapılmışsa, o mesleğe yapılan en büyük ihanettir. Bunu burada belirtmek istiyorum. Bugün de dündeki gibi yurtdışında değişik aşamalarda eğitim görmüş arkadaşlarımızın ziraat fakültelerinde almış olduğumuz ziraat mühendisliği diplomalarımız geçmişte nasıl kabul görmüşse, bugün de halen kabul edilmektedir. Yurtdışına doktora giden arkadaşlarımızın bütün diplomaları eşdeğer sayılmıştır. Sadece bölümlerinde almadıkları birtakım dersleri kredi aldırılması ve diplomadan sayılmaması demek değildir. Onu biz dahi kendi içimizde Tokat’dan Ankara Ziraat Fakültesi’ne veya bir başka fakülteye gittiği vakit orada okumadığı derslerin aldırılması diploma eşdeğerliğinin inkarı demek değildir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ziraat fakültelerinin bugüne kadar vermiş olduğu bütün diplomalar Avrupa’da, ABD’de, Avusturalya’da, yani dünyanın neresine giderseniz gidin eşdeğer sayılmıştır. O bakımdan bunu bu şekilde kabul edelim. Ama

yeni arayışlar, AB'ye geçiş düzeninde daha güzelliğe götürmek hepimizin borcudur. Bunları uğraşıp değiştirelim, o programlara uyum sağlayalım. Bilimdeki ilerlemeleri programlarımıza katalım. Buna hiç kimsenin itirazı yok. Ama ziraat mühendisliği kavramını tartışmak, hele ZMO'nun böyle bir toplantısında hiç hoş olmuyor diye düşünüyorum.

Değerli Meslektaşlarım,

Biraz da iğneyi kendimize, üniversite hocalarına batırmak istiyorum. Bugün tarımsal öğretimdeki yozlaşma var ise, bu yozlaşmanın en az yüzde 50'si biz üniversitedeki ziraat fakültelerindeki hocaların günahıdır. Biz özellikle 1980'den sonra YÖK'le başlayan, fakülteleri aynı standarda sokan ve birbirinden ayrılmaz üç profesörüyle, 113 profesörü olan iki fakülteyi aynı kalıp altına sokan yasal çerçevenin getirmiş olduğu sıkıntıları yaşıyoruz.

Sayın Atilla Eriş Hocam, çok güzel dünyadaki örneklerini verdi. Dinamik bir yapıdır ziraat. Her geçen gün diğer meslek kuruluşlarının geliştirmiş olduğu bilgi birikimini kendi bünyesinde alıp, değerlendirip insan yaşamı için gerekli teknolojiyi uygulayan en yakın bilim dalı ziraat mühendisliği. O bakımdan biz üniversite hocaları olarak bunları takip etmek durumundayız. Biz ziraat mühendislerinin iyi yetişip yetişmediği konusunda tartışıyoruz. Acaba eğitimcilerin eğitimi dediğimiz, üniversite öğretim elemanlarının eğitimindeki kusurları hiç görmüyor muyuz? Bugün bir index furyasının arkasına takılıp gittik. Türkiye tarımının ihtiyaç duyduğu araştırmaların Türkiye yayınlarını yakında bulamayacaksınız. Çünkü üniversitedeki bütün meslektaşlarımız, efendim Malezya'daki, Bangladeş'teki indexe giren dergiye yazı yetiştirmek konusunda uğraş veriyor, ama kendi Türkiye'deki dergilerine, kendi çiftçisine, kendi ziraat mühendisine getirilecek bilgiyi İngilizce yazmaya yahut Almanca, Fransızca yazmaya çalışıyor. Ben kendi sektörümün halen yüzde 35'ü çiftçi olan sektörümün sorunlarını çözen bir projenin bir indexe girmesi hiç bahis konusu olmayabilir. Ama benim ekonomime, benim tarımına çok büyük katkısı var ise o arkadaşımın akademik yükselmesinde bilmem 0.02 puan gibi bir puan sistemi içerisinde değerlendirip, efendim Malezya'daki üçüncü sınıf bir dergide, indexe giriyor diye 15 puanla değerlendirilmesini kabul etmek mümkün değil. Bu bakımdan sınıf arkadaşım değerli YÖK Denetleme Kurulu Başkanı arkadaşım burada. YÖK'ün yeni yasanın çıktığı şu aşamasında, üniversiter sistemin yapısı içerisinde hepten çok kısa maddeli bir çerçeve yasası hazırlanması ve üniversiteleri kendi geleneksel yapıları çerçevesinde serbest bırakıp her üniversitenin yarışmaya var ise, yarışmaya hatta dünyada yarışmaya açık tutulması gerekir diye düşünüyorum.

Biraz uzattım ama bunlar bizim mesleğimizin sorunları. Çok detaylı da neden olmasın diye söylenebilir. Çok burada düşüncelerden birisi de, tahmin ediyorum ki Odamız bunların hepsini kayda alıyor, yayınlayacaktır ve sizin söylediğiniz gibi daha farklı ortamlarda da bunların arama konferanslarıyla değerlendirilmesinde yarar var. Burada bir sonuç almamız mümkün değil. Burada bir sonuç alabilmem için şu anda Dekanlar Konseyi üyelerimizin tümünün, rektörlerimizin tümünün, YÖK'teki ziraat konularına bakan sayın yetkililerin tümünün burada olup bu görüşmeleri dinlemesini, bu görüşmeler çerçevesinde ulaşılan fikir sentezi çerçevesinde neler yapabileceğimizin ayrı ortamlarda sürekli bir dinamik içerisinde yapılması gerektiğini düşünüyorum.

Sayın Başkan teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Kamil Hocam. İki cümle, üç cümle veriyorum.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Ben unvan tartışması yapmıyorum. Ben program tartışması yapıyorum. Lütfen

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Ben de öyle anladım ama...

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Ben ziraat mühendisi unvanı etrafında dolaşmıyorum. Ben onu bir kenara koyuyorum, program tartışması yapıyorum, özellikle.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ**Oturum Başkanı**

Sayın Dekan, Buyrun lütfen.

Prof. Dr. Vahap KATKAT

Sayın Başkan, Değerli Meslektaşlarım,

Önce diplomadan bahsedeyim. Biz bu dört yıllık program eğitimiyle ilgili bir çalışma yaptık. Fakülte Kurulu'nda da bunu çok uzun süre tartıştık, bir model oluşturduk. Ben de buradaki dekan arkadaşlarımın görüşünü almak üzere birer fotokopisini getirdim, dağıttım. Dolayısıyla burada hıyanetti, vs. gibi ziraat mühendislerinin unvanının diplomaya girip girmemesiyle ilgili şeyler çok yanlış. Kamil arkadaşımız da, "Türkçe'sinde tabii ki ziraat mühendisi unvanının tüm hak ve yetkileriyle almaya hak kazanmıştır" diyor. Altında İngilizce'si var, tüm üniversitedeki fakülteleri de kapsayan bir deyim olduğu için onlara uyum sağladık. Yoksa onu da düşündük. Biz İngilizce'sine de aldık, fakat çok şey yapmadı. Gözü tırmaladı orada. Dolayısıyla biz onu çıkardık, biz Uludağ Üniversitesi olarak zaten bu konuları aşmış durumdayız. Biz Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından kurumsal değerler neden başarıyla geçtik. Programlarımızı yeniliyoruz, yepyeni bir çalışma içerisindeyiz. Fakültede biz üç artı birin derslerini daha belirlemedik, bu konferansı, bu sempozyumu bekledik. Bundan sonra biz Uludağ Üniversitesi'nde böyle bir çalışmanın içerisine gireceğiz. Ziraat fakültelerinin isminden, kapsamının genişletilmesine kadar bir çalışma yapacağız. Bunu ben Tarım Orman Konseyi'ne de götüreceğim. Gerekirse YÖK'e de götüreceğiz. Üniversite olarak da bir çalışmanın içerisindeyiz. Dolayısıyla Avrupa kredi transfer sistemi olsun, diğer krediler olsun şu anda 130 krediyle biz mezun vereceğiz. Diğer fakültelerin durumunu bilemiyorum, hangi krediyle mezun veriyorlar. Bizde bir hayli değişiklikler var, eğitim ve kalitenin artırılmasıyla ilgili çok yönlü çalışma yapıyoruz. O açıdan bence ziraat fakültelerini geniş kapsamlı düşünmemiz lazım. İşte Yüksek Ziraat Enstitüsü bir tarım üniversitesi niteliğindeyken nereye geldik. Bence bunların tekrardan kazanılması nasıl olur bilemiyorum, ama kapsamını mutlaka genişletmemiz lazım. Birçok unvan da verebiliriz ziraat mühendisliği unvanı yanında. Diğer unvanlar da verebilir. Ben gıda mühendisliğinin de tabii bu arada ziraat fakültesinden ayrılmasına şiddetle karşıyım. Gıdasız ziraat fakültesi olmaz. Ben gıda mühendisliği bölümü aldıkları anda dekanlıktan istifa edeceğimi sayın rektöre belirttim. Dolayısıyla tabii YÖK karar verirse ona bir şey diyemiyorum ama, o mücadeleyi ben Uludağ Üniversitesi'nde yapıyorum. Dolayısıyla bu konuda özellikle diploma konusunda spekülasyona da çok üzülmediğimi ifade ediyorum. Hepinize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ**Oturum Başkanı**

Böyle dekanlar da varmış, teşekkürler sayın Dekan. YÖK bu konuda bir şey yapmaz. Bölüme ve fakültenin kararına bağlı. Ondan sonrası zor, senato niye karışsın, YÖK niye karışsın. Tabii aldığımız kararı uygulamaya koyar. Şimdi sıra Nurten Hanımda. Nurten Hanım size özgü değil ama eğitimle kalırsak ve önerilerimize öncelik verirse çok mutlu olurum.

Nurten DENİZ

Yabancı uzmanlar ladies, gentlemens deyip kısaca zaman kazanıyorlar. Ben de sayın bayanlar, baylar diyeceğim beni bağışlayın ve meslektaşlarım hepiniz hocasıyla, mühendisiyle meslektaşlarımızıdır, kardeşlerimizdir. 50. Yılı kutlamaya devam edeceğiz. Ocak ayının içindeyiz, devam edecek bu eğitimle ilgili durum da kuşkusuz.

158. yılını kutladığımız tarım eğitiminin artık Türkiye'de gelenekselleşmiş olduğunu ve bu eğitimden geçen bizden öncekilerin şu an yaşamayanların, orman ve ziraat mühendisi olarak Ankara Üniversitesi'nde okuyanların özellikle bizim kuşakların bu kısacık devrede o kadar büyük olaylar, o kadar büyük değişimler geçirdiğine tanık olduk ki, sanırım bunu geçiren başka bir şey. Bu çok da başarılı olmuş bu kuşaklar olarak görüyorum ben. Yaşamın vazgeçilmez bir değişim, mütemadiyen her gün değişiklikler olacağı gibi, Türkiye'nin içinde bulunduğu endüstriyel ve yaşamsal konulara dönük olarak da mutlaka fakültede eğitim

konusunda değişiklikler yapılacaktır. Bunu yapacak çok değerli sayın hocalarımız ve buna katkıda bulunacak sayın meslektaşlarımız var. Tabii Odamız da var. Ve maalesef gıda ve çevre mühendisliği konusunda, yabancı uzmanların anlattığında gördük şu anda dünya bunlara ziraat fakültesi bünyesine alırken, biz ana fakültemizin bölümlerini çıkartmak gafletinde bulunduk. Yani yapmak zor, kolay değil, ama yıkmak çok kolay. Umarız bundan sonra bu tip yanlışlıklar yapılmaz. Bu özeleştiriye herkes, Odasıyla, üniversitesiyle bu meslektaşlar kendine yapmalıdır. Biz karşı gelmiştik o vakit, ama bu sonuç vermedi. Kaybeden gruptayız biz.

İkinci olarak Atilla Eriş Beyin gayet güzel yedi bölüm olarak gösterdiği bölümler zaten birçok ülkelerde olduğu gibi bizim üniversitelerimizde var. Burada en büyük sorun hadsiz hesapsız plansız açılan çok sayıda ülke ihtiyacını aşan üniversite sayılarını azaltmakta. Birinci önerim bu. Bunu yapacak olan da yine bizim üniversite mensuplarımız ve ona katkıda bulunacak çeşitli kuruluşlarımız, tarım mühendislerimiz aynı zamanda.

Ben mesleğe ilk başladığımda Erzurum'da çiçekçilik bölümü vardı. İkinci önerim şu: Erzurum gibi iklim koşullarının çiçekçilik gibi bir bölümün yaşamasına imkan olmayan bir yöredeki üniversitede bu bölümlerin kapatılmasıdır. Üniversiteyi gezdirmişlerdi, o zaman çiçekçilik bölümünü bize göstermişlerdi. Belki bölüm değil, bilemiyorum, ben bölüm olarak hatırlıyorum. Ama önemli değil, önemli olan şu: Hangi bölgede eğitim ihtiyacı, hangi ziraat mühendisine ihtiyaç gösteriyorsa o bölümler açılın, icabında dört bölüm, yani standart bir şey olmasın diye düşünüyorum, bunu daha iyi yapacak insanlar var.

Üçüncü somut önerim, bazı bölümlerimiz son senelerde kapatıldı. Kapatılanları ben suçlamıyorum, hiç kimseyi suçlamıyorum, fakat biraz evvel son konuşmacılardan misafir hocalar diyeyim artık hepsinin ismini şu anda hatırlayamıyorum. Müzeyi gezmişler ve çok etkilenmişler. Yapılan yanlış işlerden bir tanesi de fakültemizde ziraaı ekonomi bölümünün kapatılmasıdır.

Atatürkçüyüz, Atatürk ve İnönü bu üniversitemizde çok emeği olan büyüklerimiz. Ve bunlar tarihi çok iyi biliyorlardı. Tarihi yaşamışlardı ve yaratmışlardı. Biz tarih okuturduk çocuklarımıza. Ve biz birkaç üniversiteden dersler alırdık. Zirai tarih yanında Dil Tarih Coğrafya'da alırdık, iktisadi coğrafya gibi dersler alırdık. Yani o sistem çok güzeldi ve bu zirai ekonomi şu anda bize önerilen üniversite modellerinde Avrupa Birliği'ne giren ülkelerin çoğunda var. Hatırlayacaksınız zirai ekonomi diye var. Ama bugünün şartlarında zaten bizim tarımdaki açmazımız, ne üniversite açarken, ne ziraat mühendisi yetiştirirken. Ziraat mühendisinde yetkili olan kesimler, nasıl bir ziraat bir mühendisi istiyor belli değildir. Bir tarım politikası da yoktur, işte tarım politikasını okutan ekonomi bölümüdür. O eski sistem ama bilmiyorum, fakat çok iyi kuşaklar yetiştirmiştir o dönemde. Sabit Hoca'ya katılmamak mümkün değil. Hiçbir kelimesine itirazım yok. Ama yeni değişimlere kucak açarken Türkiye'de 158 yıldır eğitimi yapılıyor ve çok başarılı oldu. 80'e kadar dersek tarımda, onları gözardı etmemeliyiz, yabancı etkilerden, olumsuz etkilerden kendimizi arındırıp, çağdaş bir kafayla onlardan iyi olanları almalıyız, ama kendi iyi olan her değerimize çok sıkı sıkı sahip olmalıyız. Son konuşmacının söylediği gibi yazılı basın çok önemli. Bu yayın meselesi çok önemli. Kendi insanımızın anlayacağı ana dilimiz Türkçe o kadar mükemmel bir dil. Bu dille yayınların devam etmesini de diliyorum eğitim açısından.

En sonunda da şunu söyleyeceğim: Yani ben hiç kimseyi kastetmiyorum. Yer yer unvandan söz edildi. İki gündür. Çeşitli zamanlarda anlatıldı. Bu unvanlar aslında çok önemli. Biz onu yaşadık. Tam senesini de şu anda söyleyemeyeceğim bir kanun tasarısı hazırlandı. Ve TBMM'de kanun tasarısı kanunlaşırken, biz Türkiye'de çok cüzzi maaşla çalışan onlarca ziraat mühendisi Ankara'da toplanıp Tarım Bakanlığı önünde aç susuz, üç gün üç gece bizim mühendislik haklarımızı alamazsınız diyerek karşı koyduk ve bu Türkiye düzeyinde yapılan bir direnişten sonra kanun geri çekildi. Siz agronomistsiniz deyip de bizim unvanımızı almadılar. Onlar yapabilir, ama ziraat mühendisi bütün dünyada geçerli. Ve bu unvan daha iyi bir şekilde mensuplarına verilmelidir. Saygılar sunuyorum, teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Evet, ziraat mühendisliği dar kapsamlı ve geniş kapsamlı olarak algılanabiliyor. Türkiye uygulaması belli. Geniş kapsamlı bir uygulama. Belki o unvanın altındaki dallarının nasıl belirtileceği sorun olabilir. Ona çözüm alınabilir.

Akışı bozmayacağım, ayrıca bundan sonraki arkadaşlarımdan da beş dakika konuşmalarını rica edeceğim. Çünkü verimli olma sınırını aşıyoruz. Ama size sonunda söz vereceğim. Şu anda konu eğitim. Sema Hanım, buyurun efendim. Sema Hanım, birçok öneriler

yapıldı, yeniler üzerinde durursanız çok mutlu olurum. Tabii katkılarınız için bir şey demiyorum. Buyurun.

Yard. Doç. Dr. Sema BAŞBAĞ

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,

Aslında benimki de tabii çok fazla yeni değil, bilirkışı olan hocalarım gerçekten burada fazlasıyla her şeyi anlattılar. Yalnız ben iki günden beri bu sempozyumda onların korkunç keyfini yaşıyorum. Bir üniversite, akademisyen olarak gerçekten bilmediğim, aydınlanmadığım birçok konu üzerinde bu sempozyumda aydınlandım. Onun için öncelikle Odamıza tekrar tekrar teşekkür etmek istiyorum. Değerli konuklarımıza dışarıdan gelen ve yurtiçinden ve yurtdışından bize çok değerli bilgiler sunan konuklarımıza sonsuz teşekkürler.

Ben sadece çok kısa bir katkı yapmak istiyorum, burada çok değerli hocalarım dururken. Eğer amaç ulusallaşmaysa, uyumsa ve dünyaya ve Avrupa'ya uyumsa, bizim de bu değişimleri biraz sabırla, çok dikkatle ülkesel şartlarımızı gözönünde bulundurarak, yakın takiple izlememiz gerekiyor. Gerçekten yani eğer dünya bir uyum içerisinde gidiyorsa, biz de bu uyum içerisinde bu toplulukta eğer yer alamıyorsak, yine sıkıntıyı çekecek olan bizleriz.

Ben öyle zannediyorum ki hocalarım da bilir, bizim lisans diplomamız Avrupa'da pek itibar bulmuyor, öyle zannediyorum, bazı yüksek lisans diplomamız itibar buluyor. Yani bilmiyorum bu konu üzerinde görüş bildirecek hocam var ama benim bildiğim o şekilde. Yani yüksek lisans yaptıktan sonra biz uyum sağlayabiliyoruz. Lisansta da uyum sağlayabiliyor muyuz? Demek ki yanlış bir karar, yanlış bir şey. Ama genel bir uyuşmaysa, dediğim gibi ülkesel şartlarımızı da gözönünde bulundurarak bu uyum içerisinde mümkün olduğu kadar gelişmeleri izleyerek, takip içerisinde olarak yer almak istiyorum. Yani ben kendi tabii bu şahsi fikrim. Bu değişimin mutlaka sıkıntılarını yaşıyoruz, yani gerek öğrencilerimiz, gerek bizler akademisyenler olarak işte bir yönetmelik değişiyor, bir ders geliyor, öbür ders kaldırılıyor, öbür dersin kredisi azalıyor veya artıyor. Hem öğrencilerimiz bu konuda şikayetçi, hem de biz akademisyenler. Ama inanıyorum ki, yani sıkıntıyı aşmadan da düzleşme çıkarmak çok zor olacak. Onun için her yokuşun bir inişi olduğuna inanarak ben bu değişim içerisinde yer almak fikrindeyim diyorum.

Sonra çok kısa bir şeye daha değinmek istiyorum. Bolonya Deklarasyonu'nda bir süreç olduğunu ve tamamlayan bir süreç olduğunu bu sempozyumda öğrendim, açık konuşayım. Bu süreç içerisinde Türkiye evet adımlar atıyor, birtakım girişimlerde bulunuyor, ama bizim ülkemiz bu uyum içerisinde ve tam anlamıyla olabilmesi için ne kadar bir süre lazım, bilirkışı hocalarımdan bunu özellikle Alaattin Hocanın bir fikri varsa bu konuda almak istiyorum.

AB, üç artı iki uygulamasına, müfredatına kaç kredi almamız gerekiyor, ne yapmamız gerekiyor? Ve bu sempozyumda öğrendiğim birçok şey oldu. Beni yadırgamayın. Ama ben bu sempozyumların üniversitelerde de devam etmesini ve her sene üniversitelerin ziraat fakültelerinde tabii, tarım eğitimiyle ilgili olduğu için, ziraat fakültelerinde devam etmesini ve ben şahsım adına böyle bir girişimde bulunacağımı ve saygı değer dışarıda gelen konuklarımıza da belki böyle bir teklif getirebileceğimi, bu sempozyumun gelişmiş bir şekli olarak burada belirtmek istiyorum. Daha fazla zaman almak istemiyorum. Teşekkür ediyorum, çok keyif aldım ben. Gerçekten birçok şeyi burada öğrendim, teşekkür ediyorum.

Dr. Nüvit Soylu (Ziraat Mühendisi)

Değerli Konuklar,

Ben teşekkür ediyorum. Bu gerçekten çok güzel bir Sempozyum oldu, bundan yararlanacağımızı umuyorum. Ama ben bunun ısrarla üstünde durduğum bu kavramlar konusundaki inadımı bırakmış değilim. Değişim kavramını nasıl algıladığımızı henüz kaygılarım da bitmiş değil. Değişim, gelişim, insanların refahı, hakça paylaşımı doğrultusunda doğru kararlar almak için kullanılıyorsa, buna kimse hayır diyemez. Ama durum saptaması, değişimi yapabilmek için önce durum saptaması diyoruz. Statüko olmadan, olmamaktan bahsediyoruz. Dün ben de bu işin çok değiştiğinden şikayetçiyim. Yabancı arkadaşlarla konuştum ve AB'de minimum standartlarda bunu oluşturmaya çalışıyor diye yanıt alıyorsam, ben mevcutta varolan ve daha iyiyi bozup da buna değişim deyip ondan sonra geri dönmek mümkün değil diye çıkış alıyorsam, burada doğru muyum değerli konuklar? Çünkü bu, artık daha iyi dile getirildi. Bugünkü tebliğlerden de anlıyoruz ki, küreselleşmenin talebi

doğrultusunda yeni süreçlerin belirlenmesi, bu süreçlerin belirlenmesi değişimse, buna bir sistem bulup, buna minimum şartlarda bir standardizasyon getirmek. Bunun bir başka deyişle eğitimin akreditasyonu olarak günümüzde tanımlandığını bilmemiz gerekiyor. Bu kriterleri saptamada kimler neleri öncelikli alıyor?

Şimdi 25 tane ülke burada bir Bolonya Deklarasyonu'nda sergilendi. Nüfus yapısı, nüfusu, arazi büyüklüğü çerçevesinde bu ülkelere bir kriter getirecek olursanız, ondan sonra Türkiye imza atmamış. Hocam çok rica ediyorum, lütfen atmamış mı, attırılmamış mı bunu açıklamanızı istiyorum. Siz çok yumuşak konuşuyorsunuz, belki benim böyle bir handikapım var. Çünkü buna atmamış olmakla, attırılmamış olmak arasında çok büyük bir fark olduğunu ve bu kriterlerin konulurken yapılan hatalarla kaybetmek, kazanmak kavramları da değişti. Bugün dünya çok ciddi bir değişimde, henüz kimin kaybedip kimin kazandığı belirlenmiş değil değerli konuklar. Biz bu entegrasyonu yapmak zorundayız. Yapmalıyız diyorsak da bu entegrasyonu doğru yerde, doğru koşullarla yapmak durumunda olduğumuzu bilmemiz gerekiyor. Yoksa bu Bolonya Deklarasyonu, geçmişte Kopenhag Kriterleri, Helsinki Kararları, bir şekilde bir şeyler yaptırım olarak herkese, bütün ülkelere geliyor, çünkü dünya globalleşiyor. Su, insanlı katkıdır deniyor. Petrol, hayvan haklarına mı giriyor? Doğal kaynakların korunmasından başlayarak mühendislik tanımı getiriliyor. Strateji deniyor, birtakım olaylar konular bunlardan soyut. Belki de mühendislik olmadan bu kaynakları kullanmak doğru olmayacak. Yanlış kullandığımız için bugün dünya bu çıkmazın içine girdi diye de düşünmemiz gerekiyor. AB'ye alınmadan gümrük birliğini imzaladık, bize eğer imzalatılmak isteseydi, Bolonya Deklarasyonu bu konuda bir sorun yaşayacağımızı düşünmüyorum. Çünkü biz imza atıyoruz, okumadan da atıyoruz. Sonra da bir İngilizce metin geldi farkında değildik falan diye açıklamalar yapıyoruz kamuoyunu. Bu anlamda baktığımız zaman bizim imza sorunumuz yok, çünkü biz mühendislik hizmetlerinin serbest dolaşımını imzalamışız değerli konuklar. Kötü mü yapmışız, iyi mi yapmışız, ama AB üyesi olan İspanya, 13 yıl ülkesinin mühendislerini koruma altına almış. Ben başka platformlarda da dile getirdim bunu, mühendislik hizmetleri Türkiye'de de kısıtlı.

Bu anlamda bugün tarım eğitimi fındık üretiminden, etik tartışmalarına kadar da sürdü. Deontoloji okutulması 21. Yüzyılda daha çok gereksinim duyulan bir eğitim, bir program oldu ve tarımın önemi dile getirildi. Bu konuda sayın hocam bunun önemini yazılı olarak da verdi. Konunun önemini neden tarım eğitiminin önemli olduğunu, ben de 2002 yılı Güney Afrika Çevre Konferansı'nda Irak Savaşı daha başlamamış, ama her an olabilir döneminde Kofi Annan ve Colin Powell'ın CNN'de canlı açıklamasından izledim. 21. Yüzyılın savaş nedenlerini ne teknoloji, ne başka bir unsur taşıyacak. 21. Yüzyılda savaş nedenlerini ve uluslararası ilişkileri belirleyecek unsur kendi sıralamasıyla su, tarım ve enerjidir.

Bizim olayları biraz daha çok yönlü düşünerek bu programları belirlemede belki AB'ye de öncü olacak, belki fikir verebilecek ve 158 yıllık geçmişimizden bir şeyler öğrenilebileceğini anlatmamız lazım. Teşekkür ediyorum arkadaşlar.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Nüvit Hanım teşekkürler. Ali Karabulut Hocam. Seni ben zorladım konuşmaya, ama süreni de kısıtlayabilirim sanıyorum. Beş dakika gibi yuvarlak bir rakam söylüyorum.

Prof. Dr. Ali KARABULUT

Evet sayın Ekşi gerçekten beni zorladı. Bir oldu bitti karşı karşıya geldim, ama aynı zamanda şimdi kısıtlama çabası içerisi içine girdi. Bu bir çelişki diye düşünüyorum ben.

Ben izin verirseniz bu ziraat fakültelerinin ya da tarımsal eğitimin yeniden yapılanmasıyla ilgili süreci bir genel değerlendirmeye alarak bir özeleştiriyi yapmaya çalışacağım. Bu özeleştirimde bu çalışmaların görevim gereği içerisinde bulunan bana düşen payları var. Üniversitelere düşen pay var. Tarım Orman Konseyi'ne düşen pay var. YÖK'e düşen pay var ve mesleğimizin kamu kurumu niteliğindeki örgütüne paylar var. Çünkü böyle bir özeleştiri yapmazsak kısmen bir kaos gibi görünen ortamın devam edeceği endişelerini önemli ölçüde taşıyorum.

Öncelikle bir saptamayla başlamak istiyorum. Biz bu unvan meselesini çok fazla önemsiyoruz, yani abartılı bir biçimde ele alıyoruz gibi geliyor bana. Benim yurtdışı deneyimim çok fazla değil, ama yurtdışına gittiğiniz zaman pek diplomadaki yazılı unvana bakmazlar. Sizin transkriptiğinizi alırlar, transkriptiğinizdeki dersleri değerlendirirler, size

yüksek lisans, doktora yaptırabilirler veya herhangi bir araştırma enstitüsündeki, araştırma kurumundaki bir araştırma timinin içine alırlar. Bu unvan meselesi herhalde biraz geri kalmışlıkla da özdeş bir durum. Tabii gelişmesini yeterli ölçüde tanım, gelişmesini sağlayamamış ülkelerde unvanlar sosyolojik konum ya da sınıf atlamanın bir aracı gibi oluyor. O bakımdan hepimiz unvanlara biraz sıkıca sarılıyoruz.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Aynı zamanda kız almanın da bir koşulu bu.

Prof. Dr. Ali KARABULUT

Doğru, o da doğru. O bakımdan biraz önce de belirtmeye çalıştığım gibi yurtdışında bu unvan meselesi çok fazla önem taşımaz ve nitekim gittiğimiz yerlerde de çok farklı unvanlardan, yani sadece tarım eğitimi almış olanlar değil, tarım eğitiminin dışındaki kaynaklardan gelen insanların da aynı sistem içerisinde hizmet ürettiklerini görürsünüz.

Bu genel değerlendirmenin ötesinde biliyorsunuz ziraat fakültelerinden önce başlayan bir talep ortaya çıktı, bundan dört beş yıl önce. Bu talep neydi, özellikle dışarıdan gelen baskıların da etkisiyle işte mesleğimiz dibe vurmuş durumda, işsiz ziraat mühendisi çok fazla, dolayısıyla bu sorunu çözecek bir önlem almamız gerekiyor, bir gelişme sağlamamız gerekiyor. Yani öğrenci sayısını azaltmaya yönelik birtakım çalışmalar yapmamız gerekir noktasından hareketle bu iş başladı. Maalesef özellikle bu noktanın altını çizmek istiyorum. Sadece bir tek parametreye dayalı olarak bir yeniden yapılanmaya başladığımız zaman iş bugünkü kaos ortamına geliyor ve bir anlamda içinden çıkılmaz hale geliyor.

Burada bir eleştiride bu çalışmaların içerisinde yer alan bazı bölümlerdeki değerli akademisyenlere yapacağım. Biliyorsunuz bu çalışmaların sonucunda bir sistem üretildi, program sistemi, bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarım teknolojileri gibi. Bazı akademisyenlerin maalesef gizli bir gündemi de varmış bu arada. Bunu biz çok sonra öğrenebildik. Neden? Bir programın adı aslında YÖK'e kadar tarım mühendisliği ve teknolojileri programı olarak gidiyor, YÖK'te tarım mühendisliği kısmı çiziliyor, geriye tarım teknolojileri programı kalıyor. Bunun anlamını sonradan düşündüğümüzde, bu salonda zaman zaman dile getirilmeye çalışılan mühendislik kavramının belli bazı bölümlere ait olduğu noktasından hareketle bu böyle bir işlemin yapıldığı anlaşılıyor. Bunu tabii etik açıdan çok fazla huzurunuzda irdelemek istemiyorum, ama sizlerin takdirinize bırakıyorum. Yani aynı kurum içerisinde, aynı amaçlarla yola çıkan bazı arkadaşlarımız, bunu çok açık, hem de üniversite gibi bir çatı altında çok açık bir biçimde tartışmaktan kaçınıp aman kimse duymasın, şimdi birtakım sorunlar çıkar, bu hedefe de ulaşamayız düşüncesiyle bu noktaya getirmiş durumdalar.

Başka ne hata yaptık? Programların oluşması sırasında bize hiç yakışmayacak, hiçbir şekilde kabul edilmez olmayan bazı hatalar yaptık. Alt programlar oluşturduk, son derece eyyamcı, oportünist bir bakış açısıyla oluşturduk maalesef. Ben size yarın da sunulacak bir örnek vereyim. 19 Mayıs Üniversitesi'nde tarım ekonomisi alt programı sadece hayvansal üretim programının altında var. Ama Uludağ Üniversitesi'ne geldiğimde, bütün programların altında var. Şimdi böyle bir yapılanma bize yakışan bir yapılanma değil. Yani bizim geçmişimize, bilgi birikimimize yakışan bir yapılanma değil. Bu hatayı da yaptık.

Bir başka hata daha yaptık. Bunu özellikle mensubu olduğum bölümler açısından eleştirmeye çalışacağım. Bu çalışma süreci içerisinde Zootekni Bölüm Başkanları Koordinasyon Kurulu diye bir kurul oluşturduk. Amacımız yeniden yapılanmanın ortak bir aklın eleştirisi süzgecinden geçmesiydi. İzmir'de, Bursa'da, Tekirdağ'da, Ankara'da ve son olarak da aralık ayı içerisinde Samsun'da toplantılar yaptık. Burada bir şeyler üretmeye çalıştık. Amacımız bu çalışmaların yürütülmesi sırasında olası hataların asgariye indirilmesi yönünde bir katkımız olabilir mi? Bütün çabamız buydu. Çok acı. Bu tabii 12 Eylül rejiminin kafalara akıttığı bir sistemin eseri. Biz sürekli eleştirildik. Oyun bozan olduk, hatta Tarım Orman Konseyi'nin üyesi olan dekanlar var burada, bizi düşünebiliyor musunuz, Disiplin Kurulu'na sevk etmekle tehdit ettiler. Yaptığımız iş tamamen yürütülen çalışmanın eleştirisini yapmak, gerek zootekni bölümleri açısından, gerekse genel tarım eğitimi açısından eleştirisini yapmaktı. Bu tabii özellikle geçmişini değerlendirdiğimiz zaman bizim mesleğimize yakışan bir duruş ve davranış biçimi değildi. Gene özellikle fakültenin ve bölümlerin yetkili kurullarında yeterli ölçüde tartışılmadan Tarım Orman Konseyi'nde 15-20 dakikalık görüşmelerle test programları oluşturuldu ve bu kararlar maalesef fakültelere dayatıldı. Hep şikayet ettiğimiz YÖK çok ilginçtir bu konuda bizim Tarım Orman Konseyimizden daha liberal davranmıştır. Ben bir

dönem YÖK'e zootekni bölümlerinin bu yapılanma içerisindeki sıkıntılarını anlatmak üzere gittiğimde YÖK'teki yetkililer ders programı oluşumunun tamamen fakültelere ait olduğunu, Tarım Orman Konseyi'nden de zaten ders programı geldiği zaman bunun hiç dikkate alınmadığını, sadece sistemin çerçevesini çizen, onlardan gelen önerilerin dikkate alındığını belirttiler. Ama Tarım Orman Konseyi öyle yapmadı maalesef.

Bir talihsizlik daha yaşadık. Bizim ziraat mühendisliği, bu ayrımcılık yönünde söylemiyorum, geçmişten gelen birtakım değerler anlamında söylüyorum. Ziraat mühendisliği konsepti konusunda kafamız çok net de değildi. Bundan evvelki Tarım Orman Konseyi Başkanı yazılı belgedir, yine o konseyin üyeleri bilirler, ziraat mühendisini şöyle tarif etmiştir: Bugünkü ziraat mühendisiyle, tarım teknisyeni arasında bir vizyona sahip bir ziraat mühendisi tarif etmiştir. Bu yazılı belgedir. Bu tam anlamıyla geriye dönüş. Ziraat fakültelerine, ziraat fakültesi olan üniversite rektörlüklerine ve mesleğimizin tek kuruluşu olan ZMO'ya sürekli gönderdik ve hiçbir değerlendirme alamadık, ne demek istiyorsunuz diye bir davet de alamadık. Bu da yapılan hatalardan önemli bir bölümünü oluşturuyor.

Şu arada içinde bulunduğumuz etkinlik, tabii geleceğe yönelik olarak beni de çok umutlandırdı. Ama ben bu etkinliğe gelirken şöyle bir oluşumun da olmasını beklerdim: ZMO'nun oluşturduğu bir komisyonun ortak ürünü olan birtakım sunumların burada yapılması gerekirdi. Çünkü biz dört beş yıl kaybettik. Dört beş yıl bu ülkenin insanların çok kıt kaynaklarının alınarak ziraat fakültelerine gönderdiği çocuklarını yok olan bir nesil olarak maalesef tarihe geçireceğiz. Düşünebiliyor musunuz, ben size somut bir örnek vereyim, üretim programının altında bulunan tarım ekonomisi alt programından mezun olan öğrenci, hangi dersleri alıyor düşünebiliyor musunuz? Ben size birkaç tane sayayım. Anatomi, fizyoloji. Hayvan sağlığı. Beslenme fizyolojisi ve metabolizma. Şimdi burada soruyorum. Tarım ekonomisine bu derslerin ne gereği var? Evet tarım ekonomisinin alması gereken hayvancılıkla ilgili dersler de var, ama herhalde bu dersler değil.

Şimdi bu çocuklar diploma alıyorlar, fakültelerden diplomaları veriyoruz, hayvansal üretim programından mezun olmuştur diye, tarım ekonomisi alt programından mezun olan öğrenciye biz ne diyeceğiz? Zooteknist diyemeyiz. Çünkü özellikle son sınıfta, zootekni biliminin uygulamasına yönelik derslerin hiçbirini almamıştır bu çocuk. Daha önceki dönemde ise tümüyle zootekniyi ilgilendiren dersleri almıştır. Şimdi bu deve midir, kuş mudur? Bu çocuğa yazık değil mi? O ürün kimin ürünü? Dolayısıyla sadece işte olay ziraat mühendisliği olayıdır, bu da yok senin unvanındır, benim unvanımdır. Bu tür saplantılardan önce kendimizi sıyralım. Bilimsel verilere ve ülkenin gerçeklerine uygun bir sistem oluşturma çabası içine girelim ve bu oluşum da ortak aklın ürünü olsun. Nasrettin Hoca'nın filinin Akşehir'de değişik insanlar tarafından tarifine benzemesin. Beni sabırla dinlediğiniz için hepimize teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Ali Hocam anlattıkların için teşekkürler. Sanıyorum gelecekte uygulamalar açısından çok önemli. Hepimizin bu süreçlerde biraz daha katılımcı olması gerekiyor. Yani yöneticilerin anlayışına bırakmak yetmiyor. Ayrıca söyledik Tarım Orman Konseyi'nin bileşimi gereği bu tip sorunlara doğru çözüm bulunma olasılığı çok az olabilir, ama gerçekten bu olasılık çok az, arkadaşlarımız alınmasınlar.

Bir hata da Atilla Eriş Hocam da söyledi, yani bölümlerin üzerinde programın olması, gerçi bizim yasa uygun gibi görünüyor, ama akla aykırı bir şey.

Aytekin Hocam sıra sizde. YÖK'e bir şey demiyorum, ama sizin demokrat olduğunuzu biliyorum, buyurun.

Prof. Dr. Aytekin BERKMAN

Vakit epey ilerledi, ama ben bir an önce konuya gireyim. Siz YÖK'e bir şey demiyorsunuz, ama ben söylüyorum. YÖK'ü yaptıkları değil, yapmadıkları nedeniyle eleştiriniz lütfen. Yapması gerekip de yapmadığı çok şey vardı. Eğer onlar yapılmış olsaydı zaten sistemimiz buraya böyle gelmezdi.

Ben tarımsal öğretimin yeniden yapılanmasına nereden geldik, canlı tanıklarından ve belki baş aktörlerinden birisi olarak onu bir anlatmak istiyorum. Gerçi çok az kişi kaldı, ama siz de başkalarına anlatırsınız, tarihe geçsin.

Tarımsal öğretimin 149 veya 150. Yıldönümü idi ben Çukurova Üniversitesi Dekanyken yaptığım konuşmada şöyle bir ifade kullanmıştım: “Öğrencilerimiz diyorlar ki, öğrensen ne olacak, öğrendiklerim hiçbir işe yaramayacak, hiçbir yerde kullanamayacağım. Hocalar diyor ki, öğretsem ne olacak, öğrettiklerim hiçbir yerde hiçbir şekilde kullanılamayacak.” O zamanki istihdam içerisinde ziraat fakültelerinden mezun olan öğrencilerimizin çok azı kendi konularında iş bulabiliyordu ve o umutsuzluk sınıflara yansıyor. O günlerde derse girenler bilirler, öğrencilerin ilgisini çekebilmek için hocaların çok büyük gayret sarfetmesi gerekiyordu, bir şeyler öğretebilmek için. O hocalardan biri de benim.

O nedenle dedik ki bari buraya geliyorlar, dört sene okuyacaklar, istedikleri bazı şeyleri okusunlar, özledikleri bazı şeyleri okusunlar, işlerine yarayacağını varsaydıkları şeyleri okusunlar. Öyleyse eğitim öğretim programında yeni bir şeyler yapalım. İşte o meşhur Samsun Tarım Orman Konsey toplantısına biz Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak bölümlerin de görüşünü alarak hazırlıklı olarak gittik ve orada önerimizi yaptık. Dedik ki 10 bölüm altında yapılan eğitim öğretim, artık iflas etmiş durumdadır, bu kadar spesifik eğitim öğretim alan kişiler istihdamda çok büyük zorluklara düşmektedirler bir. İki, bu kadar ders yüklemenin bir anlamı yoktur, öğrencilere boş zaman tanıyalım, kendi istedikleri alanlarda da bazı şeyleri öğrensinler. Birçok üniversite artık kampus düzenindedir, isterse İkinci Dünya Savaşı tarihini okumak için ders alsın, isterse fotoğrafçılık dersi alsın, bu imkanı sağlayalım, bunlara seçimlik dersler verelim.

Program olarak mevcut 10 bölümün, bizde 10 bölümde, bazılarında 11,12 bölüm olanlar da vardı, ortak konularını biraraya getirip anlamlı bir tarımsal öğretim nasıl dizayn edilir, bunun yolunu, yordamını aradık. O zaman vardığımız en akılcı çözüm ki, şimdi de düşünseniz herhalde oraya varırsınız, bir bitkisel üretim, iki hayvansal üretim, üç tarımsal ekonomi ve işletmecilik. İşletmeciliği özellikle koyduk. Dördüncü program da tarım mühendisliği, üstüne basarak söylüyorum, o görüşümde de hala ısrarlıyım, tarım mühendisliği ve teknoloji. Öyle gözden kaçırarak falan değildir açık açık yazılmıştır programı. Ziraat mühendisliği unvanı altında bu dört program olur. Bu dört programın oluşturulacak müfredatları 10 tane bölümün ortaklaşa konusu itibariyle vereceği derslerden oluşur. Bir diğer özelliği vardır bunların, ilk iki yıl her bir programın ortak dersleri vardır, yani bitkisel üretim programında olan kişilerin hepsi iki yılı ortak okur, iki yılın sonunda ne olmak istediğine kendisi karar verir. Artı, bulunduğu fakültenin öğretim üyesi kadrosuna uygun olarak açılacak olan alt programlara gider. Yani, bahçe bitkileri okumak isteyebilir, tarla bitkileri okumak isteyebilir, bunun da altında eğer fakültenin yeteneği var ise tarla bitkileri alt programını seçer, bir ihtisas dalı olarak çayır mera bitkileri dalını seçer ve oradan mezun olur. Eğer 10 kişilik bir grup bulunursa. Bahçe bitkilerine giden de alt program olarak örtü altı bitki yetiştiriciliği programını seçer ve oradan mezun olur dedik. Ve ısrarla tarım ekonomisi ve işletmeciliğinin tarım öğretimi içerisinde çok önemli olduğunu vurguladık ve kalmasını çok arzuladık.

Bunlar Samsun toplantısından sonra beş fakültenin dekanlarından oluşan bir komisyon tarafından kaleme alındı, raportörü benim ve bize dediniz ki; “çok zaman bu Tarım Konseyi’ni oluşturan dekanların dışına çıkmıyor.” Sandık ki bu yazılan rapor dekanlar eliyle bölümlere gönderildi. Çünkü ben öyle yaptım. Çukurova Üniversitesi’ne gider gitmez bölümlere gönderdim. En geniş şekilde tartışınız ve görüşlerinizi bildiriniz. Buradan sizden gelecek olan inputlara göre daha da düzelmesi gereken yer varsa düzelecektir dedik. Sonuçta bu şekliyle dört program, iki artı iki, çok yüksek düzeyde seçimlik dersleri olan bir felsefe içerisinde Tarım Orman Konseyi’nin başkanı tarafından Üniversitelerarası Kurula gitti. Prosedürü bilmeyen arkadaşlar var. Önce Üniversitelerarası Kurula gider, akademik konu olduğu için. Orada görüşülür. Oradan öğrendiğimize göre daha çok sosyal bilimler rektörlerinden ve temsilcilerinden oluşan Üniversitelerarası Kurul’da “efendim tarımın da ekonomisi mi olur” diye bir cereyan başlamış ve tarımın ekonomisi ve işletmeciliği programı orada çıkarıldı. Böylece dört bacak üzerinde durması gereken ve kendi içinde tutarlı olan model artık ondan sonraki demin sevgili arkadaşımızın bahsettiği gibi hayvancılığın altındaki bir program haline gelmek zoruna oradan geldi. Yoksa öyle bir saçmalık olmazdı, eğer orijinal kendi içinde tutarlı programlar kalsaydı.

Neyse. Üniversitelerarası Kurul’dan öyle geçtikten sonra YÖK düzeyinde bunu tekrar düzeltmek için epey bir çabamız oldu. Tarım ekonomisi bölümü öğretim üyeleriyle ben çok muhatap oldum, ama denetlemeyle yürütmenin bir önemli farkı var. Yürütme böyle sakat kararları alır, ondan sonra denetlemeye bu sakat kararların ne derece uygulanıp uygulanmadığını denetleme işini verir. Dolayısıyla benim bir rolüm olmadı. Öylece geçti, ondan sonra tabii bir üst aşaması, efendim iki artı iki de olmasın, üç artı bir olsun. O da bir

başka şey. Çünkü o ilk düşündüğümüz her isteyen istediği birimde okumak meselesi, bu önemli bir şey arkadaşlar. Ben spesifik olarak söyleyeyim. Şimdi Çukurova Üniversitesi'nde en çok rastladığımız şeylerden birisi. Yöre çocukları gelir Çukurova Üniversitesi'ne çoğunlukla. Babasının iki, üç dekar bir serası vardır, çocuk gelir seracılık öğrenmek ister, başka bir merakı yok ki! E niye ben bunun önünü keseyim. Bitkisel üretim programını seçsin, onun için de bahçe programı, altı programını seçsin, onun altında da örtü altı tarımını seçebilsin.

Böyle çok esnek, isteklere uygun olarak sürekli gelişebilecek ve bunun gereği olarak da her fakültede bir müfredat geliştirme biriminin sürekli uğraşacağı ve sürekli geliştirilecek bir sistem idi. Maalesef olmadı. Oradan geldiğimiz yer burasıdır.

Şimdi bir iki şeyde unvanlarla ilgili söyleyeyim. Bu tarım mühendisliği ve teknolojisi bir alt program olsun dedik. 1967'de hemen bir kısa bir şey söyleyeyim. 67'de işte Türkiye Cumhuriyeti bizi yurtdışına gönderdi. Bize bir major profesör buldular Amerika'da, rahmetli olmuş şimdi, Dr. Kanki ?? ben noterden de tasdikli tercümelerini, bir diploma, bir de toprak bölümünden aldığım derslerin tercümelerini önüne koydum. Dr. Kanki bakıyor bakıyor, "bak bak burada mühendis yazıyor, işte engineer yazıyor ama sen galiba mühendis değilsin diyor. Burada başka şey yazıyor. Sen diyor agronomsun galiba falan. Agronomistsin, öyleyse sen agronomi departmanında doktora yapacaksın." Ben ilk defa o zaman ziraat mühendisi sayılmadığımı, olmadığını öğrendim.

Biraz önce Nurten Hanımdı sanırım, agronomist yapmaya zorladılar bizi diyor. Ya da öyle yapacaklardı ziraat mühendisliğini elimden alacaklardı. Burada hata bizi agronomist saymaları değil. Agronomistleri ziraat mühendislerinden daha az değerli saymalarında. Eğer deselerdi ki agronomistler, ziraat mühendislerinin aldığı maaşın yüzde 10 fazlasını alır, o zaman buradaki kaç kişi ziraat mühendisliğinde ısrar eder, ben agronomistim diye ısrarla ortaya çıkmazdı. Onu da düşünmek lazım. Meselenin bu boyutlarını da düşünmemiz lazım.

Bir diğer boyutu. Fakülteler eğer düzelmek istiyorsak bundan sonra, fakülteler ders verir, ben bu kişiyi şu alanda dört yıl okuttum diye bir diploma verir, ama unvan vermez. Ziraat mühendisliği unvanını, ZMO verir. Nasıl ki şimdi tıp fakültesinden mezun olanlar uzmanlık sınavına girip kendilerini kanıtlıyorlar, nasıl ki şimdi hukuk fakültesinden mezun olanlar baroların açtığı avukatlık sınavına girip kendilerinin bir hukukçu olduklarını orada kanıtlıyorlar, o mesleği icra etmenin beratını ellerine alıyorlar, bizim de yavaş yavaş bunlara alışmamız lazım. Herhangi bir mesleğin diplomasını, beratını, yani o işi yapabilirlik beratını, yani ziraat mühendisleri diplomasını ZMO verir. O zaman işte fakülteler neleri, nasıl okutmaları gerektiğini ve hangi ağırlıkta neyi öğretmeleri gerektiğini daha rasyonel olarak düşüneceklerdir. Rasyonelin üzerine basıyorum, çünkü geldiğimiz noktada artık yabancı konuklarımız da var, gerçi onların duymaları pek hoş olmazdı ama ayırımız gayrımız yok artık, şunu söyleyelim, üniversiteleri dejenere eden bir ek ders ücreti diye bir kavram vardır. Hiçbir eğitim, öğretim programını rasyonel, akılcı, olması gerektiği şekilde çıkarmanıza imkan yoktur. Çünkü ne yaparsanız yapın, size bir omurga program lazım. Hangi programı dizayn ederseniz ediniz, bitkisel üretim omurga programı, 10 tane ders koyacaksınız alt alta. Koyun da göreyim. Benim dersim çok daha önemli, bunu niye koymadın? Benim dersim niye eksik kaldı? Ben çok kişiyi biliyorum, bitki fizyolojisine ne ihtiyaç var diyor, benim dersim daha iyi. Onu niye koymuyoruz? Yahu sen omurga programa bitki fizyolojisini koymazsan, daha hangi bitkisel üretim programından bahsediyorsun? Sonuçta ne oluyor? Efendim çok oldu derslerin sayısı, hepsini ikiye indirelim, herkes ders versin.

Şimdi bazı yeni kavramlara alışmak lazım. Alın Sabancı Üniversitesi'ni. Açılmadan önce iki yıl dünya çapında arama programları yaptılar, arama toplantıları, kaç kere gittiler, geldiler. Dünyanın en büyük eğitimcilerini topladılar. Sonuçta vardıkları yer: Üç tane fakülte var, mühendislik fakültesi, sosyal bilimler fakültesi, fen edebiyat fakültesi. Bölüm yok. Hiçbir fakültenin içerisinde bölüm yok. Ama eğitim öğretim programları var. O programların istediği dersleri verecek kişiler var. Mühendislik içi yok hepsini eşit okur, Sabancı Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ne giden bir öğrenci, ne mühendisi olacağını bilmez. İki yıl mühendislik temel derslerini okur, iki yılın sonunda sorarlar sen ne olmak istiyorsun? Elektrik mühendisi mi, bilgisayar mühendisi mi, makine mühendisi mi? Neyse. Ona göre de o dersleri verecek grupları oluşturur ve ona bir eğitim öğretim koordinatörü koyarak öğretimini yaparlar.

Biz diyoruz ki, işte çok zaman efendim bölümlerin üstünde program olur mu? Bölümlerin üstünde program yok, bölümler bir araştırma, eğitim, öğretim birimi olarak duruyorlar. Biz toplumun istediği, öğrencinin istediği, mesleğimizin istediği donanımlı, bilgilerle donatılmış kişiler sunacağız topluma. Buna da diyeceğiz ki bunun unvanı ziraat mühendisidir, şunları bilir. Bitkisel üretim programından mezundur, şunları şunları çok iyi

bilir. Ve onları verecek olan nerede ise. Ve şunu da çok açıklıkla söylüyorum, onu da yazdık o zamanki raporumuza. Eğer bitki fizyolojisi dersini, biyoloji bölümünde Amerika'dan yeni doktorasını yapmış gelmiş bir kişi var ise ve o en iyi şekilde okutacak ise bitki fizyolojisi dersi ziraat fakültesinde okutulmaz, biyoloji bölümünde okutulur. Çünkü erbabı orada. Yani bu kavramlara kadar esnek olmamız ve bir kampus hayatını da düşünerek öğrencilerimize temel omurga dersleri verdikten sonra mümkün olduğunca rahat bırakıp, ne olmak istiyorlarsa o olmaları sağlamamız gerekmektedir. Eğitimin, öğretimin temel amacı da odur. Biz hiçbir zaman diploma ya da mesleği öğrenmiş, öğrettiğimizi varsaydığımız kişiler olarak da, kişileri çıkaracağımızı varsaymayalım, onu da bırakalım meslek odaları kendileri o unvanları versinler.

Gecenin bu geç vaktinde daha fazla vaktinizi almayayım, hepimize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Cengiz FIRATLI

Yıllardır içinden çıkmaya çalıştığımız bu hengamenin Aytekin Hocanın Amerika'daki hocasının yüzünden kaynaklandığını hep duyardım da, ben şimdi duydum, gerçeği öğrendim, çok üzüldüm buna. Amerika'da yine üniversitelerde ziraat mühendisliği diploması verilir bizim anladığımız anlamda. Avrupalı konuklarımız anlatıyorlar iki gündür, ziraat mühendisliği bilgiyi ve teknolojiyi kullanarak çevreyi gözeterek, insanları beslemeye, doyurmaya yönelik bir faaliyet sürecidir. Yani şimdi biz bunları yaparken niye birdenbire çıkıp da makine ve sulama ile ilgili arkadaşlarımızın tarım mühendisi diyoruz da, biyolojisiyle uğraşan, anlamı biyoloji olan tarımın biyolojisiyle uğraşanlara başka unvanlar vermeye çalışıyoruz. Ben bunu anlayamıyorum, kavrayamıyorum. Ben Amerikan üniversitesi mezunuyum. Benim agriculture engineer diye bir diplomam var. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Aziz EKŞİ

Oturum Başkanı

Teşekkürler sayın Fıratlı. Bu tartışma tabii burada bugün bitmek zorunda değil. Devam edecek. Ama ben başkana söz vermeden önce hepimize bu saate kadar dikkatle izlediğiniz için teşekkür ederim. Katkıda bulunan konuşmacılara teşekkür ederim. Prof. Maerz', Prof. Bennedsen'e, Ceferov, Gyoşevski'ye özellikle teşekkür ediyorum. Ben toplantı devam edeceği için konuşmalardan bir özet çıkarmıyorum, çünkü siz bu özeti benden daha iyi çıkarırsınız ve Oda Başkanımız sayın Gökhan Günaydın'a sözü veriyorum, buyurun sayın Başkan.

Bir de sayın Başkan, birçok konuşmacı dile getirdi, ama gerçekten çeviri sistemi muhteşem düzgün işliyor, muhteşem düzgün çeviri yapıldı. O arkadaşlara da teşekkürler sunuyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Çok teşekkür ederim, ben de o zaman onunla başlayayım. Çevirmenlerimiz gerçekten hem kendi konularında yetkinler, hem de tarımla ilgili terminolojiye hakimler. Dolayısıyla bu sempozyumun gerçekten amacına uygun olarak yürütmesine eşsiz katkıda bulundular. Kendilerine tüm katılımcılar adına ben de sonsuz teşekkürlerimi sunmak isterim. Çok kısa bir not. Bu sempozyum yapılırken hep söylüyorum, altı aylık bir çalışmadır, üç şeye dikkat ettik. Bir, olabildiğince üniversiteler arasında eşit dağılım olsun, her üniversite burada sözünü söyleyebilsin, iki, olabildiğince tarım mühendisliği eğitimine farklı yaklaşan insanların tümü burada olabilsin ve temsil edilmeyen görüş kalmasın. Üçüncüsü, özel sektör burada olsun, kamu sektörü burada olsun, işsiz arkadaşlarımız burada olsun, öğrenciler burada olsun ve akademisyenler burada olsun. Dikkatle incellerseniz göreceksiniz ki, burada herkesin söyleyeceği söz olacak. Tabii bir de şunu saptamakta fayda vardır, tevazu gösterdikçe eleştiri alıyoruz. Bu benim bildiğim kadarıyla Türkiye'de ziraat fakültelerimizin bile bunca olanaklarına karşın bu düzeyde gerçekleştirmediği bir sempozyumdur, buna rağmen Odayı eleştirmeye çalışanlar için şunu söyleyeyim: Doğru soru şu olmalıydı: "Arkadaşlar çok yorulduunuz, bizim yapabileceğimiz ne var?" Çok teşekkür ederim.

SEKİZİNCİ OTURUM

TARIMSAL EĞİTİM-İSTİHDAM BAĞLANTISI/TARTIŞMALAR

Oturum Başkanı Prof. Dr. Lütfü Çakmakçı (Süleyman Demirel Üniversitesi Rektörü)

Değerli arkadaşlarım önce ZMO'ya teşekkür etmek istiyorum. Ziraat eğitimiyle ilgili çok ciddi bir konuyu, çok iyi bir zamanlamayla gündeme aldıkları için ve böylesine güzel konuların tüm toplum tarafından paylaşılması ve tartışmasının çok önemli olduğunu, çünkü bizim ne yazık ki toplum biliminde çok fazlaca adımız geçiyor. İşsiz ziraat mühendisleri.

Şimdi, Dil Tarih fakültesi mezunları o kadar çok kolay iş buluyorlar ki, onlardan bize vakit kalmıyormuş havası yaratılıyor. Bugün tıp fakülteleri, bugün aklınıza, elektronik mühendisliği bölümlerinde bile ciddi anlamda iş sıkıntısı vardır. Onun için biz neyi anlıyoruz? Biz neyi anlamamız gerekir bunun tartışmasını yapmamız lazım. Nedir bizim suçumuz. Neden? Deneyimli insan aradık. Deneyimi beğenmezken, deneyimi bu çocuklara kazandırmazsanız, sonuçta işsiz ziraat mühendislerini yetiştirirsiniz. O bakımdan Türkiye'deki yapılacak çalışmaları çok ciddi şekilde ele alıp ve artık aklın egemen olduğu bir noktaya getirmemiz lazım. Birkaç konuyu böyle paylaştıktan sonra arkadaşlarımı davet etmek istiyorum.

YÖK Yasası şu anda gündemde. Yardımcı doçentleri çalıştırmak için her türlü kuralı koymuşuz. Profesörleri çalıştırmak için, çalışan profesörü koruyan bir sistemi getirmemişiz. Adam hiçbir yayın yapmıyor, ama profesör ve biz buna hiçbir şey yapamıyoruz. Bizlerle deneyimini paylaşmıyor. Peki devlet bu insanları beslemek zorunda mı? Üretmeyen insanları beslemek zorunda mıdır? Bunları tartışması lazım Türkiye'nin.

Benim en çok üzerinde durduğum işsiz ziraat mühendisi sorunu. Deneyimsiz ziraat mühendisi vardır, deneyimsiz ziraat mühendisine de iş yoktur. 1933'lerde Yüksek Ziraat Enstitüsü'ne girebilmek için 10 ay çiftlikte çalışmış, ondan sonra ziraat fakültesi. Şimdi ne yapıyoruz? Bir düşünelim. Biz hocaların birtakım sıkıntıları var. Bahçeyi burada tartışmamız lazım. Dünya bizim baktığımız yer merkezi, dünya bizim etrafımızda oluşuyor. Yok öyle bir şey. Neye ihtiyaç var? bunu tartışabilecek bir ortam yaratmak zorundayız. Ben inanıyorum ki, önümüzdeki dönem içinde bundan çok daha ayağı yere basar hale gelecek ve Türkiye'de ziraat mühendisleri layık oldukları noktaya ulaşabilecekler. Bizim mesleğimiz, bizim ve bizden önceki dönemde sorunlar yaşadı. Bunun nedeninin sadece ziraat mühendislerine atfedemeyiz. Çünkü bir ülkede tarımı çöktürmek istiyorsanız, farklı bakış açısıyla o tarıma yaklaşırsınız. Çok basit bir örnek vermek istiyorum.

Bugün fasulye Türkiye'de bir dolara satılıyor. Örnek olarak verdiğim için lütfen yanlış olabilir, üç milyon olabilir, iki milyon olabilir. Bir dolar diyelim. Yurtdışından da siz 0.7 dolara alıyorsunuz. Eğer siz çiftçinize 0.3 dolar destek verirseniz, 0.4 dolar devlet kar eder. Niye bunu yapmıyor da, 0.7 doları yurtdışına ödeyip biz çiftçiyi öldürecek sistemi getiriyoruz. Bunları tartışmamız lazım. Ve bunları tartışabildiğimiz sürece, gündemde olabildiğimiz sürece de, ziraat mühendisliği layık olduğu noktaya ulaşacaktır.

Bu kısa korsan tebliğimden sonra ben arkadaşlarımı müsaade ederseniz davet etmek istiyorum.

Özlem Babacan, Şule Yıldırım, Reşat Özcan, Olgun Ergöz, Halis Korkut, Ali Eryılmaz arkadaşlarımı davet ediyorum.

ÖĞRENCİ VE GENÇ TARIM MÜHENDİSLERİNİN TARIMSAL YÜKSEKÖĞRETİME İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

Özlem BABACAN

ZMO A.Ü. Z.F. Öğrenci Temsilcisi

Sevgili Meslektaşlarım,

Ben A. Ü. Z. F. Tarım Teknolojisi üçüncü sınıf öğrencisiyim. Aynı zamanda ZMO öğrenci temsilcisiyim.

Bu konuşma metnini hazırlamadan önce size okulda birçok arkadaşım ile görüş alışverişinde bulduk. Akşamleyin evde babamdan özellikle şöyle bir tepki aldım: Bu konuşma son derece karamsar bir tablo çiziyor diye. Aslına bakarsanız ben burada doğrudan kendi görüşlerimi dile getirmeyeceğim. Dediğim gibi arkadaşlarımla fikir alışverişinde bulduk. Güzel şeyler de oluyor. Şimdi dediğim gibine konuşalım diye uzun uzun düşündük. Umarım sizlere de biraz daha farklı düşünebilirsiniz.

Öncelikle neden ziraat fakültesini tercih ettik? Bu soruyu cevaplamanın daha doğru olacağını düşündüm. Türkiye’de yaşıyoruz, dolayısıyla çoğumuzun gelecek kaygısı var. Gelecek kaygısı taşıyan biri olarak Arkadaşlarıma sorduğum da ben de. Çoğunluk ne iş yapacağımızı, nerede çalışacağımızı dahi bilmiyorduk. Yani ziraat mühendisi nedir, ne yapar, ne eder, herhangi bir bilgimiz dahi yoktu. Çoğumuz dediğim gibi üniversite diploması elimizde olsun amacıyla geldik. Şehir dışında oturacağım, Ankara gibi metropolde oturacağım, dolayısıyla biraz daha özgür yaşayabilirim umuduyla geldiği bir gerçek.

Ben karşılaştığım bir örneği vereceğim. Okula başladığım ilk haftada hocalarımızdan aldığım bazı tepkiler vardı. Üniversiteyi kafamızda daha farklı canlandırdığımız için açıkçası Çünkü neden burayı tercih ettiniz veya zaten çevremizde yeteri kadar ziraat mühendisi var, gibi tepkiler vardı. Hocalarımızdan, sınıf arkadaşlarımızdan da aynı tepkileri almıştık. Açıkçası ben üniversiteyi kazandığım anda ben üniversitede okuyacağım, kendime, çevreme, topluma olan sorumluluklarım kat kat artacak. Çünkü özellikle Türkiye’de üniversitelerin toplumda durduğu yer belli. En azından kendime de böyle bir misyon düşünüyorum. Ama dediğim gibi farklı karamsarlık tablosuyla karşı karşıya geldim.

Ben kısaca okulda yaşadığımız problemlerden bahsetmek istiyorum. Örneğin teori dersleri. Arkadaşlarımla pek çoğunun görüşü şu yönde: Biz bu derslerden sıkılıyoruz. Çoğumuz okuduğumuz kitaplardan, yıllar öncesinden kalmış kitaplar ve günümüzle çok da fazla bağlantısı olmayan şeyler. Dolayısıyla bunlar bize angarya olarak gelmeye başlıyor. Biz mühendislik eğitimi alıyoruz, uygulamanın daha fazla olması gerekiyor, aldığımız uygulama derslerinden de örnekler vereyim. Örneğin ben ikinci sınıfta, mesleki uygulama dersi aldım. Bir yıl boyunca sürekli çiftliğe gittim geldim. Çiftlikte yaptığım şeyleri çok kısa bir cümleyle özetleyebiliriz. Dal topladım, hayvan barınaklarını temizledim, arada sırada meyve sebze topladım. Şu da sakın yanlış anlaşılmasın, ben yaptığım işleri küçümsemiyorum kesinlikle. Bunları yapmayacağım demiyorum. Elbette ki öğrenmem gerekiyor bunları, ama herhalde dört-beş yıllık öğrenim hayatımda sürekli olarak bunları yaparak geçiremem. Sonuçta mühendislik işin farklı boyutları da var öğrenmem gereken. Bunun yanında Haymana’da yaptığımız stajlarda bir arkadaşımın karşılaştığı olaydan örnek verebilirim, şu an anlatmak istemiyorum size. Ben üniversiteye başladığım yıl İngilizce hazırlık okudum, mezun oldum, 88 ortalamam vardı. Sonrasında üç sene boyunca haftada sadece 2 saat mesleki İngilizce dersi aldım. Ama iki saat İngilizce dersi neye yeterli olabilir ki? Açıkçası ben kendimi son derece yetersiz buluyorum. Bunun yanında bilgisayar derslerimiz. Dört senelik eğitim boyunca iki dönem bilgisayar dersi alıyoruz. Ama inanın şu rahatlıkla söyleyebilirim, çok arkadaşımız interneti dahi kullanmayı bilmiyorlar. Gerçekten içler acısı bir durum. Yani üniversitede okuyoruz, ilköğretim veya farklı bir yer değil, sonuçta en azından benim görüşüm, ben böyle düşünüyorum, benim aldığım eğitim bilgisayar eğitimi olsun, İngilizce eğitimi olsun, giderek iş yaşantımda bana yetecek düzeyde olabilmeli diye düşünüyorum. Ben neden ekstradan para verip gideyim ki! Çünkü ben üniversitede okuyorum.

Bunun yanında yine eksiklikler, örneğin sosyalleşme konusunda. Şunu söyleyebilirim: Çoğu arkadaşım önünü göremiyor durumda şu anda. Okulumuzda yapmaya çalıştığımız

etkinlikler var, faaliyetler var, ama inanın bunlar çok sınırlı. Yani üniversite öğrencisinin de her açıdan farklı olması gerekiyor bence.

Şöyle ki; evet okulumuzda, okulumuzun çevresinde bunlar var. Fazlaca var, ama benim kendi üniversitem üniversiteye gitmem gerekmiyor. Ben Kızılay'a çıkarım, adım başı zaten yeteri kadar kafe var. Veya Sakarya'ya giderim yeteri kadar çayevi var. Bence gerekli olan şeyler bunlar değil, daha fazlasını istemek gerekiyor.

Benim karşılaştığım, on kere panel olmuştur yada olmamıştır veya sempozyumlar. İnanın öğrencilerin ilgisini çekebilecek hiçbir şey yok. Aramızda muhtemelen öğretim üyesi hocalarımız da vardır. Belki eleştireceklerdir benim konuşmalarımı sonrasında. Ama şey diye düşünmeyin, inanın öğrenciler bu gibi şeylere fazlaca aç. Hepsisi zaten bir şeyler bekliyorlar.

Bütün hocalarımız eleştiriyorlar belli noktalarda, evet onların da haklı yönleri var, ama işin özüne indiğimizde belki eğitim sistemini sorgulamak gerekiyor. Bu eğitim neden böyle diye bunu sorgulamak gerekir. Biz neden bu eğitimi böyle alıyoruz. Belki bunları sorgulamak gerekir. Ama inanın dediğim gibi öğrencilerin hepsi sizlerden bir şeyler bekliyorlar.

Ben çok karamsar bir tablo çizdiğimin farkındayım başlangıçta ama ben yine de kendi adıma umutluyum. Aramızda sanırım bu salonda bulunan en genç benim ve dilerim sizleri biraz olsun düşündürebilmişimdir ve içimdeki umudu sizlere taşıyabilmişimdir diye düşünüyorum. İnanın bizler, sizlerden fazlaca şey bekliyoruz. Bizim hep birlikte çalışarak, kafa kafaya vererek varolan sorunları daha kolay çözmeliyiz. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Özlem farklıdır pek çok konuda. Ancak Özlem'e söyleyeceğim bir iki şey var. Bizim üniversitemizde her hafta en az iki üç tane panel yapılıyor.

Şimdi ciddi anlamda bizim öğrenciyi yönlendirecek birebir danışmanlık sistemini geliştirecek bir noktaya gelmemiz lazım. Bizim toplum bilincine ulaşmamız lazım. Ben çok güzel notlar aldım kendi üniversitemde en azından onları uygulayacağım ki, şu ana kadar biz onların çoğunu uyguladık. Öğrencilerimize hep şunu yapmaya çalıştık. Ben rektörümü görmeden mezun oldum ziraat fakültesinden, ama bütün öğrencilerin rektörünü görerek mezun olmasını sağlayacak bir altyapıyı oluşturduk. Bizim üniversitemizde 40 bin öğrenci var, ziraat fakültesinde de 500 öğrenci var şu anda. Birebir diyalogu kurabilecek bir altyapıyı oluşturduk. Ama inşallah büyük üniversitelerimiz de aynı yapılanmaya doğru giderler. Bu da benim dileğim. Özlem'e o bakımdan teşekkür ederim.

Özlem BABACAN

Okulumuzda zaman zaman ilan panolarına iş ilanları asılıyor. Benim dikkatimi çeken şey, bir tane ziraat mühendisliği ilanı varsa, beş tane pazarlamacı ilanı var. İster istemez bu algıda farklı bir şey yaratmaya başlıyor. Öğrenciler şunu düşünüyorlar: Yani "her halde ben mezun olunca bu işi yapacağım" diye bir algı var. Arkadaşlarımla konuştuğumuzda zaman zaman espri konusu da oldu bu.

ÖĞRENCİ VE GENÇ TARIM MÜHENDİSLERİNİN TARIMSAL YÜKSEKÖĞRETİME İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

Şule YILDIRIM

Ziraat Mühendisi

Sayın Başkanım, Değerli Konuklar, Değerli Meslektaşlarım Hepinizi Saygıyla Selamlıyorum.

Bu muhteşem sempozyum ve öncesindeki etkinlikler için Ziraat Mühendisleri Odası Genel Başkanı Sayın Günaydın'a, Yönetim Kurulu Üyelerine ve emeği geçen herkese sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum...

1996 yılında Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nden mezun oldum... Farklı sektörlerde: 6 yıl kadar TÜRTAV yayın organı Tarım ve Yaşam Dergisi'nde, 1 yıl kadar uluslararası bir sigorta şirketinde çalıştım.

Konuşmamın girişinde iyi bir haber vermek istiyorum sizlere. Çünkü sonrasında pek keyifli şeyler konuşmayacağız. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO) Genel Başkanı Sayın Günaydın ile konuşmamın biçimi konusunda bir ön görüşme yaptık. Bana: "konuyla ilgili benzer toplantılar yapıldı fakat bir gelişme kaydedilemiyor. İşsiz Ziraat Mühendisi arkadaşlarınla görüş, sorununuzu ve çözümlerinizi belirleyin ve sunumun sadece senin değil tümünüzün görüşlerini içersin ayrıca en azından ZMO olarak biz çözümlerinize nasıl katkıda bulunabiliriz? Çalışman bunu da belirlesin lütfen" şeklinde bir öneride bulundu. Bu samimi yaklaşımından dolayı kendisine ayrıca teşekkür ediyorum. 20'ye yakın Ziraat Mühendisi arkadaşım ile görüştüm... İyi haber şu: işsiz arkadaşlarımızla, devam eden bazı yanlışlıkları düzeltmek için, önce kendimizi düzeltmemiz gerektiği düşüncesiyle, yabancı dil, bilgisayar ve mesleki eğitim kursları alma konusunda karara vardık. Önümüzdeki günlerde bunu hayata geçirmek için, Odamızın da desteğiyle çalışmaya başlayacağız...

Konuştüğüm işsiz meslektaşlarımdan bazıları Oda'nın ismini ilk defa duydular. Onlara Oda'da bizim adımıza alınan yanlış kararlara davalar açılarak haklarımızın korunduğunu; mesleki bir takım yayınlar çıkartıldığı, sempozyum, panel vb toplantılar düzenlendiğini ve diğer etkinlikleri anlattım.

Eğer yeterli sayıya ulaşarak kursları başlatabilirsek, sempozyumdan işsiz arkadaşlarımız için iyi bir gelişme sağlanmış olacaktır: bu anlamda salonda bulunan tüm meslektaşlarımdan, etraflarında bulunan işsiz ziraat mühendislerini Oda'ya yönlendirmelerini rica ediyorum. Bugün burada olmanız çok anlamlı; gelin buna biraz daha anlam kazandıralım: şuanda bunalımda olan, mesleki anlamda kendini yetersiz hisseden meslektaşlarımızın iyi bir başlangıç yapmalarını sağlayalım. Bu çağrı sadece işsiz değil çalışan ancak kendini yetersiz hisseden diğer meslektaşlarımıza da açıktır.

Bu iyi haberden sonra konuşmama geçmek istiyorum. Önce sorunumuz nedir ona bakalım; fotoğrafı önümüze koyalım:

Ülkemizde 25 milyon hektar alanda tarım yapılıyor, 4,1 milyon tarım işletmemiz var. Buna karşılık Ziraat Mühendisliği Hizmetleri konusunda ciddi eksiklikler mevcut. Şuanda ziraat mühendisi sayımız 60 bin'dir ve 15 bin Ziraat Mühendisimiz işsiz ya da farklı sektörlerde, geçici işlerde çalışmaktalar. Batı ülkeleri standartlarında olduğumuzu düşünür, konuya bu açıdan yaklaşırsak; ülkemizin mevcut tarım potansiyeliyle ihtiyaç duyulacak Ziraat Mühendisi 1 katına çıkar: yani 120 bin olur. Bu rakamlardan da anlaşılıyor ki, ülkemizde ciddi bir "kapasite kullanım" sorunu yaşanıyor.

15 bin ziraat mühendisi meslektaşımın işsizliğine karşılık, şuanda 23 tane ziraat fakültemiz de öğretim yapılıyor. Fakültelerimiz arasında gerek donanım gerekse öğretim üyeleri sayısı açısından ciddi farklılıklar söz konusudur ve bu farklılıklar öğretim kalitesine de aynen yansımaktadır. Bu fakültelerden her yıl 3000 yeni ziraat mühendisi meslektaşım da işsizler ordusuna katılmaktadır.

Bu kadar ciddi boyutlarda işsizlik sorununun yaşandığı bir ülkede birbirlerine 150 km uzaklıkta olan fakülteleri: kimler, neden açtı bu? Önce bu soruyu cevaplandırmak lazım. İşsiz arkadaşlarımla en çok konuştuğumuz konulardan biri de buydu. Biz bir tek cevap bulabildik: Siyasi çevreler (Bir Milletvekili) “tamamen siyasi rantı” için bir şehre üniversite kurulmasını istedi, bunu meclisten geçirmeyi başardı. Daha sonra bu üniversitelerde açılması en kolay fakülteler -ki bunların başında ziraat fakülteleri geliyor- açılmaya başladı. Ve maalesef karşı olması gerekenler (çoğunluktur), akademik kariyer hesaplarını düşünerek bu üniversitelerde ziraat fakültelerinin açılmasına tepkisiz kaldı, göz yumdu!

Yüzdelik dilimleri incelendiğinde: Ziraat Fakültelerinin en düşük puanla öğrenci alan fakülteler olduğunu görüyoruz. Özellikle son yirmi yılda, ziraat fakültelerine giren öğrencilerin, başarı açısından seçkinliği giderek düştü. Bunun nedeni işsiz Ziraat Mühendisi ordusudur. Şu saptamanın çok önemli olduğunu düşüncesindeyim: Eğer ben tarımsal öğretim alacak nitelikte, düzeyde değilsem beni fakülteye almayın! Yok eğer o nitelikteysen: bana tarımsal bilgi ve beceri kazandıracak öğretim yöntemini belirleyip, uygulayın lütfen!

Ülke insanın beslenmesini, tarımsal üretimin ve kalitenin artırılmasını, krizlerden uzak bağımsız bir ülke ekonomisinin oluşmasına en önemli katkıyı sağlayacak ziraat mühendisleri “uygulama ağırlıklı eğitim” almak zorundadır. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu iki meslektaşım, araziye çıktıklarında arpayla buğdayı, elma ile armut ağacını ayırt edemeyeceklerini söylediler. Çünkü hiç görmemişler. Belki köyde büyümüş olsalar, zirai eğitim almalarına gerek kalmadan bilecekler fakat şuanda ayırt edemeyeceklerini, tarım ekonomisi mezunu oldukları için çok yetersiz olan uygulama derslerinde de bu tür bir eğitim almadıklarını söylüyorlar. Çiftçiye “benim bölümüm tarım ekonomisi, bitkisel üretimle işim olmaz mı” diyeceğiz... Meslek eğitimini uygulamalı almak zorundayız. Teoride ne kadar bilgi yüklenirse yüklensin, faydasız. Teoride verilen bilgiler, uygulama alanında öğrenilmezse çok kısa sürede uçup gidiyor. Hiç ameliyat izlememiş bir cerrahın beyin ameliyatı yapmasını bekleyemezsiniz. Arazi koşullarında eğitim almayan bir askerden savaş sırasında iyi savunma yapmasını bekleyemezsiniz. Aynı şey ziraat mühendisi için de geçerlidir...

Ziraat Mühendisleri farklı alanlarda istihdam ediliyor..

En çok istihdam edildiğimiz alanlardan biri pazarlama. Bu işi konuşmamın başında da belirttiğim gibi ben de yaptım, hayat sigortası poliçesi sattım. Pazarlama alanında yoğun olarak çalıştığımız işler reprezentantlık (ilaç pazarlama), kredi kartı ve sigorta poliçeleri pazarlaması; daha sonra, tezgahçılık, taksi şoförlüğü gibi ilgisiz pek çok iş. Bir arkadaşım okullarda ilan panolarına reprezentantlık ilanlarının asıldığını söyledi. Bunun anlamı: henüz eğitim aşamasında bu işlere hazırlanıyoruz. 1996 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından öğretmen olarak istihdam edilmiş bir meslektaşım ile konuştum. Uzun yıllar işsiz kaldığını şimdi de TKB kırkış olduğunu artık mesleğini yapmak istemediğini ve öğretmen olarak çalışmaya devam edeceğini belirtti. Ne kadar doğrudur Ziraat Mühendislerinin öğretmen olarak hizmet vermesi tartışılır belki ancak eğer MEB öğretmen olarak istihdam etmeseydi, bugün işsiz sayımız biraz daha fazla olacaktı.

Özel sektörde çalışabileceğimiz hemen her alanda, farklı meslekten insanlar istihdam ediliyor. Tarım makineleri bölümü mezunları yerine makine mühendisleri; Tarım Ekonomisi Bölümü mezunları yerine, işletmeci, iktisatçılar, Zooteknik Bölümü mezunları yerine Veterinerler; Tarım Makinaları Bölümü mezunları yerine Makina Mühendisleri tercih ediliyor. İş başvuruları sonrasında nadir de olsa yapabildiğimiz iş görüşmeleri esnasında ben de, görüştüğüm pek çok arkadaşım da bu durumu yaşadık. Belli ki bu da ciddi bir sorun. Ziraat Mühendisliği eğitimi radikal bir şekilde sorgulanmalı ve gereken düzenlemeler en kısa sürede yapılmalıdır.

Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın, bütçeden aldığı pay yıllar itibariyle sürekli düşmüştür. Kaynak yetersizliği ve kadro verilmemesi nedeniyle 1989 yılından bu yana Bakanlık, yeni ziraat mühendisi almak için sınav açmadı. Bu durumun telefisi olarak da maalesef kısa süreli, geçici istihdam sağlayacak bazı projelere girişildi.

Son olarak, geçtiğimiz ay içinde “1000 köye 1000 Tarımcı” Projesi kapsamında, TKB tarafından, sadece mülakatla Ziraat Mühendisi alımı yapıldı. Ben de sınava giren adaylardan biriydim. Mülakat her aday için ortalama 5 dakika sürdü ve her adaya farklı olmak koşuluyla 3-4 soru soruldu. Bir arkadaşımın sınav sonucu 41,75. Sınava giren arkadaşlarım soruyorlar: bu nasıl bir puanlama sistemidir, nasıl bir değerlendirmedir? Neden ÖSYM tarafından yazılı bir

sınav yapılmadı ve bizler neden objektif bir değerlendirmeden geçmeden elendik? Bu soruların panelist olarak aramızda bulunan TKB yetkilisi tarafından cevaplandırılmasını istiyorum.

Bu proje kapsamında istihdam edilen meslektaşlarımız 3 yıllığına alındılar ve asgari ücretle çalıştırılacaklar. Sonra ne yapacak bu insanlar? 3 yıl sonrası belli olmayan ve gelecek endişesi olan bir insandan nasıl verim almayı bekliyorsunuz? Bakanlık tarafından verilecek eğitimlerle bu anlamda meslektaşlarımıza bir takım yetenekler kazandırabilecekmisiz? Diğer bir belirsizlik bu arkadaşlarımızın hiçbir yaptırım güçleri, yetkileri yok.

Proje kapsamında sadece mülakatla seçilen arkadaşlarımız eğer yeterli bilgi ve deneyime sahip değillerse, bu durum Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nın prestij kaybına da neden olur. Çünkü bizim çiftçilerimiz gerçekten bilinçlidir. Hiçbir donanıma sahip olmadan bu arkadaşlarımız köye gönderilirse, köylünün elinde oyuncak olurlar. Bu anlamda bir anektot aktarmak istiyorum. Tarım ve Yaşam Dergisi'nde çalıştığım dönemde, 2002 yılının eylül ayında çiftçilerle roportaj yapmak üzere Uşak İli Banaz İlçe'sine bağlı Ahad Köyü'ne gittim. Köy Konağının bahçesinde 15'e yakın çiftçiyle görüştüm, sorunlarımı konuştuk ve son olarak, çiftçi olarak yaşadıkları sorunların nedeninin ne olduğunu sordum. 55 yaşlarında bir çiftçi "maden Ziraat Mühendisisin, ben sana bir örnek vereyim sen oradan çıkart sorunun nedenini" dedi ve bakınız sözlerine nasıl devam etti: "Biz dağda koyunlarımızın, keçilerimizin başına çoban seçerken, başka bir köyden güvenip de çoban almayız. Bu köyden de kaval çalamayan adamı dağa çoban diye çıkarmayız. Kaval çalabiliyor diye dağa çıkardığımız çoban, koyunlardan bir tekini dahi kurda kaptırırsa bir daha çobanlığı bu köyde ona göstermeyiz. Dağdaki koyunumuzun başına böyle adam seçeriz ama kendi başımıza seçtiklerimize bunu yapamıyoruz. Şimdi anladın mı? Başka da bir şey demiyorum" dedi. Bence okuma yazması dahi olmayan bu çiftçimiz, son yirmi yılda bu ülkenin nasıl yönetildiğini ve ne yapılmasını gerektiğini gayet açık anlattı. Köye gönderilecek mühendislerin gerçekten yeterli düzeyde bilgi ve beceri sahibi olması, tüm ayrıntıların çok iyi planlanması gerekir. Bakanlık yetkilileri pek çok yerden görüş aldıklarını belirtiyorlar. Tüm sözünü ettiğim eksikliklerle ilgili ZMO Genel Başkanı'nın Oda'mız adına önerilerde bulunduğunu, görüşmeler yaptığını web sayfamızdan takip ettim. Ancak görüyorum çok da dikkate alınmamış. Bu anlamda samimi iseler böyle ciddi bir konuda doğruluğu tartışılmaz olan öneriler neden dikkate alınmadı? TKB'nın Demokratik Kitle Örgütleriyle sürekli iletişim içinde olduğu, alınan kararlarda görüş ve önerilerine başvurulduğu konusunda yapılan açıklamalar acaba sadece göstermelik mi düşüncesi oluşuyor kafamda.

İŞSİZ Ziraat Mühendislerinin gelecek planları...

Şuanda işsiz olan olan meslektaşlarıma gelecek ile ilgili planlarının ne olduğunu ve bu planlar için ne gibi girişimlerde bulduklarını sordum.

Mezun olduktan sonra "işsizim" dememek için yüksek lisansa başlıyor arkadaşlarım. Kadro umutları ya da yüksek ziraat mühendisi olunca iş bulma umutları olduğundan değil. Sadece toplum içinde "ne iş yapıyorsunuz" sorusunu "işsizim" şeklinde cevaplandırmamak için yüksek lisans yaptıklarını belirttiler.

Yurt dışına çıkma, başka ülkelerin vatandaşı olma planları yapan arkadaşlarım var. Bir dönem Fransa'da yaşayan bir arkadaşımınla kağıt üzerinde bir evlilik yaparak yurt dışında çalışma düşüncesine kapılanlardan biri de benim. Bu anlamda görüşlerini almak için, ZMO'nun o dönemde Genel Başkanlığını yapan Prof. Dr. Gürol Ergin'le görüşmüştüm. Kendisine huzurlarınızda bir kez daha teşekkür etmek istiyorum: bana bu yolun doğru bir yol olmadığını, Ziraat Mühendisi olarak er yada geç bu ülkede yapacak bir iş bulabilecek, başarılı olabilecek bir insan olduğumu; bunun için ülkede kalıp daha fazla çalışmam, çaba harcamam gerektiği, bunun daha doğru olacağı tavsiyesinde bulunmuştur.

Bakın beni sarsan, hayal kırıklığına uğratan değişik bir yurt dışında çalışma yolundan, gelecek planından söz edeceğim size. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nden mezun ve 6 yıldır işsiz bir meslektaşımınla sorunumuzun nedenlerini konuştuk, tartıştık ve sonra kendisine, "şimdiye kadar ne yaptın ve bundan sonrası için neler yapacaksın?" diye sordum: 2-3 yıl yabancı bir ülkeden biriyle evlenme planı kurduğunu ama bunun artık zorlaştığını, en az 3 yıl evli olmak gerektiğini anlattı. (Bunu pek çoğumuz kurtuluş yolu olarak gördük, kendimden de örnek vererek anlattım.) Meslektaşım, şimdi yeni bir çıkış yolu bulduğunu, onu deneyeceğini

anlattı... Nedir bu yol?: Bir dil kursu aracılığıyla önce ABD'ye gidecek, oradan da Kanada'ya izinsiz giriş yapacak... Sınırdaki tutuklanacak ve "ben bu ülkenin vatandaşı olmak istiyorum, ülkemde baskı altındayım, özgür değilim vs" gibi burada söyleyemeyeceğim bazı dehşet verici beyanlarla dolu bir ifade yazıp imzalayacak. İmzaladığı ifade tutanağı İnsan Hakları Mahkemesi'ne gönderilecek... sonra Kanada hükümeti ona kalacak yer ve belli gelir sağlayacak, dil öğretecek. Dil öğrendikten sonra da ancak belirli işlerde: taksi şoförlüğü vb işler yapabilecek. Biraz para biriktirebilirse belki yeni bir üniversite okuyabilecekti (bizim diplomamız orada geçerli değil)... Tabii belli bir gelirin üstüne çıkması yasak... Meslektaşım bu şekilde son 1 yılda, Kanada'ya giden 3 meslektaşımı olduğunu ve diğer mesleklerden yada vasıfsız insanlardan da çok sayıda kişiyi bu yolla Kanada'da yaşamaya başladığını belirtti.

Hiç kimsenin, bizleri, böyle onursuz bir gelecek planına zorlama hakkı yoktur! Bu derece çaresiz bırakmaya hakkı yoktur! Kendi adıma ben bu onursuzluğu yaşamamak için sonuna kadar mücadele edeceğim...

Ayrıca bu durum AB müzakerelerinde karşımıza "insan haklarına gereken önemi vermiyorsunuz, bekleyin" şeklinde de çıkar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde bekletilen, Ziraat Mühendisi meslektaşlarımızın imzalı ifadesi de, belge olarak AB hayali kuranlara zamanı geldiğinde gösterilir... Sonra da GB gibi tek taraflı bir anlaşmanın altını imzalar, kendi çıkarlarımızı göz ardı eder, tarımdan tekstil sektörüne kadar pek çok sektörde milyon dolar kayıplara uğrarız. Ve daha uzun yıllar dünyanın GB imzalamış tek ülkesi olarak, AB hayalleri kurarız...

Dünyanın en verimli topraklarının sahibi ve ziraat mühendisiyim ben! Kimse ve hiçbir koşul bu gerçeği değiştiremez! Cumhuriyet kurulurken yüzlerce insan bu topraklar için canını verdi. Cumhuriyetin kuruluşuna da gitmeye gerek yok 1994, 1995 yıllarında ülkemizin Doğu ve Güney Doğu Bölgesinde, benimle aynı yaşta yüzlerce insan teröre karşı topraklarımızı korumak adına girdikleri çatışmalarda hayatlarını kaybettiler ve köylülerimiz arazilerini evlerini terk etmek, göç etmek zorunda kaldı. Her şey bir tarafa o insanlara karşı sorumluyum ve ziraat mühendisi olarak bu topraklar üzerinde, uluslararası şirketleri görmek istemiyorum. Bu şirketlerin kendi ülkelerinde yapmadıkları ve benim topraklarımı yok edecek denemelerini izlemek istemiyorum. Ben, kendi topraklarımda tohum yeşertmek istiyorum.

Peki anlatacak hiç iyi örnek yok mu? Adana'dan birlikte mezun olduğum bir arkadaşımın söz etmek istiyorum. Üniversiteye başladığı ilk yıl, Ziraat Mühendisi olduktan sonra yapacağı işi planlamıştı. Tarım ilacı satacaktı. Kendi şirketini kuracak ya bayilik alacak yada bayilere dağıtım yapan aracı bir şirket olacaktı... Bölüm derslerini çok iyi takip etti, kendi bölümü ve ilgili diğer bölümlerin hocalarla sürekli diyalog içinde oldu, yaz tatillerinde bu işi yapan bayilerde "kendine uygulama alanı yarattı", mezun olduktan sonra bir ilaç bayisinde bir yıl kadar çalıştı. 5 yıldır Adana'da kendi işini yapıyor ve aynı yıl mezun olan 3 arkadaşımı da istihdam ediyor. Geçen yıl Ankara'ya geldi. "Uygulanan politikalar, çiftçiyi girdi kullanamaz hale getirdi, gelirim ilk 3 yıla göre düştü" dedi. Gelirindeki kaybı telafi edecek yeni bir planı var: Eşi ana sınıfı öğretmeni. Bir arazi almış, bu arazi üzerinde bir kreş kuracak ve buradaki okul öncesi çocuklara hem kreş hizmeti verecek hem de tarımsal ürün yetiştirmeyi öğretecek, bu ürünleri pazarlayacak. Geleceğin gençlerine henüz çocukken toprağı sevdirecek, üretmenin hazzını yaşatacak. Yine en az bir iki öğretmen ve bir iki Ziraat Mühendisi arkadaşını burada istihdam edecek. Üretilen ürünlerin geliriyle de, bu mükemmel işletmenin devamlılığına katkıda bulunacak. Emekli öğretmen bir babanın çocuğudur ve ailesinden yada başka bir yerden maddi destek almamıştır bu arkadaşım. Bu bakış açısını, bu cesareti, bu müteşebbis ruhunu ve çalışma azmini arkadaşımın kazandıranlar Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Onur Erkan'dır, Prof. Dr. Faruk Yücel'dir. O dönemde sürekli iletişimde olduğu TMMOB ZMO Adana Şubesi Yönetimidir. Adana Tarım İl Müdürlüğü'nün mesleğini bilen ve seven Ziraat Mühendisleridir...

Son 20-25 yıldır uygulanan tarım politikalarının ne olduğunu ve hangi sonuçlara neden olduğunu bilmek durumundayız.

Tarım sektörünün önünü tıkayan dış kaynaklı politikalar uygulanıyor. Bu politikalar hem kamu hem de özel sektörde yeni iş sahalarının açılmasını imkansızlaştırıyor, mevcutların devamlılığını tehlikeye sokuyor. Kendi işini kurmak isteyen ancak yeterli kaynak ve deneyime sahip olamadığı için, ülke ekonomisindeki istikrarsızlıklar nedeniyle girişimde bulunmaya

cesaret edemeyen; bu planını sürekli ertelemek zorunda kalan meslektaşlarım var. Ülkede neler olup bittiğini anlayamadıkları gibi gelecekte de endişeliler.

Geçtiğimiz günlerde, CNN Türk’de Manşet Programı’nda, M. Ali Birand’ın DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit’le, Sayın Ecevit’in siyasi yaşamını sonlandırması nedeniyle yaptığı bir röportajını izledim. Birand’ın “siyasi yaşamınızda, özellikle hükümet olduğunuz dönemlerdeki başarılarınızdan en önemlisini, ilk sırada yer alanı hangisidir? anlatır mısınız?” sorusunu bakınız Sayın Ecevit nasıl cevapladı: “1974 yılında, haşhaş üretimindeki yasağı kaldırıp, Devlet kontrolünde haşhaş üretimine izin verdiğimde, ABD’den ‘orayı bombalarız, Türkiye’yi yerle bir ederiz’ tehditleri geldi. Ben bu tehditlere rağmen haşhaş üretimini devlet kontrolünde başlattım. Bu benim en önemli başarımdır” şeklinde cevapladı. Birand belki de Ecevit’in geçmişteki sağlık problemlerini de göz önünde bulundurarak yada konuyu gündemde olan Kıbrıs’a getirmek için bir hatırlatma yapma gereğini duydu “Sayın Ecevit, evet o da önemlidir fakat, sıralama yaparsak mesela Kıbrıs Harekatı daha önemli değil midir?” dedi. Bu hatırlatmadan sonra da Ecevit aynı kararlılıkla “hayır, asıl başarıım ABD’ye rağmen, haşhaştaki yasağı kaldırmamdır...” yanıtını tekrarladı. Belli ki bu kararlı ve cesur adım, Ecevit ve diğer siyasiler tarafından tekrarlanamadı ve tarım sektörü bugün tıkanma noktasına geldi. Sadece bu saptama bile, özellikle son yirmi yıldır uygulanan politikaların asıl amacını açıklamaya yeter diye düşünüyorum. Ancak ben genç bir Ziraat Mühendisi olarak, bu gerçeği bir siyasetçinin, olaydan 30 yıl sonra siyasi yaşıma son vermesi nedeniyle yaptığı röportajından öğrenmemeliyim. Eğer böyle olursa, ne kendim için ne de bu ülke için sağlam bir gelecek planlayamam.

Kendi adıma başta odamız olmak üzere, demokratik kitle örgütlerimizden, fakültelerimize, bakanlığımıza kadar; bilgisine, çalışkanlığına ve cesaretine inandığım insanları destekleyeceğim, sürdürdükleri çalışmalarını esnasında yanlarında olacağım...

Bugün burada olmanız sizlerin de benzer duyguları paylaştığınızı gösteriyor. Biz bir araya gelmek ve kendi sorunlarımıza sahip çıkmak zorundayız. Daha etkili başka bir yol yok meslektaşlarım. Gerekli çoğunluğu sağlayabilmeli, kendi örgütümüz çatısı altında, ZMO’da, önce eksiklerimizi gidermek sonra da işsizliğimizi sonlandıracak projeler üretmek adına çalışmalıyız. Orada benim için iyi bir şeyler yapılıyor. Pek çok devlet kurumunda olmayan bir web sayfamız var; benim adıma alınmış yanlış kararlara, uygulamalara karşı mahkemelerde davalar açılıyor; beni aydınlatmak adına konferanslar, paneller yapılıyor, yayınlar çıkarılıyor. Bütün dünyada Fransa’da, Hollanda’da sivil örgütlenmeyle, pek çok başarıya imza atılmıştır. Bu örgütler kendileri ve ülkeleri adına önemli çalışmalarını sürdürmeye devam ediyorlar.

Doğru bildiklerinizi paylaşabildiğiniz, inandığınız insanları sonuna kadar destekleyebildiğiniz, umut dolu günler diliyorum...

Saygılar sunarım.

GIDA İŞLETMELERİNDE SORUMLU YÖNETİCİLİK

Halis KORKUT

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Son günlerde gündemde olan Gıda Kanunu'nun kanunlaşmasıyla ilgili çalışmalar devam ediyor. Bildiğiniz gibi daha önce Kanun Hükmünde Kararname şeklindeydi. Şu anda bu kanunlaşıyor. Tabii ki Türkiye açısından bakacak olursak oldukça geç kalınmış bir durum. Çünkü birçok şeyin içinde olduğu, herkesin ilgilendiği bir sektör. Tarımın son noktası olan, tarıma katma değer katan, tarımı değerlendiren gıdanın kanunu daha geniş kapsamlı olmalı.

Ben konuyu biraz daha değişik boyuta getirmek istiyorum. Yıllarca tarımda, işte "buğday, koyun; gerisi oyun" şeklinde bir yaklaşım sergilendi. Halbuki tarımın Türkiye'deki en önemli problemlerinden bir tanesi pazarlama problemi. İşte ürüne katma değer katan prodesten geçmiş, işlenmiş tarım ürünlerine yeterince değer veremememiz. Tabii Türkiye'de bunu sağlayacak olan gıda sektörü de yeterince gelişemedikçe ürettiğimiz tarım ürünlerinin de çok fazla bir önemi kalmıyor. Eğer bu konuda Türkiye ne kadar fazla yol alırsa, o zaman bu meslek dalı da o kadar değerlenecektir diye düşünüyorum. Dolayısıyla bu konuda mutlaka arkadaşlarımızın konuyu biraz daha farklı yöne doğru kaydırılmasının gerektiğine inanıyorum. Çünkü, bugün gerçekten kişisel görüşümdür, Tarım Bakanlığı'nın da şöyle, yani sanayiye açılan kısmı bu ürünlerin işlendiği ve bu ürünleri kontrol eden kısımlar olarak giderek daha fazla değer kazanıyor. Biliyorsunuz son yıllarda konuyla da ilgili olarak işte sorumlu yöneticilik, yani gıda işletme yönünde sorumlu yöneticilik ilgili kavram geliştirdik. Tabii bu o zaman sadece meslektaşlara bir iş imkanı sağlama olarak algılandı. Bu olay başladıktan sonra son dört beş yıldır yapılan çalışmalarda şunu gözlemledik ki, o arkadaşlarımız işletmecilikten sonra o işletmelerde hatalı üretimden kaynaklanan kayıpların yaklaşık yüzde 10-15 civarında düştüğünü gördük. Yani bu da katkı sağladı. Giderek o işletmelere daha değişik bir mantalite geldi. Ziraat mühendisi olarak işe başlamasıyla birlikte hava değişti. Çünkü bizim genelde bu tip işletmelerimizde şöyle bir hava vardır, işte alaylı takımı, meslekli takımı mı şeklinde. Bu hava biraz daha kırılmaya başlandı. Orada arkadaşların işe başlamasıyla birlikte randıman arttı. Hijyen açısından daha olumlu gelişmeler oldu. Gıda güvenliği açısından daha olumlu gelişmeler oldu ve bu giderek tüketiciye yansımaya başladı. Ama gerçekten bunun tabii biraz artık yavaş yavaş diploma ticaretinden de çıkarmak zorundayız. Yani herkes bunu yapıyor diye yapmamak lazım. Çünkü her şeyden önce mesleğe saygıdır. Bir arkadaş orada işe başladıktan sonra hakikaten mühendislik orada işe girdi çok yönüyle. Ancak şu anda oldukça faydalıdır şeklinde görüşler alıyoruz ki, zaten ben Türkiye'de gıda kontrolü işletmeler, ne zaman ki gerçekten bu insanların bu işyerlerinde çalışması gerektiği bilincine vardığı noktada biz kontrollerimizin büyük çoğunluğunu halletmişiz şeklinde düşünüyorum. Çünkü o arkadaşlarımız oralarda işe başladıktan sonra tabii otokontroller başlayabilir ancak. Bir işletme kendi otokontrolünü yapmadan dışarıdan zabita tedbirlerle sürekli kontrol etmemizin çok fazla bir anlamı yok.

İkinci olarak yapılan kontrollerde tabii bizim gidip orada dilimizden anlayan bir insan bulamadığımız zaman bizim yaptığımız kontrol, işletme körlüğü, işletmenin kendinin göremediği birtakım şeyleri, bizim yaptığımız denetimlerde gördüğümüz hususları dilimizin ortak olduğu, mühendis diliyle konuşabildiğimiz bir insana anlattığımız zaman, bu yapılan kontrollerin verimi de artıyor. Yine bakanlıkta yaptığımız işlerde karşımızda mühendis arkadaşlarımızla muhatap olduğumuz zaman bizim işlerimiz de daha kolay oluyor. Çünkü daha kolay anlayabiliyorlar ne dediğimizi, ne kastettiğimizi, hangi eksiklikten bahsettiğimizi. Yani hadiseleri artık biraz daha ben ziraat mühendisleri açısından işlenmiş ürünler ve bu sanayiye biraz daha fazla el atılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü hakikaten dünya bu noktalara doğru gidiyor. İnşallah bu yeni çıkacak Gıda Kanunu'yla da mesleğimiz burada hak ettiği yeri alacaktır. Çünkü bakın dünyada tarım veya gıda güvenliği şeklinde ve burada sağlanan gıda güvenliğinde ziraat mühendislerinin çok önemli bir rolü var. Çünkü artık dünyada birçok işletmelerde belli bir patentle çalışıyorlar veya işte belirli alet ekipmanı da var. Fakat Türkiye'deki gıda sanayinin problemlerine bakacak olursak, en önemli problemlerinden bir tanesi, hammadde konusu. Bugün AB'den birtakım bizim ürünlerimize, ihraç ürünlerimize yasaklar getiren, bunların da nedenlerini incelediğimiz zaman şunu görüyoruz: Mesela bir sütle

ilgili veya işte balık ürünleri işlenmesi, su ürünlere işleme tesislerine gelen yasaklarda birçok şeyde işletmelerin yeterliliğinden öte bir, yetkili otorite yetersizliği. İki, hammaddenin yeterli olmayışı. Çünkü, kaliteli ve hammadde olarak kaliteli bir ürün elde etmek mümkün değil.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Halis'e teşekkür ediyorum. Özellikle gıdayla ilgili konuları gündeme getirdi ve tabii Türkiye'deki bazı konuları yine tartışmak lazım. Rekabet edebilmek için bilinçli hale gelmek. Yani üniversiteler sürekli eğitimi artık kendilerinin bir fonksiyonu haline getirmek zorundalar. Özellikle ziraat fakülteleri kendilerini aşarak üreticiyle birebir ilişki içinde olmak zorunda. Bu da bir bütün, bir bütünün parçaları. Biz bunu ihmal ediyoruz. En son teknolojiyi maalesef aktaramıyoruz. Aktaramadığımız için mevcut koşullarda ciddi anlamda sorun yaşıyoruz.

Şimdi yaşadığım bir olguyu sizlere anlatacağım. Nasıl, kiminle rekabet etmek zorunda olduğumuzu orada rahatlıkla anlayacaksınız.

Bir traktör son derece güçlü bir traktör, 130 beygirlik, arkasında dört tane şey var. Toprağı açıyor, arkasından tohumu atıyor, gübreliyor ve kapatıyor. Ve bunu yaparken de, hangi metrekaeye kaç gram gübre atacağını bilgisayar ile tayin ediyor. Bunu niye yapıyorsunuz diye sordum, İSO standartlarında test edilebilir azot miktarını tayini başka türlü yapamıyoruz. Rekabet edemiyoruz. Avrupa'nın diğer ülkelerine ihracat şansımızı elden kaçırmıyoruz. Niye? Bizim süremiz o kadar az ki, dört aylık sürede bitki gelişimiyle alabileceği şeyi çok iyi analiz etmeli. Onun için bilgisayar koymuş traktörün altına, toprağı geçerken analiz yapıyor, ona göre de atıyor. Peki siz burada ne yapıyorsunuz? Şimdi bununla, onun rekabet etmesi mümkün mü? Mümkün değil. O standartlar zaten sizden almamak için geliyor. Sizin tarımınızı çöktürmek için geliyor. Onun için ziraat fakülteleri artık sadece öğrencileriyle değil, mezunlarıyla ve üreticileriyle. Tarım birinci derece meslek olmak zorunda. Doktorların, mühendislerin hobi alanlarından çıkarılmak zorunda. Ve araziyi toplulaştıramadığımız için de, Türkiye tarımsal açmazın içinde. Ve bunu Tarım Bakanlığı da biliyor, Türkiye'de herkes biliyor. Ama ne yazık ki bu konuların üzerine gidilemiyor. Peki bunu kim düzeltecek, bu konulara kimler eğilecek? Bunları da zannediyorum tartışmamız lazım.

Evet teşekkür ediyorum. Şimdi Tarım Köyişleri Bakanlığı'ndan Köy Merkezli Tarımsal Üretime Desteği öğrenelim.

KÖY MERKEZLİ TARIMSAL ÜRETİME DESTEK PROJESİ

Reşat Özcan

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı

Değerli Arkadaşlar,

Mesleğin dışından bir insanım. Başbakanlık Devlet Personel Başkanlığı'nda uzun yıllar çalıştım, başkan yardımcılığı yaptım. Şu anda da Tarım Bakanlığımızda bakan danışmanı olarak görev yapıyorum.

Bu güzel sempozyumun dördüncü gününde bakanlığımızda uygulamaya konulan Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesi hakkında sizleri bilgilendirmek için huzurunuzdayım. Farklı bir meslek grubundan olmanın verdiği tedirginlikle biraz metne de bağlı kalacağım.

Projemizin kamuoyuna yansıyan Köy Merkezli Üretim Destek Projesi'nin birkaç isimlendirmesi oldu. Bunlardan bir tanesi Bin Köye Bin Tarımcı. Yine projemiz bazen de kendisini tarım gönüllüleri ifadesiyle anlatmaya çalıştı. Tabii farklı alt komitelerde olduğu için zaman zaman ortam ve seslendirmenin uygun olduğu yerlerde isimlendirmeler de farklı oldu. Her şeyden önce projemiz köy merkezli bir çalışma. Köye, köylülüğe hizmet köyde olmalıdır. Çok doğal bir yaklaşımdan hareket ettik. Eğer ziraatçıysanız, tarımcıysanız, çalışmalarınızın odağının köy merkezli olması gerekiyor

Tarımın teknolojiyle ilgisini görmemek mümkün değil. Bundan daha önce söylenmesi gereken husus ise bilinçli tarım uygulamalarının muhakkak önemidir. Bir tarafta geri kalmış yöntemlerle tarım yapmaya çalışan kitleler, diğer tarafta ise aldığı eğitimin çiftçimizin ve dolayısıyla ülkemizin yararına çalışan görev bekleyen mühendisler. Burada bir paradoks var. Ziraat Mühendisleri ODA'sının değerli Başkanı da, dün bir televizyon programında, ülkenin aslında 160 bin ziraat mühendisine ihtiyacı olduğundan söz etti. Çok doğru bir tespit.

Değerli arkadaşlar, kısaca bu gerçeklerden yola çıkarak çok temel bir anlayışın üzerine köyle, köylüyle, çiftçiyle kadrolarımızı bir an önce sağlıklı bir şekilde buluşturmalıydık. Bugün köylerimizde öğretmenlerimiz, cami görevlilerimiz var, ama köylülerimizin en temel ekonomik faaliyetlerinde bazen bilimsel çalışmalarımızla tam anlamıyla yanlarında olabildiğimizi söylemek mümkün değil. Bugün bir çiftçi, hem çok iyi bir ziraat mühendisi olmak zorunda, hem çok iyi işletmeci olmak zorunda, yani üretirken çok yanında güçlü bir destek yok.

İkinci olarak projemiz tarımsal üretime destek projesi. Tarımda süreklilik esastır. Tarım teknik elemanının tarımsal bilgi alışverişine bir yandan doğal bir etkileşimin, diğer yandan da sürekli gözetimi sağlanmalı. Biz bu projeyi özelleştirilmesi, tarımsal yayın faaliyetlerinin özelleştirilmesi doğrultusunda atılan, birçok noktasında da belli aşamaları kaydetmiş olan çalışmalar için bir adım olacağını düşünüyorum.

Projenin başka bir isimlendirmesi, Bin Köye Bir Tarımcı olarak seslendirildi. Ülkemizde 40 bin civarında köy olduğundan hareketle öncelikle bin köyde pilot bir uygulama hedeflendi. Her ilçede en az bir köyde uygulamaya başlanması öngörüldü.

Son olarak projenin bir diğer faaliyeti ise tarım gönüllüleri kavramı oldu. Bu kavram da bir yandan köylerde çiftçilerle omuz omuza, diğer yandan tarımsal faaliyetlerde bulunacak olan ve köyde yaşamayı gönüllü olarak kabul eden tarım personeline atıf yaptık. Diğer yandan da bu projeye destek vermek isteyen sivil toplum kuruluşlarının gönüllü katkılarına yer verdik. Tabii Cumhuriyetin 80. Yılında tarımın yıllardan beri ertelenen birikmiş sorunlarına bu proje vasıtasıyla bir kısmını çözümlenmesi hedeflendi.

Yine bir tespit yapmak gerekirse, toplumumuzun büyük bölümü köy kökenli. Gerçekten insanlarımızın ya kendileri, ya babaları, ya hiç değilse dedeleri köyle bağlantılı. Doymak için doğdukları yerden ayrılan insanlarımızın tarımla, üretimle, kırsal kesimle daha fazla birlik sağlanması için bu projeyi biz bir vesile gördük. Bu amaca hizmet üzere Tarım Bakanlığı bizatihi sayın Bakan tarafından tarımın tanınmış simaları, ülke ekonomisinin etken unsurları, diğer taraftan tarım sektörünün bütün sivil toplum kuruluşlarıyla teması ve bu noktada bilgi alışverişlerinde bulunması, görüşler ve katkılar sağlandı. Nihayetinde 2003 tarihinde bir tanıtım

toplantısıyla projeyi kamuoyuna duyurduk. Toplantı ülkemizin her kesiminden insanlar daha da önemlisi çiftçilerimiz iştirak ettiler ve bir araya geldiler. Ben her şeyden önce projenin tarımın devamını sağlayacak köyde görev yapacak bir tarım danışmanının üzerine yüklemeyi hedeflemediğini ifade etmek istiyorum. Böyle bir şey tabii ki çok marjinal düşünce olur. Buna karşılık seçilen köylerin belli bir değişim meydana gelebilecek olan birtakım olumlu gelişmelere, civar köyler açısından da bir çarpan etkisi oluşturabileceğini, uygulamanın giderek yayılacağını ümit ediyorum.

Projeye mevcut tarım teşkilatı çalışanları ve tarım danışmanları birbirine alternatif olarak düşünülüyor. Tarım teşkilatının sahip olduğu çeşitli imkanlar tarım danışmanının köyde başarılı olması amacıyla devreye sokulacak. Danışmanlar görev yaptıkları yerlerde hiçbir şekilde yalnız bırakılmayacaktır. Projeye birlikte binlerce tarım teşkilatı çalışanlarınca yürütülen çalışmalar da asla göz ardı edilmeyecektir. Aksine proje bir iç eleştiriyi, bir özeleştiriye kendimize dönük bir geri beslemeyi beraberinde taşıyor. Performans kriterleri gibi kamuda kendi yöntemleriyle çalışan devlet memuru anlayışından geri dönüşün de işaretlerini veriyor. Danışmanların öncelikle bölge insanlarından seçilmesini hedefliyor. Yani kent gencinin yada devlet memuru insanının Hakkari’de görevlendirilmesinin doğru olmadığını düşünüyorum. Bu sayede yöre insanıyla aynı geleneklere sahip, aynı ortamda yetişmiş, genel sorunlara vaki insanların ait oldukları ve zaten yaşaya geldikleri sorunlara, içinde buldukları sorunlara, eğitim ve proje imkanlarının verdiği olanaklarla çözümler geliştirebileceklerini düşünüyorum.

Proje, modüler bir yapıda tasarlandı. Yerel kamu kaynakları, sivil toplum kuruluşlarının destekleri, çiftçi örgütleri ve kırsal kalkınma heyecanını paylaşan, içinde duyan özel sektör temsilcilerinin katılımı söz konusu oldu. Bildiğiniz gibi her yıl özel idare bütçelerinden tarımsal projelere önemli paylar ayrılıyor. Zaten Türkiye’nin gündeminde de kamu hizmetlerinin yerleşmesi noktasında birtakım çalışmalar yapmak mümkündür. Bu kaynakların bir kısmının proje kapsamında kullanılabilmesini düşündük

Ayrıca kırsal kalkınma ya da tarımsal örgütlenmeyi hedefleyen birçok sivil toplum kuruluşlarının bilgiyi köye taşıyan bu projeye destek verdiklerini görüyoruz. Bu kapsamda tarım danışmanını finanse etmesine TOBB’a ve her ilde bir tarım danışmanının yanında olacak Ziraat Odaları Birliği yetkililerine biz buradan teşekkür ediyoruz.

Bir başka husus da tarım danışmanlarının muhakkak görevlendirildikleri köylerde ikamet etmeleri konusu. Bunun da öneminin inkar edilemez olduğunu düşünüyorum.

Bu aşamada biraz da projenin detayları hakkında bilgi vermek istiyorum. Her şeyden önce Köy Merkezli Tarımsal Üretime Destek Projesi, bugüne kadar rastlanılan kamusal projelerin hiçbirine benzemiyor. Bu anlamıyla özgün bir yapıyı bünyesinde barındırıyor. Geçmişte uygulamaya konmuş olan TÜYAP Projesini sanırım katılımcıların birçoğu ilgili olarak hatırlayacaklardır. Çok güzel amaçlarla yola çıkmış olan bu proje, kapsamlı bir bütçeyle de desteklenmiş olsa da, maalesef tam anlamıyla beklenen verimi verememiştir. En önemli konu köylerde görevlendirilen teknisyenlerin mevcut statü hukukuna göre istihdam edilmelerinin olduğu söylenebilir. Binalar yapılmıştır, yurtiçi ve dışı eğitimler tamamlanmıştır, ama köylerde bir müddet sonra bir yolunu bulup da kent merkezlerine gelme çabası içinde olmuşlardır.

Bir köyde görev yapacak olan tarımcılar, benzeri beklentilere girmeden çalışacaklardır.

Proje hem iller olarak pilot, hem de köyler olarak pilot bir bölgedir. Üç yıllık bir sürede uygulanacaktır. Ancak bu konuda esas sistem tamamıyla esnek bir yapıya sahiptir. Her safhada sona erdirilebilir. Başarı durumu yada başarısızlık halinde son bulabilir. Başarının yakalanması yada hedeflerin büyük ölçüde gerçekleşmesi halinde danışmanın bir başka köye tayin olması da mümkün olabilir.

Böyle ziraat mühendisleri arkadaşlar 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu 22/d maddesi çerçevesinde danışmanlık hizmetleri alınması suretiyle görevlendirileceklerdir. Bu konuda ilgili tüm kuruluşlardan Kamu İhale Kurumu’ndan gerekli görüşler, mutabakatlar alınmıştır. Ve valilikler bu konuda il özel idareleriyle de her türlü diyaloglar kurulmuş ve kendileri de bu konuda aydınlatılmıştır.

Konu hakkında çıkartılan usul ve esaslar çerçevesinde, Bakanlığımız müsteşarın başkanlığında üst düzey yöneticilerin de katılımıyla, proje merkez koordinasyon kurulu kurulmuştur.

İller bazında projemiz il tarım müdürlükleri vasıtasıyla yakında da ulusal çapta yayınlanacak birtakım programlarda da kamuoyuna tanıtım yapılacaktır ve müracaatlar 11 Kasımdan itibaren alınmaya başlanmıştır. En fazla başvuru Ankara'da gerçekleşti. Adaylarla yapılan görüşmelerde objektif değerlendirme kriterleri denilen bu kriterler deklare edildi. Müteakip defalar sayın Bakanımızın da belirttiği gibi projenin en zayıf yönünün tarım danışmanlarının seçimi olduğunu hususu üzerinde özenle durduk. Ve danışmanların seçimini son derece şeffaf yöntemlerle gerçekleştirmeye özen gösterdik. Çünkü ZMO'nun da zaman zaman bu konuda uyarıları oldu. Projenin en zayıf halkasıdır. Burada seçilen insanların yine Türkiye'de yıllardan beri karşılaştığımız klasik yöntemlerin baskın olmasıyla ortaya konulması halinde bu projenin başta sakat olacağı çok açık. Buna elimizden geldiğince gayret göstermeye çalıştık.

6 bin 863 kişi başvurmuş. Bunun 6 bin 597 kişisi ziraat mühendisi, geriye kalan 266'sı veteriner. Danışmanlar serbest meslek mensubu olduklarından vergi mükellefi olacaklar. 1 milyar 80 milyon TL. ücretle memur olacaklar.

Değerli katılımcılar, tabii projenin çok önemli bir altyapı sorunu bu arkadaşlarımızın eğitimi nasıl olacağı. İlk üç yıllık proje uygulamasının altı ayını daha çok pratiğe dönük eğitimlere ayırdık. Bu konuda konunun uzmanlarınca çok araştırmalar ve planlar yapıldı. Temel espri, verilecek eğitimlerin bölgesel özellikli ürün desenlerine göre farklılaştırılması. Yani bir bölgede istihdam edilecek bir tarım danışmanının öncelikle buğday ziraatıyla ilgili bilgilere ihtiyacı olması, daha çok bölgenin ürün desenine göre eğitiminin önde tutulması gerektiğini düşünüyorum.

12 Ocak tarihinden itibaren 81 tarım müdürlüğünde Bakanlığımızın tarım teşkilatını tanıtıcı bir hafta sürecek oryantasyon eğitimine başladık, halen devam ediyor. Bunu takiben 19 bölgede üç haftalık lokal eğitimler yapılacak ve devamında da danışmanlar köylerde çalışmaya başlayacaklar.

Bakanlığımızın bağlı ve ilgili kuruluşlarında, üretme istasyonlarında, tarım işletmeleri proje süresince devam edecek. Danışmanlarımız köylerde nasıl ikamet edecekleri gibi karşılaştıkları sorunlar noktasında da merkezden ve yerel envanter çalışmaları devam ediyor. Bu konuda TÜYAP projesi için inşa edilen binaların, diğer kamu kurum kuruluşların köylerde bulunan binaların, tesislerin yapıldığı, alışveriş kooperatifleriyle bir protokol akdedildiği, onların her türlü imkanlarından faydalanacak.

Burada Bakanlığımıza yöneltilen bir eleştiriye de değinmek istiyorum. Tarım Bakanlığı bünyesinde binlerce teknik personel istihdam ettiği ve bunların daha aktif hale getirmek yerine böyle bir projenin gündeme getirilmesinin doğru olmadığı görüşü seslendirilmiştir. Doğrudur, buna ben de tüm kalbimle inanıyorum. Şunu da ifade etmeliyim ki, Köy Merkezli Tarımsal Üretim Destek Projesi 35 bin tarım çalışanına bin kişiyi daha ilave etmek amacıyla kurgulanmamalı. Bugün tarım teşkilatımızın teknik personelinin yüzde 65'i maalesef yıllardan beri sadece tarım teşkilatının değil bugün sağlık teşkilatında da böyledir, Enerji Bakanlığı'nda da böyledir. Ben bu noktada maalesef know-how uygulamaları da çok başarılı olamıyor. Bizim teknik personelimizin yüzde 65'i, yüzde 70'ine yakın bir kısmı bir merkezin elinde toplanmış durumda.

Buradaki tek amacımız bilgiyi, aklı ve tecrübeyi daha fazla buluşturmak.

Elbette ki eleştirilebilecek çok noktaları da var. Ancak ülkeye hizmet noktasında taş üstüne taş koymanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Son olarak tabii tarım sektörümüzün sorunlarına ilişkin çok daha bilgili olan, siz değerli katılımcıların da yapıcı eleştirilerine her zaman açık olduğumu ifade ediyorum ve saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Evet, Reşat Özcan arkadaşşıma teşekkür ediyorum. Son derece ilginç bir projeyi gerçekleştiriyorlar. Tabii müsaade ederseniz biz her şeyimizi biliyorsunuz Batıdan örnek alırız. İşte Amerikalı böyle yaptı, Finlandiyalı böyle yaptı, Avrupalı böyle yaptı diye. Orada Tarım Bakanlığı üniversitelerle ortak çalışır. Amerikan Tarım Bakanlığı'na bakarsanız, çalışanların

sayısı son derece az. Ve müsteşarları yaklaşık 25 yıl-30 yıl oradadır. Ama Türkiye’de bürokrasinin hafızası yoktur. Her girişte hafıza yeniden sıfırlanır, siz yeniden yükleme yapmanız lazım. Yeniden anlatmanız lazım. Onun için bunları çok iyi tartışmak lazım. Ve ben bir konuda özellikle altını çizerek vurgulamak istiyorum. Eğer siz Ispartalıyı Isparta’da, Siirtliyi Siirt’te çalıştırmaya başlarsanız, ulus devlet anlayışınızda ciddi sorunlarla karşı karşılaşırsınız. Onun için buna bakanların özellikle dikkat edilmesi gerektiğine ve Türkiye için vazgeçilmez bir koşul olduğunu söylememin bir vatan borcu olduğunu ifade etmek istiyorum, teşekkür ediyorum.

Ben izninizle, Şule’nin şu yaklaşımına katılmıyorum: “siyasiler ziraat fakültelerinin sayısının artmasına neden oldular.” Ziraat fakülteleri Türkiye’nin ihtiyacıdır. Türkiye’nin ziraat mühendislerinin sadece Türkiye’de çalışma zorunluluğu yok. Bugün Kazakistan’da Almanlar 100 bin hektarda soya fasulyesi üretiyorlar. Yunanlılar orada, Amerikalılar orada, Ruslar orada, Almanlar orada, İsraililer orada, ama bizden kimse yok. Biz sadece orada ticaret yapmakla meşgulüz. Oradan veri alıp buraya satmak, buradan alıp şey yapmak.

Şimdi ziraat mühendisleri bu ülkelerdeki toprakları da çalıştıracak, kendi hayvansal üretimimizde de sorunumuz var. Türkiye’nin coğrafyası çok geniş. Türkiye çok geniş bir vizyona sahip olan bir ülke. Kendi neslini, kendi düşüncesini, kendi kültürünü koruyabilmek için çok farklı yaklaşımların içinde olması lazım. Dünyanın bir tek sorunu var, Türkleri ortadan kaldırmak. Bizim bundan haberimiz yok. Ciddi anlamda sorunlar yaşıyoruz. Onun için biz ziraat mühendislerine deneyim kazandırmak zorundayız. Üniversitelerde bu tip çalışmalarımız var, ben Şule’ye bizim üniversitemizin bir gününü eğitim merkezinin öğrencilerle ilgili, Çiftçi Eğitim Merkezi’nin nasıl çalıştığını incelerlerse, bunun tüm ülkeye rahatlıkla bir model olabileceğini söylemek istiyorum. Onun için karamsarlık değil, ileriye çok güvenle bakmamız gerektiğini düşünüyorum.

Evet ben Olgun Ersöz arkadaşşıma söz vermek istiyorum. Özel Sektörün Tarımsal Yüksek Öğretimden Beklentilerini alacağız.

ÖZEL SEKTÖRÜN TARIMSAL YÜKSEK ÖĞRETİMDEN BEKLENTİLERİ

Olgun Ergöz

Set Bir

Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar,

Böylesine önemli bir günde sizinle bir arada olmaktan dolayı mutluluğumu ifade etmek istiyorum. Bu kadar güzel bir organizasyonu yaptıkları için de emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Şimdi ben size bugün özel sektörün ziraat mühendislerinden beklentileri nelerdir diye bir görüşlerimi ifade etmek istiyorum. Ama önce biraz kendimden bahsedeyim. Türkiye Süt, Et ve Gıda Sanayicileri Birliği'nin Yönetim Kurulu Başkanım. Bildiğiniz gibi SET Bir Türkiye'nin önde gelen et ve gıda sanayicilerini bünyesinde bulunduran bir kuruluştur. Ayrıca profesyonel olarak görevim Yaşar Holding'te üç sektör başkanından birisi benim. Yaklaşık bin kişinin istihdam edildiği bu holdingde dış ticaret ve tarımsal üretim uygulaması.

Ben burada şunu ifade etmek istiyorum: Yapılan konuşmalardan maalesef moraliniz çok bozuk olduğunu düşünüyorum. Yani işsizliğin bizim ziraat mühendisi unvanımızın önüne bir sıfat olarak yakıştırıldığını hissediyorum. Buna gerek yok. Bir kere ziraat mühendislerinin çok büyük avantajları var. Eğitimden gelen bir avantajımız var. Eğitim bize çok yönlü verilmiş. Tabii bugün çok detayını da bilmiyorum öğrencilerin ne eğitimin aldığını ama ben bana bu eğitime verenlere Allah razı olsun diyorum. Yaklaşık 72 mezunuyum, 30 yılı aşkın bir süreden beri de şerefle bu unvanı taşıyorum, her zaman da onur duyuyorum. Ama bu güğüm yıkamaktan başlayan serüvenim 30 yılda başkanlığa kadar geldi, ama birtakım fedakarlıklarla oluyor her şey. Bu kötümser olmayalım diyorum, ilk önce kendimize güvenelim. Çünkü eğitimimize güvenelim. Tabii birtakım özelliklerimizi de yanımıza almamız lazım. Kendimizi donatmamız lazım. Yani özel sektöre gelirken veyahut da herhangi bir şekilde iş hayatına başlarken kendi işimizi de yapabiliriz. Yani bu özelliklerle donanmazsanız, zaten hiçbir işte muvaffak olamazsınız. Şimdi 15 bin ziraat mühendisi var, ama 3 bin tane de ekonomist var. Yani işsiz doktor mu yok, herkeste işsizlik bahis konusu olabilir. Ama önemli olan kendinize güvenebilmek. Yani bu eğitim, yani ben ziraat mühendisliği eğitimi aldığım için memnunum. Neler yaptık? Sadece ziraat işi yapmadık. Yani zooteknist olarak çalışmadım, gıda sanayiinde de çalıştım, dış ticarete de çalıştım, turizmi de yönettim. Yani dolayısıyla bu bir kere eğitimimize güvenmemiz lazım. Ziraat mühendisliği bugün ben işe başladığım 32 yıl önce şirketimizde üç tane ziraat mühendisi vardı, şimdi 135 tane var. Benim ilk müdürüm emekli askerdi. İşe başlarken biraz işte 5 bin lira maaş istedim. O dediler ki ya bizim şefimiz 3.500 lira alıyor, işte orada 3 bin lira nasıl istersiniz? Yani 5 bin lira ondan sonra eğer memnun kalmazsanız üç ay sonra vedalaşırız. Sonra işe girdiğimizde dedi ki, direkt güğüm yıkamaya verdi. Tabii günlerce güğüm yıkayınca ellerim şişti. Hanım da soruyor ne iş yapıyorsun sen orada diye. İşte laboratuvarıda tüpleri yıkıyorum da oradan oluyor falan diye böyle kendimizi bu işi de geçiştirdik. Tabii ki biliyorduk, asgari ücretin 540 lira olduğu bir dönemde güğüm yıkamak için 5 bin lira maaşla bir adam istihdam edilmektedir, o da bir gün buna pes edecekti, o pes etti. Ama o aşamada, o arkadaştan devraldım.

Ben ilk olarak eşimi söyledim. Ben ziraat fakültesindeki gördüğüm eğitimden memnunum, hocalarımı da şükranla anıyorum. İkincisi, her meslekte olduğu gibi mutlaka lisanla donanmamız lazım. Şimdi tabii şunu söyleyeyim: Ben Fransızca eğitimi gördüm, Fransızca görerek geldim, fakülteyi de Fransızca bitirdim. Şimdi ikinci bir lisan olarak İngilizce'yi öğreniyorum. Ziraat fakültesiyle ilgili bir toplantıydı, bir Danimarkalı geldi, gayet ukala bir bilirkişi sözde, bize anlatacak bu işleri. Dedi ki, ben yanımdaki arkadaşta teknik bir şeyler konuştuğu için o esnada ben anlamadım. Yanımdaki arkadaşım bana izah ederken Türkçe konuşmayalım dedi gayet kaba bir şekilde. Tabii orada öğrendim ki, yani bunu herkes bu kadar kaba söyleyemez, ama bu lisanı öğrenmenin yaşı yok, bunu mutlaka en iyi bir şekilde öğrenmeye devam etmeliyiz. Dolayısıyla ikinci lisanı, üçüncüyü böyle öğrenmeye çalıştık ve şimdi toplantılarda gayet rahat anlaşıyoruz. Bir sıkıntımız olmuyor, arkadaşlara da onu söylüyorum. Lisanın yaşı yok. Mutlaka bir futbol delisi gibi, yani fanatığı olun lisanın. Bunu iyi öğrenmek gerekiyor. Çünkü neden istiyorsunuz bunu? Bir kere kendinizi yenilemek için. Her gün takip ediyorsunuz. Bu hususta sizin bir lobinizin olması lazım. Hollanda'da ... olmalı,

Avusturya'da arkadaşınız olmalı, yani meslektaş diye bahsediyorum. Dünyanın her yerinde olmalı. Çünkü onlarla devamlı her zaman kendinizi tazelemelisiniz. Her zaman yeniden tazelemek gerekiyor. Bunun gibi işte dediğim gibi toplantılar, iş münasebetleri, bunlar klasik faydaları.

Bazı özellikler çok önemli. Bizim ziraat mühendisleri arkadaşlarımızda bunu görüyorum. Yani dediğim gibi üç kişi başladık, şu anda 135 meslektaşımın birarada çalışıyorum. Bu sayının da artacağına inanıyorum. Onlar da benim yaptığım gibi yapıyorlar. Şimdi mesela dış ticaret grubunda ziraat mühendisi arkadaşlarla çalışıyorum. Ama neden? Ben işveren temsilcisi olarak. Çünkü ziraat mühendisliğine bir vefa var. Şımarık değil benim arkadaşlarım. Yani kaçmıyorlar. Bakıyorsunuz işte falanca üniversiteyi bitirmiş, popüler bir üniversite, adam geliyorsunuz yatırım yapıyorsunuz üzerine yurtdışına gönderiyorsunuz, işte staja gönderiyorsunuz, adam getiriyorsunuz eğitiyorsunuz, bir bakıyorsunuz adam üç ay sonra işten çıkmış gitmiş. Ama bizim ziraat mühendislerinde böyle bir şey yok. Bize vefa var.

Ziraat mühendisi arkadaşlarımda ben takım oyunu görüyorum. Bunu benim gördüğüm gibi başkaları da görüyor. Görmeseler zaten orası benim kendi şirketim değil ki, yani mümkün değil bu kadar istihdam yaratamam.

Önemli olan kendinize güveninizdir. Yani sizde bu donanım var. Dolayısıyla bu donanımı kullanın, her mesleğin her türlü sıkıntısı var. Bu bizim üzerimize yapıştırılan bir sıfat olmamalıdır. Ha bir de şu husus var yani, takım oyununa uygun, uyduğun zaman sakın ola ki sinerjiyi ihmal etmemek lazım, genç arkadaşlarım da birbirlerine güvenmelerini ve yardımcı olmalarını hakikaten ak olan bir şeye, birisi ak denirse aktır. Yani yok yanında işte biraz siyah vardı da, falandı filandı. Sadece görüş bildirmek için bunu yapmayalım. Bu çok önemli. Yani aranızdaki sinerji, bağlantı çok önemli. Ben o yönde arkadaşlarımda bu hususta çok dikkat etmelerini, bir ziraat mühendisinin bir meslektaştan öte şu anda gördüğünüz gibi bir kader paylaştığını hiç unutmamalıyız. Bir kader paylaşıyor. Birinizin sıkıntısı, feryadı hepimizin feryadı olmalı. Dolayısıyla bu kaderi paylaştığımız göre son derece sıkı sıkıya birbirimizle kenetlenmemiz gerekiyor. Çünkü görüyorum işletmelerde, mesela bakıyorsunuz gıdadaki şeye kimya mühendislerimizin, bilmem bir başka mühendisi şehir plancıları yada gıdacı olmaya başlıyorlar. Böyle bir şey yok. Bizim işimiz büyük. Biz bir okyanusun sahibiyiz. Biz hammaddeden ileri gelip hatta satışa kadar süren bir okyanusun ... üretim işte bunların yan sanayi. Biz bu okyanusun sahibiyiz, bu bizim. Bunu kaptırmamız lazım. Ona iyice dolanmamız lazım. Yani fakülteler okurken silahları, mermileri iyi hazırlamanız lazım. Ve hırsla çıkacaksınız sahaya. Türkiye'de bir avantajdır, müthiş bir potansiyel. Arkadaşlarım bahsetti, işin o tarafını benden çok daha iyi bilenler olduğu için söylemek istemiyorum. Yani bunu hem böyle gidişli spektrumun sahibiyiz meslek açısından, hem de çok da güzel avantajlarımız var Türkiye olarak. Bir Türk vatandaşı olarak. Bunların hepsinin değerlendirilmesi gerekiyor.

Üç temel unsur var. Yani ben bir işe adam alırken mutlaka dikkat ettiğim bu temel unsurlar olmazsa hiç görüşmüyorum bile. İşte namuslu, çalışkan ve vefakar olması. Bu güne kadar hiçbir ziraat mühendisi beni yanıltmadı. Böyle güzel temelimiz var, bunun üzerine şimdi diğerlerini de dediğim gibi vefa duygusu, dürüstlük var, genç arkadaşlarıma bakıyorum, hakikaten pırıl pırıl çocuklar geliyor. Ve bazen işe alamayıp yolladığımız zaman çok üzüntü duyuyorum. Tabii ama bizim ziraat mühendislerinde bu temel unsurlar var ve benim dışımda herkes de kabul etmiştir. Yani bizim ziraat mühendisleriyle çalışmanın rahatlığından dolayı.

Arkadaşlar ben tabii vakti yeteri kadar kullandığıma inanıyorum, eğer başka bir soru olursa ileride tekrar cevaplandırmak isterim. Hepinize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Olgun Bey'e teşekkür ediyorum. Gerçekten ziraat mühendisleri dayanışma içinde, bunu toplumda her yerde görebiliyorum. Ve çok daha özgün bir yapısı var. Çünkü ziraat mühendisliği toprağa dayanıyor. Ziraat mühendisi toprağa dayandığı için toprağın kıymetini biliyor. Onun için vatanın ne olduğunu çok iyi biliyor. O bakımdan ben böylesine güzel bir açıklama yaptığı için kendilerine teşekkür ediyorum ve son sözü de Ali Eryılmaz arkadaşımıza bırakmak istiyorum.

TARIM MÜHENDİSLİĞİ İSTİHDAMI SORUNU, ÇÖZÜM ARAYIŞLARI

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Targev Vakfı Başkanı

Teşekkür ediyorum sayın Başkan. Bu kadar geniş katılımlı, donanımlı konuşmacılardan sonra dünden beri düşünüyorum ne söylesem diye.

1965 yılıydı zannediyorum öğrenciydim bir dernek kurmuştum Zirai Ekonomi Derneği. İlk yönetim kurulu üyesiydim. Başkanda Prof. Reşat Aktan'dı. Rahmetli Prof. Turan Güneş, Duran Taraklı, Reşat Bey o zaman. "Çocuklar, ziraat mühendisliği o kadar iyi bir meslektir ki, o kadar geniş spektrumlu bir meslektir ki, her yerde çalışır, her işi yapabilir" dedi. "Yeteneği olduğu için yapabilir. Karayollarına, demiryollarına, DSİ'ye, Köy Hizmetlerine, köy işlerine, gıdadan tarlaya çalışamayacağı yer yoktur. İş bulamayacağı yer yoktur. Hatta basın yayın yüksek okuluna müdür bile olur benim gibi" dedi. Kendisi şimdiki İletişim Fakültesi'ne o zamanki Siyasal Bilgilere bağlı Basın Yayın Yüksek Okulu'nun müdürüydü. Biz bitkiden de anlarız, biz gıdadan da anlarız, biz iktisattan, işletmeden de anlarız, anlamamız gerekir. Bilgi sahibiyiz. En azından bir şeyler öğrenmek zorundayız. Çevremde söylenmiştir, ya siz bunları nereden biliyorsunuz? Çünkü ben ziraat fakültesi mezunuyum diyorum.

Bunların hepsini düşündüğümüz zaman tabii ki bir üretim prosesinde kaliteyi belirleyen sadece eğitim değildir. Ziraat mühendisliğinde de aynısı yaşanıyor. Eğer Olgun Bey eline iyi hammadde geçiremezse, kaliteli üretim yapamaz. Ne kadar iyi işlerse işlesin, prosesi ne kadar dikkatli yaparsa yapsın, elde edeceği ürünün kalitesi istediği seviyeye gelemecektir.

Aynı şey ziraat mühendisi için de geçerlidir. Eğer biz bugün konjonktürel sebeplerin veya yapısal nedenlerini, neden öğrencilerimiz kalite olarak puanlama vs. nedeniyle düşük en alt kademede kalabiliyorsa, bu çıkacak çıktıların, üretimin de kalite yönünden sorun yaratacağını düşünüyorum.

İstihdam kavramı deyince yer geniş anlamda aldığınız zaman iktisadi olarak işte üretim faktörlerinin üretim faaliyetinde kullanılmasıdır deriz. Ne demek isteriz, bir üretim faktörü dolayısıyla üretim yapabilmek için bu emek, sermaye vs. girdisini tanımladığımız bu girdileri kullanırız, üretim faktörlerini kullanırız. Bu üretim faktörlerinin hangi oranda, ne miktarda kullanılacağına v.s. Dolayısıyla bunların sonucunda da bu faktörlere bir talep oluşur. Yani emeğe bir talep oluşur, sermayeye talep oluşur vs. Ziraat mühendisliğinin bir parçası olduğuna göre, işte buradan bir ziraat mühendisliğine olan talebe gelmek istiyorum. Ancak bazı şeyleri de göz ardı edemeyiz. Üç sektör modeli dediğimiz ülkelerin kalkınma sürecinde ilk başlangıçta kalkınmanın ilk evlerinde tarım, ekonomi içerisinde çok yüksek pay alır. İstihdam olarak, ihracat olarak, milli gelirden aldığı pay olarak ve tabii milli gelirdeki payı olarak çok büyük bir paya sahip olduğunu, ama ekonomik gelişme süreciyle beraber bunun aşağıya doğru yüzde olarak gittiğini, önce sanayileşmenin arttığını, büyümeye devam ettiğini, ama son safhalarında ise hizmetler sektörünün dominant hale geldiğini görüyoruz. Türkiye de bunun dışında düşünülebilecek bir yer değil. Türkiye'deki gelişmeler de bu yönde. Dolayısıyla bunu göz ardı etmemiz mümkün değil. Yüzde 60-70'lerden bugün milli gelirdeki payı yüzde 11-12'lere düştü vs. Ancak bu yapısal değişikliğe uyum sağladığınız zaman, tabii ki mutlak değer olarak değil nispi olarak söyledim. Bu gerçekleri de göz ardı etmemiz mümkün değil. Ziraat mühendisi kimdir, ne iş yapar? Köyde çalışan kişi midir ziraat mühendisi? Yani ziraat mühendisliği üretendir, işleyendir, pazarlayandır, yönetendir, sigortacılık yapandır, vergi verendir, veri işlemi yürütendir, girdi dağıtım yapandır. Hangisidir? Üretim dediğimiz zaman üretim nedir? Sadece bitkisel üretim midir? Hayvansal üretim midir, su ürünleri midir? Dolayısıyla değerli izleyiciler, yine söylüyorum. Gerçekten biz eğer piyasaya yönelik iş piyasasının bizden isteklerine yönelik formasyonumuzu sağlarsak, işsizlik yönünden ben kabul etmiyorum. Elbette bunlar çok ciddi problemler yaşıyorlardır. Ama bizim gerek kişisel gayretlerin, gerek örgütsel olarak yapacaklarımızla eğitim ve formasyonumuzu geliştirmekte bilgisayarla diğer, çünkü iş piyasasında diğer mesleklerle de mücadele ve rekabet halindeyiz. Bu rekabetten başarılı çıkabilmek için onlardan daha iyi koşabilmemiz, onlardan daha yüksek atlayabilmemiz,

onlardan daha iyi, daha çok üretebilmemiz lazım. Biz katkılarımız eğer çabuk olursa, size olan talep artacaktır. Yine Halis Beyin söylediği gibi başlangıçta yasaların veya yönetmeliklerin getirdiği Sorumlu İşyeri Temsilciliği müesseselerde, ama arkadaşlarımızın kendi formasyonlarıyla bilgi ve becerileriyle ne hale gelmektedir, bu ihtiyaç haline dönüşmektedir.

Eğer biz ziraat mühendislerini istemiyorum, çünkü Türkiye'deki işsizliğin ziraat mühendisliği işsizliğinin en önemli ögesi bence ziraat mühendisi arzının ekonominin istihdam edemeyeceği düzeyde çok hızlı ve çok kısa sürede artmış olmasından kaynaklanmıştır. Ama orta ve uzun vadede bugün potansiyel olarak arkadaşlarımızın zaman zaman ziraat mühendisinin istihdam edilebilmesi için bu bir potansiyelidir, ama bu potansiyelin realize edilebilmesi için gerekli koşulların yerine gelmesi gerekir.

Şule Hanımın sanıyorum Adana örneği vardı. Biz ziraat mühendisi olarak sadece belirli yerlerde istihdam edilecek kişileri yetiştirilmemalı. Girişimcilik, bilgi becerisi ve ruhu ile de yetiştirilmemiz gerekir. Biz sadece iş alan değil, işverenler olmak durumundayız. Bu işveren, işte orada açacağım, orada bir yeri veya bir başka şeyi düşünmeli. O formasyonu ona vermişsek, biz başarılı bir ziraat mühendisi yetiştirmişiz demektir.

Ben ilerleyen bu saatlerde daha fazla zaman almak istemiyorum. Ama hep gurur duymuşumdur, lütfen ziraat mühendisi arkadaşlarımızın güç durumlara rağmen mesleğinizle gurur duyuyoruz. Ama eğitimci arkadaşlara da bizim sadece tarlaya, sadece ... değil, yurtiçi, yurtdışı kırsal kalkınmasından pek çok konuda bilgi, becerisi olan, bilgiden, bilgisayarla haşır neşir olmuş, bilgisayarı kendisinin bir parçası haline getirmeyen kişinin hangi meslekten olursanız olun, doktor olun veya hukukçu veya başka bugün için olmazsa olmaz şartlardandır. Saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyorum, soru sormak isteyenler varsa yazılı olarak verirseniz burada bir şeyi anlatmak istiyorum.

Ziraatçılar gerçekten birbirlerine karşı çok büyük sevgi ve saygı taşıyorlar. En son dönemde bundan bir buçuk ay önce yeni başlayan Tarım Orman Su Ürünleri Konseyi'nin aday Prof.Dr. Nafi Baytorun'a çok teşekkür ederim, çünkü altı aylık bir sürem kaldı, zor da değildi. Fakat Nafi kalktı dedi ki, bizim duayenlerimiz var burada, onlar varken ben bu işi üstlenemem dedi. Ve ben de kalktım dedim ki, "Arkadaşımız son derece yetkin ve benim çok az sürem kaldı", bütün Üniversitelerarası Kurul dedi ki, "Tamam altı ay, altı ay sonra biz yaparız, biz buna saygı duyarız." Bu mesleğin verdiği bir özveri. Bunu herkes yapmıyor. Ve ben gerçekten öyle bir arkadaşımınla birlikte çalışmaktan, ziraat mühendisi arkadaşlarımızla birlikte çalışmaktan her zaman onur duydum. Ve bugün Türkiye'nin temelinde tarım var ve tarımsız hiçbir yere gitmiyor. Dünya'ya şeylere bakarsanız, Amerika tarım ülkesidir, Rusya'yı kendi tarımıyla çöktürdü. 15 milyon ton buğdayı vermeseydi, vermemek suretiyle Rusya'yı çöktürebildi. Onun için devletler tarıma dayanan, yani yenilenebilir enerji kaynaklarıyla, yenilenebilir katma değer üreten kaynaklarla kendilerini ayakta tutuyorlar. O bakımdan tarımını hiç kimse ihmal etmiyor. Türkiye'deki ne yazık ki en fazla ihmal edilen alan tarımdır, tarıma layık olduğu değeri bizler verdiğimizde zorundayız. Evet buyurun Cemal Hoca.

Prof. Dr. Cemal TALUĞ

Sayın Başkan, Değerli Arkadaşlar,

Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Özür dilerim, hiçbir konuşmaya ben diye başlamak doğru değil, ama ben Talebe Cemiyeti başkanlığı yaptım. Oda başkanlığı yaptım. Üniversite yöneticiliği yaptım. Bu anlamda aranızda çok özel durumda olan ve genç arkadaşlarımızın sözlerinden de heyecanlanan bir insan olarak birkaç şey söylemek istiyorum.

Bir kere tabii dünkü konuşmamda da söyledim, biz üniversitede öğrenciye ve öğrenmeye bakış açımızı yenilemeliyiz. Ama bir şeyi de genç arkadaşlarıma söyleyeceğim. Onlar da öğrenme konusundaki bakış açılarını yenileme gayreti içinde olmalıdırlar. Daima hocalarına girdiği zaman işte bol, notu kıt hoca, işte dersten nasıl "geçilir"den daha çok nasıl "öğrenebiliriz"i göz önüne

almaları gerekir. Gerçekten bilgi mühendisi olduğu zaman insanın hayatta çözemeyeceği sorunu yok, bulamayacağı iş aş yok. Ama belge mühendisi olayım dediğiniz zaman bir yere gidemezsiniz. Belgelerinizi ve bilgilerinizle. Bir de ne olur, üniversiteden, yani dünyanın hiçbir yerinde üniversite İngilizce öğretmez. Biz ona da çaba gösteriyoruz, o çabamızın da ancak bu kadar yapabildiğimizi de düşünün diye istiyorum. Ama bizim de eğitim açısından kendimizi değiştirmemiz ve geliştirmemiz gerektiğine de dün uzun boylu değindiğim için açıklama yapmak istemiyorum.

Aslında tabii bir de durum itibariyle duayen hocayım. O bakımdan da bir şey söylemek istiyorum. Şimdi sayın Başkanın dediği çok doğru. Türkiye’de insanları yalnız kendi bölgesinde çalıştırmak yanlış. Ama tarımsal üretim disiplini açısından doğru da değil. Yani hiçbir zaman bir köylü aman benim köyümden olsun diye bakmaz. Hatta biraz da tersidir arkadaşlar. Biraz da tersidir. Bugün İç Anadolu’ya gidin birçok köylü Nedret Hanımı tanır. Kendi köyünden olduğu için değil, çok saygın, bilgiye saygı gösterir. Anadolu halkı ariftir, anlar. Siz ona verirseniz alır peşinizden gelir. Kim olursa olsun. Kadın demez, erkek demez, yaşlı demez, genç demez, yeter ki siz bilgiyle gidin, ama bir de tabii sevgiyle gidin Öyle insanları yalnız kendi doğdukları yerde çalışmaya hapsedmemeniz gerekir. Bu projeyi ben saygıyla karşılıyorum 1000 ziraatçinin çiftçinin bilgiyle buluşmasını kim alkışlamaz. Ancak projenin belirli ölçüde henüz ham olduğunu düşünüyorum, fazla mekanik olduğunu düşünüyorum. Çünkü bu mekanik projelerden bu meslek çekti epeyce. TÜYAP Projesinde ben de belirli ölçüde danışman olarak da katkım oldu. Ama bu projeye ilgili lütfen biraz daha işleyelim ve katılımın, yani söylemimiz güzel. Söylemimiz güzel ama gönüllülük, katılım nedir? Yani siz ziraat mühendisini siz seçiyorsunuz. Çiftçiye sormuyorsunuz, şunu mu, bunu mu, bunu mu diye. Maaşını siz belirliyorsunuz, ne yapacağına siz karar veriyorsunuz, performansını herhalde siz değerlendireceksiniz, ama katılımı nasıl yapacaksınız?

Eğitim ziraat mühendislerine lokal olarak işte belirli yerlerde pratiğe dayalı eğitim göstereceğiz. Doğru. Ama izin verin yayımcı olacak arkadaşların en önemli bilgi gereksinimi insan ilişkileri alanındadır. Grupla çalışma teknikleri alanındadır. Onunla ilgili bilgi gereksinmesini karşılamak için projenizi zenginleştirmeniz gerekir diye düşünüyorum.

Son olarak da, eğitim öyle az bir artı üç sene, bunları bırakalım. Öyle bir eğitim yok ki dünyada. O beğenmediğimiz TÜYAP projesinde hepimiz biliyorsunuz, her 15 günde bir eğitim var. Peki bu projenin içinde biz üçle altı ay eğitiyor, pardon, altı ay eğiteceğiz ama ondan sonra gidecekler. Arkadaşlar oradaki sorunları kime ve hangi bağlantı içinde çalışacak, hangi komplekste çalışacak. Oradaki kendi çözemeyeceği sorunlarla ilgili neler yapacaktır? Hangi laptopları ona vereceksiniz, nasıl kullanacaksınız? Merkezden nasıl destekleyeceksiniz? Projenin bu şekilde de geliştirilmesi, ama tabii Bakanlığımızın özel yayımı destekleyecek daha yaratıcı, daha özgün, daha test edilmiş modeller konusunda da uğraşmasını istiyorum.

Kendileri de çok güzel bir sunuş yaptılar. Tabii projeyi bir ziraat mühendisi olarak heyecanla görüyorum, destekliyorum, kendilerine de teşekkür ederiz Reşat Beye. Tabii Ali’yle, sayın Olgun’un çok güzel konuşmasına sadece teşekkürlerimi belirtiyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Efendim tabii ki girişimcilik, işyerine gelmek istiyorum ben yine, araştırmacılık yeteneğini öğrencilerimize aktarmamız lazım. Bu konuda üniversitelerimize gerçekten iş düşüyor. Bu konudaki çalışmalarını çok kısa bir zamanda inşallah göreceksiniz. Önümüzdeki ay içinde Tarım Orman Konseyi toplanacak ve ziraat mühendislerinin eğitimleriyle ilgili, deneyimlerle ilgili Odamızın da bu güzel çalışmalarını orada değerlendirilecek ve ziraat fakültelerindeki eğitime arkadaşlarımız farklı bir şekilde bakacaklardır, inancım bu.

Şimdi tartışma bölümüne geçiyoruz, buyrun efendim.

Ahmet Erhan EKMEK

Teşekkür ediyorum. Ben özellikle hemen mesleğimizdeki istihdam sorununun iki sebebinin koyuyorum. Biri, ekonomik zihniyetten kaynaklanmaktadır Türkiye’deki, diğeri eğitim

sürecinden. İstihdam sorununun birinci temel kaynağı, ülkemizde izlenen liberal ekonomik politikanın yanlış bir zihniyetle uygulanması sonucu, tarım sektörünün sıkıntıya düşmesidir. Gelişmiş ülkelerde başarıyla uygulanan liberal ekonomik politikalar 24 Ocak 80'den sonra tarım hor görülmeye başlanmış ve hiçbir tedbir alınmadan diğer sektörler kaynağına gidilmiştir. Bu durum karşısında ziraat mühendisi istihdamında daralmaya sebep olan iki gelişme olmuştur. Bunlardan birincisi gittikçe fakirleşen çiftçinin tarımsal girdi ve hizmet satın alma gücünün azalması nedeniyle tarım özel sektörünün zamanla iflas etmesi yada küçülmesi sonucu ziraat mühendisi istihdamının azalmasıdır. Diğer sorun ise tarım kamu kesiminde gerçekleşmiştir. Yıllar içinde Tarım Bakanlığı özellikle genel bütçeden aldığı payın binde beşe kadar düşmesi, yüzde 0.5'e kadar düşmesi sebebiyle yeni personel alımı olmamıştır. Kamu sektöründe çalışan ziraat mühendisi artmamış, zamanla hatta azalmıştır.

Eğitim süreciyle ilgili duruma gelirsek hemen, 80'li yıllara gelinceye kadar sadece dört tane olan fakülte sayısının YÖK'ün kuruluşuyla kısa bir süre içinde 14'e çıkması, 1992'den sonra 22'ye kadar çıktığını hepimiz biliyoruz. Bir yandan eğitim süresi beş yıldan dört yıla düşerken, bir yandan fakülte sayısı artmış, üstelik her fakültede bölüm sayısı 13'e kadar yükselmiş ve bu bölümlere alınan kontenjan, öğrenci sayısı da misli misli artırılmıştır. Bütün bunlar bir de ikili, geceleri domates eğitimi gibi, yetiştiriciliği eğitimi gibi şeyler de eklenince yılda bir sene içinde ziraat fakültesine kaydolun öğrenci sayısı 5.500, 6000'lere ulaşmıştır.

Meslekte yaşanan istihdam konulu kamuoyunda yaygın bir şekilde öğrenilmesi ki, bunda işte benim kabahatim vardır hocamın bahsettiği gibi. İşsiz Ziraat Mühendisleri Derneği'nin kurulup toplumda tanınıyor olmasından sonra ziraat fakültelerine olan tercih daha da azalmış, başarı yüzdelik sıralaması oldukça gerilere düşmüş, doğal olarak ziraat fakültesini kazanabilen öğrencilerin başarıları açısından etkinlikleri düşmüştür. Bu durumda mühendis formasyonundan uzak, işsizliği kesin olan, zaten mezun etme durumu artık bir kısır döngü haline gelmiştir. Sonuç olarak eğitimde yaşanan hızlı ve çarpık okullaşma süreci bir yandan piyasanın talep ettiği kalifiye mühendis yetiştirilmemesine sebep olurken, bir yandan da miktar bakımından işsizliğin artmasına sebep olmuştur.

Bütün bu sonuçlar bizi şuraya getiriyor: Ben bir tahmini istihdam sayısı çıkartmaya çalıştım. Bu hesaplamaların başlangıcı Rahmi Hocanın yapmış olduğu çalışmalarıdır. Bu sayıları ZMO'da şimdiki yönetimin yapmış olduğu çalışmayla destekledim ve ziraat fakültesinde bu işle ilgilenen arkadaşlarla da teyit ettim. Bu sayıların yüzde 100 doğru olmasına imkan yok. Çünkü hiçbir şekilde kayıt yok. Ama artı eksi yüzde 10 şeklinde kabul edersek de çok yanlış olmayacaktır. Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'de 70 bin ziraat mühendisi mezun edilmiştir fakültelerden. Bunların yaklaşık 8000 tanesi işte yaşları, emeklilik, ölüm gibi sebeplerden dolayı şu anda aktif değildir. Kamu sektöründe çalışan işte Tarım Bakanlığı, Orman Bakanlığı, Devlet Su İşleri, belediyeler, ziraat fakülteleri gibi yerlerde 7000 kişi vardır. Tarım özel sektöründe, işte Pınar gibi yerlerde çeşitli yerlerde çalışan 7000'e yakın ziraat mühendisi arkadaşımızın olduğu tahmin edilmektedir. Yani şu anda tarım sektöründe, tarım sektörünün içinde çalışan mezun olmuş 60 bin ziraat mühendisinin içinde yaklaşık 20 bin kişi istihdam edilmiş. Geri kalanların bir kısmı tarım dışı kamu sektörleri, örneğin TRT'de işte emniyette yada öğretmenlik örneğinde olduğu gibi Milli Eğitim Bakanlığı'nda tarım dışı diğer sektörlerde çalışmaktadır. Tarım dışı özel sektörde çalışanlar da vardır. Bunlar arkadaşımızın belirttiği birçok örnekte olduğu gibi, hatta daha da özetinde çok daha kötü işlerde çalışan vasıfsız tezgahçılık gibi işler yapan yada babasının ayakta kalan dükkanında çalışan arkadaşlarımız gibi mesleğin haricinde bulunan ve bugün yaşları 36'nın altında olan insanlar bulunmaktadır. Bir de son olarak 10 bin kişilik bir gruptan bahsedilebilir. Bunlar okulu birkaç sene olmuştur bitireli. Askere gidip gelmek üzeredirler. Ve boşluktan dolayı ihtisas yapmaktadırlar. Sonuç olarak 60 bin kişinin 20 bin kişisi tarım içindedir, 40 bin kişisi dışındadır.

Peki burada diyeceksiniz ki, herkes mezun olduğu mesleği yapmak zorunda mıdır? İşte az önce sayın konuşmacıların da bazıları belirtti. Ziraat mühendisliği mesleği içinde olunca salondakiler ya ne gerek var, işte her yerde de çalışabilir ziraat mühendisi deniyor. Ama ayakkabı tamircisi olan bir doktoru söylediğiniz zaman hiçbirinizin akli almıyor. Taksi şoförlüğü yapan bir avukat dediğim zaman, ya avukat hiç öyle şey yapar mı deniyor. Tezgahçı olan bir bilgisayar mühendisi ODTÜ bilgisayar mühendisi de bir tezgahçı dediğimiz zaman hiç kimsenin akli almıyor, olmaz öyle şey deniyor. Ama nedense ziraat mühendisliği mesleğine gelince kabul edilebiliyor. Hayır bunlar hiç olacak şeyler değildir, zaten kıt kaynakları olan ülkemizde hem

ailelerin, hem devletin yüksek öğrenim için harcadıkları emek, zaman ve para bu şekilde olmamalıdır ve bu şekilde kabul edilemez.

Sorunları bu şekilde tespit ettik, sanırım üç dakika oldu. Geri kalan üç dakikamda da çözüm önerilerimi söylemek istiyorum.

Doğal olarak çözüm önerilerimi de iki başlık halinde alacağım. Bunlar ekonomik zihniyette tarım sektörünün öneminin benimsetilmesiyle eğitim sürecinde son yıllarda yaşanan olumlu gelişmelerin ilerletilmesiyle olacaktır. Ekonomik zihniyette tarım sektörü gerekliliği benimsetilmesi, öncelikli. Az önce iktisat fakültesinde profesör olan sayın meslektaşım Ali Bey dediler ki, işte dünyada tarımın ekonomi içindeki yerinin hızla zamanla gerilediğini ve değiştiğini görüyoruz dedi. Ben daha sonra iktisat da okudum. Yani ziraat eğitiminin haricinde bir de iktisat lisansım var. İktisat kitaplarımızda hep bunu okudum ben. Oradaki iktisatçılar hep bunu söylerler ki, hep aynı klasik yanlışı yaparlar. İşte istihdamdı, dış ticaretti, gayri safi milli hasılaydı, hep tarımı çıplak haliyle alırlar ve tarımı da önemsiz, hor görülebilen bir sektör olarak görürler. Halbuki bugün gelişmiş ülkelere baktığımız zaman bunun tam tersidir. Amerika ve diğer bütün büyük ülkelerde istihdamın içinde, dış ticaretin içinde gayri safi milli hasılanın içinde eğer tarımı bir bütün olarak düşünürseniz en yüksek paylar hala tarıma aittir. Yani tarım öyle hor görülecek bir meslek değildir, öncelikle bunun, yani tarımın asla vazgeçilmez olduğunu, tarımın Türkiye için ve dünya için en önemli ilk başta gelen meslek olduğunu, sektör olduğunu öncelikle kendimiz kabul etmeliyiz. Ve bundan sonra da ülkemizde tarımın ve Tarım Bakanlığı'nın bütçesi içindeki payının AB'de ülkelerinde olduğu gibi makul bir seviyeye çıkartılabilmesine çalışmalıyız. Bunun yanı sıra tarım kamu kesiminin Tarım Bakanlığı bünyesinde tek çatı altında toplanmasına gidilmesi için Tarım özel kesiminin de yeniden ayaklanabilmesi için çeşitli yardımları, teşviklerin de önünün açılmasını sağlamalıyız.

Bugün ekonomisi gelişmiş liberal ülkelerde tarım sektörü en fazla desteklenen kamu ve özel sektör kesimiyle en fazla organize olan sektördür. Günümüzde tarım bir ülkenin milli bağımsızlığının korunmasında silahtan daha önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitim sürecinde olumlu gelişmelere gelirsek, burada birkaç şeyin gerektiğinden bahsedeceğim. Dün de birkaç dakika bahsetmiştim, bunu burada tekrar etmek istiyorum müsaadenizle. Eğitimde yaşanan gelişmeleri, kontenjanları azaltmak gibi yaşanan gelişmelerin daha açmak için ben bir öneride bulunacağım. Bu öneriyi daha önce hiç kimse telaffuz etmedi. Hatta konuştuğum bazı kişiler desteklemelerine rağmen uygulamada nasıl zorluklar çıkabileceğini düşünüp tereddütlerini belirttiler. Ben üç artı iki artı bir modelini öneriyorum. Ve bunun hem mühendislik disiplini gören, hem de canlı materyalle uğraşan insanların mutlak ihtiyaçları, kıt kaynaklarını değerlendirmeye çalışan özellikle insan sağlığının devamını yakından ilgilendiren bu mesleğin böyle bir eğitime tabi olmasının vazgeçilmez bir zorunluluk olduğuna inanıyorum.

Diyorum ki, bu üç artı iki artı bir nasıl olmalıdır? Ya üç yıl temel tarım bilimleri konusunda eğitimlerle geçirmeli, son iki yıl özel seçmeli ve piyasanın ihtiyaçlarına uygun branşlaşma ve yoğun stajlarla olmalı ve bu eğitimin son yılında da pratisyen mühendislik olmalıdır. Ve son iki gündür burada bütün hocalarımız tartıştığı branşlaşma mı olmalı, agronom mu olmalı, mühendis mi olmalı, nedir, ne değildir konusundaki tartışmalara .. buradaki, son yılda yapılacak pratisyen eğitimi sırasındaki eğitimle çözüm bulunabileceğine inanıyorum.

Bunun ikinci safhası olarak da fakültelerin şu andaki sayısı 23'e ulaşmış olan fakültelerin yediye indirilmesini. Ve geri kalan fakültelerin de araştırma fakültesi olarak çevrilmesini öneriyorum. Özellikle staj uygulama eğitimleri açısından bu araştırma fakültelerinin en önemlisi çok önemli görevler düşeceğine inanıyorum. Bunun branşlaşma konusunda çok doğru bir yaklaşım olabileceğine inanıyorum. Size örnekler veriyorum işte Aydın'dan, Ordu'dan yada Isparta'daki ziraat fakültesinden. Isparta'daki ziraat fakültesinin öğrenci alımına kapatılmasını, oradaki ziraat fakültesinin hocamız cevap verdiği için özellikle bu örneği veriyorum, oradaki ziraat fakültesinin pratisyen mühendislere eğitim veren bir araştırma fakültesi haline gelmesini ve örneğin oranın da ağırlığı gül suyuna verilmesi, bunu öneriyorum.

Hıdır SARIOĞLU

Ufak bir katkı yapmak istiyorum. Ben Eskişehir Tarım İl Müdürlüğü'nde çalışıyorum. Sayın Bakanımızın yanlış anlamadıysam danışmanı Reşat Özcan Beyin takdim ettiği kanun

çerçeve yada bilemiyorum Halis Bey mi söylemişti, kaçırdım orasını, birtakım çerçeve kanunları şu anda Mecliste olduğunu söyledi. Bunların içinde temenni ederim ki Toprak Kanunu'nda eklenmesi acil gündemde olduğunu söyledi yanılmıyorsam. Şimdi biliyorsunuz kanunların hazırlanması ve gerçekleştirilmesinde birtakım aşamaların getirilmesi halinde kanunların uygulanabilme şansı eğer yerine getirilirse çok daha sağlıklı zeminlere oturup yerini bulacağına inanıyorum. Ben şu anda Gıda Kanunu'nun Mecliste olduğunu, şu anda burada öğreniyorum. Ben eşi kontrol şubesinde çalışan bir eleman olarak Bakanlığın yerel teşkilatlarının bu konulardan haberdar edilmesi ve katkı sağlanmak üzere görüşlerin alınmasını beklerdim. Sadece yerel teşkilatların değil, bilemiyorum diğer örgütlerin, sivil toplum örgütleri olur, odalar olur, direkt muhatap olan kuruluşlar olur, bunların görüşleri alınıyor mu alınmıyor mu onu da bilemiyorum.

560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de yapılan aynı hataların tekrar yaşanmaması açısından bunun çok önemli olduğunu önemsiyorum. 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de bazı kurallar konuldu, bunlar yanlış olabilir, doğru olabilir, ama yapılacak olan değişikliklerin daima iyiye, doğruya götürmesi gerekirken, bunların geriye düşülmemesi gerekmektedir. Türkiye'de şu hastalık var. Yeni gelen bir hükümet, ben her şeyin en iyisini bilirim, benim üzerimde bana bilgi verecek kimse yok hatasını işlemesini istemiyorum. Lütfen bu ülke hepimizin, hepimizin katkısı var ise sağlanmasının kanallarının açılmasını istiyorum.

Ekmek İşverenleri Sendikası ağırlığını bastırıyor, 560 sayılı Kanun Hükmünde Kararname yönetmeliğinde sadece fırınlara yönelik geri adımlar atılabiliyor. Bu direnmenin bir yönü de işte bu kuramsallaşmayı, yani gerek teşkilatlarına, diğer kurumlara, eğer bir bağla kurulabilseydi, sağlamlasabilseydi gelecek bu tür işverenlerin rüzgarlarına eğilemezdi. Çünkü birtakım mekanizmalar kurulmuştur, o mekanizmalar kurularak tekrar gelse geriye çalıştırılarak o şeylere karşı gelinebilir. Teşekkür ederim.

Gökhan GÜNAYDIN

Sağolun sayın Başkanım. Birkaç konuda arkadaşlar açıklama yapmak istiyorum. Bugün Eurepgap konusunda bize bilgi vermek üzere Tayfun Ağar Hoca davetliydi, ancak ne oldu bilemiyorum yanımızda değil. Tayfun Hocanın bildirisi son derece önemliydi, çünkü bize şunu gösterecekti: Tarladan başlayan gıda güvencesi ve ziraat mühendislerinin çok yaşamsal bir önemi var. Yani bugün kullanılan suyun kalitesinden, hangi gübreyi, hangi tarımsal ilacı, hangi dozda, hangi tarihte attığının kayıt altına alınmasına kadar Avrupa bunu arıyor. Avrupa kendi tüketicisi için bunu arıyor. Biz de Türkiye'de bu sistemi kurmalıyız. Türkiye'de böyle bir sistem kurulduğu zaman ziraat mühendisinin istihdamı sorun olmaktan çıkacaktır ve bu ekonomiye yük olan bir istihdam biçimi değil, tam tersine insanlara sağlıklı ve kaliteli gıda güvencesi oluşturmaya yönelik bir zincirin parçası olacaktır.

Şunu saptayalım: Türkiye'de bugün yüksek öğrenim görmüş insanlar arasındaki işsizlik oranı yüzde 25'tir. Sadece mesleğimizden değildir işsiz olanlar ama şunu çok doğru saptamamız lazım: Bu meslekler arasında ziraat mühendisliği de önemli bir yer tutmaktadır. Proje uygulamalarıyla ilgili iki bilgi vermek istiyorum. 1000 tarım gönüllüsü projesiyle ilgili olarak sayın Bakanımızla, Reşat Beyle, proje koordinatörüyle çok yakın konuşmalar yaptık. Bunlardan bir kısmını değerlendirdiler, bir kısmını değerlendirmediler. Yaşamsal bir hata yapıldı, sınav objektif ölçütlere göre yapılmadı. Şunu söyledik onlara: Bir yazılı sınav yapın, bunun adresi ÖSYM'dir, ÖSYM'nin yaptığı sınavla 1500'e indirin, ondan sonra o 1500'ün içerisinde 500 arkadaşı gene mülakatla alın. Eğer köyde çalışacak adamı arıyoruz ve bu ancak mülakatla mümkündür diyorsunuz. Ama bunu yapmadan sadece mülakat sistemiyle objektif bir sınav yapmanın mümkün olamayacağını, bunu yapan partinin adının AKP, CHP, MHP olmasının da asla önemli olmadığını, Türkiye'nin bugünkü siyasal zemininde hiçbir siyasal partinin, hiçbir iktidarın mülakatla objektif adam alamayacağını söyledik. Uygulama maalesef bizi haklı çıkarttı. Bundan dolayı üzüntü duyuyorum.

İkinci önemli bir konudan daha bahsetmek istiyorum, o da gıda işletmeleriyle ilgilidir. Arkadaşımız kısaca söz etti, 20 beygir gücünün altındaki işletmelerde sorumlu yönetici olarak ziraat mühendisliği zorunluluğunu Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Fırıncılar Odası'nın tazyiklerine dayanmadığı için yaptığı değişiklikle kaldırdı. Sayın Bakana bizzat bunu söyledim, yaptıklarının çok yanlış olduğunu söyledim. Şunu söylemek istiyorum: Yani gerek Reşat Beyin, gerek Bakan beyin kişilikleri son derece katılıma açık, çok rahat konuşabiliyoruz, ama sorun rahat konuşabilme değil, sorun ilerleme kaydedebilmede. Biz bu sorunu çözedikten sonra

rahat konuşma bir işe yaramıyor ve bizim bugün Bakanlık uygulamaları hakkında üç tane davamız vardı, bunlardan bir tanesi de işte bu sorumlu yöneticilik uygulamasında yaptıkları değişikliktir. Galiba birkaç gün evvel söyledim, bir ekmeğin fırınında üretilen bir ekmeğin içerisinde tıraş bıçağı bir kağıda sarılmış olarak çıktı, televizyonlar da bunu gösterdi. Eğer ustaya bırakırsanız bu işi, usta bu işi böyle yapar. Yani hep beraber koordineli çalışmak zorundayız, bu sorunlar ancak böyle aşılar. Tarım Bakanlığı'na da daha fazla etkileşim içerisinde olma konusunda daima önemli görevler düşüyor. Teşekkür ederim.

Damızlık Sığır Yetiştirme Birliği Temsilcisi

Teşekkür ederim Sayın Başkan. Ben Şule Hanımın ve Özlem Hanımın söylediklerinin altına imzamı atarım demek istiyorum. Bir de bugünü eleştirmesek, geleceği, daha güzel yarınları kuramayız dedikten sonra sayın Reşat Özcan'a benim bir sorum var.

Eleştiriler genç arkadaşlarımızca da yöneltildi, ben onları geçiyorum. Asıl önemli olan istihdamın bugünkü şekline benim itirazım var, neden Tarım Bakanlığı'nın bir yayım teşkilatı varken ve bunu daha fonksiyonel hale getirmek varken, bu tercih edildi. Madem ki tercih edildi ki, özelleştirmenin bir aşaması olarak görüyorum ben, yani yarın kamu sektörünü tamamen tasfiye edip ki, bu Kamu Reformu Yasası'nda da var, tasfiye edip özelleştirmenin bir aşamasıdır bu, neden böyle bir tercih. Kooperatif ve birlikler bu kadar sıkıntı içerisindeyken eleman istihdamında zorluklar yaşarken ve belki gece gündüz çalışmak zorunda kalırken Eskişehir'deki örneklerini biliyorum ben Damızlık Sığır Yetiştirme Birliği olarak mesela en basitinden, böyle bir istihdam açığı varken, böyle özel idarenin şeyinde, altyapısı olmayan, ulaşımında çok büyük sorunlar yaşayacak bir mekanizmayı tercih ettiler onu sormak istiyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Efendim iki tane soru var, 1980 sonrası Türkiye tarımındaki siyasal değişimler, kamusal eğitimi ve bu eğitimi alan ziraat mühendislerini durumunu Türkiye'deki demokrasi anlayışını biraz yorumlarsak, Türkiye'deki demokrasi anlayışı, bir holdinge benziyor. Holdingin sahibi olanlar geliyorlar, sadece kendi yandaşlarını hedef alan bir etkileşim alanı oluşturuyorlar, oysa demokrasiden seçilenlerin tüm ülke adına görev yapmalarını, yani bütün düşünceleri, tüm insanları kapsayacak bir yapılanmaya gitmesi gerekiyor. Ama bizde maalesef bunlar olmuyor. Herkes bir takımı tutar gibi belirli bir demokratik anlayış getiriyor, bu demokrasi değil. Onun için buradaki cevap zannediyorum var, ben arkadaşşıma söz vermek istiyorum.

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Ben çok kısa söyleyeceğim. Sanıyorum Erhan arkadaşım ya eksik anladı veya ters anladı. Ben tarımı önemsemediğim veya tarımın önemsiz bir sektör haline geldiğini söyledim. Nispi öneminin kalkınmayla, ekonomik gelişmeyle ilişkisini söyledim ve bu bir gerçektir. Bu gerçeği yok sayamazsınız. Bangladeş'te tarım çok önemlidir, yüzde 70. Bangladeş mi olmak istiyoruz? ABD'de tarım yüzde 2.5'tur, ama dünyayı besleyecek üretim yapabilmektir. Buradaki önem nispi olarak düşmelidir. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyorum, Olgun Beye de söz vereceğim. Olgun Bey buyurun.

Olgun ERGÖZ

Şimdi bir katkı yapmak istiyorum ben. Devleti devlet, milleti millet yapan unsurları gözardı etmeden misal olarak veriyorum, Türkiye A.Ş. diye düşünsek bu ülkeyi, ziraat

mühendisleri Türkiye'ye yetmez. Bugünkü 15 bin ziraat mühendisini de istihdam etseniz, bir 15 binini dışarıdan ithal etmek gerekir.

Sayın Başkan da söylediler, oradaki 24 bin Türkiye'de gıda işletmesi var. Herhalde o vasıflara uyan en azından 10 bin tane bulunabilirdi. Bunun yanında Türkiye'deki tarım potansiyelini düşünceksiniz, şimdi arkadaşımızın kurduğu İşsizler Derneği'ndeki, yani sizin hırsınızı takdir ediyorum, yani iddianızı takdir ediyorum. Ama bir şey tavsiye ediyorum, diyorum ki ya bu sefer bu taraftan bakmayın. Yani işsiz ziraat mühendisi çerçevesinden bakmayalım. Bu sefer şuradan bakalım. Türkiye'deki tarım ve gıda potansiyelini değerlendirme derneği diye kuralım, o zaman bundan da proje geliştirelim. Yani bunlar afaki şeyler değil. Şimdi iki dakika önce söyledi sayın Başkan. Bunun dışında birçok işler var Türkiye'de yapılacak, yani ben şahsen düşünüyorum, genç arkadaşlarımıza söylüyorum, ama sözü çok uzatmamak için söylemek istemiyorum. Yani manzara ne tarafından baktığınıza bağlı bu iş. Bir de böyle düşünelim. Projeleri üretelim. Bu işler ben inanıyorum Türkiye ziraat mühendisleri bu işi yapabilirler.

Reşat ÖZCAN

Değerli arkadaşlar, gördüğüm kadarıyla salondaki arkadaşların ekseriyeti projeyi aldılar ve eleştirilerini de getirdiler. Tabii bunlar her zaman ifade ettiğimiz gibi bizim için konuşmanın sonunda yapacakları katılımlardır. İstifade etmeye çalışacağımız katılımlar. Burada dile getirilen eleştiriler en başta sayın Hocamızın da dediği insanların buldukları yerlerde çalışmalarının esas alınması üniter devlet yapısı içinde ciddi bir sorun gibi bahsedildi. Sınavın yapılış şekline ilişkin iddialar var. Üç yıl sonrasının ne olacağına ilişkin tereddütler dile getirildi. İşte maaşının ne olacağını belirlendiği, performansının ve eğitimin sosyal yönlerinin ihmal edildiği ve bağlantılarının zayıf olduğu şeklinde eleştiriler dile getirildi.

Üniter devlet yapısına karşı olan boyutuna şahsen ben iştirak etmiyorum. Yani yine Olgun Beyin dediği gibi bardağın biraz dolu tarafını görmek lazım. Biz burada ilk defa uygulanmaya konulabilecek olduğunu düşündüğümüz projenin mümkün olduğunca başarıya ulaşması için birtakım eksenlerin önümüze problem olarak çıkmaması için böyle bir tasarımda bulduk. Yani zaten imkanlar belli ve sınırlıdır. Bu imkanlar çerçevesinde insanları değişik yerlerde çalışma noktasında bir sisteme götürdüğünüzde, işte doğal olarak bölgede çözülecek birçok sorunun büyüdüğünü, ekonomik sorunlarının büyüdüğünü, iletişim sorunlarının büyüdüğünü görüyoruz. Bu proje zaten dediğim gibi pilot projedir. Yaygınlaşması halinde de farklı uygulamaların da geçildiği çok tabiidir. Bunun çok büyütülmemesi gerektiğini düşünüyorum.

Seçimle ilgili yıllardan beri üniversitelerde teorik sınavlardan geçti bu arkadaşlarımız. Bu arada her türlü teknik bilgiler. Ben bugün Tarım Bakanlığı'nın dışından bir insanım ve hiç de iddialı bir insan değilim. Bu mesleğin çok çok uzağında olan bir insanım. Ama Bakanlıkta gördüğüm bir hadise var. İstedığınız her çalışmanın çok büyük boyutlarının önünüze geldiğini, ancak pratikte bir dekar alandan serada yada iyileştirilmiş tarım uygulamaları yada açık tarlada alınan domates veriminin önünüze konmadığını görüyorsunuz. Yani burada bir sıkıntı var. Bu sıkıntı da pratikten uzak olma sıkıntısı. ÖSYM'nin yapacağı sınav, pratikten uzak teorik bir sınav olacaktı. Biz bu sınavla ilgili tamamen teşkilatlarımız tarafından yapıldı. Sınavın uygulamanın, bu sınavın yapılış şeklindeki sıkıntıları haklı çıkarttığı noktasında da eleştiriler var. Yani burada bir siyasallaşma mı söylenmeye çalışılıyor bilmiyorum ama, çok katılmıyorum. Sekiz bin kişi sınava katılmıştı, elbette sınavı birçok insanlar sınav aşamasında öncelikle sorun bu köyde yaşayacak mısınız sorusu soruldu, birçok insan bu konuda "hayır, ben böyle bir çalışmayı kabul edemem, şartlarım buna uygun değil diyerek" sınav, zaten affını istemiştir. Pratik sonuçlar aranmıştır. Ha elbette hataları olması, sübjektif olması ilk başta akla gelir, bundan sonraki aşamalarda zaten devam edecek, daha güzel bir yol bulmaya çalışmamız gerekir.

Benim projenin yarım yamalak olduğundan bahsedildi. Proje yarım yamalak falan değil. Bunu özellikle Tarım Bakanlığı'nın temsilcilerinden duymak çok doğru değil. Maaşının bizim tarafımızdan belirlendiğine de katılmıyorum. Sistem bir hizmet alımı sistemidir. Asgarisi mevcuttur. Azamisi açıktır. Dolayısıyla maaş tepeden belirlenmemiştir. Performansımızda biz değil çiftçi memnuniyeti. Gerçi burada da eleştiriler gelebilir. Eğitimin sosyal ve yönlerin ihmal edildiği ifade edildi. Yani zenginleştirmemiz lazım. Üretim alanlarından bu insanlar zaman zaman yıllık eğitimler ve o üretimdeki sıkıntılarını konuşmak üzere bir araya gelecekler, bu her

yıl iki ay olacak, ama iki ay da olmayacak gibi zamanlamalar da olacak. Ve bu eğitimde sosyal bilimciler de özellikle özel sektör temsilcileri de olacak. Onu da burada belirtmek istiyorum.

Bağlantıların zayıf olduğu söylendi. Bağlantıları noktasında da Tarım Bakanlığı'nın ve tarımla ilgili bütün kuruluşların, ziraat odalarının, diğer meslek teşekkülleriyle bağlantılarının olması noktasında protokol çalışmalarımız var. Ziraat mühendisi kredi de vermeli. Tarım Kredi Kooperatifleriyle bu noktada bir protokol imzalandı, onların bütün çalışmalarının içinde olacaklar. Yine KOSGEB'de devreye girecek. Ziraat Bankası'yla bir işbirliği olacak, Ziraat Bankası'nın kredi kullandırma noktasını alandaki ileri görüşlülük konumunda olacaklar.

Üç yıl sonra ne olacak? Her şeyden önce bu arkadaşlarımızın performansı alanda belli olacak. Bu arkadaşlarımızdan bir kısmı, elbette başka bir iş yapacaklar. Yani sıkıntılar yaşayacaklar. İnsan olmaktan biraz daha öteye geçen pratiğin içinde belki sancılarla, işte güğüm yıkayan insanlar olacaklar. Ama üçüncü yılın sonunda bizim elimizde çok zengin, alan tecrübesine sahip olan insanlar olacak ve özgüveni artmış, hedef kitlesine yakın duran, hedef kitlesinin gerisinde yada uzağında ya da entel boyutta dışında kalmamış olan insanlar oluşacak ve üçüncü yılın sonunda şöyle bir aşama da var: Az evvel Erhan Bey bahsetti. Kredilendirme bu arkadaşlarımızı. Bunu biz başta da düşündük. Ama bir taraftan diyoruz ki tecrübesiz insanlar, ama bu insanlara da bir kredi sistemi olmalı. Yani ben özel sektörde ticaret de yaptım, iki defa da iflas ettim. Çünkü bilmediğiniz işle uğraşıyorsunuz, burada bu işte alanda çalışacak olan insanlarımızın orada birtakım uygulamalarla kategoriler geliştirdikçe, Tarım Bakanlığı'ndan verilen kredi sistemi tarımda çok zayıftı. Bu sene Tarım Bakanlığı açıkladı, 1 katrilyon civarında tarımı kredilendirme söz konusu. Tarım Bakanlığı'nın o dönemdeki hedeflerinden bir tanesi bu alanda kendisini ispatlamış, eleğin üstünde kalmış arkadaşlarımızın artık mikro işletmeler ve orta ölçekli işletmeler kurmak noktasında getirecekleri projelerin desteklenip bu insanlardan yeni teşebbüs kitle oluşturulmasıdır, teşekkür ederim.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyoruz.

Prof. Dr. Ali ERYILMAZ

Reşat Beyin bir ifadesine katılmadığımı söylemek istiyorum. Bakanlıklar, sayın Başkanım başlangıçta dedi ki, makamın hafızasını siliyorlar. Silmek durumunda bırakılıyorlar. Eğer bu hafızalar sık sık silinirse, o zaman biz domates verimini, verecek kişiyi, kişileri etraflarında bulamazlar. Eğer sık sık siyasi iktidarlar tarafından biz oradaki hafızayı silersek ve ben katılmıyorum o bakanlıkta 19 sene kesintisiz yöneticilik yapmış birisi olarak olsa olsa etraflarında olan kişilerin seçimiyle ilgili sorunları vardır.

Reşat ÖZCAN

Şimdi çok doğru, hocamızın bu hafızanın kaybına ilişkin endişelerine katılıyorum. Tarım Bakanlığı'na bugüne kadar hizmet vermiş olan en üst düzeyde herhangi bir siyasal parti döneminde olsun olmasın, yani bu konuda bir ayrıma gidilmeksizin mesleğin duayenlerini de kapsayan bir Danışma Kurulu oluşturuldu. Hocamız da onun üyesidir, 15 günde bir araya geliyorlar ve amaç burada bu insanların bütün mesleki bilgi, tarım sektörünün bütün sorunlarıyla ilgili birikimlerini bir potada eritmektir. Bu noktada da ben gerekli adımların atıldığını, bir çabanın gösterildiğini kaydetmek istiyorum.

Prof. Dr. Lütfü ÇAKMAKÇI

Oturum Başkanı

Müsaade ederseniz 1970 senesindeki bir hatıramı anlatıp oturumu bitirmek istiyorum. Bir toplumu nasıl yönlendirirseniz, verim o şekilde çıkar. Biz ziraatçıların temel bir ifadesi vardır. Ben her dersimde, her toplantıda bunu ifade etmeye çalışırım. Biz bir tarladaki başağın dolu olmasının verimi artırmayacağına inanırız. Bütün başaklar dolu olursa verim artar. Onun için biz mesleğimizin her tarafı ayağa kaldırmak için ciddi bir çalışma içindeyiz.

Mesleklerin popüleritesine göre puanlar iner ve çıkar. Bir dönem tıp fakültelerinde çok önemli ölçüde düşmüştü, şimdi tekrar çıkıyor. Bilgisayar mühendisleri düşmeye başladı, onun

yanında işletme yukarıya çıkmaya çalışıyor. Bu tamamen konjonktüre bağlı bir şey. Yarın ziraat alanındaki gelişmeler çok ciddi hale getirilirse puanlar bir anda çıkar. Böyle bir şeyi lütfen söylemeyin. En düşük puanla bize geliyor, bütün akli çalışmayanlar burada. Yok böyle bir şey. 200 bin insanın içinden ziraat fakülteleri öğrencilerini seçiyor ve ziraat fakülteleri öğrencileri bu yıl bu talepleri yapıyorsa, bunları özgürce yapabiliyorsa, onları kutlamak lazım. Onun için böylesine güzel bir toplantıyı düzenleyen Odamıza da, tüm yetkililere de huzurunuzda teşekkür ediyor, mesleğinize başarılar getirmesini istiyorum.

Bu düşüncelerle oturumu kapatırken; böylesine kapsamlı bir uluslar arası sempozyum düzenleyen , ODA'mızın 50. Yılında böylesine mükemmel bir organizasyonu başaran odamızın değerli Başkanına ve yönetim Kurulu Üyelerine teşekkürlerimizi, tüm camia adına iletiyorum.

Teşekkür ederim.

DOKUZUNCU OTURUM

TARIMSAL YÜKSEKÖĞRETİMDEN BEKLENTİLER, DEĞERLENDİRMELER

Oturum Başkanı : Prof. Dr. Ekrem KÜN (A. Ü. Z. F. Emekli Öğretim Üyesi)

Bu oturumda Tarımsal Yükseköğretimden Beklentiler ve Değerlendirmeler konusunda bildiriler sunulacak. Bu oturumda söz alacak arkadaşlarımızı .. sıraya göre buraya davet ediyorum. Sayın Prof. Dr. Tayfun Özkaya, Prof. Dr. İsmail Hakkı İnan (Trakya Ün. Z.F.), sayın Doç. Dr. Kamil Okyay Sındır, 19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü Başkanı, sayın Prof. Dr. Zehra Sarıçiçek ve Karadeniz Teknik Üniversitesi Ordu Ziraat Fakültesi Dekanı sayın Prof. Dr. Nurettin İsmail Çelebioğlu.

Programda küçük bir değişiklik yapmak zorunluluğu doğdu. Sayın Sarıçiçek'in ricası üzerine ve sayın Özkaya'nın da rızası üzerine izninizle Zehra Hocamın ilk sunuşunu yaptıracağız ve sunuşun hemen arkasından ne sorunuz olacaksa hemen arkasından alacağız ve ondan sonra Zehra Hanıma müsaade edeceğiz, ayrılacaklar. Onun için Hoca Hanıma daha sonra soru sorma hakkımız, olanağımız kalmıyor.

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNİN GELECEĞİ

Prof. Dr. B. Zehra SARIÇİÇEK

19 Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Zootečni Bölümü

Büyük bir tarımsal potansiyele sahip olan Ülkemizde tarımsal üretimin ve elde edilen ürünlerin değerlendirilmesinde Ziraat Mühendislerinin önemi göz ardı edilemez. Ülkemiz tarımının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi açısından bu alanda çalışacak teknik elemanın eğitimi ve dolaylı olarak **Ziraat Fakülteleri** önemli olmaktadır.

İlk Ziraat eğitimi 158 yıl önce 1846 yılında Yeşilköy'deki Ziraat Mektebinde başlamıştır. Bir çok gelişmelerden sonra 1848 yılında İstanbul Halkalı'da devam etmiş, 1930 yılında Yüksek Ziraat Okulu kurulmuş, 1933 yılında ise Yüksek Ziraat Enstitüsü adı altında bugünkü anlamda bir üniversite eğitimi düzeyinde faaliyete geçmiştir.

Ziraat Mühendisliği başta bitkisel ve hayvansal olmak üzere tarımsal üretimin tüm aşamalarını kapsar. Ziraat Mühendisliği, bilimsel verileri fonksiyonel hale getirerek, tüm üretim süreçleri değiştirerek, ülke kalkınmasında önemli katkıları olan bir meslektir.

Her alanda baş döndürücü gelişmelerin yaşandığı, ekonomik değişimlerin meydana geldiği, küreselleşme eğilimlerin giderek arttığı bir Dünya'da Ülkemizin de bu değişim ve gelişmelerden olumlu etkilenmesi ve gelişmiş ülkeler arasında yerini bulabilmesi için tarımsal alandaki problemlerini çözmesi gerekmektedir.

Ülke tarımını daha iyiye götürmek için iyi yetişmiş Ziraat Mühendislerine gereksinim vardır.

Son 20 yılda plansız bir şekilde **Ziraat Fakültelerinin sayılarının hızla artması ve aşırı sayıda öğrenci alınması, bazı fakültelerin ikili öğretime geçmeleri, yeni kurulan fakültelerdeki öğretim üyesi açıkları ve maddi yetersizlik nedeniyle uygulamalı eğitim yaptırılmaması, öğrenciler sırf açıkta kalmaları da bir fakülteye yerleştirilsin düşüncesi ile çok düşük puanlarla öğrenci yerleştirilmesi,** fazla mezun verilmesi gibi daha çok sıralanabilecek nedenler, Ziraat Mühendisliği Eğitiminin kalitesini tartışılır bir duruma getirmiştir. Bu da gün geçtikçe işsiz Ziraat Mühendislerinin sayısının artmasına neden olmuştur.

Ülkenin belirgin bir Tarım politikası olmadığı için neye gereksinim olduğu tam ve açık olarak bilinmemektedir. Ziraat Mühendisliği eğitimi ihtiyaca göre belirlenemediği için belli bir süre sonra oluşan Ziraat Mühendisi enflasyonu, mesleğe olan ilgiyi azaltmakta ve sonuçta toplumun gözünde sıradan bir meslek olarak algılanmaktadır.

Ziraat Mühendisliği Eğitimindeki aksaklıkların giderilmesi ve Ziraat Mühendisliği mesleğinin kamunun ve özel sektörün ihtiyaçlarına cevap verecek bir yapıya kavuşturulması için yeniden yapılanma yoluna gidilmiştir. Tarım-Orman ve Su Ürünleri Eğitim Bilimleri Konseyi nin önerisi ile öğrenci sayılarını azaltmak ve daha kaliteli eğitim ve öğretim vermek amacıyla bölüm sayılarının azaltılması yoluna gidilmiştir.

1999-2000 yılı Eğitim ve Öğretim yılı başından itibaren Ziraat Fakültelerindeki bölüm sayıları

1. Gıda Mühendisliği
2. Peysaj Mimarlığı
3. Bitkisel Üretim
4. Hayvansal Üretim
5. Tarım Teknolojileri

olmak üzere 5'e indirilmiştir. Gıda Mühendisliği ve Peysaj Mimarlığı Bölümleri her Ziraat Fakültesinde bulunmadığı ve kendi ünvanları ile mezun verdikleri için Ziraat Fakültelerinin genelinde

1. Bitkisel Üretim
2. Hayvansal Üretim
3. Tarım Teknolojileri

bölümleri adı altında bir yapılanmaya gidilmiştir. Bitkisel üretim Bölümü temelde birbirine yakın olan Tarla, Bahçe ve Bitki Koruma Bölümlerinin birleşmesinden oluşmuştur. Bu yapılanmada **Ekonomi Bölümüne** yer verilmemiştir. Ancak bu yapılanmada Ekonomi Bölümünün mutlaka bulunması konusunda baskılar yapılmıştır. Bunun sonucunda, Tarım Ekonomisi Bölümü, Bitkisel ve **Hayvansal Üretimden** tamamıyla farklı, sosyal içerikli bir bölüm olmasına rağmen, Ekonomi Bölümünü tek başına açmak bölüm sayısını artırır düşüncesiyle, kaliteli eğitim vermek adına hazırlanan yeniden yapılanma programında **Ekonomi Bölümü Hayvansal Üretim Programına** dahil edilmiştir. Birbirinden tamamıyla farklı iki bölümün birleşmesinden oluşan Hayvansal Üretim Programına 1999-2000 Eğitim-Öğretim yılında öğrenci alınmıştır. Öğrenciler Hayvansal Üretim Programını tercih ederek gelmişlerdir ve bu programın içerisinde Ekonomi alt programı olduğunu bilmemektedirler. O.M.Ü.Ekonomi Bölümü öğrencisi olmayan bir bölüm olmasına rağmen öğrenci alan bir bölüm haline gelmiştir.

Hayvansal Üretim Programını tercih ederek gelen öğrenciler 3. ve 4. yarıyıda Hayvansal Üretim Programının derslerini alarak branşta uzmanlaşmak yerine **“Makro Ekonomi”, “Tarımda Üretici Örgütlenmesi”, “Tarımsal Pazarlama I”, “Türkiye Ekonomisi”, “Tarım Politikası I”, “Proje Hazırlama ve Değerlendirme”, “Tarımsal Yayım ve Haberleşme”, “Tarımda Değer Biçme ve Bilirkişilik”** gibi temelde Hayvansal Üretimden farklı olan 8 dersi almak zorunda kalmışlardır. Bu dersler Hayvansal Üretime ne kadar gerekli ise Bitkisel Üretime ve Gıda Mühendisliğine de o kadar gereklidir.

Hayvansal Üretim Programına alınan öğrencilere 3. sınıf ortalarında yani 5. yarıyıl sonunda ders kaydı yaptırılırken Hayvansal Üretim ve Ekonomi alt program tercihleri de yaptırılmaktadır. Tarım-Orman ve Su Ürünleri Eğitim Bilimleri Konseyinin aldığı karar gereğince 10 öğrenciden daha az öğrencinin tercihi söz konusu olduğunda alt program açılmaz, denilmesine rağmen öğrenci tercih etmese de eşit bir şekilde alt programlara dağıtılmaktadır. Öğrenciler biz Hayvansal Üretim Programını tercih ederek geldik, Ekonomi okumak isteseydik İşletme ya da iktisat Fakültelerini tercih ederdik demelerine, itiraz etmelerine rağmen dağıtım eşit yapılmaktadır. Böylesine bir uygulama nedeniyle öğrenciler idari mahkemeye baş vurmuşlardır. Ancak öğrenciye iki alt program için tercih yaptırıldığından mahkeme kararları öğrencilerin aleyhine sonuçlanmıştır.

Program sistemi yeterince tartışılmadığı için bir çok sorunu da beraberinde getirmektedir. “Hayvansal Üretim Programından mezun olan öğrenci, Hayvansal Üretim alanında mı uzmanlaşmıştır, ekonomi alanında mı uzmanlaşmıştır, öğrenci alt program tercihini gönül rızası ile mi yapmıştır, iş ararken hayvansal üretim mezunu mu yoksa ekonomi mezunu mu olduğunu söyleyecektir, özel sektör nasıl bir Ziraat Mühendisi tercih edecektir, bu programdan mezun olan öğrenciler kendi işini hangi ağırlıkta kuracaklardır” sorularına bu program cevap verememektedir.

Program sisteminin yürümediğini gören Tarım-Orman ve Su Ürünleri Eğitim Bilimleri Konseyi bu kez de **3+1 Ziraat Mühendisliği sistemini** önermiş ve kabul edilmiştir. Ziraat Fakültelerinde deneme-yanılma yöntemi ile eğitimde kaliteyi artırma çalışmaları yapılırken eğitim-öğretim trajedi komik bir yapı kazanmıştır. Bu gün Ziraat Fakültelerinde 3 programda öğretim yapılmaktadır (Örneğin Zootehni Bölümü, Hayvansal Üretim Programı ve Ziraat Mühendisliği Programı). Öğretim üyesi aynı dersi 3 ayrı programa vermekte üç ayrı sınav yapmaktadır, hatta aynı ders farklı yarıyıda okutulmaktadır.

2003-2004 Eğitim-Öğretim yılında başlanılan 3+1 sistemi **Genel Ziraat Mühendisliği** adı altında eğitim veren bir sistemdir. Bu sistemde ilk üç yıl öğrencilerin ortak eğitim alması, son sınıfta bölümlere ayrılması hedeflenmiştir. Buna benzer bir sistem 1960-1980 yılları arasında uygulanan bir sisteme benzemektedir, ancak o yıllarda Ziraat Eğitimi 5 yılda tamamlanmaktaydı. AB ülkelerinin çoğunda da Ziraat Mühendisliği 5 yılda tamamlanmaktadır. Oysa 4 yıllık eğitim sürecinde 3+1 sisteminin uygulanması bir çok problemi de beraberinde getirmektedir.

Gelişmiş ülkelerde diğer alanlarda da olduğu gibi tarım alanlarında da ihtisaslaşmaya doğru gidildiği bir ortamda 3+1 sistemi günümüz koşullarında geçerliliğini yitirmiştir. Bugün hayvancılık özel sektörden konusunda iyi yetişmiş elemanlar istenmektedir (**Rasyon hazırlamayı bilen, yem analizleri bilen, kanatlı yetiştirmeyi bilen, besiyi bilen gibi**).

3+1 sistemi sadece Zootečni alanında değil, tarımın tüm alanlarında da sınırlı bilgi vermeyi sağlamaktadır. Bu sistemle Tarım sektörünün ve Tarım İşletmelerinin istediği niteliklere sahip Ziraat Mühendisi yetiştirmek mümkün değildir. Çünkü **3+1** sisteminde her bölümün ders yükü **klasik sistem** ve **program sistemi** ile karşılaştırıldığında % 50'ye varan oranlarda azalmış durumdadır. Bu da tarım sektörünün arzu ettiği Ziraat Mühendisinin iyi yetişmesini mümkün kılmamaktadır.

O.M.Ü. Ziraat Fakültesinde 3+1 sistemine her bölüme 20 öğrenci düşecek şekilde 160 öğrenci alınmıştır. Öğrenciler son sınıfta bölümlere ayrılacaklardır. Ancak bölüm tercihini hangi yarıyıldan yapacakları, bu konudaki kriterlerin ne olacağı konusunda bir açıklık söz konusu değildir. Konsey henüz bu konuda bir karar vermemiştir.

3+1 sisteminin sakıncalarından birisi de 7. ve 8. yarıyıldan almak zorunda oldukları seçmeli derslerdir. Zootečni Bölümünü tercih etmiş olan öğrenciler (yaklaşık 20 öğrenci) 7. yarıyıldan **program dışı seçmeli ders** alacaklardır. Yaklaşık 20 öğrenci 7-8 kadar seçmeli derslerden birini seçecek ancak 10'dan az öğrenci olursa o ders açılmayacaktır. Bu durumda danışman öğrenciyi yönlendirerek bir ders seçilecek bunun adı da seçmeli ders olacaktır.

Aynı şekilde 8. yarıyıldan Zootečni Bölümü öğrencileri **program içi seçmeli ders** seçimi yapacaklardır. Yaklaşık 20 öğrenci 8 adet ders içinden istediğini seçecek ancak 10'dan az öğrenci olursa o ders açılmayacaktır. Bu durumda ders seçmeli değil sınıf danışmanının isteği doğrultusunda bir ders öğrenciye aldırılacaktır.

Başka bir aksaklık ta öğrencilerin son sınıfta bölümlere ayrılması durumunda, bölüm temel derslerinin sadece son sınıfa sığdırılmış olmasıdır. Öğrencilerin mesleki eğitimlerini daha iyi alması ve konuların daha iyi anlaşılması için birbiriyle bağlantılı olan bazı derslerin diğer bazılarında önce alınmasını gerekli kılmaktadır. 3+1 sisteminde bu mümkün değildir.

Bunların dışında Zootečni Bölümünü de yakından ilgilendiren diğer bir aksaklık 3. sınıfa kadar okutulacak genel dersler arasında **Ekoloji, Fizyoloji, Biyoteknoloji** gibi derslerin hangi bölümün öğretim üyesi tarafından ne ağırlıkta verileceğidir (Örneğin Fizyoloji dersi bitki fizyolojisi mi hayvan fizyolojisi mi, dersin adı ne olacak gibi).

Bu programda her çeşit dersi alan ve dolayısı ile her konudan anlayan ve tarımın her alanında çalışabilen Ziraat Mühendisi yetiştirmek hedeflenmiştir. Oysa Zootečni Bölümü Mezunu Ziraat Mühendislerinin Sun'ni tohumlama yapılan alanlarda da iş bulabilmeleri için Zootečni Bölümlerine "Hayvan sağlığı koruma kontrol", "Sun'ni Tohumlama" "Doğum Bilgisi" "Üreme Biyolojisi" "Üreme Biyoteknolojisi" gibi dersler konulmuş ve 57. Hükümet zamanında bir hak verilmiş olmasına rağmen Veteriner Hekimler mahkeme kararı ile bu hakkı tekrar Ziraat Mühendislerinden almıştır. O zaman her dersi alan Ziraat Mühendisi her alanda çalışmamaktadır.

3+1 sistemi, iyice tartışılmadan, irdelenmeden, aksine bir çok fakülte ve bölüm bu sistemin yürümeyeceği ve sakıncalarının da bulunduğu dair görüş bildirmesine rağmen Tarım-Orman ve Su Ürünleri Eğitim Bilimleri Konseyinin oylama sonucunda bir fazla sayı ile kabul ettiği bir sistemdir. Bu sistemdeki temel Ziraat Mühendisliği Dersleri Teknik Mühendislik konularındaki derslerdir. İlk üç yıldaki derslere bakıldığında Zootečni Bölümüne ait derslerin fazla yer almadığı (zorla konulmuş Hayvan Besleme ve Yetiştirme İlkeleri hariç) hatta agronomi den uzak olduğu görülmektedir.

Gıda Mühendisliği Bölümünün başına gelenlerin bu gidişle Zootečni Bölümlerinin de başına geleceği, hatta Ziraat Mühendisliği Eğitimini iyileştirmek adına deneme-yanılma yöntemi ile, sırf AB ülkelerine benzeme telaşesi içerisinde Ziraat Fakültelerinin tükenme noktasına geldiği kaygısını taşımaktayım. Bu sistemle kaliteli bir eğitim verileceği şüphelidir.

Ziraat Mühendisliği Eğitimini iyileştirmek için her şeyden önce Ülkemizin gereksinim duyduğu Ziraat Mühendisi sayısının belirlenmesi, mevcut Ziraat Fakültelerine alınacak öğrenci sayısının iyi belirlenmesi gereklidir.

Siyasi baskılarla yeni Ziraat Fakültelerinin açılması engellenmelidir. Yeni Fakülte açmak yerine mevcut Ziraat Fakültelerinin alt yapıları güçlendirilmelidir.

Dünyadaki ve Ülkemizdeki gelişmeleri de dikkate alarak Bölüm ve Bilim Dalı ölçeğinde uzmanlaşmayı sağlayacak yeni ve kalıcı bir eğitim ve öğretim yapılmasına gidilmelidir (ancak iyi irdelenerek, tartışarak).

T.C. ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ			
ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİ LİSANS PROGRAMI			
1. Yarıyıl		2. Yarıyıl	
<u>Dersin Adı</u>	<u>T U B</u>	<u>Dersin Adı</u>	<u>T U B</u>
Bilgisayara Giriş	2 2 3	Matematik II	2 0 2
Fizik	2 0 2	Zooloji	2 2 3
Botanik	2 2 3	Kimya	2 2 3
Matematik I	2 0 2	Teknik Resim	2 2 3
Tarım Tarihi ve Deontolojisi	2 0 2	İstatistik	3 0 3
Atatürk İ.ve İ.T.	3 0 3	Meteoroloji	2 0 2
Türk Dili	3 0 3	Atatürk İ.ve İ.T.	2 0 2
Yabancı Dil	3 0 3	Türk Dili	2 0 2
TOPLAM	12	Yabancı Dil	3 0 3
		TOPLAM	16
3. Yarıyıl		4. Yarıyıl	
Hayvan Besleme İlkeleri	2 0 2	Toprak Bilgisi	2 2 3
Mühendislik Mekaniği	2 2 3	Akışkanlar Mekaniği	2 0 2
Malzeme Bilgisi	2 0 2	Ölçme Bilgisi	2 2 3
Genetik	2 0 2	Mikrobiyoloji	2 2 3
Mikro Ekonomi	2 0 2	Sosyal İçerikli Ders(Seçmeli) /2	2 0 2
Ekoloji	2 0 2	Tarım Ekonomisi	2 2 3
Analitik Kimya	2 2 3	Bahçe Bitkileri	2 2 3
Peyzaj Mimarlığı	2 0 2	Tarımda Enerji Kullanımı	2 0 2
TOPLAM	18	TOPLAM	21
5. Yarıyıl		6. Yarıyıl	
Tarımsal Pazarlama	2 0 2	Sebzecilik	2 0 2
Tarımsal İnşaat	2 0 2	Sulama Drenaj	2 2 3

Gıda Teknolojisi	2 0 2	Biyoteknoloji	2 2 3
Araştırma Deneme Metotları	2 0 2	Tarımsal Yayım	2 0 2
Fizyoloji	2 0 2	Tarla Bitkileri	2 2 3
Hayvan Yetiştirme	2 2 3	Fitopatoloji	2 2 3
Seçmeli Temel Meslek Dersi / 1	3 0 3	Tarımsal Kıymet Takdiri	2 0 2
Entomoloji	2 2 3	Tarım Makinaları	2 2 3
Münavebe	2 0 2		
TOPLAM	21	TOPLAM	21
/_1 Seçmeli Temel Meslek Dersleri		/_2 Sosyal İçerikli Dersler(Seçmeli)	
<u>Dersin Adı</u>	<u>B.Saati</u>	<u>Dersin Adı</u>	<u>B.Saati</u>
Süs Bitkileri Yetiştirme Tekniği	3 0 3	Sürdürülebilir Tarım	2 0 2
Türkiye Hayvancılığı	3 0 3	Bilgi ve İletişim Teknolojileri	2 0 2
Tarımsal Finansman ve Maliye	3 0 3	Köy Sosyolojisi	2 0 2
Tarımsal Mücadele İlaçları	3 0 3	Hayvan Hakları ve Refahı	2 0 2
Çevre Kirliliği	3 0 3	Bitkilerle Sağlıklı Yaşam	2 0 2
Zemin Mekaniği	3 0 3	Doğal Kaynakların Kullanımı ve Korunması	2 0 2
Bitki Islahına Giriş	3 0 3	Sağlıklı Yaşam İçin Spor	2 0 2
Mekanizma Tekniği	3 0 3	Çevresel Etki Değerlendirmesi	2 0 2
ZOOTEKNİ BÖLÜMÜ ALT PROĞRAMI			
7. YARIYIL		8. YARIYIL	
<u>Dersin Adı</u>	<u>B.Saati</u>	<u>Dersin Adı</u>	<u>B.Saati</u>
Üreme Biyolojisi ve Doğum Bilgisi	2 2 3	Hayvan Islahı	2 2 3
Hayvan Besleme Biyokimyası	2 2 3	Hayvan Besleme Fizyolojisi ve	2 2 3

		Metabolizma	
Kanatlı Hayvan Yetiştirme	2 2 3	Arı ve İpekböceği Yetiştirme	2 2 3
Büyükbaş Hayvan Yetiştirme	2 2 3	Kanatlı Hayvan Besleme	2 2 3
Küçükbaş Hayvan Yetiştirme	2 2 3	Tavşan Yetiştiriciliği	2 0 2
Yemler Bilgisi ve Teknolojisi	2 2 3	Büyük ve Küçükbaş Hayvan Besleme	2 2 3
Seçmeli Ders(program Dışı)	2 0 2	Su Ürünleri Yetiştiriciliği	2 0 2
		Seçmeli Ders(Program İçi)	2 0 2
TOPLAM	20	TOPLAM	21
<u>Program içi Seçmeli Dersler</u>		<u>Program Dışı Seçmeli Dersler</u>	
Kürk Hayvanı Yetiştirme	2 0 2	Arıcılık	2 0 2
Rasyon Hesaplama	2 0 2	Tavukçuluk	2 0 2
Hayvan Hastalıkları ve Sağlığını Koruma	2 0 2	Karma Yem Teknolojisi	2 0 2
Arı Hastalıkları ve Zararlıları	2 0 2	Besicilik	2 0 2
Hayvancılık Biyoteknolojisi	2 0 2	Sığır Yetiştiriciliği	2 0 2
Tek Midelilerin Beslenmesi	2 0 2	Transgenik Teknolojisi	2 0 2
Suni Tohumlama	2 0 2	Kümes Hayvanları Besleme	2 0 2
Moloküler Genetik	2 0 2	Kürk Hayvancılığı	2 0 2

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ							
HAYVANSAL ÜRETİM LİSANS PROGRAMI							
1. YARIYIL				2. YARIYIL			
Dersin Kodu ve Adı			Ts Us Bs	Dersin Kodu ve Adı			Ts Us Bs
FKB	101	Fizik	2 0 2	ZMT 12	Organik Kimya	2 2 3	
FKB	117	Matematik I	3 0 3	ZMT 08	İstatistik	2 0 2	
FKB	105	Botanik	2 2 3	TEB 02	Tarım Ekonomisi	2 0 2	
FKB	107	Zooloji	2 2 3	ZMT 04	Meteoroloji	2 0 2	

TTP	101	Tar.Tar. ve Deontolojisi	2 0 2	ZMT	06	Bilgisayar Uygulamaları	2 2 3
ZMT	103	Bilgisayara Giriş	2 2 3	HÜP	04	Hayvan Ekolojisi	2 0 2
TEB	101	Genel Ekonomi	2 0 2	TMB	04	Hayvancı.Mekanizasyon	2 2 1
TİT	101	Atatürk İlke.ve İnk.Tar.	3 0 3	TİT	102	Atatürk İlke.ve İnk.Tar.	2 0 2
TDK	101	Türk Dili	3 0 3	TDK	102	Türk Dili	2 0 2
YD	101	Y.Dil(ing.alm.frn.)	3 0 3	YD	102	Y.Dil(ing.alm.frn.)	3 0 3
		TOPLAM	18			TOPLAM	16
3.YARIYIL				4.YARIYIL			
TEB	203	Makro Ekonomi	2 0 2	GMB	202	Et ve Süt Teknolojisi	2 0 2
BTK	205	Bitki Koruma	1 2 2	ZTB	204	Hayvan Besleme İlkele.	1 2 2
TEB	205	Tarımda Üretici Örgüt.	2 0 2	TEB	206	Tarımsal Pazarlama I	2 0 2
BAH	207	Bahçe Bitkil.Yetiş.Tek.	1 2 2	ZMT	206	Araştırma ve Den.Met.	3 0 3
ZTB	207	Anatomi ve Fizyoloji	2 2 3	TEB	208	Türkiye Ekonomisi	3 0 3
ZTB	209	Hayvan Yetiştirme İlke.	2 2 3	TAB	214	Yem Bit.Çayır ve Mera	2 2 3
ZMT	213	Genetik	2 2 3	ZTB	206	Küçükbaş Hayvan Yeti.	2 2 3
				HÜP	204	Staj I	0 0 0
		TOPLAM	17			TOPLAM	18
5.YARIYIL				6.YARIYIL			
TEB	301	Tarım Politikası I	2 0 2	TEB	302	Tarımsal Yay. ve Hab.	2 0 2
TEB	303	Proje Hazırla. ve Değer	2 0 2	TEB	304	Tar..Değ.Biç.ve Bilirki.	2 0 2
TYS	315	Hayvan Barınak .Planla	1 2 2	ZTB	320	Hayvan Be..Fiz.ve Met.	2 2 3
ZTB	319	Üreme Biyo.ve Suni Toh.	2 2 3	ZTB	324	Yemler Bilgisi	2 2 3
ZTB	321	Hayvan Beslem. Biyok.	2 2 3	ZTB	326	Büyükbaş Hayvan Yet.	2 2 3
ZTB	323	Su Ürünleri Yetiştiricili.	2 2 3	ZTB	328	Arcılık ve İpekböc.Yet.	2 2 3
ZTB	325	Kanathı Hayvan Yetiş.I	2 2 3	HÜP	304	Staj II	0 0 0
		TOPLAM	18			TOPLAM	16
TARIM EKONOMİSİ ALT PROGRAMI							

7.YARIYIL				8.YARIYIL			
TEB	401	Tarım Ekonomisi Mat.	2 2 3	TEB	404	Ekonometri	2 2 3
TEB	403	Tarım Ekonomisi İst.	2 2 3	TEB	406	Tarım Muhasebesi	2 2 3
TEB	405	Tarım Politikası II	3 0 3	TEB	408	Tarım İşletmecisi.ve Plan	2 2 3
TEB	407	Tarım.Finans.ve Maliye	2 0 2	TEB	410	Tarım Hukuku	2 0 2
TEB	409	Tarım.Üretim Ekonomi.	2 0 2	TEB	412	Uluslararası Ekon.İlişki.	2 0 2
TEB	411	Tarım Pazarlama II	2 0 2	TEB	414	Türkiye AB İlişkileri	3 0 3
TEB	413	Köy Sosyolojisi	2 0 2			Seçmeli Ders(Prog.İç)	2
TEB	415	Tar.Ekon.Özel Konular	2 0 2			Seçmeli Ders(Prog.Dışı)	3
		Seçmeli Ders(Prog.Dışı)	3				
		TOPLAM	22			TOPLAM	21
ZOOTEKNİ ALT PROGRAMI							
7.YARIYIL				8.YARIYIL			
ZTB	419	Hayvan Islahı	2 2 3	ZTB	418	Kanatlı Hayvan Beslem.	2 2 3
ZTB	423	Kürk Hayvanları Yetiş.	2 0 2	ZTB	420	Tavşan Yetiştiriciliği	2 0 2
ZTB	425	Karma Yem Teknolojisi	1 2 2	ZTB	422	B.Baş.K.Baş Hay.Beslem.	2 2 3
ZTB	427	Kanatlı Hayvan Yetiş.II	2 0 2	ZTB	424	Hayvan Hast.ve Sağ.Kor.	1 2 2
ZTB	429	Tek Midelilerin Beslen.	2 0 2	ZTB	426	Arı Hastalık.ve Zararlı.	1 2 2
ZTB	431	Üreme Biyoteknolojisi	1 2 2	ZTB	428	Rasyon Hesaplama	2 0 2
ZTB	433	Hayvancılık Organizas.	2 0 2	ZTB	430	Mesleki Uygulamalar II	1 2 2
ZTB	435	Mesleki Uygulama I	1 2 2	ZTB	432	Hay.Üretim.Özel Kon.II	2 0 2
		Seçmeli Ders(Prog.İç)	2			Seçmeli Ders(Prog.Dışı)	3
		Seçmeli Ders(Prog.Dışı)	3				
		TOPLAM	22			TOPLAM	21

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Evet soru sormak, katkıda bulunmak isteyenler lütfen. Buyurun efendim.

Tartışmayı açıyorum diye sınırsız bir tartışma ortamında değiliz, kısaca sorularınızı alalım. Sayın Katkat, buyrun efendim.

Prof. Dr. Vahap KATKAT:

Sayın Başkan, Değerli Meslektaşlarım,

Tarım Orman Konseyi üyesi kaç kişi var bilemiyorum burada. Tarım Orman Konseyi'ne ben 2001 yılında katılmaya başladım. Ve bu program sistemi zaten kucağımızda bulduk. Ve bu tür konseylere ben sürekli Fakülte Kurulu kararlarıyla gittim. Fakülte Kurulu kararları doğrultusunda orada görüş bildirdim. Üç artı bir sistemine geçişte de 6 Haziran 2002 tarihinde Erzurum'da karar verildi. Gerçekten çok fazla incelenmeden karar verildi. Ben oradan akreditasyon konusunda bir sunuş yaptım dekan arkadaşlarıma ve üç hafta sonra İstanbul'da toplanacaktık. Dedim ki, "bu konu burada karar alındı, ama herkes gitsin Fakülte Kurulu kararlarını alsın, fakültesinde bu konuyu tartışsın, son kararı İstanbul'da Tarım Bakanı'yla toplantı yapacaktık, o toplantıda kesinleştirelim" dedim. Ancak kabul edilmedi. Ve son Ankara'daki toplantıda da ben tutanakları imzaladım. Ben bu aldığımız kararları Fakülte Akreditasyon Kurulumu, Fakülte Kurulumu anlatamam dedim ve bu kararı imzalamayan tek dekanım. O açıdan sayın Sarıççek'in söylediklerini tabii ki üzümlere dinledim. Biz tabii sayın Sarıççek'in söylediği, anlattığı konularda bir sürü çelişkiler var. Kendi içlerinde çelişkiler var, fakültelerde birtakım alınan kararlarda çelişkiler var. Biz bunların birçoğunu Uludağ Üniversitesi'nde yaşamıyoruz. Biz kredili sistemde eğitim öğretim yapıyoruz. Çocuk dört yıldan önce de kredisini tamamlarsa erken mezun olabiliyor. 30 alan öğrenci de geçebiliyor. 50 alan öğrenci de kalabiliyor. Biz bir sürü eğitimde kalitenin artırılmasıyla ilgili çalışma yaptık ve nitekim Mayıs 2003 tarihinde de Avrupa Üniversiteler Birliği tarafından kurumsal değerlendirmeden başarıyla geçtik. Tabii biz üyelik sistem üzerinde buradan döner dönmez yeni bir çalışma başlatacağımız fakültede. Biz çeşitlilikten bahsediyoruz, burada tüm programların aynı kalıba sokulmasını ifade etti. Bence çeşitlilikte bir sıkıntı olmaz. Tabii ki o derslere neler aldılar, nasıl koydular, ekolojiyi nasıl koydular, neye bağlı olarak Fakülte Kurulu'nda tartışıp konuldu, onlarla ilgili bir görüş bildirmek istemiyorum. Ancak bundan sonra umuyorum Dekanlar Konseyi daha üst düzeyde görüş bildirmeli. Ben bunu konsey toplantılarında da dile getiriyorum. Fakülteleri tek bir kalıba sokan kararlar alıp, fakültelere dikte ettirmek yerine, fakültelere yukarıdan bakarak, fakültelerin vizyon, misyonunu belirleme Tarım Orman Konseyi, eğitimde kalitenin artırılması için temel birtakım kararlar alıp o fakültelere bunları bildirmeli, yoksa falanca dersi okutacaksınız, filanca dersi şu kadar kredi saat okutacaksınız, şu yarıyıldan okutacaksınız gibi dayatmaları kesinlikle Tarım Orman Konseyi'nin yapmaması gerektiğini ben bu toplantılarda ilettim. Ancak tabii ki bu önümüzdeki dönemde mutlaka bir şeyler yapmamız gerekiyor. Bu çalışmayı biz kendi adımıza Uludağ Üniversitesi'nde başlatacağımız ve aldığımız bu kararları da ben Tarım Orman Konseyi'ne, gerekirse rektörlüğün de aracılığıyla üniversiteye de, YÖK'e de iletmeyi düşünüyoruz. Biz öğrencilerimizi özgür iradelerine göre programlara ayırdık. Herkes istediği alt programı seçebildi. Ondan az olsaydı zaten program da söz konusu olmayacaktı. Yani birçok kez bizim fakültemizde bunlar söz konusu olmadı.

Prof. Dr. Zehra SARIÇÇEK

Tarım Orman Konseyi, "o zaman siz bu programı, bu fakültelerde nasıl uyguluyorsunuz, yanlış algılamışsınız, doğrusu şudur" diye bir görüşü o zaman bildiremiyor musunuz? Örneğin bizde böyle bir çarpık sistem var. Ben size sundum, programla beraber sundum. Demiyor musunuz mesela böyle algılanmamalıydı.

Prof. Dr. Vahap KATKAT

Bu konuda Tarım Orman Konseyi'nin kararları, ben Aydın'daki ilk toplantıya katıldığımızda biz daha önceki toplantıları bizde öğretim üyesi olarak eleştiriyoruz. Ben ilk

katıldığım aynı toplantısında alınan bu kararlar yazılsın, tüm dekanlar imzalasın, bütün fakültelere bunlar gitsin dedim. Ve o toplantıda da tarım ekonomisi, üç ayrı program altında kararlaştırıldı. Demek ki sizin dekanınız bazı şeylerde uyuyor Tarım Orman Konseyi'ne, bunda uymamış. Bir tek bölüm altında toplandı, bizim fakültemizde tarım ekonomisi hem hayvansal üretim, hem bitkisel üretim, hem de tarım sektörünün altında bulunuyor. Üç programdan da öğrenci alabiliyor. Bazı fakülteler farklı uygulamış. Tabii yani Tarım Orman Konseyi hep dikte ettiriyor deniliyor. Bazı konularda da işte farklı uygulamalara karşı çıkılıyor. Bu çelişki yaratıyor. O açıdan ben Tarım Orman Konseyi üyesi olarak tabii ki bazı kararlarda, imzaman olduğu kararlarda onu savunmak durumundayım. Ama eleştirilen bazı konulara da katılıyorum. Zaten bunu her platformda da gündeme getiriyorum.

Ben bu açıklamaları yapma gereği duydum. Teşekkür ediyorum, hepinize saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Başka var mı efendim? Buyurun. Mahir Bey buyrun.

Mahir GÜRBÜZ (ZMO Önceki Dönem Başkanı)

Mesleğin sorunu, formasyon sorunu sadece üniversite koridorları çerçevesinde bir anlayışla çözülemez. Yaşamın gerçek yüzüne yansıtacak anlayışları geliştirmek gerekiyor. Yaşananları algılamak gerekiyor. Sektörün talebini algılamak gerekiyor. Gerekirse daha sonra görüşlerimi aktarırım. Ama ilginç bir anımı paylaşmak istiyorum. Biliyorsunuz Ziraat Mühendisleri Yetki Tüzüğü 1988-92 yıllarını kapsayan dört yıllık zorlu bir süreç sonunda çıkarıldı. Çok mücadele verildi. Özellikle zooteknî, gıda ve süt teknolojisi bölümleri açısından ve meslektaşlarımızın ve örgütlerinin ciddi karşı duruşları vardı. Sonuçta yasa çok net yetki tanımlaması yapmadığı için bu alanlarda yetkiler ne yazık ki alınamadı. Daha sonra Veteriner Hekimler Derneği'nin açtığı bir dava nedeniyle bu alanda ziraat mühendislerinin yetkili olmadıklarını iddia eden bir dava nedeniyle Danıştay'ın ilgili dairesinde duruşma yapıldı. Taraflar olarak Tarım Bakanlığı, Ankara Ziraat Fakültemiz ve Odamız katıldı ve biz o toplantıya çok hazırlıklı gittik. Fakültelerimizin zooteknî, gıda ve süt bölümü müfredatlarını değerlendirdik. Veteriner fakültelerinin de bu konulardaki eğitimin ağırlığını değerlendirdik. Şu anda net hatırlamıyorum ama bizim fakültelerimizde su alanında görülen derslerin 10'da biri kadar dahi ders almayan veteriner hekim arkadaşlarımız, orada dahi büyük bir hınçla ve haksız biçimde bu konularda sadece kendilerinin yetkili olduğunu çok açıkça savundular. Sonuç alamadılar, ama savundular.

Şimdi, dört dönemde iki sönestr sıkıştırılıp bir zooteknî programıyla biz bu yaşama bu insanları nasıl hazırlarız? Bu konuda cevap istemiyorum ama sorunun yaşananlardan kaynaklanan değerlendirmelere dayalı olması gerektiğini, fakülteliler arası çatışmalarla aşılmayacağını ifade etmek istiyorum. Saygılar sunuyorum.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Başka sözünüz var mı efendim? Hoca Hanım sizin.

Prof. Dr. Zehra SARIÇİÇEK

Son bir söz şunda Mahir Beyin konuşmasına ilaveten çerçeve kanun tasarısı hazırlıkları vardı. Biz o konuyu da görüşmüştük. Zooteknî bölümü mezunlarının alanda çalışmaya yetkili olmadıklarını söyleyen meslek grubu, hayvan beslemeyi, hayvan yetiştirmeyi, yem analizlerinin, kendi yetkilerinde olduğunu da iddia etmektedirler. Bunu da ayrıca belirtiyorum.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Efendim ikinci sunuş sayın Prof. Tayfun Özkaya tarafından yapılacak.

TARIMDA KATILIMCI, ÖZGÜRLEŞTİRİCİ BİR EĞİTİME DOĞRU

Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA

Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü

Giriş

Ziraat Mühendislerin işsizlik sorunu şüphesiz bir çoğumuzun da söylediği gibi eğitimin niteliğinin yetersizliği ile ilgilidir. Bununla birlikte İşsizlik sorunu, ülkemizdeki ekonominin 1980'lerden bu yana üretimden kaçan bir taşeron ekonomi haline gelmesi, bu arada tarım alanında da yatırımların daralması ile çok yakından ilgilidir. Eğitimde nitelik konusu ise eğitimin nasıl yapılandığı (hangi bölümlerde eğitim verilmesi gerektiğini vb.) ve eğitimin gerçekleştirilme tarzına bağlıdır. Bu bildiriye çok önemli olmakla birlikte ekonomi ile eğitim ve işsizlik arasındaki ilişkileri incelemeyeceğiz. Aynı şekilde eğitimin yapılanması da önemli olmakla birlikte bu bildirinin konusu değildir. Bu bildiri bugün öğleden önce Ziraat Fakültesi öğrencisi Özlem Babacan'ın bildirisinde sözünü ettiği sorunla ilgilidir. Özlem Hanım "öğrenciler olarak derslerde çok sıkılıyoruz" demişti.

Dersler nasıl işleniyor? Sıkıntıya ve kalitesizliğe yol açan nedir? Bu sorun bu bildirinin temel konusudur. Eğitimin yapılanmasını mükemmel yapabiliriz. Ancak kapıyı kapattıktan sonra öğretim üyesi okuyarak veya anlatarak dersi işliyorsaydı nitelikli bir eğitim gerçekleştiremeyiz. Bu tür bir eğitim öğrenciler üzerine yönelik bir terördür. Hiç kimsenin öğrencileri sıkılamaya hakkı yoktur. Bu nedenle öğretim üyeleri de kendilerini sorgulamalıdır.

Eğitim Yaklaşımları

Eğitim yaklaşımları üç gruba ayrılabilir:

- Edilgin eğitim
- Etkileşimli (interaktif) eğitim
- Etkin öğrenme (aktif öğrenme)

Türkiye'de eğitim genellikle edilgin (pasif) tarzda yapılmaktadır. Ülkemizde seçkin üniversitelerde bile çoğu sınıfta ders, öğretmenin dersi anlatması, öğrencinin dinlemesi şeklinde gerçekleştirilmektedir. Sorular sorulması ve cevapların verilmesi tarzı, pasiflikten çıkarmaz, ancak kaliteyi biraz artırır.

Etkileşimli eğitimde öğretmen sınıfı ile edilgin eğitime göre daha iyi diyalog kurar. Dersi gene anlatır ancak sınıfa yönelttiği bazı sorularla cevapların bir kısmını öğrencilerine buldurur. Bu nedenle buna etkileşimli (interaktif) demekteyiz.

Etkin öğrenme bunlardan tamamen başkadır. Bu yaklaşımı öncelikle "eğitim" değil "öğrenme" diye adlandırıyoruz.¹ "Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve özdüzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlemlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir."²

Aktif öğrenme; öğrencilere konuşma, dinleme, okuma, yazma, düşünme olanakları sağlar. Aktif öğrenme **constructivism**³ anlayışının eğitimdeki uzantısıdır. Aktif öğrenmede öğrenci öğretmenin yardımı ile (kolaylaştırıcılığı ile denilebilir) öğrenmektedir.

¹ Kamile Ün Açıkgöz (2002) Aktif Öğrenme, Eğitim Dünyası Yayınları, İzmir, s. 299.

² Kamile Ün Açıkgöz, age, s.17.

³ Türkçe "inşacı" denilebiliyor. Açıkgöz yapılandırmacı terimini kullanıyor. Terim "yapısalcılık" ile karıştırılmamalı.

Tükçede veri, informasyon ve bilgi kavramları karışmaktadır. Veriler (data) işlenerek informasyon (veya enformasyon) (information) haline gelmektedir. Bilgi (knowledge) ise her insanın kendi beyninde oluşturduğu bir yapıdır ve aktarılamaz. Tükçede informasyon ile bilgi karıştırılmaktadır. Hiç kimse başka birine bilgi aktaramaz. Aktarılan (isterse bir teori de olabilir) informasyondur. Bizler bu informasyondan yararlanarak bu aldıklarımızı kendi beynimizde diğer bilgiler ile entegre ederek bilgi inşa ederiz. Bu yüzden de bazan beynimizde oluşan bize aktarılandan çok farklı olabilir. Aktif öğrenim bilgi üretiminde öğrencinin rolünü çok artırır. Yetişkin eğitiminin bir biçimi olan tarımsal yayımda da “teknoloji transferi” anlayışı yerini katılımcı yaklaşımlara bırakmıştır.⁴

Pasif eğitimin en önemli yöntemi olan “konferans” sözcüğü bilindiği gibi İngilizce “lecture”dır. Hatta öğretim üyesi için “lecturer” sözcüğü bile kullanılır. Bu sözcük latince lectio veya lectere sözcüğünden gelmektedir. Anlamı ise bir kürsüden okumaktır. Gutenberg öncesi kitaplar ancak elle yazarak çoğaltılabildiğinden öğretmen elindeki bir kitabı çoğu zaman da okumakta ve öğrenciler de bunları yazmaktadırlar. Eğitim ise çoğu zaman din eğitimidir. Zaten tartışmaya açık değildir. Çağımızda öğretim üyelerinin hala derslerini bir kürsüden anlatarak yapmaları bir geri kalmışlıktır. Burada öğretmenin hiç konuşmaması hatta konferans yöntemini hiç kullanmaması gerektiğini söylemiyoruz. Aktif öğrenimde payı azalmış olsa da konferans diğer yöntemlerle beraber, kısaltılmış olarak kullanılabilir.

Edilgin eğitimin ne olduğunu daha iyi anlamak için bir deney yapabilirsiniz. Aşağıdaki cümleler size ne ifade ediyor, söz edilen nedir:

“ Onu yükseltmek zor bir iş, bazan yerlere kadar eğilmek, bazan ayaklarınız üzerinde yükselmek gerekebiliyor. Yine de onu yükseltmek zevkli bir iş.”⁵

Şimdi kitabı bir dakikalığına kapatıp ne olabileceğini düşünün.

Doğru veya yanlış cevap yoktur. Şimdi dip notuna bakın⁶ Gördüğünüz gibi konferans yöntemi ile işlenen bir dersde öğrenciler öğretmenin söylediğinden çok farklı şeyler çıkarabildiği size de şu anda çok açık.

Ders anlatma (konferans) yöntemi ile ilgili bazı bulgular

Yapılan araştırmalar konferans yöntemi ile işlenen derslerle ilgili aşağıdaki bilgilere ulaşmamızı sağlamıştır.⁷

- Öğrenciler ders anlatımında zamanın %40'ında dinlememektedirler.
- Öğrenciler ilk 10 dakikada bilginin %70'ini, son 10 dakikada %20'sini almaktadırlar.
- Öğrencilerin ilk ilgi ve dikkatleri ders sürdükçe sürekli düşer.
- Bir araştırma sonucuna göre psikolojiye giriş dersini alan öğrenciler dört hafta sonra bu dersi hiç almayan kontrol grubundan sadece %8 daha fazla biliyorlardı.

Aktif Öğrenme Ne Değildir?

Aktif öğrenmenin ne olduğundan önce ne olmadığını incelemek yararlıdır.⁸

⁴ Bkz: a)Özkaya, Tayfun; Karaturhan, Buket ve Murat Boyacı, (1998), Kırsal Kalkınmada Çiftçi Katılımının Önemi Üzerine Bir Araştırma: Halilbeyli Köyü Örneği, Türkiye Ziraat Odaları Birliği yayını, Ankara

b)Özkaya, Tayfun , Buket Karaturhan ve Murat Boyacı (2003) Katılımcı Kırsal Değerlendirme Yaklaşımı- Menemen Projesi Uygulaması, Türkiye Ziraat Odaları Birliği, yay. No: 239, Ankara.

⁵ Kamile Ün Açıkgöz, age, s.44.

⁶ Bu metinde sözü geçen şey uçurtmadır. Ancak dinleyenler çok başka anlamlar çıkarmışlardır. Anlatılanların öğretmenin anlatmak istediğinden çok farklı şekilde algılanabileceği bu küçük oyun ile farkedilmektedir

⁷ Chet Meyers and Thomas B. Jones (1993) Promoting Active Learning Strategies for the College Classroom, s.14-15.

⁸ Kamile Ün Açıkgöz, age, s. 300-308'dan ve deneyimlerimizden yararlanıldı.

Yetiştirme sürecinden geçmeden uygulama değildir.

Öğretmen aktif öğrenmeyi bu konuda bir eğitimden geçmeden uygularsa başarı şansı çok küçüktür. Sadece birkaç makale okuyarak veya bir konferans dinleyerek bunu yapmaya deneyenlerin başarısız olduğunu gözlemlemiş bulunuyoruz. İyi niyet herşeyi çözmüyor.

Etken öğrenme gelenekseli ortadan kaldırmaz

Yukarıda da belirtildiği gibi aktif öğrenimi uyguluyorsanız örneğin konferans yöntemini tümünden kaldırmanız gerekmez. Ancak uygun zamanlarda örneğin on dakikalık bir sunuş arkasından konuyu tartışmaya açmak veya aktif öğrenim grupları öğretmenden bir konuda aydınlatılmak istediklerinde gene kısa bir sunuş yapmak salık verilebilir.

“Öğrenci güdüsüz ise etkin öğrenme uygulanmaz” görüşü yanlıştır.

Aktif öğrenimin kendisi öğrenciyi güdüler. Aktif öğrenim sınıfları dışardan bakıldığında (bütün gruplarda konuşma olduğu için) fazla gürültülü görülebilir. Öğrencilerin bu sınıflarda dersden zevk aldıkları için süre bittiği halde dersi sürdürmek istedikleri izlenmiştir.

Öğrenciye anlattırma aktif öğrenim değildir.

Bu yöntem gene edilgin eğitimdir. Öğretmenin yerini öğrenci almıştır. Ancak diğer dinleyenler açısından durum değişmemiştir. Bu yöntem çoğu zaman daha da kötü sonuç verir. Çünkü gerek bilgi gerekse sunuş teknikleri açısından öğrenci daha geri durumdadır.

Etken öğrenme fazla zaman almaz

Geleneksel sınıflarda öğretmen çok konu işleyebilir. Ancak bu durum bilgilerin öğrenildiği anlamına gelmez. Aktif öğrenimde aynı bilgi daha kısa zamanda öğrenilmektedir.

“Etken katılım= etkin öğrenme” değildir.

Bir ders işlemede soru ve yanıt yönteminin kullanılması aktif öğrenimin uygulandığı anlamına gelmez. Bunlar aktif öğrenim için gereklidir, ancak yeterli değildir.

“Teknoloji kullanımı=etkin öğrenme“ değildir

Teknolojik araçlar (örneğin bilgisayar) aktif öğrenmeye yardımcı olabilir ancak yerini almaz. Aktif öğrenim için bu araçları koşul olarak görmek de yanlıştır.

Ders kitabı seçimini serbest bırakma

Öğrenciler herbiri başka kitapları okuyabilir. Ancak konferans yöntemi ile dersler işleniyorsa durum değişmiyor demektir.

Kitap defter açık sınav

Öğrenciler uygun öğrenme stratejilerine sahip olmadıkça ve sınav sorularının düzeyi üst düzey düşünme süreçlerini kullanmayı gerektirecek biçimde yükseltilmedikçe bu yaklaşım hiç bir yarar sağlamayacak, kopyalamayı teşvik edecektir.

Yazılı yoklamaları anahtarsız değerlendirme

Bu ise ölçme –değerlendirme ilkelerini hatta o alanı yok saymak demektir.

Etken öğrenme kalabalık sınıflarda uygulanmaz görüşü yanlıştır

Küçük sınıflarda örneğin 20-25 kişi ile şüphesiz kalite daha çok artar. Ancak aynı sınıf büyüklüğünde aktif öğrenim daha çok başarılı olur. 200 kişiye kadar aktif öğrenim uygulanabilir. Örneğin büyük anfilerde öğrenciler birbirlerine dönerek dörder kişilik gruplar oluşturabilirler.

Etken öğrenme öğretmenin önemini azaltmaz

Aktif öğrenmede öğretmenin oldukça fazla işi vardır. Grup çalışmalarında bütün grupları dolaşacak, soruları cevaplayacak, gerektiğinde bütün sınıfa kısa açıklamalarda bulunacak veya öğrencinin öğrenme inisiyatifi sakatlamadan sunumlar yapacaktır.

Aktif Öğrenmenin Düşünsel Temelleri

Eğitim konusunda ilerleyebilmek için bu sözcükten ne anladığımızı belirlemeliyiz. Eğitim iki şekilde tanımlanabilir.⁹ İlk kavram eğitimi “*şekil vermek*” olarak kabul eder. (Latince kökü: Educare) Bu anlamında, eğitim; sosyal veya diğer hedefler olarak öğrencinin dışında belirlenir. İkinci kavramda eğitim öğrencinin doğası bağlamında belirlenir. Bu da “*yolgöstermektir*”. (Latince kök: Educere)

Brezilya’lı eğitimci Paulo Freire eğitim modellerini ikiye ayırmaktadır:¹⁰

a) Oteriter eğitim modeli (Freire buna bankacı eğitim modeli demektedir)

b)Özgürleştirici, diyalogcu eğitim modeli

Oteriter veya bankacı eğitim modeli ezberci eğitimi de kapsayan, bilgiyi bir yatırım olarak gören anlayış için kullanılmaktadır. Öğrenim görenler birer banka veznedarı gibi çeşitli konularda (hesaplara) bilgi mevduatı kabul ederler. Gerekli olduğu zaman da çıkarıp kullanırlar. Bu anlayış bilgiyi, ona sahip olanların verebileceği bir şey olarak görür. Öğretmen öğrenciyi doldurulması gereken “bidonlar” veya “kaplar” halinde görmektedir. Öğretmen kapları ne kadar çok doldurursa, o kadar iyi bir öğretmendir. Kaplar ne kadar pısrıksa, doldurulmalarına izin veriyorlarsa, o kadar iyi öğrencidir. Öğrenciler “yatırım nesnelere” öğretmen ise “yatırımcıdır” Öğretmen iletişim kurmak yerine tahviller çıkarır ve öğrencilerin sabırla aldığı, ezberlediği ve tekrarladığı yatırımlar yapar. Bu bankacı eğitim modelidir. Gerçi öğrenciler bilgilerin kolleksiyoncusu veya arşivcileri haline gelme, onları raflara dizme fırsatına sahiptirler. Fakat son tahlilde bu (en iyi deyimle) yanlış yoldaki sistemde; yaratıcılık, dönüşüm ve bilgi yoksunluğu yüzünden rafa kaldırılan bizzat insanlardır. Çünkü kendileri araştırmadan, praksis olmaksızın insanlar hakikaten insani olamazlar.¹¹

Öte yandan özgürlükçü bir eğitim çalışmasının varlık nedeni uzlaşım güdüsündedir. Eğitim çalışması öğretmen-öğrenci çelişmesini çözümlenmekle işe başlamalıdır. Çelişkinin kutupları öyle uzlaştırılmalıdır ki, her iki taraf da aynı anda öğrenciler ve öğretmenler olmalıdır.¹² Diyalogcu eğitim yönteminde öğrencilerin öğretmeni ve öğretmenin öğrencileri ortadan kalkar ve yeni bir form doğar: Öğrenci-öğretmen ve öğretmen-öğrenciler. Öğretmen artık sadece öğreten değil, öğrencilerle diyalogu içinde kendisine de öğretilen biridir; öğrenciler ise kendilerine öğretilirken, kendileri de öğreten kişilerdir.¹³

Aktif öğrenim köklerini Freire’nin özgürleştirici eğitim modelinde bulmak durumundadır. Şili’de tarımsal yayım alanında da çalışmaları olan Freire’in eğitim yaklaşımları bütün dünya’da büyük saygı görmektedir. Ancak ülkemizde eğitimcilerce aynı ilgiyi gördüğü söylenemez. Bazıları onu ve yaklaşımlarını yok saymaktadırlar.¹⁴

Aşağıdaki çizelgede bu iki eğitim modeli karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

⁹ John Kleinig, (1989) *Philosophical Issues in Education*, Roudledge, London’dan aktaran: F. Heyman (1993) “*Extension Education as Consciousness Raising*” 11th European Seminar on Extension Education, Aarhus.

¹⁰ Paulo Freire, (1991) *Ezilenlerin Pedagojisi*, Ayrıntı Yay. İstanbul. s.47

¹¹ Freire, age, çeşitli sayfalar.

¹² Freire, age, s.47

¹³ Freire, age, s.54

¹⁴ Halbuki Freire’nin başka bir eseri de Türkçeye çevrilmiştir: Paulo Freire ve Donaldo Macedo, (1998) *Okuryazarlık- Sözcükleri ve Dünyayı Okuma*, İmge Kitabevi, İstanbul.

EĞİTİM MODELLERİ

BANKACI EĞİTİM	ÖZGÜRLEŞTİRİCİ, KATILIMCI EĞİTİM
-Öğretmen dominanttır -Öğrenci: kendisine verilen gerçeği kabul eder, uyarlar	-Öğretmen-öğrenci etkileşim halindedir. -Öğretmen ve öğrenci gerçeği üzerinde çalışılacak ve çözümlenecek bir problem olarak dönüştürür
Yöntemler	
Bilgi ve sloganların tranferi -Öğretmen: öğretir, herşeyi bilir, konuşur, disipline eder, eylem yapar, öğrenme sürecinin öznesidir. -Öğrenciler: Öğretilir, hiç bir şey bilmez, mahcup dinler, öğretmenin eylemi ile eylem yaptığı yanılısamaktadır, disipline edilirler, nesnedirler.	Düşünme ve eylem birlikte Öğretmen-öğrenci: -Bilgi değiş tokuşu yapar -Araştırır -Karşılıklı eğitir -Yaratıcı öznelerdir
Özneler	
Yabancılaşma yaratır İnsan nesneleşir, köklü şekilde gerçeğe ve kaderinine hakim olamayacağına bu konudaki yetersizliğine ikna edilir (kadercilik)	Özgürleşme (eleştirel düşünme) getirir İnsan tarihinin öznesi olur, karşılıklı olarak kendi kendilerini özgürleştirme ve yeni bir gerçek yaratabilme yeteneği olduğu bilincindedir

Aktif Öğrenim Yöntemleri

Birçok aktif öğrenim yöntemi bulunmaktadır. Bunlar hakkında K. Ü. Açıkgöz'ün eserinde bilgi bulunabilir. Ayrıca bu yöntemlerin bazılarının tarım eğitimindeki uygulamaları hakkında Tarım Ekonomisi Derneğinin web sayfasındaki (www.agr.ege.edu.tr/~teder) "Aktif Öğrenim Notları" adlı dökümandan yararlanılabilir. Aşağıda bu yöntemlerden birinin uygulanması anlatılacaktır.

Bir yöntem örneği; birlikte öğrenme

Amaç: Tarımsal yayım dersinde iletişim kuramını öğrenmek

Aşamalar:

1. Sınıfın gruplara bölünmesi, okunacak materyalin dağıtımı, grupta çok kısa bir konuşma (5 dakika)

Burada ders kitabı veya konu ile ilgili bir yazı kullanılabilir. Sınıfta 30 öğrenci varsa ve her grubun beş kişiden oluşmasını düşünysek:

Öğrenci sayısı (30)/ grup büyüklüğü (5) = Sayılacak rakam (6) bulunur. Öğrencileri birden altıya kadar dönerek sayarız. Birlerin, ikilerin ...gruplarda toplanmalarını isteriz. Altı grup kurulmuş olur. Böylelikle değişik öğrencilerin gruplara dağılmalarını sağlamış oluruz.

2. Her gruba metin dağıtılır (veya kitapdan ilgili sayfalar kullanılır). Her öğrenci bireysel olarak okur. (yaklaşık 20 dakika)

3. Her öğrenci bir sayfalık bir kağıda ismini yazarak şu soruyu cevaplar:

“İletişim kuramı bağlamında, tarımsal dergiler mesajlarını daha iyi iletebilmek için nelere dikkat etmelidirler? Neler yapmalılar? Neler yapmamalılar? (10 dakika)

4. Grup ödevi: bir kağıda grup üyelerinin isimleri ile birlikte aynı soruya yanıt verilen bir yazı. (15 dakika) Bu kağıtların büyük boy afiş kağıtları olması, afiş kalemleri kullanılması tercih edilmelidir.

5. Grup görüşü olan afişlerin sınıfın değişik duvarlarında sergilenmesi, öğrencilerin bunları dolaşarak incelemesi ve tartışması. (15 dakika) Her afiş önünde dönerli olarak bir sözcü bırakılabilir.

6. Toplu tartışma, grup sözcülerinin kısa sunuşları, öğretim üyesinin açıklamaları (15 dakika)

Aktif Öğrenimin Yanlış veya Kötüye Kullanımı

Dünyada her iyi şeyin başına gelen aktif öğrenimin de başına gelebilir. Bu da yanlış veya kötüye kullanımdır. Bunlardan biri öğretmenin grupları oluşturduktan sonra kendi işleri ile uğraşması, hatta sınıftan çıkarak odasına gitmesi, başka işlerle uğraşmasıdır. Öğretmen asla sınıfı terketmemeli, öğrenciler arasında dolaşarak diyalog kurmalı, ek açıklamalar yapmalı, yavaş öğrenenlere yardım etmelidir. Aksi takdirde başarı konferans yönteminden bile kötü olabilir.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Şimdi sayın Prof. Dr. İsmail Hakkı İnan'ın sunuşunu dinliyoruz. Dünya Tarımsal Yükseköğretim Sisteminde Değişim Bağlamında Türkiye Tarım Eğitiminin Değerlendirilmesi.

DÜNYA'DA TARIMSAL YÜKSEKÖĞRETİMDEKİ DEĞİŞİMLER AÇISINDAN TÜRKİYE'DE TARIM EĞİTİMİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. İ.Hakkı İNAN

Trakya Üniversitesi

Tekirdağ Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü

1.Giriş

Türkiye'de tarım eğitimini değerlendirebilmek için eğitimin temel boyutları ve eğitim teknolojisi hakkında bilgi sahibi olmak gerekir. Çünkü tarım eğitiminin sorunları eğitimin temel sorunlarından soyutlanamaz.

Son yıllarda eğitim yaklaşım ve yöntemlerinde yeni gelişmeler görülmektedir. Özellikle, ulusal ve uluslararası düzeyde Amerikalılar, İngilizler, Almanlar ve Japonlar eğitimi geliştirme çabası içindedirler. Gelişmiş ülkelerdeki eğitim yaklaşımları ve yöntemlerindeki değişimler ülkemizde yeterince izlenememekte ve koşullarımıza uygun biçimde uygulamamakta ve sonuçta eğitimimiz yeterli düzeyde geliştirilememektedir.

İkibinli yıllardaki bilim ve teknoloji gelişimi; çağdaş uygarlığın düşünce ve duygu oluşumunu etkileyerek, insanın evrene ve yaşama bakış açısını yeniden oluşturmaktadır. Bireysel, toplumsal ve evrensel gelişimin temel boyutlarını eğitim oluşturduğundan, bilim ve teknolojiye paralel olarak eğitimin yeni görevler üstlenmesi ve dolayısıyla eğitimde yeniden yapılanma gerekli olmaktadır.

Cumhuriyetimizin kuruluşunda ATATÜRK toplumumuzu gerçek bir ulusal ve evrensel hedefe ve mutluluğa ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç olduğunu söylemiştir. Bu ordulardan birisi vatanı savunan Asker Ordusu, diğeri ise ulusun geleceğini hazırlayan Eğitim İrfan Ordusudur. Bunlarla ilgili Milli Savunma ve Milli Eğitim bakanlıkları da oluşturulmuştur. Ancak Atatürk'ün ölümünden sonra eğitime yeterli kaynak ayrılmamış ve gereken önem verilmemiştir. Özellikle, 1973 yılında milli eğitim temel yasasında eğitim bilimleri ve teknolojileri esas alındığı halde, eğitim sistemimizde bilimsel araştırmaya ve uzmanlığa önem verilmemesi, yönetimin siyasallaşması gibi nedenlerle bu yasa olumlu biçimde uygulanmamıştır.

2. Eğitimin Temel Boyutları ve Eğitim Teknolojisi

Eğitimin üç temel boyutu olan bilim, teknoloji ve uygulama arasında bütünlük henüz sağlanamamış olup, eğitimin bu bütünlüğü sağlayacak şekilde yeniden yapılanması gerekmektedir. Bu yapılanmada: 1) eğitim bilimleri ve genel bilimler 2) eğitim ve öğretim teknolojileri, 3) eğitim meslekleri ve 4) Eğitim öğretim araştırma ve uygulamaları esas alınmalıdır.

Eğitim sürecinin temel bilim boyutunu bireysel bilim, sosyal bilim ve fen bilimleri oluşturmaktadır. Günümüzde bilim ve teknolojiye gelişmeler eğitim bilim ve teknolojisinin önemini artırmıştır. Çünkü bilimsel araştırmalara göre eğitim, bireysel ve toplumsal oluşumların temel yapısıdır.

Eğitim bilimleri ile eğitim uygulamaları arasında işlevsel bütünlük sağlayan eğitim teknolojisi, eğitim sisteminin gelişimine yardım etmektedir. Eğitim teknolojisi kapsamına eğitim felsefesinden öğrenme ve öğretime kadar birçok öge girmektedir. Bu teknoloji sadece araç ve ortamla sınırlı değildir. Eğitimin tüm kademelerini ve öğretim alanlarını kapsar, öğrenme öğretme süreçlerini ele alır.

Eğitim teknolojisi eğitimin temel ilkeleri, öğretim aşamaları, program geliştirme süreçleri, öğretim disiplinleri ve öğretim alanlarını içermektedir. Bu teknoloji öğrenmeyi ve öğretim disiplinlerini bilim ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda geliştirmektedir.

Eğitim teknolojisi sistemi içinde yer alan öğrenme-öğretme süreçleri boyunca çeşitli değerlendirme işlemlerine gerek vardır. Bu bağlamda ilgili disiplin alanlarına özgü öğrenme-

öğretme süreçlerini tasarılma, uygulama, değerlendirme ve geliştirme eylemlerini içermektedir. Eğitimde öğretimin bilimsel ve teknolojik yönden başarılı yapılandırılması esas alınmaktadır.

Eğitimin uygulama boyutuna da gereken önem verilmeli ve geliştirilmesi esas alınmalıdır. Bu boyut öğrencilerin ve yeteneklerinin gelişimini sağlamakta ve öğrenciyi yetiştirmede temel boyutu oluşturmaktadır. Bilindiği gibi, eğitimde öğrenci öğretimle gerekli bilgileri öğrenmekte ve öğrendiği bilgilerle ilgili alanlarda uygulamayı ve gelişimini sağlamak durumundadır. Bu nedenle eğitim uygulamaları ile öğrencilerin bilimsel düşünce yöntemlerini benimsemeleri, bilim ve teknolojik gelişme sürecine katılmaları esas alınmalıdır. Çünkü eğitimin uygulama boyutu, bilim ve işlevsel olarak yapılandırılan teknolojinin hayata geçirilmesi açısından üretim, ekonomik yapılanma, iş hayatı ve meslek boyutunu içermektedir.

Eğitimimizin içinde bulunduğu durum ve küresel gelişmeler dikkate alındığında, eğitimde evrensel, ulusal ve bireysel boyutlar esas alınmalı, bilim, teknoloji ve uygulama arasında bütünlük sağlanmalıdır.

3. Türkiye’de Tarım Eğitiminin Tarihi Gelişimi

Ülkemizde sistemli bir biçimde yürütülen ilk tarımsal öğretim faaliyeti 1846 yılında İstanbul’un bugünkü adı ile Yeşilköy semtinde bulunan Ayamama çiftliğinde kurulan Ziraat Mektebi ile başlamıştır. Daha sonra yüksek öğretim kurumları olarak sayılabilecek iki okuldan birisi Bursa’da 1891’de, diğeri 1893’de İstanbul Halkalı’da açılmıştır. Halkalı Ziraat Mektebi Alisi mezunlarından çok sayıda genç 1923 yılından başlayarak yurtdışına ve özellikle Almanya’ya gönderilerek ileri düzeyde eğitim görmüşlerdir. 1927 yılında Almanya’dan bir bilim heyeti Türkiye’ye davet edilmiş ve bir rapor hazırlanmıştır. Oldenburg Heyeti olarak isimlendirilen bu heyetin önerileri arasında modern bir Ziraat Yüksek Öğrenim Kurumunun açılması da vardır. Bu öneri üzerine T.C. 5.07.1927 tarih ve 1109 sayılı Türkiye’de Ziraat ve Baytar Enstitüleri ile Ali Mekteplerin Tesisine ve Ziraat Tedrisatının İslahına ait Kanun çıkartılarak “Yüksek Ziraat Enstitüsü”nün kuruluş süreci başlatılmıştır.

Yasanın uygulanması ile 1928 yılında “Halkalı Ziraat Mektebi Alisi” kapatılmış, öğrencileri “İstanbul Yüksek Orman Mektebi”ne nakledilmiş, Ankara’da ise aynı yıl Yüksek Ziraat Enstitüsünün temeli atılmış ve 1930 yılında bu enstitünün öncüsü olan “Ankara Yüksek Ziraat Mektebi” açılmıştır. Yüksek Ziraat Enstitüsünün o zamana göre oldukça modern olan binaları 5 yıl içinde bitmiş ve 10. yıl kutlamalarının ertesi günü 30.10.1933 tarihinde Yüksek Ziraat Enstitüsü o tarihte Başbakan olan İsmet İnönü tarafından açılmıştır.

Almanya, Hollanda ve İskandinavya ülkelerindeki örnekleri gibi, Enstitü bir Tarım Üniversitesi olarak kurulmuştur. O yıllarda söz konusu ülkelerde tarım eğitimi veren yüksek öğretim kurumları yüksek ziraat enstitüsü ya da okulu olarak isimlendiriliyordu. İsveç, Norveç, Danimarka ve Finlandiya gibi İskandinav ülkelerinde bugün bile tarım üniversitesinin ülkedeki ismi yüksek tarım okuludur.

Enstitü günümüz üniversiteleri gibi; Tabii İlimler, Ziraat, Baytar ve Ziraat Sanatları olmak üzere dört fakülteden oluşmuş ve buna 1934 yılında İstanbul Yüksek Orman Mektebi de Orman Fakültesi adıyla Enstitüye bağlanmıştır. Fakültelere bağlı enstitülerinin direktörlüklerine, ordinaryüs profesör unvanlı çok saygın 23 Alman bilim adamı getirilmiş, bunların bir kısmı rektörlük ve dekanlık görevlerinde bulunmuştur. Alman bilim adamlarının Türkiye’ye gelmesinde Hitler Almanyası’nın olumsuz koşulları önemli rol oynamıştır. 1927 yılı ve sonrasında Almanya’ya gönderilen 5’i doçent doktorasını tamamlamış 40 kadar genç Türk bilim adamı da uzman oldukları dallarla ilgili enstitülerde göreve başlatılmışlardır.

Yüksek Ziraat Enstitüsü eğitim-öğretim için gerekli bina, araç-gereç ve laboratuarlara ek olarak anfi ve dersanelere, merkezi kütüphane ve matbaaya, araştırma ve uygulamalar için 600 dekar araziye, öğrenci yurtlarına ve yemekhanelerine, eskrim ve tenis dahil her türlü spora elverişli kapalı ve açık spor tesislerine sahip bulunmaktaydı.

Tarih Tarım Eğitimindeki Gelişmeler

- 1846** İstanbul Yeşilköy’de Ayamama Çiftliğinde Ziraat Mektebinin Kuruluşu
- 1891** Bursa’da Ziraat Okulunun açılışı
- 1893** İstanbul Halkalı’da Ziraat Okulunun (Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi) açılışı
- 1923-** +Halkalı Ziraat Okulu mezunlarının yurtdışına ve özellikle Almanya’ya eğitim için (doktora vb çalışmalar) gönderilmesi
- 1927** Almanya’dan Oldenburg Bilim Heyetinin Türkiye’ye gelişi
- 5.07.1927** Oldenburg Heyetinin raporu üzerine kanun çıkartılarak “**Yüksek Ziraat Enstitüsü**”nün kuruluş sürecinin başlatılması
- 1928** Halkalı Ziraat Mekteb-i Alisi’nin kapatılışı ve öğrencilerin “İstanbul Yüksek Orman Mektebi”ne nakledilişi
- 1928** Ankara’da Yüksek Ziraat Enstitüsünün temelinin atılışı
- 1930** Yüksek Ziraat Enstitüsünün öncüsü olan “**Ankara Yüksek Ziraat Mektebi**”nin açılışı
- 30.10.1933** **Yüksek Ziraat Enstitüsünün** (Bugünkü anlamıyla Tarım Üniversitesi) Başbakan İsmet İnönü tarafından açılışı
- 1934** İstanbul Yüksek Orman Mektebi’nin Orman Fakültesi adıyla Yüksek Ziraat Enstitüsüne bağlanması
- 1946** 4936 sayılı Üniversiteler Yasasının çıkması
- 1948 “Üniversiteler Kanununa Ek Kanun” ile Ziraat ve Veteriner Fakültelerinin Ankara Üniversitesine, Orman Fakültesinin İstanbul Üniversitesine bağlanması, Ziraat Fakültesindeki Tabii İlimler Enstitüsünün Ankara Üniversitesi Fen Fakültesine nakledilmesi
- 1955 Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşu
- 1957 Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşu
- 1967 Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşu
- 1976 Harran ve Ondokuz Mayıs Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin kuruluşu
- 1980 Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşu
- 1982 Trakya, Selçuk, 100.Yıl ve Gaziosmanpaşa Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin kuruluşu
- 1983 Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşu
- 1987 Sütçü İmam ve Adnan Menderes Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin kuruluşu
- 1992 Mustafa Kemal ve Dicle Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin kuruluşu
- 1992-+Diğer üniversitelere bağlı yeni ziraat fakültelerinin (Eskişehir, Ordu, Isparta, Kırşehir, Bingöl)
- Yüksek Ziraat Enstitüsü 20.06.1933 tarih ve 2291 sayılı kuruluş yasası gereği özerk bir kuruluştur. Ancak, özerklik 1936 yılına kadar 3 yıl sürmüştür. Ülkemizin ilk özerk yüksek öğretim kurumu bu enstitüdür. Enstitünün yönetim organları Senato, Öğretim Üyeleri Kurulu ve Enstitü Büyük Kurulundan oluşmakta, bağlı fakültelerin Fakülte Kurulları bulunmaktadır. Enstitü, doktora yaptırma ve akademik ünvan verme yetkileri ile gerçek anlamda çağdaş bir üniversite olarak faaliyette bulunmuştur. Bir anlamda Yüksek Ziraat Enstitüsü, ABD’ndeki MIT (Massachusetts Teknoloji Enstitüsü

ve Norveç'deki NLH (Norveç Tarım Yüksek Okulu) benzeri bir yönetim ve organizasyonuna sahip bulunmaktaydı. Kuruluş Yasasının 14. maddesine göre, Enstitü Büyük Kurulu, profesörler, doçentler, şube şefleri (asistanlar), muallimler (okutmanlar), memur ve fakülte öğrencilerinin kendi aralarından seçtikleri 3'er temsilciden oluşmaktaydı. Görüldüğü gibi, Enstitü özerkliğin ötesinde katılımcı yönetimin belki de ülkemizdeki ilk ve son örneğini oluşturmuştur.

1946 yılında 4936 sayılı Üniversiteler Yasası çıktıktan sonra Enstitünün de bu yasa çerçevesine alınması yönünde Hükümet ve Meclis nezdinde girişimler olmuşsa da, "İnönü Ziraat Üniversitesi" adı ile bütünlüğünü koruyarak devam etmesi mümkün olamamış ve 1948 yılında çıkarılan "Üniversiteler Kanununa Ek Kanun" ile Tabii İlimler ile Ziraat Sanatlarını içine alan Ziraat Fakültesi ve Veteriner Fakültesi Ankara Üniversitesine, Orman Fakültesi ise İstanbul Üniversitesine bağlanmıştır. Daha sonra Ziraat Fakültesi içindeki Tabii İlimler Ankara Üniversitesi Fen Fakültesine aktararak A.Ü. Ziraat Fakültesi bugünkü yapısına kavuşmuştur.

1955 yılında Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1957'de Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1967'de Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1976'da Harran ve Ondokuz Mayıs Üniversiteleri Ziraat Fakülteleri, 1980'de Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi, 1982'de Trakya, Selçuk, Yüzüncü Yıl ve Gazi osmanpaşa Üniversiteleri Ziraat Fakülteleri açılmıştır. 1983'de Akdeniz, 1987'de Sütçü İmam ve Adnan Menderes, 1992'de Mustafa Kemal ve Dicle Üniversitelerinde Ziraat Fakülteleri kurulmuştur. Bunları diğer üniversitelerde (18 Mart, Osmangazi, Süleyman Demirel vb) kurulan ziraat fakülteleri (Çanakkale, Eskişehir, Isparta, Ordu, Kırşehir, Bingöl) izlemiştir.

4. Türkiye'de Tarımsal Öğretim Programlarındaki Değişiklikler ve Sorunlar

1955 yılına gelinceye kadar ülkemizde sadece Ankara'da bir Ziraat Fakültesi vardı. Bu fakülteye alınan öğrenciler ilk yıl 11 ay staj yapmak ve diğer yıllar öğretim programındaki dersleri almak koşuluyla 4 yıllık eğitim sonunda "Yüksek Ziraat Mühendisi" unvanı ile mezun olurlardı. Mezunların bitkisel ve hayvansal üretim, tarım teknolojisi, tarım ekonomisi ve işletmeciliği konularında, kısaca tarımın her alanında bilgi sahibi olmaları gerektiği düşünülmekteydi. Cumhuriyetimizin bu döneminde tarım alanında eğitim gören üniversite mezunlarına olan talep de böyle bir tarımsal öğrenimi gerektirmekteydi. Mezun olan ziraat mühendislerinin hemen tamamı tarımla ilgili kamu kuruluşlarında istihdam edilebilmekteydi.

Bu eğitim-öğretim sisteminde Ankara'da kurulan Yüksek Ziraat Enstitüsünden ötürü Alman ekolü önemli rol oynamıştır. Bu ekolün etkisi giderek azalsa da, Ege, Çukurova ve daha sonra kurulan diğer üniversitelere de yansımıştır. Öte yandan, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinin kuruluşunda ABD'nin Nebraska Üniversitesi Ziraat Fakültesinin etkisi olmuştur.

1950'li yılların başlarında tarım sektörü kalkınmada itici güç olarak ülkemiz ekonomisinde ağırlığını korumaktaydı. Bu dönemde tarımda uzmanlaşmanın da artmasıyla öğretim programlarının bölümlere göre yeniden düzenlenmesine gerek duyuldu. Bu hareketin öncülüğünü ve savunuculuğunu, öğretim üyelerinin desteğiyle öğrenciler başlatmış ve girişim başarılı olarak, 1953-1954 akademik yılından itibaren öğrenciler doğrudan bölümlere kaydını yaptırmışlardır.

Daha sonra açılan yeni ziraat fakültelerinde de bölüm bazında uzmanlaşmaya dayalı eğitim devam etmiştir. 1970'li yıllarda dört yıllık eğitimden bir süre vazgeçilmiş ve yüksek lisans dahil tarım eğitiminin beş yıl olması gerektiği düşünülmüş ve bu öğretim programında öğrenciler 7 yarıyıl (3.5 yıl) genel tarımsal bilgilerle donatılmış ve bunun sonunda bölümlere ayrılarak üç yarıyıl bölüm derslerini almışlardır. Bu sistemde öğrencilere tarımın her alanıyla ilgili çok sayıda teorik ders okutulmuşsa da, öğrenci sayısının çokluğundan ötürü uygulamalar ve laboratuvar çalışmaları sınırlandırılmıştır.

Yüksek lisans programlarının lisans programlarından gelişmiş ülkelerde ve özellikle ABD'de olduğu gibi kesin olarak ayrılması sonunda, ziraat fakültelerinde beş yıllık eğitimden vazgeçilmiş ve eskisi gibi bölüm bazında uzmanlaşmaya dayalı dört yıllık eğitime devam edilmiştir. Bu şekildeki tarımsal öğretim Ankara ve Ege Üniversitelerine bağlı Ziraat Fakülteleri dışında en çok 10 bölüm halinde 1999 yılına kadar devam etmiştir.

Yeni kurulan ziraat fakültelerinin sayısı arttıkça, öğrenci sayısı da artmaya başlamış ve mezunların önemli bir kısmı tarım alanında iş bulamamaya başlamıştır. Buna bağlı olarak ziraat fakülteleri öğrencilerin son sıralarda tercih ettikleri eğitim kurumları haline gelmeye başlamış, hatta bazı bölümler kontenjanlarını dahi dolduramaz hale gelmişlerdir.

Ziraat Fakültelerinin eğitim-öğretimle ilgili sorunları Ziraat, Orman ve Su Ürünleri Bilimleri Eğitim Konseyince ele alınmış ve 21-23 Şubat 1997 tarihleri arasında Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesinde yapılan toplantıda tarım öğretiminin yeniden yapılandırılması gerektiği konusunda bir komisyon raporu hazırlanmıştır. Bu rapora göre, Gıda Mühendisliği ve Peysaj Mimarlığı dışında “Ziraat Mühendisi” meslek unvanına yönelik öğretimin dört ana lisans programı altında yürütülmesi önerisi getirilmiştir:

- ✓ Bitkisel Üretim Lisans Programı
- ✓ Hayvansal Üretim Lisans Programı
- ✓ Tarım Teknolojisi Lisans Programı
- ✓ Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği Lisans Programı

Komisyonun raporu Konseyce de kabul edilerek, Üniversitelerarası Kurul’a gönderilmiştir. Üniversitelerarası Kurul 27.03.1998 tarihinde raporu kabul etmekle birlikte, “Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği” lisans programının açılmasında tereddüt olduğunu ekleyerek, YÖK Başkanlığına arz etmiştir. YÖK Yürütme Kurulu 22.04.1998 tarihinde aldığı bir karar ile Ziraat Fakültelerinde lisans programlarının Gıda Mühendisliği, Peysaj Mimarlığı, Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim ve Tarım Teknolojisi olarak düzenlenmesine ve 1999-2000 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmasına karar verilmiştir. Dekanlar Konseyi ve YÖK Yürütme Kurulunun merkeziyetçi bir tarımsal eğitim anlayışının ürünü olan ve tüm ziraat fakültelerinde zorunlu olarak uygulanmasına karar verilen lisans programları ve programların oluşturulmasına ilişkin kuralları ziraat fakültelerinin öğretim elemanlarının çoğu tarafından benimsenmemiş, fakülte kurullarında büyük tartışmalara neden olmuştur.

Karara göre, Ziraat Fakültelerinde 1999-2000 öğretim yılında beş dalda lisans öğretimine başlanmıştır. Program sayısı azaldığı için öğrenci sayısı bir miktar azalmıştır. Ancak, bitkisel üretim gibi en az bir kaç bölümü ilgilendiren lisans programlarında öğrenci sayısı diğer lisans programlarındaki öğrenci sayısından daha fazla olmuştur.

Yeniden yapılanma olarak ileri sürülen değişiklikler, bölüm bazındaki lisans programlarının birleştirilmesi ve Tarım Ekonomisi, Toprak, Bitki Koruma gibi lisans programlarının ortadan kaldırılmasından öteye gidememiştir. Ziraat Fakültelerinin lisans programlarını belirleme yetkilerini Konsey kullanmıştır. Yapılan biçimsel değişiklikler de tarım eğitiminin misyonunu (varoluş nedenini), vizyonunu (uzun vadeli hedefini), stratejisini, bilim ve teknolojiye gelişmeleri ve tarımsal yüksek öğretimden beklentileri dikkate almadığından başarılı olamamıştır.

Merkeziyetçi bir yönetim anlayışıyla Konsey tarafından belirlenen lisans programlarında öğretim elemanlarının, öğrencilerin, tarımla ilgili kamu ve özel sektör kuruluşlarının istekleri dikkate alınmamıştır. Programlar günümüz koşullarına ve ülke ihtiyaçlarına uyumlu bir biçimde belirlenmediğinden, yeniden yapılanma amacına ulaşamamıştır. Örneğin, bilimsel ve teknolojik, ekonomik ve sosyal değişimlerin gerektirdiği yeni öğretim programları ve yeni dersler konulmalıydı, mevcut derslerin içeriğinde ileriye dönük değişiklikler yapılmalıydı. Öte yandan, öğrencilerin tercih etmediği, bir meslek olarak ihtiyaç duyulmayan ve güncelliğini yitiren öğretim programları kaldırılmalıydı.

Ziraat Fakültelerinde Gıda Mühendisliği ve Peysaj Mimarlığı dışındaki 4 lisans programı uygulandığı ilk yıllarda dahi istenilen sonuçları vermemiş, Tarım Ekonomisi ve Toprak gibi bölümlere ilişkin alt programların hangi programların altında olacağı, öğrencilerin son sınıfta seçecekleri alt programlar hep sorun olmuştur. Belirli bir alt programı seçen ya da seçmek zorunda kalan öğrencilerin o alt program için gereken bilgi birikimine sahip olmadıkları görülmüştür.

Bütün bu nedenlerle, tarımsal öğretim sisteminde yeniden değişiklikler yapılması gerektiği görüşü kabul görmeye başlamıştır. Dekanlar Konseyi toplantılarında yeniden yapılanmayla ilgili uygulamada karşılaşılan sorunlar tartışılmaya başlanmış ve neticede 4 lisans programından vazgeçilerek ziraat mühendisliği lisans programının tek lisans programı şeklinde uygulanmasına karar verilmiştir. Bu uygulamaya göre bütün öğrenciler 3 yıl boyunca aynı dersleri okuyacaklar, 4. yılda alt programlara ayrılacaklardır. Lisans programının ilk 3 yılında mühendislik derslerine (Akışkanlar Mekaniği, Malzeme Bilgisi vb) ağırlık verilmiştir.

Sonuç olarak, 2003-2004 öğretim yılında ziraat fakültelerine alınan öğrenciler Gıda Mühendisliği, Peysaj Mimarlığı ve Ziraat Mühendisliği olarak sadece 3 lisans programından birini tercih etmek zorunda kalmışlardır. Buradaki temel sorun, tarımsal öğretim programlarındaki değişikliklerin sadece Dekanlar Konseyi toplantılarında görüşülerek kararlaştırılması ve dolayısıyla tüm öğrencilerin Tarım Makineleri ile Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümlerinin mühendislik dersleri ağırlıklı 3 yıllık bir lisans programına tabi tutulmasıdır. Son sınıfta alt programlara ayrılacak öğrenciler bu iki bölümü alt program olarak seçmedikleri takdirde, seçtikleri alt program için gerekli bilgi birikimine muhtemelen sahip olamayacaklardır. Mevcut uygulamada 3 yıllık müfredat programında ziraat mühendisliği lisans eğitimine öncelik verilmekte, bölümler öğrencilerin son sınıfta seçtikleri alt program olarak düşünülmektedir.

Bu sistem ziraat mühendisliği ve bir ölçüde tarımın geleneksel konularında (tarla, bahçe, zootekni vb) öğretim yapmak isteyenlere hitap etmektedir. Oysa, son yıllarda gelişmiş ülkelerde tarımın geleneksel konularında öğrenim görmek isteyen öğrencilerin sayısında tarımsal üretim sektöründeki daralmaya paralel olarak bir düşüş görülmektedir. Bu durum, tarımsal verimlilikteki artışlar sonucu tarımsal nüfus ve işletme sayılarındaki azalmalardan kaynaklanmakta ve dolayısıyla ziraat fakültelerindeki teknik programların sayılarının azaltılmasına neden olmaktadır. Türkiye’de bu sürece girmiş olduğundan, 1960 ve 1970’li yıllara göre Gıda Mühendisliği gibi bir iki program dışındaki programlar mezun olunca işsiz kalma gibi nedenlerle öğrenciler tarafından tercih edilmemektedir.

Bu sorunun çözümü gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ziraat fakültelerinde çevre mühendisliği, sürdürülebilir tarım, kırsal kalkınma, biyoteknoloji, tarımsal iş idaresi, kırsal turizm, arazi kullanım planlaması gibi bir kısmı çok disiplinli olan yeni alanlarda lisans ve lisansüstü programların açılmasıdır. Aslında bu konuda geç kalınmıştır. Çünkü yeniden yapılanma adıyla yapılan değişikliklere rağmen, ziraat fakültelerine son yıllarda alınan öğrencilerin puanlarının pek değişmediği, hatta yeni eğitim sisteminde sorunların daha da ağırlaştığı görülmektedir.

5. Dünya’da Tarımsal Yüksek Öğretimdeki Değişimler

5.1. Öğretim Yöntem ve Programlarındaki Değişimler ve Ülkemizdeki Yansımaları

Gelişmekte olan ülkeleri peşinden sürükleyici rol oynayan gelişmiş ülkelerde tarımsal yüksek öğretimde son yıllarda meydana gelen değişimleri 2 grupta toplamak olasıdır:

- Öğretim yöntemlerindeki değişimler
- Öğretim programlarındaki değişimler

Öğretim yöntemlerindeki değişimler daha çok öğrencileri yaratıcı ve pozitif düşünmeye yönlendirerek eğitime yönünde olmuştur. Öğrencilerin derslere aktif biçimde katılmaları değişimlerin odak noktasını oluşturduğundan bu öğretim tekniği aktif eğitim olarak adlandırılmaktadır.

Öğretim programlarındaki değişimlerin ana kaynağını ise programlara olan talep oluşturmuştur. Örneğin, Dünya’da ve ülkemizde 1960 ve 1970’li yıllarda üniversiteye giren öğrencilerin büyük bölümü tıp, eczacılık, mühendislik dalları gibi daha çok sağlık ve teknik alanlarda eğitim veren programları tercih ediyorlardı. Çünkü o zamanlar mühendis ve doktorlara olan ihtiyaç ve dolayısıyla talep fazlaydı. Neticede bu programlardan mezun olan öğrenciler daha rahat ve iyi koşullarla iş bulabiliyorlardı. Bu bağlamda ziraat mühendisliği lisans programı da iş bulma açısından öğrencilerin tercih ettiği programların başında geliyordu.

Ülkemizde de ziraat mühendislerine olan ihtiyaçtan ötürü Tarım Bakanlığı, Devlet Su İşleri ve Topraksu Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlar ziraat fakültesinde okuyan öğrencilerin büyük bir kısmına burs veriyordu. Öğrencilerin aylık bursları 1966'da 250 lira iken burs 1969'da 350 lira olmuştu. 1967 yılında çıkarılan Staj Yönetmeliğine göre bu yıllarda kamu kuruluşlarında staj yapan mühendislik öğrencileri günde vergisiz 30 lira gündelik alıyorlardı. 1967 yılında bir memurun maaşının ortalama 300-400 lira olduğu dikkate alınır, ayda 900 lira alan bir stajyerin ve 66 lira gündelikle işe başlayan sözleşmeli yüksek mühendislerin gelirlerinin ne kadar yüksek olduğu daha iyi anlaşılır.

1980'li yıllardan itibaren üniversite sayısının artmasına paralel olarak üniversite ve yüksek okullarda okuyan öğrenci sayısı da çok arttı. Mezun sayısındaki artışlara karşılık istihdamda istenilen artışlar sağlanamadı. Üniversite sayısının artması olumlu bir gelişme olmakla birlikte, bu planlı bir biçimde yapılamadı. Öğretim programların belirlenmesinde piyasa talebi ve Dünya'daki değişimlerden çok diğer nedenler önemli rol oynadı. Üstelik eğitimin kalitesi de yeterince artmadı.

Dünya'da 1980'li yıllardan itibaren bilgisayar, cep telefonu, VCD, DVD vb elektronik sanayindeki hızlı gelişmeler bilgisayar donanımı ve yazılımları, haberleşme konusunda üniversite düzeyinde eğitim görmüş elemanlara olan talebi artırdı. Çevre kirliliğinin artması doğal kaynaklarımızın sürdürülebilir biçimde kullanılmasının ne kadar gerekli olduğunu gösterdi. Devletlerin bu konuda çıkardıkları yasalar ve aldıkları önlemler çevre konusunda uzmanlar yetiştirmenin zorunlu olduğunu ortaya koydu. Bu değişimlerin farkında olan üniversiteler çevre, bilgisayar, elektronik vb konularda öğretim veren lisans programları açtılar. Bu programlar bütün Dünya'da öğrenciler tarafından giderek daha fazla tercih edilmeye başlandı.

Özellikle gelişmiş ülkelerdeki üniversiteler araştırma ve geliştirmeye verdikleri önem sayesinde teknolojik yeniliklerin ortaya çıkmasında ve uygulanmasında önemli rol oynadılar. Bunun sonucunda yeni meslekler ortaya çıktı. Yeni mesleklere olan talepler ise yeni lisans ve lisansüstü programların ortaya çıkmasına neden oldu. Gelişmiş ülkelerde hükümetler ve meclisler de söz konusu gelişmeleri yakından izlediklerinden üniversiteler ve araştırmaya daha fazla kaynak sağladılar. Maalesef ülkemizde bu yapılamadı. Çok yakın geçmişte yaşadığımız gibi, üniversitelerin zaten sınırlı olan ve harcama yapmak için zorlu bürokratik engellerin aşılması gereken araştırma projelerinin ödenekleri tasarruf yapmak isteyen hükümetlerin ilk aşamada kısıtıkları fon kaynakları oldu. Böyle bir durumda önemli bir araştırma projesinin bitirilememesinin ülkeye faturasının çok ağır olacağı açıktır. Gelişmiş ülkelerde ekonomik krizleri aşmanın en etkin aracının araştırma yapmak olduğu bilindiğinden yerinde kullanılan fonlara pek dokunulmaz, hatta biyoteknoloji ve çevre koruma gibi yeni alanlarda yeni araştırmalar yapılması için büyük fonlar yaratılır.

5.2. Almanya'da Tarımsal Yüksek Öğretimdeki Değişimler

Değişen koşullara ve Avrupa Kredi Transfer Sistemine uyum sağlamak amacıyla 1996'da Göttingen, 1999'da Bonn ve Hohenheim Üniversitelerinde tarım eğitiminde ortak bir projeye çerçevesinde modüler sisteme dayalı öğretim reformu (curricula reform) uygulanmaya başlamış ve diğer üniversiteler de bunları izlemiştir.

Bu proje ile eğitimin kalitesini yükselterek ulusal ve uluslararası düzeyde yarışabilmek, öğrencileri çekici entegre ve ortak öğretim programları geliştirmek, İngilizce bazı lisansüstü programları açmak amaçlanmıştır. Modüler sisteme göre Almanya'daki ziraat fakülteleri arasındaki yatay geçişler ve Alman öğrencilerin 1 veya 2 yarıyıl Almanya dışında eğitim görmeleri kolaylaşmaktadır.

Üniversiteler modüler sistemin avantajlarının farkındadırlar. Öğretim Reformunun modüler sistemden kaynaklanan esnekliği ve mobilitesi tarım eğitimini cazip kılmaktadır. Lisans programında kullanılan kredi not sistemi *Avrupa Kredi Transfer Sistemi* ile tamamen uyumludur.

Hohenheim Üniversitesinin tarım eğitiminde Almanya'nın önde gelen eğitim kuruluşları arasında olması, lisans ve yüksek lisans programlarının uluslararası düzeyde tanınması mezunların iş bulma sorunlarını azaltmaktadır. Yeni üç yıllık lisans eğitimi sonunda mezunların daha erken iş piyasalarına girmeleri beklenmektedir. Öte yandan, geleneksel tarım eğitiminde lisans öğrencileri 5 yıldan önce mezun olamıyorlardı.

Öğretim Reformuna göre ziraat fakültelerinde ilk 2 yıl öğrencilere temel tarım eğitimi verilmektedir. Bütün öğrenciler bu süre içinde aynı dersleri alarak, tarımsal bilimlerin temel disiplinlerinin yanında doğa bilimleri, sosyal ve ekonomik bilimlerin temelleri hakkında bilgi sahibi olurlar. Öğrenciler temel eğitimden sonra, gelecekte meslekleri olacak uzmanlık dallarını seçmektedir. Lisansüstü eğitim görenleri düzeyde uzmanlaştıklarından daha kolay iş bulabilmektedirler. Eğitim kurumları, mezunlarına olan talepteki değişikliklere duyarlı olduklarından, yeni derslerin konulması ve talep olmayan derslerin kaldırılmasında iş piyasası önemli rol oynamaktadırlar.

Toplam 26 haftalık pratik çalışma lisans programının ayrılmaz bir parçasıdır. Öğrenci uzmanlık dalına göre bir çiftlikte, ticari bir şirkette, bir devlet ya da bir araştırma kuruluşunda pratik çalışma yapabilir.

Öğrencinin hazırlayacağı bir araştırma projesi ya da bir diploma çalışması eğitimin önemli bir ögesidir. Öğrenci, bir laboratuvarında veya kırsal alanda yapılabilecek bu araştırmanın tasarımı, yürütülmesi ve verilerin analizinde çalışarak diploma tezi niteliğinde bir sonuç raporu hazırlar.

Hohenheim Üniversitesinin Avrupa'da ve denizaşırı ülkelerde 50 kadar başka üniversite ile öğrenci-değişim programları bulunmaktadır. Böylece öğrenciler harç ödemeksizin bir ya da iki yarıyıl dışarıda okuyabilmektedirler.

Son 20-30 yıldır ziraat fakültelerinin çalışma alanı oldukça genişlemiştir. Zootekni, tarla ve bahçe tarımı gibi klasik çalışma alanlarının yanı sıra çevre sorunları ve doğayı koruma, gıda teknolojisi, biyoteknoloji, insan beslenmesi, tarım ürünlerinin pazarlanması, tarım ve gıda işletmeciliği, peysaj mimarlığı ve ekolojisi, kırsal kalkınma ve planlama, bilgi ve enformasyon sistemleri gibi diğer çalışma alanları da ziraat fakültelerinin bilimsel ve eğitimsel sorumluluğu altında düşünülmemektedir. Daralan tarım sektörü nedeniyle iş bulmada sorunlar yaşayan mezunlar için bu yeni alanlar yeni iş fırsatları yaratmaktadır. Çünkü mezunların çoğu hala 90'lı yıllarda tarımla ilgili devlet kuruluşları, üniversiteler, öğretim ve araştırma gibi kamu yönetiminde çalışmaktadır.

6. Türkiye'de Tarımsal Yüksek Öğretimin Değerlendirilmesi

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş süreci yaşadığımız bu dönemde, yapısal dönüşümler tarımsal yüksek öğretimde 2000'li yıllardaki Türkiye'nin ihtiyaçlarını karşılayacak stratejilerin oluşturulmasını gerektirmektedir. Bu çalışmada ülkemizdeki Ziraat Fakültelerinde halen uygulanmakta olan tarımsal yüksek öğretim kalitatif analize ek olarak SWOT (strengths, weaknesses, opportunities, threats) analizi yöntemi ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

SWOT analizinin SW kısmı kuruluşun iç bünyesine ilişkin güçlü ve zayıf yönlerini göstermekte olup, mali yönetim, insan kaynakları yönetimi ve üretim yönetimi gibi işlerin doğru yapılması ile ilgilidir. Analizin bu kısmının, kuruluşu dışardan etkileyen OP, yani fırsatlar ve tehditlerle bağlantılı ve uyumlu olması gerekir. Örneğin, güçlü yönleri fazla olan bir ziraat fakültesinin mezunlarına piyasada bir talep yoksa, bu bağlantı sağlanmamış demektir.

Ziraat Fakültelerimizin içinde bulunduğu koşullar ve uygulanan eğitim programları SWOT analizi ile değerlendirilmiş ve fakültelerin tarım eğitimlerine ilişkin gelecekteki performansları ortaya konmaya çalışılmıştır(Çizelge:2 ve 3). Ayrıca performansı etkileyecek strateji seçimlerine baz olan çerçeve belirlenmiştir(Çizelge:4).

Çizelge:2 Ülkemiz Ziraat Fakültelerinde Tarım Eğitimi Etkileyen İç (Bünyesel) Faktörler

Güçlü Yönler

Ziraat Fakültelerindeki bilimsel bilgi birikimi ve deneyim zenginliği Fakültelerin çoğu yeterli sayıda akademik personele sahiptir ve ayrıca bunların tam olarak değerlendirilemeyen bilgi birikimleri ve potansiyeli bulunmaktadır.

Örneğin, öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı ortalama 20 civarındadır.

Fakültelerin çoğunda çağdaş eğitime yanıt verecek olanakların bulunması

Fakültelerin çoğu başta yetişmiş eleman olmak üzere çağdaş ve modern öğretim için gerekli olan asgari olanaklara sahiptirler.

Bilimsel ve yönetsel özerkliğin olması

Üniversiteler ve bunlara bağlı fakültelerde bilimsel ve büyük ölçüde yönetsel özerklik bulunmaktadır.

Genç bilim adamlarının sayısında hızlı artış

Bir bölümü yurt dışında doktora yapmış genç bilim adamlarının sayısı son yıllarda hızla artmıştır.

Öğrencilerin Ziraat Fakültelerinde okumalarının maliyeti okul ücretleri açısından düşüktür.

Ziraat Fakültelerinin tarihi açıdan köklü ve gelişmiş ülkelerin deneyimlerine ve akademik geleneklerine sahip olması (Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesinden yayılan Alman Ekolü ve Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinden yayılan ABD Land Grant Üniversiteleri ekolü)

Bu iki ekol ülkemiz kaynakları ve ihtiyaçları doğrultusunda bir sentez oluşturmuş ve büyük ölçüde yeni fakültele aktarılmıştır.

Ziraat Fakültelerindeki akademik personelin çoğunun köklü geleneklerden ötürü iş disiplinine sahip olması

Lisansüstü (Yüksek Lisans ve Doktora) eğitim olanaklarının fazla oluşu (özellikle Ankara, Ege, Çukurova, Trakya ve Uludağ Üniversitelerine bağlı Ziraat Fakültelerinde)

Çizelge:2'nin Devamı Ülkemiz Ziraat Fakültelerinde Tarım Eğitimi Etkileyen

İç (Bünyesel) Faktörler

Zayıf Yönler

Akademik personelin yetersizliği

Yeni kurulan ve özellikle doğudaki Ziraat Fakültelerinde akademik personel yetersizdir.

Daha çok ödenek yetersizliğinden kaynaklanan fiziki mekân, laboratuvar, bilgisayar, araç-gereç vb eksikliği görülmektedir.

Öğrenci sayısının fazlalığından ötürü eğitimin kalitesinde düşüş

Ziraat Fakültelerinde öğrenci kontenjanlarının 1980 ve 1990'lı yıllarda hızla artırılmasından kaynaklanan eğitim kalitesinde düşüş, uygulama ve laboratuvar çalışmalarında kısıtlamalar söz konusudur.

Akademik ortamın yetersizliği

İnternet, kütüphane olanakları, yurtdışı deneyim eksikliği gibi nedenlerden ötürü tarım ve tarımla ilgili sektörlerdeki gelişmeler akademisyenlerce yeterince izlenememektedir.

Fakültelerin stratejik gelişme planlarının olmayışı

Üniversitelerin, Fakültelerin, Bölümlerin ve hatta Anabilim Dallarının vizyonlarını, bir anlamda uzun vadeli hedeflerini gerçekleştirebilmeleri için gereken stratejik planların olmayışı önemli bir eksikliktir.

Öğretim programlarının tespitinde fakültelerin görüşünün alınması

Lisans programlarının Fakülte Kurulları yerine Dekanlar Konseyince belirlenmesi ve dolayısıyla lisans programlarının toplumun değişen ihtiyaçlarını yansıtmaması ciddi bir sorundur.

Ziraat Mühendisliği eğitiminin piyasanın isteklerini gözardı etmesi

Piyasanın ihtiyaç duyduğu özelliklere ve bilgilere sahip Ziraat Mühendisleri yetiştirilemediğinden, mezunların özel sektörde çalışma olanakları kısıtlıdır.

Öğretim programlarındaki derslerin seçimindeki yanlışlıklar

Lisans programlarındaki derslerin genelde bölümlerdeki öğretim üyesi sayısı ve uzmanlık alanları, Fakülte Kurullarındaki dengeler ve ek ders ücretleri gibi faktörlere göre belirlenmesi ve seçmeli derslere genelde yer verilmemesi, derslerin belirlenmesinde öğrencilerin görüşlerinin alınmaması eğitimin kalitesini düşürmektedir.

Aktif ve katılımcı eğitime yer verilmemesi

Öğretim üyesinin anlattığı ve öğrencinin dinlediği derslerde öğrenciler derslere pek katılmamaktadırlar. Ayrıca, öğrencilerin derse olan ilgisi ve motivasyonu yeterince sağlanamamaktadır.

Öğretim üyelerinin eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinin yeterince denetlenmemesi

Son yıllarda üniversitelerin bu konuda uyguladıkları öğrenci anketleri yerinde ise de, anket sonuçlarının fakülte yönetimleri ve akademisyenlerce izlenmesi, eğitim ve araştırma faaliyetlerinin iyileştirilmesi için çalışmalar yapılması gerekir. Özellikle denetim ve iyileştirme konusundaki çalışmalar yetersizdir.

Bölümlerin ve anabilim dallarının ideal kadrolarının ve bütçelerinin olmayışı

Bölümlerin ve anabilim dallarının ideal kadrolarının olmayışı yüzünden bazı bölümlerde öğretim üyesi sayısı çok fazla, diğer bölümlerde ise çok az olmaktadır. Bundan dolayı piramit tersine dönmekte ve ara öğretim üyesi olan doçentlerin sayıca az ve profesörler ile araştırma görevlilerinin sayılarının fazla olmasından ötürü piramit kum saatine dönüşmektedir. Bölümlerin kendi bütçelerinin olmayışı da bölümlerin özellikle eğitim-öğretim ve bir ölçüde araştırma faaliyetlerini finansal açıdan kısıtlamaktadır.

Mezunların izlenmemesi

Mezunların çalışma alanlarının ve mesleki sorunlarının tespiti ve tarım eğitimine buna göre yön vermek için mezunların izlenmesi gerekli iken, fakültelerimizde öğrenciler izlenmemektedir.

Çizelge:3 Ziraat Fakültelerinde Tarım Eğitimi Etkileyen Dış Faktörler

Fırsatlar

Mezunlara yeni iş alanları yaratma ve işlerini kurmalarına yardım etme

- Tarım ürünlerini değerlendiren sektörler (gıda, dokuma, içki vb),
- Tarımsal üretim girdileri sektörü (tohum, yem, gübre, ilaç, makina vb),
- Doğal kaynakların korunması ve yönetimi,
- Biyoteknoloji vb konularda mezunlara yeni istihdam olanakları sağlanabilir.

Ziraat Fakültelerinin gelişmesi ve rağbet görmesi için yeni öğretim programlarının oluşturulması

Mezunlara yeni iş alanlarının yaratılması için Tarımsal İş İdaresi, Çevre Ekonomisi ve Yönetimi, Arazi Kullanma Planlanması, Gıda Ekonomisi ve İşletmeciliği, Tarımsal Danışmanlık ve İletişim, Biyoteknoloji ve Genetik Mühendisliği gibi güncel konularda fakültelerin olanakları ve bulunduğu bölgenin özelliklerine göre yeni öğretim programları oluşturulmalıdır.

Bilgisayar destekli eğitim

Mezunların bilgisayar paket programlarını (Word, Excel, SPSS vb) iş hayatlarında karar verme problemlerinde kullanmaları için bilgisayar destekli eğitime önem verilmesi gerekir.

Ziraat Fakültelerinin bölgesel düzeyde uzmanlaşmaları

Fakültelerin buldukları bölgelerin ihtiyaçlarına göre tarımda uzmanlaşmaları ve öğretim programlarını buna göre belirlemeleri

Mezunların eğitimi

Ziraat Mühendislerinin tarımsal yenilikler ve tarımsal danışmanlık, bilgisayar paket programlarının tarımda kullanımı vb konularda eğitimi için fakültelerin çalışmalar yapmaları gerekir. Bu aynı zamanda fakültelelere gelir sağlayıcı bir faaliyettir.

Fakültelerin kendi kaynaklarını artırma

Döner sermaye ve diğer gelirleri artırmak için çevre ile iletişimi artırma, tarım, tarıma dayalı sanayi sektörlerinin sorunlarını çözmek için araştırma projeleri üretme olanaklarını iyi değerlendirmek gerekir.

Tehditler

Daralan istihdam

Kamu kuruluşlarında, bitkisel ve hayvansal üretim sektörlerinde Ziraat Mühendislerinin istihdam olanakları kısıtlanmaktadır.

Devlet ve özel üniversite sayılarının hızla artması

Öğrenciler üniversitelerdeki elektronik, bilgisayar ve endüstri mühendisliği, işletme gibi güncel ve kolay kazanç sağlayan öğretim programlarını tercih etmektedir.

Biyolojideki gelişmeler

Biyoteknoloji ve moleküler biyoloji gibi alanlarda tarım dışındaki hızlı gelişmeler ve tarım sektörünün bu gelişmelere ayak uyduramaması ciddi bir sorundur.

Üniversiteye giriş sınavlarında Ziraat Fakültelerini tercih eden öğrenci sayısının giderek azalması

Daha önce açıklandığı gibi, mezun olduklarında iş bulamayacakları gerekçesiyle ziraat fakültelerini tercih eden öğrenci sayısı azalmakta, bazı kontenjanlar boş kalmaktadır.

Lisans programlarının merkezîyetçi bir yönetim anlayışı ile belirlenmesi

Yeni lisans programları fakültelerde tartışılmadan, bir araştırma yapılmadan Ziraat, Orman ve Su Ürünleri Bilimleri Eğitim Konseyi ve YÖK Yürütme Kurulu tarafından saptanması fakültelerin özerkliklerini zedelemektedir.

Ziraat Fakültelerinin sayısındaki hızlı artış

Politik kararlar nedeniyle ülkemizde son yıllarda Ziraat Fakültelerinin sayıca hızla artarak 23'e ulaştığı ve bazı fakültelerin kuruluş yerlerinin yanlış seçildiği görülmektedir. Örneğin, Orta Anadolu'da Ankara'da en eski ve köklü bir ziraat fakültesi mevcut iken, daha sonra Konya'da bir ziraat fakültesi açılmış ve bu iki fakülteyi Eskişehir, Kırşehir ve Yozgat'ta ziraat fakültelerinin açılması izlemiştir. Bu bölgede en fazla iki ziraat fakültesi yeterlidir. Diğer bölgelerde de benzer durumlar görülmektedir.

Üniversitelere ayrılan bütçe ödeneklerin azalması

Devlet üniversitelerine ve dolayısıyla Ziraat Fakültelerine ayrılan bütçe ödeneklerinin göreceli olarak azalması eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinin etkinliğini olumsuz etkilemektedir. Üniversitelerde mali özerkliğin olmayışı ciddi bir sorundur. Hatta son zamanlarda üniversitelerin kendi döner sermayelerinden sağladıkları kaynakların kullanımının bile Maliye Bakanlığınca kısıtlanmaya başlamıştır.

Çizelge:2 ve Çizelge:3'de görüldüğü gibi, fırsatları değerlendirmek için Ziraat Fakültelerinin eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinin güçlü yönlere dayanmak suretiyle yeniden düzenlemeleri gerekir.

SWOT analizi Ziraat Fakültelerinde yeni lisans programlarının açılmasında ve güncelliğini kaybetmiş tercih edilmeyen öğretim programlarının belirlenmesinde kullanılabilir etkin ve basit bir teknik olabilir. Bu yöntem iyi kullanılırsa, bölümler, komisyonlar ve hatta bireylerin önemli kararları almalarında kullanılabilir. Böylece, eğitim kurumlarının gelecekte sahip olacağı olanaklar, sistematik bir yaklaşımla kurumun iç güçleri ve zayıflıkları, dıştan gelen fırsatları ve tehditleri dikkate almak suretiyle belirlenebilir.

SWOT analizi fikirlerin ve politikaların iletişimde kullanılan basit bir yöntemdir. Yöneticilerin vizyonunu genişletmekte kısa sürede sonuç verir. Yöntemin en önemli avantajı, karar vermenin güçlü yönlere dayanması, zayıf yönlerin en düşük düzeye indirilmesi, fırsatların yakalanması ve tehditlere karşılık verilmesidir. Yaratıcı ve esnek bir biçimde kullanıldığında SWOT analizi Ziraat Fakülteleri için stratejik planların oluşturulmasında bir çerçeve oluşturabilir.

Çizelge:4 21. Yüzyıla Girerken Ziraat Fakültelerindeki Tarım Eğitiminin Gelecekteki Performansına İlişkin Stratejiler

	FIRSATLAR	TEHDİTLER
ÜÇLÜ YÖNLER	<p>Ziraat Fakültelerinin eğitim stratejileri mevcut güçlü yönlere dayanmak ve fırsatlardan yararlanmak suretiyle oluşturulmalıdır.</p> <p>Güçlü yönleri ve fırsatları fazla olan fakülteler bunları algılayamıyorsa, bu önemli bir sorundur. Ama güçlü yönlerinin farkında olan ve fırsatları değerlendiren fakültelerin gelecekte başarılı olmamaları için bir neden yoktur.</p>	<p>Tehditleri fazla, ama güçlü yönleri de çok olan Ziraat Fakültelerinin stratejileri tehditlere karşı koymak suretiyle mevcut güçlü yönlere dayanmalıdır.</p> <p>Eğer, fakülteler mevcut ve gelecekteki dış ortamı iyi algılar ve tehditlerin önceden farkında olurlarsa, güçlü yönlerine dayanarak bu tehditlerle savaşmak için politikalar üretebilir ve uygulayabilirler.</p>
AYIF YÖNLER	<p>Fırsatları değerlendirebilmek için mevcut zayıflıkları en düşük düzeye indirecek stratejiler belirlenmelidir.</p> <p>Zayıf yönleri olan fakülteler yeniden yeniden yapılanmaya gitmek ve böylece fırsatları değerlendirmek suretiyle güçlenebilirler.</p>	<p>Tehditlere karşı koyabilmek için mevcut zayıf yönleri en düşük düzeye indirecek stratejiler oluşturulmalıdır. Bu bağlamda Ziraat Fakültelerinin zayıf yönlerini güçlendirecek faaliyetlere girişmeleri gerekir.</p> <p>Aksi halde, zayıf yönleri ve tehditleri fazla olan fakültelerin başarısızlığı kaçınılmazdır.</p>

Bu bağlamda Ziraat Fakülteleri için dört çeşit strateji oluşturulabilir(Çizelge:4). Çizelgede gösterilen 2x2'lik matriksin 1. sırası ile 1.sütununun kesiştiği yerde açıklanan strateji, güçlü yönleri ve fırsatları fazla olan fakültelerin güçlü yönlerini fırsatları değerlendirmede kullanmaları halinde eğitim ve araştırmada başarılı olacaklarını göstermektedir. O halde, güçlü yönlere dayalı fırsatları değerlendiren bir eğitim stratejisi seçilmelidir.

Zayıf yönleri ve tehditleri fazla olan fakültelerin stratejileri (matriksin 2. sırası ile 2. sütununun kesiştiği yerde açıklanan) tehditlere karşı koyabilmek için mevcut zayıflıklarını minimize edecek bir strateji seçilmelidir. Güçlü yönleri ve tehditleri fazla olan fakülteler ile zayıf yönleri ve fırsatları fazla olan fakülteler de benzer şekilde Çizelge:4'de açıklandığı gibi stratejik planlar oluşturabilirler. Bununla birlikte, zayıf yönleri ve tehditleri fazla olan fakültelerin uzun dönemde yaşayabilmeleri kolay değildir.

7. Sorunlar ve Çözüm Önerileri

SWOT analizinde ülkemiz tarım eğitiminin sorunları, Ziraat Fakültelerinin zayıf yönleri ve karşılaştıkları tehditler açısından açıklanmış ve fakültelerin güçlü yönleri ve fırsatları dikkate alınarak sorunlara çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Burada başlıca sorunlar ve bunların çözümü için öneriler aşağıda verilmiştir:

Sanayi ve hizmet sektörlerinin tarım sektörüne göre hızlı gelişimi yüzünden bitkisel ve hayvansal üretimle uğraşan nüfusun azalması, son yıllarda politik kararlarla ziraat fakültelerinin ve buna bağlı olarak öğrenci sayılarının hızla artması gibi nedenlerle, bütün Dünya'da olduğu gibi, Türkiye'de de Ziraat Fakültelerine olan talep azalmıştır. Gelişmiş ülkeler talep azalmasını teknolojik, sosyal ve ekonomik koşullardaki değişimleri dikkate alarak tarımsal öğretim programlarındaki değişiklik ve yeniliklerle büyük ölçüde ortadan kaldırmışlardır. Bunun için güncelliğini kaybetmiş ve artık tercih edilmeyen öğretim programlarını yeniden düzenleme ya da kaldırma yoluna gitmişler, bunun yerine piyasanın ihtiyaç duyduğu yeni öğretim programlarını devreye sokmuşlardır.

Çevre bilincinin artması doğal kaynakların sürdürülebilir bir biçimde kullanımını gerektirdiğinden, toprak ve su kaynaklarının korunması ve etkin yönetimi gibi yeni meslekler ortaya çıkmıştır. Doğal kaynakların yönetimi gelişmiş ülkelerdeki Ziraat Fakülteleri için öğrenciler tarafından tercih edilen yeni bir lisans programı olmuştur.

Üniversitelerimiz ve fakültelerimiz genelde merkezîyetçi bir yönetim anlayışı ile yönetilmektedir. Örneğin, Ziraat Fakültelerindeki yeni öğretim programlarının belirlenmesinde Fakülte Kurullarının bir rolü bulunmadığından, Dekanlar Konseyince belirlenen programlar ve koşullar üzerindeki fakültelerdeki tartışmaların sorunun çözümüne bir katkısı olmamaktadır.

Tarımla ilgili olan yeni programların açılmayışı bir yana, tüm Türkiye için bütün ziraat fakültelerinde aynı programların ve aynı şekilde (3+1 gibi) uygulanması merkezîyetçi eğitim anlayışının açık göstergeleridir.

Konseyce belirlenen derslerin dışındaki derslerin Fakülte Kurullarınca belirlenmesinde de önemli sorunlar yaşanmaktadır. Derslerin büyük bir bölümü, öğrencilerin ve ülkenin ihtiyaçları ve istekleri dikkate alınarak değil, Fakülte Kurullarındaki dengeler, bölümlerdeki öğretim üyesi sayıları ve bunların ek derse olan ihtiyaçları vb faktörler dikkate alınarak saptanmaktadır. Bu şekilde, öğrencilerin mezuniyetten sonra piyasada çok ihtiyaç duyacakları güncel ve pratik dersler programlara konulamamaktadır.

Fakültelerimizde kamu kuruluşlarının ve özellikle piyasanın ihtiyaç duyduğu niteliklere ve bilgilere sahip ziraat mühendisleri yukarıda değinilen nedenlerle yetiştirilemediğinden, mezunların özel sektörde çalışma olanağı son derece kısıtlı olmaktadır.

Tarıma dayalı ve tarımsal girdi sanayilerinin gelişimi daralan tarımsal üretim sektörüne karşılık Ziraat Mühendisleri için yeni bir istihdam alanı olmuştur. Bunu gören gelişmiş ülkelerdeki Ziraat Fakülteleri Gıda Mühendisliği lisans programına ilâve olarak Gıda İşletmeciliği, Tarımsal İş İdaresi, Tarım ve Gıda Ürünleri Pazarlaması gibi lisans programlarını faaliyete geçirmiştir. Ülkemizde maalesef bu tür programların oluşturulması bir yana, yıllardır Ziraat Fakültelerimizde faaliyet gösteren ve son yıllarda matematik puanı ile öğrenci aldığı halde en çok tercih edilen Tarım Ekonomisi lisans programları kapatılmıştır.

Devlet Üniversitelerinin diğer fakültelerinde olduğu gibi, Ziraat Fakültelerimizin de devlet bütçesinden ayrılan ödeneklerin yetersizliğinden kaynaklanan fiziki mekân, laboratuvar, bilgisayar, araç-gereç vb eksikleri bulunmaktadır. İnternet ve kütüphane olanakları sınırlıdır. Bu sorunların çözümü için devlet bütçesinden üniversitelere ayrılan ödeneklerin artırılması ve üniversitelerin döner sermaye, vakıf vb kaynaklardan sağlayacakları gelirlerini artırmaları gerekir. Hükümetler üniversite bütçelerini, hatta üniversitelerin kendi kaynakları olan döner sermayelerini kısıtlayıcı uygulamalardan vazgeçmelidirler. Ülkemizde araştırma ve eğitime ayrılan ödenek ve fonlar zaten yetersiz iken bu tür kısıtlamalar fakülteleri dar boğaza sokmaktadır.

Kaynak yaratma açısından Ziraat Fakülteleri çevre ile iletişim kurmalı, tarım ve tarıma dayalı sanayi sektörleri başta olmak üzere bütün sektörlerle özellikle proje bazında işbirliğine gitmelidirler. Kamu kuruluşlarının ve bilhassa özel sektör kuruluşlarının sorunlarını çözmeye yönelik araştırma projeleri geliştirilmeli ve yürütülmelidir. Üniversitelerin araştırma fonları ve TÜBİTAK'ın araştırma projeleri için ayrılan ödenekleri yeterli olmadığından, özel sektör-üniversite işbirliği kaynak yaratma açısından son derece gereklidir.

Kamu kesiminde istihdam “*Devleti Küçültme*” politikası sonucu doyma noktasına geldiğinden, artık Ziraat Fakültelerinde tarım eğitimi kamu kesiminde istihdama yönelik olmaktan çıkarılmalıdır. Özel sektörün istek ve ihtiyaçlarına göre tarım eğitimine yön verilmesi gerekmektedir. Özel sektörün tarımla ilgili çalışma alanları çok değişik olduğundan, ziraat mühendislerinden beklentileri de çok farklıdır. Tarım ürünleri ve gıda üretimi bölgelerin ekolojik koşulları ve bölgedeki toplumun talebine göre farklı olabilir. Bu nedenle, Ziraat Fakülteleri öğretim programları yeniden düzenlenmeli, hem isim ve hem de içerik açısından programlarda köklü değişiklikler bir an önce yapılmalı, bazı programlar kaldırılmalı ve yeni güncel öğretim programları oluşturulmalıdır. Öğretim programlarının bölgesel koşullarla uyumlu ve esnek olması ve mutlaka fakülteler tarafından belirlenmesi gerekir. Dekanlar Konseyinin bu konudaki kararları bağlayıcı değil, tavsiye niteliğinde olmalıdır. Bu bağlamda tarım-çevre ilişkileri, tarımsal biyoteknoloji, tarımsal işletme yönetimi, arazi kullanım planlaması, tarım makinaları tasarımı, gıda ekonomisi ve işletmeciliği, toprak ve su yönetimi gibi bir kısmı lisansüstü sertifika programı

olmak üzere bölgelerin ihtiyaçlarına göre farklı yeni öğretim programları tasarlanabilir. Bu programlarda öğrencilere de mümkün olduğu kadar fazla sayıda ders seçme olanağı tanınmalıdır. Aksi halde, günümüzde olduğu gibi, öğrencilerin görüşü alınmadan belirlenen zorunlu derslerden oluşan kalıplaşmış klâsik lisans programları uygulanmak zorunda kalınır.

Fakültelerdeki lisans programları bölgelerin özellikleri ve fakültelerin kaynak ve olanaklarına göre farklı olabilmelidir. Öğrencilerin lisans programlarını girişte veya 1 ya da 2 yıl sonra seçmeleri gibi konularda da mutlaka fakülteler karar vermelidir. Dekanlar Konseyi eşgüdüm gerektiren konularda devreye girmeli, fakülteler ve bölümler arası işbirliğini sağlamalıdır. Benzer lisans programları arasında ders isimleri farklılığı önemli değildir. İçerik açısından farklılık konusunda dikkatli olmalı, güncel derslerin programlara konulması ve benzer programların ders içeriklerinin % 70 oranında aynı olması sağlanmalıdır. Bu konuda bölümler arası koordinasyon ve işbirliği önemlidir.

Fakültelerimizin ve hatta üniversitelerimizin ciddi olarak hazırlanmış ve uygulanan vizyon geliştirme ve uzun vadeli amaçları gerçekleştirmeye yönelik stratejik gelişme planları bulunmamaktadır. Bu planların fakültelerin, bölümlerin ve anabilim dallarının gelişme perspektifleri ve hedefleri dikkate alınarak hazırlanması ve hedeflerin gerçekleşme oranlarına göre her yıl yeniden gözden geçirilerek revize edilmesi gerekir. Gelişme planlarında Fakülte, Bölüm ve Anabilim Dallarının ideal kadroları bu birimlerin eğitim-öğretim, araştırma ve bilgi yayma faaliyetlerine göre düzenlenmelidir. Öğretim elemanı açısından zayıf birimler güçlendirilmeli, ihtiyacın üzerinde olan birimlerin daha fazla genişlemeleri kısıtlanmalıdır. Bölümlere bütçe sağlanması için üniversiteler, fakülteler ve Dekanlar Konseyi tarafından kamu oyu oluşturma yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Aktif eğitim öğrencilerin derslere daha çok ilgi göstermelerine ve öğrencilerin motivasyonuna neden olmaktadır. Bunun için öğretim üyelerinin Eğitim Fakültelerinin aktif ve katılımcı eğitim konusunda uzman olan öğretim üyelerince eğitimi düşünülebilir.

Öğrencilerin eğitiminde bilgisayar ve video desteğinden geniş ölçüde yararlanmak gerekir. 2000'li yıllarda eğitim-öğretimin kitap-dergi gibi basılı yayıncı ortamından elektronik, manyetik ve optik ortamlara aktarılacağı ve bu ortamlarda yürütüleceği tahmin edilmektedir. İnternet ortamından eğitim ve araştırma faaliyetlerinde günümüzde bile oldukça fazla yararlanılmaktadır.

Mezunlar izlenmemekte, ziraat mühendislerinin mezuniyetten sonra tarımsal yenilikler, tarımsal danışmanlık, tarımda bilgisayar kullanımı vb konularda eğitimi için fakülteler çalışma yapmamaktadırlar. Oysa, bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler, mevcut bilgilerin eskimesine, geçersiz ya da eksik olmasına neden olmaktadır. AB'de yapılan bir araştırmaya göre, mühendislik alanındaki bilgilerin yarı ömrü 5-6 yıla düşmüştür. Üniversitelerde öğrenilen bilgilerin yarısı en geç 6 yıl sonra geçersiz olmaktadır. Dolayısıyla, Ziraat Mühendislerinin ve hatta çiftçilerin iş yaşamlarında eğitimi için fakültelerin kısa süreli kurslar düzenlemeleri gerekir. Ziraat Fakülteleri bu şekilde kaynak da yaratabilirler.

Özetlenen sorunların çözümü için gereken potansiyel ziraat fakültelerinde mevcuttur. Her şeyden önce fakültelerimizin çoğunda akademik personel sayıca ve genelde bilimsel bilgi ve deneyim açısından yeterli düzeydedir. Özellikle ülkemizin batı kısmında bulunan ziraat fakültelerinde bir kısmı yurtdışında doktora yapmış genç bilim adamlarının sayısı artmıştır.

Ziraat fakültelerimiz tarihi açıdan köklü akademik geleneklere sahiptir. Lisansüstü eğitim olanakları diğer fakültele göre daha fazladır. Özellikle, Ankara, Ege, Çukurova, Trakya ve Uludağ Üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora eğitimi yoğundur. Lisansüstü programların bilim ve teknolojiye hızlı gelişmelere ayak uyduracak şekilde yeniden ele alınması yerinde olacaktır.

Ankara, Ege ve Çukurova Üniversiteleri Ziraat Fakültelerinin öğretim üyesi sayısı toplam öğretim üyesi sayısının yarısına eşittir. Trakya, Uludağ, Atatürk, Gaziosmanpaşa, Akdeniz ve 19 Mayıs Üniversitelerine bağlı Ziraat Fakültelerinin öğretim kadroları da güçlüdür. Öte yandan, bir kısmı faal olmayan diğer Ziraat Fakültelerinde öğretim üyesi sayısı yeterli düzeyde değildir. Bu konuda devlete düşen önemli görev, Ziraat Fakültelerinin sayısından çok kalitesini artırıcı yönde faaliyetlerde bulunmaktır.

Ziraat Mühendislerine kendi özel işlerini kurmak amacıyla güvencesi sadece diploma olan ve projeye bağlı olmak koşuluyla düşük faizli ve uzun vadeli kredi verilmelidir. Başlangıçta devlet bütçesinden sağlanacak kaynak, geri dönen kredilerle zaman çersinde kendi kendini

finans edebilir. Bu şekilde kurulacak işletmelerle hem ekonomiye bir katma değer sağlanacak ve hem de ziraat mühendisleri için önemli bir istihdam alanı yaratılmış olacaktır.

Lâtince “Universitat” kelimesi “bağımsız tüzel kişiliğe sahip ve ortak çıkarları olan kişiler topluluğu” anlamına gelmektedir. Ortak çıkarlar bilgiyi araştırmak, bulmak ve yaymaktır. Üniversitenin gerçek kimliğinden hareketle üniversitede eğitilmiş bir kişinin sahip olması gereken nitelikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

1.Üniversitede eğitilmiş bir kişi çevresiyle açık, net ve etkili bir şekilde iletişim kurabilmeli, Atatürk’ün de ifade ettiği gibi, bilimi rehber kabul eden bir mantıkla düşünebilmeli ve yazabilmelidir. Öğrenciler çözümsel ve yapıcı eleştiriler yapabilmelidirler.

2. Eğitilmiş bir kişi evren, toplum ve kendisi hakkında bilgi edinebilmesi için yapıcı eleştirilere dayalı bir anlayışa sahip olmalıdır.

3.Üniversite mezunu diğer kültürlerden ve başka zaman dilimlerinden de bilgi sahibi olmalıdır. Geleceğimizi belirlemede önemli olan tarihsel etkileri dikkate almadan yaşamımızı sürdüremeyiz.

4.Eğitilmiş insan ahlak konularında bilinçli seçimler yapma olanağı veren bilimsel bilgiye dayalı kıyaslama yeteneğine sahip olmalıdır.

5.Son olarak, eğitilmiş kişinin bir bilim dalında derinliğine bilgiye ulaşmış olması gerekir. Derinlik ayrıntılı bilgi anlamında değildir. Verilen bir problemin bütün yönlerini belirleyecek veriler, teoriler ve yöntemler üzerinde mantıksal tartışmalar yapmaları, her konu için geçerli kanıtları ortaya koyabilmeleri ve bunları inceleyip değerlendirecek sonuçlara ulaşabilmeleri gerekir.

Kaynaklar

Alkan, Cevat. *Eğitim Teknolojisi*, Anı Yayıncılık Ankara 1997-1998.

Alkan, Cevat. “İkibinli Yıllarda Toplum ve Eğitim Gelişiminde Genel Olarak Temel Esaslar” *Çağdaş Eğitim (Aylık Öğretim Dergisi)* Sayı 268, Ağustos 2000.

Beijaard and others, *Dutch Agricultural Education at the Crossroads*, 1993, Centarus 1993.

Brassley, Paul, *Agricultural Economics and the CAP*, Oxford, Blackwell Science, 1997.

Bohn, Andrea, *Agricultural Sciences*, B.Sc. and M.Sc. programs at the University of Hohenheim, June 28, 2000.

European Commission, *Higher Education in Agricultural and Food Sciences: Guide to Courses within Europe*, Brussels, s.97-142, 1995.

Hoffmann, Volker-Andrea Bohn (Editors), “*Higher Education in Agriculture, Country Report: Germany*” OECD Joint Conference of Directors and Representatives of Agricultural Research, Agricultural Advisory Services and Higher education in Agriculture, Paris, January 2000, s.4.

İnan, İ.Hakkı, *Alman Üniversitelerinde Tarımsal Eğitimin Yeniden Düzenlenmesi: Hohenheim Üniversitesinde Tarımsal Öğretim Reformu*, Tarım Ekonomisi Dergisi, Sayı 6, Mayıs 2001, ISSN 1303-0183, İzmir.

İnan, İ.H., *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği*, Genişletilmiş ve Yenilenmiş 5. Baskı, Avcı Ofset, İstanbul 2001.

Rehber, E., İnan, İ.H., *Tarım Ekonomisi Mesleğinin Önemi ve Geleceği*, IV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, 6-8 Eylül 2000, Tekirdağ.

University of Hohenheim, *ECTS European Credit Transfer System, Bachelor of Science, Master of Science*, Information Package, Agricultural Sciences, May 2000.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Efendim şimdi sıra sayın Doç. Dr. Kamil Oktay Sındır’da.

TARIM MÜHENDİSLİĞİ EĞİTİMİNDE AVRUPA İLE ENTEGRASYON

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR
Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Sayın Başkan, Değerli Konuklar,
Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Sözlerime başlamadan önce Odamızın 50. Yılı'nı kutluyor ve nice 50 yıllar diliyorum.

Ülkemiz tarımına hizmet etmiş ve halen etmekte olan 60 bine yakın ziraat mühendisi gibi benim de bir "Ziraat Mühendisi" olduğumu ve bundan da büyük bir onur duyduğumu ve ayrıca Odamızın bir Şubesinin yöneticisi olarak ta en başta gelen görevlerimden birisinin meslek onurumuzun ve bütün meslektaşlarımızın aidiyet duygularının yüceltilmesi olduğunu öncelikle belirtmek istiyorum.

Konuşmamda, ziraat fakültelerimizde bu yıl uygulamaya konulan üç artı bir ziraat mühendisliği programımızın oluşturulması esnasında temel alınan "Tarım Mühendisliği" kavramı üzerinde yoğunlaşmak ve bu eğitim modelinin bölgesel, ülkesel ve uluslararası gereksinimlerimize ne derece hitap ettiğini sorgulamak istiyorum.

Her şeyin en doğrusunu söylerim diye herhangi bir iddiam olmadı. Sadece doğruyu bulmaya çalışan birisi olarak araştırdım ve bu araştırmamın sonuçlarını sizlerle paylaşmak istiyorum. Günümüz ziraat fakülteleri eğitim sisteminde hatalı olduğunu düşündüğümüz yapılandırmanın özüne inmek ve nedenini ortaya koymak istiyorum. Sayın Prof. Dr. Zehra Sarıçiçek'in ifade ettiği tüm şikayetlerin temelinde yatan esas nedenleri açığa çıkarmaya çalışacağım.

Hepimiz biliyoruz Küreselleşme diğer bir ifade ile Yeni Dünya Düzeni olgusu hayatımızın her alanına her geçen gün daha da hissettirerek giriyor. Dün Mecliste yaşanan olayları herhalde takip etmişsinizdir. Tartışılan Kamu Yönetimi Yasa Tasarısı da bunun bir sonucu. Devletin fonksiyonlarını ve karar mekanizmalarındaki etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan, sosyal devlet anlayışına bağlı vatandaş kimliğinden, müşteri-tüketici kimliğine geçişi hedefleyen Kamu Yönetimi Yasası'nın paralelinde üniversitelerimizde de asli olan öğrenci ve eğitim kalitesi odaklı ilişkilerin, ticari kaygılar taşıyan, müşteri ve kazanç odaklı ilişkilere ve rekabet ortamına sokulan özelleştirilmiş ilişkilere dönüştürüldüğünü görüyoruz. Bunların sonucunda uzmanlaşma ve çeşitliliğin yok olacağını, teknolojiyi üretebilen insan yapısından, kalıplaşmış, tekdüze, teknoloji üretemeyen, sadece uygulayan insan yapısına doğru bir geçiş sürecinin yaşandığını düşünüyorum ki, bu ülkemiz geleceği için çok ciddi bir tehdit oluşturmaktadır.

Şimdi biraz tarım mühendisliği tanımı üzerinde durmak istiyorum. CIGR Uluslararası Ziraat Mühendisleri Birliği'nin ortaya koyduğu tanımda, Tarım Mühendisliği (agricultural engineering) : insan yararına olmak üzere bilim ve teknolojinin tarım, gıda ve biyolojik sistemlere uygulanmasıdır. Faaliyetleri arasında; araştırma, geliştirme, eğitim, öğretim, standardizasyon, yayım ve danışmanlık hizmetleri yer almaktadır. Tarım mühendisliği, mühendislik mesleğinin bir dalı olup mühendislik esaslarının, tekniklerinin ve teknolojilerin tarım, toprak, su ve hava kaynaklarının gereksinimlerine uygulanmasıdır. Bu tanıma uygun olmak üzere CIGR (Uluslararası Tarım Mühendisliği Birliği) aşağıdaki 7 temel bölümde faaliyetlerini sürdürmektedir;

1. Toprak ve Su kullanımı
2. Çiftlik yapıları, ekipmanları ve çevresel koşulları
3. Bitki Korumada ekipman mühendisliği
4. Kırsal elektrifikasyon ve diğer enerji kaynakları
5. Yönetim, ergonomi ve sistem mühendisliği
6. Ürün işleme
7. Bilişim sistemleri

Terminolojide başka mühendislik isimlerine de rastlıyoruz. Örneğin;

Bahçe Mühendisliği (horticultural engineering, fitomasyon mühendisliği) : kontrollü çevrede bitkisel üretim sistemleri ile ilgilenmektedir. Sera tasarımı, mikropropagasyon koşulları, robotik ve otomasyon, vb. Diğer bir deyişle, bitki bilimi ve biyoteknoloji ile mühendislik bilimi ve tasarım ile birleşmesinden oluşmaktadır.

Biyosistem Mühendisliği : tarım, gıda, biyokütle , vb konuları da içine alan biyolojik sistemler ile ilgili sorunların çözümünde mühendislik esaslarının uygulanmasıdır.

Bir Avrupa Birliği projesi olan “Tarım Orman Aquakültür ve Çevre bilimleri, Sokrates Tematik Networkü”nün kapsamında yürütülen “Agricultural Engineering” konulu çalışma paketini temel alarak bazı bilgileri sizlere aktarmak istiyorum.

Geleneksel tarım mühendisliği (agricultural engineering) eğitim programları tarımda güç kaynakları ve makineler, toprak ve su mühendisliği, tarımsal yapılar ve tarımsal elektrifikasyon konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Sonraları bu programlara; yapılarda çevresel koşullar ve ürün işleme konuları da eklenmiştir. Geçtiğimiz son on yıl içerisinde ise teknolojik gelişmeler ve çevreye duyarlılığın artması sonucunda programlara bazı yeni konuların eklendiği ve bazı program isim değişikliklerinin, özellikle de Amerika’da, yapıldığı görülmektedir. Atık su yönetimi, su kalitesinin korunumu, su ve hava kirliliğinin kontrolü, atık değerlendirme, doğal kaynakların korunumu, sürdürülebilir tarımsal üretim teknolojileri, tarımda duyarga (sensor) kullanımı ve geliştirilmesi, biyosistem mühendisliği, ekolojik sistem mühendisliği, meyve ve sebze ürün kalitesinin tespiti, koku duyargaları, otomasyon ve robot teknolojisi, hassas tarım teknolojileri, çevre kirliliğinin kontrolü, yenilebilir ambalaj malzemelerinin gelişimi, doğada yok olan plastikler, değişkenliğin yönetiminde kullanılan teknolojiler (GIS, GPS, vb), teknik ve biyolojik sistemlerde sistem analizi, hayvan sağlığını ve rahatını gözeten çiftlik yapıları, v.d. konular ve örnek projeler tarım mühendisliğinin değişen yapısında yerini almaya başlamıştır.

Günümüzde yaşanan bu teknolojik yenilikler, tarım mühendisliği eğitimi alanında da hızlı bir değişim sürecine neden olmaktadır. Birçok üniversitede tarım mühendisliği ile ilgili bazı yeni terimler ve mühendislik kavramları ortaya çıkmaktadır; örn. biyomühendislik, biyosistemler mühendisliği, kaynak sistemler mühendisliği, vb. Bunların yanısıra yeni ve sürekli gelişim gösteren bazı teknolojiler eğitim programlarında bazı yeni derslerin, bazı yeni programların ve hatta yeni departmanların açılmasına neden olmaktadır.

Hatta CIGR – Uluslararası Ziraat Mühendisleri Birliği’nin temel faaliyet alanları, tüzüğünde de belirtildiği üzere; toprak ve su kullanımı, çiftlik yapıları ekipmanları ve çevresel koşulları, bitki korumada ekipman mühendisliği, kırsal elektrifikasyon ve diğer enerji kaynakları, yönetim, ergonomi ve sistem mühendisliği, ürün işleme ve bilişim sistemleri kavram ve konularının yer aldığını görüyoruz.

Şimdi Avrupa’da tarım eğitimine, esasen tarım mühendisliği eğitimine ülkemizle karşılaştırmalı olarak değinmek istiyorum. Bizim şu anki yapılanmamızda tarım mühendisliğinin yukarıda saymış olduğum “mühendislik” özellikleri ön planda tutulduğunu, tarımsal eğitim-öğretimde çeşitliliğin maalesef çok daraltılmış olduğunu görüyoruz. Bunu biraz sonra daha açık bir şekilde izah etmeye çalışacağım.

Avrupa’da tarım eğitimi hangi aşamalardan geçerek bugüne gelmiş bunu analiz etmemizde fayda var. Avrupa’da birçok yüksek öğretim kurumu, 1988 yılında Bologna Magna Charta Universitatum adı altında bir sözleşmeye uyma girişiminde bulunmuşlardır. Bu çerçevede, ancak bağımsız ve otonom olan üniversiteler gelişen koşullara, toplumun isteklerine ve bilimsel bilgedeki gelişmelere sürekli olarak ayak uydurabilirler düşüncesinden hareketle Avrupa Birliği daha sonraki süreçte 25 Mayıs 1998 yılında Sorbonne’da özellikle dört büyük gelişmiş ülkenin imzasının bulunduğu bir deklarasyonu, Sorbonne Deklarasyonu, yayınlamış ki, bunun özünde Avrupa kültürel gelişmesinde üniversitelerin rolü yer almıştır. Sorbonne deklarasyonunda Avrupa insanının hareketliliğine (mobilitesine) ve aynı zamanda Avrupa insanının her üye ülkede istihdam edilebilirliğine yönelik yüksek öğrenim yapılanması öngörülmüştür. Sorbonne Deklarasyonu Avrupa’nın bütünsel kalkınmasına yönelik yükseköğrenim yapılanmasının nasıl olması gerektiği konusunda temel görüşlere yer vermiştir. Bunun bir yıl sonrasında, sanıyorum 32, ülkenin eğitim bakanının imzasıyla Bolonya Deklarasyonu yayınlanmıştır.

Bologna Deklarasyonuna da kısaca değinmek istiyorum. Deklarasyonun getirdiği en önemli standartlardan birisi Diploma Eki’dir (Diploma Supplement). Diploma Eki sayesinde verilen derecelerin karşılaştırılabilirliği olanak dahilinde olmaya başlamış, üye ülkelerde istihdam olanakları yaratılmış, ve Avrupa yüksek öğretim sisteminin uluslararası arenada rekabet edebilirliğinin sağlanmasını gerçekleştirebilmiştir. Diploma Eki, diplomanın yanında, öğrencilerin almış oldukları her dersin kredisini, kimin verdiğini, içeriğini vb gibi bilgileri taşıyan bir kitapçık şeklindedir.

AB yüksek öğretim sistemi, iki aşamalı, yani lisans ve lisansüstü eğitimi öngörmektedir. Birinci aşamada en az üç yıl lisans eğitimi öngörülmektedir. Bu eğitim sonunda verilecek ünvanların Avrupa iş pazarının ihtiyaçlarına yönelik olması gerektiği özellikle vurgulanıyor. İkinci aşamada ise master veya doktora programı gelmektedir. Bologna Deklarasyonunun öngördüğü temel konular arasında, öğrenci hareketliliğini artırmaya yönelik olarak bir de Kredi

Sistemi öngörülmektedir. Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS), ki bu da üç yıllık programlarda yaklaşık 180-300 kredi toplamı, dört yıllık programlarda ise 360 krediye kadar ulaşan standard kredi sistemini sağlamaktadır. Her yarıyıl için sanıyorum 30-32 kredi toplamının o dönemdeki derslerin ağırlıklarına göre dağıtılması gerekiyor. Biz de Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak, sayın hocam az önce bahsettiler, Uludağ Üniversitesi'ndeki yaptığı çalışmayı bu yıl gerçekleştirdik ve başvurumuzu yaptık Kasım (2003) ayı itibariyle devreye girmeyi ve Mayıs'ta da bunun sonuçlarını bekliyoruz.

Bologna Deklarasyonunun ve buna bağlı olarak geliştirilen sistemin amaçları arasında öğrenci ve öğretmen hareketliliğinin (mobilitenin) sağlanması geldiğinden bahsetmiştim. Mobilitenin teşvik edilmesi, varsa önündeki engellerin kaldırılması, öğrenciler için çalışma ve eğitim fırsatlarının yaratılması, öğretmenler, araştırmacılar ve yöneticiler için ünvan ve statülerinin tanınması ve bu sayede belirli sürelerle hareketliliğe olanak yaratılması gerektiği sistemsel olarak sağlanmıştır.

Kalite güvencesi için Avrupa'da üniversitelerarası işbirliğinin geliştirilmesi, karşılaştırılabilirlik kriterlerinin ve yöntemlerinin ortaya konması, yüksek öğretimde Avrupa standartlarının geliştirilmesi ki, eğitim programlarını buna göre düzenlemek, kurumlar arası işbirliğini sağlamak, öğrenim, eğitim, araştırmalarda entegre programlar oluşturmak Bologna Deklarasyonunun diğer ana başlıkları olarak yer almıştır.

Her ne kadar belirli bir standarda doğru yön çizilmişse de Avrupa'da tarım mühendisliği eğitimine baktığımızda, bugün için farklı yapılanmaları görebiliyoruz.

Birincisi, "tarım mühendisliği" lisans eğitimi sonunda tarım mühendisliği diploması veren ülke/üniversiteler. Bu üniversiteler dışında bir de tarım bilimleri lisans eğitiminin son döneminde tarım mühendisliğinde uzmanlaşma imkanı veren üniversiteler var ki bunların oransal dağılımı da % 49'a ulaşıyor. Bunların dışında üç yıl süreli teknoloji ağırlıklı politeknik üniversiteler, bizdeki meslek yüksekokulları benzeri yapılanmalar da var. Bazı üniversitelerde üç yıl önlisans, arkasından iki yıl mesleki uzmanlaşma, sonunda lisans diploması veriliyor. Diğer bazılarında üç yıl lisans ve arkasından iki yıl master eğitimi sonucunda "yüksek lisans" diploması veriliyor. Bazıları doğrudan dört yıllık lisans eğitimi yapıyor. Bazıları sadece üç yıllık önlisans eğitimi veriyorlar.

Lisans düzeyinde yapılan eğitimin Avrupa'daki öğretim yıl sayısı dağılımına baktığımızda; üç yıllık eğitim % 40 oranında, dört yıllık eğitim veren üniversiteler % 21, beş yıllık eğitim veren üniversitelerin payı % 39. Bu verilerin kaynağı, yapılmış ve devam etmekte olan bir araştırmanın sonuçlarıdır. Söz konusu araştırma toplantımıza gelmiş olan Yunanlı meslektaşımızın yöneticisi olduğu bir araştırmadır.

Üç yıllık eğitim veren üniversitelerde % 24 oranında temel bilim dersleri var. % 17 oranında genel tarım bilimleri, % 17 oranında temel mühendislik bilimleri % 18 oranında ise tarım mühendisliği dersleri yer alıyor. Dört yıllık ve beş yıllık eğitim sistemlerinde de benzer oranları görüyoruz.

Avrupa'da tarım mühendisliği eğitiminde standardizasyon amacıyla bazı kurumlar dikkatimizi çekiyor. Bunlardan bir tanesini söyleyeyim, European Society For Engineering Education (SEFI), Avrupa Mühendislik Eğitimi Federasyonu. Bir diğeri de Avrupa Mühendisler Ulusal Birlikleri Federasyonu (FEANI). Ben tahmin ediyorum, emin değilim ancak, TMMOB bu FEANI kurumuna üye olmuş durumdadır.

Bunların ortaya koyduğu ve mühendislik ünvanına/nosyonuna sahip olunabilmesi için en az üç yıllık mühendislik temel eğitiminin verilmesi zorunluluğu bulunmaktadır.

EurAgEng (European Society of Agricultural Engineers) tarafından, Tarım Mühendisliğinde verilmesi öngörülen tarım bilimi derslerinin "temel bilgiler" ile programlarda yer alması öngörülmektedir. Bu dersler arasında şunlar sıralanmaktadır;

- Bitki bilimi – bitki fizyolojisi, morfolojisi, mikrobiyoloji, toprak bilimi, bitki besleme, bitkisel üretim,...
- Hayvan bilimi – hayvan fizyolojisi, besleme, yetiştirme,...
- Çevre bilimi – çevresel mikrobiyoloji, biyokimya, ekoloji,...

Bu derslerin hepsi tek bir programda var anlamına gelmemelidir, ama programlarda temel tarım bilimleri olarak gördüğümüz dersler bunlar. Bunların üzerinde klasik mühendislik dersleri de var. Örneğin;

- Mühendislik mekaniği, elektronik
- Proses teknolojisi, taşıma işlemleri, biyo-çevre koşullandırma (depolar, seralar, çiftlik yapıları,...)
- Mukavemet, yapısal analiz

- Sistem analizi, teknik sistemlerin tasarımı ve klasik kontrolü
v.b. muhtemel tarım bilimleri üzerine veya altında verilen dersler.

Modern mühendislik derslerine girmiş yine tarım mühendisliği programlarında yer aldığını gördüğümüz dersler arasında;

- bilişim teknolojileri
- mekatronik, duyarga (sensör) teknolojisi (biyosensörleri de içeren), hareketlendirme, mikromekanik, robot teknolojisi, sistem teorisi ve modern kontrol mühendisliği (tanıma, optimal kontrol, tahminleme modelleri, işlevsel kontrol, v.b.)
- veri yönetimi ve işleme (istatistik, bulanık mantık, sinir ağları, vb), sinyal analizi, görüntü analizi ve görüntü işleme,
- taşımacılıkta sayısal teknikler

gibi dersleri de görüyoruz.

Programlarda Biyolojik işlemler ve sistemler (insan, hayvan, bitki) hakkında bilgiler, ve bunların fiziksel çevre koşulları ile etkileşimleri konularında aşağıdaki derslere de rastlıyoruz;

- fizyoloji, anatomi, biyomekanik
- tarım ürünlerinin fiziksel özellikleri,
- ergonomi, insan ve hayvan sağlığı ve konforu

Yine aynı araştırma sonuçlarında tarım mühendisliğinin araştırma alanları arasında; hayvansal üretim teknolojileri, otomasyon ve gelişen teknolojiler, bilişim teknolojileri, hasat sonrası teknolojiler, hassas tarım, kırsal kalkınma, toprak ve su, yapılar ve çevre, ve benzeri konular.

Tarım mühendisliği doktora eğitimi yapanların lisans geçmişlerine baktığımızda; % 54 tarım mühendisliği, % 17 diğer mühendislikler, % 17 tarım bilimleri mezunlarıdır. % 12 ise diğer lisans programlarından (makine mühendisliği veya çevre mühendisliği veya elektronik mühendisliği) gelmektedirler.

Peki biz nerede yanlış yapıyoruz? Her şeyden önce nasıl bir ziraat mühendisi sorusuna yanıt arayışımız olmuyor. Unvan tartışıyoruz, program değil. Bölgenin ihtiyaçlarını dikkate almıyoruz, ülkemiz gerçeklerini, uluslar arası gerçekleri dikkate almıyoruz. Dünyanın hemen her ülkesinde yer alan lisans programları içerisindeki ben Iowa State Üniversitesi'ne, sayın hocam Atilla Eriş'in aktardığı bilgilere tekrar atıfta bulunmak istiyorum. Atilla hocam, dünyadaki birçok üniversiteden program detaylarını verdi, bunların içerisinde tarım mühendisliği diğer programlardan sadece bir tanesiydi. Bunun dışında bahçe bitkileri, tarla bitkileri, entomoloji, bitki patolojisi, hayvan bilimleri, tarım ve biyolojik sistemler mühendisliği, v.b. programlar da yer almaktadır. Gıda bilimleri, insan beslenmesi, genetik, gelişme ve hücre biyolojisi, ekonomi, daha da uzatabiliyoruz, ekoloji, enzim ve organizmalar... gibi, gibi, gibi.

Bunların hepsi veya bir kısmı, öyle veya böyle birçok üniversitede yer almakta, diğer bir deyişle dünyada sadece tarım mühendisliği veya biyosistem mühendisliği değil, bu programların da yer aldığını görüyoruz. Ülkemiz koşulları dikkate alınarak verilen unvan tüm programları içeren ve çiftçinin ihtiyaç duyduğu her şeyden anlayan ziraat mühendisliği ünvanı tabii ki olabilir. Bunu tartışmıyorum. Ben tekrar ünvanı bir kenara koyuyorum. Biz bugün programlarımızı yapılandırırken, az önce bahsettiğim ve esasen "mühendislik" temelli "tarım mühendisliği" esaslarına göre program yapılandırmasına giriyoruz, diğer tarım bilimlerinin programlardaki etkinliğini zayıflatıyoruz ve en ciddi hatamız burada.

Önerilerim arasında; Üniversitelerimizin programlarının belirlenmesinde ve alınan öğrenci sayılarının belirlenmesinde sahip oldukları özelliklerinin dikkate alınması gerekir. Kanımca en önemli konumuz da budur. Cemalettin Çiftçi hocamın verdiği üniversitelerin ziraat fakültelerindeki akademisyen sayılarına baktığımızda; Ankara ve Ege'nin ve Erzurum'un ve Çukurova'nın ve Bursa'nın, Tekirdağ'ın ve Antalya'nın öğretim üyesi sayılarının 70'in üzerinde, hatta 200'lerin üzerinde olduğunu görüyoruz. Bu üniversitelerimizde böylesi akademik bir altyapı, fiziki bir altyapı varken biz neden kendimizi bu kadar dar bir alanda, dar bir program içerisinde kısıtlıyoruz, anlaşılır gibi değil. Bana göre; Türkiye'mizde bütün ziraat fakültelerinde, eğitim veren fakültelerimizde genel ziraat mühendisliği eğitimi olmalıdır, olabilir. Bunun yapısında mutlaka mühendislik derslerinin olması da gerekmez. Ve bu programlarda ülkemizin gerçeklerine, tarımımızın ihtiyacına yönelik elemanları, genel ziraat mühendislerimizi yetiştirebiliriz. Ama neden diğer konuları bu üniversitelerimizde hiç düşünmüyoruz? Bu programlar kesinlikle olmaz diye tamamen standart, tekdüze bir program anlayışı içerisindeyiz, anlayamıyorum. Bir başka önerim de, ziraat, gıda ve çevre bilimlerinin üniversitelerde aynı çatı altında toplanması gerektiğidir. Bologna Deklarasyonu'nun gereğinin yapılması gerekiyor. Diploma Eki'ni, Avrupa Kredi Transfer Sistemini derhal tamamlamamız, hayata geçirmemiz, üç

artı iki sistemine adaptasyon yolunda çalışmalar yapmamız gerekiyor. Tarım Orman ve Su Ürünleri Konsey kararlarının Üniversitelerarası Kurulumuz tarafından tavsiye niteliğine dönüştürülmesi ve bizlere zorla uygulanmaması gerekmektedir. Hatta hocamızın da belirttiği gibi, bunların bu kadar alelacele değil, belirli bir vizyonla ve ortaya konacak stratejik planlar çerçevesinde planlanması gerekir diye düşünüyorum.

Yanlışın neresinden dönersek kardır. Şu anda geldiğimiz noktada yüzümüz kızarsa da geri dönmek ya da daha iyiye doğru gitmek zorundayız. Konseyin ilk aldığı kararlar içerisinde yer alan Bitkisel Üretim, Hayvansal Üretim, Tarım Teknolojisi (tarım mühendisliği), Tarımsal Ekonomide İşletmecilik, Gıda Mühendisliği ve Peyzaj Mimarlığı programlarının devamına geri dönmemizde fayda görüyorum.

Meslek Yüksek Okulları hiç hesaba katılmıyor. O kadar çok program var tarımla ilgili, tabii ki bunlar da tarımsal eğitimimizin bir parçası ve mutlaka yüksek öğretim sistemi içerisinde planlanmalı. İkinci eğitimden vazgeçilmelidir. Bu sistem, kalite ve kantite anlamında eğitimimize zarar vermektedir. Fakülte kontenjanlarının akademik ve fiziki altyapılar dikkate alınarak nesnel kriterlere göre belirlenmelidir. Biz, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak, hatırladığım kadarıyla 160 öğrenci isteğinde bulunduk ama önerdiğimiz kontenjanlar hep % 50, hatta % 100'e yakın fazlalıkla YÖK'ten geldiğine şahit oluyoruz. Eğitim sistemimizde terminoloji birliği sağlamamız gerekir.

Ülkemizin geleceğini, kişisel, ekonomik ve statü kaygılarımızdan üstün tutmamız gerektiğini düşünüyorum. Duygusal değil objektif olmalıyız, nesnel olmalıyız. Sonuçta hepimiz aynı gemideyiz, hepimiz ziraat mühendisiyiz, buradan çıkacak olumsuz sonuçlar bize, istihdamımıza ve meslek onurumuza doğrudan geriye dönüyor.

Sözlerime burada son veriyorum.

Hepinize dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

ZİRAAT MÜHENDİSLİĞİNDE, TARIM ÜNİVERSİTESİNE DOĞRU

Prof. Dr. Y. Nurettin İSMAILÇELEBİOĞLU

Karadeniz Teknik Üniversitesi

Ordu Ziraat Fakültesi Toprak Bölümü

Sürdürülebilir çağdaş tarımcılığın geliştirilebilmesi, kaliteli Ziraat Mühendislerinin yetiştirilmesiyle yakından ilgilidir. Günümüzde Ziraat Mühendisliği mesleği, istihdam yetersizliği nedeni ile, arzu edilen meslek gruplarının dışına itilmiştir. Mezunlarının iş bulamadığı Ziraat Fakültelerinin sayılarının azaltılması veya en azından, sabit tutulması yerine, her geçen gün, bu mevcut Ziraat Fakültelerine yenileri eklenmektedir. Ayrıca mevcut Ziraat Fakültelerindeki öğrenci sayıları da, her yıl arttırılmaktadır

Her ne kadar, Ziraat Fakülteleri yeniden bir yapılanma sürecine girmişse de, bu yeni uygulama da, öğretim kalitesinin yükseltilmesine ve Ziraat Mühendisi işsizliğine henüz bir çözüm getirememiştir. Bu durum, Ziraat Mühendisliği mesleğinin, arzu edilmeyen bir meslek olmasına ve kenara itilmesine neden olmaktadır.

Ziraat Orman ve Su Ürünleri Eğitim Konseyinin ele aldığı “YENİDEN YAPILANMA” Programında, son sekiz yıl içerisinde, nereden nereye gelindi şeklinde bir soru ile karşılaştığımızda ve bu sorunun muhatabının bütün dönemler içerisinde Sayın Konsey Başkanlarımız ve aynı düşüncüyü paylaşan Konsey Üyesi Sayın Dekanlarımız olduğunda; aldığımız yanıt “ÇOK YOL ALINDI” olmaktadır. Aldığımız bu yanıt, gerçekten çok doğrudur. Sekiz yıl içerisinde başı sona getirebildik. Tabiri caiz ise, yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Bu, gerçekten olumsuzluk yönünde büyük bir başarıdır.

Bundan önceki öğretim sisteminde, öğrenciler başlangıçta hangi bölüme girdiklerinin bilincinde idiler. Yenilenme ve iyileşme adı altında, Fakülte Bölümlerini, başlangıcından aldık sonuna getirdik. Bazı kriterler konmuş olmasına rağmen, öğrenciyi alt bölüm seçme konusunda zorlayamıyor ve yönlendirmede güçlük çekiyoruz. Dolayısıyla Tarım Eğitim ve Öğretimini çıkmazdan kurtaramıyoruz. İşte bu çıkmazın adı ise, maalesef “ÇOK YOL ALINDI” oluyor.

Ziraat Orman-Su Ürünleri Eğitim Konseyinin kuruluşundan bu güne kadar geçen sekiz yıl içerisinde yapılan iş; onüç bölüm olan Ziraat Fakültelerini önce beş bölüme, daha sonra üç bölüme ve nihayet tek öğretim sistemine indirilmesi olmuştur. Ziraat Mühendisliği Eğitim-Öğretiminin, tek sisteme indirilmesinin güzel bir gelişme olmasına rağmen, her yeni sistem yeni öğrenci alımını öngördüğünden bu değişik uygulamalar, içinden çıkılması zor olan karmaşaları doğurmuştur.

Günümüz Türkiye tarımının sorunlarına çözüm getirebilecek, bilgi ve becerilerle donatılmış Ziraat Mühendislerinin yetiştirilerek, bu mesleğin aranılan ve arzu edilen bir meslek haline getirilmesi ve rastlantı mesleği olmaktan çıkarılması için, aşağıdaki önlemlerin alınmasına gerek vardır.

Türkiye’de Ziraat Mühendisliği eğitim ve öğretimi, ilk kez İnönü Ziraat Üniversitesi adı altında gündeme gelmişti. Bu konunun ilk günlerde düşünüldüğü gibi, Ziraat Mühendisliği Mesleğini kurtarmanın tek yolu, tüm Türkiye’de bir tek **Tarım Üniversitesi**’nin kurulmasını sağlamak olacaktır.

Bunun için, bundan önceki eğitim-öğretim döneminde mevcut olan bölümler aynen alınarak ve gerekiyor ise bunların sayıları arttırılarak örneği aşağıda sunulan Fakülteleere dönüştürülmelidir.

- 1- Tarım Makineleri Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 2- Toprak-Su Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 3- Tarımsal Yapılar Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 4- Sulama Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi

- 5- Tarımsal Ekonomi Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 6- Tarla Bitkileri ve Tarımı Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 7- Bağ Bahçe Bitkileri ve Tarımı Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 8- Hayvansal Üretim Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 9- Bitki Koruma Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi
- 10- Gıda Teknolojisi Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesi

Halen öğretimlerine devam eden Ziraat Fakülteleri, bulunduğu bölgelerin tarımsal çeşitliliği yönünde örneğin, “Tarım Üniversitesi Ordu Sert Kabuklu Meyveler, Çayır Mer’a Araştırma Enstitüsü” gibi tam teşekküllü Araştırma Enstitülerine dönüştürülmeli, veya lisans programlarına dönüştürülerek, bölümler oluşturulmalıdır. Örneğin; Toprak-Su Ziraat Yüksek Mühendisliği Fakültesini şu bölümlere ayırabiliriz :

- 1- Toprak-Su Muhafaza ve Çevre Bilgisi Bölümü
- 2- Toprak Genesisi, Toprak Etüd ve Haritalama Bölümü
- 3- Toprak Verimliliği, Bitki Besleme ve Gübreleme Bölümü
- 4- Toprak Mikrobiyolojisi ve Biyoteknolojisi Bölümü
- 5- Türkiye Toprakları ve Toprak Teknolojisi Bölümü
- 6- Toprak-Su ve Bitki Analiz Teknikleri Bölümü

Değişik konulardaki bu bölümler, ait oldukları Fakültele bağlanmalı ve tüm Türkiye’de birer adet olmalıdır. Çok gerekli olanlar iki bölgede olabilmeli fakat iki taneden fazla olmamalıdır. Bu konuda, Tarım Bakanlığı ile işbirliği içerisinde çalışılmalı, Tarım Bakanlığının isimleri ek listede verilmiş olan mevcut Araştırma Enstitüleri de, Eğitim amacı ile devreye sokulmalı veya bunlar da Tarım Üniversitesine bağlanmalıdır.

Eğer mümkün ise, bazı yönetsel değişikliklerle, Tarım Üniversitesine alınacak öğrenciler için ÖSYM sınavlarında, sayısal veya matematik-fen türünden bir taban puanı konulmalıdır. Bu taban puanın üzerinde olan öğrenciler, ilân edilen kontenjan sayısı kadar alınmalıdır. Bunun yanında kontenjan yüksek tutulmamalıdır. Ek kontenjandan öğrenci alınmamalıdır. Böylece Ziraat Mühendisliği mesleğinin, bir rastlantı mesleği olmaktan kurtarılması sağlanmalıdır.

Tarım Üniversitesinde öğretim 3+1 şeklinde değil, 3+2 şeklinde olmalıdır. “Avrupa Birliği (AB) Ülkelerinin öncülüğünde üye olan ve olmayan 32 ülkenin imzaladığı Bologna Bildirgesinde de lisans (3 yıl) + yüksek lisans (2 yıl) şeklinde yer almaktadır”(1). Öğretimin ilk üç yılı uygulamalı teorik olmalı, son iki yılın dördüncü yılında öğrencinin seçeceği branştaki, uygulamalı teorik dersler, lisans programlarına dönüştürülen Enstitülerde okutulmalıdır. Öğrencilere, diğer Fakültelerden sosyal içerikli kültürel dersleri seçme olanağı da tanınmalıdır. Beşinci yılı ise, ilgili araştırma Enstitülerinde, tamamen branşı ile ilgili Mezuniyet tezleri hazırlanmalıdır. Mezuniyet sonrası öğrenciler Yüksek Lisanslı olarak Ziraat Yüksek Mühendisi Toprak veya Tarla Bitkileri uzmanı gibi unvanla mezun olmalıdır. Bu enstitüler, aynı zamanda Doktora tezleri de yaptırabilmelidirler. Doktora teorik dersleri, bu Araştırma Enstitülerinde okutulmalıdır.

Halen Eğitim ve Öğretim yapan 19 adet Ziraat Fakültesinin yanında, ileride öğretime başlayacak olanları da hesaba katarsak; 30 civarında Ziraat Fakültesi olacaktır. Bu Fakültelerin hepsinin gelişmiş olduğunu düşünürsek, her branştan 30’ar adet alt program yani Bölüm olacaktır. Her Fakültede mevcut olacak 13’er Bölümden 30 Fakültede toplam 390 Bölüm olacaktır. Halbuki Bölümlerin Fakülte olması ile, tüm Türkiye’de bir adet Tarla Bitkileri, bir adet Tarımsal Mekanizasyon veya bir adet Toprak Fakültesi olacaktır. Yani, Tarım Üniversitesinde 10 Fakülte olacaktır. Her Fakültede beşer ihtisas Bölümü olsa bu sayı 50; sekizer ihtisas Bölümü olsa 80 ihtisas Bölümü olur. Böylece hem bölüm sayısı 390’dan 50 veya 80’e incek ve hem de branşlaşmanın yanında kaliteli eğitim öğretim yapılması sağlanmış olacaktır.

Ülkelerin birçoğunda, halen eğitim ve öğretimine devam eden, Tarım Üniversitelerinin programlarının incelenerek, bünyemize uygun olan eğitim ve öğretim sisteminin seçilmesi suretiyle, Ülkemizde Tarım Üniversitesinin kurulması ile tarımsal eğitim öğretim sorununun

çözüleceğine inanmaktayım. Tarım Üniversiteleri ile ilgili Dünyadaki bazı örnekler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Dünyadaki Çeşitli Ülkelerde Tarım Üniversitesi Örnekleri (2)

Danimarka	Kraliyet Veteriner ve Tarım Üniversitesi
Norveç	Norveç Tarım Üniversitesi
İsveç	İsveç Tarım Bilimleri Üniversitesi
Hollanda	Wageningen Tarım Üniversitesi
Slovakya	Slovak Tarım Üniversitesi
Ukrayna	Ukrayna Ulusal Tarım Üniversitesi
Letonya	Leotya Tarım Üniversitesi
Rusya	Voronezh Devlet Tarım Üniversitesi
Polonya	Varşova Tarım Üniversitesi
Çek Cumhuriyeti	Prag Çek Tarım Üniversitesi
Yunanistan	Atina Tarım Üniversitesi
Hindistan	Assam Tarım Üniversitesi
Çin	Fujian Tarım Üniversitesi
Çin	Beijing Tarım Üniversitesi
Japonya	Tokyo Tarım ve Teknoloji Üniversitesi
Japonya	Obihuro Tarım ve Veteriner Bilimleri Üniversitesi
Malezya	Malezya Tarım Üniversitesi
ABD	Florida Tarım ve Makina Üniversitesi (FAMU)
ABD	Alabama Tarım ve Makine Üniversitesi
Peru	La Molina Ulusal Tarım Üniversitesi
Kenya	Jomo Kenyatta Tarım ve Teknoloji Üniversitesi

Tarım Üniversitesinin yeri Ankara, Adana veya başka bir şehir olabilir ancak, bütün bu olasılıkların yanında, kurulacak üniversitenin Ceylanpınar Devlet Üretim Çiftliğinde kurulmasının çok daha uygun olacağı kanaatindeyim. 1.761.000 dekar araziye sahip olan bu çiftliğin 50.000 dekarında sulu ziraat yapılmaktadır. GAP sulama sistemi projesine dahil edilen bu arazide, gelecek yıllarda sulanabilir toprak miktarı artacaktır. Bu artış toprakların hemen yarısından fazlasını kapsayacaktır. Böylece, hem Türkiye’imiz ve hem de Ortadoğu, bu bölgede en önemli Tarım Üniversitelerinden birine kavuşacaktır.

Tarım Üniversitesi Öğretim Üyeleri; Eğitici Öğretici ve Araştırmacı olmak üzere iki gruba ayrılmalıdır. Amaç, Öğretim Üyelerine ders ve iş bulmak yerine Ziraat Mühendisliği Mesleğinin kalitesinin yükseltilmesi yönünde olmalıdır. Öğretim Üyelerinin ders ücretleri kaldırılmalı, buradan meydana gelecek ücret kaybı, akademik kariyer derecesine bağlı olarak, maaşlara yansıtılmalıdır. Maaş dışında herhangi bir ek ücret tahakkuk ettirilmemelidir.

Tarım Üniversitesinin kurulması, Ziraat Mühendislerinin bilgi ve deneyim yönünden kalitesini yükselteceğinden, onların işsizlik sorununun çözümüne de olanak sağlayacaktır.

İşsizlik sorununun çözümü ile ilgili diğer bir görüşümüz ise, GAP Bölgesinde Ziraat Mühendislerinin istihdam edilmesi için, gerekli koşulları sağlamaktır.

Ortadoğu'nun en yüksek tarımsal üretim gücüne sahip olan GAP Bölgesi toprakları, binlerce yıldan sonra, sulu tarım sistemine kavuşmuştur. Suyun sadece olumlu yönünü bilen, fakat olumsuz yönü hakkında bilgi sahibi olmayan yöre çiftçisi; gelişi güzel sulama yapması ve suyu gereğinden çok fazla kullanması nedeniyle, verimli topraklarının çoraklaşacağını henüz bilincinde değildir. Her ne kadar GAP Yönetimi, bu konu ile ilgileniyorsa da, bu ilginin yeterli olabileceği kanısında değilim. Bu bölge topraklarının çoraklaşmasının önlenmesi, Toprak ve Bitki Besleme ve, özellikle Sulama konularında iyi yetiştirilmiş Ziraat Mühendislerinin istihdamı ile mümkün olacaktır. Bunun için, GAP Bölgesinde asgari 5 kişilik bir aileyi geçindirecek her sulu arazi miktarı birim kabul edilerek, her birime, maaşı arazi sahibi tarafından ödenmek üzere, Tarım Bakanlığı veya GAP İdaresi denetimi altında olmak koşulu ile bir Ziraat Mühendisi istihdam edilmesinin çok yararlı olacağı kanısındayım. Bu öneri, Tüm Türkiye büyük tarımsal arazileri için de düşünülebilir. Böylece verimli GAP Bölgesi topraklarının çoraklaşarak, bir daha geri dönüşü mümkün olmayan elden çıkışı da önlenmiş olacaktır. Aynı zamanda Ziraat Mühendislerinin istihdam edilmesi ile, bu meslek grubunun işsizlik sorunlarının çözümü yönünde küçümsenemeyecek bir adım atılmış olacaktır.

Bu önerim, bundan önceki dört Tarım Bakanının ayrı ayrı düzenledikleri toplantılarda, tarafımdan gündeme getirilmiştir. Öneri Tarım Bakanları toplantı kayıtlarında mevcuttur. Ayrıca, Tarım Orman Su Ürünleri Eğitim Konseyinin müteaddit toplantılarının her birinde, konu tarafımdan dile getirilmiş ve Konsey Başkanından gündeme alınması istenmiştir. Önerimin, Yüksek Öğretim Kuruluna sunulması isteği, son bir kez gündeme alınmış olmasına rağmen, görüşülmeyerek bazı oylama oyunlarıyla ret edilmiştir.

Bu öneri, Fakültemizin tüm Öğretim Üyeleri tarafından da benimsenmiştir.

Literatür

1. Günel, E., 2002. Tarım Orman Su Ürünleri Eğitim Konseyi Üyelerine gönderilen rapor. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Antakya.
2. Eriş, A., 2002. Türkiye'de Tarım Eğitimi Politikaları ve AB'ye Uyum Aşamasında Yapılması Gerekenler. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi BURSA

TARTIŞMA

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Bu sunuşlar üzerinde soru, öneri, eleştiri, katkıda bulunmak isteyenler. Buyurun efendim.

Prof. Dr. Güngör YETKİN

Sayın Başkanım, Dekanlarım, Sayın Başkanlarım,

İki hususu izin verirseniz düzelterek başlamak istiyorum. Birisi bıyığı olmayan bıyık altından gülemez, hocamın söylediği çok değerlidir, fikirleri çok güzeldir, ama bazı konularda anlayamayız. Özellikle tarım üniversitesi konusunda.

Efendim ben dünkü konuşmaya şahit oldum, özür diliyorum, herhalde Aydın'da ben yoktum.

Sayın dekanın bu program hani siz bu programı bu hale getirdiniz diyorlar ya, şimdi bakın Türkiye'de 1960'lı yıllardan sonra istikrar politikası çerçevesinde Tarım Bakanlığı'nın güdümünde bizim meslektaşlarımızın tamamı mezun olduğunda Tarım Bakanlığı'nda çalışıyordu. Doğru mudur? Doğru.

Ancak, daha sonraları Tarım Bakanlığı yanılmıyorsa 14 veya 15 yıldır artık ziraat mühendisi, istihdam etmediği için tarımı yönlendirmeye yönelik, yani bir program çerçevesinde olan programların azaltılması konusunda karar verir. 1977 yılındaydı yanılmıyorsa. hocam da buradalar beni düzeltsinler, fakülte kuruluna bir öneri geldi. Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesi var, bunların dördünde ziraat fakültesi var, üçüne daha ziraat fakültesi açalım. Önce GAP yeni gündeme gelmiş, o halde Harran'da Urfa'da bir ziraat fakültesi açılın, daha sonra Karadeniz'e bir tane daha açılın, bir de Marmara'ya. Biz bir grup halinde DPT'ye gittik, beşinci ziraat fakültesini açacağız. Bize verilen cevap şu: Türkiye beşinci ziraat fakültesinden mezun olacak mühendisleri istihdam gücüne sahip değildir. Böyle polemik uğraşlarla bugün 23 diye telaffuz edilen, ancak 20'sinin var olduğu ziraat fakültesi 1980'lerden sonra sadece parlamentoda, TBMM'de kaldırılan parmaklarla açıldı. Çok değerli Tarım Bakanı konuşmasında Türkiye'de tarımda eğer bir eksiklik varsa, müsebbipler içerisinde siyasiler vardır, üniversiteler vardır demişti. Şimdi üniversitenin Türkiye'deki tarım politikasıyla ilgisini lütfen kurunuz. Tarım Bakanlığı, ziraat fakültesine gelip de, "biz şu konuda bir politika üretmek istiyoruz bize yardımcı olun" dediğinde, "hayır bana ne, senin işin" mi diyoruz? Böyle bir şey söylenemez. Ben Ankara Ziraat Fakültesi Dekanı olarak her bakan değiştiğinde, bakan beyden randevu alıp şunu söylüyorum: Efendim, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Türkiye'deki tüm ziraat fakültelerinin anası, 216 öğretim üyesiyle emrinize hazır. İstedığınız bilgiyi, istediğiniz anda size sunarım.

Ben Rektör Bey Lütfü Çakmakçı'nın söylediği gibi randevu alamadım Bakan'dan 1.5 sene. Sadece "hayırlı olsun, size bütün öğretim elemanlarının bilgilerini emrinize sunuyorum" diye. Daha sonra baktık ki bakanlık istihdam etmiyor, özel teşebbüs artık ziraat mühendisi istihdam edecek, ne bilmesi lazım? Tarımın temel bilgilerinden haberi olması lazım, yabancı dil bilmesi lazım, bilgisayar kullanması lazım. Çok değişik toplantılarda en son alınan kararda Türkiye'deki ziraat fakültelerinde. Neden Türkiye'deki ziraat fakültelerinde? Sadece üniversiteler bağımsız olarak düşündürülüyor, YÖK'ün istişare olarak bilgi aldığı Üniversitelerarası Kurul var. Üniversitelerarası Kurul'un da konseyleri var. Biz de Ziraat, Orman, Su Ürünleri Konseyi'yiz. Toplantıların sonucunda belki bu kadar fazla bölümlenme, bu kadar fazla programlaşma yerine biz dört program koyalım. Bitkisel üretim, hayvansal üretim, tarım teknolojisi, tarım ekonomisi ve işletmeciliği. Biz bu kararımızı Üniversitelerarası Kurul'a gönderdik. Üniversitelerarası Kurul da belki çoğunuz bilmezseniz rektörler ve üniversite temsilcileri vardır. Orada ziraat fakültesinde ekonomi işletmeciliğinin ne işi vardır, bunun işi başka yerdedir diye bunu reddettiler. Biz üç programla eğitimimize başladık.

Şimdi bu üç programlı eğitimde amaç neydi? Dallarını daraltmaktı ve Türkiye'de şu anda gündemde olan ziraat mühendisliği yetki tüzüğünü aşmamasıydı. Fakat daha sonra bu üç programda değil, tek programla da yürütülür diye biz programımızı teke indirdik. Ancak program teke indirilirken, hani yanlış bazı anlamalara neden olmaması için açıklamaya çalışıyorum. Sayın

Nurettin İsmail Çelebioğlu gibi ben de Toprak Bölümü mezunuyum. Ben mezun olduğum zaman ne hayvanı tanıyordum, ne makinayı tanıyordum, ne mücadeleyi biliyordum. İnsan daha sonra kendisini yetiştiriyor. Hepiniz üniversite mezunusunuz, üniversite insana her zaman söylüyorum, 30 dereceyle bakmaz o açıyla bakmayı öğretir. Ondaki sonraki açığı 141'e kadar kendi inisiyatifiyle yukarı çıkar. Biz teorik bilgi veriyoruz. Ben bir dersime girerken, işte burada arkadaşlarım var, bir saatlik dersim için dört saat hazırlık yapıyorum. Öğrencilerimizin şikayeti var. "Efendim programlar çok kötü vs." Bakın en son tek programa indirilmesi sırasında ben geldim, dedim ki, "arkadaşlar, temel tarım bilgisi öğreten olmazsa olmaz dersler." Bunlar takriben 36-38 civarında olmalı. Olmazsa olmaz 147 tane ders var. Bir, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak, ana fakülteyiz ya, büyük birikimlerimizle olmazsa olmaz derslerimizi 110 civarında tutarak, üç yıllık bir program yaptık. Şimdi üniversitelerin kendi inisiyatiflerine bıraksalar, Vahap'ın açıkladığı mükemmel bir program. Biz de hiç kimseye bağımlı olmadan bu işi yaparız. Ama Türkiye'deki 20 ziraat fakültesi bu işi müşterek yapacak dediği için durum değişiyor.

Eğer siz bir mühendis unvanı taşıyorsanız, mühendislik dersleri alacaksınız. İşte mühendislik dersi, 20 tane dekan fakültesini temsil ediyor. Yani Ankara Ziraat Fakültesi Dekanı olarak bir başka arkadaşımın da öyle. Oraya giderken sadece kendi bildiklerimle gitmiyorum. Görüşüyorum, tartışıyorum, öyle gidiyorum. Bütün dekan arkadaşlarım da öyle. Ülke politikası var. Yıllar önce belki hatırlarsınız, Türkiye'de dört veya beş yıllık eğitim yapan fakülteler vardı. Bunlardan birisi de bizdik. 1966-67-77 mükemmel ziraat mühendisleri mezun olurdu. 3.5 artı 1.5 sistemimiz vardı. Biz ona doğru döndük şimdi. Niye döndük? Çünkü Türkiye'de mühendisleri üç sınıfa ayıracağız. Birinci sınıf mühendisler ikinci sınıf, mühendisler üçüncü sınıf. Biz ziraatçiler olarak üçüncü sınıf mühendisler olarak lanse edildik. Büyük uğraşlardan sonra Türkiye'de mühendislik eğitimi dört yıldır. Şu halde indirilen dört yılı biz koymadık. Yani bizim inisiyatifimiz dışında olan birçok şey var. Fakültelerin açılışına biz karar vermiyoruz, kontenjanlara biz karar vermiyoruz. Ama hala eskiye dönme çabası içerisinde olan arkadaşlarımız var. Bana göre, özür dileyerek, son derece yanlış adım atmamalıyım.

Bakın ne diyorum, ziraat mühendisi bir özel kuruluşta çalışmak için gittiğinde, arkadaşlarım söylemişler, dil bilmiyor, şimdi ona göre de eğitimde teorik ağırlıklı bir eğitimidir, biz Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak arkadaşlarım lütfen bağışlasınlar, çok şeyi aştık. Biz yabancı dil eğitimi yapıyoruz. Çocuğunuza diyoruz ki, biz fabrikatörün söylediği gibi siz ziraat mühendisi mezun ediyorsunuz, ben kabul etmiyorum. Neden? Çünkü İngilizce bilmiyor. Benim için hep teknoloji, bilgisayar bilmiyor. Şimdi biz İngilizce hazırlık sınıfı olan, bilgisayarı çok iyi öğrenen, öğrencilerine bilgisayar odaları açan ve biz bu sistemi uygulayan bir fakülte haline geldik. Meslektaşlarımızla gurur duyuyoruz.

Sabahleyin bir arkadaşım söyledi, isim hatırlamıyorum şimdi, bunların içerisinde çok iyi çocuklarımız var. Bilgisi az diye, puanı az diye değerlendirilen insanlar da üniversitede çok üst düzeylere çıkabiliyor. Ben ders anlatırken, beni dinlemeyen öğrenci var. Sizin birçoğunuz benim öğrencimdi, beni dinlemeyen öğrenci olmazdı benim bildiğim kadarıyla. Bir gün çocuğun birisi dışarıya bakıyor, rahatsız oldum. Niye dışarıya bakıyorsun? Efendim mezun olacağım da ne olacak, işim yok, dedi. Üç artı sistemi, zaman geçtikçe insanlar bunun çok iyi bir sistem olduğunu görecekler. Temel tarım bilgisini almış, dördüncü sınıfta alt program dediğimiz bahçe bitkileri, bitki koruma, tarla bitkileri alt programı, öğrenci dersini kendi seçiyor. Biz dedik ki, ziraatin o yapısı içerisinde kalmayalım. Öğrencimize "git sen bizim mesleğimizin dışında da dersler al" dedik. Şimdi bizim fakültemizin dördüncü sınıfına gelen öğrencisi iletişim teknikleri, okuma ve anlama tekniği, medya ve topluluk, halkla ilişkiler gibi dersler de öğrenmeye başladılar. Alınan kararlar kendi başımıza alınmış kararlar değil.

Avrupa kredi transfer sistemi. Bakın bizim şu anda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi olarak yaptığımız o programda Avrupa kredi transfer sistemine geçiş var. Biz de 17-18 kredi, onlarda her yarıyılıda 30 kredi. Bunların hesabı yapıldı. Program senatoya sunulacak. Oradan da geçecek. Bir öğrenci ikinci sınıftan üçüncü sınıfa geçtiği zaman, belki çok afaki düşünüyorum, ama Almanya'da bir üniversitede üçüncü sınıfı okuyabilecek. Yani biz Avrupa'dan gelen bir öğrenci bunu okuyabilecek. Tek sorun nedir? Yabancı dil. Onu da hallettiği zaman ortadan sorun kalkacak.

Eğer birtakım yanlış anlaşılmalara varsa konuşalım. Böyle ziraat mühendisi son derece mütevazı, birbirine saygılı insanlar. Burada sabahleyin Tarım Bakanının temsilcisi yanılmıyorum, evet serada domatesi işçi kadar ziraat mühendisi bilmiyor. Böyle bir şey olur mu arkadaşlar? Böyle bir şey olabilir mi? Sonra bir afaki laf. Ben ne diyorum? Türkiye'de buğday ortalaması 120 kg.

Benim yanlışlığım olabilir. Belki 200'dür. Şu anda yapılan biyoteknoloji çalışmaları, Ankara'daki ziraat fakültesi araştırma uygulama çiftliğinde 600 kg buğday alıyor dekarına. Efendim bizim bahçe, bitki koruma, tarla bitkileri bölümlerinde biyo teknoloji çalışmaları yapılıyor. Gelin bir gün görün bakalım, nedir, ne yapılıyor. Eğitimde geriye gidiş yok, siz okurken hangi öğretim üyesi varsa, şimdi de onlar var, onların bilgileri size aktarılmaya çalışılıyor ve aktarılırken de hep yenilenmiş, güncellenmiş bilgiler aktarılıyor. Biz hiçbir zaman sabahleyin Cemal Hocamın dediği gibi benzemiyoruz, biz diyoruz şu anda 11 bölümümüz var ziraat fakültesinde, hepsi Türk tarımının emrindedir. Sizin emrinizdedir. Hepinize saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Aslında konu bu gelişmeler falan değil. Genel olarak şöyle bir anlatım var, şöyle bir sızlanma var: Şu, bu fakülte de demiyorum, adres de vermiyorum. Deniyor ki, yukarıda alınan kararlar, hatta hiç değiştirilemez, tartışılmaz gibi geliyor. Keşke şu tartışmalar, başka kulvarda daha rahat görüşülse, daha az yanlıya düşsün.

Prof. Dr. Güngör YETKİN

Sayın Başkanım. Şimdi bakın kurullarda tartışılmıyor dediğiniz en son tek program yapılırken, benim fakültemin kurulunda enine boyuna her şey tartışılıp, bölümlerden gelen öneriler Fakülte Kurulu'nda son şekli biçimlendirilir. Şimdi ben size ne dedim? Konsey istişare dedim. Üniversitelerarası Kurul da, o aldığı kararı YÖK'e gönderen bir kuruluştur. Biz konseyde aldığımız kararı Üniversitelerarası Kurul kabul etmezse bir şey söylemiyoruz ki, çünkü onun kararı. Biz fakülteye girerken, tıp fakültesinden 30 puan daha fazlaydı bile. Niye? Mezun olur olmaz Tarım Bakanlığı bizi hemen alırdı. Köy İşleri Bakanlığı bizi hemen alırdı. O nedenle tartışılan sadece dekanların ortaya koyduğu bir şey değil sayın Başkan. Ben söyledim. 36-38 ders yerine 147 ders verdi, Fakülte Kurulumuz o kadar etkin, o kadar yetkili. Bölüm ülke gerçeklerini de düşünürseniz artık ortadan kalkmıştır. Zaten YÖK'ün rehberine bakarsanız orada bölüm diye bir laf yoktur. Bundan önce de yoktu, bahçe bitkileri lisans programıdır adı. Bahçe bitkileri bölümü değil. Özur dilerim alfabetik olduğu için söylüyorum. Tarımsal yapılar ve sulama lisans programıdır.

Şimdi herkes bu seneden itibaren Türkiye'deki üniversitelerde altı yarıyıl ziraat mühendisliği temel bilgilerini alacaklar ve demin söylemeye çalıştığım ziraat mühendisliği unvanını taşımak için gerekli olan 10 kredilik asgari ders alacaklar, beş kredilik tarım meslek dersini alacaklar. 10 kredilik temel bilgiler dersleri alacaklar. Sonra da olmazsa olmaz dersleri alacaklar ve ihtisaslaşacaklar. Yani bir yüksek lisans ve doktora öncesi bir eğitim yapacaklar.

Prof. Dr. Atilla ERİŞ

Çok kısa tutacağım. Aslında söz almayacağım demiştim ama çok sevdiğim ağabeyim üçüncü dönem Ankara Ziraat Fakültesi'nin dekanlığını yapan ve kendisini gerçekten gerek yönetim potansiyeli, gerekse diğer akademik bilgisine büyük itimadım var. 30 derecelik açıyla mezun olduğum için ve daha sonra kişinin kendi kabiliyetine bağlı olarak 180 dereceye açması gerektiğini söyledi ki, yüzde 100 katılıyorum.

Gerçektende mezun olduktan sonra artık öyle bir dönemdeyiz ki, kendimizi pazarlamak dönemindeyiz. Onun için de birtakım ekstra bilgilerle piyasaya çıkacağız. Yada kendimiz o bilgileri edineceğiz.

Şimdi sayın hocamın bahsetmiş olduğu çok önemli bir konu var. Biz daha önce işte dört programla beş teklif ettik, dört program oldu. Şimdi de daha da ileri gittik, üç artı bir oldu. Yani aslında bu ileri ki seneler içerisinde yararı daha da çok görülecek. Aynen böyle, yanlış hatırlamıyorsam. O zaman bence toplantının yada buradaki tartışmaların hiçbir kıymeti yok, çünkü biz dört dörtlüğüz.

Demek ki daha ileri gidecek, herhangi bir şekilde vizyon geliştirecek bir alternatifimiz de pek yok. Demek ki biz burada boşuna dünyadaki örnekleri gösterdik, biz burada boşuna birtakım çalışmalar yaptık, biz mesleğimizin, ziraat mühendisliğinin özellikle dün tebliğimi sunarken söyledim, çok önemli bir mesleğe sahibiz, çünkü biz meslek doğuruyoruz. Biz doğurgan bir mesleğiz. Bu doğurgan mesleğin avantajlarından yararlanmamız lazım. Dolayısıyla küçülmek değil, büyümemiz lazım. Çeşitlenmemiz lazım. 21. Yüzyıldayız, dolayısıyla klasik ve konvansiyonel bir statüko içerisinde görünmememiz lazım gibi geliyor. Hepinize saygılar sunuyorum.

Doç. Dr. Kamil Okyay SINDIR

Ben sayın Güngör Yetkin Hocama saygılarımı sunuyorum. Çok sevdiğim, değer verdiğim bir hocam. Görüşlerine de saygı duyuyorum. Ancak benim anlayamadığım neden üç artı bir uygulanıyor. Sadece çiftçiye yönelik bir ziraat mühendisi kavramı düşünülüyor ise ve çiftçinin karşısında ziraatin bütün sorunlarına yanıt verebilecek bir ziraat mühendisi yetiştirilmesi düşünülecek bu yola geldiysek, dört artı sıfır yapalım. Bölümlerdeki o birer yıl uzmanlaşmaları da kaldıralım. Çok daha sağlıklı olur belki o anlamda. Ama ben şimdi şunu merak ediyorum: Biliyoruz ki SEK yıkıldı. Et-Balık Kurumu yıkıldı. Toprak Su kapatıldı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapatılıyor. Devlet Su İşleri yarın o da kapatılacak. Gübre fabrikaları kapatılıyor. Tarım Köy İşleri Bakanlığı taşra teşkilatı özel idareden gelen yöneticilere devrediliyor. Ziraat Donatım Kurumu kapatılıyor, özelleştirilip kaldırılıyor. Ziraat Bankası özelleştiriliyor. Tarımın bütün kurumları ciddi bir tehdit altında ve küçültülüyor veya yok ediliyor. Bu kurumlarda hiç mi? Örneğin Devlet Su İşleri (DSİ)'deki talep hocamın bahsettiği çiftçiye hizmet verecek bir ziraat mühendisi formasyonunda mı olmalı, yoksa DSİ'nin amacına, hizmetlerine yönelik bir ziraat mühendisi veya bir program mezunu bir kardeşimiz, meslektaşımız mı olmalı? Ya da bu kurumlar tabii ki eğer bu kurumların kapatılması ve bu kurumlarda da ihtiyaç ileride olmayacak düşüncesinden biz sadece çiftçiye karşı karşıya geleceğiz ve çiftçiye hizmet götüreceğiz düşüncesinden hareket ediliyor ise, çok doğal bir sonucudur. Ben de sonuna kadar yanında oluyorum. Ama, ülkemizin sadece çiftçiye hizmet götüreceği değil, bütün tarım sektörüne bütünsel bakarak sektörün ihtiyacı olan tarım makinaları imalatçıları da dahil Toprak Mahsulleri Ofisi de dahil, DSİ de dahil, kooperatiflerimiz de dahil farklı alanlarda, farklı uzmanlaşmalara ihtiyacımız var. Bana göre üç artı bir programı çok zayıf bir uzmanlaşma programı, bunu bizim daha zenginleştirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Güngör YETKİN

Hayır ben sadece onlara katıldığımı, ancak bir nüans farkı olduğunu söylemek istedim.

Dr. Nüvit SOYLU

Ben efendim Tayfun Hocamın bu uçurtma örneğinden yola çıkarak ve buradaki tartışmalara çok ciddi boyutlarda başından beri dinleyen bir meslektaşınız olarak gerçekten odaların bu konuda ne kadar önemli olduğunu, önemsenmesi gerektiğini vurgulamak istiyorum. Ama algılamada gerçekten farklı algıladığımız için de bazı şeyleri tartıştığımızı, aslında hepimizin beklentilerinin aynı olduğunu düşünüyorum. Fırsatlar ve tehditler bağlamında bunu ülkemizin çıkarları, fırsatları doğrultusunda dünyada küreselleşme sürecinin bizi getirmek istediği noktaya ilişkilendiripte bu eğitimi o noktada değerlendirmemiz gerektiğine inanıyorum. Teşekkür ederim.

Mahir GÜRBÜZ

Ziraat mühendisiyim. Ama benim kafamı daha da karıştırdınız. Benim önerim şu: efendim, Nasıl bir ziraat mühendisi, niçin ziraat mühendisi, hangi formasyon? Detay, detay, detay. Bu konuların özgür, özel katılımcı bir anlayışla araştırılmasını öneriyorum. Bu araştırma uygun yöntemlerle değerlendirilebilir.

Prof. Dr. Tayfun ÖZKAYA

Şimdi şunu söylemek istiyorum bu konuda: Eğer öğretim üyelerine bırakılırsa, yani kaç sene olsun, kaç saat olsun falan, sekiz seneye falan çıkabilir ziraat fakülteleri. Şimdi böyle. Yani çünkü bir sürü nedenler var bunun böyle olmasını teşvik eden.

Bir Amerikan felsefecisinin bir yayınından size bir şey aktaracağım. İkinci Dünya Savaşı'nda makine mühendisine, uçakla gemi yapmak için çok ihtiyaç oldu, bir de doktora ihtiyaç oldu. Ne yapsınlar fakülte eğitimlerini bir yıla indirerek bu şeyleri yapmışlardı, bayağı da becermişler. Ondan sonra savaş bittikten sonra hocaları demişler ki, hadi bunları tekrar uzatalım, bazıları ya böyle iyiydi falan deseler de, sonunda gene hocaların dediği olmuş ve uzatılmış. Yani şunu söylemek istiyorum: Bu yetersiz, yetersizliğin sonu yok. Eğitim ömür boyu yapılması gereken bir şey. Dolayısıyla ziraat fakültesinden mezun olan bir kişi her şeyi biliyor, tamam artık bu ömrünün sonuna kadar bu bilgiyle idare eder dememeniz lazım, sürekli eğitim anlayışı var.

Şimdi bu son sistemden daha öncekinde bir sürü şeyler yapıldı, açık söyleyeyim ayak oyunları da yapıldı. Burada anlatmak istemiyorum, tarım ekonomisine şey, biz bunları biliyoruz. Belgeler var yani elimizde, fotokopiler ve ifadeler var bazı şeyler. Ama tabii işte dinledik burada, zootekniyi biz mahvettik. Çünkü zootekni unvanımızı sürdürürebilmemiz için ve zootekni çok zor

durumlara düştü. Veya bitkisel üretimden öğrenci alamama gibi bir durumla karşılaştık falan. Çok acayip durumlarla karşılaştık, buna karşı mücadele verdik biz ve mücadelemizde şu temeli uyguluyorduk: Dünyada artık bugün eğitimler bir temel oluşturmak yolunda gidiyorlar. Önce bir temel. Hatta mühendislik bilimleri fakülteleri bile yeni eğilimde makine kimya falan diye almayarak birinci sınıfta mühendis olarak alıp, işte iki, üçüncü sınıfta falan makine kimya, elektronik diye ayırma yönünde bir çağdaş gelişme var. Ziraat fakültesi olarak, yani bu üç artı bir çok çok kötü değil. Ama uygulamada çok yanlışlar yapıldı. Bir de ayrıntısını söyleyeyim. Ege Üniversitesi mesela üç artı bir yapmıyor, iki buçuk artı bir buçuk yapıyor. Yani iki buçuk sene yapıyor bölüm öğrenimini. Dolayısıyla böyle bir yola gidilebilir. İlla üç yılın tamamen temel eğitim olması gerekmiyor. Hakkı Hocamın da dediği gibi, iki artı iki de olabilirdi pekala. Ayrıca burada belirtildiği gibi yani bütün bu bölümlere işte akışkanlar mekaniği öğretmeye çalışmak bu işi iyice kötüye götürüyor. Bu akışkanlar mekaniği sokulması gibi derslerin sokulmasının hiç gerekli olmadığını düşünüyorum. Biz bu iki buçuk artı bir buçuğu falan desteklemiştik, tabii ıslah edilmesi şart. Bir de şu var: Yani bildirimde söylemiştim. İsterseniz ne yaparsanız yapın, sınıfın içinde bir eğitim, ziraat eğitimi yapamazsınız bu tartışmaların hiçbir değeri yok. Nasıl yaparsanız yapın, ister Amerikan sistemini alın, isterseniz Alman sistemini yapın, aynı şekilde ise kalitesiz öğrenci çıkar. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ekrem KÜN

Oturum Başkanı

Tartışmalarda elbette bu an içinde sonuca varamazsınız. Ama bir özeleştiryi yapalım. Bu söylenenlerin hepsi, şikayetlerin hepsi mi haksız? Hayır. Karşı cevapların hepsi mi haksız? Onlar da, bunlar da haklı . O halde demokratik ortamlarda doya doya ne kadar tartışırsak, o kadar az hata yaparız. Bu tartışmaya her düzeyde fırsat verelim bir, yani açıklıktan korkmayalım. Yanlışlarımızı kabul edeceğiz. Haklı olabilir olmaz, dolayısıyla hepimiz ülkeyi, mesleği daha iyiye götürmeye gayret edeceğiz.

Çok teşekkür ederim.

ONUNCU OTURUM :

TARIM SEKTÖRÜNÜ VE TARIM MÜHENDİSLİĞİNİ ETKİLEYECEK GELİŞMELER

Oturum Başkanı Kaya GÜVENÇ (TMMOB Başkanı)

Sevgili Arkadaşlarım,

İyi günler diliyorum. Bir hayli geciktik. Bizim panelimiz aslında biraz daha erken başlayacaktı. Panelimizin konusu Tarım Sektörü ve Tarım Mühendisliğini Etkileyecek Gelişmeler. Etkilemeye başladı, etkileyecek değil, etkilemeye başladı, devam da edecek. Bu konu bir hayli geniş bir konu. Türkiye’de çok iyi bilinen bir konu değil, onu da söyleyeyim. Onun için ZMO’nun bu konuya ayrı bir oturum ayırmış olması, bence çok isabetli. Özellikle hizmetler alanında, mühendislik alanında ciddi sorunlarla karşı karşıya kalacağımız alanlar ve bu konuda son derecede güzel bir seçim yapılmış, arkadaşlarımız bu konuda ilgisine, deneyimine inandığımız arkadaşlar. O bakımdan sanıyorum yararlı bir toplantının, yararlı bir bölümü olacak.

Gaye Yılmaz, Birgül Ayman Güler, Selim Yılmaz ve Gökhan Günaydın. Buyurun arkadaşlarım.

Broşürde yazılı olan buradaki sırada küçük bir değişiklik yapacağız, ilk konuşmayı Gaye Yılmaz arkadaşımız yapacak, daha sonra Selim Yılmaz arkadaşımıza söz vereceğiz. Birgül Ayman Güler arkadaşımız üçüncü sırada konuşacak ve Gökhan Günaydın arkadaşımız da son konuşmayı yapacak. Vakit geçirmeden derhal Gaye Yılmaz arkadaşımıza sözü bırakıyoruz. Buyurun.

GATS ÇERÇEVESİNDE MÜHENDİSLİK HİZMETLERİNDE DEĞİŞİM

Gaye YILMAZ

DİSK Uluslararası İlişkiler

Teşekkürler Başkan. Ben öncelikle Ziraat Mühendisleri Odası'nın 50. kuruluş yıldönümünü kutlayarak başlamak istiyorum. 20 dakikalık süre içerisinde hizmetlerin piyasalaştırılmasının özellikle yönetimler üzerindeki etkilerini teorik ve teknik bakımdan analiz etmeye çalışacağım. Olabildiğince örnekleme yaparak anlatacağım. Başlamadan önce sizinle paylaşmak istediğim küçük bir anekdot var. Sene 1998, 15 Ekim. Selim ile birlikte ilk kez uluslararası küreselleşme karşıtı bir toplantıya katılmak üzere Paris'teyiz. İlk oturumlarda genellikle bir tanışma turu olur bilirsiniz, herkes tek tek kendini ve temsil ettiği yapıyı, kurumunu, örgütünü anlatır. Bize sıra geldiğinde sözü ben aldım ve dedim ki; Türkiye'deki Anti-Mai Grubu olarak oluşumumuzda İşçi Sendikaları, Kamu Çalışanları Sendikaları, Meslek Odaları ve çeşitli Demokratik Kitle Örgütleri bulunuyor dedim. Durdular ve Nasıl yani? Dediler. Meslek odalarını anlattım, Tabipler, Mühendisler, Mimarlar, Mali Müşavirler, ben detaya girdikçe şaşkınlıkları daha da arttı. Özellikle Avrupalı ve Amerikalı, Kanadalı arkadaşların şaşkınlıkları. Bitirdikten sonra dediler ki; Nasıl oluyor da böyle muhalif bir yapılanmada Mühendisler, Doktorlar, Mimarlar gibi yani çok nitelikli kadrolar yer alabiliyor. Bizim ülkemizde bu odalar hiç bir zaman sisteme muhalif bir yapılanma içinde yer almazlar. Bende bunu merak ettim, nasıl oluyor da yer almıyorlar. Çünkü bu benim ülkemdeki ile çok ters bir durum. Açıkladılar; gelişmiş ülkelerde hizmet sektörü son derece gelişmiştir, böyle olduğu için hizmet çalışanlarından nitelikli olanlar iyi koşullara sahiptir. Hiçbir zaman muhalif örgütler içinde yer almaya ihtiyaç duymazlar. Onların kıdem tazminatları farklıdır. Onların iş güvenceleri farklıdır. Onların ücret düzeyleri çok farklı ve yüksektir. Oldukça elit kadrolardır. Bu yüzden bağımsız örgütlenmeler, muhalif örgütlenmeler içerisinde bu insanları görmek pek mümkün değildir. Türkiye'de madem böyle bir yapı var, o zaman sizler çok şanslısınız dediler. Tabii aradan seneler geçti, hiçbir şey 1998'deki gibi değil. Her şey çok hızlı değişiyor ve süreç çok hızlı ilerliyor. Artık onların mühendislerinin, doktorlarının da hak kayıpları artmaktadır ve onlarda ülkemizdeki meslektaşları konumuna düşmeye başlamışlardır.

Benim konu başlığım hizmetlerin piyasalaşmasının mühendisler üzerindeki etkileri. Bir soruyla başlamak istiyorum. Öncelikle hangi mühendisler? Bunu ironi yapma anlamında söylemiyorum. Açıklayacağım, bu sorunun cevabını vereceğim. Hangi mühendisler sorusunun cevabını ama bundan öncede bir kavrama 3 ayrı yanıt verilmiş. Bu yanıtlardan bahsetmek istiyorum. Ondan sonra hangi mühendisler sorusunun cevabına geleceğim. Türkiye'deki liberal iktisatçılardan Cüneyt Ülsever'e soruluyor: "Küreselleşme iyi bir şey midir? Kötü bir şey midir?" diye. Ülsever'in cevabı şu oluyor. "Küreselleşme çok iyi bir şeydir. Çünkü bu sayede Sivas'ın Zara'sındaki bir yurttaşım, artık Nepal'de dikilmiş bir ceketini alıp giyebiliyor" diye cevaplıyor C.Ülsever. Benzer bir soru Prof.Dr.Eser Karakaş'a soruluyor. "Küreselleşmeyi seviyor musun?" diye, Eser Hoca'da şöyle bir cevap veriyor: "Bayılıyorum, çok seviyorum. Çünkü küreselleşme sayesinde Türkiye'de üretilen hurda otomobilleri kullanmaktan kurtuldum, artık Avrupa'da üretilen son derece lüks, sağlam otomobillere binebiliyorum. Onlarla seyahat edebiliyorum" diyor. Üçüncü benzer soru 2000 yılı başlarında Brüksel'de AB Komisyonunun bir basın toplantısında bir gazeteci tarafından AB Ticaret Komiseri Pascal Lamy'e soruluyor. "Küreselleşme iyi bir şey midir? Kötü bir şey midir?" diye. Pascal Lamy'nin cevabı biraz daha ilginç "Hangi coğrafyada bulunduğunuza ve hangi sosyal sınıfa mensup olduğunuza bağlıdır" diyor. Şimdi bunun coğrafya kısmını bir analiz edelim. Örneğin ABD en şanslı coğrafyalardan biri gibi görünüyor. ABD'de haftalık çalışma süreleri sendikali işyerlerinde bile 62 saate kadar çıkabiliyor. ABD'deki sömürü düzeyi Türkiye'dekine oranla çok daha yüksek. Bugün ABD'de 40 milyon insan açlık sınırında yaşıyor. 40 milyon insandan bahsediyorum. AB'ne geçiyoruz. Aynı koşulların orası içinde geçerli olduğunu görüyoruz. Biraz sonra detayları anlatacağım GATS Anlaşmasında örneğin şöyle bir hüküm yok; "AB yurttaşları GATS Anlaşmasından muaftır" demiyor. Yani GATS Anlaşması AB içinde geçerli olacak. Yani AB'deki doktorlar, mühendisler de aynı bizler gibi bu anlaşmadan etkilenecekler. Dolayısıyla ben bu coğrafya kısmının da doğru olmadığını düşünüyorum. Gelelim "hangi sosyal sınıfa mensup olmanıza bağlıdır" cümlesine, bunun cevabı bana göre de evettir. Gerçekten küreselleşme, liberalizm ve bugün bu toplantıda

konuşacağımız konuların bütünü sınıfsal meselelerdir. Bütün bunlar iki sınıf arasındaki çatışmanın çok açık nedeni ve sonuçlarıdır. Bugün tartışacağımız her şeyi bu temel saptama üzerine oturtmanızı öneriyorum. Bu anlamda tekrar soruya dönüyorum, hangi mühendisler? Bence karşımızda iki tip mühendis var. Üretim araçlarına sahip olan mühendisler yani başka mühendis arkadaşlarını emekçi olarak istihdam edip, ücret karşılığında onları çalıştıran ve bu faaliyet üzerinden bir ticari kar elde eden mühendisler. Bir de emek gücünü satarak geçinen mühendisler. Yani bu söz konusu şirketlerdeki mühendis sıfatıyla işe girip çalışan emek gücünü satarak bunun karşılığında ücret alanlar. Dolayısıyla aynı soruyu şöyle sorduğumuzda şu yaşanan süreç, GATS anlaşması, liberalizasyon, küreselleşme hangi grubu nasıl etkiler diye sormamız gerek. Birinci grup yani, üretim araçlarına sahip olan mühendisler için çok iyi bir süreç. Bunu tespit etmemiz lazım. Ama bir üretim aracı konumunda olan yani emek gücünü satmak zorunda olan mühendisler içinde son derece kötü bir süreç.

Şimdi geliyoruz asıl anlatacağım konu olan GATS Anlaşması'na, Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ilk kez 1994 yılında DTÖ'yü kuran anlaşmalardan biri olarak imzalandı. DTÖ 1994'te, aslında, 1947 yılında Birleşmiş Milletlerin altında imzalanan GATT-Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşmasının bir örgüte dönüşmüş, güçlendirilmiş, yaptırım gücü olan bir biçimi olarak 1994 yılında kuruldu. Fas-Marakeş Anlaşması ile kurulmuş bir örgüt DTÖ. Aynı yıl Hizmet Ticareti Genel Anlaşması ve sayıları 27'yi bulan anlaşma ile birlikte imzalandı. GATS Anlaşması genelde çok büyük muhalefetle karşılaşmadı, ciddi bir karşı muhalefet oluşmadı. Dünyanın iç bir yerinde oluşmadı. Çünkü, ilk anda dayatmacı bir anlaşma gibi görünmemesini sağlayacak belli hükümleri vardı. Bu hükümlerden bir tanesi; Muafiyetler: ülkelere belli muafiyetler alabilecekleri söylendi. Bütün kamu hizmeti alanlarınızı GATS'a dahil etmek zorunda değilsiniz denildi. Bazı alanlarınızı koruyabilirsiniz denildi. Örneğin; eğitim, sağlık alanlarını GATS'a dahil etmek zorunda değilsiniz denildi. Bu çok güzel bir hükümdü ve dayatmacı değildi. Bu alanları dahil etmeseniz bile yine istisna alabilirsiniz. Örneğin, yabancı mühendisler, yabancı yönetmenler, yabancı doktorlar benim ülkemde faaliyet gösteremez deme hakkına sahipsiniz denildi. İşte bu yüzden GATS Anlaşması dünyada ciddi bir tepki ile karşılaşmadı. Ama GATS'da öyle genel bir iki hüküm var ki son derece önemli olmasına rağmen gözden kaçırıldı. Bunlardan bir tanesi, Stand Still prensibi. Yani hiçbir devletin yaptığı taahhütlerden dönme şansı olmayacaktır. Örneğin, 1994 yılında bütün mühendislik hizmetlerini GATS'a dahil ediyorum diyen bir devlet iki-üç yıl geçtikten sonra yaşanan olumsuzluklardan dolayı pişman olsa ya da hükümet değişikliği olup vazgeçmek istiyor olsa bile artık bu hakkı ortadan kalkmış oluyor. Mühendislik alanları ilelebet serbest piyasanın içinde ve GATS'a dahil edilmiş oluyor.

İkinci önemli hüküm; Built-In hükmü. Yani anlaşma sürekli olarak yeniden yapılandırmaya tabi tutulacak. 1994 yılında imzalandı ve bitti, hayır böyle bir şey yok. İşte bu yüzden, 1994'te imzalanan anlaşma metnine bir madde konuluyor ve deniliyor ki, 01 Ocak 2000'den itibaren daha ileri liberalizasyon için, anlaşmayı daha genişletmek, derinleştirmek ve zenginleştirmek üzere gerekli müzakerelere başlanacak. Ve bu müzakereler belirlen tarihte başlatıldı ve her 15 günde bir DTÖ'nün Cenevre'deki merkezinde sürdürülmekte olup 2004 Aralığı'nda sonlanacak. Eğer büyük bir aksilik olmazsa 01 Ocak 2005'te yeni ve farklı bir GATS anlaşması elimizde olacak. Hazine Müsteşarlığı'nın bu iki madde ile ilgili yorumu şöyle; GATS Anlaşması müzakereleri ülkelerde serbest piyasaya dahil edilecek hiçbir kamusal alan kalmayınca kadar sürdürülecektir. Bu yorum bana ait değil. Türkiye'nin Hazine Müsteşarlığı'na ait bir yorum. Bunun hangi tarihte gerçekleşeceğini de kimse bugünden öngöremez. Çünkü, burada oldukça ciddi problemler var. Ülkeler popülist nedenlerle kolaylıkla kamusal alanların bütünü bir seferde serbest piyasaya açmıyorlar. Örneğin; 1994'te gelişmekte olan ülkelerin GATS'a dahil olma oranı artışı %18'lerde iken Türkiye'nin %46,6'yı. Çok yüksek oranda hizmet sektörünü, hizmet alanını, kamusal alanını GATS'a dahil etmiş. Kısaca Türkiye 1994'te Kraldan çok kralcılık yapmış. Ama şimdi bu yeni süreçte diğer ülkelerin de Türkiye'den daha hızlı adımlar attığı durum yaşıyoruz.

Çünkü, 1994'te %18 ortalama deyip bugün bu ortalamaı koruma gibi bir hakları yok. Yeni müzakere turları açmadıkları alanları açsınlar diye yapıyor. GATS'a göre hükümetler hizmet ticaretini gereğinden fazla kısıtlayıcı düzenlemeleri de kaldırmak zorundadır. Anlaşmadan alıntı bir hüküm okudum şu anda. Gereğinden fazla kısıtlayıcı kime göre hangi kriterlere göre, kim karar verecek, bunların hiç biri önemli değil. Son derece muğlak bir hüküm, birçok hüküm gibi. Bu hüküm içine her şeyi koyabilirsiniz. Biraz sonra mimarlık alanı ile ilgili bir mimar arkadaşla yaptığım çalışma ile ilgili bir iki not aktaracağım. Bu hüküm daha net anlaşılacak. Yani hükümetlerin bu hükümle ilgili düzenlemelerin kaldırılması ne anlama

gelecek? GATS tam olarak değişip yürürlüğe girdiğinde, mimarlık üzerinde yaptığımız ortak bir çalışmada daha net olarak görülüyor. Hizmetler rekabete açık olacak, üretilip satılacak, bu ne anlama geliyor? Herhangi bir hizmet alanı eğer piyasada rekabet eden bir özel sektör tarafından da icra ediliyorsa, kamu tarafından yürütülse dahi mutlaka rekabete açık olarak yürütülecek. Yani kamu da hizmet çalışanlarını, verimlilik esaslarına göre, kalite normlarına göre, performans normlarına göre istihdam edecek. Rekabete açık olmak tam anlamıyla bu. Dolayısıyla, kamu çalışanlarına, özel şirketlerin karlılığını etkileyecek, haksız rekabete neden olacak, hiçbir kayırcı muamele yapamayacak. Bugün geldiğimiz noktada yani 01 Ocak 2000'de yeniden müzakereler başladığını ve bu müzakerelerin devam ettiğini söylemiştim. Aralık 2004'te de biteceğini söyledim. Bazı değişiklikler var kuşkusuz, sadece 1994'te açılmayan hizmet alanlarının anlaşmaya dahil edilmesi için yapılmıyor bu turlar. Örneğin, 1994'te GATS anlaşmasının dizaynı ile ilgili bir anlayış belirlenmiş ve denmiş ki SINIFLANDIRMA (Classification) sistemi ya da yaklaşımı uygulanacak ve öylede yapılmış. Örneğin söz konusu alan Eğitim olsun; Ana başlık eğitim, altında A-İlk ve Okul öncesi eğitim, B-Orta Öğretim, C-Lise, teknik liseler, D-Yüksek Öğretim gibi bir sınıflandırılmaya tabi tutulmuş. Ama bu hizmet tacirlerine yetmemiş ve bu müzakere turunda başka bir anlayışa daha ihtiyacımız var demişler ve bunun içinde adına SALKIMLANDIRMA (Clustering Approach) denilen yeni bir yaklaşım benimsenmiş.

Şu anda maalesef mühendislik hizmetleri içinde bu yaklaşım geçerli kılındı. Turizm ve Lojistik Hizmetlerinde de, mühendislik hizmetlerindeki gibi salkımlandırma yaklaşımı benimsendi. 2004 Aralık'a kadar başka sektörlerinde bu yaklaşım içine dahil edeceğini görebiliriz. GATS Anlaşmasında anlayışlarda değişiyor. Bu yeni yaklaşım biçimini daha iyi ifade edebilmek için Turizmi örnek verebilirim. Turizmin öznesinin turist olduğunu biliyoruz. Turist bir ülkeye gider, vize işlemi gerekir, GATS'a göre tüm vize işlemleri piyasalaştırmalıdır. Turist, kara, deniz, hava, tren yolu ile gider, öyle ise uluslararası ulaşım yolları mutlaka piyasalaştırılmalıdır. Gittiği ülkede enerji tüketir mi? Evet. O halde o ülke enerjiyi de piyasalaştırmak zorunda. Gittiği ülkede hastalanır mı? Elbette o zaman o ülke sağlığı da piyasalaştırmak zorunda. Gittiği ülkede su kullanır mı? Kullanacak, su da piyasalaştırılmak zorunda. Belediye hizmetlerinden yararlandığı için bu hizmetlerde piyasalaştırılacak. GATS Anlaşmasının hiçbir maddesinde özelleştirme koşulu yok. Ama anlaşmanın temeli piyasalaştırma olarak belirlenmiştir. Özetle hizmet alanlarından biri, bir kaç ya da hepsi kamunun mülkiyetinde kalabilir ya da bu hizmetleri kamu kurumları verebilir ama piyasa koşullarında. Yani piyasada özel şirketlerin uygulamaları ne ise tümü kamu kurumları için de geçerli olacak. Şirketlerde çalışan hizmet emekçileri esnek, kalite normlarında, iş güvencesiz, örgütsüz, geçici olarak istihdam ediliyorsa kamuda da aynısı uygulanmak zorunda.

Peki hizmetlerin piyasalaşması yeni bir kavram mı? Temel amaç ne olabilir? Olaya çok sınıfsal baktığımızı söyleyebilirsiniz, bunu savunabilirsiniz, ama benim dayandırdığım gerekçeler, bence somut gerekçeler. Hizmet çalışanları ile ilgili konuşmamın başlarında 98'de Paris'te MAI Protestoların da yaşadıklarımızı ve diğer ülkelerdeki arkadaşlarım şaşırıp kendilerinin yaptığı açıklamada da fark ettiğiniz gibi hizmet çalışanlarının büyük bölümü uzunca yıllar boyunca elit kadrolardı. Bu kadrolar örgütlenmeye hiç gerek bile duymadılar. Çünkü ücretleri yüksekti. Bu kadroların çalıştığı alanlarda yedek işgücü yoktu. Bir bölümü de bir işyerinden diğerine genellikle transfer ücreti ya da daha üst bir görev alarak geçerlerdi. Mühendisler, mimarlar, doktorlar, finans uzmanlar son derece elit kadrolardı.

Bu kadroların elit olması, kazançlarının da görece daha iyi olması anlamına gelmekteydi. Unutmayalım ki bu durum şirketler yani sermaye sınıfı için ciddi bir maliyet demektir. Bu alandaki yüksek ücretler şirket karlarını düşüren ciddi bir nedendir. GATS Antlaşması gibi bir anlaşma, yeni işgücü arzı yaratılmasının yolunu açacaktı. Gerek kamunun yeniden düzenlenmesi dolayısıyla, gerekse esnek istihdam edebilecek kamu hizmet çalışanları dolayısıyla artık hizmetler alanında da mühendislik, mimarlık, tıp alanında da yeni bir yedek iş gücü ordusu oluşturulacak. Oluşturulacak diyorum, aslında bu süreç çoktan başladı. Türkiye'de beş-altı bin doktorun işsiz olduğunu biliyoruz. Mühendisleri söylemeye dahi gerek duymuyorum, üç-dört yıl öncesinde iş güvencesi sorunu yaşamadıkları bir durumdaydılar. Ama bugün var. Bu süreçle birlikte bu daha da artacak. Bu işsizlerdeki artış çalışan mühendislerin kazanımlarını ve ücretlerini gerilettiler. Pazarlık güçlerini zayıflattı. Bu kapitalizmin doğal bir süreciydi, sanayide de 150 yıl öncesinden başlayan benzer bir süreç çağımızda teknolojinin de yardımıyla yaşandı, halen de yaşanmaktadır.

Bir başka neden şudur: Verimlilik artışı çok sıkça duyduğumuz bir gerekçe. Kamu yönetimi kanunu tartışmaları nedeniyle sık sık duyuyor olabilirsiniz, ama aynı gerekçe sanayi alanında da geniş çapta kullanılan bir gerekçedir. Ve sermaye için bütün sektörlerde verimlilik artışı gerçekten son derece önemlidir. Çünkü sermaye sınıfı, eğer çalışma süreleriyle oynamıyorsa, daha fazla uzatamıyorsa, artı değeri büyütmesinin tek bir yolu vardır. Bütün sektörlerde yaşanacak toptan bir verimlilik artışı üzerinden ürün bolluğu sağlanacaktır. Bu ürün bolluğu, bütün ürünlerde mal ve hizmet, bütün ürünlerde fiyat düşüşünü de beraberinde getirecektir. İronik gibi görünebilir ama bütün kapitalistler ürün artışıyla, bollukla birlikte gelecek ucuzlamayı tercih ederler. Çünkü bu aynı zamanda her bir çalışanın gün içinde kendi ücreti için çalıştığı sürenin kısalması anlamına gelir. Dolayısıyla bu süre kıaldığında, günü sekiz saatlik iş günü diye varsayarsak, şimdiye kadar yarısını kendisi, yarısını patron için çalışan bir işçi, iki saatini kendi ücreti, altı saatini patron için çalışır duruma gelecektir. Dolayısıyla artı değer büyümüş olacaktır. Bu anlamda da geri planındaki hedeflerden son derece önemli olan bir diğeri de artı değeri artırmaktır.

Her şey kötü mü? Sürecin belki olumlu görebileceğimiz çok önemli bir boyutu var. Bundan sonra artık işçiler, örgütlenme aşamasında ve mücadelelerinde yapayalnız olmayacaklar. Hizmet çalışanları, nitelikli kadrolar, teknik kadrolar dediğimiz, beyaz yakalılar dediğimiz kadrolar, işçilerle birlikte örgütlenme faaliyetinin içinde olacak. Toplumun tam örgütlenme, hedefine ulaşmada, bazı saldırıları durdurmada, önlemede son derece önemli bir rol oynayacak. Bu önümüzdeki süreçte tanık olacağımız bir durumdur.

Son söyleyeceğim, tüm emek güçlerinin ortak örgütlenmesi, yaşanan saldırılara ortak bir cevabı açısından son derece hayati olacaktır. Teşekkür ediyorum.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Benim TMMOB'yle ilgili aktaracağım bazı olaylar var. Çünkü sürekli bir cebelleşme içindeyiz Hazine Müsteşarlığıyla. Daha sonra bu konuda sizlere bilgi aktaracağım. Şimdi bu yeni gelişmelerle ilgili yine bu küresel dünyanın ideologları çok iyi manipüle ediyorlar kavramları. O kadar güzel kelimeler filan burada da fikri mülkiyet hakları filan dediğimiz zaman a ne kadar güzel filan diye .. Altında yatan bambaşka şeyler. Bunu Birgül hocam da zaten çok sık anlatır. Bu son zamanlarda çıkan hangi yasaya bir baksanız, hangi düzenlemeye baksanız o kadar güzel sözcükler, şeffaflıklar efendim, tadından yenmez. Bu fikri mülkiyet hakları olayı da bunlardan bir tanesi. Emperyalizmin yeni araçlarından bir tanesi. Onu da Selim Yılmaz arkadaşımız aktaracak.

FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI ve PATENT ANLAŞMASI TRIPS'in TARIMDA TEKELLEŞME SÜRECİ İLE İLİŞKİSİ

Selim YILMAZ

Anti MAI

Merhaba. Ben de Ziraat Mühendisleri Odası'nın 50. kuruluş yıldönümlerini kutluyorum. Türkiye'de özellikle emek cephesinden çokça tartışılmamış, ihmal edilmiş bir konudan telif, patent, marka gibi bütün bu tip hakların güvence altına alındığı TRIPS anlaşmasından bahsedeceğim. Sanatçı ve Yazarların telif hakları konusunda zaman zaman yüzeysel ya da özünden uzak bir biçimde tartışıldığını da biliyoruz. Bu tartışmalara baktığımız zaman, mülkiyet hakkı diye bir kavram çerçevesinde tartışıldığını görüyoruz. Bir sanatçı bir şarkıyı seslendirebilir. Bir beste yapabilir. Bir mühendis bir çizim yapabilir, bir buluş yapabilir. TRIPS'i bütün bunları kapsayan bir anlaşma gibi görüyorum. Oysa günümüzde özellikle de son 20-25 yıllık dönemde yeniden büyük bir ivme kazanan tekelleşme sürecinde insanlar hangi dalda olursa olsun ürettiklerini, yaptıkları, yarattıklarını %99.99 oranında bir şirkete satmak zorundadır ya da bunları üretirken zaten bir şirketin elemanı olarak çalışıyordur. Dolayısıyla o buluşla, üretimle ilgili ya da o eserle ilgili haklar şirkettir. Emegini ücret karşılığı kiralayan kişi mühendis, doktor, sanatçı olabilir, alanında başarılı insanlar olabilir. Ama bunlar yaratıklarının patentini kendilerinin alma ihtimali neredeyse mümkün değildir. Tüm bu haklar çalıştığı şirkete aittir ve alınması gereken bir hak varsa şirket alır. Dolayısıyla olaya böyle baktığımızda makyaj daha ilk adımda bence dökülüyor arkadaki kirli yüz görülüyor. Şimdi Gaye Hanımın GATS'la ilgili anlatımında çok kısa değindiği suyla ilgili konuyu biraz daha geniş olarak aktarmaya çalışarak bir giriş yapmak istiyorum.

Dünyamız yüzeyinin üçte ikisinin su ile kaplı olduğunu biliyoruz. Dünyanın çok inanılmaz su kaynakları var diye biliyoruz. Oysa bu suyun varlığına insanlığın kullanımı açısından baktığımızda, ulaşabileceğimiz suyun yalnızca %2.5 olduğunu görürüz. Yani suyun %97.5'inin denizlerde ve tuzlu olduğu düşünülürken, bugünkü teknolojiyle insanlığın kullanımında değil. Yalnızca %2.5'i. Bu %2.5 suyun da neredeyse %70'i kuzey ve güney kutup bölgelerindeki buzullarda zaten. Orada sabit bir halde duruyor. Bu durumda bütün suyun %1'inin altındaki bir oranı bugün insanın kullanımında. Ayrıca bu %1'in de altında olan suyun büyük bölümü de zaten yeraltında bulunuyor. Bir anlamda yüzeydeki suların oranını binde diye hesaplamak gerekiyor. Kullanılacak su oranı bu kadar düşük.

Bunları neden anlattığıma gelince; az önce Gaye Hanım GATS anlaşmasını tüm boyutları ile anlattı. İşte bu anlaşmanın 11 ana hizmet konusundan biri "Su ve Atık Su"dur. Su gibi doğal bir varlık GATS anlaşmasına göre çıkarım, iletim ve dağıtım hizmetlerinden dolayı anlaşmanın kapsamındadır. GATS suyun çıkarım ve iletiminden dağıtımına kadar olan tüm prosesi, işlemleri ve hizmetleri anlaşma kapsamında olduğu için **"Su, ticareti yapılabilen değerli bir meta"** olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bu değerli metanın ticarete konu olması artık onun patentten, markaya kadar düşünebildiğiniz her türlü güvencesinin tekeller tarafından alınmasını mümkün kılmaktadır. Günümüzde kullanılan su diye kabul edebileceğimiz %1'i bile bulmayan bu suyun üçte ikisi yani % 67'si tarımda kullanılıyor. Dünya ölçeğindeki rakam bu. %23 oranındaki bölümü de sanayide kullanılıyor. Bütün dünyadaki insanlar bu kullanılan suyun yalnızca %10'unu evsel olarak kullanıyor. Yani dünyadaki 6-7 milyar insan içmek, yemek pişirmek, çamaşır ve bulaşık yıkamak, banyo dahil tüm temizlik işleri için mevcut suyun, yalnızca binde birinden az bir miktarını kullanıyor.

Şimdi tarımsal üretimin iki temel girdisi yada olmazsa olmaz konularından ikisinin GATS anlaşması ile ilişkilerine kısaca bakalım. Birincisi Su, ikincisi Tohum. Tohum konusuna daha sonra değineceğim. Suyla ilgili olarak burada, bu binada yaşadığım bir olayı size aktarmak istiyorum. Çay ocağından su istedim Turkuaz markalı su gelince iade ettim ve neden iade ettiğimi de satıcıya kısaca anlattım. Ben bu su benzeri maddeyi içmiyorum. Ama bu ülke insanların büyük çoğunluğu içiyor. Bu su benzeri maddenin ambalajındaki yazıların ne kadar değiştirildiğine bakmak istedim. Çünkü ilk piyasaya sunulduğunda, sanıyorum 2000 ya da 2001 yılının başıydı, "sofra içeceği" olarak tanıtılmıştı ve ambalajında da bu yazıyordu. Merakımdan gittim yalnızca bakmak için bir tane istedim. Aldım, baktım. Ambalajında sofraya içeceği yazmıyor. Onun yerine şu yazıyor. Mineral Dengeli Su. Bu bana çok enteresan geldi. Mineral dengeli su, yani fabrikasyon bir işleminden geçmiş ve pet şişenin içindeki bir prosesin ürünü. Markası var.

Marka olarak turkuaz'ı almış. Muhtemelen Patentini de almıştır. Çünkü şirket su diye pazarladığı maddenin bir proses sonucu elde edildiğini açıkça ambalajında yazmış. Ve biliyor musunuz ki dünya su ticaretinin bir yıllık parasal büyüklüğü dünya petrol ticaretinin bir yıllık tutarının yarısına erişmiş durumdadır. Hem de dünya nüfusunun yalnızca %5'i şirketlerden su aldığı halde.

Şimdi bu patentlere genel kullanım açısından baktığımız olayın boyutu bir anda değişiyor. Örneğin Ankara'da ASKİ diye sanırım büyük şehir belediyesinin bir su kuruluşu var. Önümüzdeki aylar ya da yıllarda herhangi bir şirket Ankara'nın su çıkarım(temin), iletim ve dağıtımını üstlendiğinde suyunu markası ile satacak ve ben suyu bazı işlemlerden geçiriyorum ya da niteliğini şu biçimde değiştiriyorum diyerek patentini de alabilecek. Ve sizin herhangi bir ilçe ya da belde belediyesi olarak bu dağıtım açısından çıkma şansınız hemen hemen imkansız olacaktır. Yani sizin ilçe belediyesi sınırları içerisinde ya da Ankara'nın herhangi bir yerinden su fişkırsa siz o suyu kullanamayacaksınız. Nedeni TRİPS Anlaşmasına göre patentiniz yok ve bu patenti alsanız bile su çıkarım, iletim ve dağıtım hizmetleri bir şirketin elinde olacağı için sizin bu suyun dağıtımını yapmanız mümkün olmayacaktır. Çünkü sizde patentini almış ve Ankara'da dağıtım yapan şirketin suyunu kullanmak durumundasınız. GATS anlaşmasının dediği bu.

Şimdi GATS anlaşması ile sizin bildiğinizi düşündüğüm AoA-Tarım Anlaşması da dahil olmak üzere DTÖ-Dünya Ticaret Örgütünü Kuran Anlaşma ile birlikte 29 tane anlaşma var. Bunlar DTÖ'nün anlaşmalarıdır. Ama bu anlaşmalarının en önemlileri GATS-Hizmet Ticareti Genel Anlaşması, AoA-Tarım Anlaşması ve TRİPS-Ticarette Bağlantılı Fikri Mülkiyet ve Patent Hakları Anlaşmasıdır.

Konuşmamın bu bölümünde TRİPS Anlaşması ile bilgilerimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Aslında bu anlaşma ülkeler tarafından müzakere edilerek hazırlanmış bir anlaşma değildir. Özellikle ilaç ve kimya tekelleri tarafından biraz da ısmarlama bir şekilde hazırlanmıştır. 1947 yılında imzalanan GATT-Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması bünyesindeki Mülkiyet Hakları Komisyonu tarafından hazırlanmış ve 1994 yılında imzalanmıştır. DTÖ'nün temelini oluşturan en önemli 3-4 anlaşmadan biridir. Çalışma Grubu olarak DTÖ'nün yapısını ve anlaşmalarını incelerken bunların geri planında hangi güçler, hangi anlaşmalar, hangi kararlar var diye mümkün olduğu kadar araştırmaya çalışıyoruz. TRİPS Anlaşmasını da incelerken acaba bu alanda yapılmış anlaşmalar var mıydı? diye araştırdık. Bir baktık ki 1883 yılında Sınai mülkiyet haklarına dair Paris sözleşmesi yapılmış. Arkadaşlar 1883 yılında bir başka anlatımla 120 yıl önce bu konuda bir anlaşma yapılmış. 1880'li yıllar kapitalist sistemde tekellerin ortaya çıktığı ya da kapitalistlerin tekelleşmeye başladıkları dönem. Hemen 1886'da bakıyorsunuz bu kez Bern anlaşması var. O da telif haklarını güvenceye almaya çalışan bir anlaşma. 1891'de Madrid sözleşmesi yapılmış. Menşe-i Şeadetnamesi denen yani o ürünün nerede üretildiğine dair ve markayla ilgili bir anlaşma. Bu sözleşmeler günümüzde halen geçerlidir. Ve daha sonrasında günümüze kadar olan süreçte yaklaşık yirmiye yakın bu anlamda uluslararası ve bölgesel anlaşmalar yapılmış. Bir de Birleşmiş Milletler adı altında bir örgüt kurulmuş WIPO-Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı ismiyle. Bu anlaşmaların, sözleşmelerin çoğuna Türkiye de taraf ve örgütlerin de üyesidir.

Bu kadar çok anlaşma, sözleşme ve örgüt varken neden TRİPS'e ihtiyaç duyulmuş diye insan sormadan edemiyor. Acaba Niçin? diye araştırdık. Arkadaşlar konuşmam içerisinde TRİPS Anlaşmasının DTÖ'nün temelini oluşturan en önemli 3-4 anlaşmadan biri olduğunu söylemişim. Hatırlarsınız 1999 yılında Anti MAI Grubu olarak bizlerin, bu toplantıyı düzenleyen Ziraat Mühendisleri Odasının, panel masasını paylaştığım Birgül hoca, TMMOB Başkanı Kaya Bey, Gaye Hanım, birçok akademisyen hocamız, Sendikalar, Meslek Odaları, duyarlı çeşitli kurum ve kuruluşun karşı çıkmasına rağmen Uluslar arası Tahkimin uygulanabilmesi için Anayasanın 3 maddesi değiştirildi. İşte o anayasa değişikliği ile yalnızca devletler arası değil, şirketlerle devletler arasındaki uyuşmazlıklar için de DTÖ'nün Uluslar arası Tahkim mekanizmasının kurallarının geçerliliği kabul edildi. Bunun özetle anlamı şudur. Ülkenizde yatırım yapmış bir şirket ile yurttaşlarınız arasında (Emekçilerle ilgili konular hariç) ya da hükümetiniz arasında bir uyuşmazlık çıktığında bunun çözüm mercii ulusal mahkemeleriniz değil DTÖ'nün Tahkim mekanizmasıdır. DTÖ tahkim mekanizması kararları üzerinden ülkelere ambargo uygulama hakkına sahip sermayenin günümüzdeki en önemli örgütlerinin başında gelmektedir. Bu yüzden DTÖ anlaşmalarının hepsi için Uluslar arası Tahkim mekanizması geçerlidir. DTÖ anlaşmalarının hepsinde uyuşmazlık durumunda tahkim mekanizmasının

geçerli olduğu en az bir madde de mutlaka yazılıdır. İşte bu yüzden patent, telif, marka gibi fikri ve sınai mülkiyet hakları konusunda çeşitli anlaşma ve sözleşme imzalanmasına, örgütler kurulmasına rağmen bunların yaptırımlarının yeterince caydırıcı olmaması TRIPS gibi bir anlaşmanın DTÖ bünyesinde yapılmasını sermaye açısından zorunlu kılmıştır. Günümüz dünyasında uluslar arası tahkim üzerinde ambargo uygulama yetkisi olan başka bir kuruluş yok. DTÖ tahkiminde dava kaybeden ülke ister ABD, ister Avrupa Birliği, isterse Japonya, Çin, Hindistan olsun karara uymak zorundadır ve DTÖ'nün ambargo uygulama hakkı vardır.

Bu konuda sizlerinde hatırlayacağı iki örneği tekrar aktarmak istiyorum. Biliyorsunuz ABD geçen yıl demir çelik ürünlerinin ülkesine girişinde uyguladığı gümrük vergi oranlarını arttırdı ve giriş miktar kotalarını azalttı. Bunun üzerine yapılan ABD-AB müzakerelerden sonuç alınamayınca Avrupa Birliği DTÖ Tahkimine şikayette bulundu. DTÖ Tahkimi, ABD'nin serbest ticarete engel oluşturan bu uygulamalarına son vermesi yönünde karar aldı. Bu karara dayalı olarak ABD geçen yıl arttırdığı gümrük vergilerini kaldırmaya ve kotaları genişletmeye başladı.

Yine iki yıl önce ABD'den Avrupa Birliğine yapılan ihracata konu etlerin insan sağlığına zararlı hormon içermesi üzerine A.Birliği tarafından bu etlerin ithalatının yasaklanması üzerine ABD DTÖ tahkimine şikayetçi oldu. DTÖ tahkimi ABD'nin lehine BİRE ON oranında yani et ticaretinin parasal olarak 10 katı büyüklüğünde ve geniş bir ürün yelpazesinde Avrupa Birliği ürünlerine ambargo koyma hakkı verdi. Bu karardan sonra, ABD'nin sığır besiciliğinde kullanılan hormonun adını, Avrupa Birliği de Sağlık Tüzüklerini değiştirerek sorunu çözdüler. Kısacası hormonlu et bu değişikliklerden sonra Avrupa Birliği yurttaşlarına zararlı olmaktan çıkarıldı.

Bu örneklerden sonra tekrar TRIPS Anlaşmasına dönüyorum. TRIPS Anlaşmasındaki en önemli ve bağlayıcı maddeler nelerdir diye baktığımızda karşımıza hemen hemen tüm uluslar arası anlaşmalarda olduğu gibi özellikle de DTÖ Anlaşmalarında karşımıza **Ulusal Muamele İlkesi** çıkıyor. Anlaşmadaki madde hükmü derki, "Bir devlet kendi yurttaşlarına sağladığı avantajlardan daha azını dışardan gelene sağlayamaz." Yani kendi sermayeye yatırım, ticaret, rekabet gibi konularda ne haklar veriyor ya da avantaj sağlıyorsan en az bunun kadarını da yabancı sermayeye tanıyacaksın. Fazlası olabilir ama azı olamaz. Yani senin yurttaşlarının ne hakları varsa üyesi olduğun kuruluştaki bütün ülkelerin vatandaşlarına da en az onlar kadar eşit hakları tanıyacaksın. Aynı ilke imzalanamayan MAI-Çok Tarafli Yatırım Anlaşmasında da vardı, aynı ilke Gaye hanımın anlattığı GATS anlaşmasında da var.

Bir başka genel ilke **En Çok Kayrılan Ülke**. Bunu kısa bir örnekle anlatmak istiyorum. Ülkelerin örneğin Türkiye için Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti diyelim. KKTC dünyada siyasal olarak tanınmamış bir ülke ve DTÖ üyesi bir ülke değildir. Ancak Türkiye bağlantılı kolay bir örnek olacağı için KKTC'yi seçiyorum. KKTC'ye Türkiye tarafından En Çok Kayrılan Ülke statüsü verilmiş olsun. Yani KKTC'deki ekonomik yaşamın ve oradaki insanların yaşamlarını sürdürülebilmesi için, Türkiye ile ticaret yapabilmeleri ve Türkiye'de yatırım yapabilmeleri için KKTC yurttaşlarına diğer ülkelerin yurttaşlarına sağlamadığı avantajları bir anlaşma ile sağlamış olsun. TRIPS Anlaşması ve benzeri anlaşmalardaki En Çok Kayrılan Ülke prensibine göre KKTC'ye tanınmış tüm haklar anlaşma tarafı tüm ülkeler ve yurttaşları içinde geçerlidir.

Şimdi TRIPS anlaşmasına hükümlerindeki Patente geçmek istiyorum. Anlaşmaya göre 3 temel konuda patent alınabiliyor. Bir tanesi ürünün kendisi için, bir tanesi bir süreç ya da proses için, üçüncüsü de bir buluş için. Bu kriterler içerisinde mutlaka olması gereken nedir. Yenilik olması gerekiyor. Bilinen teknolojiyi aşmış olmak gerekiyor. Sınaiye uygulanabilir olması gerekiyor. Buradan tarımda patente geçiyorum. Bu konuda çok tartışma çıkabilir. Bana göre tarım alanında ve özellikle de tohumda bir buluş yok, keşif var. Yani bir tohumun içerisindeki genetik yapının içerisinde her şey var zaten. O bir buluş bir icat falan değil. O orada duruyor. O ancak keşfedilebilir. Yeni bir şey yaratmıyorsunuz. Yeni bir tohumu hiç kendi kendine oturup genler yaratarak o genlerle bir tohum yaratmıyorsunuz. Var olan tohumun üzerinde genetik olarak değişiklik yapıyorsunuz ya da başka bir tohumdan bir gen ekliyorsunuz ya da bir gen çıkarıyorsunuz. Doğada canlı olarak var olanlar üzerinde değişiklik yapıyorsunuz. Bunun için tohum ve bu tip canlı organizmalar üzerinde yapılan keşifler patent altına alınamaz.

TRIPS Anlaşmasının çok önemli bir maddesi var. **27. madde**. Bu maddenin üç ana bendi var. İlk iki bendi konumuzun biraz dışında ve zaman azaldığı için geçiyorum. 27. maddenin üçüncü bendinin a) fıkrası **"Mikro organizmalar dışında kalan hayvan ve bitkiler ile biyolojik ve mikrobiyolojik olmayan prosesler. Ancak, üyeler bitki çeşitlerine, patentle"**

veya sui-generis sistem ya da her ikisinin bileşiminden oluşan bir kompozisyonla koruma sağlayacaklardır” der. Bu fıkraya göre tıbbi ve cerrahi yöntemler ile bitki ve hayvanlar anlaşma kapsamı dışında tutulabilirken, ilaç, mikro organizmalar ve biyolojik yöntem ve buluşlar anlaşmaya dahil edilmiştir. Bu ayırım, anlaşmanın asıl hedefinin tekellerin koruma altına alınması olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Çünkü, kapsama alınan konular ilaç, gen teknolojileri vb tamamen ticarete açık, kapsam dışında bırakılanlar ise zaten ticarete konu değil. Yine aynı maddede; **Ancak, üyeler patentle veya kendilerine özgü etkin bir sistemle veya bunların bir kombinasyonu ile bitki türlerinin korunmasını sağlayabileceklerdir. Böyle bir koruma, ancak, mikro organizma tanımının açık olarak yapılması ve bitki türlerinin bu tanım dışında kalması ile mümkün.**

Özetlersem; Tarımla ilgili anlaşma kapsamı dışında tuttukları ticarete konu olmayanlar ya da etkisi az olanlar. Ama ilaç ve genetiği anlaşmanın içerisinde tutuyor yani tarımda kullanılan ilaçlar ile genetik TRIPS anlaşmasının kapsamındadır. Zaten diğerleri gen teknolojisiyle ilgili meseleler ve ilaçtan sonra diğerlerinin kapsamında olup olmamasının çok önemli bir tarafı yok. Zaten onu genetik olarak değiştiriyorsunuz ve yeni ürünler çıkarıyorsunuz.

Bu konuda kritik bir konuyu daha aktarmaya çalışayım. *Bu aktaracaklarım Dış Ticaret Müsteşarlığının web sitesinden 2002 Mayıs ayında güncellenmiş olan TRIPS Anlaşması nedir diye yazılmış dört-beş sayfalık bir açıklamadan.* **Düzenlemeler fikri hakların ihlaline karşı etkin önlemlere izin vermeli; adil, eşit ve açık olmalı ancak pahalı olmamalıdır. Makul süreleri aşmamalı veya haksız gecikmelere yol açmamalıdır.** Şimdi TRIPS anlaşması hükümlerine göre hazırlanan yazıdaki cümle bu. Bu cümleden çıkan sonuç bana göre; Hak ihlaline karşı önlemler pahalı olamaz, zira bu ihlaller bir yandan da ticaretin gelişmesine yardım etmektedir. İhlal adı verilen uygulamalar aslında fikri haklar konusunda ikincil pazarlar yaratmış durumdadır. Her fikri üretimin bir de korsan piyasası vardır ki bu, kapitalist sistem için son derece önemlidir. Bu durum, sistemin önemli çelişkilerinden de birini teşkil etmektedir: bir yandan tekeller, “haksız” rekabete karşı korunacak ve ihlali yapanlara cezai müeyyide uygulanacak, fakat bir yandan da piyasalardaki canlılık korunacak, Pazar öldürülmeyecektir. Çünkü alınacak önlemler pahalı olmasın deniliyor. Ama herhangi bir konuda patent almak istediğiniz zaman dünyada ne kadar ülke varsa yani 200’ün üzerinde ya da en azından bu anlaşmaya dahil 146 ülke var. Bir patenti 146 ülkenin hepsine onaylatmanız gerekiyor ve bu ciddi maliyetli bir iştir. Ama TRIPS Anlaşması diyor ki; Fazla maliyeti olmasın diyor.

Bakıyorsunuz bir taraftan tekellerin ürünleri, prosesleri koruma altına, güvence altına alınıyor, bunlar gelişmeleri için hayati derecede önemlidir. Çünkü Tekeller korumalar olmadan yaşaması mümkün olmayan yapılardır. Ama diğer taraftan da ikinci pazarların yaratılması çok önemlidir. Yani işin korsan piyasaları da oluşsun. Çünkü siz her şeyi patente dayarsanız bu defa korsan piyasalarda işler yürümezse aynen bilgisayar programlarında olduğu gibi bir sürü programlar vardır ve çok rahat kopya edilir. Hepimiz bu bilgisayar programlarını kullanıyoruz. Çoğumuzun Bilgisayarında MS Ofis programı var. Word, Excel kullanıyoruz. Ama %90’ımızda Patent belgesi ya da Sertifika yoktur. Yani izinli değildir. Kaçak kullanıyoruz. Ama bir bakıyorsunuz ki aslında o hem bilgisayarın satışını, hem bu programın ve buna bağlı programların kullanılmasında alttan alta 2. piyasayı da oluşturmuş. Evinizdeki bilgisayarın içindeki izinsiz programlar için bugün pek rahatsız edilmiyoruz ve aslında bunu da yapmak istemiyorlar. Çünkü ikinci piyasayı tümüyle öldürmek istemezler. Hangi alanda olursa olsun 2. piyasa sistemin yararına işleyen bir yapıdadır. Bir taraftan oturup kendilerini koruyorlar. Bir taraftan da o piyasanın canlı olmasını istiyorlar. Özetlersem kapitalist sistem işleyişinin böyle çok yönlü tarafları var.

Zamanım iyice azaldığı için biraz hızlı geçeceğim. Tohumda Patent ile ilgili bildiğim bir örneği anlatmak istiyorum. Ben bir köy çocuğuyum ve üniversiteyi bitirene kadar da çiftçilikle uğraşmış biriyim. Ayçiçek üreticisiydik. Seksenli yılların başıydı, bizim eski tohum hastalıklı ürün üretilmesine yol açtığı ve bir dekardaki verim 50-60 kg.’a düştüğü için bize yeni tohum getirdiler. Dediler ki bu yeni ayçiçek tohumu hastalık yapmaz. Biz o zamanlar ayçiçek ürününü bir liraya satıyorsak bu yeni tohum için üç lira, iki buçuk lira ödüyoruz. Buraya gelmeden önce köydeki arkadaşları aradım ve tohumun kilosunun ortalama olarak 15 milyon TL ve Ayçiçek ürününün Kg satış fiyatının 400 bin TL olduğunu öğrendim. 1980 yılların başında 1 Kg tohum için 2-3 Kg Ayçiçek ürünü veriyorduk. Bugün ise 1 Kg tohum için 30-35 Kg Ayçiçek ürünü veriyoruz. 1980’lerin başında İbrit tohumunu bize empoze edenlerin durumunu bugün

değerlendirdiğimize bir anlamda tohum tekellerine hizmet ettiklerini düşünüyoruz. Ancak iş isten geçmiş ve bizim elimizde eski tohumdan bir tek çekirdek bile kalmamış durumda. Eğer bugün Ayçiçek tarımı yaparsak tohumu tekellerden almaktan başka bir yolumuz yok.

Geçiyorum, organik tarımla ilgili bir iki şey söyleyeceğim. Bugün için organik tarım çeşitli şekillerde önerilen, yaptırılan cazip bir üretim biçimidir. Organik tarım ürünlerini üretmek bugün için epeyce cazip. Ama bu tarımsal üretim biçimi pazarda bir yer elde etmeye başladığında ve tohum-tahıl tekellerini tehdit etmeye başladığında organik tarım üretiminde kullanılan tohumlarından da patent istenecek ve bu ürünlerin ticareti için çeşitli biçimlerde tekeller tarafından kontrol altına alınacaktır. Bundan kuşquamuz yok.

MS Ofis programını anlattım. Bu konuda başka bir örnekte vermek istiyorum. Bir İnternet servis sağlayıcısının abonesiyim. İnternet'e oradan bağlanıyorum. Ben İstanbul dışında, eşimde İstanbul'da tesadüfen ikimizde aynı anda İnternet'e bağlanmaya çalışmışız. Bu işlem sırasında eşim İstanbul'da olduğu için o İnternet'e bağlanıyor ve ben bağlanamıyorum. Aynı gün içinde ve bir saat içerisinde evdeki bilgisayarımıza bir mesaj geliyor. "İnternet bağlantı şifreniz kullanılarak İstanbul dışından bir yerden bağlantı yapılmaya çalışılıyor. Lütfen hemen bağlantı şifrenizi değiştirin. Yoksa aboneliğiniz iptal edilecektir" Burada şifrenin başkası tarafından kullanılıyor olması servis sağlayıcısı şirket için patent hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Bir başka anlatımla şirket için potansiyel bir müşterinin bu yolla parasız olarak internet bağlantısını kullanmasına izin vermeyerek patent hakkını kullanıyor. Bu korumayı da "Şifrenize sahip çıkın" diyerek müşterisi üzerinden sağlıyor ve şirket patentini koruma görevi müşteriye yükleniyor.

TRIPS Anlaşmasının ne olduğunu son bir örnekle anlatıp konuşmamı bitireceğim. Rekabet, kapitalist sistem ve tekeller açısından kaçınılmaz ve yaşamsal önemdedir. Birlikte bir örnek olay tasarlayarak konuyu düşünmeyi öneriyorum. Biliyorsunuz Atletizmde 1500mt koşusu var. Bu koşu bizim örneğimiz olsun. Varsayalım ki 1500mt koşusuna katılan 20 atlet var. Koşucuların üç tanesine deniliyor ki siz 700mt'den, 4 tanesine siz 400mt'den, geriye kalan 13 tanesine de deniliyor ki siz de 0 noktası ile 100mt arasında yarışa başlayın. Arkadaşlar bu yarış kurgusu ya da dizaynı hepimiz için çok adaletsiz değil mi? Böyle bir yarış olur mu? Bu yarış değildir? Diye tepkide gösterebiliriz. Ama kapitalizm zaten eşitsizlikler üzerinde yükseldiği için bu her zaman böyle yaşanmıyor mu? İşte TRIPS Anlaşması tam da bunu sağlamak, eşitsizliği yasallaştırmak için düzenlenmiş, imzalanmış anlaşmalardan yalnızca bir tanesidir.

Son olarak 1999'da DTÖ 3.Bakanlar Konferansı protestoları için ABD'nin Seattle şehrine gittiğimizde gördük ki Amerikalı çiftçilerde DTÖ'yü protesto ediyorlardı. Avrupa'da da aynı şekilde AB'nin tarım politikaları ya da çeşitli konulardaki protestolara çiftçiler katılıyor. Bu duruma önceleri çok şaşırдық. Çünkü bizim bildiğimiz gelişmiş dünyada tarıma inanılmaz bir destek veriliyor. Yıllık tarımsal desteğin 300 milyar ABD Doları civarında olduğu söyleniyor. Doğal olarak tarımsal desteklemeleri bu kadar yüksek olan gelişmiş ülke köylülerinin veya çiftçilerinin protestolarda ne işi var diye düşünüyorsunuz. Bizde bu çiftçilere sizin bu protestolarda ne işiniz var? Sizin ülkelerinizin tarımsal destekleri yeterince yüksek değil mi? Dediler ki biz destek-mestek almıyoruz. Bize verilen destek, destek değil. Gelişmiş ülkelerdeki destek belki 300 milyar ABD Doları, ama bunun yaklaşık %99'u tekellere gidiyor. Dolayısıyla sıradan küçük çiftçiye ya da tekellerin dışındaki üreticilere Avrupa'da ya da Amerika'da bu anlamda destekler bizim buradan bildiğimiz biçimde verilmediğini, gelişmiş ülkelerde tarımın hemen hemen tamamının kapitalistleştiğini ve tekelleşmiş olduğunu öğrenmiş olduk. Seattle protestolarından bahsetmişken orada bir sloganı size aktarmak istiyorum. Bir dönem Anti-MAI Çalışma Grubu çalışmalarına katılan bir Ziraat Mühendisi arkadaşımız tarım üzerine bir kitapçık çalışması yaptı ve ZMO Genel Merkezi de bu kitabı yayınladı. Bu slogan kitabın adı oldu. Amerikalı çiftçilerin "**Agriculture is Culture can not be Monopolize**" sloganı vardı. Türkçesi "**Tarım bir kültürdür, Tekelleştirilemez**" Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Selim Bey'e çok teşekkür ediyoruz, şimdi söz sırası Birgül hocada. Birgül Ayman Güler'i o anlamda çok yakından tanıyoruz. Bütün odalarımızda, bütün kitle örgütlerinde Türkiye'de çarıkla dolaşılıyor şu anda, çarık ayağında geziyor her tarafta. Fazla söze gerek yok. Şimdi bu reform denilen, olayı biraz bize aktaracak.

“KAMU YÖNETİMİ REFORMU” ÇALIŞMALARININ TÜRKİYE’NİN YÖNETİM YAPISI VE KAMU HİZMETLERİNE ETKİLERİ

Prof. Dr. Birgül Ayman Güler (A. Ü. S. B. F.) :

HOCA DÜZELTECEK.. YOLLANDI

Sayın Başkanım teşekkür ediyorum. Aslında şöyle bir konuşma yapmak istiyorum: “ZMO’nun 50. Yılında Cumhuriyet yeni bir 50 yıla güvenle ilerliyor. TBMM Anayasa Komisyonu bugün Türkiye’yi dönüştürecek reformun tasarısı üzerine acaba Türkiye’ye daha çok ne katabiliriz diye düşünerek çalışıyor, onları heyecanla bekliyoruz” gibi bir konuşmayı çok özledim. Öyle bir konuşmayla gerçekten başlayabilmek isterdim. Ama ne yazık ki elimizdeki tasarı böyle bir konuşma başlangıcı yapmayı ve öyle, o tarzda bir konuşma yapmayı mümkün olmaktan çıkarmış durumda. Fakat tabii ki ZMO’ya nice 50 yıllar daha diliyorum.

Bugün bizim Anayasa Komisyonumuzda tartışılan Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı, Gaye Hanım ve Selim Beyin .. yaşanan liberalizasyon politikalarını Türkiye’de, içeride devletin karakteri haline getirmeye soyunmuş bir tasarıdır. O yüzden iyi bir başlangıcımız var. Hizmetler alanında, fikri mülkiyet hakları alanında Türkiye’de yaratılmış olan tüm zenginliklerin dünya kriterleri tarafından serbestçe kullanılabilir hale getirilmesini sağlayacak bir tasarı ne yazık ki anlaşılan TBMM’de geçecek. Meşruiyeti olmayan, parlamento dışındaki kesimlerin kabul etmediği, parlamento içindeki ana muhalefet partisinin de kabul etmediği bir tasarı, gayri meşru bir yasa olarak geçecek görünüyor.

Onu elbette toplumsal mücadele değişik alanlarda devam ettirilecek. Ama biz burada o mücadelenin devam ettirileceğine olan inancı henüz komisyonda görüşmeler sürerken tüm bunları açıklamış oluyoruz. Bu toplantıyla, bu panelle.

Kamu reformu adı verilen bu çalışmalar tartışılıyor. Memnun musun kamu hizmetlerinden? Bu devletten memnun musun? Bu merkezden, bu yerel yönetimlerden? Değilim. E o zaman ne diye direniyorsun, bırak değiştirilelim. Değiştirelim, hakikaten değişmesi gerekiyor. Değiştirelim ama nasıl değiştirilelim? Konuşmamız gereken tarafı işin bu. Değiştirelim gerçekten. Bir, bağımsızlık temelinde dünya tekellerine bu denli teslim olmamış bir ulusal yönetimi yaratalım. Değiştirelim, sosyal devletten vazgeçmeyelim, anayasal sosyal devlet ilkesini tüm mekanizmalarına kavuşturarak güçlendirecek biçimde mevcut kamu hizmetleri ve yönetimini değiştirilelim, ne yapılması gerekiyorsa onu yapabilecek güçte bir kamu yönetimi yaratmak üzere değiştirilelim. Ve elbette tüm kararlarını demokratikleşme doğrultusunda ülkenin ufkunu açacak çalışma alışkanlıklarına sahip bir kamu yönetimi yaratmak üzere değiştirilelim. Değiştirelim, ama bu doğrultuda değiştirilelim. Siz değiştirmeye çalışıyorsunuz, ortaya koyduğunuz değişiklik sosyal devlet ilkesini anayasadan dahi sürüp atacak, sosyal devlet dediğiniz yani öncelikleri halkın ihtiyaçlarına veren bir Kamu Yönetimi Yasası’nı tarihe gömecek, bunun yerine tüm kamu mekanizması önceliklerini, piyasanın öncelikleri üzerine inşa edecek bir devlet getirecek biçimde değiştiriyorsunuz. Yani dünya tekelleriyle, Türkiye’de varolan tekellerin işbirliği içinde yada çatışma içinde çıkarlarını ön plana koyacak bir devlet yaratmak üzere mevcut sistemi değiştiriyorsunuz. Yani bugünkü ... en sonuna kadar ilerletip, halk düşmanı bir kamu yönetimi sistemi, devlet sistemi yaratmak üzere mevcut sistemi değiştiriyorsunuz. Piyasanın önceliklerine duyarlı, tüm refleksleri küresel piyasaya ayarlanmış bir kamu yönetimi, halkın ihtiyaçlarını ve bu ülkenin geleceğini kurtaramaz, taşıyamaz diyoruz. O yüzden değiştirilelim, ama böyle değil. Bir değişim meselesini tartışmıyoruz. Biz daha iyi kanun .. tartışmayalım. Yerel halka daha fazla yetki verilsin mi, verilmesin mi tartışmayalım. 21. Yüzyılda dünya tekellerinin emrine girmiş, küresel politikaların adeta ... aktarma .. ibaret, yeni bir tip devletin yaratılmasını gündeme getiren bu değişim projesine muhalefet ediyorum. Sorun son derece açık. Söz konusu olan değişmek, değişmemek, statükoyu savunmak yada savunmamak meselesi değildir. Bu kamu hizmetlerinden memnun değilim. Sosyal devlet doğrultusunda güçlü bir kamu yönetimi yaratılması doğrultusunda, ülkenin bağımsızlığını garanti etmek doğrultusunda bir değişim Türkiye’nin acil talebidir, o talebin .. olarak konuşuyoruz.

Şimdi önümüzde varolan şey kamu reformu adı altında ortaya gelen şeyin bir ikinci büyük dalga olduğunu çok açık bir biçimde farkındayım. Bu Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının genel gerekçelerinde açıkça dile getirilmiştir. İkinci dalga ülkedeki siyasi ve idari sistemin liberalizasyonu dalgasıdır. Liberalizasyonun anlamı açıktır. Her ülkede yerli olan ile yabancı olan arasında demin arkadaşlarımla anlattığı gibi herhangi bir fark bırakılmaksızın yerli ile yabancıların eşitlenmesi, ülke pazarının küresel tekelere açılması liberalizasyondur. Bu

tasarı, bu ülkenin siyasi ve idari sistemini liberalize eder. Yani bu tasarı ülkenin siyasi ve idari karar mekanizmalarını, yerli ve yabancı dünya tekellerine oturtur. Hedefi budur. Bu hedefi yaratan devlet gücünün adı regülasyon devlettir. Düzenleyici devlet diye bu tasarılar da açıkça konmuştur. Düzenleyici devletin ilk adımı atılmıştır. İlk adımı en bariz özellikleriyle tarım... sektöründe atılmıştır. Günümüzde de bürokrasi ve parlamento tarafından yönetilen şeker sistemimiz, Şeker Üst Kurulu'na devredilmiştir. O üst kurulun sandalyelerinden birinde dünyanın en büyük tarım şirketi tekeli Cargil'in temsilcisi oturmaktadır. Oturmaktadır. Bugün. Şimdi. Atanmıştır. Orada özel sektörün laktoz tabanlı şeker üretimi yapacak olan şirketleri temsil edeceği diğer sandalyede, şu anda Pankobirliği'ye ait Konya işletmelerinin temsilcisi oturmaktadır. Gelin görün ki, Türk şeker fabrikaları özelleştirildiğinde laktoz tabanlı üretim yapan özel sektörün temsilcisi artık Pankobirliği'n temsil ettiği kesimler dahi olmayacaktır.

Günümüzün siyasi, idari liberalizasyon, bakanlıklardan vazgeçmeyi öngörüyor. Geleneksel bakanlık sisteminin yerine üst kurullar sisteminin yerleşmesini talep ediyor. Talep etmiyor, gerçekleştiriyor. Bir düzine üst kurul Türkiye'de siyasal kadroların ve idari kadroların elinden kamu kudretini devralmıştır. O üst kurullarda, Şeker Üst Kurulu'nda olduğu gibi sandalye açılmış olanlar Cargillerdir. Nestleler olacaktır. Onların yerli işbirlikçisi Ülkerler olacaktır. Geride kalan Sanayi Bakanlığı temsilcisi, Tarım Bakanlığı temsilcisi, Hazine Bakanlığı temsilcisi hiçbir görevi özerkliğe sahip olmadan, çünkü arkalarında onları yaratan temsili demokratik mekanizmalar artık ortadan kalkacağı için, doğrudan o tekellerin Türkiye'deki uygulayıcılarına dönüşecektir. Eğer değişimden kastedilen şey düzenleyici devlet ise ki odur, bu değişim Türkiye'nin kamu kudretine, üst kurul örneğinde gördüğümüz gibi doğrudan doğruya uluslar arası tekellere teslim etme amacını taşıyorsa ki şeker örneğinde görüyorum durum böyle. Bu değişim Türkiye'nin ... başka bir şey değildir. Türkiye Cumhuriyeti'nde karar ve yönetme gücü, doğrudan ve açık bir biçimde elimizdeki kamu reformu üzerinden somut olarak üst kurul tipi yönetimle küresel ve yerli tekellere teslim edilmektedir. Şimdi parça parça yapılan bu işler, bugün Anayasa Komisyonu'nda görüşülmekte olan bu yasa tasarısı geçtiği takdirde, bu ülkenin tüm devlet örgütlenmesi için geçerli, genel ilke olacaktır. Ardından yapılacak bir anayasa değişikliğinde göreceksiniz, "Türkiye Cumhuriyeti sosyal bir hukuk devletidir" lafından, "sosyal" çekilip alınacaktır. 21. Yüzyılın dünya sermayesi tarafından talep edilen devleti, düzenleyici devlet, biraz önce söylediğim Kargil'in kamu kudret sandalyelerinde oturduğu küreselci devlet, elimizdeki Kamu Yönetimi Karar Kanun Tasarısıyla Türkiye'nin kaderi haline getiriliyor.

Gerçekten bu bir son vuruştur. Üst kurullarla beraber geleneksel bakanlık yönetiminden doğru, yerli tekellere devir yolunda önemli mesafeler almıştır. Ama henüz gelinen nokta bu teslimiyet sürecinin bittiği anlamına gelmez. Bu bütün parça parça yapılmış olan sözde reformlar, eğer Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısının geçmesi engellenemezse, son vuruş gerçekleştirilerek ne yazık ki Türkiye'nin geleceği haline gelecektir. Ama şu anda geriye çevrilebilirler. Şu anda kamu reformu adı verilen bu teslimiyet süreci kırılabilir. Türkiye'de buna dur diyecek toplumsal güçler olduğunu görüyorum. Ama adeta .. başka türlü söylemek istemiyorum, büyü yapılmış gibi tüm örgütler kendi güçlerinden endişe ederek titrek bir şekilde yerlerini oturmayı tercih etmiş görünüyorlar. İyi örnek vermek gerekiyor. Çok az ülke üzerinden .. falan bir tarafa koyun, Türkiye'nin kaderine sahip çıkmak gerekir. İkinci dalga, siyasi, idari liberalizasyon dalgası, bir taraftan bakanlıkla Meclisten yetkileri doğrudan Kargilgillerin oturduğu sandalyelere kamu kudretini devrederken, aynı anda desantralizasyon, yerelleştirme adı verilen politikalarla Türkiye Cumhuriyeti halkının etkili bir şekilde kullanabileceği tıkanmış olan yolları açtığımız takdirde memlekete demokratikleştirilmesini sağlayabildiğimiz takdirde kullanabileceği bütün mekanizmaları yerelleştirme yoluyla ortadan kaldırılıyor.

Toplumda bu reformlarla şu hantal merkezden kurtulup yerel halka devredilecek yetkilerle nedeniyle demokratik bir topluma kavuşacağımızı sanan ne yazık ki çeşitli kesimler var. Bu kamu reformu, yerel yönetimleri güçlendirmiyor. Bu kamu reformu, yerel yönetimlere görevleri devrediyor doğru, kaynakları da devrediyor. Personeli, taşınmaz malları her şeyiyle devrediyor. Ama yerel halkın o mekanizmalarda yer alıp kendi sorunlarını çözme gücünü kullanmalarını sağlayacak biçimde devretmiyor. Bu kanun tasarısı, yapılmış bazı liberalizasyon, deregülasyon, privalizasyon, özelleştirme politikalarının üstünde yükseliyor. Daha geçtiğimiz aylarda bu memlekette, "köylülerde yabancılara toprak satışı tam serbesttir" denen düzenleme yapıldı. ... kanunu değişti. Belediye topraklarını en fazla 10 hektar satılabilir diyen Tapu Kadastro Kanunu değişti. Liberalizasyon bizim toprağımızın yerli ya da

yabancı olması farketmez, çünkü herkese satılmasını gerçekleştirdi. Ve tasarı diyor ki, her yerel yönetim kendi kaynağını yaratmakla yükümlüdür. Yaratabilir, çünkü ona tüm Hazine topraklarını devrediyoruz. Üstelik bütün bu toprakları yerli yabancı ayrımı yapmadan satışa çıkarma yetkisi vererek devrediyorum. Üstelik merkezin bir idari vesayet denetimini öngörmeden veriyorum. Satmak için kimseden izin almasına ihtiyaç kalmadan, yani özerkliği kendi kucağına bırakarak veriyorum. Ondan kimse hesap sormayacak. Topraklar ticaridir diyor. Bu ticari toprak üzerinde il özel idaresi ve belediye yönetimleri adeta bir anonim şirket gibi her türlü tasarruf yetkisine sahiptir. Adam ol kaynak yarat diyor. Sat diyor. Yerel yönetimlere bu reformlar, kaynağını yarat, hizmetini yap diyor. Ama mali sorumluluğunu da üstlen diyor. Kimse gelip sana hesap sormayacak yukarıdan. Ama mali sorumluluk sahibi olman benim için önemlidir. Özerksin artık vesayet altındasın ki, madem özerksin ve vesayet altında değilsin ve madem bu kadar çok toprağa, personele ve taşınmazlarına özerk, özgürce tasarruf etme yetkisine seni sahip kıldım, mali sorumluluğunu da üstlen diyor. O yüzden belediye malları ve belediye gelirleri haczedilebilir kılınıyor. Vergi, resim, harç ile fiilen kamu hizmetine tahsis edilmemiş olan mallar üzerinde devlet malı hükmü kaldırılıyor. Belediye ve il özel idarelerimiz, vergi gelirleriyle fiilen kamu hizmetine tahsis etmedikleri her türlü gelir ve mal varlıkları haczedilebilir hale getirilerek yerel özerklik, yerel yönetimlere veriliyor.

Haciz meselesi bir ara duraktır. Bunun bir sonraki adımı belediye iflas kanununun çıkarılmasıdır. Bu şaka değildir. Macaristan Yerel .. sistemine 96 yılında haciz artı iflas etme hakkı bir yasayla tanınmıştır. .. sistemi, yerel idarelerin, kamu kurumlarının haciz ve iflas dahi birer ticaret hukuku tüzel kişisi olarak işlem görmeleri gerektiğini kabul etmiştir. Bu model şu anda Türkiye dahil tüm ülkelerin yerel yönetimleri için geçerli elbise haline getiriliyor. Bu kamu reformu yalnızca malları, yerli ve yabancıya merkezden yada herhangi bir başka noktadan izin alınmaksızın piyasa kurallarına göre ... getiriyor. Eğer .. bakımından bir sıkıntı varsa aldığı borçları örneğin geri ödemiye alacaklıların kamu idarelerine malların üzerinden haciz koyma bir adım sonra görülüyor, onu tartışacağız, iflas etme hukukunu gündeme getiriyor, aynı zamanda diyor ki, seni özerk kıldım, adeta diyor ticari hukuk tüzel kişisi yaptım. Personelinin istihdamına da kendin karar vermelisin. Ve tasarıda diyor ki mahalli idarelerde istihdamın refahı sözleşmeliliktir. Ve 1.5 milyon kamu görevlisini bu tasarıyla istihdamın esas sözleşmeliliktir dediği il özel idaresi ve belediyeye devrediyor. Sözleşmeler beş yıl sürebilir. Çalışan, kamu görevlisi statüsünde değildir. Beş yıl sözleşme, performans kriterleri adı verilen sisteme göre inşa edilir. İstedığın ölçüde, istediğin sayıda personeli bütçen ne kadarına elveriyorsa istihdam edebilirsin. Mali sorumluluğuyla beraber insan kaynaklarını yönetme sorumluluğunu da üstlen diyor tasarı. Ama arkadan bir şey daha söylüyor. Kamu kurum ve kuruluşları, yasada kendilerine verilen tüm görevleri, özel sektöre, üniversitelere, meslek kuruluşlarına gördürebilir diyor. Arzu ettiği şey doğrudan doğruya .. hizmetlerini görmemesi, bunları ihale ya da imtiyazla ya da yap-işlet-devret yöntemleriyle özel sektöre terketmesidir.

Bizim önümüzde bir dönem var. 1.5 milyon kamu görevlisi ki yüzde 87'si memur statüsündedir. Memurluktan sözleşmeliye geçirilecekler, buranın ... emekli, ücretli kısmı o ülkenin bu .. başka illerde görevlendirilecek, sistemin dışına çıkmaya zorlanacak, bu yıl yasalaşırsa bu tasarı, beş yıl sonra göreceğiz, belediye ve il özel idarelerinde çalışan sözleşmeli ya da memur statüsünde çok az sayıda insan kalacak. O insanlar da belediye hizmetlerinin ihale işlemlerini yapmakla görevli olan kişiler olacak. Yerel yönetimlere devredilen kaynaklar, yetkiler, personel ve diğer her şey. Yerel kamu hizmeti üretmek üzere devredilmiyor. Yerel yönetimlere devrin özünde özelleştirme vardır. Özelleştirilecek her türlü yerel kamu hizmeti su demektir: Su kaynaklarıyla beraber su demektir. Hep dediğimiz dünya tehlikeli atık ticaretinin üzerinde muazzam oyunlar oynadığı katı atık demektir. Halk sağlığı demektir. Bütün bayındırlık hizmetleri demektir. Halkın çevrede yaşama koşulu demektir. Bütün bu kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, yerelleştirme ... tır.

Mantık çok basittir. Bu yerelleştirmeyle yerel yönetimlerin güçlendirileceğini, dolayısıyla yerel halkın da ... Ankara'ya sormadan çeşmeye karar verelim. Oyunu oynayacakları iki günlük bile fırsatı olmayacaktır. Çünkü bu tasarı özel idareleri de, belediyeleri de il özel idaresi A.Ş., belediye A.Ş. haline getiren bir tasarıdır. Yerelleştirme adı verilen şeyin özü özelleştirmedir. Özelleştirme GAP'tır, ... diğer bütün çok taraflı anlaşmalarla beraber yabancılaş... Dünya küresel tekellerine sorumsuzca Türkiye pazarı açmaktan başka hedef gütmmez.

Bir .. özelleştireceksiniz. .. var, 35 bin tane personeli var Ziraat Bankası'nın. Çoğu memur. Anayasal güvenceleri var. Tazminatını ödemeye kalksan büyük maliyet. Hadi o maliyete katlansan idare mahkemelerde açılacak davalarla o insanlar geri dönecek. Çıkmaz

sokak. 35 bin kişiyi toplam 2 milyon 750 bin kamu personeli arasında eriterek yokedeabilirsiniz. Eder mi? Eder. İki seçenek grubu var. Memur olarak kalmak istiyorsan, kovabilirsin, ama Ziraat Bankası'nda çalışamazsın. Seni gönderirim. 2 milyon 750 binin içinde bir yerlerde istihdam ederim. Sözleşmeli olarak çalışabilirsin. O durumda Ziraat Bankası'nda kalabilirsin, ama .. elimde. Tabii böyle bir sürecin .. 1989 yılında gördük Türkiye'de. KİT'lerde sözleşmeli olup iki kat maaş, üç kat maaş gerçekten .. Dört sene sonra memurlardan daha az maaş alır hale geldi sözleşmeli çalışanlar. Herkes .. yer bulmaya..

35 bin kişiyi, 2 milyon 750 binlik bir kitlenin içinde oraya buraya serpiştirerek sözleşmeli ol, memur ol, emekli ol seçenekleri önüne konarak eritebilirsiniz. Peki 1.5 milyon personeli eritebilir misiniz? O kurum senin, bu kurum benim diye ... Fiziken mümkün değil. Ama yerleştirerek eritirsiniz. Tasarı onu yapıyor. 1.5 milyon kamu personelinden kamu hizmetlerini, oraların özel idare ve belediye personeli haline getirerek, orada da memuriyet statüsünden otomatik olarak adeta sözleşmeli statüye dönüştürerek kurtarıyor. Nasıl KİT'leri personeli eritmeden özelleştiremedilerse, aynı şekilde eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri, tarım hizmetini, bayındırlık hizmetini özelleştirmek için de öncelikle bu personel engelinden kurtulmaları gerekiyor. Senaryo açıktır, basittir. Büyük kurumlarda falan nedenlerini aramanın anlamı yok. Dolayısıyla bu büyük yanılgıyı, yani yerel yönetimlere devredilen yetkiyle merkezden, şu bıktığımız hantal merkezden kurtuluş bir sanal beklentidir. Bu reformların böyle bir hedefi yoktur. Bu reformların hedefi yerelleştirme üzerinden özelleştirme, özelleştirme üzerinden de yabancılaştırmadan başka hiçbir şey değildir.

Yabancılaştırma dediğimiz nokta doğrudan doğruya küreselleşme süreçlerinin öngörülerini yerine getirmektir. Dolayısıyla o öngörülerini dünya kamuoyuna sunanlar, düzenleyici devlet denilen bu mekanizmayı, yani bakanlıklardan üst kurullara kaymış merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaymış, oradan da yerli ve yabancı özel sektöre devredilmiş bir düzenleyici devleti doğrudan doğruya kendi amaçları için yapmış, çizmiş ve dünya kamuoyunun önüne koymuş durumdadırlar. Bu nedenle bu tasarı kökü dışarıda bir tasarıdır. Bu tasarı kökü dışarıdadır ve gerçekten de kurumsal sahipleri bu tasarıyı hiç de gizlemeye gerek görmeden açık savunucuları olarak gazetelerin sayfalarında.

Dündü yanılmıyorsam ya da bir gün önce, .. OECD de konuşmaya başladı. Daha önce IMF ... Türkiye iyi mi olacak, Türkiye kötü mü olacak, Türkiye şöyle, Türkiye böyle, şunları yaparsa Türkiye düze çıkacak. ... içerideki tüm iş .. tarafı olarak medyada yerini alıyordu. Dünya Bankası Wolfenson dahil, en tepesindeki adamdan Türkiye temsilcisine kadar hepsi adeta Türkiye'nin .. demeçler veriyordu. Avrupa'nın .. durmadan konuşuyor. Ama OECD hiç konuşmazdı. İlginç, OECD iki gündür konuşmaya başladı. "Kamu reformları bakımından Türkiye çok iyi yoldadır, her türlü desteği kendilerine vereceğiz. Bu siyasi kararlılık bundan önceki hiçbir hükümette görülmemiştir" dedi. OECD, AB, IMF, Dünya Bankası çeşitli gelişmiş ülkelerin ikili yardım teşkilatları, bu tasarıyı sahibidir. Bu tasarı, prensipte bu .. tasarıdır, ... sahibi de, 20. Yüzyılın geçtiğimiz yüzyılın başında dünyanın emperyalist güçleriydi. Düveli muazzamandı.

Türkiye Cumhuriyeti bağımsızlık savaşının üzerinden, Prens Sabahattin'in .. yenilgiye uğratmıştı. Şimdi 21. Yüzyılın başında Türkiye Cumhuriyeti'nin sahipleri olarak bizler Prens Sabahattin'in felsefesini bir kez daha ve bu defa da galiba başını kaldıramayacak kadar güçlü bir yenilgiye uğratmak göreviyle karşı karşıyayız.

Bu alkışlar yüreklendirici teşekkür ediyorum, sağolun.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Güzel bir sanat eserine örneğin bir tabloya baktığınızda, her seferinde yeni bir şey göürsünüz. Kuşkusuz Kamu Yönetimi Temel Kanunu'nun sanatla hiçbir ilgisi yok ama, ben ne zaman Birgül Hanımı dinlesem yeni şeyler öğreniyorum, görüyorum.

Şimdi birazda "reformun" tarım sektörüne etkilerine bakalım, bunun için Gökhan arkadaşımızı dinleyeceğiz.

KAMU YÖNETİMİ REFORMU'NUN TARIMA VE MÜHENDİSLİĞE ETKİLERİ

Gökhan Günaydın

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı

Sevgili Meslektaşlarım,

Gecenin bu saatinde bu kadar yoğun bir ilgiyle, bu derece yaşamsal bir şeyi tartışabiliyor olmak, aslında hem Türkiye'nin, hem de meslek camiamızın geleceği açısından içimizde beslediğimiz umutların haksız olmadığını gösteriyor. Biz sorunlarımıza böyle sahip çıktığımız sürece, bu ülkeyi herhalde tutacağız.

Şimdi, benim işim bu topluluk içerisinde biraz kolay. Çünkü genel bir çerçeve çizildi. Ben bu genel çerçeveye uğraşmadan sadece tarıma olan somut yansımalar üzerine konuşacağım.

İlk gün burada olanlar anımsayacaklardır. Bir sunu yaptım ben yaklaşık 100 yıllık Türkiye'de tarımda neler gelişti diye. 2.5 saatlik bir sunuydu, birazcık da rahatsız olmamın verdiği etkiyle çok fazla bu içme ihtiyacı hissettim ve arkadaşlardan su istedim. Turkuaz suyu getirdiler buraya. Turkuaz bildiğiniz gibi Coca Cola'nın suyudur.

Şimdi merak ediyor musunuz? Acaba niye her yerde Turkuaz su satılıyor? Ne oldu bizim Niksar falan niye satılmıyor da, biz her yerde Turkuaz içiyoruz? Gerekçesi şu: Coca Cola alan bayii, Turkuaz'ı da almak zorunda. Dayatıyorlar, bunu seçim söz konusu değil. Eğer Turkuaz almazsanız ve satmazsanız size Cola'yı da satmıyorlar. Cola'nın artık esiri olduğumuz için bunu tüketmek zorundayız adeta. Cola olmayan market yok, dolayısıyla Turkuaz olmayan market de yok. Bu durum aslında tekelleşme eğiliminin ne kadar hızla ilerlediğini ve ne kadar bizim bilincimizi satın aldığını da gösteriyor. Tekelleşme eğilimi acaba sadece suda mı?

Başka bir örnek vereyim size. Kolay sorular sormayı unuttuk. Hepimizin yeniden şu üzerimizde taşıdığımız o çok büyük adam rollerinden vazgeçip, tekrar çocukluğumuza dönmemiz ve o kadar saflıkta sorular sormamız lazım. Mesela birileri bize "Tekel'i acilen özelleştirmemiz lazım, çünkü liberalizasyon denilen şey piyasadan tekelleri kaldırmaktır. Ancak öyle verimliliği sağlayabiliriz, ancak öyle sermayeyi tabana yayabiliriz." dediği zaman, şu soruyu sormamız gerekiyor mu? Evet adı Tekel olan Türk tekeli ortadan kaldıracaksınız. Peki yerine kim gelecek? Philip Morris, British American Tobacco (BAT) yada Japan Tobacco International (JIT)'dan birisi. Ya bunlar tekel değil mi? Bakın televizyonda yapılan tartışmalara, dünya kadar laflar edilir, üç saat, beş saat konuşulur, hiç kimse bu soruyu sormaz? Yani liberal kanat için de söylüyorum, karşı kanat için de bunu söylüyorum. Gerçekten söylüyorum, bilincimizin içine o kadar girdiler ki, böylesine basit soruları soramaz olduk biz. Hep zor sorular arıyoruz ve zor soruların hepsi işte şeffaflık gibi, katılımcılık gibi içlerini boşalttıkları alana bizi çekiyor ve o alana girdikten sonra zaten kaybedilmiş bilinçlerimizle doğru yerden olayı yakalayamıyoruz.

Tarımın geleceği biyoteknoloji deniliyor. Öylesine büyük bir tekelleşme içeriğine sahip ki bu süreç... Çeşitli amaçlarla gen transferi yapılıyor. Bunlardan bir tanesini söyleyelim. Daha az tarım ilacı kullanmaya yönelik de gen transferi yapılıyor. Bir tek koşulumuz var: O tohumun patent hakkına sahip olan şirkete her yıl o tohumu almak için giderek artan paralar ödemek zorundasınız. Ama daha önemlisi, o tohumu satın almışsanız bir tek marka tarım ilacı kullanmak zorundasınız. Artık vegetasyon döneminde dört kere ilaç atmayacaksınız. Bir kere ilaç atacaksınız, ancak o tohum sadece o marka ilaca cevap verebilir bir tohum ve şunu biliyor musunuz ki, o marka tarım ilacını üreten dünya tekelleri, tohum firmalarını hızla satın aldılar. İşte olay açık. Yani size tohumu her yıl satacaklar, tarım ilacını her yıl satacaklar, her yıl giderek artan paralar ödeyeceksiniz ve bunu gönüllü yapacaksınız. İşin özü burada. Artık topla tüfekte değil, gönüllü yapacaksınız. Çünkü size şunu söylüyorlar: Sistem bu. Eğer bu sistemin içinde değilseniz başka bir oyun, başka bir dünya, o da mümkün değil.

Şimdi dört gündür buradayız, zamanımızın hepsini burada geçiriyoruz, bir şey acıyorum. Dışarıda çok önemli, çok yüksek bir tartışma düzeyi süregidiyor ve biz artık gece birlerde falan son haberlerde bunu yakalamaya çalışıyoruz. Sevgili Işık Kansu telefon etti. Dedi ki, "TESEV'in son bir raporu açıklandı, okuyabildin mi?" Hayır dedim okuyamadım. TESEV şunu söylüyormuş: "Kamu Yönetimi Reformu'na bürokraside direnmeye çalışanlar var. AKP'nin

bunları acilen ve ivedilikle tasfiye etmesi lazım. Acilen ve ivedilikle tasfiye etmesi lazım.” Işık Kansu diyor ki, “Yani buna ben çok somut örnekler vermek istiyorum. İşte kimleri tasfiye ediyor. Yarın çıkacak Cumhuriyet’te. Yani kimdir tasfiye olan? Hayır, bu ülke bizim, bu ülkede biz ürettiğimiz suyu kendimiz kullanacağız. Yoğurdumuzu biz üreteceğiz, etimizi biz üreteceğiz ve size ihtiyacımız yok. Eğer böyle bir felsefeyi taşıyorsanız ve böyle bir felsefeyi taşıyarak bürokraside görev yapıyorsanız, bu KİT’ler bizimdir diyorsanız, bu KİT’leri size yedirmeyeceğiz diyorsanız, sizin acilen tasfiye edilmeniz gerekiyormuş. TESEV bu cesareti nereden buluyor, ipin ucu burada.

Şimdi tarımla ilgili “kamu yönetimi reformu”, tırnak içinde söylüyorum yeni değil, 1980’li yılların başında yapıldı. Ne yaptılar? Tarım Bakanlığı’nın bütün merkezi teşkilatını dağıttılar. Zirai mücadele, Toprak Su’yu, Ziraat İşleri, Su Ürünleri, Gıda İşleri, bunlar hepsi kapatıldı zaten. Arkasından Sanayi Bakanlığı’ndan, Devlet Bakanlığı, Tarım Bakanlığı’na, Hazine Müsteşarlığı’na, Dış Ticaret Müsteşarlığı’na, Ziraat Bankası’na bu yetkileri dağıttılar. Yetki ve görev çatışması ortaya çıktı ve bundan sonra dağıttıkları yapıyı meşruiyet temeli olarak dediler ki, koordinasyonu sağlamak üzere kurulları kuracağız. Tütün Kurulu’nu kurdular, Şeker Kurulu’nu kurdular.

Şimdi deşifasyon görevini çok iyi yerine getirmemiz gerekiyor. Neyi yerine getirmemiz gerekiyor? Bu süreç içerisinde mısırın ithalatından sorumlu olan ya da başka bir deyişle Türkiye’de bir doların altında para kazanıp, mutlak yoksulluk sınırında yaşayan yüzde 35’in cebinde gözü olan Bakanları deşifre etmemiz gerekiyor. Bunu yapıyoruz. Bunun için bürokraside tasfiye edilmesi gereken adamlardan biriyiz.

Bakanlığın 5 tane ana hizmet birimi var, onların yanında ilgili kuruluşlar Toprak Mahsulleri Ofisi, TİGEM, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü. Bağlı kuruluşlar Toprak Reformu Genel Müdürlüğü, AOÇ, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Tarım Bakanlığı’nın taşra teşkilatını ulusal ve bölgesel düzeyde faaliyet gösteren araştırma enstitüleri ve laboratuvarlar hariç olmak üzere tümüyle il özel idarelerine devrediyorlar. Burada durmuyor, okumaya devam ediyorsunuz, diyor ki, “il özel idarelerine, belediyelere ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarına da devredebilirim” diyor. Fakat tasarı burada da durmuyor, diyor ki, “yetkili kurulların onayıyla bu hizmetleri özel sektöre, hizmet birliklerine ve alanında uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarına da ben gördürebilirim” diyor. O zaman süreci izlersek, tarım hizmetlerini kamusal görev alanı sayan Anayasanın 44. ve 45. Maddesine tasarinın aykırı olduğunu görüyoruz. Ancak, ekonomi politik düzeyde olaya bakarsak, üretici ve tüketicinin kaybetmesine yönelik ve çokuluslu şirketlerin bu parayı aradaki rantı kazanmalarına yönelik bir düzenlemedir bu Kamu Yönetimi Temel Yasasının tarım sektörüne genel olarak etkileri.

Peki tarım çalışanları üzerine, mühendisler üzerine etkileri nedir? Tarım Bakanlığı’nda yaklaşık 45 bin insan çalışıyor. Tarım Bakanlığı’nın bağlı kuruluşlarında yaklaşık 55-56 bin civarında insan çalışıyor. Bir yıl daha çalıştıralım, toplam 100 bin çalışan demek bu. Türkiye’nin 95 KİT’inin 15’i tarımsal KİT. Orada da bir 100 bin insan çalışıyor. Yani 200 bin insanı kimin emrine vereceksiniz? İl özel idaresine devredilirse özel idaresi müdürüne. Belediye başkanlığına devredildiyse belediye başkanına, sivil toplum kuruluşuna devredildiyse ona, hizmet birliğine devredildiyse onun başkanına. Ve bunlar her yıl performans ölçütlerine göre değerlendirecekler. Arkadaşlar kamudaki aşımını biliyorsunuz. Yani yazılı tüm kurallara rağmen bürokrasinin ne ölçüde siyasete dayandığı ve kendi takım oyununa nasıl dönüştüğü, kendi takımından olmayan insanlara nasıl yaşam alanı daralttıklarını şu anda bile biliyoruz. Ve buradan çok radikal bir atılımla siyasete artık yaslanmış değil, birer siyasi ajan olan belediye başkanı, benim Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nden devredilmiş arkadaşşıma her yıl diyecek ki, “evet bu, bu sene iyi çalıştı, bunu...” veya diyecek ki, “yok artık, yani bunun hizmetine benim ihtiyacım yok. Performansı yetersiz, buna ben artık önümüzdeki yıl sözleşme yenilemiyorum.” Mesela bu kadar ciddidir. Mesele yaşam alanlarımızın daraltılması meselesidir, sektörün tümüyle çökertilmesi ve tarımsal kamu çalışanı olarak bizlerin de gerçekten artık gerçekten yaşam alanlarımızı tümüyle kaybetmemiz anlamını taşıyoruz. Vereceğimiz sınav kendimizi, ülkemizi ve kendi hak ve çıkarlarımızı ne ölçüde, ne yetenekte koruyabildiğimiz, savunabildiğimiz sınavıdır.

Sorun, biz bunlara seyirci mi kalacağız ya da yeter artık başka bir Türkiye var mı diyeceğiz. Teşekkür ediyorum.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Evet, 50. Yıl gençlik yılı, ZMO'muz bu anlamda güzel bir etkinlik yapıyor. Bütün bu gelişmelere baktığınız zaman, herhangi alana elinizi atarsanız atın, o alanda bizi bir yıkım bekliyor. Mühendislik alanı, bütün bunlardan doğrudan etkileniyor, onu da söyleyelim. Hangi anlamda etkileniyor? Bir ülkede siz araştırma, geliştirme, bilim, teknoloji gibi alanları yok sayarsanız, o zaman orada zaten mühendisliği de yok sayıyorsunuz bir anlamda. Yani bu Kamu Yönetimi Temel Kanunu bu şekilde çıktığı zaman Türkiye'ye çok mu bir katkı sağlayacak? Biraz önceki konuşmalardan bunun böyle olmadığını, amacın başka olduğunu zaten çok açık ve net bir şekilde gözlemledik, gördük. Planlama kavramını tamamen dışlayan, bilim teknolojiyi tamamen dışlayan bir anlayış söz konusu. Çünkü, orada tekrar söyleyelim her şeyi düzenleyecek olan piyasa. Piyasa denilen soyut bir varlık değil, çok somut şirketler. Özel şirketler. Bu şirketlerin de adları var. Ya uluslar arası çok sayıda ülkenin sermayesinden oluşuyor, buna Türkler de dahil, Türkiye'deki sermaye grupları da dahil veya değil, farketmiyor. Çok önemli değil. Ama sonuç itibarıyla uluslar arası veya ulusötesi sermaye. Ulusötesi sermaye derken, bunların ulusları yok filan anlamına da gelmesin. Herkesin bir şeyi var. Vergi verdiği bir ülke var ve bunların çok büyük bir çoğunluğunun biliyorsunuz ABD'de olduğunu. Dolayısıyla baktığınız zaman bütün bu gelişmeler aslında hemen gelişmiş bazı ülkelerin ABD, AB, Japonya gibi gelişmiş ülkelerin ya da çok az sayıda peyklerin uluslararası sermaye kuruluşunun amaçları, kar amaçları için yapıyor.

Mühendisler ne? Mühendisler diğer emekçilerin bir parçası. Yani nasıl işçi varsa, kol emekçisi, işte eskiden mavi yakalı filan tabir edilirdi, işte bizlere de beyaz yakalı derlerdi, artık mavisi, beyazı filan kalmadı. O emekçi sınıfların bir parçası. Ben severdim, ama böyle oldular. Zaman zaman işte kalkınmacılık felsefesi, kalkınma olayındaki rollerimiz nedeniyle kendimizi bazen yanıltığımız zamanlar da oluyor birçok farklı insanlarımız memleketin kaderinde. Yani şunu kabul edelim: Doğrudur yani her emekçi gibi bizim de birtakım diğerlerinde olmayan birtakım vasıflarımız var. Aldığımız eğitim nedeniyle, aldığımız beceriler nedeniyle. Bunu hiç unutmamız lazım. Dolayısıyla Tekel'in ve tekeli sermayenin dünyanın genişlediği, etkisini artırdığı bir dönemde emekçiler tabii ki haklarını ve çıkarlarını kollamakla yükümlüdürler. Çünkü o sınıflar arası ilişkide sermaye kazanacaksa, emekçi kaybedecek, emekçi kazanacaksa sermaye kaybedecek. Bunun başka türlü yok. Dolayısıyla sermayeyi güçlendiren her olay istesenez de, istemesenez de mühendisliği olumsuz yönde etkileyecektir. Bunun örneklerini çok açık bir şekilde arkadaşlarımız zaten anlattılar.

Ben bu arada küçük bir duyuru da yapayım. TMMOB, bu GATs olayındaki gelişmeleri bir parça daha acaba paylaşabilir miyiz kamuoyuyla diye bir web sitesi açtı. Adı da kolay olsun diye GATs nedir dedik. Gatsnedir.org. O kadar. Açarsanız orada bazı ilginç şeyleri göreceksiniz. Daha önce hem Gaye ve Selim arkadaşlarımız da çok yakından kendilerinin sürdürdükleri bir site var. Antimai.org diye bir site var, orada da çok önemli. Orada da arkadaşlar ilgilendikleri zaman görecekler, GATs'la ilgili Türkiye'nin bu alanda, mühendislik, mimarlık alanında da vermiş olduğu tavizler baktığınız zaman, eyvah bu kadar da olmaz diyeceksiniz. Çünkü bütün liberal ülkelerin yapmadıklarını yapmışlar bizimkiler. Biz onu Hazine'ye sorduğumuz zaman, "biz zaten liberal bir devletizdir." demektedirler. Amerika komünist mi demiştik veya Avrupa ülkeleri komünist mi demiştik. Çünkü, mühendislik alanında her şey serbest. Yurtdışından mühendislik hizmeti yapmak serbest, ülkelerdeki işte diğer vatandaşların, mühendislerin Türkiye'deki gidişleri, gelişleri serbest. Serbest olmayan hiçbir şey yok. Kala kala elimizde bir tek şey var, 6235 sayılı bir kanun var, 1954'ten kalma biliyorsunuz 50 yıl 1954. Orada geçici üyelik diye bir madde var. Yabancı mühendisler veya mimarlar Türkiye'de mühendis, mimarlık yapmak için TMMOB'ye üye olmak zorundalar. Geçici üyelik var. O geçici üyelik nedeniyle bir şansımız kaldı. O da pamuk ipliğine bağlı, çünkü Hazine Müsteşarlığı sürekli olarak bu liberal devlette, bu TMMOB'de kim oluyor deyip duruyor.

Hatta geçen dönem başlayıp da bu dönem, yani Meclisin bu döneminde yasalaşan bu yabancıların çalışma izinleriyle ilgili bir düzenleme, bir yasa yapıldı, o yasanın bizim amacını başka biliyorduk, bakan açık açık söyledi, yabancı sermaye mühendisler, mimarların istihdamı nedeniyle çok şikayetçi. Dolayısıyla bu olayı bir an evvel düzeltmeliyiz dediler. Hatta bu maddeleri kaldırmaya kalktılar. Bunu da aktarıyorum, GATS ve mühendislik olunca bütün bu gelişmelerde, bizim ülkemizin ne yazık ki iktidarları bırakınız artık sosyal devlet anlayışını vs. vs.sini, hani eskiden hiç olmazsa bir ulus devlet kavramı içinde bir hak olma refleksi vardı. O

refleksi de tamamen bırakmış durumda. Dediğim gibi biz ne zaman herhangi bir olay olduğu zaman gitsek biz liberal devletiz diyorlar.

Dolayısıyla yapabilecek aslında çok fazla bir şeyimiz var mı yok mu. Bence olay çok basit. Yani emekçiler bir araya gelecekler ve sermayenin bu gidişine dur diyecekler. Bu çok zor bir olay mı? Hayır hiç öyle zor bir olay da değil. Bütün mesele şu: Bu konuda kendimizi aldatmadan, kendi gücümüzü küçümsemeden, abartmadan, gerçekçi olarak ki, mühendislik zaten gerçeğin kendisidir. Yani başka türlü mühendis olamazsınız. Gerçeklerden hareket edeceksiniz. Bunları görenek, tasarımınızı iyi yaparak, tasarım da çok basit bir tasarım, aslında neden bahsediyorsunuz, bir sosyal devlet anlayışından bahsediyorsunuz. Aslında çok geriye de gitmenize gerek yok, bunun için bize çok başka bir şeye de gerek yok. Sosyal devlet dediğiniz kavramlar çerçevesinde, bağımsız, demokratik, sosyal devlet, hukuk devleti, o da gidecek yakında. Bunlarla ilgili bir tasarımın gerçekleştirmek mühendisler için çok zor bir olay değil. Bunun için her türlü şey var, her türlü kaynak, araç var. Onlar bizleriz. Ve buradaki temel olan nokta da, o tasarımın gerçekleşmesi için temel olan olay da, emekçilerin bir araya gelmesi. Olayların bu yönden kavranması ve bununla ilgili de mücadeleyi bir şekilde sürdürmesidir. Zor değil, ama yahut acabalardan vazgeçmemiz gerekiyor. Bence onun zemini var, biraz zorlanıyoruz filan ama hiç bence kimse şey yapmasın, kendini öyle küçümsemesin. Gerçekten yapabileceğimiz şeyler son derece basit. Emekçileri bir araya getireceğiz. Bizlerle beraber herkes bir araya gelecek ve sermayeye diyeceğiz ki, bir dakika. Şimdi sen artık aldığın hakları, bizden çaldığın hakları artık bize geri ver. Bunu söylemenin çok zor olmadığını biraz sonra sizler de zaten söyleyeceksiniz. Çünkü şimdi bütün bu tartışıklarımızı, sizler açısından değerlendirmeye tabi tutuyoruz.

Zamanımızın çok fazla olmadığını ifade edeyim. Arkadaşlarımıza üçer beşer dakika daha zaman vereceğiz. Ama sorusu olan ve katkısı olan arkadaşlarımızdan başlayacağız, sırayla, önce sizin sözünüz vardı. Evet buyurun.

Feyyaz UYSAL (Eskişehir ZMO, Eski Temsilcisi)

Ben önce konuşmalardan ötürü gerçekten çok teşekkür ediyorum. Dört dörtlük bir bilgilendirme oldu bizim açımızdan. Fakat bu sürece biz 1980'li yıllardan beri gelen ve insanların da alıştırdığı bir dönemi yaşıyoruz. İnsanlardaki yozlaşmayı yaşıyoruz. Yani buna karşı çıkarken, karşı çıkan insanların bile Başkanın Turkuaz olayında olduğu gibi hassas olduğu konularda bile ne kadar bizi kötü şeylere alıştırdıklarının olaylarını yaşıyoruz. Gaye Hanım çok güzel söyledi. İşte artık ithal araba kullanıyoruz. Ki Kore'de bu yüzde 98 oranında kendi yerli arabalarını kullanıyorlar. Yahut bizim kötü yerli sigaralarımızı kullanmıyor da, herkes Marlboro kullanıyor köylülerimiz dahi. Ziraat odası başkanlarımız, ZMO başkanlarımız kullanıyor. Kendi yerli muzumuzu tercih etmiyoruz, Çikita muzunu yiyoruz. Böyle bir yozlaşmanın içerisindeki insanları biraraya getirmek gerçekten çok güç. Yani çünkü herkes bir noktada o düzenin bir parçası haline getirilmiş, özellikle de yapılmış. Böyle bir ortamda, özellikle TMMOB'ye çok zorlu görevler düşüyor. Ve bu görevlerin içerisinde şu anda diğer kuruluşlardan yana DİSK'le, KESK'le olan birliktelikleri ne aşamada acaba bunu sormak istiyorum bir. İkincisi de, daha önceki görüşmemizde siz karşı çıktınız ama, başka kesimlerin ağzını susturmak açısından kamu yönetimi şu anda hiç birimiz beğenmiyorsak, alternatif yönetim için teknokratları veyahut odaları, çeşitli kuruluşları bir araya getirerek bizim modelimiz de budur demediğimiz takdirde başkalarının ağzı sürekli konuşacak. O ağız kapatmak için böyle bir tasarım düşünüyor musunuz? Teşekkür ediyorum.

Cahit ERİNÇ (Yüksek Mühendis)

Efendim özellikle ben burada Gaye Yılmaz Hanımefendiye çok teşekkür etmek istiyorum. Açık açık söylüyorum ki, TMMOB'un da, KESK'in de, DİSK'in de Türkiye'deki demokratik kitle örgütlerinin tamamının, GATS hakkında kamuoyu yaratmak için verdiği çabaların belki iki katını bu hanımefendi tek başına veriyor. Ben bu hanımefendiyle sadece ilk defa ve burada dinledim, ama okuyorum, izliyorum ve bunu yapıyor. Şimdi bir mücadele vereceksiniz. Kiminle vereceksiniz bu mücadeleyi sorusu, en önemli şey. Etrafınızda kim var? Kamuoyunu ne kadar aydınlatacağız? MAİ konusunda. Birçok yerde ne bunun ne olduğunun farkında olan yok. Kamuoyunda bu mücadele, kamuoyunun geniş tabanıyla verilir, halkla verilir. Biz mühendisler beraber yola çıkalım. Ya biz mühendisler dediğiniz grup evet çok değiliz. Toplumda bizimle beraber hareket eden geniş bir kesim yok. Düşünebiliyor musunuz

ki, MAİ ye karşı çıksın diye Hindistan gibi neredeyse kişi başına gayri safi milli hasılası 100-150 dolar civarında olan bir ülkede yine hanımefendinin yazdığı notlardan söylüyorum. 20-30 otobüs Hindu renklerine boyanmış, rengarenk otobüsler, Amerika'ya kadar giden 250 adam, Hindu, Pakistan'a otobüsle, belediye otobüsleri, rengarenk boyuyor, kendi üzerlerinde MAİ'ye karşı olduklarını yazan sloganlar var. O Amerika'nın bir ucundan kalkıyor bu adamlar, Amerikan halkına bunu anlatmak için. Amerika'nın bir ucundan diğer ucuna otobüsle ekmek su yiyerek Gandhi gibi keçi sütüyle beslenerek bir ucundan bir ucuna Amerikan halkına, sizi de soyuyorlar. Tekeller sizi de eziyorlar, bizi de eziyorlar diyorlar anlatıyorlar. Kendi sıkıntılarını, dünyadaki şu andaki küresel saldırıyı, gidip o saldırının karargahında anlatıyorlar. Nereye kadar? Son toplantı yeri Ottawa'daysa, Ottawa sokaklarına kadar. Oraya kadar. Bir uçtan bir uca katederek. O halkın içinde böyle insanlar var ve böyle eylemler veriyorlar. Bizim şimdi bugüne kadar uluslararası bu anlaşmalar karşısında bir şey yapmadık. Bize hakikaten sayın Başkanım dediğin çok doğru. Çok güzel bir kelimeyle bu işi anlatmaya çalışıyorlar. Hep dediler ki değişim, hepimizin ne kadar hoşuna gitti. Değişeceğiz. Her çıkan siyasetçi ben değişimden yanayım, herkesin sloganı değişimdi. Ama biliyor muyuz ki, ki şu anda anlıyoruz. Değişim, neo liberal politikaların anahtar sözcüğüdür. Değişmek diye bir şey yok. Değiştirmek var. Değişmiyorsanız sizi zorla değiştireceğiz var. Bunun böyle olduğunun toplumda farketmeden, hep beraber bir araya gelmemiz bu mümkün mü? Bu parçalanmış yapıyla, bunu görmek mümkün mü? Bugüne kadar veremeyenler kimse, 80'den beri susanlar kimse, artık bugün ön plana çıkmaları lazım. Bir tek Gaye hanımefendiler, açık söylüyorum birçok kuruluşun çok üzerinde tek başına mücadele vererek bu kadar büyük bir yükü sırtlayarak, bir sayın hocam gibi birkaç bilim adamı, birkaç yazarla bu iş yürümüyor. Daha derinlere kadar inmemiz lazım.

Ben Başkanım diyorum ki, isyan edelim demiyorum, ama haklar mücadele edilerek. Türk-İş işçilere son iş yasasıyla beraber ne yapabildi? Bir günlük eylem yaptı. Beyler Fransa'da bu aylarca sürmüştür. 100 binlerce insan sokaklarda yatmıştır. Aylarca. Hak böyle korunur. Bir günlük eylemlerle hiçbir şey olmaz. Konuşmayla da bir şey olmaz. Mücadelemizi toplumun geniş kesimlerine yayalım Başkanım. ZMO Başkanım, toplu olarak bir araya gelerek ve hep birlikte bu işi ancak başarabiliriz. Hepinize teşekkür ediyorum.

Nurten DENİZ

Yalnız Gaye Hanıma değil, Birgül Hanıma da sonsuz teşekkürler. Birgül Hanıma da, Gaye Hanıma da ve hepinize teşekkürler. Ama ne yazık ki, şu 10. Oturum, birinci oturum olmalıydı. Eğer bu düzenlemede birinci oturum olsaydı, pazartesiden beri devam eden bu sempozyum çok daha başarılı olacaktı. Çünkü, günlerdir burada kusura bakmayın, biraz da kısır çekişmeler diyeceğim seviyede, hiç de kızmasınlar profesörlerimiz ki, bir tanesi zaten profesör terörü var dedi. Kendi eğitim sistemi için de bu tabiri kullandı. Bunlar çok daha farklı, bu öğretimin profesörlerimiz çok daha farklı bir şekilde pazartesiden bu yana gelen bu sempozyumu değerlendireceklerdi. O görüşmeleri birbirleri arasından üniversiteyle ilgili görüşmeleri kendi üniversite binaları içerisinde yapabilirlerdi veya ayrı bir şekilde yapılırdı. Burada her sene 10 seneye yakın süredir aynı hatalar yapılıyor. Hep profesörlerimiz karşı değiliz, sakın yanlış anlamayın. Ama burası ziraat mühendislerinin tek barınağı, tek yuvası.

Birgül Hanımın en son lafında söylediği gibi öyle plan artık üst kurullar ve Tahkim Yasasıyla öyle hale getirildi ki, bundan sonra evet 77'lerdeki insanlar gerekirse hatta Kuvayı Milliye'yi yeniden yapacaklar, canlarını ortaya koyacaklar kuşkusuz. Ama kimler kaldı? Ben dün duydum. Yine birçok Cumhuriyetin kazanımı, tarımsal araştırma kuruluşumuz hemen hemen hiç elemansız hale geliyor. Aynı Birgül Hanımın dediği gibi ya emekliye sevkedilecek, çalışmıyor, adam başına bir örnek veriyorum. Ankara'da uluslar arası standartlarda, bilimsel çalışan bir kuruluşumuzda 96'ya kadar bir mühendise altı proje düşerken, bugün üç misli mühendis olduğu halde toplam altı proje yok. Ve arkadaşlar erken kendiliğinden emekli oluyorlar. Çünkü orada çalışmadıkları için çalışamaz hale geldi tarımsal araştırmalar. Çok güzel Birgül Hanım değindi, evet diyorlar ki, bağlayacaklar yerel yönetimlere veya üniversitelere. Neden demin onu söyledim, birinci oturumunu, onuncu oturum birinci olmalıydı diye. Çünkü, sempozyum boyunca konuşuldu, globalleşme güzel bir şeymiş gibi algılandı, anlatıldı, genellikle diyorum altını çizerek, en son konuşmacı hocamız da bir tarım üniversitesi kurulsun ve kamu bir tarımsal araştırmalar bu üniversiteye bağlansın diye bir teklif getirdi. Bunu sayın Demirel de, yıllarca Çukurova Üniversitesi'nde söyledi. Yıllar önce o işte yine bu bütün 77'den bu yana ki gelişmelerdir, yavaş yavaş. Hani bir siyasetçimiz diyor,

kurbağayı soğuk suya atarsınız, sıcak suya atarsınız, aradaki şeyi nasıl olur sonuç? Kurbağa yavaş yavaş alışınca biz de yavaş yavaş 77'den bu yana alıştık ve şu anda yazıklar olsun tabii. Ama bakın ne diyorum kızmayın eleştiriye. Biz eleştiri yapmaya korkar hale geldik. 10 dakikayı doldurmadığım halde ben dün bu saatlerde bahsettim bazı şeylerden ama çekinerek. Çünkü hem zaman kısıtlaması yok dendi, hem 10 dakika konuşulacak dendi. Biz mühendisiz, profesörlere hiçbir şey denilmiyor. Ben profesöre karşı değilim, sakın ha yanlış anlamayın. Ama biz 77'lerde de biz küstürüldük. 77'lerde de efendim çok arkadaşımız öldü. Çok insanlar Türkiye'nin ilk şeyi o zamanlardı. Biz onları gördüğümüz için en büyük darbeleri aldık veya öldürüldük. Ben kendim için demiyorum şu anda genel olarak söylüyorum, 77'den bu yana budur. Sonuç bugün bu noktalara gelmiştir. Hala şu düzenleme birinci oturum olsaydı, şu konuşmalar bambaşka olacaktı. Çünkü ben iyi niyete hala inanıyorum. Geçen sene hatırlayacaksınız Mühendisler Haftası'nda yaptığımızda ne dedik? Bugün CHP milletvekili, köy satılmayı ben üç gündür söylüyorum burada hep söyleyeceğim, gündeme getireceğim. Getirmedim, getiremedim. Köy arazini satınalmayı sağlayan dair kanun çıkması. Orada bizim Oda başkanlığımızı yapan başkanımız, hocamız var. Orada milletvekili. Bir tane daha var hukukçu. O da var. Bu kanun çıkarılırken haber verselerdi, biz. Dün anlattım ben size. Bizim bir hakkımız nedeniyle üç gün Tarım Bakanlığı'nda aç susuz protesto ettik ve Meclisten geri çekildi kanun. Kaya Beyin dediği durum öyle. Ama bu yapılmadı. Bize haber verselerdi ya şu kanun belki bütün Türkiye'deki mühendisler geldik ziraat mühendisleri biz hakikaten ülkesini hepimiz seven insanlarız. Ama yapamadık, bu ne yapıyorlar peki Mecliste, muhalefet olsun, yapsınlar muhalefeti, açıklasınlar, orada televizyona çıkıyorlar anlatıyorlar. Bunu neden anlatmadılar kaç gündür? Daha şimdi Birgül Hanımdan burada birçok arkadaş ben biliyorum ama bir haftadır. Bu böyle.

Evet 77'den bu yana bizim gibi düşünenler, hep hırpalandı. Hep soyutlanmak istedi. Her şeyden mahrum edildi. Biz hep kaybettik. Dün kürsüye çıktım, her şeyden. Çevreyle gıda mühendisi ayrılın istemedik. Ama hep kaybettik biz. Hiçbir zaman kazanan olmadık. Çünkü Türkiye kaybetmesin istedik. Ama kazandık zannedenler görüyorlar ki böyle geçen sene Mühendisler Haftası'nda üstünde durdum ben yine dedim ki, üst kurullar. Efendim üst kurullar, özelleştirmede en çok karşı çıkmamız gerekendi. Çünkü biz milletvekillerini seçiyoruz. Seçiyoruz parlamentoya gönderiyoruz. Kanunu yapacak olan onlardır, eğer özelleştirmeye zaten karşıyız da, kanun yapacaksa bizim orada seçtiğimiz parlamenterler yapar. Üst kurullar ne demektir? Anayasaya aykırıdır. Tahkim Yasası'na karşıydık anlattık. Keşke şu 10'uncu oturum birinci olsaydı, bu eleştirileri lütfen eleştiriye açık olalım. Eleştiri hep olumlu olmaz, olumsuz eleştiriler aslında dost acı söyler. Teşekkürler sayın Başkan.

Erman ÇAĞLAR (Ziraat Mühendisi)

Benim sorum çok kısa olacak. Birgül Hocama ve hukukçu olması münasebetiyle Gökhan Beye soracağım ben. Hukuk sistemimizde temel kanun diye bir kavram var mı?

Dr. Nurettin ELBİR (Eski Tarım Ve Orman Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı)

20 yıl Tarım Bakanlığı'nda, 15 yıl Orman Bakanlığı'nda hizmet yaptım. Çok değerli konuşmalar yapıldı. Dertler, yaralar, dünyada olan olaylar sergilendi. Tedbir konuşulmadı. Sanırım ki bundan sonra yapılacak sempozyumlarda ne gibi tedbirler alıp, neler yapmalıyız esas amaç buna dönüşmeli. Bu masada arzu ederdim ki, bildiğimiz klasik soframızda olan ben 1950'den beri bürokraside bu çatı içindeyim. 54 yıl. Normal sürahilerimiz olsun su bardaklarımız olsun, belediyenin verdiği suyu içelim. Yanlış anlamayın, sizleri tenkit etmiyorum, ama gerçeği söylüyorum. Turkuaz'ı tenkit ediyoruz, bunun Turkuaz'dan farkı yok.

Sayın Başkan çok takdir ediyorum, çok kıymetli konuşmalar yaptı. Cola'yı diğer şeyleri örnek verdi. Hayır mahkum olmayacağız. Ayranımız, meyvemiz var, bırakmamız lazım. Mc Donalds burada marka oldu, bizim işçilerimiz 40 yıl önce gönderdiğimiz, onlarla beraber gittim ben Almanya'ya, bugün döneri marka yaptılar. Demek ki yapabiliriz, bizde noksanlıklar, kayıplarımız var. Bunları unutuyoruz. Yaratıcı değiliz.

Sayın Güler Hanım çok güzel noktalara değindi. Ziraat Bankası'ndaki 30 bin kişiyi eritme. Sorun eritme değil. Biz neyle kamu yöneticilerini, kamu personelini yıktılar? Hantal bir devlet, bir yumurtayı 10 kişiye taşıyorlar. 10 kişiye taşıtmamak için belki 10 kişi, 5 kişi

taşıyor ama o formülün çözümünü biz bulup, bizim karşımızda olan bütün dünya emperyalistlerine aktarmak zorundayız. Bugüne kadar onu yapmadık.

Yine bir su örneğinden şeker pınarını bilirsiniz, kamyon sırtında giderdik, devamlı akan o suyu Sabancı aldı şişeler yapıyor. Özel idare diyoruz, belediyeler diyoruz, neden şişeleyip satmadı? Bugüne kadar hangi bir yerel yönetim hep kaynaklar kamuya aittir. Bir tane üretip de topluma mal ediyor. Yaratıcı olmalıyız, bunları düşünmeliyiz. Sadece tenkit, sadece karşıyım yeterli değildir. Bilmem ifade edebiliyor muyum? Biz bundan sonra çalışmalarımızı, formüllerimizi ona göre yapmalıyız. Şimdi bir e-devlet furyası var, yakından izliyorum. Dünyaya çağdaş olmak için ihtiyaç. Her hafta bir kurum, bunun sempozyumunu veriyor, hem de lüks otellerde izliyorum. Biz bunun karşısında kurumlar olarak, mühendis mimar odaları olarak, ziraat mühendisleri, diğer kurumlar olarak bir araya gelip neler yapıyoruz? Bunun alternatiflerini üretebiliyor muyuz? Eğer bu açıdan bakmaz isek sorunlarımıza hiçbir çare bulamayız. Sadece yakını, tenkit ederiz, atı alan da Üsküdar'ı geçer. Hele o hepsine cevap verecek birkaç sempozyum toplantısı var. İleride eğer imkan verirse bunlara katılıp bu konuları tartışmak isterim, teşekkür ederim. Vakit çok geç, hakkınızı aldım.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Evet şimdi panalist arkadaşlara üçer dörder dakika daha süre veriyorum.

Gaye YILMAZ

Çalışanlarının artık diğer işçilerle birlikte örgütleneceğini söylemeye çalıştım. Bu birilerinin mutlaka öncü güçlerin önemi var böyle bir örgütlenmede. Ama asıl önemli olan, çalışanlarının bizzat kendilerinin bu örgütlenme ihtiyacını çok yakın bir süreçte, artık birebir hissedecek olmaları. Bunu kastettim.

Dolayısıyla bunun için çok ekstra bir çabaya gerek yok. Öncülerin rolünü kabul etmekle beraber bu ihtiyaç yakıcı bir şekilde kendileri görecekler.

Sistemi değiştirmenin zamanı gelmedi mi? Bu konuda nesnel koşullar ve konjonktürün de çok önemli olduğunu düşünüyorum. Evet sermaye sınıfının karşısındaki antitez işçi sınıfıdır, bu doğru. Ama şunu da unutmayalım: Kapitalizmi içten içe yok eden, eriten başka sorunlar da vardır. Rekabet gibi. Dolayısıyla sistemin kendi sorunlarından ötürü en zayıf geldiği noktada işçi sınıfı, yani onun karşıtı mücadelesini yapacaktır. Ben henüz bunun döneminin gelmediğini düşünüyorum. Nedenine gelince. Dünyada hala milyarlarca insan, daha radyoyu tanımıyorum. Yani hayatında hiç radyo dinlememiş demiyorum, radyo diye bir aletin varlığından habersiz. Dolayısıyla elektriği bilmiyor. Ama çok hızlı bir şekilde yaşanıyor. İşçi sınıfı henüz çok genç bir sınıf. Burjuvaziyle kıyaslandığında çok genç bir sınıf. Ne kadar büyük bir hızla geliştiğine baktığımız zaman, ben görmeyecek olabilirim, ama siz çok gençsiniz. Dolayısıyla evet, bugün zamanı gelmiş gibi hissediyoruz, çünkü çok yakıcı bir süreç yaşadığımız. Bize hakikaten gelmiş de geçiyor gibi görünüyor. Ama tam olarak geldi mi? Bana göre henüz gelmedi.

Sevgili Başkanım izin verirseniz son iki cümlede sorudan bağımsız bir şekilde eklemek istiyorum. Bu sürecin Türkiye'ye katkı vermediğini söyledik hepimiz de buna katılıyoruz. Ama mücadele içinde çok önemli olduğuna inandığım bir olay var. Hangi koşulda bu Türkiye'ye katkıdır diye, hangi koşullarda hayır bu Türkiye'ye katkı değildir. Katkı vermez diyecek. Buna karar vermede yine bizim aklımızı çeldikleri klasik iktisat teorisinin asla peşinden gitmememiz gereken kavramları var. Bu kavramları gördüğümüz her yerde teşhir etmeli, çürütmeliyiz. Bunların başında milli gelir, büyüme ve kalkınma geliyor. Şunu söylemek istiyorum: Şu anda Türkiye'nin milli geliri 2500 dolar civarında. Enflasyon hızla düşüyor, dolar düşüyor, herkeste bir mutluluk var. Bunun arkasından milli gelirin arttığı görülecek. Toplumun yüzde 70'i, 80'i o dönemde diyecekler ki, işte bu hükümet, bu iktidar, bu anlayış liberalizmin bu ülkeyi kalkındırdı, Türkiye'nin milli geliri 10 bin dolara çıktı diyecekler. Bu çıkacak 10 bin dolara, hem de çok kısa bir süre içinde. Ama kalkınma, büyüme, refah bu değil ve bunu toplumun geniş kesimlerine şimdiden anlatmamız gerekiyor.

Meksika 94 yılında Amerika ve Kanada'yla birlikte NAFTA anlaşmasını imzalıyor. Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması. 94'ten 2001'e kadar Meksika'da muazzam bir gelişme

oluyor. O kadar muazzam bir gelişme ki, milli gelirinde öylesine hızlı bir yükseliş ki, bir anda Meksika'yı dünyanın en büyük dokuzuncu ekonomisi olarak görüyoruz karşımızda 2001 yılında.

İngiltere, İspanya, Güney Kore, Malezya, Portekiz, bütün bu ülkeleri geride bırakmış. Dokuzunculuğa yükselmiş Meksika. Hepimiz yoksul bir ülke olarak biliriz. Ama aynı dönemde, aynı 2001 tarihinde şöyle bir veri var elimizde: 94'ten 2001'e kadar Meksika'da açlık sınırında yaşayan insan sayısı ikiye katlanarak 70 milyona çıkmış. Demek ki milli gelir artışı, yoksulluğun bitişi anlamına gelmiyor. Demek ki klasik iktisat terimleri, enflasyonun düşmesi, ödemeler dengesinin sağlanması, bütçe açığının kapanması, bunlar bir toplumun refaha ulaştığı anlamına asla gelmiyor. Bu konuda da dikkatli olmamız lazım ve bütün çevremizde bu sistem içinde bize gösterilenlerin aldatıcı olduğunu, asla toplumun bütün için geçerli olmadığını anlatmak zorundayım.

Tekrar teşekkür ederim.

Selim YILMAZ

Çok kısa demin bahsetmeyi düşündüğüm, ama atladığım bir iki tane konu var, onu da söyleyeyim. Türkiye'de patentle ilgili konuları takip eden bir Türk Patent Enstitüsü var. Bunun verilerine göre 1999 yılında 487 ürüne patent verilmiş. 483 tanesi yabancı, dört tanesi yerli. 1995-2001 yılları arasında 1174 tane patent verilmiş ilaç sektöründe. 1165 yabancı şirket, dokuz tane yerli. Burada yabancı düşmanlığı anlamında söylemiyorum, ama çarpıcı rakamlar. Yani binde bir, yüzde birlik oranlarda bir patent yüzdesi var.

TRIPS anlaşması, bunun da yolunu açtı ve buradan farklı kaynakları da başka taraflara aktarıyor. Benim bütün ziraat mühendislerinden son yedi sekiz yıldır farklı alanlarda da Türkiye'nin çeşitli yerlerine mutlaka küreselleşme olmayabilir, yani farklı alanlarda da gidip konuşmalar yaptığımızda benim özellikle kırsal yörelerdeki insanlardan bir ricam var. Onu bütün ziraat mühendislerine bir kez o ricayı size de yapmak istiyorum. Lütfen tohum saklamayı, yani yerli, değişikliğe uğratılmamış tohum saklamayı tavsiye edin, siz mesleğiniz olduğu için bunu yapın, çünkü önümüzdeki süreçte TRIPS anlaşmasından dolayı daha da yaygınlaşacağı için ve daha fazla yani bugün ayçiçeği, mısırdır, bazı ürünlerde var gibi olan yerli değişikliğe uğratılmış tohumlar, yarın bütünüyle her şeyi kapsayacaktır. Dolayısıyla çiftçilerin ellerindeki atadan, dededen, neneden kalmış olan tohumları saklamaları, o tohumları kullanmaları, o tohumları satmadığı, hatta o tohumları mübadele, değişim aracı olarak kullanmaları bile TRIPS anlaşmasına göre yasak olacak. Onun için bu konuda ricam lütfen tohum genetik değişikliğe uğratılmamış tohum saklamayı her fırsatta tavsiye ediyorum. Teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Birgül Ayman GÜLER

Türk hukuk sisteminde temel kanun diye bir şey yok. Çerçeve kanun diye de bir şey yok. Öyle bir şey yok. Anayasa var, temel kanun odur. Diğerleri, bütün kanunlar, bir hiyerarşi olmadan aralarında hepsi birbirine eşittir. Eski kanunlar, yeni kanunlar gibi. Bu temel kanun kavramının bir Medeni Kanun gibi, Borçlar Kanunu gibi, yani hacim olarak çok geniş ve çok yönlü düzenleyen kanunlar için kullanılırdı. O da Meclis iç tüzüğünde temel kanunların, yani bu 500 maddelik kanunların görüşülmesini, eskiden iç tüzük düzenlenmesi vardı, oralarda lafi geçirdi. O da zaten tartışmalara neden olmuştur. Dolayısıyla anayasanın yerine geçecek cinsten bir temel kanun düzenlenmesi halinde de Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı hiçbir anayasal, hukuki geçerliliği bu terimin yoktur.

Aslında tartışmanın sorularla beraber sorulardan çok değerli yorumlar aldık. Bir, iki şey de ben, bana verilen süreyi tamamlamak isterim. İlginç şeyler var. Dünyadaki bütün muhalif akımlar tüketime dönük bakmaya başladı. Marlboro içmek, Cola içmek, yerliden alma, falan yerden al gibi tüketimden gelen gücü kullanmak. Güç tüketimden gelmez. Güç üretimden gelir. Üretim gücünden kaynaklanır, dolayısıyla eğer bir toplumsal mücadele verilecekse, sonuç alıcı toplumsal mücadelelerin üretim alanlarında verilecek mücadele olduğunu unutmamak gerekiyor.

Üçüncü olarak da kazanmayı umanlar var hala. Gaye Hanımın çok güzel söylediği çerçeveyi hatırlamanızı rica edeceğim sözümü uzatmamak için. Bu sistemin içerisinde

muhalefet tarafında yer alıp hala bu sistemlerle kazanmayı umanlar vardır. Daha muhalefet dediğimiz şey, toplumsal sistemde kristalize olmamıştır. Sürekli gerileme, sürekli gerilemenin arkasında böyle bir objektif, nesnel istediğimiz halde ortadan kaldıramayacağımız bir durum var bizden bağımsız olan. Eğitimde özelleştirmeye hayır diyen eğitim yaşamını sürdürebilmek için dershanede yada evinde yada başka bir özel okulda ikinci iş olarak özel öğretmenlik yapıyor. Sağlık hizmetlerinde özelleştirmeye hayır diyen hekim, hemşire arkadaşım bıçak parası operasyonlarının tepesinde yer alıyor. Sözleşmelilikle beraber şu 657 kölelik rejiminin ötesinde bazı kendini geliştirme imkanları bulabilirim diye kazanma umudunu bir tarafından taşıyor. Kazanmayı umanlar bu koro varolduğu müddetçe örgütlerimiz sendeleyecek, örgüt yöneticilerimiz sendeleyecek ve biz biraraya gelmeyi beceremeyeceğiz. Önümüzdeki süreç kristalizasyon sürecidir. Bu politikayı kristalize etmek aslında öyle söyleyeceğiz biz ifade tarzını, ama en temelinde bizim kendi toplumsal tabanımız kristalize olacak. Süre bitti. İşin sonuna geldik. Süre 1 Ocak 2005 itibarıyla kapandı. Kapanacak. AB'ye üyelik 2004 yılı Aralık ayına endekslendi, dünya biliyor ki 2004 Aralık ayına kadar Türkiye Cumhuriyeti'nin muhalif güçlerini AB havucuyla oyalayacak. Sonra AB tartışması ortadan kaldırılabilir bile. Türkiye'ye AB müzakere takvimi diye oyalayacak bir şey verilse de olur, o zaman verilmese de olur. Mesele Türkiye'nin 2004 Aralık ayına kadar AB üyelik süreciyle oyalanması, 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla Türkiye'nin nasıl olsa bu durumda sesi çıkmayacaksa, takvimin kapanmasıdır. İşte o saatten sonra biz kristalize olacağız. O saatten sonra objektif koşullarla sübjektif koşullar birbirini bulacak. O saatten sonra bizim politikalarımız sonuç alan politikalara dönüşecek. Ama saatten sonra işler bugün yapılabilecek olandan çok daha zorlu hale gelecek.

O yüzden bu bir yıl altın zamanlar. Altın zamanları çok iyi kullanmak, değerlendirmek gerekiyor.

Gökhan GÜNAYDIN

İki konuda çok kısa şeyler söylemek istiyorum. Birincisi, Erman kardeşime yönelik. Hocanın katkısına birkaç ilave getirmek istiyorum bu temel yasa meselesinde. Türkiye'de bir tek Meclis İç Tüzüğünde geçerli temel yasa konusu vardır. O da özel bir hukuk alanıdır. Ama hepimizin yaşadığı alana ilişkin bir temel yasa yoktur, temel yasayı şöyle yorumlamak lazım: Hakim önüne bir konu geldiğinde hukuk düzeni hiyerarşisinde bir yasayı birine tercih edecek midir sorun. Aralarında özel-genel yasa ilişkisi olabilir. Önce çıkmak, sonra çıkmak ilişkisi olabilir ve bundan dolayı hakim birini tercih etmek konusunda olabilir ama bu temel yasadaki kaynaklanmaz.

Şimdi ikinci konu, sevgili Nurten Ablamız için söyleyeceğim. Oda Başkanlığı bana çok şey öğretti. Ama en önemlisi acayip genişlemeye öğretti. O kadar genişledim ki, ya bir gün bu bittiği zaman acaba kendi ölçülerime tekrar dönebilecek miyim merak ediyorum.

Arkadaşlar bakın, bu Odanın üyesi olan hiç kimse, eğer bu Odanın çalışmalarını izliyorsa, bu konuşulanları ilk kez duymuyor. 1999'du galiba, "Tahkim Nedir, Neden Karşınız"ı bu ODA yazdı.

Başka bir şey söyleyeyim. Şubat ayının herhalde karlı bir günüydü, benim evimde sabaha kadar oturduk ve Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısından kimsenin haberi yokken, o sabah bizim elimizde bu tasarıya yönelik bir çalışma metni vardı. Bunu da not edelim.

Üçüncüsü geçtiğimiz yasama döneminde Meclis çalışmalarının bittiği gün bu ODA, tarımla doğrudan veya dolaylı ilgili hangi yasalar çıktı, bunların tarım sektörüne ilgileri nedir diye basın toplantısı yaptı ve bu metni yayınladı, hala internet sitemizde yayınlanıyor. 14 Mayıs Dünya Çiftçiler Gününün konusu Kamu Yönetimi Temel Kanununun tarım sektörüne getirdikleri, götürdükleriydi. TMMOB'nin geçenlerde bir ay evvel yaptığı yine bu konuyla ilgili toplantıda da konuşan tek ODA başkanı, tahmin ediyorum bendim. Güz Konferanslarımızın konusu buydu. Yani özetle şunu söylemeye çalışıyorum: 10. Oturum en başta olsaydı eleştirisini getirelim, ancak herhalde çok daha önemlisi bu oturumları düzenlediğimiz için birbirimize teşekkür edelim.

Kaya GÜVENÇ

Oturum Başkanı

Evet arkadaşlar, bir panelimizin sonuna geliyoruz. İki konuya değineceğim bazı sorular var, o soruların yanıtlarını tartışmamız gerekiyor sanırım biraz daha sistem nedir ne değildir.

Şimdi bunu başka bir şeyle birleştirelim. Çok sürekli olarak eleştiri arkadaşlarımızdan geliyor. Öyleyse biz her şeyi tenkit ediyoruz, hiçbir somut öneri koymuyoruz. Koyuyoruz. Yaptığımız her eleştiri, öyle bir kere sadece bir cümlelik bir eleştiri filan değil, özünü, neden karşı çıktığımızı koyuyoruz, söylüyoruz. Bu, küresel dünyanın böyle çok akıllı gazetecileri var. rafine gazetecileri var. onlar sizi açığa düşürmek için sürekli olarak sorular gündeme getiriyorlar. Yani bir şey söylüyorsak, bir şeyi doğru bulmadığımız için söylüyoruz ve doğru bulmadığımız şeyi söylerken zaten alternatifini bir anlamda söylemiş oluyoruz. Ama ne TMMOB'un, ne buradaki uzman arkadaşlarımızın, değerli hocalarımızın, ne de diğer demokratik kitle örgütlerinin her şeye bir alternatif bulmak gibi bir sıkıntısı yok. Bizim her temennimizin içinde var. Ama bizden kimse ayrıntılı bir şey beklemesin

Şimdi, Emek Platformu hiç unutmuyorum, birçok yerde de anlattım, bir kere daha anlatacağım, burada anlatacağım. Bir alternatif program çıkarmış. Yazıyor işte şunlar şöyle olmalıdır, böyle olmalıdır falan filan gibi. Bundan daha alternatif program da olmaz. Ha nedir? İlkelerdir, temel ilkelerdir, şunu yapalım, bunu yapalım. Şöyle yaparsak, şöyle olur diye.

Gazeteci sordu, hemen müthiş bir "efendim kaynağınız var mı?" "Kaynak var mı" deyince, dedim ki, "gayet tabii var. rantçının cebine giden parayı kesersiniz, hortumlanan efendim bankaları halledersiniz, ticaret yerine sanayiye dönersiniz, işte kaynak bu." "Hayır ben onu sormamıştım." "Peki neyi sordun" "Bilmem hangi bankayla, bilmem hangi fonlar, yüzde şu kadar faizden." Anlatabildim mi? Yani çok teknik şeyler bileceksiniz, çok ayrıntılı şeyler bileceksiniz. Yok öyle bir derdimiz yok.

Emek Platformu programı demiş ki, ranta değil yatırıma, sermayeye değil, emekçiye. Açık net, somut, bundan daha güzel alternatif olur mu? Ha, peki bu alternatifi daha da zamanı gelirse onu da evvel Allah en iyisini biz yaparız. Yani biz yaparız da, emekçiler yaparlar. Dünyayı yeni bir dünyayı kurma imkanını sadece emekçilerde var. Şimdi o bakımdan bu olaylarda işte hep tenkit ediyoruz, hep eleştiri yapıyoruz. Arkadaşlar sakın ola ki, bu yeni küresel gazetecilerin yada işte medya mensuplarının tuzağına filan düşmeyin. Bizim söylediğimiz hepsinin içinde alternatifi var. Kamu Yönetimi Temel Kanununa karşı çıkıyorsak, biraz önce sevgili arkadaşlarımız da açıkladılar, şöyle olsak böyle olacak, sağlık hizmetlerini, sosyal devlet. Sosyal devleti tasfiye edemezler. Ne demektir sosyal devleti tasfiye edemezsin? Sosyal devleti tasfiye edemezsin demek, eğitimi, sağlığı, işte sosyal güvenliği, altyapı vs. hizmetleri, sen kamu anlayışıyla, devlet olarak yapacaksın. Bu kadar basit. Kim bu hale getirdi? Biz mi bu hale getirdik? Tarımı siz mi bu hale getirdiniz? Yani işte onun için bunlarda bir sıkıntınız olmasın, tekrar ifade edelim, onun için çok rahat olun. Gerçekten bu örgütler sadece bizim örgütümüz değil, KESK'yle, Türk-İş'yle, başka örgütleriyle gerçekten Türkiye'de son derece güzel şeylerin altına imza attılar. Alnımız açıktır, rahatlıkla ifade edelim ve o tuzağa da kesinlikle gelmeyelim.

Son bir nokta. Yani bütün bu olaylarda, şunu çok açık ve net gördük zannediyorum. TMMOB yaklaşık 30 küsur yıldan beri, 70'lerden bu yana çok temel bir şeyi söylüyorum. Mühendisler ve mimarlar, emekçi sınıfın bir takım sorunları diğer emekçi sınıflarla paralellik arz eder. Sorunlarının çözümü ülkenin sorunlarının ve diğer emekçi sınıfların çözümüyle ortaklaşadır. Dedik ki, bu özellikle küreselleşme böyle silindir gibi geliyor. Kendine göre bir şeyi var. Her şeyi kendine göre düzenliyor filan. Tamam bir tarihsel kesittir. Bu tarihsel bu böyle devam etmez. Her tarihsel kesiti doğuran koşullar vardır, o koşulların değiştirilmesi için insan iradesi vardır, emekçi sınıfların iradesi vardır ve o iradeyle, o üretim koşullarıyla günün birinde öyle bir noktaya gelir kesişir ki, o tarihsel kategoriler de sona erer. Bu da önemli bir olaydır. Yani böyle sürekli gidecek filan diye bir şey düşünülmesin. Der ki, "sorun artık günümüzde emekten yana bir siyasi iradeyi oluşturmaktır." Siyasi iradeyi oluşturmak, emekten yana. Siz emekten yana dediğiniz zaman her şeyi aslında bir anlamda kapsıyorsunuz. Bağımsızlığı, demokrasiyi, hakça paylaşımı, yatırımı, üretimi, bilimi, teknolojiyi, dünyada güzellik adına ne varsa, her şeyi kapsıyor o sözcük. Emekten yana politikaları bir şekilde bir siyasi irade haline getirmek zorundasınız ve bu iradeyle iktidara taşımak zorundasınız. Başka hiçbir çözümü yok. Bu çerçevede tabii ki TMMOB diğer Odalarımız olsun, bütün emek örgütleriyle beraberiz. Bunun içinde DİSK'i vardır, KESK'i vardır, Tabipler Birliği vardır, Türk-İş'i vardır, politikaları

uyumlu olduğu takdirde Hak-İŖi vardır, politikaları uyumlu olduğu takdirde diğer örgütler vardır. Pankobirlik vardır. Efendim başka üretici birlikleri vardır aklınıza gelebilecek kadar yüzlerce örgüt vardır. Amaç nedir? Amaç akıl dıŖı bu sisteme dur diyecek, gerçekten kamusal alanın daraltılmasına, tasfiyesine hayır diyecek bir ortamı yaratmaktır. Mühendisler, mimarlar bu konuda Ŗimdiye kadar üzerlerine düşen görevleri yaptılar. Bu etkinlikler onun bir parçası. Burada sevgili arkadaşlarıma, dört arkadaşına sunuŖları için, getirdikleri o güzel görüntüler için teşekkür ediyorum. Sizler adına teşekkür ediyorum, örgütümüz adına teşekkür ediyorum ve bir Ŗey daha ifade edelim.

DeđiŖtirme iradesini yaratacak olan bizleriz. Hiçbir Ŗeyden Ŗikayet etmeyelim. O gelmiyor, bu gelmiyor, gelmiyorsa gelmiyor. Gelir. Biz kararlı olduğumuz takdirde gelir. Cumartesi günü İzmir'de miting var. İŖi olmayan arkadaşlarımız atlayıp İzmir'e gidecekler. İsterlerse gitmezler, isterlerse giderler. Ama gideriz. Cumartesi İzmir'deki mitingin yanı sıra önümüzdeki hafta Kamu Yönetimi Temel Kanunuyla ilgili bir dizi protesto eylemi var. Katılırız. Başka çaremiz yok, yapacağız.

Geliniz, elbette deđiŖtirebiliriz. Ama deđiŖtirmenin birinci koŖulu inanmaktır. İradeyi ortaya koymaktır. İkinci koŖulu da yerinde kalmaktır. Ben iki Ŗeyi de yapabileceğimi çok iyi gördüm. TMMOB Ŗimdiye kadar yaptı, bundan sonra yapmaya devam edeceğiz, hepinize bu saatlere kadar buralarda kaldığınız için tekrar teşekkür ediyorum.

BEŞİNCİ GÜN

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

“Geçmişten Günümüze Tmmob Ziraat Mühendisleri Odası” konulu sunum bağımsız bir basılı yayın haline getirileceğinden, sempozyum kitabı kapsamında yer almamaktadır.

ONBİRİNCİ OTURUM

ODA BAŞKANLARI KONUŞUYOR

Mehmet YÜCELER (1965-1969 Dönemleri)

Değerli kardeşlerim,

Hastayım, halsizim ve sıkıntılıyım. Evden dışarı çıkacak gücümde, cesaretimde yok. Onun için konuşmaları izleyemedim. Sonuçta bana verilen bir görevi yerine getirebilmek ve hemde meslek ve meslektaş sevgisini yerine getirebilmek için, ne pahasına olursa olsun aranızda bugün bulunmak istedim.

Oda Başkanlığım sırasında neler yaptığımızın açıklanması istenmektedir.

Bize ayrılan süre içerisinde yapılan işleri açıklamaya hem zaman ve hem de sağlığımın müsait olamayacağını düşünerek Oda Başkanlığım sırasında gerçekleştirilen Ziraat Mühendisleri 1. Teknik Kongresinden bahsedeceğim. Umarım yalnız bu çalışmadaki sizleri tatmin edecektir.

Karakteristik bir Tarım ülkesi olan, geliştirilmesi de mümkün görülen ülke Tarımı maalesef son yıllarda felce uğramıştır.

Tarımın bu sıkıntısına rağmen nüfusumuzun yarısına yakını yine tarımla uğraşmaktadır. Yine nüfusumuzun yarıdan fazlası Tarım ürünleri ile geçimini temin etmektedir.

Sanayimizin büyük bölümü tarım ürünü olan ham maddeye bağlıdır.

GSMH nin %15'i ham madde bazında tarımsal üretimden sağlanmaktadır.

Bütün dünya nüfusu dikkate alındığında Tarım stratejik maddeler kadar önemli olduğu ortaya çıkar.

Tarımın, bizim ülkemiz içinde yaşamsal bir önemi vardır.

Bütün bunlara rağmen Tarım ülkemizde beklenen ilgiyi görmemiştir.

Cumhuriyet döneminde ilk defa 1939 yılında Tarım Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Ziraat Kongresi gerçekleştirilmiştir. İkincisi, bu kongreden 26 yıl sonra benim Oda Başkanı olduğum sırada daha kapsamlı 24-27 Ekim 1965 tarihinde Ankara'da yapılan Türkiye Ziraat Mühendisliği 1. Teknik Kongresidir.

Yönetim kurulumuz bu Teknik Kongrede tarımın bütün sorunlarının ele alınmasının mümkün olamayacağını düşünerek bir kısım ana konuların tespit edilerek geniş çapta yetkili bilim adamları, mütehassıslar, yöneticiler tarafından serbestçe tartışılmasını, eleştirilmesini ve çözüm yollarının tespit edilmesinin yararlı olacağı düşüncesiyle bu kongreyi tertiplemişlerdir.

Tarımda önemli görülen 15 ana konu ele alınmıştır.

Bu ana konular şunlardır:

- 1- Türkiye Tarımının potansiyeli ve Tarım Politikasının ana hatları,
- 2- Tarımın geliştirilmesinde sosyal faktörlerin etkisi,
- 3- Türkiye’de tarım öğretimi ve yayımı sorunları,
- 4- Tarımsal araştırılmasının geliştirilmesi,
- 5- Tarımsal Hizmetlerin Re organizasyonu,
- 6- Çiftçinin teşkilatlanması,
- 7- Tarım işçileri ve sorunları,
- 8- Tarımla ilgili mevzuat,
- 9- Türkiye Tarımında sermaye ve sorunları,
- 10- Tarımda doğal kaynakların muhafaza ve geliştirilmesi,
- 11- Toprak Reformu?
- 12- Tarımda gelir vergisi ve tarımla ilgili diğer vergiler,
- 13- Tarım ürünlerinin pazarlanması ve kontrolü,
- 14- Türkiye’de tarım ürünlerinin fiyat politikası,
- 15- Türkiye hayvancılığı ve sorunları.

Odamız 31.03.1965 tarihinde

- 1- Sayın Nurettin MADRA'nın Başkanlığında
- 2- Prof. Dr. Orhan DÜZGÜNEŞ
- 3- Prof. Dr. Arif AKMAN
- 4- Sabri MALKOÇ
- 5- Hamza TANYAŞ
- 6- Salih GÜNDÜZ
- 7- Mustafa DİNÇER
- 8- Mesude ERALP
- 9- Selami URAZ
- 10- Nahit TEOMAN

olmak üzere 11 kişilik bir “Tertip Komitesi” kurmuştur. Bu tertip komitesi 8 ay süre ile Türkiye çapında dikkatli, titiz ve kesif bir faaliyet göstermiş ve süresi içerisinde tebliğlerin Oda Başkanlığına gelmesini sağlamıştır.

Oda Başkanlığına 15 konuda 28 adet serbest tebliğ ve kongre tebliği gelmiştir. Bunlar 15 konuda kurulmuş olan ihtisas komisyonlarına verilmiş, konuların tamamı bu komisyonlarda incelenerek genel kurula sunulmuştur.

Komisyonlardan genel kurula gelen her konu müzakereye alınmış, oylamaya sunulularak karara bağlanmıştır.

Kongreyi büyük bir ağırlıkla Ziraat Yüksek Mühendisleri, siyaset adamları, Ziraat Odası mensupları, Ziraatçılar Derneği üyeleri, yöneticiler, çiftçiler, meslek kuruluşları olmak üzere 1500’ü aşan bir topluluk tarafında alaka ile izlemişlerdir. Konu ileride program ve uygulamalar için çok değerli bir kaynak olacağı görüşü ile iki ciltlik bir kitap olarak basılmış ve ilgili yer ve kuruluşlara dağıtılmıştır.

Bu çalışmalarımız bizden sonra gelen Oda Başkanlarımıza örnek olmuştur. Her beş yılda Tarımsal gelişmeler dikkate alınarak bu gibi çalışmalar yapıla gelmektedir.

Bu bakımdan ülke Tarımına ilgi duyan ve gelişimini isteyen Bakanlık ve kuruluşlar istedikleri dökümanları Ziraat Mühendisleri Odasına baş vururlarsa hazır olarak bu dökümanları bulabileceklerdir.

Ziraat Mühendisleri 1. Teknik Kongresini tertip eden yönetim kurulu üyelerinin de isimlerini anmak benim için mutlu bir görev olacaktır.

Başkan	: Mehmet YÜCELER
Başkan Yard.	: Kemal GÖKÇORA
Sekreter üye	: Sabri MALKOÇ
Muhasip üye	: Sabahattin SAVCI
Üye	: Adem ELMAS
Üye	: Yaşar YILMAZ
Üye	: İsmail BAYKAL

Bu kongrede başından sonuna kadar 302 kişilik bir uzman grup görev almıştır. Bu grubun yaptıkları özverili çalışmalarını unutmak mümkün müdür? Hatırladıkça hem gurur duyuyor hem de duygulanıyorum. Şuanda bu grubun büyük bir bölümü hakkın rahmetine kavuşmuştur. Aramızdan ayrılanlara rahmet, aramızda bulunanlara da saygılarımı sunuyor hayırlı sağılıklar diliyorum.

Elbetteki bu eser Ziraat Mühendisleri Odası Başkanı olarak yalnız benim eserim değildir. İçtenlikle ve özverili çalışan Oda yönetim Kurulu üyeleri, Tertip Komitesi Başkan ve üyelerinin müşterek eserleridir.

Huzurunuzda kongreyi izleyenler dahil emeği geçen tüm üyeleri takdir ediyor bir defa daha aramızdan ayrılan meslektaşlarımızı saygıyla anıyor hayatta kalanlara da hayırlı sağılık diliyorum. Saygılarımla.

Cemil KALELİ (1970-71 Dönemi)

Sayın Başkan, Sayın Milletvekili, Bakanlarım, değerli Meslektaşlarım,

Hepinizi sözlerime başlamadan evvel sevgiyle, saygıyla selamlıyorum. Benim için Oda başkanlığı yapmak, mesleğimin en gururlu dönemiymiş. Bana bunu bahşeden kıymetli oylarınıza, emeği geçen bütün meslektaşlarıma sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Konuşmama başlamadan, az evvel sayın Baki Suiçmez' in gösterdiği eski çalışmalara ait sunumda, adı geçen arkadaşlarıma, kıymetli ağabeylerimize şükranlarımı sunuyor ve aramızdan ayrılanların manevi huzurlarında saygıyla eğiliyorum.

Bu mesleğe emeği geçen büyüğümüz ve sayın Bakan, onun davranışları bize örnek olmuştur. Şanslı tarafım, iki üç senelik başkanlık dönemimde çok kıymetli yönetim kurulu üyeleriyle çalışmam olmuştur. İkinci şanslı tarafımız, çeşitli konularda komisyonlardır. Bu komisyonlar Ankara Ziraat Fakültesi'nin kıymetli üyeleriyle takviye edilerek tarımsal konularda bize çok güzel bilgiler vermişler. Bizim görevimiz de bu aldığımız bilgileri yurt çapında çeşitli konularda savunmak olmuştur. Bu bakımdan yönetim kurulunda çalışan komisyonlarda çalışan arkadaşlarıma bir kere daha teşekkür ediyorum.

Evvela yaptığım ilk iş 69-70 yıllarında Odamızın üye sayısı çok azdı. Ve üye sayısı az olduğu için geliri de düşüktü. Türkiye çapında bazı bölgelere giderek meslektaşlarımızla toplantılar düzenledik. Oda ne iş yapar? yasal görevi nedir? şeklinde toplantılar düzenledik. Gittiğimiz yerlerde Diyarbakır, Samsun, İstanbul ve İzmir zaten en başta düşüneneğim yerler oldu. Bu illerdeki mesleki toplantılar sonucunda meslektaşlarımız ODA' mıza rağbet etti. O güne kadar ZMO, Ankara'da bulunan meslektaşlarımız tarafından teşekkür edilir, onların oylarıyla seçilirdi. Bunun Türkiye çapına yayılması ve meslektaşlarımızın katkılarını artırmak amacıyla yaptığımız bu mesleki toplantılarda il bazında, bölge bazında Oda temsilciliği kurulması ve seçimlerin ona göre yapılması için bir hamle yaptık. Şimdi görüyorum ki, ülkenin dört bir yanından gelmişiz.

Bu toplantıların dışında Türkiye'de alternatif tarım gibi, bazı ürün bazında toplantılar yaptık. Bu toplantılara zamanın Tarım Bakanı, Ticaret Bakanı katıldı, ilk toplantımız mesela çiftçi konusunda zamanın bakanı katıldığı üreticilerle beraber yönetsel toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılar Adana'da Pamuk Kongresi, Mersin'de Narenciye Kongresi, Konya'da Hububat Kongresi, İzmir'de Tütün Kongresi, Giresun'da Fındık Kongresi yapıldı. Bu toplantılara bakanlarla beraber benimle beraber bütün toplantılara katılan zamanın birlik başkanı sayın Avni Başdoğan'a huzurunuzda teşekkür ediyorum. Bir de şu anda vefat ettiğini çoktan bildiğimiz Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı bütün bu toplantılara katılmıştır. Sonunda her gittiğimiz kongrede ZMO büyük bir rağbet görmüştür.

Hükümette görev alan, bakan olan meslektaşlarımızın Odamızın yaptığı çalışmalara büyük faydası oldu. Bu faydalardan bir tanesini kısaca arz edeyim size. Prof. Orhan Dikmen, Tarım Bakanı'dır. Kutlama ziyaretine, mümkün olduğu kadar geç gitmeye çalıştım. Sayın Bakan ziyaret ettiğimizde, evvela Ziraatçiler Derneği'nin ne olduğunu, bizim sağ kolumuz olan bu insanların Bakanlık tarafından atanması gerektiğini, Ziraat Odaları kuruluna lise mezunu dahi alınırken diye lafa başladım, arkasından orman mühendislerine geçtik. Orman mühendisleri, dağ başında tek başına çalışan, hayatı pahasına çalışan insanların bütçede, döner sermayeli olmasına rağmen, hala memur olarak çalışılmasının mahsurlarına ve ondan sonra ziraat mühendislerinin sorunlarına geçtim. Bu taktik sayın Bakan çok etkilemiş olacak ki, kabinede Ziraat mühendislerinin Tarım Bakanlığı içinde normal bir teşkilatı gibi maaş aldığı dönemler geçti. Neden ziraat mühendisliği diğer mühendisler gibi değildir? Onlar diğer mühendislik, mimarlığa göre daha hor görülen bir meslek koludur. Yani bir aile kızını verirken, diğer mühendisleri tercih eder, ziraat mühendislerini değil. Böylesine bir ortamda ziraat mühendisinin ne olup olmadığını evvela devlet ricaline anlatmaya çalıştık. Tabii bu arada elimize bazı fırsatlar geçti. Bunlardan bir tanesi kabine toplantısına çağırıldım. Orada da ziraat mühendisliği Nihat Erim kabinesindeki bütün bakanların huzurunda anlatmaya çalıştım dilimin döndüğü kadar. Ve yine aynı kabine toprak reformu konusunda çağırıldığında, profesör arkadaşım da çağırılmış. Ondan sonra TBMM toprak reformu komisyonunda ZMO'nun görüşünü aldı.

Bunlar benim için çok güzel tabii hatıralardır. Ziraat mühendisinin kabineye ve parlamentoya girip de görüş arz etmesi bakımından önem kazandırdığımız kanaatini taşıyorum.

Yaptığım çalışmalardan bir tanesi de az evvel gördüğüm Mahir Gürbüz kardeşimle birlikte idi. Bütün projeler, bir bina projesi, Elektrik Mühendisleri Odası'ndan tutun, İnşaat Mühendisleri Odası'ndan, Mimarlar Odası'na kadar onaya gider. Ben tüm imkanları kullandım. Zamanın genel müdürlerine arz ettim.

Benim son olarak söyleyeceğim bir olay daha var. Muhittin Bey TMMOB Genel Başkan. Genel Kurula çağırıyoruz kimse gelmiyor deyince bunun bütün 16 Odanın başkanına anlattım telefonda. Ve Odamızda bir toplantı yaptık. İkinci toplantının nerede yapılacağını sorduğumda, “efendim izin verirsiniz bu Odada yapalım. Odanız çok müsait”.Bizim Odamızın toplantı salonunda aşağı yukarı 8-10 defa toplandık. Çalışma dönemimde en ufak bir faydam geçmişse, her zaman gurur duyacağım. Hepinize dinlediğiniz için ayrı ayrı teşekkür ederim.

Dr. Avni BAŞDOĞAN (1973 Dönemi)

Değerli Meslektaşlarım,

Sizleri içtenlikle selamlıyor ve saygılarımı sunuyorum. 1954'ten 2004'e 50 yıllık bir süreç içerisinde 45 yılını Odamızla içi içe geçirmiş bir meslektaşınız olarak acaba neler söyleyebilirim diye kendi kendime düşündüm, bu kuşatılmış Türkiye'de, kuşatılmış ziraat mühendisliği ve ziraat mühendisleri arasındaki sürtüşmeler çerçevesinde bu Oda 50 yıllık maraton koşusunu birincilikle ipi göğüslemiştir. Gerçekten ülkenin tarım kesimiyle ilgili tüm sorunlarında işte bir haftadır üzerinde durulan küreselleşmeden DTÖ' ye, Gümrük Birliği'nden AB'ye, tarımsal eğitimden çiftçinin sosyal haklarını, kırsal kesimde yaşayan insanın ekonomik yönden güçlenmesini, destekleme alımlarından arazi kullanma planına, üretim planlamasına her konuda bir kamu kurumu niteliğindeki örgüt olarak hem diğer Odalara göre, hem de sivil toplum örgütlerine göre hepimize ilki yaşatmıştır. Ondan dolayı Odamız için onların üyesi olan ziraat mühendisleri için gerçekten bir onur duyuyorum.

Yıllarca bu meslekleriyle bir mücadelenin içine girmiştir. Yıllarca Atatürk'e rağmen, toprak reformuna inanmayan mütegalibe sınıfıyla bir mücadelenin içine girmiştir. Bütün bunların sonunda 1970'li yıllarda Metin Hoca'nın bir araştırması elime geçti. O zaman Türk Ziraat Mühendisleri Birliği genel başkanı. Hoca bunu bastırmak istiyor. Orada gördüm ki çok ciddi bir araştırma sonucunda ne büyük boyutlarda entelektüel insanların oluşturduğu bir ziraat mühendisliği toplumu. Üç ziraat mühendisinden ikisi, kısa, orta, uzun sürede yurtdışında eğitimi tamamlamıştı. Dolayısıyla toplum içerisindeki bu seçkin yerimizi o bizim hasletimizden geliyor belki de, köy kökenli olmak. Yani, aşırı tevazuyu bir yere bıraktığınız zaman bizim meslektaşlarımızın son derece insani yönden, bilimsel yönden, teknik yönden, sosyal yönden, sadece tarım kesiminde değil, ülkenin tüm sorunlarıyla dolu dolu insanlar yetiştirdiğini görüyorum.

Ben bu konuşmamda Odamızın gerçekten çok büyük bir sorun haline gelmiş, tarımsal yüksek öğretimle eğitimi Tarım Haftası'nı 50. Yıldönümü çerçevesinde geçirmesini, yani büyük bir övgüyle karşılıyorum. Takdir ediyorum. Bunun yanında yine ilk defa, yani dikkatle üzerinde duralım, Türkiye'de Türk kamu idaresinin yeniden düzenlenmesiyle ilgili olarak ilk ders 1963 yılında hükümet kararnamesiyle bir komisyon oluşturulmuştur. Başına da eski maliye bakanlarından İsmail Rüştü Bey vardı.

Görülüyor ki, o günden bu güne hepimizin özlemi olan, bu kamu idaresinin yeniden düzenlenmesi konusu hep askıya alınmış, geçiştirilmiş. Sen görev yapıyorsun, işte bugünden itibaren Mecliste ele alınan kamu yönetiminin düzenlenmesini bu Oda yine ilk kez böyle bir ortamda tartışmaya açtığı için sayın başkanı, yönetim kurulu üyelerini yürekten kutluyorum.

Konuşmama bu son Tarım Haftası etkinlikleri içerisinde yer alan bazı konulara değinerek devam etmek istiyorum. Yani yüzlerce seminer, sempozyum, kongre, Tarım Haftası etkinlikleri ve yine hiçbir örgütün yapamadığı düzenli bir şekilde her beş yılda bir yapılan teknik tarım kongreleri, bütün bu konuların anayasası gibidir kongreler. İlk teknik kongreyi düzenleyen Oda başkanlarım ve sayın meslektaşlarım, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde 2000 izleyici aralıksız takip etmiştir. Yine kendilerinin ifade ettikleri gibi neden anayasamız? Çünkü demokratik yollardan kurulan komisyonlardan geçtikten sonra oylararak kabul edilmişler. Bundan dolayı hem ülke tarihiyle ilgili, hem de meslektaşlarımızın sorunlarıyla ilgili anayasası olarak bu teknik kongreleri kabul etmek gerekir.

Şimdi, eğitimle başladığımız için hep önemli olmamakla beraber bir konunun açıklığa getirilmesinde yarar görüyorum. Çünkü sayın Başkanım Gökhan Günaydın, madem ki tarihimize sahip çıkıyoruz ve geçmişimizle iftihar ediyoruz, o bakımdan şu tarih farklılıklarını bir kez daha gözden geçirerek gerçeği neyse onu kabul ederek biz de uzun uzadıya inceledikten sonra. Türkiye'de hepimizin bildiği gibi Ayamama Çiftliği'nde kurulan Mektebi Zirat-ı Şahanenin 1848 yılında kurulduğunu ve eğitime başladığını bir kez daha incelemelerin sonucunda bu karara varmıştık. Ama sayın rektörümüz ve evvelsi gün burada tebliğ veren sayın profesör Cemalettin Çiftçi, 1846 yılını esas aldıklarını söylediler. Onlarla da görüşerek, herhalde sayın profesör Akif Kansu hoca şimdi aramızda yok. 1848 yılının esas alınmasını, Krikor Agapon'un Mektebi Ziraat-i Şahane'yi kurduğunu hepimiz kabul ediyorsak, bu kişi 1847 yılında Fransa'daki dört yıllık Yüksek Okulunu daha bitirmemiş öğrenciyken herhalde büyükelçi paşa tarafından çağırılıp 1846 yılında öğrenciyken bu okulu

kurduramazdı. Bir tek kişi belki bu konuda biraz zamanınızı fazla aldım, zamanın Milli Eğitim Bakanlığı müsteşarlarından İhsan Sungur 1846'da üzerinde duruyor. İfade ettikleri gibi bir yani eski takvimin yeniye dönüştürülmesinde İhsan Sungur'un bu ilk hatası değil. Bu dönüşün hesaplamalarında birkaç hatası daha vardır şeklinde bir sonuca varılarak 1848 yılı bizim kendi günümüz, kendi bayrağımız olarak kabul edilmiştir.

Şimdi bir hususun bilinmesinde de yarar görüyorum. Nereden çıktı bu bayramı kutlama? İşte 1958 yılında o tarihte fakültemizin zirai ekonomi bölümünde üçüncü sınıf öğrencisi olan ve şimdiden iki yıl kadar önce DSİ' de emekliye ayrılan Tahir Aydingöz meslektaşımız doktorların tıp bayramı gibi, Mülkiyelilerin İnek Bayramı gibi bizim de belirli bir günümüz olsun önerisiyle işte ilk kez 1959 yılında 110. Yıldönümünü kutladığımız şimdi de 156. Yılına geldiğimiz işte Ermeni, Osmanlı tebaasından Krikor Agapon'un kurduğu bu Mektep-i Ziraat-i Şahane padişah fermanıya 46 Mektep-i Tıbbiye öğrencisi tamamlamış, Mektep-i Ziraat-i Şahane'ye öğrenci olarak kaydırılmasıyla birlikte eğitime başlıyor ama bu eğitim süresi sadece üç yıl sürüyor ve mezun vere vere bu okulun kurulmasına sebep olan görevini, kışkırtıcılarının öğrenciler arasında isyan çıkarılmasıyla tekrar kapanıyor. Tarihçeye ilgili olarak burada sözlerimi tamamlarken ben de 1958 yılında öğrenci derneğinin başkanı olarak o zamanki başkanımız Fahri Köşkeroğlu' nu ziyarete geldik. Yani bu günü siz de kabullenir misiniz? Nasıl birlikte kutlarız? Böylece fakültemizin 25. Yıldönümüyle birlikte Türkiye'de tarımsal yüksek öğretimin 110. Yıldönümü geniş şenliklerle, bilimsel ve teknik alanda kutlanmış oldu.

Tabii Odamızı ziyaret ettiğimiz vakit, Oda Yönetim Kurulu toplantı halinde .. buyursunlar içeriye diyor Fahri Köşkeroğlu, girdik. Dediki "ZMO'nun günlerinde Fahri Köşkeroğlu' nun başkanlığında bir gün gelecek ki gençler siz de duyasınız, ziraat mühendisleri Tarım Bakanlığı'nda ve diğer kamu kuruluşlarında çalışmak için kadro bulamayacaklar. Onun için biz Oda olarak genç, girişimci ziraat mühendislerini nasıl yetiştiririz, onları kooperatif, anonim şirket, limited şirketler kurarak nasıl bir araya getirerek bunun üstesinden geliriz?" dedikleri zaman, Türkiye'de bir ziraat fakültesi vardı. Sonra Erzurum, İzmir, Adana ziraat fakülteleri açıldığı vakit, gerçekten 1970'li yılların sonuna doğru istihdamdaki darboğazlar başlamış oldu.

Tabii şimdi eğitime açık 20 ziraat fakültesi her yıl 3500 ila 4 bin ziraat mühendisi mezun ediyorlarsa, elbette ki bu istihdam daha da büyüyecektir. Ama çok önemli olarak bu fakülteler sayıca artarken, kalite ve standart devam ettirilseydi yine de diyecekti ki, bakalım öteki meslek dallarında olduğu gibi bizde de bu iş nasıl olur. Tabii uygulamalı bir bilim dalı olan fakültelerimizin ne derslikleri, ne laboratuvarları, ne de öğretim üyesi yeterince sağlanmadan açıldıkça işte o 1848'de açılan tarımsal yüksek eğitimle ilgili okulumuzun kuruluşunu bayram diye kutlarken, bugün o bayram hüsrana dönüşmüştür. Elbirliğiyle bunun üstesinden nasıl geleceğiz? Elbette ki açılan fakülteleri kapatmak kolay değil, ama sayın hocam da beni bağışlasın, kapatmadan da belirli bazı organizasyonları yapmak gerekir. Staj öğrenciler için son derece önemlidir, bazı fakültelerimiz bu stajı üstlenmekte. Artık bölüm burada tartıştığımız gibi şu eğitim sistemi, şu müfredat programının ötesinde eğer Türkiye'de özel sektöre veya kendi girişimciliğimizle olsun böyle 7-8 dönümlü lüks sayılabilecek ziraat mühendislerini yetiştirmemiz de kolay değil. Onlara tarımın gerekli olan bütün bilgilerini verelim, rekabet ve hiç olmazsa son yılda seçecekler bölümlere göre ağırlıklı dersleri okumaları, özellikle de lisansüstü eğitimleriyle hangi dallar zootekni, ekonomi, tarla bitkileri vs. yani tıp fakültesinden mezun olan bir doktor nasıl altı yıl okuyup pratisyen hekim olarak çıkıyor, ondan sonra branslaşıyorsa, bizlerin de artık böyle bir yolu tercih etmemiz gerekir.

Ben bu yapılanlarla ilgili olarak, hani tarih sırasına girmiyorum, Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden, değişik kurum ve kuruluşlardan bireysel olarak çalışmalarda Tarım Bakanlığı'nın yeniden düzenlenmesiyle ilgili pek çok çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu verdiğim örneklerde adı geçen meslektaşlarım veya başka şahısları ne reddetmek için, ne de yermek için bu örnekleri vermiyorum. Ama bu örnekleri de vermek zorunda olduğumu dile getirmek istiyorum. Bunlardan bir tanesi elimize geçti. Hani yıllarca Tarım Bakanlığı'nın yeniden düzenlenmesi için Odamız ne türlü çabaların içine girmiş, ama sonuç alamıyorsunuz. İşte o yazıda şöyle bir metin baktım, okudum. Diyor ki, "Devlet başkanımız ve genelkurmay başkanımız, Orgeneral Kenan Evren'in direktifleri doğrultusunda başkanlığında kurulan, yani Bülent Ulusu Başbakan, onun başbakanlığında kurulan, başbakan yardımcısı o zamanki Turgut Özal, maliye bakanı, ticaret bakanı, tarım bakanı. Verilen görevle Türk kamu idaresinin top yekun ele alınmasının güçlüklerini kabul ettik,

ama Tarım Bakanlığı'nın re organizasyonunu gündeme getirdik. O komisyon raporunu okuduğum zaman yıllarca peşinde koştuğumuz tarımla ilgili tüm kurum ve kuruluşlar, Tarım Bakanlığı bünyesinde toplandı. Tarım Bakanlığı'nın tarım politikasından tek sorumlu bakanlık haline getiriliyor ve ayrıca en önemlisi sektör bankası olan Ziraat Bankası'nın Tarım Bakanlığı'na bağlanması oybirliğiyle kabul edilmiştir. Kimin? Bil bakalım. Ticaret bakanının şöyle bir şerhi var: "Ziraat Bankası sektör bankasıdır, ama aynı zamanda bankacılık hizmetleri var." Doğrudan Tarım Bakanlığı'na bağlamak yerine yönetimde tarımsal kredilerin oluşması tarım politikasıyla uyum sağlanması bakımından yönetim çoğunluğu, Tarım Bakanlığı'nın tercihlerinden oluşur. Tabii böyle bir şeyi okur ve incerseniz, dersiniz ki bu iş bitti. Bu işi bitirmedi Su Ürünleri, Gıda İşleri, Zirai Mücadele gibi genel müdürlüklerin ismini değiştirerek, Zirai Mücadele Genel Müdürlüğü'nde bir çalışmalarım olmadı. İlk mezun olduğum yıldan itibaren bu genel müdürlükte çalışanlara büyük bir hayranlık duyarım. Hayır bir zaman geliyor beyaz çadırlar kurmuşlar süne, kımıl mücadelesi yapıyorlar. Fakat araştırmayı bu kadar disiplinli, bu kadar ciddi bir şekilde ele almak o zaman için çok önemliydi. Yok oldu. Tarım Bakanlığı Teşkilat Kanunu 1937'de çıktığı zaman üç genel müdürlük vardı, ziraat, çevre, orman. Belki bunlar sayıları da artarak, hatta bazıları gereksiz olarak çoğaltıldı, ama sayın hocam, yattığın yer nur olsun, bu muydu beklediğimiz ve re organizasyon. Yani bunu açıklıkla söylüyorum, ayağımıza kadar gelmiş, eğer Türkiye 1980'li yıllarda Tarım Bakanlığı'nın böyle bir organizasyonu ile etkinliklerini sürdürmüş olsaydı, belki beklenenin çok daha ötesinde her bakanlık, hem de o bakanlıkta çalışan ziraat mühendisleri ne tür bir işlerin üstesinden geldiğini rahatlıkla görecektir.

Şimdi bizim mesleğimiz için Atatürk'e atfen bir gelişme var ama ben onu öteki meslek dallarıyla da ilgili olarak hiç söylemeyeyim. Fakat biraz geçimsizlik, kıskançlık var mı diyorum yani burada? Tabii ağabeylerimiz var diyorlar. Şimdi acaba kendileri söyler mi diye bekledim, Cemil Ağabeyim, gerçekten saygı duyduğum bir meslektaşımız, sözümü bitirirken de Nihat Erim hükümeti kurulmuş, adı "Teknisyenler Kabinesi". Tabii Teknisyenler Kabinesi olmasa, bu söyleyeceğim eylemi yapmamıza gerek yoktu. Teknisyenler Kabinesi açıldı, açıklandı, Tarım Bakanı Prof. Dr. Orhan Dikmen. Hani Teknisyenler Kabinesi? Cemil Kaleli ağabeyim Oda başkanı, ben de birlik başkanı. Benim yetişmemde de çok emeği olmuştur. Deneyim kazanayım diye beraber Başbakan Yardımcısı Sadi Koçaş' a gittik, Sayın Başbakan yardımcımız hani Teknisyenler Kabinesi'nde biz ziraat mühendisini aradık, göremedik Tarım Bakanı olarak. Hayır neden icap etti bu? Sadi Koçaş şöyle ikimize birden baktı, dedi ki: "Başbakanım Nihat Erim, Tarım Bakanlığı'nı bana teklif etti. Fakat ben bu büyük sektörün üstesinden gelemeyeceğim, hiç de bilgim yok, özür dilerim dedim. Öyleyse uygun birini bulalım, bulduk, 3 meslektaşınızı çağırdık. Birinci gelen işte iki daha aday var, onlar yapamaz dedi. İkinciye çağırdık, dedik işte iki aday daha var. O da birinciyle üçüncü yapamaz dedi. Üçüncü çağırdığımızda ikinciyle birinci hiç yapamaz diyince, çağırıyor ziraat mühendislerini, o yapamaz, bu yapamaz. Biz de dışarıdan işte Orhan Dikmen bulduk getirdik." Cemil Kaleli dedik ki çok ziraat mühendisi var, eğer siz mesleki kuruluşlara böyle bir öneride bulunsaydınız, size 100 tane ziraat mühendisi önerip, bunlardan birini de Tarım Bakanı yapardınız. Ama yapılacak bir şey yok. Orhan Dikmen atanmış ama Orhan Dikmen'in tarımla uzaktan yakından ilgisi yok. Öyle geldi, öyle gitti. Dışarı çıktık, bir de baktık ki Nihat Erim'in kayınpederi, dolayısıyla sadece o bizim ziraat mühendisi meslektaşımızdan değil, meğer daha evveli devamlı bir sürtüşme var. Yıllarca Hayvancılık Bakanlığı peşinde koşan, olmadık işler peşinde koşan veteriner hekim kardeşlerimiz, orada Nihat Erim'in kayınpederinin veteriner hekim olması dolayısıyla Teknisyenler Kabinesi'nde bir ziraat mühendisinin bakan olmasını da engellemişler. Şimdi eğer biz meslekte birlik ve beraberliği sağlayabilirsek, birlikte hareket etmesini öğrenebilirsek, sanıyorum üstesinden gelmeyecek konu da yok. Bunda kısmen ama ben bir defa daha söyleyeyim. Yani bir meslek grubuna bu kadar büyük bir ağır ceza verilir mi? Verdiler. Nasıl verdiler? Bir kararnameye bakıyorsunuz, 10195 sayılı muayyen ve falanca işlerde çalışan yövmiyeli teknik personelle ilgili kararnamenin teknik elemanların ücretini düzenlenmesiyle ilgili madde değiştirilmiş. Arı rozetliler başlangıç derecesi 60'tan 66'ya, ziraat mühendisleri de 60'dan 50'ye ayarlanmış, yani insaf. Kazanılmış hak var, bir hukuk var, nasıl olur da sen bunu göze alarak böyle bir kararnamayı çıkartırsınız?

Yine tanrıdan rahmet dileyelim. Mustafa Hoca, Ege Üniversitesi'nin Rektörü ve Oda Başkanı. Hemen çağırdık, yani bu mürekkebi kuramadan çözümlenmesi gereken bir konu. İşte ben, demin sözünü ettiğimi o birlik ve beraberliğin sonucu, ziraat fakültesinden cübbelerini giymiş hocalarımız, öğrencilerimiz hepsi bakanlığın önüne kadar yürüyerek,

zamanın Başbakanı Demirel, zamanın İçişleri Bakanı Faruk Sükan hepsi birlikte bizi rahatsız etmeyin diyerek mürekkebi kurumadan o kararnameyi değiştirdiler. Ben biliyorum ki o çağırdığımız bakanlardan üçte ikisi gelmeyecek. Hiç olmazsa biz kendimiz dertleşelim. 10 dakika biz beş dakika geçmişsek kusura bakmayın. Şunu da söylemek zorundaydım. Gelmeyecekler, gelseler onlara söyleyeceğimiz çok daha değişik sözler var ama 657 değişti, ek kanun 1327 sayılı yasa , bir de baktık ki dört yıllık, beş yıllık ziraat mühendisleri arasındaki ayırım yani Ankara Ziraat Fakültesi'nden mezun olanların yüksek mühendis unvanı gidiyor. Niye? İzmir Ziraat Fakültesi beş yıl, eğitim süresine göre bir kategoriye ayırmışlar bu işi yapanlar, bir de baktık beş yıllık ziraat mühendisi 9. Derecenin 3. Kademesinden başlarken, dört yıl okumuş bir ziraat yüksek mühendisi, 12. Derecenin 3. Kademesinde biz devlet memuruyuz. Üç yılda bir terfi ettiğimize göre bir devlet memurunun üç yıllık kaybı çok önemli bir olay. Efendim sonuçta bu konu, kolay çözümlenecek bir konu olmamakla beraber, zamanın bakanı Ahmet Tuna, başkan benim oğlum Bayındırlık Bakanlığı'nda çalışıyor, onlar dört yıl okumuş, inşaat mühendisi. E sen de dört yıl okumuşun. Sayın bakanım, bakınız oğlunuz için inşaat mühendisi unvanını kullanıyorsunuz, ben de ziraat yüksek mühendisi unvanını kullanıyorum. Sonuçta kabinede bir tek bu kararnameyi imza etmeyen Nurettin Kof, Bayındırlık Bakanı, neden etsin ki? adam öyle söylüyor. "Benim bakanlığında dört yıllık inşaat, makine, elektrik mühendisi, mimar çalışırken sizin dört yıllık eğitim süresine göre eğer bir derece üstten başlatıyorsam, benim bu bakanlığı kapatmama gerekir" ayrıntısına inmiyorum, mühendis ve kazanılmış yüksek mühendis unvanı ve İzmir Ziraat Fakültesi'nin müfredat programıyla, Ankara Ziraat Fakültesi'nin müfredat programının aynı olduğu, unvanın aynı olduğunu, görev ve yetkinin aynı olduğunu savunarak bu olmayacak dua gibi bir konuda gerçekleştirilmiş oldu. Ama meslektaşlarımızın dayanışmalarıyla. Tabii kendi kusurumuz yok mu? Var. Biraz evvel söylendiği gibi Türk Ziraat Mühendisleri Birliği'ni daha etkin sosyal faaliyetlerde bulunsun, yani ondan bundan yorgancıdan para dilenmeyelim, aynı yönetimde bulunan Osman Bilginer işte hazırladık bir kararname taslağı İçişleri Bakanlığı'na verdik ve Türk Ziraat Mühendisleri Birliği, kamu yararına çalışan derneklerden sayılıyor. Sonuçta böyle bir avantajı elde edince uzun yıllar devletin bütçesinden yardım gördük. Tam işler rayına oturmuş derken, bir gün işte o kuşatılmış Türkiye, o kuşatılmış ziraat mühendisliği ve onun içinde de birbirleriyle sürtüşen ziraat mühendisleri bölünmüşlüğu içerisinde üyeysen bir yerde hakkın var. Üye değilsen ona hakkın yok. Türk Ziraat Mühendisleri Birliği'nin genel kurulu, sabahın saat 8:00'inde doldurulmuş , üye olmayan ziraat mühendisleri. Aman etmeyin tutmayın, baskın basanın, O zamanki Birlik başkanının, tabii affedilmez hatasıyla Birlik elden gitti ya göz odaya çevrildi. Sayın Orhan Akbulut bir kere Ankara dışında Oda'nın genel kurulu yapalım hiç olmazsa, Gittik. Ben o genel kurulun başkanım. saat 10:00'a doğru açacağız, Efes Otelinin avlusunu çember sakallılar, bakın önce ziraat mühendisleri demiyorum, Odanın delege sisteminde önümüzdeki Şubat ayında Odanın genel kurulu var. O genel kurulu kim oluşturuyor, delege seçmeni. Oradaki güvenlik görevlisine diyorsunuz ki, şu delege kartına sahip olanları içeri alın. Başlangıçta böyle başladı, zamanın İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk, "talimatı gereğince içeri girin" şimdi bile tüylerim ürperir, tekbir getiriyorlar. Kafirlere, komünistlere ölüm, eğer beş dakika geç kalınmış olsa emin olun kan gövdeyi götürecektir. Ben yedi dakika içerisinde genel kurul toplantısını bitirdiğimde önce güvenlik güçleri, arkasından tekbir getiren o kadar kişi, aynen böyle bir salonun sıra aralarında copu yiyen, tekme yiyen, yumruğu yiyen delegeler, ziraat mühendisleri yerlerde sürünüyor. Oda böyle kurtarıldı. Tabii onların arasında geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer, yani sadece o birlikteliği, o beraberliği yaşayabilmemiz için çeşitli örnekler verecektim. Sayın Köy Hizmetleri Genel Müdürü şu anda aramızda. TAGEM kuruldu da niye kuruldu, ziraat mühendislerinin istihdamı için kuruldu. Şimdi sayın Genel Müdürümüzü ziyaret ettik, Toprak Su' nun çok yetenekli yetiştirdiği ziraat mühendisleri var, yani o göleti, o arazi toplulaştırmasını falan yapamayacak mıyız? Anında kendi teşkilatına bir genelge, "TAGEM'i de haberdar edin ihaleye girsin." Şimdi onun yanında belki olsaydı burada Hüsnü Yusuf Gökalp sayın bakanımıza diyecektik ki, "hani şu bir yönetmelik var. Orman mühendislerine kadar çıkardılar da bizimki niye çıkmıyor?" Çünkü devleti hizmetleri itibarıyla küçültüyorsanız, devletin o yaptığı işleri yapacak birileri olacak. O birileri özel sektörden hiç anlamayan birisi olacağına, biz meslektaşlarımızı bir arada toplayıp devletin birer birer bıraktığı o işleri ziraat mühendisleri olarak bizler yaparız. Zamanınızı çok aldım biliyorum, ama beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum efendim.

Prof. Dr. Duran TARAKLI (1974-1975 Dönemi)

Değerli Meslektaşlarım ve Çok Sevdiğim, Saydığım Oda Başkanlarım,
Hepinizi sözlerime başlamadan önce içten selamlıyorum.

Bu gündem maddesini görüp de, eski Oda başkanı olarak bana konuşma hakkı tanındığı zaman, acaba ne diyeyim, ne konuşayım. Hani 44 sene öğretim üyeliği yapan bir insan için bu kolay görünüyor ama inan çok heyecanlıyım. Çünkü bir tür sorumluluk sizin gibi seçkin meslektaşlarımızın da bir şeyler söylemek üzere gelmek o kadar da altından kolay kolay kalkamayacağım bir şey gibi geldi. Sonra dedim ki, benim 1990 yıllardan bu tarafa meslek dışı yada meslek içinden beni çok meşgul eden, endişelendiren bir konu var. Ziraat fakültelerinin eğitimiyle dama taşı gibi oynanmaktadır. Bunun bizim mesleğimizin geleceği için taşıdığı önem. Çok büyük endişe taşıyorum. Bunu dedim ben sizlerle paylaşacağım. Ben ne talihli insanım ki, böylesi bir mesleğin içerisinde genel başkanlık yapma imkanına sahibim. Ne talihli insanım. Ama bu büyük şeref, çok büyük bir şeref, iki şeyin borcunun ödenemeyeceğine inanıyorum. Bir, her şeyimi borçlu olduğum Türkiye'ye karşı olan borcumu, onun yanında benim şekillenmeme, buraya gelmeme neden olan ve hiçbir zaman inkar etmediğim, gurur duyduğum ziraat mühendisliğine olan borcum. Ödenmiyor. Genel başkanlık yaptım, bundan ancak gurur duyarım, şeref duyarım, ne yaptım, vallahi elimizden gelen her şeyi yaptık. Çok şey mi yaptık? Yok, fazla değil yani ama elimizden gelen tüm gayreti gösterdik, tepkiler de aldım. Ziraat fakültesinin koridorlarında "Duran Taraklı'nın hala işini bitiremediniz mi?" diye bağırın hocalarımın olduğunu biliyordum. Aradan yıllar geçtikten sonra genç bir meslektaşım, "ağabey o sen miydin, senin hakkında şu profesör bu şekilde bağırıyor, hala işini bitiremediniz mi o adamın" diye . Bunları da yaşadım.

Şimdi konu oraya gelmişken, bir atlayarak geleyim. 1959 yıllarında o zaman doçent olan, sevgili şimdi rahmete kavuşmuş bir meslektaşım, ağabeyim, hocam, profesörlük için başvuruyor, o zamanki yönteme göre ziraat fakültesinin genel kurulunda görüşülüyor, oradan olumlu oy çıkarsa da senatoya gidiyor, senatodan da onay alındıktan sonra kararnameyle kurul başkanlığının onayıyla profesör unvanı kullanılıyor. Yöntem bu. Bu doçent hocamın bana anlattığını şey yapıyorum. Oy birliğiyle fakülte genel kurulunda çıkıyor. Fakat senatoda bir tıp profesörü bunun çalışmalarını yerden yere vuruyor. Sonuçta da senato onaylamıyor. Bana söylediği olay şuydu: Bir tıp profesörünün ziraat konusunda yapılan çalışmaları bu kadar ayrıntıyla değerlendirmesinin ki bunu içimizden bir ziraat profesörü deldi. Ve benim bu şekilde bir sonuç almama neden oldu. Bunu bir tarafa not edin.

Atlıyoruz 1970'li yıllara geliyoruz. 657 sayılı Devlet Personel Kanunu yürürlüğe girecek. O zamanlar iki tane büyük bomba patlıyor. Bu bombalardan birisi, onu yaşayan arkadaşlar bileceklerdir. Efendim yönetici kadrolarını tümüyle genel idari hizmetlerde olanlara verelim. Mühendis, ziraatçı, veteriner bilmem ne onlar teknik adamlar, onlar teknik olarak çalışsınlar, yönetici olmasınlar. Kimlere kapı açılacağı belli, büyük tartışma, ciddi bir tartışma oldu.

Arkasından ikinci bir ayırım geldi. Ziraat-orman mühendislerine, öbür mühendislere ayrı bir imtiyaz ve bu da çok ciddi olarak tartışıldı. Ve benim Oda başkanlığımda ki, o zaman aynı zamanda da Köyişleri'nin kooperatifler bakımından bakanlığın müsteşar yardımcısıyım, o kararnamelerde yan ödemelerde "hayır illa biz ormancılara, ziraat mühendislerine ayrı bir yan ödeme vereceğiz, onlar farklıdır. Diğerlerine bilmem ne vereceğiz, sizin il müdürlüğünüze de uygun gelir mi, sizin bilmem neyinize de bunu verir miyiz." Biz bir mücadeleyle yine o gün olan, o günleri yaşayan arkadaşlar bilir, bu ayırımın iki tane şapkamızı da kullanarak ortadan kaldırdık ve kararname tek mühendislik üzerinde çıktı. Hatırlarlar benim imzamları da Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı'ndaki 40 personel ilk yan ödemeyi bizim bakanlığımız zamanında aldı.

Şimdi geliyorum nereye? 1990'lı yıllarda çoğunuz tanıyorsunuz ama tanımayanlar olur, 1966 yılı ben ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalışıyorum. Sadece dört yıllık bir izin alarak bakanlıkta genel müdür ve fiilen dekan yardımcılığı görevim var. Yani onu şunun için belirtiyorum: Ziraat fakültesindeki eğitimde olan değişiklikleri birebir izleme imkanım oldu. Ama uzaktan da bu mesleğe yabancı kalamıyorsunuz, çünkü mesleğimin geleceğini, yetiştireceğim genç

kadro götürecek. Onları biz ne kadar kaliteli yetiştirirsek, ne kadar bilgili yetiştirirsek, bu mesleğin geleceğini de emin ellere teslim etmiş oluruz.

Bir gün Polatlı'dayız bir faaliyet dolayısıyla. Genç bir meslektaşımız çalışıyor. Hocam dedi, duydunuz mu ne var? Valla bütün programın altını üstüne getirdiler. Ha daha ne yaptılar? Valla zirai ekonomiyi verecek herhangi bir yer de bulamadılar, zootečni bölümüne aldılar. O arkadaşların fakülte ben uzaktan duyduğum için söylüyorum, hata yapabilirim. Ben zirai ekonomide doktora yapmış, o konuda uzmanlaşmış bir meslektaşınız olarak söylemiyorum, ama bir mesleğin politikasını yapamayan bir grup silinmeye mahkumdur. İşte o genel hizmetler var ya, onlar sizi sürükler götürürler. Hayır, ben kimliğimi bileceğim 1980 yılında bana bir kurumdan iki tane arkadaş geldi. ODTÜ'deyim. Hocam dediler, 5000 hayvancılık projesinin eki olarak Türkiye arıcılığı konusunda bir proje hazırlamak istiyoruz. Bunu da düşündük size verelim. Bana iki çizik Arıcılık konusunda bildiğim bir işçi arı var, bir kraliçe arı var, birde arı kovanı, hani kara kovan diyorlar, bir de modern kovan var, onu biliyoruz. Bununla tekniğini bilmediğim bir şeyi ekonomist olarak hazırladım.

Çok güzel, ama hakikaten bilmiyorum. Dönüyor dolaşıyor, aradan bir saat da geçti, tekrar geldiler. Dediler ki, ya hoca sen itiraf ettin, okumadın, bilmiyorum. Bilmediğin bir şeyin de planlaması olmaz, ekonomisi olmaz, yapamazsınız bunu. Neyse. Ben sonra dedim ki, "tamam, bir tek şartla kabul ederim. Süreyi iki ay uzatırsınız. Ben sizden tek para istemiyorum, ama yol masraflarımı verirsiniz, ben bir taraftan okurum, bir tarafından da cehaletimi giderecek, ama bunu da ayıplamayacak meslektaşlara gider öğrenirim. Bana yetecek kadar tekniği kesinlikle küçümsemediğimi bilin. İşte zaten zirai ekonomist dediğimiz, zirai planlamacı dediğimizi, diğer makro ekonomistler diğer sorulardan ayıran ince nokta da burasıdır. Siz o işin halkalarını bilirsiniz ve hata yapmadığınız planlamayı çok daha güzel yaparsınız. Ne oldu? Öyle bir değişiklik yapıyor ki, sevgili meslektaşım da sağolsun Nurettin İsmail Çelebioğlu bize not verdi, hemen şöyle kısaca şey yaptım. O da beni destekliyor. 60'lı yıllarda kalmış bilgiden hareketle mühendislik için ne varsa, bu takviye edilecek, noksanlarımız var, her şeyi dört dörtlük yaptığımızı, her şeyi dört dörtlük öğrendik meselesi değil, hala mı biliyorum, meslekte birçok şeyleri, hatta kendi uzmanlık konumunda her şeyi biliyor muyum? Vallahi bilmiyorum. Samimi söylüyorum bilmiyorum. Hala öğreniyorum. Öğrenmesi mümkün değil. Bitmesi mümkün değil. Zaten ben her şeyi biliyorum dediğiniz zaman siz bitmişsinizdir. ilgili ne varsa, bunların hepsini silecek, kafalarındaki olay o. Her şeyi yapıyorlar. Ya bu meslektaşlarıma ya da bunu ileri sürüp ısıtıp ısıtıp iki sene de, üç sene de bir önce işte beş dönüm, sonra üç dönüm, sonra bir dönüm, üç artı bir mi, üç artı iki mi filan gibi birtakım şeylerle yap boz tahtası haline getiren bu meslektaşlarımız 60'lı yıllarda kalmıştır. Samimi söylüyorum. 60'lı yıllarda kalmışlar. Yahu en basitinden bakın bizim 56'da mezun olduktan sonra hangi mühendislik dalları çıktı? Efendim kimya, fizik, jeoloji, çevre, endüstri, genetik, bilgisayar mühendisliği. Yahu arkadaşım Allah'ını seversen ağzında iki lafı sıkıp bana diyorsunuz ki yahu niye mühendis diyorlar biliyor musun? E mühendis sekizinci dereceden başlıyormuş da, öbürü dokuzdan, sırf bunun için mühendis. Yapmayın Allahınızı severseniz yahu. ABD'de bu 657 sayılı Devlet Personel Kanunu yürürlükte. Hayır. Niye acaba bunlara mühendis diyorlar uzman demiyorlar da? Çünkü bilim öylesine gelişiyor ki, o mühendislik kavramını almadığınız takdirde, bazı şeyleri anlama, yapma, çözüme bakımından yetersiz kalıyor. O halde her şeyden evvel eğer ziraat fakültelerinde bir eğitim değişikliği yapılacaksa, şu şöyle diye 20'ye yakın mühendislik dalını da, mühendisi mühendis yapan ana kavramların ne olduğunu bir kere ortaya koymak gerekiyor ve bunu ziraat fakültelerinde bir defa herkese vermek gerekiyor. Ha, ondan sonra bir bakıyorsun ki herkes mühendis ama birisi çevre mühendisi, iki tanesi elektronik mühendisi, elektrik elektronik mühendisi, öbürü inşaat, öbürü bilmem genetik mühendisi. Ha o zaman uzmanlık olarak üstüne, yani o mühendisliği o şekilde yapar derslerin üstüne koyacaksınız. Ve bu şekilde olmadığı takdirde bu güzide mesleği kendi elimizle öldüreceğiz.

Başta hani hocamın hani o söyledim ya tıp profesörüne verdiği, hani içimizden birisini diyordu, yine de o içimizdeki birilerine sesleniyorum. Ne olur? 60'larda kalmış kafanızı orada bırakın ve mesleğimizin yakasından elinizi çekin. Bize bırakın, biz bunu çözeriz. Teşekkür ederim.

Orhan AKBULUT (1975-1976 Dönemi)

Saygıdeğer Hanımefendiler, beyefendiler, Çok Değerli Hocalarım, Değerli Başkanlarım

Hepinizi sevgi ve en içten saygılarımla selamlıyorum.

Günlerden beri devam eden sempozyumda gerek yurtdışından gelen bilim adamları, gerek değerli hocalarımız, gerekse uzman meslektaşlarımız hemen hemen tarımın bütün boyutlarını burada dile getirerek tartışılar. Bize ayrılan konu Odalar. Verilen süre 10 dakika. Günlerden beri gerek izleme, gerek dinleme yorgunluğu içinde olduğunuzu biliyorum. Elimden geldiği kadar bu 10 dakikalık süreyi aşmamaya çalışacağım.

Değerli dinleyenler, bir hafta boyunca 50. Yıl kutlamalarının son bölümü dediğim gibi “Oda Başkanları Konuşuyor” şeklinde programlanmış. Hemen belirtiyim ki, 50. Yıl kutlamaları mükemmel bir organizasyon. Yurtiçi, yurtdışı bağlantılı kültürel, sanatsal, düşünsel yarışmalar, sportif müsabakalar, bilimsel tartışmalar, tüm tarım sektörünün olumsuz yanlarının ortaya konması, üretici gönencesinin sağlanması, yok olma noktasına sürüklenen tarım sektörünün kurtarılması konusunda önerilen özgün çözümler, dünyadaki gelişmeler bu sempozyumda gözler önüne serilmiştir.

Büyük kutlama çalışmalarının büyük bir bölümü kalıcı ve geleceğe ışık tutacak belgeler niteliğindedir. Böylesine büyük ve içerikli bir organizasyonu başarı ile gerçekleştiren Odamızın başta değerli Başkanı Gökhan Günaydın, Yönetim Kurulu hiçbir özveriden kaçınmayan Oda çalışanları, üst ve alt komisyonlarda görev yapan değerli meslektaşlarımı ve emeği geçen herkesi yürekten kutluyorum.

Değerli dinleyenler, sözlerimin başında ifade ettiğim gibi mesleki alandaki bütün sorunların boyutlarıyla ortaya konuldu. İzin verirseniz madem ki konumuz Oda, ben 10 dakikalık bu kısa süre içerisinde 50 yıllık Odamızın kısaca satır başları halinde serüvenine bakmak istiyorum.

Kuruluş yasamız, temel ilke olarak Odaları kamu kurumu niteliğinde mesleki çalışmalar, ilgi alanına yönelik çalışmalar, insan haklarına saygı, laik cumhuriyetimiz, Atatürk ilke ve devrimlerinin korunması, demokratik parlamenter rejimin savunulması gibi temel kavramları öngörmektedir.

Görülüyor ki, demokratik kitle örgütleri yada sivil toplum örgütleri mesleki konular, meslektaşların sosyal konular ile birlikte ülkemizin sosyal, ekonomik, siyasal, kültürel iç ve dış sorunlarıyla da uğraşmakla yükümlü kılıyor. Değişen dünya koşullarında toplumsal dönüşümlerin, bilişim ve biyoteknolojik ve genetik evrelerin yaşandığı bir çağda, Oda yönetimlerinin sadece mesleki konularla sınırlandırmış uğraşların içine artık hapsedemeyiz.

Bu perspektiften baktığımızda, kamu kurumu niteliğindeki Odamız, hem geçmişinde, hem günümüzde demokratik bir anlayışla görevini yerine getirmenin onurunu taşımaktadır.

Değerli dinleyenler, 10 Ocak tarım eğitiminin 158. Yıldönümü ile Odamızın 50. Kuruluş yılını birlikte kutluyoruz. Bu birliktelik tesadüfi değil. Oda ve mensuplarının temel kaynağı bizleri bu mesleğe hazırlayan değerli hocalarımız ve fakültelerimizde iki bayramın kıvancını birlikte paylaşıyoruz. Değerli dinleyenler, 50 yılın tarihinde birkaç kuşak görüyoruz. Birinci kuşak diyebileceğimiz yöneticiler, Odamızın kuruluşu ve varlığını sürdürmesi için büyük çabalar harcadıklarına tanık oluyoruz. Bu dönemde Prof. Dr. Kerim Ömer Çağlar’la başlayan Oda yönetimini, hiçbir anlatıma sığmayan sayın Mehmet Yüceler’i, efsanevi başkan Cemil Kaleli’yi, Oda çalışanlarının her döneminde inanılmaz özverilerle büyük katkıları bizlerden esirgemeyen sayın Burhanettin Ahipaşaoğlu, bilim ve insanlığa hizmet eden değerli hocalarımızı görüyoruz. İsimleri saymakla bitmeyecek kadar çok da, minnetle anacağımız meslektaşlarımızı görüyoruz.

Bu dönemde ziraat mühendisliğinin tarım hakkında kanun tasarıları ve Tarım Bakanlığı’nda gerekli bazı genel müdürlüklerin kurulması çabalarını görüyoruz. Ekonomik gücü yok denecek kadar sınırlı olan Odamıza kaynak yaratma uğraşlarını görüyoruz.

Değerli dinleyenler, ikinci kuşak diyebileceğimiz Oda yönetimi, mesleki bir bayram gününün saptanması konusunda Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi üçüncü sınıf öğrencisi değerli meslektaşımız Tahir Aydınöz’ün önerisini büyük bir ciddiyetle ele almış, tarihi araştırmalardan sonra bugün onurla kutladığımız 10 Ocak Ziraat Bayramı’nın başlangıç günü olarak saptamıştır.

Tarihi araştırmaları yapanlara böyle güzel bir düşünceyi ortaya koyan sayın Tahir Aydınğöz'ü, diyebilirim ki konunun tek takipçisi ve ilk bayramın kutlanmasında büyük emeği geçen Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Talebe Cemiyeti Başkanı, çok değerli başkanım sayın Avni Başdoğan'a şükranlarımı sunuyorum.

Bir başka dönüm noktası, ziraat mühendislerinin sosyal statüye kavuşması konusunda 7472 sayılı yasanın çıkarılması olmuştur. Hepimizin bildiği gibi bu yasa mesleğimiz yönünden büyük önem taşımaktadır.

Değerli Dinleyenler, 38 dönem içinde ara rejimler yaşamıştır. Bu süreçte her alanda etkin uğraş alanları maalesef bulunamamıştır. Üçüncü kuşak diyebileceğimiz 1970'li yıllarda Oda alışmaları hem ekonomik, hem siyasi, hem de rejim açısından yeni boyutlara ulaşmıştır. Tarım sektörü bugün olduğu gibi o günlerde de göz ardı edilmeye başlanmış, uygulanan ekonomik politikaların yanlış olduğu diğer sektörler için tarım sektörünün feda edilemeyeceğine ilişkin mücadele vermiştir. Bilimsel, teknik, geçerli ve geerkei bir yaklaşımla uygulanması gereken tarım politikaları ısrarla siyasi iradelere iletilmiştir.

Değerli dinleyenler, demokratik parlamenter rejim açısından yaşanan kaygılar karşısında ZMO insan hak ve özgürlüklerine saygı, hukukun üstünlüğü, yargı erkinin bağımsızlığı, üniversitelerin özerkliği, laik cumhuriyetimiz, Atatürk ilke ve devrimlerinin korunması, toplumun demokratikleşmesi konusunda siyasi iradeye karşı verilen mücadele geçekten her türlü takdirin üstündedir. Yine bu dönemde bazı meslek odalarının kapatılmasına ilişkin Meclise sunulan yasa önerisi Odamızın büyük çabasıyla önlenmiştir.

Değerli dinleyenler, dördüncü kuşak Oda yönetimine baktığımızda, soğuk savaş yıllarının ideolojik kavga ortamında cumhuriyet rejimini ve demokrasiyi yaşatma mücadelesini görüyoruz. İşte bu dönemde bölünme var. Bu dönemde sorumluluktan kaçış var. Bu dönemde kavga var. Bu dönemde dövüş var. Bu dönemde kıyım var, sürgün var. Bu dönemde faşızan örgüt baskınları var. Bu dönemde silahlı çatışma var. Bu dönemde silahlı saldırıya uğrayan değerli meslektaşımız Hilmi Bey var. Bu dönemde katliam var. Bu dönemde ZMO' nun verdiği, şehit Akın Özdemir var. Bu dönemde Cumhuriyet rejiminin kazanımları olan mevzilerin korunma mücadelesi var. Bu dönemde meslektaşlarımızın tümüne yakınının kamu görevlisi olmasına karşın onurlu bir direnişi var. Bu dönemin genel kurul aşamasında silahlı, taşlı, sopalı, coplu saldırılar karşısında üzülererek ifade ediyorum ki, başkanlık adaylığından çekilen arkadaşımız var. Bu dönemde o aşamada, Oda başkanlığı'nı üstlenmeye hazır olduğunu büyük bir yüreklilikle söyleyen çok değerli hocamız Prof. Dr. Cemal Taluğ var. Bu dönemde Genel Kurul Divan Başkanlığını büyük bir hidayetle yönetip seçimleri sonuçlandıran değerli başkanım Avni Başdoğan var. Bu dönemde fundamentalist anlayış ve ağdaş bir yaklaşımla Tarım Bakanlığı'nda başlattığı uygulamalar karşısında dönemin bakanına böyle bir sorumluluğu paylaşamayacağını ifade eden ve sizin ve iki Türk vatandaşi olmaktan öte ortak bir yanımız yok diyerek müsteşarlık makamını terk eden İzzet Baykal var.

Sayın Baykal'ı rahmetle anıyor, sayın hocam ol'u ve sayın başkanım Avni Başdoğan'a şükranlarımı sunuyorum.

Değerli dinleyenler, 12 Eylül askeri darbe sonrası 82 Anayasasıyla demokratik kuruluşların, demokratik hak ve özgürlükleri kısıtlanmış, anti demokratik uygulamalarla yasal yetkileri denetim altına sokulmuştur. Bu dönemin işkenceye dönüşen zorluklarını değerli başkanımız sayın Sami Doğan yaşamıştır. Öyle umut ediyorum ki, bu konuda sizlere ayrıntılı bilgiyi sunacaktır. Demokratik parlamenter rejime geçiş sonrası kısmen özgürlük ortamının doğmasıyla birlikte ZMO'nun sergilediği dışa dönük mesleki konularda gösterdiği performans yine her türlü takdirin üstündedir.

Değerli dinleyenler, değerli başkanımız şerafetin Tav ve Mahir Gürbüz'le başlayan ve bugüne kadar devam eden tarım sektörü, tarım sanayi alanlarında mesleki konularda düzenlenen panel, sempozyum, söyleşi, TV kanallarındaki aıkoturumları, basın toplantıları, bildiri ve demeçler, ifti birlikleri gibi halkla bütünleşen etkinlikler, ZMO'ya ve ziraat mühendisliğine ayrı bir anlam kazandırmıştır.

Günümüzde bu tür bazı kuruluşlar giderek etkinliğini ve önemini kaybeder. ZMO tam tersine dinamik bir yapı içinde toplumun saygı duyup güvendiği bir kurum olmuştur. Sayın hocam Prof. Dr. Gürol Ergin başkanlığında görev yapan Oda yönetimleri beni bağışlasınlar. Bir övgü anlamında söylemiyorum. Buna gereksinimleri de yok. Aslında bir

şey ifade etmem, onlara bir şey de katmaz. Ama bir hakkı teslim etmek anlamında ifade ediyordum ki, böyle olağanüstü bir başarıyı ben eski bir Oda başkanı olarak kıskanıyorum.

Değerli dinleyenler, Oda başkanlığı sorumluluğu taşıdığım dönemlerde, o dönemin yönetimlerini böyle bir arzu içinde olduğunu biliyordum. O günün koşullarında biz böyle bir olguyu maalesef gerçekleştiremedik. Hem yönetim hem ben bunun derin üzüntüsünü hala yüreğimizde taşıyoruz. Bir Oda mensubu olarak 50. Yıl başlangıcından bu güne kadar görev yapan tüm başkan, yönetici ve Oda çalışanlarına ve sevgili meslektaşlarıma şükranlarımı sunuyorum. Dinlediğiniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Cemal TALUĞ (1977-1978 Dönemi)

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odasının 50. Yılı kutlu olsun. Ziraat Mühendisleri Odası ilk 50 yılını, mesleğin hak ve çıkarlarını korumaya çalışarak ve Cumhuriyetin temel değerlerini ödünsüz savunarak tamamlamıştır. Karşınızda duran eski oda başkanları arasında, ister sağdan sola doğru bakınız isterseniz soldan sağa, mesleğe olan sevgisi, toprağa ve toprakla uğraşan insanlara saygısı ve Cumhuriyetin temel değerlerine yürekten bağlılığı açısından farklı bir tek kişi bulamazsınız. Ben böylesi bir çizgiyi 50 yıldır kesintisiz sürdüren bu Odanın bir üyesi olmaktan onur duyuyorum, ona nice 50 yıllar diliyorum.

Odamızın büyüklüğüne yakışan bir 50. yıl bayramını bir haftadır bize yaşatan Oda yönetimine ve emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

Bu anlamlı haftanın ilk günü açılış oturumunda eski başkan olarak bana bir plaket verildi. Bana verilen bu değerli plaketin gerçek sahibi o dönemde Oda mücadelesini paylaşan arkadaşlarımdır. Onlar adına kabul ediyorum.

Oda başkanlığıma uzanan süreçte ve başkanlığım döneminde gerçekleşen Oda mücadelesi yurtsever ziraat mühendislerinin ortak eylemidir, ortak ürünüdür. Bu görkemli mücadele tam anlamıyla isimsizdir, anonimdir. Bu mücadele içinde ben dahil hiç kimsenin, hiç kimseden daha fazla payı ve hakkı yoktur.

O günleri yaşayan arkadaşlarımdan bir kısmı burada aramızda dimdik ayakta. Onları saygıyla selamlıyor, yürekten kutluyorum. Odamız 23. Genel Kurul Ankara Delegasyon seçimlerinde baskına uğrayan meslektaşlarımızı bugün muhabbetle kucaklıyor, aramızdan ayrılanları rahmetle anıyorum.

Mesleğimizin unutulmaz yiğit insanı, Adana'da kahpece öldürülen arkadaşımız sevgili Akın Özdemir ve Oda mücadelesi içinde Samsun'da yaralanan ve bugün attığı her adımında adeta Odamızın o dönemini simgeleyen sevgili Yılmaz Oktay, İzmirde yapılan 23. Genel Kurulda aramızdaydı. Onlar ve Anadolu'nun her yanından gelen delegelerin gerçekleştirdiği 23. Genel Kurul, kendi illerinde yaşadıkları büyük baskılara karşın oy kullanarak onların delege seçilmesini sağlayan, birçoğunun isimlerini bilmediğimiz ve bilemeyeceğimiz yürekli meslektaş dostlar sayesinde Oda tarihindeki yerini almıştır. Odamızın bugünlere gelmesini sağlayan bu isimsiz kahramanlara yürek dolusu saygı ve sevgiler sunarım.

İzmir'de yaşananlar bu oturum öncesindeki belgeselde anlatıldı. Ben başta 23. Genel Kurulun Divan Başkanı Avni Başdoğan olmak üzere orada bulunan tüm meslektaşlarımızı saygıyla ve şükranla anıyorum.

Bizim işgal koşulları altında görev yaptığımız bir yıl boyunca Türkiye iki milliyetçi cephe hükümetini yaşadı. Bize kucak açan Köy-Koop'un Maltepe'deki Genel Merkezinde küçük bir dairede çalıştık. Görev dönemimizin bitiminden sadece bir ay öncesinde Danıştay'ın yasalar önünde tek geçerli oda yönetiminin İzmir'de bizim oluşturduğumuz yönetim olduğu hakkındaki kararını alana değin, büyük baskılar ve zorluklar altında çalıştık. Bu karardan kısa süre sonra yapılan 24. Genel Kurulun önüne misyonumuzu başarıyla tamamlamış olarak çıktık. Yönetim kurulumuzdan hiç kimse aday olmadığı bu Genel Kurulun gösterdiği doğrultuda bayrağı emin ellere teslim ettik.

Oda yönetimini kendileriyle paylaşmak onuruna eriştiğim Yönetim Kurulu üyelerini, burada izninizle şükranla anmak, saygı ve sevgiler sunmak isterim. Yönetim Kurulunun yitirdiğimiz üyeleri, değerli ağabeyim Turan Yılmaz'ı ve sevgili sınıf arkadaşım Kemal Yener'in aziz anıları önünde saygıyla eğiliyorum, bir kez daha rahmet diliyorum.

İşgal koşulları altında birlikteliklerini ve emeklerini bizden esirgemeyen sevgili Oda çalışanlarına şükran borcumuzu hiç unutmadım. Onlar adına bugünde aramızda bulunan Mustafa İlhan'ı kucaklıyorum, hepsine saygılar ve sevgiler sunuyorum.

Değerli Meslektaşlarım,

Odamızın yaşadığı çok kırılğan bir dönemde Odamızın etrafında kenetlenen yurtsever insanların önemli bir kısmı Odaya olan ilgilerini halen sürdürmeye çalışıyorlar. Onlar yine bugün buradalar. Ben bir öğretim üyesi olarak 30 yılı aşkın bir süredir, ne zaman sınıfa girsem karşımda genç insanlar buluyorum. Ben yaşlandıkça, sınıflarımın yaşı değişmiyor

ama simalar değişiyor. Odamızda ise böyle olmuyor. Adeta tersi bir durumu yaşıyorum. Ne zaman kürsüye çıksam çoğunlukla karşımda benimle birlikte yaşlanan o değerli mücadele arkadaşlarımı görüyorum. Sizler sağ olun, hep Odamızda var olun. Ancak yeni genç insanlara ihtiyacımız var. Çok daha fazla meslektaşımızı, yeni mezunlarımızı Oda etrafında kenetlenmiş görmemiz gerekiyor.

Mesleğimiz açısından daha önce tanık olmadığımız derecede çok bunalımlı bir dönem yaşıyoruz. Türkiye tarımının en büyük gereksiniminin bilgi ve teknoloji olduğu bu dönemde ziraat mühendisliği diplomalı işsizliğinin simgesi haline gelmiş bulunuyor. Ülkemizde bu kara mizah tablosu yaşanırken ziraat mühendisliği eğitimi de nicelik ve nitelik olarak kaygılarımızı gideremiyor.

Türkiye tarımının yapısal sorunları derinleşiyor, bir taraftan topraklarımızı yitiriyor, doğal kaynaklarımızı akılcı yönetemiyoruz, diğer taraftan köylerimiz boşalıyor. Tarımda örgütsüzlüğü ve eğitimsizliği aşamıyoruz.

Bugün Odamız etrafında kenetlenmeye her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. 50. Yılın bu anlamda yeni bir ivme ve dinamizm yaratmasını diliyorum.

Ziraat Mühendisleri Odasının 50 yıldır hiç kesintisiz ve ödünsüz sürdürdüğü Cumhuriyetimizin temel değerlerinin korunması konusundaki duyarlı ve sorumlu duruşunun hiç değişmeyeceğine içtenlikle inanıyorum.

Odamızın ilk 50 yılı tartışmasız bir başarı öyküsüdür. Katkıda bulunan tüm meslektaşlarıma şükranlarımı sunar, Odamıza tekrar nice 50 yıllar dilerim.

Prof. Dr. Ali KARABULUT (1978-1979 Dönemi)

Sayın Oda Başkanlarım, Değerli Meslektaşlarım,

Özellikle bu işin ustası olan benden önceki başkanlardan sonra konuşmanın bir dezavantajını yaşayacağımı tahmin ediyorum. Olası hatalarım ya da dil sürçmelerim için şimdiden özür dilemek istiyorum. Ben de izninizle iki dönem başkanlığın onuruna eriştiğim örgütümüzün o dönem içerisindeki kilometre taşlarını sizlere sunmak istiyorum. Bu bağlamda izninizle bizim o dönemimizdeki bir basın bildirisinden bir pasajı okuyarak konuşmama başlamak istiyorum. Biliyorsunuz toprak reformu bu Odanın kuruluşundan itibaren olmazsa olmaz koşullarından, olmazsa olmaz ilkelerinden biri olarak günümüze kadar devam etmiştir. Okuyacağım basın bildirisi pasajı, daha önce yansıda da size gösterilen Topraksızlar Günü nedeniyle yayımlanmış bir bildiriyle ilgilidir.

“Atatürk ilkelerine ve anayasamıza uygun köylüden yana bir toprak reformu geçmiş hükümetlerce gerçekleştirilememiştir. Bu durum toplumumuzun günümüzdeki çarpık yapısını oluşturmuştur. Halktan yana olan hükümetlerin Atatürk ilkelerine ve anayasaya uygun demokratik bir toprak reformu yasası hazırlaması ve gerçekleştirmesi temel ödevlerinden birisidir. Bu görüşün ışığı altında hazırlanacak yeni tasarıda

1. Toprak işleyenindir ilkesi esas alınmalıdır.
2. Toprak işleyeni kısa sürede toprağa kavuşturulmalıdır.
3. Topraksız ve az topraklı çiftçinin daha çok üretme ve daha çok gelire ulaştırılması hedef alınmalıdır.
4. Demokratik toprak reformu, demokratik üretim kooperatifleriyle bütünleştirilmelidir.

Bunlara paralel olarak topraksız ve az topraklı köylüler ekonomik ve siyasal yönden güçlendirilerek özgürlüklerine kavuşturulmalı ve özgürlükçü demokrasi içinde gerçek yerlerini almaları sağlanmalıdır.”

Değerli meslektaşlarım, ZMO 50 yıldır bunu hep söyleye gelmiştir ZMO'nun bu söylediğini dinlememe, bu ülkeye çok ağır bedeller ödetmiştir. Biliyorsunuz özellikle 12 Eylül'den sonra varlığını Türk yerel örgütünün ülkeye hem maddi anlamda 100 milyarlarca dolarla ifade edilebilecek bir maliyeti olmuştur, ondan çok daha önemlisi 30 bin vatan evladının halledilmesi sonucunu doğurmuştur.

Şimdi düşünüyorum, acaba ZMO'nun bu ilkesi, bu önerisi hayata geçirilmiş olsaydı, oradaki feodal yapı kırılabilmiş olsaydı ve oradaki az topraklı küçük üretici ve topraksızlar Pazar ekonomisiyle eklenen bu maliyeti bu ülke yaşayacak mıydı? Bunu sizlerin ve kamuoyunun takdirine sunmak istiyorum.

Değerli meslektaşlarım, bizim yönetimimiz biraz önce sayın Taluğ'un da belirttiği gibi ülkenin çok çalkantılı bir dönemine denk gelmiştir. ZMO da bu bağlamda ağır bedeller ödemiştir. Biraz önce saygıyla andığım sayın Akın Özdemir vefatı, katledilmesi burada dile getirildi. Yine bir başka meslektaşımız Güneydoğu'da feodal güçler tarafından benim sınıf arkadaşımı aynı zamanda, Selim Uzun'u ?? bu arada hatırlamak istiyorum. Ve yine bu dönemde maalesef çok acı bir olayı yaşadı bu ülke. Kahramanmaraş olaylarını yaşadı biliyorsunuz. ZMO'nun bu olay nedeniyle bakışını, duruşunu, gene çok kısa bir pasajla sizlere aktarmak istiyorum.

Toplumsal güçleri ezecek sıkıyönetim ortamını hazırlama çabası içinde olanlarca gerçekleştirilen ve çoğunluğu kadın ve çocuk olmak üzere yüzlerce kişinin acımasızca katledildiği Kahramanmaraş katliamı hakkındaki basın bildirisinde olay şiddetle kınanmıştır, “faşist terör ve anarşinin kaynağının belirgin bir biçimde aydınlığa çıktığı günümüzde hükümetin hareketsizlik ve tarafsızlıktan bir an önce sıyrılarak konuya ilişkin önlemleri acilen alması zorunludur” denmiştir. Ondan sonrasını hepimiz biliyorsunuz. Arkadan gelen 12 Eylül ve çok uzun yıllarca bütün demokratik hakların askıya alındığı dönem.

ZMO o dönemde, 1970'li yıllarda gerek dünyada, gerekse ülkemizde çok fazla gündemde olmayan önemli bir konuyu gündeme taşımıştır mütevazı ölçüler içerisinde. Bu da, çevre sorunları, tarım topraklarının korunmasına ilişkin çalışmalar. İlk kez o dönemde

Odamız ve Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı bölümünün ortak çalışması olan “tarımsal sit” kavramı geliştirilmiştir. Ve hem nitelikli tarım alanlarının yitirilmesi anlamında, hem de çevre kirliliği anlamında kamuoyunun duyarlı hale gelmesi için çaba harcanmıştır. Ve nitekim o dönemde işaret edilen bu konu, bugün hem ülkemizde, hem de dünyada yaşamın devamı konusunu sorgulanma aşamasına geldiği bir noktaya ulaşmıştır.

Bunun dışında bir başka önemli etkinliklerimiz arasında “Birinci Ulusal Gübre Kongresi”nin düzenlenmesine etkin bir şekilde katıldık. Orada gübre ve gübre sanayi açısından dışa bağımlılığın ülkemize maliyeti özellikle vurgulanmıştır. Aynı zamanlarda “Türkiye Sütçülük Kongresi” düzenlenmiştir. Ve bu kongre sonuçları bir kitap halinde yayınlanmıştır. Söz uçar, yazı kalır ilkesinden hareketle.

Bir başka önemli etkinlik olarak görüyorum. Mesleğimizin de geniş bir etkinlik alanının olduğunu gösteren bir örnek olarak sizlere sunmak istiyorum. Odamız 1978 yılında TMMOB’a bağlı Elektrik Mühendisleri Odasıyla birlikte “Dünya Enerji Konferansı Türk Milli Komitesi Yönetim Kurulu” üyeliğine seçilmiş, Odamızı sayın Dr. Mustafa Özcan temsil etmiştir. Ve Odamızın da içinde yer aldığı düzenleyici kuruluşlar tarafından 10 yıl sonra düzenlenen “Türkiye 3. Genel Enerji Kongresi” 20-23 Kasım 1978 tarihleri arasında Ankara’da gerçekleştirilmiştir.

Bu dönemde gene üzüntüyle hatırladığım olay Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği’nin genel kuruluna Odamızın öncülüğünde katılma çabası içerisine girilmiştir. Ancak mesleğimizin bir anlamda sağ güçleri şeklinde tanımlanacak kişiler tarafından bu kongreye katılım engellenmiştir. Sadece engellenmekle kalmamıştır, orada kongreye katılma çabası içerisinde olan meslektaşlarımızın canlarına kastedilecek eylemler yapılmıştır.

Bir başka gene altını çizmek istediğim nokta, sayın Avni Başdoğan döneminde her kurumda gerçekleştirilen Birinci Hayvancılık, Çayır, mera ve Yem Bitkileri Teknik Kongresi aşağı yukarı dört, beş yıl sonra bizim dönemimizde sayın Başdoğan’ın uyarılarıyla da kitap haline getirilmiştir.

Bu arada yetki tüzüğü konusu o zaman da bizim yönetimimizde de gündemimizdeydi. Çeşitli girişimlerde bulunarak Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi’nin ve Tarım Bakanlığı’nın temsilcileriyle birkaç kez toplantı yapılmış, ama o günkü konjonktür nedeniyle bu çalışmalar olumlu bir biçimde sonlandırılmamıştır.

ZMO’ nun 1979 yılının Dünya Çocuk Yılı etkinlikleri kapsamı içerisinde bir karikatür, resim-iş ve düzyazı yarışması düzenlemesi çerçevesinde düzyazıyla ilgili oluşturulan jüride ikisi de rahmetli olan sayın Mustafa Ekmekçi ve sayın Uğur Mumcu sanıyorum sayın Cemal Taluğ’la birlikte seçici kurulda görev almışlar, bu vesileyle bu iki değerli insanımızı da rahmetle anmak istiyorum.

Bugün Tekel’in özelleştirilmesi konusu konuşuluyor. Bir ilginç saptamayı buraya getireceğim. 12 Şubat 1980’de sigara sanayinin özel sektöre devrine ilişkin bir basın duyurusu hazırlamışız. Yani bugün Tekel’in özelleştirilmesine karşı çıkan Odamız, tehlikeyi ta o zaman görmüş, aynı duruş biçimini o zaman da göstermiş durumdadır. Gene 27-29 Kasım 1978 tarihinde Ankara’da Birinci Ulusal Zirai Mücadele İlaçları Sempozyumu düzenlenmiştir Odamızın da katılımıyla. Burada da hatırlayacaksınız dün bir panelde Türkiye tarımının gerek tohumluk anlamında, gerekse zirai mücadele ilaçları başta olmak üzere çeşitli tarımsal girdileri anlamında nasıl bir sömürü sarmalı içerisine girildiği açık seçik ortaya konmuştur. Bu tehlike ta o zaman görülmüştür, dolayısıyla bu kongre nedeniyle ZMO, zirai mücadele araçlarının tekeller aracılığıyla tarım kesimini sömürmenin bir aracı olarak kullanıldığını vurgulamaya çalışmıştır.

Tabii buna benzer sıralanabilecek birçok etkinlik var. Ancak ben sizin değerli vaktinizi almak istemiyorum. Bu arada bana bir uyarı geldi. Herhalde arkadaşlarım “sayın hocam sizin döneminizde Ferit Uzun’un yanında Akın Özdemir de katledilmiştir. Aranızdaki gençleri dikkate aldığınızda bunu da söylemeniz gerekir.” diye Söylediğimi zannediyorum, unutmamız mümkün değil. Çünkü ben Oda başkanırken kendileri Adana Şube Başkanımızdı. O bakımdan bunu unutmamız söz konusu değil.

Değerli meslektaşlarım, ben bana ZMO başkanlığı onuru, isimsiz kahramanlar olarak adlandıracağım sayın meslektaşlarım tarafından verildiğinde, ben mesleğimde henüz altı yılımı tamamlamamıştım. Çok genç bir yaşta böyle bir onurlu görev bana verilmiştir. Bunu şunun için söylüyorum. Kimi örgütlerde süreç içerisinde belki tabir tam yerine

oturmayacak ama oligarşik bir yapı oluşabilmektedir. Ya da bir kast sistemi oluşabilmektedir. ZMO hiçbir döneminde böyle oluşuma meydan vermemiştir. Ve yaşına bakmadan görevi yapabileceğimin inancı meslektaşlarına bu onurlu görevi vermiştir.

Yine bu bağlamda söylemek istediğim bir başka önemli nokta da, ZMO'yu ben bir okul olarak görüyorum. Aynı zamanda şu anda bir fakültede öğretim üyesiyim. Sizler de takdir edersiniz fakültelerde her konunun verilmesi mümkün değildir. Ama ZMO, özellikle ülke tarımı, ülke tarımının sorunları ve ülkenin diğer sorunlarıyla ilgili öğrenmek isteyen insanlara engin bilgi kaynağı olarak benim gözümde yer almaktadır. O bakımdan Türkiye'nin bu bağlamda, özellikle Türkiye tarımı açısından bu bağlamda bu örgüt çok önemli bir örgüttü ve bundan sonra da bu işlevini devam ettirecektir. Buna kesinlikle inanıyorum.

Değerli meslektaşlarım, konuşmamın sonunda kişisel olarak önemli gördüğüm iki tane önemli noktayı bundan sonra yönetim görevini devralacak meslektaşlarımın dikkatine sunmak istiyorum.

Şöyle bir anımsayacak olursanız, ZMO son dört beş yıla kadar genellikle mesleğimizin tarım kesimindeki etkinliğini artırmaya yönelik çabalar içerisinde olmuştur. Tabii bu yaklaşım biçimi aslında yadırganacak ya da yanlış bir yaklaşım biçimi anlamında söylemiyorum. O dönemlerde ziraat mühendislerinin en temel istihdam kaynağını kamu kesimi oluşturuyordu, başta Tarım Bakanlığı olmak üzere. Gerek ülkemizde, gerekse dünyadaki gelişmelere göz attığımız zaman karşımıza sanıyorum şöyle bir tablo çıkıyor: Artık ziraat mühendislerinin kamu kesiminde istihdamının geliştirilmesi, genişletilmesi çok olası görülüyor. Bir sektör mesleği olan ziraat mühendisliği birçok alanda başka mesleklerle örtüşebiliyor. O bakımdan o mesleklerde rekabet içerisinde olmak zorunda kalan bir meslek olarak değerlendiriyorum. O bakımdan bundan sonra gelecek yönetimlerin özellikle özel kesimde yada tarım kesiminde daha anlamda ifade edecek olursak tarım kesiminde ziraat mühendisliğinin etkinlik alanını genişletmesi ve ziraat mühendislerinin bu kesimde diğer mesleklerle rekabet şansını yükseltecek şekilde kimi hak ve yetkilerle donatılması için çaba içerisinde olmasını da hayati önemde görüyorum.

Bir başka altını çizmek istediğim nokta, bunu aşağı yukarı katıldığım bütün genel kurullarda da söylüyorum, ZMO, özellikle son yıllarda belli bir yaşın üzerindeki yaş grubu tarafından büyük ölçüde temsil ediliyor. Bu, bu örgütün geleceği açısından, bu örgütün dinamizmi açısından son derece önemli. Gelecekte yöneticiler için daha genç kuşakların bu örgütün çatısı altında daha etkin görev alabilmeleri yönünde çaba göstermelerini de bu bağlamda önemli gördüğümü belirtmek istiyorum.

Sayın Başkanlarım, Değerli Meslektaşlarım,

İki yıl Türkiye'nin çok çalkantılı geçen iki yılında 1978-79 döneminde iki kez bana bu görev verilmiştir. Bu görevi burada isimlerini şimdi tek tek sıralayamayacağım isimsiz kahramanları yönetim kurulu üyeleri vardır. Bu görevi o çalkantılı dönemde, Odanın üzerinde oynanan oyunları da boşa çıkaran isimsiz kahramanları olan sayın meslektaşlarım vardır. Bize o dönemde gerçekten birçok zorluğu göğüsleyerek destek sağlamışlar, bizi yüreklendirmişlerdir. O bakımdan hepsine şükran borçlu olduğumu söylemek istiyorum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sami DOĞAN (1980-1985 Dönemleri)

Değerli Odamızın eski Başkanları, Değerli Meslektaşlarım,

Ben de sözlerime başlarken sizlere saygılarımı, sevgilerimi sunuyorum. Gerçekten ZMO'nun kuruluşunun 50. Yılı nedeniyle böyle bir söz alma fırsatı yakaladığım için de kendimi mutlu hissediyorum.

Gerçekten sayın Orhan Akbulut'un çok güzel bir kronoloji belirlediği gibi özellikle 1970'li yıllar Türkiye'de toplumsal muhalefetin yükseldiği, demokratik hak ve taleplerin isteminin en doruk noktaya çıktığı yıllar. Ve bu yıllarda öğrenci olan bizler ZMO'yla yakından ilgilendik. Ve siyasal düşüncemizin gereği toplumun örgütlenmesi, örgütlü toplumla siyaset yapılmasına inancımız nedeniyle de ZMO çalışmalarında yer aldık, görev aldık.

Bu çerçevede 25 Ocak 1980 yılında 29 yaşındayken ZMO başkanlığına seçilmek bana kısmet oldu. Gerçekten ZMO başkanı seçildiğim günden sonra ziraat mühendisliği mesleğine ve bu Odanın yaptığı çalışmalara ilişkin ilgim bu güne kadar aralıksız devam etti ve aynı heyecanla devam etti.

Bu dönem hepimizin yakından bildiği gibi sayın Ali Karabulut'un da belirttiği gibi terörün tırmandığı, Türkiye'de cephe hükümetlerinin açtığı yaraların sarılmaya çalışıldığı çok acılı bir dönem. Akın Özdemir'den, Ferit Uzun'dan sonra 1980'in haziran ayında ZMO Uşak İl Temsilcisi ve CHP İl Sekreteri Ethem Kaya öldürüldü. Benim başkanı olduğum dönemde yaşadığım en acı olaylardan birisi onun cenaze törenine katılmak üzere Uşak'a gitmek olmuştur.

Değerli arkadaşlarım, daha sonra Ziraat Mühendisleri Birliği bombalandı, arkasından ZMO başkanı olarak bana yönelik tehditlerin arkası kesilmez tehditlerin başladığı bir dönem ve 12 Eylül'e hızla yaklaşan bir Türkiye'yi yaşadık. 12 Eylül'de darbe oldu, askeri yönetim cunta işbaşına geldi, hepimiz 71'i daha gençken yaşamıştık ama asıl istilanın ne demek olduğunu, askeri yönetimin ne demek olduğunu algılamaya çalışıyorduk. Ne yapacağımızı, ne tür çalışmalar planlayacağımızı düşünmeye çalışırken, 4 Aralık 1980 günü, böyle bir Cuma günüydü, ertesi gün Ziraatçılar Derneği'nin genel kurulu vardı ve ben konuşma hazırlarken bir askeri timin Odamızı bastığını gördük. Uzun yıllar Mersin Şube Başkanlığımızı yapan İbrahim Yalın da yedek subay asker olarak görevini yapıyordu ve asker kıyafetiyle Odaya beni ziyarete gelmişti. Ve hemen hemen piyasada satılan ve yasak olmayan birtakım yayınların yasak olduğu gerekçesiyle ben 4 Aralık 1980 günü gözaltına alındım. Cuma günleri genellikle bu tür uygulamalar yapılırdı, sonradan öğreniyorum, Cumartesi Pazar sizi içeride tutmak için. Önce merkez karakoluna, sonra arkasından Emniyet Sarayı'na, Pazartesi günü de Mamak'taki Askeri Cezaevine götürüldüm. Orada komünizm propagandası yapmaktan tutuklandım.

Şimdi zaman zaman hepimiz, sizler, aramızda Atilla Sarp da karşımda oturuyor, oraları yaşayan birisi olarak. Televizyonların karşısına geçtiğimizde hep okuruz işte bilmem ne siyasi mücadelesinden şunlar tutuklandı, şu kadar kişi gözaltına alındı. Onlar bizde alışkanlık haline gelmiş şeylerdir, ama o tutuklanmanın ve tutuklanmanın arkasında orada neler yaşandığını anlatmak gerçekten çok zor ve acı.

Değerli arkadaşlarım, ben burada İlhan Erdost'a hem rahmet diliyorum, hem teşekkür etmek istiyorum. Çünkü ben ondan bir hafta sonra tutuklanmıştım, o bir hafta önce tutuklandığı yerden koğuşlara götürülürken aracın içinde dövülerek öldürülmüştü. Yani bunları anlatmak istiyorum, çünkü çok zor bir dönemde böylesine bir görevi üstlenmek benim için çok anlamlı ve önemliydi. Ama çok sağolsun Mehmet Yüceler'in benim hayatımda çok büyük önemi ve katkısı var. Onun da çok özel girişimleriyle 12 Aralık'ta çok kısa bir süre sonra ben Mamak Cezaevi'nden çıktım, ama o zaman bıyıklarım vardı, saçlarım sıfır numara kesildi, bıyıklarım kesildi ve biz 18 Aralık'ta "Buğdaydan Ekmeğe Kongresi"nin açılışını yapacaktık, ziraat fakültesiyle bu toplantıyı düzenlemiştik. Toplantı salonuna gittiğimizde, günün ziraat fakültesi dekanı ve 79 ara seçimlerinde CHP milletvekili olan sayın dekan, benim bu kafayla açış konuşması yaparsam saçlarım kesik olarak kürsüye çıkıp açış konuşması yapmayacağını söyledi. Böyle bir şey olabilir mi? "Ben de dedim, bu saçlar benim için demokrasi abidesi, sen ister çık konuş, ister çık konuşma, ben bu saçlarla çıkıp konuşacağım" diye kendisine cevap verdim. Türkiye'de bir tane TRT 1 var, televizyon, o

“Buğdaydan Ekmeğe Kongresi” televizyonda üçüncü haber oldu, ama ben görüntümler verilemedim.

Değerli arkadaşlarım, gerçekten 1981 yılına geldiğimizde ZMO’da hem mesleki çalışmalar yapmamız gerektiğini, şunu da hemen vurgulamak istiyorum:

ZMO yönetimine gelenler o yönetmeliğin, tüzüğün verdiği mesleki görevlerini yapmak zorundalar. Bugün yaptığımız bu çalışma ve bundan önce yapılan çalışmaları da bu Oda başkanlarının veya Oda yönetimlerinin tüzük gereği kendilerine verilen görevlerdir, elbette ki düzenleyenlere teşekkür ediyoruz, ama bunların doğal görevleri olduğunu ben dahil herkes ve daha sonra Oda başkanı olacakların da bilmesi gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, benim iki tane çocuğum var 1980 yılında Tarım ve Mühendislik Dergisiyle birlikte benim çocuğumun sayısı üç oldu. O dergiyi çok yakından izliyorum ve takip ediyorum. Dileğim yayın hayatıyla da ilgilenen birisiyim yakından, dileğim bu yayının bu sene 23, 24. Yılı. Ömrü daha uzun olur, ama bu dergi ile ilgili özel olarak biliyorsunuz bazı yayınlar 10. Yılında, 20. Yılında 100. Sayısında belli kutlamalarla resmileştirilirler. Buna ilişkin çalışmaların yapılması gerektiğini de bir öneri olarak söylemek istiyorum.

Yine benim Oda başkanlığım döneminde Başak Balosunu ilk kez ZMO düzenledi. Daha önce Başak Balosu yapılmıyor muydu? Yapılıyordu tabii. Biz o dönemde, acaba bu meslektaşlarımızın demokrasinin askıya alındığı, katılımcılığın hemen hemen yok sayıldığı ve meslektaşlarımızın birbirlerine selam vermekten korkar hale geldiği bir dönemde bu tür sosyal faaliyetlerle Oda çevresindeki birlikteliği güçlendirebilir miyiz düşüncesinden hareketle ilk kez Başak Balosu’nu düzenledik. Onunla da ilgili ilginç bir anım var.

Biletleri bastırdık, 300 tane bilet bastırdık, 200’ünü falan satarsak balonun giderini kurtarıyoruz. Ben sayın Mehmet Yüceler’e gittim, dedim ki “ben ilk kez balo düzenliyorum. Bu biletlerin satılması gerekiyor. 200 tanesini de illa ki satmamız gerekiyor, otelin parasını ödeyeceğiz.” Bana dedi ki, “200 tane bileti satamayacaksan niye Oda başkanı oldun” dedi. Gerçekten çok haklı bir eleştiriydi. Ama arkasından “ver bakayım o 200 bileti bana” dedi ve o biletlerimiz satıldı ve biz ilk kez Başak Balosu’nu ilk kez gerçekleştirmiş olduk.

1981’in sonlarında Ankara ili delege seçimlerini yapmak üzere TMMOB’un salonunda delege toplantısını düzenlemiştik. Ancak delege toplantısına bize karşı olan gerici güçlerin Ankara dışından dahi insanlarla katıldığını ve o dönemin bakanı sayın Sabahattin Özbek’in ZMO’daki yönetimi hem değiştirmesi için çok büyük çaba gösterdiğini de burada söylemek durumundayım. Bu tespitimizin arkasından ben şeyi açmak istemedim. Oturumu açmak istemedim. Yani delege seçimleri yapılsaydı, belki bugün yaptığımız bu nezih toplantıları yapma şansını yakalayabilirdik. O delege seçimlerini yapmadım. Ve aradan bir süre sonra Türk Standartları Enstitüsü’nde yaptığımız delege seçimlerinde Ankara tarihinde sanıyorum ilk kez 1400 kişinin katıldığı bir delege seçimi yapıldı. Delege seçimlerini kazandık, ama yine Sabahattin Özbek’in ve emniyettekilerin çabalarıyla sonuç alamadık ve 82 yılındaki Odamızın genel kuruluna Ankara delegeleri katılmadan girebildik.

Değerli arkadaşlarım 1982 yılında normal çalışmalarımızı sürdürürken, 82 yılında haziran yada temmuz ayında konsey 71 sayılı bir genelge yayınlayarak anayasa taslağı üzerinde meslek örgütlerinin görüşlerini açıklayabileceklerini söyledi ve biz de ZMO olarak işte toprak reformu konusunda, tarım arazilerinin tarım dışı kullanımı konusunda, üreticinin örgütlenmesi konusunda konuşmalarımızı yaparken beni Rahşan Ecevit aradı, bu .. özel dostluklarımı da anlatıyorum, ama ilk kez resmi bir toplantıda sizlere anlatıyorum ve benimle görüşmek istediğini söyledi. O sıralar da Bülent Ecevit bir Hollandalı gazeteciye verdiği bir mülakat nedeniyle Ulucanlar’ da kapalı cezaevindeydi. Rahşan Ecevit’le görüştüğümde, bu 71 sayılı genelgeyi Bülent Ecevit’in de bildiğini ve bu konuda bir anayasa taslağı eleştirisi hazırladığını, ZMO olarak benden bunu kamuoyuna açıklamamı istediğini söyledi. Ben, kendisinden süreç istedim, yönetim kurulunu topladım ve gerçekten şimdi kendilerini saygıyla anıyorum o gün bana destek veren yönetim kurulu üyelerini, fakat metin çok ağır ve çok sert bir metindi ve tarımla ilgili içinde hiçbir şey yoktu doğal olarak. Ben Rahşan Ecevit’e bu görüşü bu haliyle yayınlamayacağımızı, bizim kendi Odamızı ilgilendiren ve anayasa taslağında olmasını istediğimiz görüşlerle birlikte böyle bir çalışmaya olumlu bakabileceğimizi söyledim. Bülent Ecevit bana bir metin hazırlasın ... ve göndersin demiş. Ben birlikte iki yazıyı bir araya getirerek bir metin hazırladım ve o metin kapalı cezaevine girdi, sonra Bülent Ecevit düzeltmeler yapmış, biz de son düzeltmemizi yaptık ve

ZMO'nun Eylül 82 sayısında bir ZMO'nun yorumu olarak bu görüşü ve anayasaya hayır rengi olan kapağa mavi basarak bu dergiyi, görüşü kamuoyunu açıkladık. Dergiye de başyazı olarak bastık. Dergimiz yaklaşık 22 ilde toplatıldı sıkıyönetim tarafından. Ve 1983 yılının şubat ayında da ben sıkıyönetim tarafından bölgede güvenliği tehlikeye sokan kişi olarak sıkıyönetim tarafından işimden atıldım. Yani değerli meslektaşlarım. Ve orada tabii Ziraatçiler Derneği'yle, Türkiye Ziraat Odaları Birliği'yle ilgili yaptığımız çeşitli mesleki çalışmalarda, tütün taban fiyatına ilişkin, buğdayla ilgili yaptığımız bütün çalışmalarda siyaset yapıyor gerekçesiyle hakkımda benim dört tane dava açıldı. Ve ben bu dönemde, sürekli bu açıklamaları yaparak ve yargılanarak 1984 yılına geldik. 1984 yılı Türkiye'de siyasi partilerin yeniden yaşamasının başladığı 83 sonu ve hemen hemen Türkiye'de demokratik açılımların daha arttığı, demokratik taleplerin daha böyle bir kımıldanmaya başladığı, çeşitli siyasal düşüncelerin partileşmeye başladığı bir dönem oldu. Ben de solda siyaset yapan birisi olarak sosyal demokrat düşünceye inanan birisi olarak çeşitli parti kurmak isteyenler tarafından yönetime alınmak istedim ama ben o dönemde generallerin icazetinde yapılacak bir siyasi parti çalışmasında yer almayacağımı söyleyerek o dönemde görev almadım. Ancak daha sonra 1985 yılının kasım ayında Bülent Ecevit DSP'yi kurmak istediğini, beni de Merkez Yönetim Kurulu'nda görmek istediğini söyledi. Ben de kendisine bu daveti için teşekkür ettim. Geldim Oda yönetimiyle görüştüm, Oda başkanlığından bu gerekçeyle ayrılacağımı söyledim. Daha sonra Bülent Ecevit bana dedi ki, "ZMO başkanlığından ayrılma, Merkez Yönetim Kurulu üyeliğiyle parti yöneticiliğini birlikte götür." Ben siyaset anlayışım gereği meslek odamı böyle bir işin içine sokmak istemediğimi ve ZMO başkanlığından ayrılmam gerektiğini söyledim, eğer beni Merkez Yönetim Kurulu'na almak istiyorsanız. Üç kez bu konuda bana baskı yaptı, "En sonunda o zaman ben ZMO başkanlığında kalayım efendim" dedim. Sonra benim istifa etmeme onay verdi ve ben ZMO başkanlığından istifa edip ayrılarak DSP'nin Merkez Yönetim Kurulu üyeliğine getirildim. Bunu da siyasete girmek isteyen meslektaşlarıma bir anı olarak, ama bu arada da tarihe not düşmek anlamında anlatmak gereğini duyuyorum değerli meslektaşlarım.

Bugün geldiğimiz noktada şunları söylemek istiyorum: İnsanlar buldukları görevden ayrıldıktan sonra yerine gelen arkadaşları tarafından, meslektaşları tarafından anılmak isterler. Aranmak isterler, ödüllendirilmek isterler, saygı, sevgi görmeyi beklerler. ZMO'da çok uzun yıllarda başkanlığı yaptığım halde daha sonraki dönemde yönetime gelen arkadaşlarımız tarafından bir kez dahi ödüllendirilmedim. Bir kez Şerafettin Tav'ın hakkını yemek istemiyorum, bir hizmet plaketiyle ödüllendirildim.

CHP'nin sayın genel başkanı burada konuşma yaparken özellikle 24 Ocak sonrası alınan kararlarla yani sağ siyaset anlayışlarının temsilcilerinin neo liberal siyaset anlayışlarının temsilcilerinin Türkiye tarımını yok saydığını, Türkiye'de tarımı, köylüyü hiçe saydıklarını belirtti. Ben bu görüşe yürekte katılıyorum, benim gibi bütün Oda başkanları da çeşitli vesilelerle yaptığımız konuşmalarda bu görüşlerimizi hep dile getiriyoruz. Ama ne yazık ki 12 Eylül 80 sonrası işbaşına gelen neo liberal siyaset anlayışının en önemli temsilcilerinden ANAP'ın tarım bakanına hizmeti ve değerli hizmet ödülü verilirken bizim Odamız tarafından, ben hiçbir şekilde ödüllendirilmedim. Bunun gerekçesi elbette vardır, niye verildiğine ilişkin, ama bana niye verilmediğine ilişkin de bir gerekçe olmak zorunda. Ben bugün şu yaptığım konuşma nedeniyle ve aldığım ödül nedeniyle bir yere teşekkür etmek durumundayım. Ama kime teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Neden bilemiyorum? Eğer 50. Yıl olmasaydı, ben diğer ZMO'un da eski başkanlarıyla birlikte burada olmak durumunda olmasaydım, zorunlu olarak buraya çağırılmamış olsaydım acaba ben bu ödülü alabilecek miydim? Bunu sizlerin takdirlerine sunuyorum değerli arkadaşlarım.

Gerçekten ZMO yaşamı boyunca çok zor dönemlerden geçti. Bunlardan birisi de beni Oda başkanlığında sayın Mahir Gürbüz'le karşı karşıya geldiğim dönemdi. Hiç istemediğim halde, eminim sayın Mahir Gürbüz de istemediği halde böyle bir durumla karşı karşıya gelmiştik, ama daha sonra ZMO'da sol siyasi düşüncenin, sosyal demokrat anlayışın bölünmemesi gerektiği sorumluluğunu taşıyan bir eski başkan olarak sayın Mahir Gürbüz'e Oda başkanı aday olmak istemediğimi ve eğer böyle bir düşüncesi varsa kendisini Oda başkanı aday desteklemem gerektiğini ve ZMO'daki bölünmüşlüğü gidermemiz gerektiğini kendisine önerdim. Sağolsun kendisi bu öneriye saygıyla yaklaştı ve daha sonra ziraat mühendisleri geleneğinde olan katılımcılık ve düşünceyi birlikte paylaşma anlayışı çerçevesinde gerekli kurullardan ZMO başkan aday olarak Mahir Gürbüz'ün ismi çıktı ve hep birlikte Mahir Gürbüz'le birlikte sıkıntılı bir dönemi aştık.

Yaklaşık iki dönemdir ZMO'da benzer bir şey yaşanıyor. Bunu çok açık yüreklilikle dile getirmek gerekiyor. Ben özellikle 82 Anayasası'nın o karşı çıktığım, karşı çıktığım için işime son verilen Anayasası'nın 12 Eylül sonrası özellikle siyasi partilerden başlayarak mesleki örgütlerde de bir lider hegemonyası yarattığını ve katılımcılığın hemen hemen hiçe sayıldığını üzümlere belirtiyorum. Çünkü halen bir siyasal partide de aktif olarak kurultay delegesi olarak görev yapıyorum. Onda da yaşıyorum. Benzer olumsuzlukların ZMO'da da giderek kök saldığını görüyorum.

Bir seçimi kazanabilirsiniz, beş kere de seçim kazanabilirsiniz. Önemli olan sizin doğal tabanınızı birlikte olmanız gereken insanları en geniş biçimde temsil ederek o seçimi kazanmaktır. Yoksa diğer zaferlerin adı Pirus zaferidir. Bunu da burada belirtmek istiyorum.

Sayın Cemil Kaleli gerçekten en anlamlı sözü söyledi, "ZMO'da böyle bir sıkıntı yaşanmasın, bu benim vasiyetim" dedi. Ben kendisine uzun ömürler diliyorum. Uzun yıllar diliyorum. Ama inanıyorum ki ZMO'nun sağlıklı düşünen insanları, sağlık meslektaşlarımız ZMO'nun demokrasi mücadelesine, Türkiye'deki tarımın gelişip güçlenmesine bugüne kadar koyduğu katkıya aralıksız olarak devam edecektir. Ben de bütün heyecanımla ve yüreğimle ZMO'nun bu doğrultudaki çalışmalarına elimden gelen katkıyı koymaya çalışacağım.

Son söz olarak vefanın insani bir duygu olduğunu, herkese bir gün gerekebileceğini söyleyerek sözlerimi bitirmek istiyorum. Hepinize saygılar, sevgiler sunuyorum.

Şerafettin TAV (1986-1988 Dönemi)

Sayın Başkanlarım, Sayın Taşradan Gelen Çok Değerli Misafirlerimiz,

Hepinize bu sabrı gösterdiğiniz için önce teşekkür ediyorum. Çünkü konuşmalarımız beşer dakika tutsa, 12'yle çarptığımız zaman 60 ediyor biliyorsunuz. Allah'tan biz bu fırsatın bir kısmını büyüklerimize vererek kurtardık.

Şimdi esas olay şu: Şu Odanın bir başından bir başına baktığınızda bir ray olarak gördüğünüz zaman, burada bir sapma var mı? Meslek adına. Varsa ben sizlerden var sesini duymak isterim. Yoksa bunu ilelebet meslektaşlarımdan burayı canlı tutmalarını, buranın üstündeki bilgi akımını devamlı canlı tutmalarını ve desteklemelerini isterim. Sayın Başkanlarım önceki sıkıntılı durumları anlattılar. Gele gele sıra bize geldi. Geldik ki ne tas var, ne hamam var, hiçbir şey yok. Oda adına bir şey yok yani. Odanın genel bütçesi düşük. Bize karşı olan yine bizim kendi meslektaşlarımız, hatta birçoklarını da hepimizin belki sevdikleri olan meslektaşlarımız Türkiye'nin ve parçalanmış siyasetine ayak uydurdukları için bize karşı oldular. Ve biz oradaki birlik binamızdan çıkarıp herkesin hakkı var burada bu binanın taşında, tuğlasında, ama bizi sokağa koydular. Ne yapalım? Kavga mı edelim? Zaten bizim kavga etmemizi, bizi idare edenler istiyor. Kavga edin ki biz de işimizi yürütelim. Yani işimizi yürütelim diyorum. Yani bizi toplumu devamlı kavga halinde 60'tan beri ben bildim bileli, talebe olduğum günden beri Ankara'da hep kavga vardır. Toplumda kavga. Bunu niye yapıyoruz? Bunu idare edenler yapıyor.

Öğleden sonra inşallah gelecekler, siz de onların ağzından dinleyeceksiniz. Benim dönemimde üç şeye dikkat etmelisiniz bu vesileyle. Bir, ayağınızı basacağınız bir yer gerekiyor. İki, bütçeyi biraz güçlendirmemiz gerekiyordu. Bir de genç nesil vardı ki, şimdi anlattılar büyüklerimiz. Başkanlarımız tek tek anlattı. Şimdi sinik ortam vardı. Bu sindirilmiş ortamı nasıl yumuşatmalıyız? Bu genç kuşakla bizim aramızdaki bu boşluğu, aşığı yukarı hesap ettiğiniz zaman 15 sene gibi bir zaman alıyorum. Bu aradaki boşluğu nasıl doldururuz diye düşündük. Ben şu karara vardım: Sami Doğan'dan sonraki devreyi tamamlayıp bir dönem başkanlık yapmayı, ondan sonra da bunu arkadan gelecek kuşağa devretmeyi hedef edindik ve bunda da başarılı olduk. Ben bizden sonraki arkadaşlarımızın genç kuşak olduğuna inanıyorum ve onların yönetimlerindeki de genç kuşak olduğunu siz listelerden görüyorsunuz.

Bütçeyi biraz güçlendirdik, şimdiki Odamızdan iki bina aynı sokakta üstte bir yeri aldık. Tam o günler aldık da, tapusun almak üzereyiz, işte böyle genel kurulumuz falan oldu, o günlerle çakıştı, biz o binayı sayın Mahir Gürbüz'e devrettik. Tapusuyla, her şeyiyle devrettik. Ve Odamıza güzel bir ortam temin ettik, bu suretle diğer normal işte arkadaşlarımızın da saydığı normal görevlerimize devam ettik. Onlar zaten bizim normal görevimizdi. Fakat bu toplumla ilişki kurmayı, yumuşatmayı nasıl yapacağız diye düşündük. İşte bizim genç yönetim kurulumuz şöyle bir öneri getirdi: Tarım Haftası kutlaması. Şuradaki Tarım Haftası gibi çok da iyi oldu. Bugüne kadar da devam ediyor, ben gerçekten çok memnundum o durumdan. Yalnız bu memuriyet hayatımızda ve bu çalışmalarını yaparken birçok şeyler öğrendim. ..

Öyle yöneticilerle karşılaştık ki, şuradaki afişi genel müdürlüğünün kapısına astıracak yürekte olmayan insanlarla Bize randevu verdiği halde odasına girdiğimiz bakanlar bir telefon bahanesiyle bizi ortada bırakıp kaçtıklarına şahit oldum. Yani meslek olarak nelerle uğraştığımızı, nelerle karşı karşıya geldiğimizi bilmeniz açısından söylüyorum. Yani bazıları sizi bırakıp kaçıyor, bazıları odasına almaktan korkuyor. Konuşmaktan korkuyor. Selam vermekten korkuyor. Tabii bu yüreklilik esasında hepimizde olması gereken doğuştan itibaren olması gereken özellik ama zaman içinde insanlar yoruluyor. Bunları, bu dayanıklılığı herkes gösteremez. Ben biliyorum. O bakımdan benim size daha fazla anlatacağım çok şey olabilir. Bunları bırakıyorum, birçoğunu zaten başkanlarımız da anlattı. Bu memleketin derdi her zaman çok olmuştur. Her zaman da vardır. Çünkü bu memleket yapacaklarını zamanında yapmamıştır. Toprak reformunu yapmamıştır. Toprakla ilgili bir yasanı değiştirmemiştir. Din adına gitmiştir Cumhuriyetten bu yana olan Köy Kanununu değiştirmiştir. Yani burada acaba ileride mezarlık parsellerimizi de elimizden almayı düşünüyorlar? Yani bu satışlarda neyi düşünüyorlar, onları bilemiyoruz tabii. Onları ileride hep beraber göreceğiz. Bu memleketin derdi çoktur, somut olarak konuşmak istiyorum. Bu memleketin derdi çoktur, ama merdi hakikaten yoktur. O mertliği içimizde devamlı yaşatmaya, çoğaltmaya çaba göstermeye çalışacağımızı umarak sözlerimi bitiriyorum.

Mahir GÜRBÜZ (1988-1995 Dönemleri)

Sevgili meslektaşlarıma saygılarımı sunuyorum. Yalnızca duygularımı açıklamak istediğimi ifade etmek istiyorum. Geçmişini unutmayan, kadir bilen, verdiğimiz mücadeleyi anımsayan anlayışa teşekkür ediyorum. Bu güzel tabloyla sergilenen, biçimlenen birlikteliğin yalnızca törensel, simgesel boyutlarda kalmamasını, Odanın geleceğinin tüm çabalarına aynı anlayışla taşınmasını, aktarılmasını içtenlikle diliyorum.

Değerli meslektaşlarım, 1954'te başlayan ve izleyen 20 yıl içerisinde ZMO'da görev üstlenmiş insanlarımız mesleğimiz bir mühendislik disiplini olduğu mücadelesini çok zor koşullarda vermişlerdir. Gerek TMMOB içinde bulunan diğer meslek disiplinlerine karşı, gerek hükümetlere karşı, gerek kurumlara, kuruluşlara karşı mesleğin hakkını, yararını, statüsünü çok zorlu koşullarda, ama çok inançlı ve bilinçli çabalarla sürdürmüşlerdir. O dönemde görev alan büyüklerimize, başkanlarımıza, yönetimde görev üstlenmiş insanlarımıza sonsuz şükran duygularımı sunuyorum.

1975'le başlayan siyasal kargaşa döneminde devlet terörüne, faşizan baskılara, zulme, saldırıya karşı Oda mevziini inançla koruyan Kemalist devrim, laik, demokratik Cumhuriyet ilkesini özenle savunan, bayrağı bir gün bile yere düşürmeyen, sevgili başkanlarımızın, sevgili şube yöneticilerimizin, sevgili örgüt emekçilerimizin bu yolda toprağa düşenlerimizin, sakat kalanlarımızın, ekmeğinden, aşından olanlarımızın ve tüm insanlarımızın büyük çabalarını minnetle anıyorum. Ben 1988'de işte böylesi bir olgunluk süreci sürdürme sorumluluğunu üstlendim. Böyle bir onura, böyle bir talihe eriştim.

Geçen olumsuz dönemlerden ötürü bir onarım dönemi yaşamamız gerektiğinin ayarındaydık, farkındaydık, düşüncesindeydik. Zorluklarımız vardı. Çatışmacı dönem nedeniyle ne yazık ki kitlenin önemli bölümü Odanın çevresinden ayrılmıştı. Aynı nedenle Oda mücadelesi, mevzi koruma mücadelesi bir avuç insan tarafından götürülüyordu. Paramız yoktu, kaynağımız da yoktu, ama inancımız vardı. İnançla bilincin bütünleştiği, doğru amaçların seçildiği, bu amaçlara ciddi ve sorumlu anlayışlarla yaklaşıldığı, insanlarımızın Odaya kazandırıldığı, kitlesiyle bütünleşildiği ve insanlarımızla, onların katılımlarıyla daha çok şeylerin yapılabildiğini gördük, tanık olduk. Aradan geçen yıllar sonra övünçle, kıvançla anımsayabileceği haline sahip olmuştur.

Neler yaptık, neler yapamadık, hangi inanışların içinde olduk, bunların ifade edilmesi benim hakkım değil. Yaptıklarımızın, gösterilen güvene ne ölçüde layık olduğumuzun mesleğimizin temiz vicdanında yer alacağına yürekten inanıyorum.

1995'e geldiğimizde gerçekten yorulmuştum. Odamızın kişilerle özdeşleşmemesi gerektiğini düşünüyordum. Yorulan insanların Odaya yük olma haklarının bulunmadığını düşünüyordum. Ve bu düşünceler nedeniyle daha zamanımız dolmadan bir yıl önce bu Odaya başka insanların da katkısı olmalıdır, bu çabaya başka insanlarımız da katılmalıdır düşüncesiyle bayrağı başka sevgili arkadaşlara devrettim.

Yedi yıl dolu dolu yedi yıl zor koşullarda 1995'te Türkiye toplumunda tarım ve mühendislik konusunda adeta bir akademi gibi üretken bir Odayı yaşayan o sürecin doruklarını yaşayan bir insan olarak gelecek için çok kısa bir dileğimi paylaşmak istiyorum. Kuşkusuz yeni dönemlerde yapılanları aşan çok daha ileri noktalara götüren yönetimlerimiz olacaktır, olmalıdır. Kanımca direkt örgüt bağımsızlığı ve doğrultu tutarlılığı özenle korunmalıdır. Bu Odanın çabalarına bu üyesinin tümü çağırılmalıdır, katılabiliridir. Zaman zaman demokratik anlayışlarla yarışsak bile başka insanlarımızı Odadan dışlama hakkımız olmadığını bilmek ve bunu yaşama geçirmek zorundayız. Tarım ve mesleğimiz konusunda ortaya çıkan gelişmeler karşısında tabii ki doğru bulduğumuzu, meslek toplumumuzun birikiminden kaynaklanan görüşlerimizi her ortamda demokratik anlayışlarla gür sesle aktarmak zorundayız. Ama değerli arkadaşlar bu zorunluluk gereklidir ama yeterli değildir. O nedenle tarımın ve mesleğin sorunlarının nasıl çözüleceğine ilişkin bilim ve teknik temelinde analitik çalışmalardan edinilmiş çözümleneci projeleri, programları, tarım ve meslek siyasetlerini de oluşturmak zorundayız. Bunları oluşturabildiğimiz ölçüde kamuoyunda da, hükümetler katında da, parlamento nezdinde de çok daha önemli bir konuma ulaşabileceğimizi düşünüyorum.

Oda yönetimimiz sakın sakın korunması gereken bir makam olarak görmemek durumundayız.

Değerli arkadaşlarım, ben beş kez görev, her defasında da ayrılma isteğime rağmen kitlenin verdiği görev gereği sürdürmek zorunda kaldım. Bu dönemler boyunca yönetimlerde birlikte çalıştığımız çok sayıda arkadaşımız oldu, isimlerini zaman almamak için saymıyorum. Ama başta rahmetli sevgili Erdoğan Güldür olmak üzere yönetim kurulunda görev yaptığım 26 sevgili arkadaşımın, o dönemlerde şube başkanlıkları yönetimlerinde görev alan arkadaşlarımın, il temsilcilerimizin, örgüt emekçilerimizin çok zor koşullarda büyük bir özveriyle hizmet gören Oda genel sekreterlerimiz sevgili Subutay Alptürk'ün, sevgili Yılmaz Eren'in, sevgili Kamil Çizmeci'nin, başta Mustafa İlhan olmak üzere sevgili Oda çalışanlarının emeklerini, çabalarını saygıyla anıyorum. Ve son söz olarak şunu söylemek istiyorum: Lütfen geliniz Odayı 50 yıla taşıyan bu insanlarımızın tümünü ZMO olarak hep birlikte alkışlayalım.

Prof. Dr. Gürol ERGİN (1995-2003 Dönemleri)

Saygıdeğer Bakanlar, Saygıdeğer Başkanlarım, Değerli Büyüklerim, Sevgili Meslektaşlarım,

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Bu ana kadar Odamıza her anlamda hizmet etmiş, katkı vermiş, yanında olmuş bütün insanlarımızı saygıyla anıyorum. Aramızdan öteki dünyaya geçmiş olanları rahmetle anıyorum. Anıları önünde de saygıyla eğiliyorum.

Değerli arkadaşlarım, çok değerli başkanlarımız kendi dönemlerinde yapılanları kendi üslupları içerisinde açıkladılar. Ben yeni ayrılmış bir başkan olarak izin verirseniz o konulara hiç girmeyeceğim. Tahmin ediyorum benim dönemimde de ben ve arkadaşlarım, ama mutlaka da sizin desteğinizle şeyler yapmışızdır diye düşünüyorum. Ve bir başka konuya girmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım hepiniz biliyorsunuz, özellikle Oda çalışmalarına yakından katılanlar, genel kurullarımızda olanlar şunu hep görmüşlerdir: Her konuşmamın başında mutlaka ben Odamızın elbette ki bir meslek örgütünü olduğunu ama bu mesleği laik, demokratik cumhuriyet içerisinde yürütme koşullarını sürdürmede de görev üstlenmiş olduğumu belirtmişimdir.

Şimdi bu bağlamda baktığımız zaman, arkadaşlarıma şu anda bulunduğum konum itibariyle belki bir ölçüde bilgileri dışında tam bilinmeyen, bir iki güncel konuda aydınlatmayı, geçmiş dönemimi anlatmaktan daha anlamlı sanarak bir iki konuya değineceğim. Bunlardan birincisi değerli arkadaşlarım, Türkiye bugüne kadar çok şeyi tartıştı, bu tartışmaların içine rejim tartışmaları da girdi. Ben bugün Türkiye'nin rejim tartışması kadar vatan toprağı tartışmasının da yaşadığını, yaşaması gerektiğini söylemek istiyorum. Vatanın toprakları satılıyor.

Değerli arkadaşlarım, Cumhuriyet 29 Ekim 1923'te kuruldu, büyük Atatürk ve onunla beraber hareket eden Cumhuriyetimizin kurucuları dört ay sonra bir köy kanunu çıkarttılar ve dediler ki hiçbir yabancı özel ya da tüzel kişinin Türkiye'de köy sınırları içerisinde toprak sahibi ve emlak sahibi olamaz. Niye dediler? Eğer 19. Yüzyılın 1838'le başlayan dönemini anımsarsak 1870'lerde yabancılara toprak satışının serbest bırakıldığını, İngilizlerin Ege bölgesini, Almanların Çukurova'yı nasıl tapulu mülkleri haline getirdiğini ve 1914-18 döneminde Osmanlı'ya, ama benim deyimimle Türkiye'ye, çünkü 11. Yüzyıldan beri yabancılar Osmanlı'yı hep Türkiye diye anmışlardır, Türkiye'yi yönetenlerin onları oralardan çıkarmak için neler yaşadığını bilerseniz, o yasa çıkarma zorunda hissedersiniz kendinizi. Büyük Atatürk ve arkadaşları bunu biliyordu, onun için o yasa maddesini getirmişti.

Şimdi ne oldu? 2003 Temmuz'una geldik, Köy Yasasında değişiklik geldi Meclise. Ben o gün elbette ki ziraat mühendisi bir milletvekili olarak partim tarafından bu konuda görüşlerimizi açıklamak üzere görevlendirildim ve kürsüde vatan topraklarının satışa çıkarılamayacağını, vatanın herkes için namusundan daha büyük bir namus olduğunu, yapılanın Türkiye üzerinde çok ciddi emeller besleyen, Hatay'dan başlayarak bütün Türkiye'yi çepçevre dolandığım zaman yedi düvelin hırslarına, arzularına bu toprakları açma olduğunu söyledim. Bir tek AKP'li arkadaşımın olumlu oyunu alamadım bu söylemlerimle. Ve aynı gün bir başka yasa daha çıktı, daha doğrusu yasa değişikliği bir yasayla ortaya getirildi. O da şuydu: Tapu Yasası. Sanıyorum 35 ve 36. Maddeleri değişti, Köy Yasası'nın değişen maddesi 80. madde. Orada da şöyle bir madde vardı: Yabancılar köy sınırları dışında eğer 30 hektardan fazla toprak edinmek isterlerse, çiftlik kurmak isterlerse, çiftlik satın almak isterlerse buna Bakanlar Kurulu'nun izin vermesi gerekir.

O yasanın o maddesi de kalkmıştır. Şimdi çıplak gerçek şudur: Her isteyen yabancı özel, tüzel kişiler Türkiye'nin elbette ki askeri bakımdan sakıncalı görülen alanların dışında her yerini alma hakkına sahiptir. Şöyle bir olay yaşadım 15-16 gün önce. Manisa'dan çiftçiler gelmişlerdi odama. Hocam dediler, "bizim başımız dertte." Niçin dedim. "Biz domates üretip bir İtalyan'a veriyoruz salça yapıyor, bu sene çok sıkıntıdayız, bize 100 bin liradan bir kuruş fazla vermiyor. Oturduk tartıştık, Nuh diyor peygamber demiyor ve sonuçta bize şunu söyledi" dediler. "İster ekersiniz ister ekmezsiniz, ben zaten tarlalarımı aldım ve ektireceğim." Bu vatan toprağında o İtalyan tarlasını alıyor, domatesini ektiriyor ve benim çiftçim kaderiyle baş başa kalıyor. Bundan sonra yabancılar için kendileri bakımından ister

getiri getirmesi amaçla, ister siyasal, ideolojik ve ülkesel amaçlı nereyi satın almak isterlerse alma hakları kesin, açık olarak vardır Türkiye Cumhuriyeti'nde.

Arkadaşlarım beni asıl üzen, o yasanın çıkması da açıkça söyleyeyim değildir. Bunu anlattığım hiçbir toplumda gelmesini düşündüğüm dikkati bulamadım, ilgiyi bulamadım, anlayışı bulamadım, açık söylüyorum, bu beni daha çok üzdü. Köylülere söylüyorum, köylülerin umurunda değil. Çok duyarlı olduğunu düşündüğüm kesimlere anlatıyorum, kıl kıpırdamıyor. Arkadaşlarım biz çok kötü bir duruma gelmişiz. Şimdi lütfen yani gözlerinizi birkaç saniye kapatıp şu yasa değişikliklerini düşünün.

Gelelim ikinci bir konuya. Türkiye'de çok tartışılan birkaç gündür gürültü çıktığı için gündemlere taşınan bir müsteşarın hazırlanmasında başrol taşıdığı Türkiye için hiçbir Türkiye Cumhuriyeti yurttaşının kabul edemeyeceği hükümler taşıyan, adı da temel yasa olan Kamu Yönetimi Yasası'dır. Buna her Türk yurttaşının şiddetle karşı durma zorunluluğu vardır sevgili arkadaşlarım. Adam düşüncelerini açık açık söylüyor. Başbakan onu desteklediğini açık açık söylüyor. İlgili Başbakan yardımcısı onu desteklediğini açık açık söylüyor, ama sıra konuya geldiği zaman "canım bu bizim yasamızdır, onun yasası değildir" diyorlar. Hatta aynı Başbakan yardımcısı, hem de yazılı olarak o müsteşara bu yasa tasarısını hazırladığı için teşekkür ediyor. Ama sıkışınca da o hazırlamadı, bunu ben hazırladım, ben ve arkadaşlarım hazırladı diyebiliyor.

Bir Milli Eğitim Bakanlığı müsteşarının beyanatını herhalde okudunuz. Daha doğrusu bir televizyon programında söylediğini, ben ümmetçiyim dediğini herhalde duymayan kulak kalmaması gerekir. Yani rejim ve vatan toprağı sorunumuz birlikte gidiyor. Bunlara geçtiğimiz dönemde yine, geçtiğimiz dönem derken geçtiğimiz yasama döneminde çıkana, bu yasayı da eklememiz gerekir. Neydi bu? Eve Dönüş Yasası. Halbuki bu Eve Dönüş Yasası değil, bu ülkede bu ülke aleyhine, bu ülkeyi yıkmak için her anlamda savaş verenlerin yeniden o savaş meydanlarına sürülme yasasıdır. Bu adamlar o yasadaki bakın nasıl yararlanmış? Benim sorum üzerine Adalet Bakanının verdiği yanıt, Gazetelerde belki parça parça okudunuz. Çok kısa bir paragraf olarak okuyacağım, lütfen özellikle de dikkatle dinlemenizi de rica ediyorum.

29.7.2003 tarihli Topluma Kazandırma Kanunu'ndan yararlanmak için, Eve Dönüş biz bu hangi eve dönüş dediğimiz zaman, adını değiştirdiler Topluma Kazandırma yaptılar. "Cezaevlerinden 7.12.2003 tarihi itibarıyla 1347 PKK'lı, 617 Hizbullah mensubu, 44 Sivas sanığının başvuruda bulunduğu." Bunlar başvuranlar. "Bunlardan 447 PKK'lı ile 373 Hizbullah mensubunun yararlanarak tahliye olduğu." Kimdi o Hizbullah mensupları? Televizyonlarda neler görüyorduk? Neydi o domuz bağları? Ve toprak altına gömülerek üstü betonlama olayları? Bu insanlar salıverildi. "Ve 61 PKK'lı ve 9 Hizbullah mensubu ile dikkat ediniz 42 Sivas sanığının kanundan yararlandığı halde tahliye olamadığı." Niçin olamadı? Çünkü indirim hapis hanesinden çıkmasına yetmedi, birkaç yılda onlar da çıkacak. Bunu bir gazete benden aldığı bilgi üzerine sürmanşet yaptı, Eve Dönüş Yasası ile gerçekten artık onlar eve, ama ev derken de elbette aynı düşüncelerini yeniden belki de daha bilinçlenmiş, daha şiddetle bilenmiş olarak yerine getirmeye çalışmak üzere gelecekler.

Değerli arkadaşlarım, insanı yakarak karşısında gülen insanları hapisten çıkarmaya değil bu AKP'de, hiç kimsenin hakkı olmaması, bunun karşısında hiçbir Türkiye Cumhuriyeti yurttaşının da susmaması gerekir. Ama benim yurttaşım susuyor, sıkıntı burada. Sıkıntı ne bu partide, ne bu partide. Benim yurttaşım artık susma durumunda. Ne yapacağız, yapacağız bunu aşacağız. Korkunç ve inanılmaz bir olay. İnsan düşüncelerini bahane edip üstelik aynı dinin mensubu olan insanları cayır cayır yakanlar ve karşısında yanarken gülenler bir tiyatro oyunu oynatır gibi sanki bunun rejisörüyümüş, oyuncusuymuş gibi davrananlar bugün hapishanelerden salınıyor.

Ve şöyle bitiriyor, diyor ki "812 PKK'lıyla, 220 Hizbullah mensubu, Sivas sanığının durumu da şu anda inceleme döneminde." Yani onlar da çıkacak arkadaşlar, hepsi çıkacak. Çünkü aynı yasadaki biri yararlanıyorsa, öbürü de yararlanacak. Bunları şunun için söyledim: Değerli arkadaşlarım, bu ZMO hepimizin bilmesi, bilmeyenlerin de öğrenmesi gerektiği gibi, kurulduğu günden şu ana kadar, bütün yönetimleriyle, kesintisiz, laik, demokratik cumhuriyetin savunucusu olmuştur. Bu ülkenin savunucusu olmuştur. Bu toprakların savunucusu olmuştur. Elbette ki bunu kendisine çok yakışan devrimci anlayışıyla yapmıştır. Hepinizi saygıyla selamlarım.

Gökhan GÜNAYDIN (2003-..... Dönemi)

Çok teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanlarım, Sayın Bakanlarım, Sevgili Meslektaşlarım,

En son Oda başkanı olmanın hem çok büyük bir avantajı ve onuru var, hem de önemli de bir dezavantajı var, en az konuşmak durumunda kalıyorsunuz. Gerekçesi şu: Sayın bakanlarımız buradalar, 13.30'da başlaması gereken bir oturumumuz vardı, ben çok kısa bir konuşma yapacağım ve ondan sonra yalnızca 10 dakikalık bir ara verebileceğiz ve 14.00'de bakanlarımızı dinlemeye başlayacağız.

Şimdi çok kısa konuşacağım dedim ama özellikle de altını çizerek söylemek istediğim birtakım şeyler var. Altı yıldır ben bu Odada yönetici olarak çalışıyorum. Bunun son dokuz ayı Oda başkanı olarak geçti.

İşyeri temsilcisi olarak çalıştım, komisyonlarda çalıştığım günlerin tümünde Oda tüzüğü'nün amaç maddelerini ayda bir mutlaka okumuşumdur. Bu, yöneticilik yaparken mutlaka yapmanız gereken bir şeydir. Ve eğer bu maddelere dikkatle bakarsanız, ZMO'nun amaçlarının tarım sektörünün ekonomik, sosyal ve politik bütününe ilişkin olduğunu görürsünüz. Yani sempozyum yapmak, herhangi bir ürüne yönelik çözüm önerileri geliştirmek yetmez, köylü sorunlarına ilişkin çalışmalar yapmak yetmez, mühendis sorunlarına yönelik çalışmalar yetmez, bunu politik düzleme taşımak, karar vericilerin dikkatine sunabilmek, etkin bir şekilde kamuoyunun dikkatini çekebilmek yetmez, bunların tümünü eşzamanlı olarak, doğru yerde, doğru zamanda yapmak zorundasınız. Eğer yaptığınız işin önemine inanıyorsanız ve taşın altına hep söylüyorum yalnızca elinizi, kolunuzu değil, bütün bedeninizi koyduysanız, bu bir insan yaşamından büyük bir sorumluluk, büyük bir özveri gerektirdiğini hepimiz bilirsiniz. Bunun altından kalkabilmenin bir yolu da, tek yolu hatta, içinde bulunduğumuz kozayı genişletebilmek ve her yerde, hep doğruları söylemektir. Eğer doğruları söylemezseniz, bir toplantıdan bir toplantıya, bir bölgeden bir bölgeye farklı konuşmaya başlarsanız ve eğer içinde bulunduğunuz kozayı daraltırsanız, kurumsal kimliği onurla taşıma şansınız artık kalmamış demektir. Biz içinde bulunduğumuz süre boyunca Van'dan Hakkari'ye kadar, Samsun'dan İstanbul'a kadar, Erzurum'a kadar Türkiye'nin her tarafına gittik. Türkiye'nin tarım sorunlarına doğru saptamalar getirdik.

Siyaset çevrelerinin, siyasi rantı, ekonomik ranta çevirmek uğruna mısır ve şeker pancarı üreticisini birbirine düşürme kaygısına, bu Oda tarihinde ilk kez gazetelere tam sayfa ilanlar vererek tartışılmıştır. Ama bu yetmemiştir, verdiği ilanın sorumluluğu taşıyarak ertesi gün Adana'da basın toplantısı düzenlemiş, öğleden sonra tarım örgütlerini ziyaret etmiş, akşam televizyonda canlı yayına çıkmış ve şunu da söylemiştir: Sorusu olan, söyleyeceği olan ne varsa, biz buradayız lütfen söyleyin, çünkü biz doğruyu temsil ediyoruz, üreticinin birliğini temsil ediyoruz ve bundan bir santimetre geri adım atmayacağız. Eğer bugün çokuluslu şirketler, mısır ve pancar üreticisini birbirine düşürememişse, bu Odanın çabalarının sayesinde. Bunları saptayalım, birbirimizi eleştirirsek, birbirimizin doğrularını da ortaya koyalım ve yarınları bu motivasyonu kırmadan, bu gücü büyüterek gidelim.

Mühendis arkadaşlarımızın sorunlarına ilişkin şunu söylemek istiyorum: Bu Oda Suni Tohumlama Yönetmeliği için dava açmıştır. Tarım topraklarına yönelik dava açmıştır. Gıda işletmelerinde sorumlu yönetici olarak çalışan meslektaşlarımızın haklarını sınırlayan yönetmelik değişikliğine karşı dava açmıştır. Özlük haklarına yönelik mücadelemiz yılmadan sürecektir.

Sevgili başkanlarımızı dinliyoruz, hepsine çok büyük saygı duyuyorum. Şu konuda bir özel dikkat çekmek istiyorum ki, bizim Odamız geçmişten bugüne tarım örgütlerine TMMOB içerisinde bulunan diğer Odalara öncülük etmiştir. Bu öncülük, çok çalıştığandan, doğru çalıştığandan, ilkeli çalıştığandan dolayı olmuştur. Biz önümüzdeki döneme çok güvenle bakıyoruz. ZMO'na ve yaşama o liste, bu liste diye bakmadığımızı, bizi tanıyan herkes bilir. Çalışmak isteyen, Odanın yarınına gücünü, elini, emeğini koymak isteyen tüm arkadaşlarımıza yanımızda yer var ya da başka bir deyişle biz o arkadaşların yanında olacağız. Tıpkı şu 50. Yıl etkinliklerinde olduğu gibi dostluğumuzu, sevgimizi, dikkatle, özenle koruyarak geliştireceğiz. Bu ODA hiçbir seçimin sonucunu iktidar olarak algılamak yanlısına düşmemiştir, düşmeyecektir. Seçim sonucu bu ODA'nın üyesinin özgür iradesini

yansıtır. Bir ay sonra bu özgür irade bir kez daha ortaya konulacaktır ve ortaya çıkan sonucu hepimiz kabulleneceğiz,

Önümüzdeki yaşama, Odamızın yeni 50 yıllarına gene gururla, gene onurla ilerlemesi için elimizden gelen her türlü özveriye göstereceğiz.

Başta kendi dönemlerinde ODA'mıza eşsiz katkılar sağlayan Sayın Başkanlarımız olmak üzere, ODA'ya ülkeye emeği geçen tüm isimsiz kahramanlara saygılarımı sunuyorum. Aramızdan ayrılanların anısı önünde eğiliyorum. Tüm yol arkadaşlarımıza, dost selamlarımı sunuyorum. Sağolun, varolun...

Yalnızca ODA'nın değil, tüm Türkiye'nin, okuyan-araştıran-bilen; bildiğini ülkeden ve emekten yana olmak kaydıyla cesaretle savunan; çalışmaktan- mücadele etmekten yılmayan; bu uğurda dostuyla bir ekmeği, bir türküyü paylaşmayı bilen ve bununla yetine bilen insanlara gereksinimi var.

Kişiler bugün vardır, yarın olmayacaklardır. Unutmayalım ki, mezarlıklar vazgeçilmez insanlarla doludur. Bu bağlamda, önemli olan, yukarıda sayılan ve uzun süredir ODA'da özerk kurgulanan anlayışın, yarınlara taşınabilmesidir.

ONİKİNCİ OTURUM

“TARIM BAKANLARI KONUŞUYOR: Neleri Yaptık, Neleri Yap(a)madık..”

Oturum Başkanı Gökhan Günaydın(ZMO Başkanı)

Sayın Bakanlarım, Sayın Başkanlarım, Değerli Meslektaşlarım,

Tarım eğitiminin başlangıcının 158. Yıldönümü ve Odamızın kuruluşunun 50. Yıldönümü etkinlikleri çerçevesinde düzenlemiş olduğumuz Tarım ve Mühendislik konulu sempozyumun son gününe ve son oturumuna gelmiş bulunuyoruz. Yaklaşık 10 gündür sempozyum etkinliklerinde birçok sanatsal, kültürel, sosyal etkinliklerde sizlerle beraber olduğumuz için hepimize özel teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bugünkü oturumumuzda, daha doğru bir deyişle sempozyumumuz kapsamında Türkiye'nin son 100 yılını değerlendirdik. 1900'lü yıllarından başından 2000'li yılların başına kadar Türkiye sosyo-ekonomik olarak nasıl değişti, analitik bir bakış açısıyla ve slaytlar eşliğinde bunu sizlere sunduk. Bu ilk gündü. Bugün sabahtan Oda başkanlarımız, bu yüzyıllık dönemin içinde ODA'mızın da bulunduğu 50 yılını canlı tanıklıklarıyla anlattılar. Odamızın düzenlemiş olduğu ve Oda tarihçesini anlatan slayt dizgesi de gene bu son anlatımımıza ayrıca yardımcı oldu.

Bugünkü oturumda biraz daha odaklanıyoruz ve son 20 yıla bakıyoruz. 1980 sonrası tarım sektöründe ekonomik boyutuyla, sosyolojik boyutuyla, politik boyutuyla neler değiştiğini incelemek istiyoruz. Ve bunu en yetkin ağızlardan, sözünü ettiğim dönemde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yapmış bakanlarımızın ağızından dinleyeceğiz.

Türkiye 1980 sonrasında son derece önemli bir politik ve ekonomik dönüşüm geçirdi. Bunu da üzümlere ifade etmek gerekiyor ki, tarım sektörü oldukça olumsuz bir şekilde etkilendi bu dönemden. Ancak bu aslında kapitalizmin dönüşümünü de yansıtıyor idi, sadece içsel analizlerle, ülkeye yönelik analizlerle bunları açıklayabilmek çok kolay değil. Bu dönüşüm Türkiye için bazen avantaj, ama çoğu zaman dezavantaj yarattı.

Bu deneyimi en yakından yaşayan tarım bakanları “Neler Yaptık, Neler Yapamadık” başlıkları altında bize konuşacaklar. Ve belki de faal yöneticilik dönemi bittikten sonra geriye dönüldüğünde, bu anlatım bugün için bir ışık, niteliği de taşıyabilir. Amacımız budur, amacımız kimseyi sorumlu tutmak, kimseyi yargılamak değil, amacımız bu ülke için, bu ülkenin yarınları için daha güzel bir kurgulamayı nasıl yaparız hep beraber onun peşinde koşmaktır.

Çağrımıza bakanlarımızdan hepsinden olumlu yanıtlar geldi. Şu anda aramızda bulunamayan Hüsnü Doğan, Lütfullah Kayalar ve İlker Tuncay, son ikisi yurtdışında bulunduğu için, Hüsnü Doğan Bey de Türkiye içinde bir toplantısı olduğu için bizle beraber değil. Sayın Necmettin Cevheri yanımızda, sayın Refaiddin Şahin bizle beraber, Nafiz Bey gene yurtdışında olduğu için bizlerle beraber olamayacak. İsmet Bey henüz yok. Musa Demirci Bey çok istemesine rağmen Sivas'ta olduğu için bizlerle beraber değil. Mustafa Taşar Bey yanımızda, Hüsnü Yusuf Gökalp Bey yanımızda. Halen bakanlık yapan sayın Sami Güçlü yanımızda. Mahmut Erdir bakanımızın eşinin önemli bir rahatsızlığı olduğu için şu anda bizle beraber olamadığını görüyorum. Bana söylediği şudur: Eğer çok ters bir şey olmazsa geleceğim ve konuşacağım. Eğer gelemesem diye bir yazılı not gönderdi bize, kendi dönemi içerisinde yaptıklarını ve yapamadıklarını anlatan. O notu okuyacağız. Yanımızda bulunamamasını eşinin rahatsızlığının ciddiyetini koruduğuna bağlıyoruz, bunu anlıyoruz ve hepimiz adına sayın bakanımızın, Odamıza çok önemli katkıları olan sayın bakanımızın eşine acil şifalar diliyoruz.

Bu kısa açıştan sonra bakanlarımızı buraya davet etmek istiyorum. Sayın Necmettin Cevheri buyurun efendim. Sayın Refaiddin Şahin buyurun efendim. Sayın Mustafa Taşar buyurun efendim. Sayın Prof. Dr. Sami Güçlü buyurun efendim.

Bir başka not da, toplantı öncesinde sizlere iletmek istedim, sayın bakanımız en geç 15.30'da Konya'ya hareket etmek durumundadır, onun için diğer bakanlarımız ve sizler de

uygun görürseniz ilk konuşmacıyı alıp sonra size dönebiliriz. Uygun mu? Peki çok teşekkür ederim.

Efendim bu genel çerçeve içerisinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yaptıkları dönemler itibariyle bu sıralama içerisinde olmak üzere ben ilk sözü sayın Necmettin Cevheri bakanımıza vermek istiyorum. Buyrun efendim.

Necmettin Cevheri (21/11/1991-25/06/1993 Dönemi)

Sayın Başkan, Değerli Bakanlarım, Saygıdeğer konuklar, zor bir mesleğin saygıdeğer sahipleri, her zorluğunu sırtında taşıyan değerli Ziraat Mühendisleri, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Bir müddet sizinle mücadele içerisinde hizmet etme imkanını, fırsatını bulmuş olmamı daima kendim için iman ve samimiyetle söylüyorum, burada bulunduğum için değil, kendim için bir şans, hayatımda değerli bir nokta olarak saymışımdır. Çünkü toprak apayrı bir şey. Özellikle Türkiye’de ülkemizde, değerli sevgili ülkemizin toprağı çok daha farklı. Oradan girmek istiyorum. Yaptıklarımız ve yapamadıklarımızı soran, sorgulayan bu sempozyumda su, toprak, insan yapısından başlayarak bize verilen 15 dakikanın içerisinde sığdırmaya çalışacağım konuşmamda buradan başlamak istiyorum.

Bizim için son derece dünyaya göre de farklı bir olayla karşı karşıyayız. Burada yaptıklarımız var, yapamadıklarımız var, yalnız bizlerden değil, bizden önceki ve bizden sonraki değerli arkadaşlarımızın da yapmakla karşı karşıya oldukları önemli bir mesele var. Türkiye nüfusunun yarısı toprakta yaşıyor. Bu Türkiye’nin bana göre, yani bu hizmette bulunanların kapısından içerisine girdiğim gün dünyayla mukayese ettiğimiz zaman eski ve bugün de halen içinde yaşadığım bir endişemdir, bir düşüncemdir. Çünkü şunu söylemek istiyorum kısaca sabırlarınızı suiistimal etmeden. Dünyada nüfusunun yarısı toprakta yaşayıp da kalkınmış bir ülke yok. Bütün dünyanın rakamlarına baktığınız zaman, istatistiklere baktığınız zaman ve adeta fert başına düşen milli gelir ve toprakta yaşayan nüfusun oranı birbirine ters orantılıdır. Baktığınız zaman nüfusun yüzde 5’i toprakta yaşayan ülkelerde fert başına düşen milli gelir 30 bin doların üstündedir, nüfus artışı 12’lere çıktıkça fert başına düşen milli gelir azalmaktadır ve dediğim birbirini ters orantıyla keser, tekrar oluyor kusura bakmayın, tek istisnası yoktur. Biz bunun dünyada tek istisnası nasıl olacağı?

Tabii hangi şehirlere demekle bu iş olmuyor. Bugün kısmen bu yaşanıyor. Yani sanayi toplumunu yaratmadan, yetiştirmeden ona dayalı, onun üst yapısı olan, kentsel yapıyı oluşturmadan buna engel olamıyorsunuz. Engel olmaya çalıştığınız bugünkü durum işte şehirlerin etrafında toprağın kabul etmediği, toprağın aktığı, fakat sanayi ve kent toplumunun henüz kabul etmediği birer sosyal yara olarak maalesef şehirlerimizin etrafında hem bizim idaremizin, hem bizden sonraki, inşallah bu süreç kısa sürer, daha pek çok idaremizde problem olmaya devam edecektir.

Bunun bir diğer yönünü de baktığım zaman ziraat mühendislerimizi dahi şahsi olayların içerisinde göreceksiniz. Türkiye’de nüfusun toprak üzerindeki baskısının sonucu olarak işletme büyüklükleri belki de altı hektardır. Sanayi doğru olan Avrupa’nın ülkelerinde bu 60-70 hektar. Bizde altıyla yedi hektar. Yani 60-70 dekar arazi üzerinde bölünmüş olan bir zirai işletme sistemini üretimden ziyade bir sosyal yapı, bir sosyal yaşam tarzı olarak kabul etmek zorundasınız. Çünkü oralarda topraktan gelen bir insan olarak çok iyi biliyorum, içinde yaşamış bir kimse sıfatıyla 60-70 dekar arazinin içerisinde ve kapısının önündeki beş tane keçi veyahut derisi kendine yapışmış bir inek ile yaşayan insanlarımızın yaşamak zorunda insanlarımızın üretim kapasitesi ve bir şey katması mümkün olmadığı gibi buradan ziraat mühendisleri meselesine gelirsiniz.

Değerli arkadaşlarım,

Bunu samimiyetle söylüyorum, benim içimi sızlatan bir olaydır ve inşallah bize ayrılan pay inşallah o kapanmıştır. Ve o dönemde beraber çalıştığımız arkadaşlarımız da burada. Asgari ücretle ziraat mühendisi almaya kalktık, aldık da 2000 kadar ziraat mühendisi, 700 kadar da veteriner arkadaşımızı aldık. Ve yüreğimizi sızlattı. Aslında baktığımız zaman Türkiye 260 milyon dekar arazisiyle tarımsal arazisiyle bugünkü ziraat mühendisleri çok daha az, çok daha iyi şartlarla ve kullanması gerekli ve mümkün olan bir yapıdır. Ama 50-60 dekarlık, beş altı hektarlık işletme düzeniyle bunu yapmamız mümkün değildir.

50-60 dekar, beş 10 dekar arazi içerisinde çırpınan insanın ne teknoloji kullanması, ne de bilimin ve fenin diğer birtakım imkanlarından yararlanması mümkün de değildir. Ve burada gördüğümüz zaman da sizin işte demin söylediğim ziraat mühendisleri olayının da bir parçasını bu yasanın içerisinde buluyoruz.

Değerli bakanlarım, yapamadıklarımız ve yaptıklarımız çok güzel bir şey, sorgulamamız lazım. Yani burayı bırakıp gittikten sonra 10 yıl önce de olsa, 20 yıl önce de olsa bu hizmette bulunmuş insanların buraya çağırılması lazım. buraya gelmesi lazım. Yaptıklarını anlatması lazım, yapamadıklarını da niçin yapamadıklarını anlatmaları lazım.

Bir diğer konu da, yaptığımız yapamadıklarımızın arasında bir ölçüde sayın Bakanımın deminki konuşmasında kısaca değindi üzerinden geçti 80'den sonraki birtakım uygulamalar dedi. Bilmiyorum, yani ben onun düşüncesini kendi anlayışıma göre değerlendirmek istiyorum.

Türkiye'de tarım da, tarımcı da çoğu zaman bana göre, yanlış olabilir, bana göre yanlış olan birtakım düşüncelerle sahipsiz bırakılmıştır. Dünyanın hiçbir yerinde ve tarihin hiçbir döneminde uygulanmamış olan bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler gibi bir sistem tarıma uygulanmak istenmiştir. Bırakın gitsin rekabet etsin. Nasıl rekabet edecek adam, neyle rekabet edecek? Kanadalı işletme ile mi? Oradaki o dev makineler da, o günkü şeyde ki o tarım ülkesinde bile sanayi dünyanın yedi sanayi ülkesinden G7'lerden birisi olduğu halde tarımına gizli olarak senede 30 milyar dolar destek yapıyor. Gizli destek yapıyor.

Bizim ise bunların lüzumsuz olduğunu düşündüğümüz zamanlar oluyor.

Türkiye için bir diğer mesele tarımın desteklenip desteklenmemesi sadece siyasi bir olay değildir. Bir ülkenin yarısı toprakta yaşıyor. Ona verdiğiniz desteği aslında siz bu ülkenin sanayisine, ekonomisine verirsiniz. Bırakın köylü kendi yağıyla kavrulsun dersiniz ancak kendi yaşamını idame ettirir. Ekonomiye, sanayiye bir katkı sağlayamaz.

Bir Hayvancılık Müsteşarlığını kurmaya çalıştık, yapamadık. Dönem,m Başbakanı da uygun buldu. Hayvancılık Türkiye'de bana göre yalnız bırakıldı. Bizde o yanlışların içinde bulduk maalesef. Hayvancılık ülkemizde tarım şartlarından uzak yaşayanlar için can simididir. Ayrıca ekonomik değer olarak sanayiden sonra gelir. Bugün dahi hayvancılık bir müsteşarlıkta toplanmalıdır. Bir diğer konuda, jeotermal su kaynaklarının seracılıkta kullanılması birkaç denememiz oldu, Simav'da Kütahya'da. Şehir ısıtmasında da kullanılıyordu. Bunu üretimde de kullanalım dedik, o zaman mühendis bir arkadaşta etüd yapın dedik, sera olabilecek kaynaklara yakın araziler için. Tamamlanamadı. Antalya'da seralar için şimdi ormanları yakıyoruz.

Bunları yaptık veya yapamadık. Bizden sonraki arkadaşlarımızda bizden sonra mutlaka çok daha iyilerini yapmaya çalıştılar ve yapıyorlar. Bu toplantıyı düzenleyen Ziraat Mühendisleri ODA'sına teşekkürlerimi sunuyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyoruz açıklamalarınız için. Şunların altını çizdi sayın bakanımız, tarımsal altyapı sorunları 20.yüzyılda hala varlığını korumaktadır. Sosyolojik olarak köylülük baskındır. Dolayısıyla destekleme politikalarını tarımsal bir ekonomi sektörü olarak değil, bu sosyolojik boyutu ihmal etmeden düzenlemek gerekir. Ve bırakınız geçsinler, bırakınız yapsınlar felsefesi son derece önemli yarıntılara sahiptir. Bu sadece tarım için değil tüm sektörler için geçerlidir ve bugün Türkiye'de yüksek öğrenim görmüş insanların işsizlik oranı %25'tir. Ziraat mühendisleri de bundan önemli bir pay almaktadırlar.

Sayın Bakanımız görev süresinde yapmak isteyipte yapamadığı konularda hayvancılık müsteşarlığına değindi. Sonra jeotermal kaynakların kullanılması gerektiğini söyledi. Kendisine çok teşekkür ediyoruz.

Refaaddin ŞAHİN (06.1993-10.1995)

Sayın Başkan, Sayın Bakanlar, Ziraat Mühendisleri Odası'nın değerli üyeleri, değerli katılımcılar;

Öncelikle ZMO nun 50.yılına kutluyorum. Bizleri hatırlayıp b,r araya getirdikleri için şahsım adına teşekkür ediyorum.

Bir ülkenin insanının önce karnı tok sırtı pek olmalı. Sonra o insanın güven içinde, sağlıklı ve eğitilmiş olması lazım. Biz insanımızı beslemek zorundayız. Onun için kendi kaynaklarımızla insanımızın karnını doyurmak zorundayız.

Bir zamanların övünç vesilesiydi. Dışardan gıda maddesi ithal etmeyen 6 ülkeden biri olmak. Bilirsiniz ki globalleşen dünyada serbest ekonomi şartlarına karşı değiliz ama bir yerde kendimize yetmek zorundayız. Yetersek güçlü oluruz. Bize kurtuluş savaşını kazandıran Türk köylüsüdür. Sadece savaşta değil çiftçi olarak birikimidir. Günümüzde nüfusun %35 i köyde yaşıyor ama tarım bir sektör olarak önemi ortadayken olması gereken desteği henüz görmemiştir. Ne zaman göreceğinden de endişe duyuyorum. Siz bir ülkede o ülke insanını besleyecek ürünlere sahip olacaksınız. Savunmaya, eğitime ayırdığınız pay gibi tarıma da pay ayırmalısınız.

AB çok şeyden vazgeçmemizi istiyor zaten çok şeyden vazgeçmişiz. Bakıyoruz AB 2003 te tarıma 45 milyar euro. AB ye girmeyi garantilemiş ülkelerin en büyük meselesi kotalardır. AB diyor ki geçmiş yılda ürettiğiniz ürünler kadar size kota vereceğiz. Bu durumla Türkiye karşılaşırsa, zaten üretim düzeyi düşük, geçmiş yılların ortalamasını aldığınızda Türkiye çok küçük bir kota ile karşı karşıya kalacak. Zaten tütünden vazgeç, fındıktan vazgeç, pancardan vazgeç derken yarın haşhaşta çıkacak. Bakıyorsunuz bunlar ortadan kalksın ama yarın ne ekeceğiz, ne yiyeceğiz, nereden bulacağız? Elbetteki Türkiye kendine yeten tarım ülkesi olmalıdır. En önemli mesele Hazine'nin tarıma kapısının açılmasıdır. Bakanlığım sırasında en çok sıkıntı çektiğim kuruluş Hazine olmuştur. Hazine tarıma karşı cimridir. Tarım size fazlasıyla geri verir aldıklarını. Ne yapmak lazım, mutlaka çiftçi bir Başbakan gelmeli. Eğer Türkiye'de yaşayan çiftçi örgütünü etkili bir şekilde koyupta, hakkını aramıyorsa o zaman şikayet etme hakkı yok demektir.

Hayvancılıkla ilgili bir hamle yapmak istedik, gereken para 5 trilyon. 5trilyonu alamadık. 2,5 trilyon özellikle kuruyan fındıkların sökülerek ihtiyaç olan yağ bitkilerinin ekilmesi projesi için onuda alamadık, kanunu çıkmıştı. O paralar bakıyorsunuz başka yerlere veriliyor.

Şimdi bu paraları alamazsınız, her şey size ayrılan kaynakla sınırlı.

Benim bir üzüldüğüm konu daha var. GAP projesi. Enerjiden ziyade sulama ile ilgili bir projeydi bu. 1,7 milyon hektar arazi sulanacaktı. Nerdeyse baraj ömrünü dolduracak, sular boşa akıyor ve sadece GAP'ın 300 bin hektarı sulanabiliyor. Bana göre 15 bin km. bölünmüş yoldan daha önemli bu. GAP tam anlamıyla çalışsa 3 milyon nüfusa yetecek tarım yapılır orada. Biz şu anda 4 milyar dolarlık tarım ürünü ithal ediyoruz.

Yılda iki milyar dolar para ayrılmadan GAP yerinde duruyor hala. Bu Türkiye için büyük bir ihmaldir. Bu Türkiye'nin yatırdığı paralarının orada boşu boşuna bekletilmesidir. Yazıktır, günahdır. Bana göre her şey durmalı, ama GAP sulama sistemleri itibariyle ortaya çıkarılıp onun üretimi bu ülkenin insanının istifadesine sunulmalıdır. Çünkü bu insanın paralarıyla, bu ülkede yaşayan insanlarıyla paralarıyla yapıldı. GAP projesi niye bitmiyor, Neden bitirilmiyor bunu anlamak mümkün değil. Ama diyeceksiniz ki siz de iki defa kabinde bunu ısrarla belirtmişsiniz, bu yine olmamış. Benden sonrakiler de bunu belirtmişlerdir elbette. Ama niye olmuyor bunu anlamak mümkün değil.

Şimdi bir şey ifade etmek istiyorum burada. Hayvancılıkla ilgili sayın Bakanımız açıklamada bulundular dün müsteşarlık kurulması şeklinde. Tabii ki hayvancılığı yeniden bu ülkede ihya edebilmek her şeyden evvel o sektörün desteklenmesiyle mümkün. Yani biz et ithalatını yasakladık ve bu yasaklamadan dolayı birçok baskılar geldi ülkemize. Yani enflasyonu artıran et fiyatıdır diye, dünya fiyatlarının üç mislidir diye bunda direndik. İyi direndik. Benden sonra gelen arkadaşlar da bu direnmeyi sürdürmüşler ki, geçende gazetede bir yazı okudum, ondan fevkalade mutlu oldum. Yazı şöyle diyordu: McDonalds artık etlerini Türkiye'de üretecek ...

1995 yılıydı, ABD Tarım Bakanı'nın davetlisi olarak Amerika'ya gitmiştik. Birkaç defa tekrarlanan davet üzerine gitmiştik, iki konu için gitmiştik heyetimizle beraber. Birisi ürün borsalarıydı, diğeri de Amerika'dan damızlık hayvan ithalatıyla ilgiliydi. Çünkü bir zamanlar Amerika vermiş bunu çok uygun fiyatlarla, aynı şartlarla, aynı fiyatlarla tekrar vermesini istemeye gittik. Tarım Bakanı'yla görüştüğümüzde, Tarım Bakanı bu konunun kendisini aşacağını state ministerle görüşmek gerekeceğini ifade ettiler. Randevu aldık state ministerdan, state minister bir bayandı, bizi odasına aldı. Çaylar kahveler içildi, ben heyetim orada otururken ne istediğimizi sordu, ben izah ettim. Türkiye'de iki şey yapmak istiyoruz, bir ürün borsalarını, ikincisi de hayvancılığı geliştirmek dedim. Onun için sizden ürün borsaları için teknik yardım, hayvancılık için de daha önce yapmış olduğumuz sübvansiyonlu desteği aynen istiyoruz diye. Dinledikten sonra aynen şöyle dedi: McDonalds Türkiye'de 150'ye yakın lokanta açacak, siz onlara hazır köftelerini ithal etmelerine izin veriniz. Tabii ben şaşırđım ne demek diye. Sonra dedim ki, yani bizim konumuz McDonalds değil, biz ayrı şey istiyoruz. Tabii dediler onlar da böyle bir talepleri var, siz ona müsaade edin. Buna müsaade edemeyiz dedik, biz hayvancılığın kalkındırılması için mutlaka destek ihtiyacı içinde olmamız gerekiyor ve sadece damızlık hayvan ithal ediyorsunuz. Bu mümkün değil, öyle olsa bütün lokantacılar aynı şeyler ister, hepsine vermek lazım dedim. Ve sadece şöyle bir kolaylık size söyleyebilirim dedim. Devlet üretme çiftlikleri var, o çiftliklerden bir tanesini tahsis ederiz, onlar Amerika'dan getirirler hayvanlarını, orada kendi etlerini karşılıyorlar. Nitekim patateslerini Türkiye'de sözleşmeli çiftçiden elde ediyorlar ve bunu Ortadoğuya, Avrupa'ya Türkiye'den gönderiyorlar.

Ve o konuşma öyle bitti, tabii biz bir şey alamadık. Çünkü size daha fazlasını taahhüt etmezseniz kimse bir şey vermez. Daha fazlasını da verdiğiniz takdirde eğer siz kendi kendinizi zarara sokuyorsanız vermeyeceksiniz, daha azıyla yetineceksiniz. Ben bunu anladım. Ama gel zaman git zaman, yani teşekkür ediyorum bütün bu kararda ısrar edip buraya kadar bu kararı sürdüren sayın bakanlarıma ve teşkilat mensuplarına. Çünkü bugün McDonalds bugünkü noktaya gelmiş Türkiye'de çiftlik açıyor. Bu çiftliklerin, 38 çiftlikler vardı. 32 tanesi zarar ediyor, 6 tanesi kar ediyordu, bugün mevcut gıdada yer alan bütün firmalara ben teklifte bulundum. Gelin çiftlikleri size karşılıksız vereyim, orada süt üretin, orada hayvancılık yapın, hiçbiri yanaşmadılar. Çünkü onlar dışarıdan ucuz getirip içeride pahalı satmayı sanayiciler daha çok tercih ediyorlar. Yani bir yerde daha çok kar etmenin yollarını arıyorlar. Zahmetsiz kazanmayı arzu ediyorlar. Bunu kırmak mecburiyetindeyiz ve Türkiye'de sanayici kendi tarımına dayalı sanayi anlayışına dönmek mecburiyetinde. Dışarıdan ucuz hammadde getirerek değil de, kendi topraklarında, kendi hammaddesini yetiştirerek dünya piyasalarında rekabet etme yolunu tercih etmelidirler.

Şimdi burada bize bu konuşma fırsatını verenler, neler yaptınız, neler yapmadınız derken, elbette ki yapamadıklarımızı parantez içerisine alarak yapmadıklarımız diye bir anlam çıkıyor. Sanki yani kasten bir şey yapmadık gibi algıladım ben kusura bakmasınlar.

Ben birçok tarım bakanı gibi mutlaka, bir şeyler yapmak istediklerine, yapmaya çalıştıklarına inanıyoruz, ama bir yerde aşamadığımız bazı güçler var. Sayın bakanımız bahsettiler, dediler ki, müsteşarlık olsun, tabii güzel bir fikir, sayın bakanım hayvancılık bakanlığı ayrılınsın diye ısrar etmeye başladı. Yani Tarım Bakanlığı'ndan ayrılınsın.

Şimdi tarımsal üretim, hayvansal, bitkisel üretim var, bir de ikisi bir aradadır. Yani şimdi siz hayvancılığı ayrılır mı, ayrılır yani ayrılmasına ama ben de o zaman öyle dedim. İkisinin o zaman fiyatları 10 trilyona mal oluyor, biz hayvancılığı kalkındıralım derken daha kötü duruma düşürüyoruz.

Şimdi ben 20 yıl bürokratik yaptım. Yani en son Beden Terbiyesi Genel Müdürüydüm 1980'de. Şimdi 20 yıl bürokratik yaparken hep şunu düşledim: Bir yukarı çıkarsam her işi hallederim diye. Hep gayret ettim bir yukarı çıktım olmuyor, bir daha çıktım olmuyor. Genel Müdürlüğe geldim, dedim ki şimdi her şeyi hallederim. Beden Terbiyesi Genel Müdürüyüm, bu sefer bakanı aşamadım bir türlü. Bakan hiç bilmiyor konuyu. Yani onları kırmak için veya tenkit etmek için söylemiyorum, siz o işin içinde yetişmişsiniz 16, 20 sene. Bakan diyor ki, "ben böyle istiyorum, böyle olacak." Ya olmaz diyorsunuz. Ve siz, sizi getiren iktidarın kendisine ve bakanına karşı mücadele ediyorsunuz, zannediyorsunuz ki sonra gelen iktidar bana madalya verir, o iktidar alıp sizi sürüyor.

Şimdi iki defa genel müdürlük yaptım ben. Baktım ki genel müdürlükle iş olmuyor. Ne olmak lazım? Dedim ki mutlaka bakan olmak, siyasetçi olmak lazım. 16 Nisan 1980'de Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nden istifa ettim. Yani 80 ihtilalinde alınmış değilim yani. 80 ihtilalinden aşağı yukarı altı ay önce. Yani niye? Anlaşamadım bakanla, yani uyuşmuyor. Başka türlü yapmak istiyorum, o başka türlü şeyler söylüyor. Baktım yani bir öğrenci için öğretmen, bir genel müdür için bakan alınmaz, onun için genel müdürün gitmesi lazımdı. Bastık istifayı gittik. Sonra siyaset için çağırıldık yurtdışındaydım. Geldik tamam dedim. O arada Büyük Türkiye Partisi'ni kurmuştuk, sayın Evren 11 gün sonra kapattı bizi. Bize de bir ceza verdi, esaslı bir ceza. İşte bir parti kurma şeklinde başlayan bu işimiz Büyük Türkiye Partisi kapatıldıktan sonra Doğru Yol Partisi kurucusu olduk ve orada tam 83'de kurulduktan sonra 91'de, 8 sene sonra iki dönem milletvekili olduk. Sonra da bakan olduk. Böyle Allah nasip etti, olduk. Baktım ki, bakan olmakla da iş bitmiyor. Muhatabınız size adeta kök söktürüyor, bilse de söktürse yani canınıza minnet, yeteri kadar kök sökersiniz. İki defa ben kabinede sanki borsalar Tarım Bakanlığı'na bağlıymış gibi soruya muhatap oldum. Yani Başbakan mahçup olmasın diye cevap da vermedim. Kınamak için söylemiyorum, tenkit için de söylemiyorum. Yani bu gerçek. Ve netice itibarıyla siyasetten de soğudum. Bakanlıkla da işin olmayacağını gördük, siyaseti de bıraktım. 99'da aday olmadım, 2003'de aday olmadım.

Biz neyin mücadelesini verdik? Siyasette de, şunun mücadelesini verdik: Her şeyi kurumlarıyla, yetkilileriyle danışılıp konuşulsun, ondan sonra ortaya çıkan fikir uygulamaya konulsun, Başbakanın önünde olsun, Genel Başkanın önünde olsun. Bu öyle değil. Akşam eşine mi danışıyor, kocasına mı danışıyor, tartışıyor, sabahleyin geliyor, etrafında bir grup "şu şöyle olacak". Onlar da geliyorlar gruba deklare ediyorlar. "Bu böyle olacak." Niye kardeşim? Başbakan öyle istiyor. E grup kararına karşı çıkıyorsunuz, Başbakana karşı çıkılıyor, benim başıma geldi, ihraç edildim. Şimdi bir yerde bu ülkede insanlar demokrasiye inanıyorlarsa evvela kendileri o demokrasiyi yaşamak mecburiyetinde. Ve kendileri demokrat olmak zorunda. Dolayısıyla kurulları hiçe saymayacak. Kurulu toplayacak, kurul kararı alacak. Bu parti kuruluysa parti kurulu, meclis kuruluysa meclis kurulu. Bakanlar Kurulu'ysa Bakanlar Kurulu.

Bir gece yarısı saat 2.30'da kapımı polisler çaldı. İşte iki üç tane polis, başlarında amir. Ne var? Kararname var. Nedir bu kararname? "İşte üç tane bankanın kapatılma kararname." E bu kapatılacak da, niye biz konuşmadık bunu? "Efendim yarın mutlaka kapanması lazım." Ne bu banka? "TYT Bank, İmpex Bank, Marmara Bank." Peki dedik imzaladık. Ertesi gün kapandı. Niye kapandı, kim kapattı?

Yine bir gece saat 3.30'da kapı çalındı. Gene geldi aynı ekip kendi evimde kalıyorum meclis lojmanında değil. Ne var yine dedim. Bir kararname daha var imzalayacaksınız. Nedir bu kararname? Devalüasyon kararname. E be kardeşim madem ki devalüasyon yapılacak Bakanlar Kurulu'nu Başbakan toplar, gece 3.30'a kadar oturulur çalışılır, karar veririz, nedir, nasıldır onun altına imzayı atarız, öyle olur o. Yok ondan da haberimiz olmadı.

Bu zihniyettir Türkiye'yi batıran. Bu zihniyettir Türkiye'yi içinden çıkılmaz hale getiren. Bu memleketin insanlarına memleket hakkında iyi şeyler ortaya koymak, o memleketin hayrına, yararına fikirleri rahatça söyleyebilmek imkanı, ortamı yaratmıyor, ona da değer vermiyorsanız batmaya mahkumsunuz.

Bugün bu memleketin başına gelenler bu yüzden gelmiştir ve dolayısıyla demokrasi konusunda niye bize hiçbir dışarıdan telkin, tavsiye gelmiyor? Her şeye aklını veriyorlar da, ya şu Türkiye'nin sorunu demokrasidedir, yani parti içi demokrasidir, ülke demokrasisidir. Bunun çözümünü niye Avrupa normlarına, Avrupa standartlarına ulaştırmıyorsunuz diyen yok. Alfabeği değiştirin diyen var orada, bazı harfleri değiştirin diyen var da, şu demokrasinizi, Siyasi Partiler Yasasını, Seçim Yasasını değiştirin, doğru dürüst demokrat bir ülke haline gelin diyen yok. Niye Türkiye'de bu sıkıntılar devam etsin, başkaları sürekli Türkiye'nin üstünde olsun isteniyor. Bütün bunları halledebilmenin tek yolu da, bu ülkede tam demokrasiden geçer.

Ben teşekkür ediyorum sayın başkanım. Burada hepimizi topladı, biz burada fikirlerimizi rahatça söylüyoruz. Kaç günden beri herkes fikirlerini söylüyor. Şurada bir tane basın yok. Var mı? Varsa elini kaldırsın. Hanımefendi. Teşekkürler. Televizyon da yok.

Efendim şimdi, çok özür dileyerek başkan vaktinizi suistimal etmeyeyim. Ama bir artist gelseydi buraya, ünlü bir futbolcu gelseydi buraya, 30 tane kameraman olurdu.

Değerli kendini Türk tarımına adanmış hocalarımız, meslek mensupları kaç günden beri burada çene yordunuz. Tartışmalar yaptınız. Çok güzel şeyler koydunuz. Kim izledi, kim dinledi, kim kaydetti, kim aldı? Kim televizyonda program yaptı? Kim hangi televizyon kaç kişinizi çağırıp da gelin bir de burada oturun da bir de burada anlatın dedi? Ha demek ki burada çok önemli bir eksiklik var. Bu eksikliğin de giderilmesi lazım. Memleketin önemli meselelerine herkesin değer vermek mecburiyeti olmalı, memleketin önemli meselelerine de herkesin elinden geldiği kadar destek ve yardımcı olması lazım. Ben Allah kolaylık versin diyorum yeni bakanımıza. Yeni bakanımız çok önemli bir bakanlığın başında. Çok büyük sorunları sırtlamış götürüyor. İnşallah muvaffak olur, arada sırada bize soracağı böyle esprili hatıralarımızı arzu ederlerse biz daha çok hatıralarımızla anlatırız kendilerine. Ama unutmayalım ki neler yaptık meselesinde ben yaptıklarımı, yapacaklarımın yanında bahse değer görmüyorum. Bundan da bahsetmeyi hak etmemiz lazım gelirdi. Bu zamana kadar tarımın meselelerini bitirmemiz lazım gelirdi.

Bir noktaya daha temas ederek sözümü bitireceğim. Sayın bakanım her şeyi anladım da, tarım bakanı olarak, bir çiftçi çocuğu olarak şu doğrudan desteği anlamış değilim. Üretime destek vermiyorsanız, verdiğiniz şey üretim olarak geri dönmüyorsa, o israftır. Bu doğrudan destek olayını ben IMF'nin çiftçiyi çiftçilikten vazgeçirme oyunu olarak kabul ediyorum.

Sayın bakanım, bu oyuna lütfen devam etmeyin. Eğer devletin verilecek bir parası varsa, mazotu ucuzlatın. Bedava tohum verin. Enerji sağlayın sulama için ve teknoloji yardımı yapın. Bir yerde gübre dağıtın. Bu gübre işini anlamıyorum ben. Bizim zamanımızda serbest bıraktık. Desteği de köylüye veriyorduk, kalktı bu ortadan. O zaman adeta gübre üreticileri arasında rekabet doğdu. Bir kilo bile gübreyi getirip pazarlamıyoruz. Eskiden 3 bin tondan aşağısını getiremezdik. Tekel vardı. O tekel kalktı ortadan, sonra tekel yine hortladı. Niye gelmesin bu ülkeye gübre? Gübre her taraftan gelsin. Ve gübre gelsin Türkiye'de rekabet eden çiftçinin ayağına gitsin ve çiftçiyi doğrudan gübre için destekleyin. Doğrudan destek odur işte. Yoksa çiftçinin eline veriyorsunuz. E tapuya para veriliyor. O da ekmiyor, biçmiyor. Veyahut da tapu kendisinde yarıya vermiş. O yarıcıya değil tapu sahibine veriyor. Ve diğer taraftan veriyorsunuz, eskiden destekleme vardı, güçlendirme kredisi şeklinde, bu ekim zamanı, hasat zamanı çiftçiye verilirdi ki tüccara gidip faizle para almasın diye. Yani ekim zamanı tohumunu, gübresini, ilacını alırdı, hasat zamanı da hasat da kullanırdı. Yani böyle şeyler yapmak lazım. Bunları kaldırırsanız, verirseniz, oğlunun sünnet düğününe, kızının düğününe, başka bir işe, başka bir işe derken tarla bu paradan istifade etmez. Etmeyince de üretime dönmez. En büyük destek üreticiye olmalı. Kayıt dışı ekonomiyi de kaldırırsınız. Ne ürettin bu sene arkadaş? 10 kilo buğday. Getir faturanı, satış bedelini, al onun üzerinden 10 lira.

Çok özür dilerim, biraz da zülfiyara dokunduk galiba. Biz bir çalışma yaptık. Yani ben samimi konuşmak lazım gelirse ben çiftçi çocuğuyum ama benim ihtisasım değil. Ben iktisatçiyim ve spor bakanı olacağıma tarım bakanı yaptılar beni. Tabii ben bilmediğim bu konuyu kimle yapacağım? Bakanlıktaki yetkili arkadaşları topladık. Dedik ki siz ne diyorsanız o olacak. Söyleyin. Ne yapmak lazım. Vallahi sevap da, günah da onlara ait. Ben onlara danıştım yaptım. Onlar ne dedilerse onları bir bakan olarak destekledim. Ha güzel şeyler de yapmadık değil yaptık. Yani hiç olmayan şeyi o zaman zaten sıkıntımız vardı. Böyle meclis çoğunluğu yüzde 64'üne sahip bir konumda değildik. Koalisyon durumuydu. Bakınız koalisyonun sıkıntılarına. Tarım Kredi Kooperatiflerini artık bırakalım kendi kendilerini idare etsinler dediler bir yasa çıkardık, yani devrederken dört trilyon lira para devrettik, şimdi iflasta. Tarım Satış Kooperatiflerini bırakın dedik ya devlet buna yönelik istihdam yaratıp buraları popülist politika yeri olarak görmesin, bırakın kendi ayakları üzerinde çiftçi kuruluşları kendi kendilerini idare etsinler, devlet onlara imkan sağlasın, destek versin. Yok hala el üstünde. Ayılın bunlara artık. Bunlar kendi başlarına müstakil çiftçi kuruluşları olarak kendi kaderlerini kendileri belirlesinler.

Şimdi bu gibi konularla yapılan çalışmalar var mı bilmiyorum ama benim görüşüm Tarış'ın başarılı girişimleri oldu. İnşallah diğer kuruluşlar da böyle yapar ve kendi ürünlerine sahip olarak içeride ve dışarıda o ürünleri değerlendirme şansı bulurlar.

Bir borsa meselesini gerçekleştiremedik. Ama şunu iftiharla söylüyorum ki, Tarım Bakanlığım sırasında iki sene Hazine'den bir kuruş almadan buğday alımlarını yaptık. Hazine'den bir lira almadık. Ve niye? Elde stok bulundurmadık, artı dünya fiyatlarıyla eş fiyatta tuttuk. Dünya fiyatlarıyla eş fiyatta tutmazsanız dışarıdan mal geliyor Türkiye'ye. Yani başka ülkelerin buğdayı Türkiye'ye geliyor, Ofisin ambarına giriyor. Şimdi bütün bu çalışmaları bir yerde bir noktaya getirebilmek için de elbette ki bir bakanın gücü buna yetmiyor. Herkesin buna inanması, bir başbakan, bir Bakanlar Kurulu ve bütün kuruluşların inanması lazım.

Bir de arkadaşlarımız 1995-2005 tarımında yeniden yapılanma çalışması yapmışlardı, o çalışmayı yapanlara şimdi huzurlarınızda teşekkür ediyorum. Çünkü o çalışmaya bakan, oradan istifade etti. Bakmayan da bir şey anlamadı zaten. Ve bu çalışmalar, hatta şu toplantının sonucunda ortaya çıkacak sonuç bildirgesi ve bunun kitabı bile bana göre tarımcılar için bir rehber olacaktır. Bunu alıp iyi değerlendirmek lazım.

Tarımda yeniden yapılanma önerisi içerisinde tabii hepinizin burada günlerdir dile getirdiği her konu vardı. Onlar da değerlendirilecektir umudundayım. Sizin çalışmalarınız da inşallah boşa gitmeyecektir. Ben çok özür diliyorum herhalde sürenizi aştım başkan ve hepinizin bana tahammül gösterdiğiniz için size teşekkür ediyorum ve diyorum ki, Türk tarımının kalkınması her şeyden evvel Türkiye'de toprak varlığının korunmasına, erozyonun önlenmesine, suyumuzun tarımda en iyi şekilde değerlendirilmesine ve kaynaklarının iyi kullanılmasına ve tarımın sanayi ve tarım olmadan sanayi altyapısı olamayacağına inanarak bir yerde Türkiye'de kaynaklarımıza sahip çıkmamız lazım geldiğine inanıyorum. Sadece TEMA Vakfının işi değildir erozyon işi, bütün ülkenin işidir. Sularımızı boş yere harcıyoruz, harcanan sulara sahip çıkmamız lazım. Bir şeyi daha anlamak gerekiyor. Bu Manavgat suyu ben Kuzey Kıbrıs'a gönderilsin diye çok uğraştım. Gitmedi, şimdi İsrail'e gidiyor. Hiç olmazsa Konya'ya bari gitseydi. Vaktiyle Ceyhan'a boruyla petrol geliyor da, niye Konya'nın bozkırına, susuz topraklarına Manavgat'tan su gitmiyor? Bunu da anlamış değilim. Bir de Karadeniz'in sularını baraj yaparak bir sanayi bakanımız, hemşehrimiz öyle yapacağını söylüyor ve inşallah yapar, barajlar yaparak hemen Anadolu'ya pompalayalım. Kelkit Vadisine, Erzincan'a, Erzurum'a ve hatta iki milyon hektar Konya Ovası su bekliyor, oraya götürelim, Türkiye'yi ihya edelim. Bu zor bir şey değil. Bunu ütopya olarak da görmeyin. Anadolu suyunu geri istiyor. Anadolu insanı da değerlerini korumak istiyor. Biz buna yardımcı olalım. Siyasetçi olarak, devlet adamları olarak bir Anadolu'nun hakkını verelim. Anadolu bizden lütuf istemiyor. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Biz de sayın Refaiddin Şahin'e gerçekten içten sunumu için çok teşekkür ediyoruz. Kurthan Fişek'ten ben siyaset ve medya ilişkileri konulu bir doktora dersi almıştım ve o derste Türkiye'nin medyasında, siyasetinde, emniyetinde çok üst düzeylerde görev yapmış olan insanlar konuk konuşmacı olarak çağırıldılar. Şimdi sayın Şahin'in TYT Bank, İmpeks Bank ve Marmara Bank'ın kapatılmasına ilişkin arka planı bize aktardığı gibi birçok böyle arka planlar izledik ve bu ülke bu arka planlar sayesinde buralara kadar geldi. Türkiye 40 milyar dolar batan bankalar için para ödemiştir, tarıma yılda aktarılan para 2, 2.5 milyar dolar düzeyindedir. Buna rağmen çok doğru saptadıkları gibi Hazine, tarıma aktarılan para için her türlü sorunu çıkartır ama 40 milyar dolarları böyle bir gecelik kararnamelerle bu ülke birçok kişiye dağıtmıştır. Tabii bunun çözümü başbakanı çiftçi yapmaktan geçmez bence. Çünkü, önemli olan üretim gücünü, üretimin nefesini içinde duyan insanların bu ülkeyi yönetmesi ve tabii tarımın da Türkiye'de siyasette etken olabilmesi. Siyasette etken olabilecek kadar bir tarımcı birlikteliği yaratabilmek. Önemli olan bu.

GAP konusunda söyleyecek çok şeyler var, borsalar konusunda söyleyecek çok şey var, ancak sayın bakanımızın ayrılma gereği var ve bu bizim programımızı aksatmamızdan kaynaklandı. Onun için ben yorumlarımı daha sonraya bırakmak üzere sayın Prof. Dr. Sami Güçlü'ye söz veriyorum buyurun.

Prof. Dr. Sami Güçlü

Tarım ve Köy İşleri Bakanı

Efendim ilk önce hepinizi saygıyla selamlıyorum. Burada sektörümüzle ilgili hocalarımız, mühendis arkadaşlarımız ve tarım bakanlığı yapmış beyler. Dolayısıyla genel değerlendirmesini yapmak ve konu başlığı olarak, ilgili olarak belki bana çok ışık tutacakları sonuna kadar dinlemek elbette isterdim dolayısıyla en başta benim için çok faydalıydı. Yalnız siz de programdan fark ettiğiniz kadarıyla, bildiğinizi düşünerek söylüyorum. Programda tabii büyük bir sarkma oldu, ben de bir başka programa yetişmek durumundayım. Onun için kendilerini dinleme imkanı bulamayacağım sayın bakanlardan bu sebeple af diliyorum. Ama gerçekten kendilerini dinlemek, düşüncelerini almak benim açımdan çok önemli olduğunu tekrar ifade ediyorum.

Bu hususta yaklaşım tarzı olarak evvela bakanlığımızda görev yapmış daha önce Hüsnü Doğan Beyle, Musa Demirci Beyle görüşme imkanı bulma bulmuştum. Onlarla bir kendi dönemleriyle ilgili değerlendirme, kanaatlerini dinledim. Tavsiyelerine dikkat kesildim. Ancak bugün bu iyi bir fırsat oldu. Ancak iki sayın bakanımızı dinleme imkanı buldum. Tabii buna da çok kıymet ve önem veriyorum.

Sektörümüzle ilgili konulara gelince, bu ülke Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren nüfusunun çok büyük bir kısmını bünyesinde barındıran tarım sektörüne önemle eğiliyoruz. Tarım sektörünün üretim faaliyeti içerisinde arz ettiği önem ise çok açık. Evvela temel ihtiyaçları karşılayan bir sektör, sanayinin hammaddesini karşılayan bir sektör, sermaye birikiminin ilk kaynağı ve insanlık tarihinin çok uzun geçmişinde en önemli üretim faaliyeti aslında. Sanayileşme hareketine gelinceye kadar yeryüzündeki tüm insanların uğraşı adeta bu sektör içerisinde. Son 200 yüzyıllık dönem içerisinde de önemini yine koruyan ve biz tarımcılar için elbette korumasını sürdürecektir olan bu sektör dünyanın gelişmiş ülkeleri dahil tüm ülkelerde, diğer üretimdeki payı, istihdamdaki payı, ticaretteki yeri itibariyle önemini sürdürüyor. Ama gıda güvenliği açısından biraz önce sayın Bakanımızın ifade ettiği gibi dünyanın en gelişmiş ülkeleri, kendi üreticilerini korumayı sürdürüyorlar.

Ama bu sektörün diğer sektörlerden çok farklı olduğunu biliyoruz. Diğer sektörlerimiz derken, yani sanayi ve hizmet sektörü grubu içerisinde yer alan faaliyetlere göre daha farklı, evvela tabiatı gereği farklı, sonra kurumsal olarak farklı. Tabiatı gereği farklı oluşu, üretimin tabiat şartlarına bağımlılığından kaynaklanan bir durum. Bunu çok uzatmadan söylersek, en önemli tarafı gelir artışına rağmen talebin yine artmaması. Yani talebin gelir esnekliğinin olması. Sektörü diğerlerinden ayıran en temel faktör, onun dışında kurumsal özellikler itibariyle baktığımızda farklılığa, dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok farklı bir yapı ortaya çıkıyor. Bu bir bakıma gelişme düzeyine göre kurumsallaşma, tarımsal üretimin pazara bağlılığı, örgütlenme biçimleri itibariyle büyük farklılıklar gösterdiğini görüyoruz. Türkiye 1970'li yılların ortasına kadar Cumhuriyetin kuruluşundan 70'lerin ortasına kadar genellikle tarımla ilgili politikalarında bir istikrar gösterir. Desteklemeye önem verir. Elbette önemli çıkış dönemleri vardır. Bu bildiğiniz gibi 1950-60 senesinde çok önemli bir çıkış olmuştur tarımda, ondan önceki dönemde tarımsal KİT'lerin kuruluşunun başlangıcı söz konusudur. Şeker şirketinin kuruluşuyla, tarım kredileri kuruluşu, Toprak Mahsulleri Ofisi'nin kuruluşu ve esas tarımda makinalaşma ve modernleşme hareketininin 1950 Amerikan yardımıyla ilgili Marshall yardımı ve Türkiye'de daha çok üretim artışı. Çünkü ekim alanlarında hızlı gelişme, makinalaşma ve 1960-70 dönemlerinde ise tarımsal girdilerdeki artış, bu defa üretim artışı verimliliğe dayanan bir artışla bir gelişme gösterir. Ama 1970'lerin sonunda Türk ekonomisi o klasik kalkınma modelinin artık sonuna gelmiştir. Yani kapalı, ithal ikamesine dayalı, korumacı politika 1970'lerin sonunda Türkiye'yi bir döviz sıkıntısına getirir, Kıbrıs hadisesinin getirdiği noktayla birlikte.

Dünyada çıkan petrol krizi bunlar hepimizin aklındadır ve aklımıza gelmelidir olayları tahlil ederken ve Türkiye 1980 yılında büyük politika değişikliklerine gider, gitmek zorunda kalır. Çünkü hatırlarsanız zamanın eğer yanılmıyorsam Başbakanı Süleyman Demirel Ankara'da Başbakanlıkta kaloriferler yanmadığı için çalışmamıştır, paltosuyla çalışırken, daha fazla çalışacak güç bulamıyorum deyip evine gitmiştir ve Türkiye bu haldedir.

1984 sonrası politika değişikliklerinde Türkiye sanayileşmesini ihracata dayalı hale getirmiştir, dışa açılmıştır, o sırada dünyadaki gelişmelerde de bir paralellik yakalamıştır. Fakat bu dönemde sosyal bünyeyi çok dengeli götürecektir hususlarda bir ihmâl, özellikle ücretli kesimin toplam milli gelirden aldığı payda büyük düşme, reel kayıplar ve tarım sektöründeki gerilemenin yaşandığı yıllardır. Çünkü tarım sektörü tabiatı gereği Türkiye'deki özelliklerinden dolayı dışa açılma şansı zayıf olan, yüksek maliyetlerle çalışan küçük ölçekli ve geçimlik amacı yanında ancak kısmi olarak piyasaya üretim yapabilen bir sektördür. Ve dolayısıyla sektör bu dönem içerisinde gözden düşmüş, destekleme alımlarında bir gerileme ortaya çıkmış ve ithalatın nispi olarak kolaylaştırılmasıyla birlikte bu bahsettiğimiz bir gerileme dönemini yaşamıştır.

Bu ara tarımsal KİT'lerin özelleştirilmesi hadisesi sektörün bir başka dezavantajı hususudur. Ve bu gerekli tedbirler de alınmadığı için ve bu kurumlar üretim faaliyetini sürdüremediği için tarımsal üretim mahsullerine yönelik talebin ortadan kalkması halinde bölgeler arasında bu faaliyetleri normal, doğrudan tarımsal faaliyetleri etkin ve verimli bir şekilde sürdürmeye imkan sağlamıştır. Ve akabinde meydana gelen 90'lı yıllardaki hadiseleri düşünenecek olursak artık Türkiye siyasi bakımdan istikrarı büyük ölçüde kaybettiği ve ekonomik olarak kredilerin peşpeşe alındığı dönemdir. 94 krizine bakarsak, Türkiye döviz açısından iyidir, ama kamu borç yönetimi ve iç borçlanma hadisesinin kontrol edilemez bir hale gelmesinden dolayı faizlerdeki aşırı yüklenme ve bunu önlemeye yönelik tedbirlerle birlikte tekrar döviz fiyatlarının büyük artışıyla beraber tekrar kriz ve akabinde peş peşine birkaç yıl sonra 97, 98 ve 2000 krizleri kapıdadır. Çünkü artık yatırım bitmiştir.

Şimdi Türkiye böyle bir siyasi ve ekonomik istikrarsızlık dönemi yaşarken, bunları Türkiye'nin politikaları üzerinde sonuç doğurmayacağını ve Türkiye'nin ekonomik politikalarında yardım talep ettiği uluslar arası kuruluşlardan bazı yeni önerilerle karşılaşmak hiç de doğru değil. Elbette dünyanın bütün ülkeleri kendi çıkarlarını düşünürler, kendi üreticilerini düşünürler ve kendilerine yardım talebi için gelenlere kendi üreticilerinin lehine olan politikaları tavsiye ederler, uygulamasını talep ederler. Bundan daha tabii bir şey yoktur. Bize düşen görev bu konularda bilgi sahibi olan, tecrübe sahibi olan insanlarla bunu paylaşmak, üretime yansıtaktır. Eğer biz bunları dün yapamadığımız gibi bugün de yapamazsak, bu ülkenin kaynaklarını kötü kullandığını biz konuşmaya devam edebiliriz. Bize uluslar arası ilişkilerde politika dayatmalarının bu yıllarda da sürdüğünü söyleyebiliriz. Çünkü siyasi hayat, toplum hayatı kolayca değişmez. Biz bir kültürün mensuplarıyız. Bu kültürün mensupları biraz önce sayın Bakanımız ifade ettiler. Üç bankanın kapatılması konusunu ve orada geçen işleri Ben şuna çok dikkat ettim. Bu olay ne kadar tabii karşılandı? Hepimiz kahkahayla güldük. Ama düşünün ne kadar dramatik bir hadise. Bu olayların tekrar ettiğini de hepimiz biliyoruz.

Bir Katılımcı

Oldu sayın bakan hala oluyor ama şimdi açıklayın. Bakanlıktan ayrıncı değil.

Prof. Dr. Sami GÜÇLÜ

Bu soruyu soran da dahil bu toplumda yaşıyorsak ve bu olayları böyle kanıksıyorsak, böyle davranıyorsak, burada üzerimize düşen rolleri vaktinde yapmıyorsak, bu olaylar olmaya ve gelecekte de benzer hadiselerle ilgili olarak kolay bir yol, kolay bir yöntemi seçmek her zaman insanoğlunun bir davranış tarzıdır. Kendisini tecrit eder ve karşı tarafı dışlar. Böyle bir şey, böyle bir kural yok, böyle bir yaklaşım tarzı da yok. Böyle yaklaşımı bu bölgede yaşıyoruz, bu ülkede eğer biz kendi sorumluluklarımızı dün ve bugün iyi yerine getirebilseydik, bu olayları biz yaşamayacaktık. Bugün yerine getirebilirsek, düzelecek. Getiremezsek benzer hadiseler yaşayacağız. Dolayısıyla hadiseleri sayın Başkan biraz ideolojik bir yaklaşımla "üretimin nefesini hissedenler" diye bir ifade kullandı. Herhalde yine kendi o eski düşünceleri biraz depreşti. Ama arkadaşlar bir şey söylemek istiyorum. Hala belki bazı düşüncelere teorik inançlarımıza saygılıyız ama pratik hayatta bunlara ait izler görüyor musunuz siz? Bu toplum aslında o temel siyasi, iktisadi düşünce ekollerini bağlılıklarını uygulamada kaybetti. İçinizde sadece mensubiyet duygusu olanlar var, ama uygulamaya giriştiğimizde

hepimiz o kadar büyük sapmalar gösterdik ki. Dolayısıyla aslında biz toplum olarak çok büyük bir değişim gösteriyoruz.

Şimdi bu büyük değişimde herkes kendi oturduğu köşede karşı taraflara bakarak eleştirirse biz bir yere varamayız. Hepimiz ilk önce kendimizi eleştireceğiz. Bakın bu ülkede biz kaynaklarımızı doğru kullanma konusunda, insan gücümüzü birlikte ve önyargılarımızı kaldırarak, bir güven duygusu oluşturarak, işbirliği içerisinde hareket edemezsek, bu ülkede bu hususlar ve sizin birçok örneğini bildiğiniz hususlar yaşamaya devam edecektir. Etmemesi için zaten bir sebep de yok demektir. Ama ne zaman bir ulusal bilinç yükseltiriz ve düşüncemizi bu sorunlarımıza yorarız ve bunun için bir seferberlik başlatırsak o zaman bir gelişme olur.

Doğrudan gelir desteği konusunda ben belki şahit olmuşsunuzdur, kamuoyunda çok söyledim. Çiftçiler karşı, çiftçi örgütleri karşı, meslek örgütleri karşı, muhalefet partimiz karşı, iktidar partimiz de karşı. Niye? 2001 yılında kim attı bu imzayı bilmiyor musunuz? Niye soruyorsunuz? 2001 yılında Türkiye hangi şartlarda gitti IMF ve Dünya Bankası'nın karşısında ve o gün ben olsaydım ve siz olsaydınız ne yapacaktınız, farklı bir şey mi yapacaktınız? Yani eleştirelim ama çok fazla siyaset ve mensubiyet duygusuyla değil, objektif eleştirelim. Bugün Türkiye o kriz döneminde hatırlarsanız kendi ekonomisini yürütebilmek için, yıllarca uyguladığı taban fiyat ve destekleme politikalarını, kredi desteklerini, kredi destekleriyle ilgili araçları kaldırdı ve onun yerine yeni araçlar doğrudan gelir desteği koydu ve bu temel aracı da 2004 yılı sonuna kadar 2005 yılının sonuna kadar uygulamayı taahhüt etti. Şimdi sizin bu dünya içerisinde, bu şartlar içerisinde yaşarken ve o uluslararası kuruluşlar sırf Türkiye'yi program bakımından denetlerken, ara yerde 2002 kasımında iktidara gelen bir parti olarak iktidara gelen bir partiye, yani yürürlükteki bir programı uygulamak durumunda kalan bir partiye sorarsanız çok gerçekçi olmaz. Buna rağmen şunu aynen Türk kamuoyuna da söyledim. Biz bu programa karşıyız. Ben söylüyorum, buradan söylüyorum. Bu programı iyileştirmeliyiz. Bu program Türkiye'nin kıt olan kaynaklarının verimsiz kullanılmasına tipik bir örnektir. Bu kadar basit. Bunun böyle olduğunu hepimiz biliyoruz. Ama pekiyi bir temel soru var. Biz geçmişte tarım kesimine doğrudan 2 milyar, 2.5 milyar dolar arasında doğrudan yaptığımız desteğin dışında ekonomiye maliyetini 10 milyar dolara çıkardığımız günleri hatırlıyorsunuz değil mi? Bir yönetim toplam ekonomiye maliyeti 10 milyar dolar, ama doğrudan çiftçiye desteği 2.5 milyar hiçbir zaman geçmemiş olan tarımsal destekleri biz böyle yürütebilir miyiz? Yürütmeli miyiz? Bu kadar açık bu konu. Gerçekçi olmalıyız. Eleştirisel olmalıyız ve bulunduğumuz yerden sadece kendi ideolojik bakış açımızla bakmak yerine, tarım gibi bir konuda, teknik bir konuda işbirliği yapmalıyız, bilgiyi paylaşmalıyız. Bu sektörün sorunlarını çözmek için adım adım hareket etmeliyiz.

Paylaşmaya hazırım, adım adım çözmeye de. 2003 yılı ekonomideki gelişmeye uygun olarak tarımda da nispi olarak bir iyileşmeye yol açtık. 2004'ün daha iyi olacağını ümit ediyorum. Ben yapmadıklarım konusunda elbette şu anda söyleyeceğim şey çok sınırlıdır. Ama yapacaklarım konusunda ipuçları vermek istiyorum. Evvela nedir yapacağım? Arkadaşlar, bu sektördeki sorunların bir günlük içinde bulunduğumuz zaman dilimi bir kısa dönem, bir de uzun dönem ayrımı olur. Bugünkü şartlar içinde yapılması gerekenlerin çok sınırlı olduğunu biliyorsunuz. Bir politika uygulanıyor ve bunu takip etmek durumundayız. Bunu iyileştirmeye yönelik bu talebimizi, biraz önce söylediğim talebimizi, Dünya Bankası'nın yeni temsilcisine de aynı üslupla söyledim. Ve Planlamayla, Hazine'yle birlikte bunun geliştirdiğimiz yaklaşımını da tartışmaya devam ediyoruz. Yine basına intikal eden kısımlarıyla kısmen şahitsiniz. Ama 2005'ten sonrasında ısrar ediyorlar. Bunu 2005'ten sonra yapalım. Tarım Çerçeve Kanunu 2005'ten sonra kapsayacak şekilde değiştirelim. Onun üzerine biz çalışıyoruz. Ama 2004 dahil ne yapabilecekseniz iyileştirme konusunda yapmalıyız.

Türkiye kaynakları kıt bir ülkedir, 2 milyar, 2.5 milyar dolar arasında tarıma bir transfer yapabilmektedir. Bunu üretimi, verimi, kaliteyi artırıcı şekilde kullanmalıyız. Bu vazgeçemeyeceğimiz kadar temel bir hedeftir. Doğru bir hedeftir. Ama bunun önünde böyle bir engelin olduğunu da bilerek hareket etmek. Ben üniversitelerimizde, meslek kuruluşlarımızdan, daha önce bu sektörle ilgili çalışmış, üretimde görev almış arkadaşlarımızla şartsız ve güven duygusunu geliştirerek, bu öncelikleri belirleyip ve

çalışmak, paylaşmak ve adım adım çözmek. Bunların içerisinde önümüze gelecek yasal düzenlemeler, tarım ürünleri sigortası, Üretici Birlikleri Yasası gibi yasal düzenlemeler. Onun dışında tarımın temel konuları tohumculuk, damızlık üretimi, gene hayvancılık sektörünün gelişmesi konusunda, attığım adımlar bugünkü şartlar içerisinde bu yönde doğru olduğuna inandığım ve paylaştığım birçok uzmanla paylaştığım, onlardan da aldığım bilgilere göre doğru olduğuna inandığım adımlar. Ama gerçekten yapılması gereken çok iş var. Sektörün büyük sorunları var. Ve büyük kaynak ayırması lazım.

Sayın Refaiddin Şahin Beyin bahsettiği konuya değinmek istiyorum. GAP konusu. O kadar hayati önemde bir konu ki! Her şeyi bırakalım bunu yapalım. Arkadaşlar, bu bir temenni olarak katılmamak imkansız. Çok güzel, yürekte katılıyorum. Ama bir şeyi hatırlatmak istiyorum. Türkiye'nin 2004 bütçesinde toplam kamu kesimi yatırımlarının toplam miktarı 7 katrilyon. Ve biz 3.5 katrilyon tarıma destek ayırmışız. Şimdi düşünün ve biz 14 aylık iktidarız. 2001 krizinden geliyoruz. GAP konusundaki acısına yürekte katılıyorum. Çok derinden de hissediyorum. Ve şuna da kaniyim: Dünyanın başka ülkeleri GAP'ın önemini en az bizim kadar biliyorlar. Hatta bizden daha çok biliyorlar.

GAP'ı mutlaka bu ülkenin milli bir projesi olarak mutlaka tamamlamalıyız. Ama içinde bulunduğumuz da görmeliyiz. Efendim ben konuşma metninin çok dışında biraz da içimden geldiği gibi konuştum.

Bir kültürün çocuklarıyız. Bir anlayış ve davranış tarzlarımız var. Değiştirmeliyiz. Bu ülkede eğer iyi şeyler yapacaksak, bilgiyi paylaşmayı, birlikte hareketi, iyi olanı desteklemeyi, yanlış olanı da karşı tarafı yok edencesine değil, objektif olarak ve yapıcı bir şekilde eleştirmeliyiz. Ben bunu eleştiri aldığım için söylemiyorum. Genel olarak söylüyorum. Sayın ZMO Başkanı bizim bu projemizi sürekli eleştiriyor. Ama kamuoyuna onun eleştirdiği konuda hiçbir şey yükselmedi. Ve kendisine de hiçbir anlam veremiyorum. Seçilenlerle bir görüş, eğer orada aradığın objektifliği bulamazsan, gel ne öneriyorsan yapacağım. Evet. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Sayın Bakanımıza çok teşekkür ediyorum. Tabii hep beraber şöyle bir sıkıntı içerisindeyiz. Sıkıntının sebebi şu: Program aksadığı için sayın Bakan kendisine verilen zaman içerisinde ayrılmak zorunda kaldı. Ona bir şey söyleyemiyorum ama diğer taraftan da şöyle bir durum var. Birtakım eleştiriler yöneltti bize farkındaysanız dedim ki yani eleştiri var, ayrılmayın, arkanızdan konuşmuş gibi olmayayım ben. Yani size bunu iletmem lazım. O da dedi ki, “yok orada söyleme, biz sizinle konuşalım.” Şu kadarını size söyleyeyim. Eleştiri şudur, iki ay içinde eğer ÖSYM sınav yapmaz ise mülakat ile sınav yaparsanız asla objektif olamazsınız ve çok büyük sıkıntılara yol açarsınız. Bana ısrarla, “bize güvenin, bu asla böyle olmayacak” dedi, biz de kendisine şunu söyledik: “Bu sadece AKP'nin sorunu değildir. Türkiye öyle bir yerel siyasetin içine batmıştır ki, bu seçimi mülakat ile AKP de yapsa, CHP de yapsa, MHP de yapsa hiç farketmez, mutlaka yerel etkiler için içine girer ve objektif yapamazsınız.” Yanıt şu oldu; “herkesle görüşün, ne kadar objektif yaptığımızı görün.” Ben de dedim ki kendisine internet sitemize gelen arkadaşlarımızın yanıtlarını bir tek soruya iki dakika içerisinde verdiği yanıtın sonra 41.75 puan alanları size ben de iletceğim. Yani böyle konuşma geçti aramızda. Onu bilin. Çünkü bilmezseniz ne konuşuyorlar gibi bir durum ortaya çıkar.

Bir ikincisi de tabii siyasetçilerin “üretimin nefesini hisseden” insanlar olmasına yönelik dileğimiz eski bir anlayış, ideolojik bir anlayış olarak nasıl değerlendirilebiliyor, bunun hayreti içerisindeyim. Tabii ki ideolojimiz var ve tabii ki sayın Bakandan çok farklı bakıyoruz tarımın sorunlarına. Ama temel konu şudur: Bu tarım sorunlarına hangi taraftan bakarsanız bakın, Türkiye'nin üretmesi üzerine bakmanız lazım. Ondan sonra ideolojileri gelir. Önce Türkiye üretecek, ürettiğini Türkiye hakça paylaşacak, ondan sonra topluma ilişkin farklı düşünceleriniz olabilir. Bunun üretimden kaçmanın, üretimden korkmanın Türkiye'yi nereye getireceğini gördük.

Peki efendim Şimdi Sempozyumumuzun bu noktasında sayın Mustafa Taşar'a söz vermek istiyorum. Haziran 97 ila Ocak 99 dönemi arasında Tarım Bakanımız, buyurun efendim.

Mustafa Taşar (30/06/1997-11/01/199 Dönemi)

Sayın Bakanlarım, Değerli Başkanım, Değerli Hocalarım ve TMMOB ZMO'nun Değerli Mensupları,

Hepinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum. Biraz önce ideoloji tartışması yapıldı burada. Bence gereksiz, çünkü tarım bakanıyken, buğdayın sağcısı solcusu olmaz. Yumurtanın sağcısı solcusu olmaz. İneğin sağcısı solcusu olmaz. Dolayısıyla bunlara oldukları yerde değerini vereceksiniz, çalışacaksınız ama bu işleri yapan herhangi bir kimsenin ister hoca olabilir, ister bürokrat olabilir, ister bakan olabilir, siyasi düşünceleri elbette olacaktır, bu düşüncelerini de ayrıca kendileri hür bir şekilde dile getirecektir. Onun için bakanlık yaptığım dönem içerisinde burada yapılan gönderilen broşürde de yaptıklarınız, yapamadıklarınız ve yapmadıklarınız diye bir bölüm var. Ben o yapmadığım bölümü öncelikle söylemek istiyorum. Benim de elbette bir siyasi düşüncem var, hiçbir zaman Tarım Bakanlığı dönemimde siyasi düşüncelerimi tarımla ilgili hiçbir şeye bulaştırmadım. Buna ZMO Başkanlığını yapmış olan Gürol Hocam ve diğer arkadaşlarımızı zannediyorum bu dönem içerisinde şahitlik edeceklerdir.

Şimdi ikinci bir şey, yapamadıklarına, ekmeği ambalajlı olarak Türkiye'de satmak için gıda kodeksine uygun olarak bir yönetmelik çıkardık, maalesef bunu da başaramadık. Yani yaptım, eğer kalsaydım başaracaktım, ama kalamadım, nasıl bir mücadele verdiğimiz herkes gördü. Hatta dönemin Başbakanı sayın Ecevit, Bakanlar Kurulu'nda büyük hadiseler oldu bu konuda, sayın Taşar dedi, "çıtır ekmeği yiyemeyecek miyiz?" Ekmekleri ambalaja koyunca çıtır ekmeği yiyemeyecek miyiz? Hayır efendim dedim, yiyebilirsiniz. Fırında giderseniz taze taze ekmeği alırsınız, ama gene size orada bir en azından bir kağıda sarar verirler, başkasının eli değmeden temiz, hijyenik bir ortamda bu gıdaya ulaşabilirsiniz, çıtır çıtır da afiyetle yiyebilirsiniz. Ama bunu başaramadım, bunu burada itiraf etmek istiyorum.

Şimdi neler yaptık? Bir kere tarım sektörü toplam nüfusun yaklaşık yüzde 34'ünü barındırması, tarımsal katma değer, Gayrisafi Milli Hasıla içinde yüzde 13.7 gibi bir paya sahip olması sebebiyle oldukça önemli bir sektör. Ama sıkıntıları açısından da ülkemizin en problemlili sektörü durumunda. Biraz önce değerli bakan arkadaşlarım ifade ettiler, bakan oldum gene bazı meseleleri çözemedim dedi Refaiddin Bey. Doğrudur. Çünkü, bir bakanlığa geliyorsunuz Tarım Bakanlığı'yla ilgili işlere Tarım Bakanlığı'nın dışında herkes karışıyor. Herkes karışıyor ama. Bir bakıyorsunuz Hazine Müsteşarlığı, dış ticarete iki ülkenin birbirine verilmesi gerekli tavizler karşılığında en kolaycı yolu seçerek yok kemik tozu, süt tozu, hayvan ithalatı gibi maddeleri koyuyor. Ondan sonra tarım bakanlarıyla Hazine arasında, Bakanlar Kurulu arasında mücadele başlıyor. Bunu önleyebilmek için en azından hiç olmazsa dedik, bir tarım koordinasyon kurulu oluşturalım, Tarım Bakanlığı müsteşarının başkanlığında ilgili diğer bütün bakanlıklar, Hazine'nin de dahil olduğu bir koordinasyon kurulu oluşturarak meselelerin daha sonra da tarım bakanları tarafından önleyecek tedbir alınması gerekir. Bu toplantılarda tedbirin alınmasını sağlayacak bir düzen oluşturduk. Bunu sonra kanunlaştırmak istedik ama bunu da yapamadık.

Bir başka şey biraz önce sayın bakana sordum, Tarım Bakanı Yüksek Planlama Kurulu üyesi mi? Çünkü memleketin bütün ekonomik kararları Bakanlar Kurulu'ndan önce bu Yüksek Planlama Kurulu'nda ele alınır ve burada gerçekleştirilir. Hayır dediler. Yüksek Planlama Kurulu üyesi değil. Tabii şimdi biz biraz önce arkadaşlarımızın da ifade ettiği gibi koalisyonlar döneminde bu bakanlığa getirildik. Ve o dönemde belki de bizim kendi bulunduğumuz siyasi organizasyon içerisindeki güçlü konumumuz Tarım Bakanının Yüksek Planlama Kurulu içerisinde yer almasını gerçekleştirdi. Ama Tarım Bakanlığı'na biraz önce basınla ilgili de eleştiriler oldu. Ben o tarihlerde Tarım Bakanlığı dönemimde de söylemiştim, Hülya Avşar'ın bebeği daha yeni olmuştu. Tarıma basın Hülya Avşar'ın bebeği kadar değer vermiyor demiştim. Şimdi de aynı şey devam ediyor. Burada bilhassa bu etkinlikler yapılıyor. Bir televizyonda bu etkinliklerle ilgili bir habere rastlayamadım. Gazetelerde rastlayamadım. Ama açıyorsunuz gazeteleri efendim televizyonları açıyorsunuz diziler, televoleler, efendim işte şarkı yarışmaları ve milletin neyle ilgili olduğu meydana. Ülkenin yüzde 40'ının uğraştığı bir sektörün meselelerinin yer almayışı gerçekten düşündürücü.

Bakan olur olmaz bir başka şey daha yaptım. Ben ilme çok değer veren bir arkadaşımım. Bütün üniversitedeki tarımla ilgili değerli profesörlere, doçentlere birer yazı göndererek, fahri danışmanım olup olmayacaklarını sordum. Memnuniyetle ifade edeyim ki, çoğunluğundan müspet yazılar aldım. Hatta bir kısmı da bize yazı gelmedi diye serzenişlerde bulundular. Netice itibariyle bu arkadaşlarımızla üç gün süren toplantı yaptık. Daha sonra devamlı istişare içerisinde olduk. Sivil toplum örgütleriyle özellikle çok iyi ilişkiler içerisinde olarak götürebilme aşamasında onların bilgilerinden yararlandık. Çünkü ben de sayın Refaiddin Şahin gibi Tarım Bakanlığı hiç aklımdan geçen bir bakanlık değildi. 1997'de Tarım Bakanı olacaksın dediler, peki dedik. Ben bir işletmeciyim ama bir işletmeci olarak bulunduğum yerde de en iyi şeyleri yapmaya ve uzmanlardan yararlanmaya gayret gösteren bir arkadaşımım. Toplanır toplanmaz bakanlıkta arkadaşlarımızdan brifing aldıktan sonra ilk talimatım tarımın meselelerinin görüşüleceği bir tarım şurası toplanması ve hayvancılık kongresinin toplanarak meselelere bu işin uzmanları tarafından bir çözüm getirilmesi konusunda girişimlerimiz oldu. Ve 25-27 Kasım 1997'de Birinci Tarım Şurası'nı yaptık. Arkasından 4-5 Kasım 98'de Hayvancılık Kongresi'ni yaptık ve değerli hocalarımızdan da ayrıca dediğim gibi fahri danışmanlar toplantısını yaparak meseleleri açıklığa kavuşturduktan sonra prosedürleri nasıl yapabileceğimiz yolunda adımlar atmaya başladık. Burada birçok kararlar alındı. Biraz önce sayın bakanım işte şunu 95'te yapacağız, 2005'te yapacağız, şu işte Tarım Çerçeve Kanunu şu noktadadır, bu hususların hepsi benden önceki bakan arkadaşlarımda zamanında da Tarım Şurası'nda alınan kararlar gereği ortaya çıkan manzarada da kendisini gösterdi, bu kanunların çıkmasına.

Bu arada 41 yıllık benim o bakan olduğum 97 yılında 41 yıldır bu ülkenin ve çiftçisinin, ziraatçıların rüyası olan Mera Kanunu'nu çıkartmak bana nasip oldu. Nasıl nasip oldu? Biraz önce konuşmamın başında hiçbir siyasi mülahaza yapmadan Tarım Bakanlığı görevimi ifa ettim dedim. Burada sordum arkadaşlara, bu kanun niye çıkmıyor? Yani 41 yıldır bu kanun çıkacağı zaman ya hükümetler yıkılmış, ya başka bir şey olmuş, Mera Kanunu çıkarılamamış. Dediler ki, işte iktidarda olan parti hangisiyse, bu Mera Kanununu muhalefet partileri ona mal etmek istemiyorlar. Bütün mesele bu mudur? Evet. Ben gittim orada 20. Dönem parlamentosunun bütün partilerini tek tek dolaşım. Oradaki ziraatçı olan milletvekili arkadaşlarımızı topladım. Dedim ki, Bu memlekete lazım bir kanun mu? Evet. O zaman dedim, açıklamayı siz yapın parti olarak, hangi partiyse. Bu kanun bizim deyin, biz size iştirak edelim, yeter ki bu kanun çıksın. Böyle böyle hepsini ikna ederek 20. Dönem parlamentosunun kanunu olarak bütün o parlamentoya ait olmak üzere bu Mera Kanunu'nu çıkarmak bize nasip oldu 41 yıl sonra.

Bunun dışında bazı hususlarda daha Mera Kanunu dışında önemli olan bir hususu yerine getirdik. Gıda Kodeksini yayınlamak bize nasip oldu. Bizden önceki arkadaşlar da çalışmalarını elbette başlatmışlardı, bu Gıda Kodeksinin yayınlanması, tamamlanması bizim dönemimize nasip oldu.

Yine bu dönemde yaptığımız 18 aylık dönemde, 18 ay 11 gün bakanlık yapmışım, bu dönemde yaptığım bütün icraatları bir kitapçılık haline getirerek benden sonra gelen beye teslim ettim ve bunların takibini yapacağımı da kendilerine ifade ettim ve orada kitapta yazdığım bir hususu sizlerle paylaşmak istiyorum. Benden sonraki bakan arkadaşımın işi hem çok kolay, hem de çok zor olacaktır dedim. Kolay olacak çünkü her birimiyle saat gibi çalışan tarım sektörünün kalkınmasına yönelik olarak önemli düzenlemeleri hayata geçirmiş, uygulamaya başlamış bir bakanlığı karşısında bulacak. Benden sonraki bakan arkadaşımın işi bir anlamda zor olabilecek, çünkü çiftçi ve köylü her an yanlarında olan, her türlü sıkıntısının kısa zamanda çözüme kavuşturulduğu ve emeklerinin karşılığını zamanında alabildiği bir Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na alışı.

Şimdi bir örnek vereyim. Biraz önce doğrudan destekten bahsedildi. Biraz sonra sayın bakan da onları anlatacaktır Hüsnü Bey. Ama o dönemin destekleme usulleriyle yapılan desteklemede 1998-99 döneminde Toprak Mahsulleri Ofisi'nin almış olduğu hububat miktarı 8 milyon ton. Ve ödediği miktar da 407 trilyon. Bu paralar her hafta da çiftçinin teri kurumadan kendilerine verilmiştir. Perşembe günü, Salı günü parasını almıştır ve bu yaptığım işle gerçekten gurur duyuyorum. Çünkü 1998-99 döneminde Toprak Mahsulleri Ofisi köylüye sıfır borçla bilançosunu devretmiştir. Bir tek kuruş önümüzdeki seneye borç bırakmamıştır.

Bir başka hususu belirtmek istiyorum. Yine bizim dönemimizde buradaki hanımefendiler biliyor olacaklar, Kırsal Kalkınma' da Kadın Dairesi Başkanlığı'nı kurduk ilk defa. Yine o dönemde sivil toplum örgütleriyle ilgilenebilecek bir daire başkanlığı kurduk. Hala devam ediyor mu bilmiyorum o daire başkanlığı duruyor mu durmuyor mu, kaldırdılar mı bilmiyorum.

Bir Katılımcı

Kapatıldı.

Mustafa TAŞAR

O zaman o mu yanlış bir şey, çünkü sivil toplum örgütlerinin ilk başvurabilecekleri bir nokta olması lazım ve bütün orada bunun tarihi birikiminin olması lazım. Yoksa her gelen bakan da kişisel olarak sivil toplum örgütleri elbette görüşecekler. Ben kimseyi suçlamak için söylemiyorum, keşke devam etseydi. Hayvan ithalatına Refaiddin Beyin de ifade ettiği gibi kısıtlamaya devam edildi onun almış olduğu karar üzerine. Ve inanınız bu kısıtlamayı yaptığımız dönemde bir yandan Hazine'nin verdiği taahhütler, bir yandan Amerika başta olmak üzere birçok ülkenin baskısı. Sadece onların baskısı değil, bizim cumhurbaşkanımızın, başbakanımızın, bazı bakanlarımızın hayvan ithaline izin verilmesi için üzerimizdeki baskıları, bazı siyasilerin baskıları, bazı işadamlarının baskıları. Ama gururla ifade edeyim ki hepsine direnebildik ve o şekilde bıraktık. Ondan sonra da zannediyorum yine yapılmadı, hala da şu ana kadar yapılmadığını biliyorum.

Bu hayvan ithalatının dışında üretme istasyonlarının özel sektör ile ortak kullanıma açılması çalışmalarını başlattık. Ama bu hala yapılmadı. Tohumculuğun teşviki konusunu, tohumculuğun önündeki engellerin kaldırılması. Mesela tohum geliyor dışarıdan, üzerinde OECD damgası var, bizim bakanlık diyor ki, efendim bu tohumları illa kontrol edeceğiz. Ya kardeşim, sen tohumluğu kontrol edinceye kadar bir eğitim zamanı geçiyor, ya tohumlar durduğu yerde filizlenmeye başlıyor. Yapmayın bunu. OECD damgası olan bir tohumluk Türkiye'ye girsin, bakın şeylerine, sonra tahlilini yapın, eğer bir yanlışlık varsa cezası var, o cezasını kesin ve gereğini yapın. Ve bu şekilde bir düzeltme yapıldı.

Yine tohumculuk konusunda bakanlıkta bir komisyonumuz vardı. Komisyondaki bürokrat, hiç dışarıdan, özel sektörden kimse yok. Daha sonra ikna ederek arkadaşları iki özel sektör temsilcisini daha o kuruma sokmayı başarabildik.

Bir gün bir arkadaş geldi, bir işadamı. Efendim ben dedi helikopterle ilaçlama yapmak istiyorum, bakanlığınız müsaade etmiyor. Pamuk tarlalarını helikopterle ilaçlayacak. Ben de 1985'te ABD bir programla bizi milletvekili olarak davet ettiğinde ilgilendiğiniz konu diye soru sormuşlardı, ben de tarım konusunu seçmiştim Gaziantep'te olduğum için, 85'te Gaziantep'te çok taşlı arazi var, acaba bu taşlı arazinin temizlenmesi için bir kolay yol var mıdır onu keşfeder de Türkiye'ye gelip bunu Gaziantep'te başarabilir miyim, memleketime faydalı olabilir miyim diye bu konuyu seçtim.

Bizi götürdüler oralarda gezdik dolaştık, bu tarımla ilgili sulamaları gösterdiler. Orada da gördüm helikopterlerle ilaçlama yapılıyor. Çağırdık bizim ilgili arkadaşları, dedim ki bak bu beyefendi sizden helikopterle ilaçlama yapılması için izin istiyor, siz vermiyormuşsunuz, neden? Dedi, "bugüne kadar hiç vermedik de ondan." Peki mevzuatta var mı, vermemek için? "Hayır, uçakla yapılan şey helikopterle niye yapılmasın? Mevzuatta yok." Peki dedim, tarım literatürü açısından benim bilmediğim ki, zaten bilemem, bilmediğim bir zararı var mı bu helikopterle ilaçlamanın? "Hayır, o da yok." Niye verilmiyor? "Bugüne kadar hiç yapmadık efendim." O zaman şimdi yapacaksınız dedim. Emir verdik ve yapıldı. Türkiye'de maalesef bu alışkanlıklar terk edilmedikçe, dün böyle yapıyorduk, işte bugün de böyle yapmak zorundayız. Bu anlayışın kesinlikle ortadan kalkması lazım. Onun izni de verildi böylece, helikopterle Türkiye'de ilaçlama yapılmasına izin verilmiş oldu.

Şimdi bir başka şey ifade edeyim. Özellikle bu ziraat mühendisi ve veteriner hekim istihdam edilmesi konusunda o tarihlerde 1700 ziraat mühendisi de, 738 veteriner hekim kadrosu verilmesini öngören Bakanlar Kurulu kararını imzalatmamıza rağmen maalesef

TBMM gündeminde bunu kanun olarak çıkartamadık. Bu elemanlara da hem bakanlığın hem Türkiye'nin ihtiyacı vardı ama yapamadık.

Arazi toplulaştırma çalışmalarını yaptık ve bütün yaptıklarımızın dışında özel olarak söylemek istediğim bir husus var ki, benim Tarım Bakanlığı yaptım bir dönem sonra da Turizm Bakanlığı görevinde bulundum. Bu iki bakanlıkta görev yapmış olmanın bilinciyle Turizm Bakanı iken bir konu dikkatimi çekti. Turizm sektöründe toplam istihdamın genel istihdam içerisindeki oranı sadece yüzde 2'ler düzeyinde. Oysa turizm sektörü yaratacağı kaynakla gelir itibarıyla Türkiye'nin birinci sektörü konumundadır. Toplam istihdamın yüzde 35-40 dolayındaki bölümünü barındıran tarım kesimi yüzde 2'lik istihdam oranıyla turizm sektörünü rakip bile olamamaktadır. Bunun sebeplerinin araştırılması lazım. Tarım kesimindeki istihdam oranının AB üyesi ülkelerin toplamından daha fazladır. 286 milyon nüfuslu ABD'nin dört katı dolayındadır. Toplam istihdam içerisinde tarımın payı ABD'de yüzde 2.1, AB üyesi ülkelerde yüzde 4.1, Türkiye'de bu oran yüzde 40. İşte bizim bu oranı mutlaka ve mutlaka aşağı çekmemiz gerekiyor. Bu bizim tarım sektörünün ne kadar hantal, ne kadar sorunlu bir vaziyette olduğumuzu gösteriyor.

Bu hantallaşma kaynak aktarmakla da mümkün değil. Bu yapıyı kaynak yaratan, geçimini sağlayan ve kendi ayakları üzerinde durabilen bir yapıya taşımak lazım. Burada özellikle turizm sektöründeki bu fazla gelir miktarı içerisinde esasında tarımın oraya katkısını da unutmamak lazım. Bir beş yıldızlı otel bir orta ölçekli kasabanın bir yıllık yiyecek miktarı kadar yiyeceği tüketiyor. Sadece beş yıldızlı bir otel. Bütün bunlar hepsi tarım sektöründen elde ediliyor. Ama tarım sektörü gerektiği ve layık olduğu ihtimamı maalesef göremiyor.

Peki neler yapmalıyız acaba? Türkiye tarım sektöründe köklü bir yapısal dönüşümü gerçekleştirilmeden dengeli ve sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlayamaz. Bu nedenle öncelikle tarımsal işletmeler optimum büyüklüğe taşınmalıdır. Tarım sektöründe mekanizasyon artırılmalıdır. Girdiler sübvansiyon edilerek üretim teşvik edilmelidir. Küçük işletmelerin biraraya gelmesi özendirilmeli, desteklenmeli ve teşvik edilmelidir. Bazı yıllarda bakıyoruz birkaç kalem üründe talep fazlası gerçekleşmiş ve ürün üreticinin elinde kalmış, bazı yıllarda bakıyoruz talebin çok altında üretim gerçekleşmiş, o üründe üreticiye yansımayan aşırı bir fiyat artışı gerçekleşmiş. Bu nedenle arazi analizine bağlı olarak ürün haritası çıkarılmalı ve mevcut arazilerde en yüksek verim elde etmenin yolları bulunmalıdır.

Şimdi bakın Türkiye bugün AB'ye girmeye çalışıyor. AB'ye girmekteki en büyük engellerden birisi, bana göre, gizli bir engel, tarım nüfusumuzdur. Çünkü AB tarıma sübvansiyon veriyor. Her ne bize IMF dayatıyor, bir başka yer dayatıyor, ABD dayatıyor, efendim işte bu sübvansiyonları yapmayın diyor, ama ben Tarım Bakanı olarak gezdiğim bütün bu ülkelerdeki yaptığım bütün görüşmelerde, evet açıktan bizdeki gibi bir sübvansiyon yapmıyorlar ama dolaylı yollardan öyle sübvansiyonlar yapıyorlar ki, bizim verdiğimiz sübvansiyonunun üç dört mislini kendi ülkesindeki çiftçilere ve hayvan üreticilerine verebiliyorlar.

Bunu hükümette de anlattık. Her yerde de anlattık. Bunlar yani biz de dolaylı yollarını bulabilmeliyiz. Başka yollardan desteklemeliyiz. Açıktan desteklememiz uygun değilse gizli destekler vermeliyiz, ama bunları gerçekleştirmek mümkün olmalı.

Şimdi Avrupa'nın 15 ülkesinin tarım nüfusu Türkiye'deki tarım nüfusu kadar. Yani 30 milyon tarım nüfusu var. 300 milyon AB ülkelerinin bunun yüzde 10'u tarımla uğraşiyor. Bizim 30 milyon tarım nüfusumuz varsa, 15 Avrupa ülkesinin toplam aldığı sübvansiyon kadar belki Türkiye'deki çiftçilere AB üyesi oldukları zaman sübvansiyon verilmesi gerekir. AB'nin işte girdik giremedik, tarih aldık alamadığın arkasında yatan en büyük gizli almama niyetlerinin arkasında yatan hadiselerden birisinin tarım nüfusumuz olduğunu düşünüyorum.

Burada özellikle üniversitelerimizden ve onların birikimlerinden Tarım Bakanlığı'nın yararlanması gerekiyor. Ve her şeyden önce Tarım Bakanlığı'nın her meseleye ideolojik pencereden bakmak yerine tarım penceresinden bakarak çözümler üretmesinin doğru olacağına inanıyorum.

Bugün bu toplantıya bizleri çağıran değerli başkanımız Gökhan Günaydın Beye, Yönetim Kurulu'na, Tertip Komitesi'ne teşekkür ediyorum. Bizleri hatırlayıp bu sempozyuma, bu etkinliklerinize davet ettiğiniz için. Her zaman Tarım Bakanlığı dönemimde çok değerli mesailerıyla çalıştım ve çok değerli hocalarımla çalıştım, çok değerli uzman arkadaşlarımla çalıştım, onların bilgileri bana yeni birikimler ekledi. Benim de olan birikimlerimden ne zaman, ne şekilde faydalanmak isterseniz her zaman sizlerle birlikte olacağımı ifade ediyorum. Hepinize bu çalışmalarınızda başarılar diliyorum, hayırlı günler diliyorum, teşekkür ediyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Sayın Bakanımıza teşekkür ediyoruz. Birkaç şeyi vurgulamak istiyorum. Tarım Bakanlığı bildiğiniz gibi 1989 yılından beri ziraat mühendisi almıyor. Yani burada bulunan bakanlarımızın hiçbirinin döneminde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'na ziraat mühendisi alınmış değildir. Kadroların yüzde 27'sinin de boş olduğunu söyleyeyim. Bir de hem merkezi teşkilatta, hem de KİT'lerde çalışan arkadaşlar bilirlere ki emekli olan veya bir şekilde ayrılan arkadaşlarımızın yerine bir yenisi getirilmiyor ve resmi yapılan özelleştirmelerin dışında Tarım Bakanlığı aslında personelini eriterek kendi kendine kapatıyor, kendi kendini işlevsizleştiriyor. Bu son derece önemli bir sıkıntı. Türkiye'de tarım alanında yapılması gereken büyük kamu hizmetleri vardır ve bu kamu hizmetleri de herhalde kamu görevlileri eliyle yapılacaktır. Tarım Bakanlığı'nın acilen kadrolarını yenilemesi, kadrolarını etkin ziraat mühendisleriyle, veteriner hekimlerle tekrar doldurması gerekiyor.

Bir başka konu da tabii hep böyle konuşulanlar üzerine biz de konuşuyoruz. Ama burada sözü edilmeyen yaşamsal önem taşıyan başka konular da var. Örneğin sayın bakanlarımız önümüzdeki günün önemli gündemlerinden olan Tekel'in özelleştirilmesi, şeker fabrikalarının özelleştirilmesi, TÜGSAŞ'ın, İGSAŞ'ın özelleştirilmesi, Kamu Yönetimi Temel Yasası tasarısının Tarım Bakanlığı yapısına, Tarım Bakanlığı alanındaki kamu hizmetine neler getireceği, neler götüreceği konusundaki görüşlerini de tabii ki almak isteriz.

Şimdi söz sırası sayın Hüsnü Yusuf Gökalp'te. Yalnız kendisinin izniyle şu anda aramızda bulunmayan, ancak konuşma metnini bize gönderen, mazeretini bize bildiren ve burada sevgiyle ve saygıyla anmak istiyorum sayın Mahmut Erdir'in konuşma metnini Başak arkadaşımızdan okumasını rica edeceğim. Böylece biraz farklı biçimde bu anlatım tarzıyla Mahmut Beyin kısa Tarım Bakanlığı döneminde neler yaptığını öğrenmiş olacağız.

Mahmut Erdir (12/01/1999-28/05/1999 Dönemi)

11 Ocak 1999 28 Mayıs 1999 tarihleri arasında sayın Bülent Ecevit'in başbakanlığındaki 56. Hükümette Tarım ve Köyişleri Bakanı olarak görev aldım. Bilindiği gibi 56. Hükümet seçim hükümeti olarak kurulmuş olup, bir hizmet hükümeti olmaktan çok ülkeyi esenlik içinde seçime götürmeyi görev olarak ilgili konulara değinilmiştir. Ancak sınırlı süre içerisinde başta bütçe imkanları olmak üzere çeşitli imkanların elverdiği ölçüde bazı temel hizmetlerin başlatılması, başlamış hizmetlerin sonuçlandırılması, başladığım tarihte hizmetlerin büyük bir istek ve şevkle yürütülebilmesi için bakanlık personeline bir güven duygusu verilmesi gerekiyordu. Öncelikle meslekten gelişmiş, olmanın sağlamış olduğu avantajla kısa sürede çalışan personelle gerekli iletişimi kurmaya, kendileri bir yandan edilmiş, bir yandan da güven kazanılmaya çalışılmıştır. Daha önce popülist yaklaşımlarla koruma altına alınan personelin ayrıcalığına son verilmiş, bütün çalışanlara ayırım gözetmeksizin eşit muamele yapılması sağlanmıştır. Çiftçimizi gelişmiş ülke çiftçileri karşısında haksız rekabete uğratmamak için tarımsal ürün ithalatına uygulanan döviz yükseltilmesini gerektiğinde düşürülmesini sağlayarak üreticilerin zarara uğramaları bertaraf edilmiştir. Diğer taraftan bakanlığımızca verilen tarımsal ürün ithalatıyla ilgili müsaadeler gereğinde yavaşlatılarak yurtiçi tarımsal üretimin zarar görmesi önlenmiştir. Özellikle mısır ihtiyacının temininde bu uygulamanın büyük ölçüde faydası görülmüştür. Hayvan üreticilerinin mağduriyetini önlemek maksadıyla ve hayvan alımlarını kolaylaştırmak bakımından ihtiyaç duyduğu kaynak yeterince temin edilmeye çalışılmıştır.

Bakanlığım süresince yurtdışı anlaşmaların zorunlu kıldığı ithalatın dışında et ve et ürünleri ithalatının yapılmasına izin verilmemiştir. Türkiye hayvancılığının geliştirilmesi için daha önceki dönemlere uzanan hayvancılığı geliştirme projesinin yürütülmesi sağlanmıştır.

Türkiye et açığının kapatılması ve et kalitesinin yükseltilmesi amacıyla mevcut hayvanlarımızın ıslahı yoluyla gen özelliklerinin iyileştirilmesi hususunda gerekli çalışmalar bir program çerçevesinde uygulamaya konulmuştur.

Diğer taraftan Hazine tarafından ihraç kaydıyla ıslah izni verilen süt tozu teşviklerinin uygulamaya konulması askıya alınmış olup, süt ve süt ürünleriyle uğraşan üreticilerin zarara uğramaları önlenmiştir. Daha önce çıkarılmış bulunan Mera Kanunu ve buna bağlı yönetmelik çerçevesinde meraların tespit ve tahdit çalışmaları başlatılmış olup, mevcut mera alanlarının verimliliklerinin artırılması için gerekli ıslah çalışmaları bir program dahilinde yürütülmüştür. Ülkemizin yem açığının kapatılması için yem bitkileri ekiliş alanlarının artırılması desteklenmiştir. Gerek hububat üretiminin, gerekse endüstri bitkileri üretiminin artırılması için gerekli görülen yüksek verimli tohumlukların yurtiçinden ve yurtdışından nasıl elde edileceğine dair çalışmalar özel sektörle işbirliği halinde başlatılmıştır. 5254 sayılı kanun çerçevesinde muhtaç çiftçilerin tohumluk ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla afetten zarar görenlere tohumluk dağıtılmıştır. Daha önceki dönemde kimyevi gübrelerle uygulanan desteğin avans maliyetinde yapılması sebebiyle uygulamadan doğan birçok aksaklık meydana gelmiş olup, gübre piyasasının darboğaza girdiği tespit edilmiştir. Bu sorunların giderilmesi amacıyla aksayan yönlerini düzeltmek, gübre temininde meydana gelen aksamaların giderilmesi sağlanmıştır.

Bakanlık dönemini devraldığım dönemde devlet mücadelesi şeklinde yapılan süne ve kımıl mücadelesinin geç kalınmış Türkiye hububat üretiminin büyük bir tehditle karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Hükümet nezdinde zamanında yapılan görüşmeler sayesinde fiyat kaynak temin edilmiş ve zorunlu olan süne ve kımıl mücadelesinin yapılması sağlanarak ekonomi çok büyük bir zarardan kurtarılmıştır. Bitkisel ve hayvansal üretimin artırılması için özel sektör kuruluşların ihtiyaç duyduğu düzenlemeler yapılarak üreticilere gerekli kolaylıklar sağlanmıştır.

Tavuk ve yumurta üreticilerinin yem ve pazarlama sorunları sebebiyle sektörün içine girmiş olduğu krizin giderilmesi için yem temini konusunda üreticilere muhtelif yollar ve kolaylıklar sağlanmıştır. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü'ne gerekli finansman kaynağı temin edilerek alımların sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi sağlanmış olup, buğday üreticisinin mağduriyeti önlenmiştir.

Bitkisel üretim ve hayvancılık konularında iller seviyesinde meydana gelen aksaklıkların tespiti ve soruna çözüm getirilmesi için il müdürleri Ankara'da toplanmış ve kendilerine her konuda destek sağlanarak gerekli açıklamalar yapılmıştır. Sınır ticareti sebebiyle üreticimizin zarar görmemesi için sınır illerimizin ihtiyaçları göz önüne alınarak dışarıdan mal girmesine o ilin ihtiyacı kadar müsaade edilmiştir. Bu sebeple yurtiçinde üretilen malların fiyatlarındaki aşırı düşüşler bertaraf edilip çiftçinin mağduriyeti önlenmiştir.

Bakanlık görevine başladığım dönemde görevden alınan bakanlık personeli ile birçok mahkemelik durumun olduğu tespit edilmiştir. Bunlardan mahkemeye başvurarak dava kazananların göreve iadeleri sağlanarak yargıya olan saygı gösterilmiş olup, personelin devlete olan güveni temin edilmiştir.

Köy Kalkınma Kooperatiflerinin kooperatifler üst birliğine üye olabilmelerinin uzun yıllardan beri engellenmesi sorun olup, sorunun giderilmesi için taraflar arasında gerekli müzakereler yapılarak sorun çözülmüş ve Köy Kalkınma Kooperatiflerinin Kooperatifler Üst Birliği'ne katılımı sağlanmıştır.

Diğer taraftan 18 Nisan 1999 genel seçimlerinden sonra bakanlık yönetimine devam edeceğimiz öngörüsüyle tarım sektöründe yapılması gereken temel düzenlemeler konusunda çalışmalar başlatılmış olup, seçimlerden sonra kurulan ve yedinci hükümet döneminde görev alamadığımızdan söz konusu yapılmasını arzu ettiği çalışmalar uygulamaya konulamamıştır. Bunlar halen bakanlık idari yapılanmasında işlemin konu bazında örgütlenmesi sebebiyle yapılan hizmetlerde olduğu gözlenmiştir. Hizmetlerin daha iyi bir hale getirilmesi için 441 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname değiştirilerek teşkilatlanmanın konu bazı esas alınarak yapılması zorunlu görüldü zaman yetersizliğinden bu düşüncem uygulamaya konulamamıştır.

Tarım politikasının genel ekonomi politikasına uygunluğunun sağlanması ve ülke gerçeklerine uygun stratejilerin tespit edilmesinden başlayan çerçeve Tarım Kanun Tasarısının hazırlanması düşünüldüğü halde gerçekleştirilememiştir. Teknik hizmetlerin üreticilere götürülmesini hedefleyen her 10 köye bir ziraat mühendisi ve hayvancılığın etkin olduğu yerlere bir veteriner hekim istihdamını sağlamak bakımından 10 bin ziraat mühendisi ve üç bin veteriner hekim istihdamının sağlanması düşünüldüğü halde gerçekleştirilememiştir.

Yıllardan beri yanlış uygulanan destekleme politikaları sebebiyle bazı ürünlerde stoklar oluştuğu halde bazı ürünlerde de açıklar sebebiyle ithalata gidilmek zorunda kalmıştır. Bu durumun kaynakların ekonomik olarak kullanılmasına engellemiştir. Destekleme politikalarının ihtiyaç duyulan ürüne göre yapılarak stok önlenmesi amaçlanmış olup, zaman yetersizliği sebebiyle uygulamaya konulamamıştır.

İç ve dış Pazar talepleri dikkate alınarak bütçe ve arazi imkanlarının optimal bir şekilde değerlendirilmesini sağlamak amacıyla tarımsal üretim planlaması yapılması düşünülmüş olup gerçekleştirilememiştir. Üreticilerden gelen talep fonksiyonlarına ihtiyaç duyduğu için Et ve Balık Kurumu ve Zirai Donatım Kurumu tekrar ikame edilmesi için gerekli çalışmalar başlatılmış, ancak sonuçlandırılmamıştır.

Tarım sektörüne hizmet götüren tüm kuruluşların Tarım ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde toplanması için yasal düzenleme çalışmaları başlatılmış, ancak vakit yetersizliği sebebiyle sonuçlandırılmamıştır.

Bilindiği gibi ülkemizde tarım topraklarının kullanılmasıyla ilgili bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple toprak kullanımı yasasının hazırlanması için gerekli çalışmalar TEMA Vakfı'yla işbirliği yapılarak başlatılmış olup sonuç alınamamıştır.

Tarım sektöründe uygulanmakta olan mevzuatın AB'ye entegrasyonu konusunda çalışmalar sürdürülmüş, ancak sonuca ulaşılamamıştır. Geçmişte tarım sektörü büyük hizmetler veren, ancak tamamlanmadan bakanlıkta yapılan bir re organizasyon sebebiyle kapatılan Toprak Su Genel Müdürlüğü'nün yeniden kurularak bakanlığımız ana hizmet birimleri arasında yer alması düşünülmüş, ancak gerçekleştirilememiştir.

Hububat tohumculuğunda özel sektörün yer alması için Islahçı Hakları Yasası çıkarılmak istenmiş ancak zaman yetersizliği sebebiyle düşünce safhasında kalmıştır.

Bakanlık görevimi devir aldığımda bakanlığın her türlü varlığının ne olduğu konusunda bilfiil yeterli olmadığımdan politikaların belirlenmesi açısından bir sıkıntı çekilmiştir. Bu sebeple bakanlığın her türlü ortaya koymak amacıyla bir envanter çalışması başlatılmış olup, sonuç alınamamıştır.

Genetik stokumuza koyulması amacıyla bitkisel ve hayvansal genetik materyali stoklamak amacıyla bir gen bankası kurulması düşünülmüş olup gerçekleştirilememiştir.

Kuruluş kanunu itibariyle bir çiftçi örgütü olan Ziraat Odaları Birliği'nin kuruluş amaçları dışında başka konularla da ilgilendiğini yapmış olduğum incelemeler sonucunda ortaya çıkmıştır. Bu sebeple adı geçen kuruluşun, kuruluş amacı doğrultusunda çalışarak çiftçiye daha etkin bir şekilde hizmet verebilmesi için bakanlığım döneminde yasal düzenleme çalışmaları başlatılmasına rağmen zaman yetersizliği nedeniyle sonuç alınamamıştır.

Ülkemizde tarım sektörünün hiçbir dönem dengeli ve ülke gerçeklerini yansıtan bir tarım politikasına sahip olamamıştır. Ancak tutarlı bir tarım politikasının yerine yine makro göstergeleri ile tutarlı genel ekonomi politikasının bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

56. hükümet döneminde ülkenin sosyal gerçeklerine uygun bir genel ekonomi politikası ve onun içinde tarım sektörlerinin ihtiyaçlarına cevap verilebilecek tutarlı bir tarım politikasının oluşturulması için gerekli fikri altyapı oluşturabilmişti. Ancak siyasi istikrarsızlıklar sebebiyle bu yaklaşımlar düşünce safhasında kalmıştır.

Görevde bulunduğum süre içinde zamanım elverdiği ölçüde Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde tarım sektörünün farklı konularında hizmet veren araştırma enstitülerini ziyaret ettim. Bu kuruluşlarda gerek insan, gerekse teknik bilgi yönünden çok iyi yetişmiş elemanların bulunduğunu görmekten çok mutluyum. Ben uzun süre görevde kalma imkanına sahip olabilseydim bu kıymetli elemanların bilgi ve birikimlerini bakanlık yönetimine yansıtmayı çok arzu ederdim. Ancak etkin görevlerde bulunma bakanlık bünyesinde böyle bir meselenin bulunması gelecek yıllarda tarım sektörünün sorunlarının çözüleceğine dair umutlarımı korumama vesile olmaktadır. Bu düşünce ve duygularla Türkiye'nin her köşesinde bin bir fedakarlıkla Türk çiftçisine hizmet vermeye çalışan bütün meslektaşlarıma en içten saygı ve sevgilerimi sunarım.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Sayın Mahmut Erdir'e çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok kısa bir Tarım Bakanlığı dönemi yapabildi ve o dönem içerisinde birçok şeyi başaramadığını kendisi de zaten söylüyor, ama başardığı da bizce çok önemli olan bir şey var. Mesleğin tek anayasal çerçevesi olan ZMO'nun anayasadan ve yasadaki kaynaklanan haklarını yönetmeliklere geçirmek konusunda Mahmut Bey bizim çalışmalarımıza destek verdi ve o destek bugün de Odamızın alanı mümkün olduğunca iyi bir şekilde düzenlemesi için çok büyük bir katkı sağlamaktadır. Kendisine bir kere daha buradan sevgilerimizi, saygılarımızı iletiyoruz, geçmiş olsun dilekelerimizi iletiyoruz.

Şimdi efendim son 12 Tarım Bakanı kayıtlı burada gördüğünüz gibi. Şöyle bir baktığımızda bu 12 bakanımızdan yalnızca üç tanesinin ziraat mühendisi olduğunu görüyoruz. Sayın Musa Demirci, sayın Mahmut Erdir ve sayın Prof. Dr. Hüsnü Yusuf Gökalp. Şimdi sayın Gökalp'i kürsüye davet ediyorum buyurun.

Prof. Dr. Hüsnü Yusuf Gökalp (29/05/1999-18/11/2002 Dönemi)

Çok Değerli Bakanlarım, Sayın Parlamenterlerim, Sevgili Meslektaşlarım ve Oda Başkanımız,

Sayın Mahmut Erdir'in yazılı ne yaptığı, ne yapamadığı sunuşunu dinledim. Dikkat ederseniz çoğu yerde şu tabirler geçiyordu: Zaman yetmedi, ancak başarısız. Şimdi zaman 15 günde 15 kanunun çıkmasına yetiyor da, Mahmut Erdir değerli meslektaşım tasarladığınız kanunların çıkmasına yetmiyor mu? O bakanlıkta 10 sene de kalsanız o kanunlar zaten çıkmazdı.

Mahmut Erdir takdir ettiğim, sevdiğim, hürmet ettiğim bir meslektaşım. Biraz önce şimdiki sayın bakan da söyledi. Tarım Çerçeve Kanunu'nu 2005 yılının sonuna bıraktık. Ama Acil Eylem Planına bakarsanız, Tarım Çerçeve Kanunu'nun çıkması ilk bir yılın içerisinde.

Şimdi burada mevcut iktidarı temsil etmek, başaramadı, yapmadı deme anlamında söylemiyorum. Çünkü Tarım Çerçeve Kanunu Türkiye'de kanunu olmayan sektörün önünü açacaktır. Türkiye'de Tarım Kanunu yok. Benden önce bakanlık yapan çok değerli büyüklerimiz bu sektörde hakikaten tek tek ele aldığımız zaman, gün gün ele aldığımız zaman çok değerli hizmetler yaptılar. Değerli hizmetler yapmanın mücadelesinde oldular. Ama sayın Refaiddin Şahin'in çok dürüstçe dile getirdikleri Türkiye'de dün de oldu, bugün de olmaya devam ediyor. Dün mecliste AB Komisyonu Başkanı Prodi konuşuyor ve gazetelerde bugün fotoğraf var, maalesef Başbakan, Dışişleri Bakanı ve bakanı hararetle alkışlıyorlar.

Prodi orada diyor ki, Kıbrıs meselesini halledin, AB'ye gireceksiniz. Kıbrıs meselesini halledin. Bizim açımızdan halledilecek bir Kıbrıs meselesi yok ki. Kıbrıs meselesi o bakımdan, Kıbrıs'ta Türk devletinin yıllarca ortaya koyduğu insancıl, barışçıl politikalar ortadadır. Demokratik politikalar ortadadır. Ama Kıbrıs'ın Annan tarafından algılanan, güya Annan tarafından algılanan uluslar arası kuruluşlar tarafından Türkiye'ye dayatılan Kıbrıs meselesini çözün AB'ye girin. Özellikle ve özellikle Türkiye'ye şu anda siyasi konular dayatılıyor. Türkiye'de toprak konuları dayatılıyor. Türkiye'de azınlık olmayan vatandaşlarımızı azınlık durumuna getirme tezleri dayatılıyor. En önemli meselelerden birisi olan tarım meselesi özellikle konuşulmuyor. Ben AB tarım bakanlarını ve AB'ye aday ülkelerin tarım bakanlarını 28 ülkenin tarım bakanlarının toplantısına üç kez katıldım. Orada konuşulan konuları geldiğinde, gelebildiğim yerlere de raporlar halinde verdim.

AB, Türkiye'yi, Türk tarımını bu şartlarıyla, çiftçinin bu sıkıntısıyla tüketicinin bu haksız ekonomik açıdan ve sağlık açısından, bölüşüm açısından haksız rekabetiyle asla ve asla almaz. AB'nin bugün yasalarının yüzde 70'i tarımla ilgili. AB öyle güllük gülistanlık bir yer değil. Öyle pembe tablolar çizmeye gerek yok. AB ile bizi 2010'da, 2015'te, 2020'de alsalar, yani oraya girsek, o alsalar tabiri beni çok rahatsız ediyor. Oraya girmiş olsak da şimdiki bazılarının çizdiği gibi gazetelerde çıkıyor, tablo yok. Bir böyle iyi bakımlı çocuklar, çok iyi bir çevrede bir parkta oynuyor, bir partinin siyasi propaganda kitapçığında vardı. Siyasi partiyi tenkit etmek maksadıyla söylemiyorum. Demek ki öyle anlıyorlar. Öbür tarafta da çöplük içerisinde oynayan, çöplük içerisinde bilinen çocuklar. Böyle mi olmak istersiniz, böyle mi? Böyle değil AB. AB'deki bu destekler falan hepsi kalkıyor. Bizim yaptığımız mücadele şuydu; AB diyor ki üretiminizi azaltacaksınız. Süt üretiminizi, buğday üretiminizi azaltacaksınız. Benim şu anda Türkiye Cumhuriyeti toprakları olarak, nüfusum olarak süt üretimimin en az 60 milyon ton olması lazım. Ben 10-11 milyon ton süt üretiyorum, 60 milyon ton üretmiş olsaydım, 45'e, 40'a düşüreydi. 50'ye düşüreydi. Bu şartlarda sırf buğday üretimimizin 30 milyon ton olması lazım. Biz şu anda buğday artı diğerleri 28 milyon ton üretiyoruz buğday, arpa, çavdar, yulaf, mısır, hepsi 28 milyon ton. Benim şu anda sırf buğday üretimimin 30 milyon ton olması lazım. Çünkü Avrupa alıyor 500 kg, ben alıyorum 200 kg. Aynı mazotu yakıyorum, aynı enerjiyi kullanıyorum. Niye? Çünkü toprak meselesi hallolmamış, gübre meselesi hallolmamış, mazot meselesi hallolmamış, ben 18 milyon ton buğday üretiyorum, 28 milyon ton tahıl üretiyorum, benim 30 milyon ton buğday üretmem lazım. Ben 30 milyon ton buğday üretseydim, bunu 25 milyon tona, 22 milyon tona düşürebilirdim. İşte AB'de bunları konuşmak lazım. Ama bunu kiminle konuşacaksınız

AB'yle. Tarımı bilen, tarımda hafızası olan, bilgisi olan, teknolojisi olan tarımın içinden gelen, tarım sevdalısı olan, ülke sevdalısı olan kişilerle konuşacaksınız. Şimdiki bakanlığın, kusura bakılmasın, ben ziraat mühendisi olarak, köylü olarak, bir Tarım Bakanlığı yapmış olan kişi olarak böylesi seçkin bir toplumun karşısında bunları söyleme mecburiyetindeyim. Asla ve asla bir kısır siyasi çekişmeye girmiyorum. Konuşmalarımın etkisi politik anlamda, tarım politikası anlamında anlaşılmasını istihham ediyorum. Siyasi çekişmeye girmiyorum. Siz Tarım Bakanlığı'nın hafızasını kaybediyorsunuz müsteşarı, müsteşar yardımcıları, genel müdürleri, daire başkanları, şube müdürleri siyasi baskıdan dolayı istifa ediyor ayrılıyor, şu anda salonda ve ondan sonra diyorsunuz ki biz tarımda şunları yapacağız. Siyasi baskılara dayanamadığından dolayı istifa ediyor, siyasi görüş olarak da birbirimizden tamamen farklıyız. Ama vatan bütünlüğünde, ülke sevdasında ister sağcı olsun, ister solcu olsun birleşiyoruz. Benim tarih öğretmenine tabii ki saygım var. İşletmeciye tabii ki saygım var. Bir bakan işletmeci olur, bir bakan hukukçu olur, o bir siyasi makamdır. Onun önüne gerçek değer geldi miydi bu kişi orada en son karar verme noktasında olan dünyadaki genel çerçeve, Türkiye'nin çerçevesi içinde en iyi kararı verir. Bakanın ziraat mühendisi olması şart değil. Ama ziraat mühendisi olunca meslek açısından iyi bir şey o ayrı. Ama müsteşarın, müsteşar yardımcısının. Ama diyelim ki müsteşar da olmadı, ziraatçı, e canım müsteşar yardımcısı olsun ziraatçı. Müsteşar yardımcısı olsun veteriner hekim. Genel müdür veteriner hekim. Onun için şu andaki Tarım Bakanlığı'nda yapılamayan en önemli mesele, Tarım Bakanlığı'ndaki hafızanın kaybolmuş olmasıdır. Siz bu meslekte neyi konuşacağız?

Efendim ne yaparsanız yapın ister Mars'a gidin, ister yıldızlara gidin. Ne yaparsanız yapın, Allahu Taala öyle bir sistem kurmuş ki, insanoğlunun gıdası toprakta. Bakınız yıllarca Toprak Su'da görev yapan üstadımız, ismini şu anda hatırlayamadım, burada ilk gün bağırdı. "Zemin altınızdan gidiyor" diye. O nedenle tarım köyde oturan 40 milyon kişinin meselesi değil. Hilton'da kim kahvaltı yapıyorsa onun meselesi. Ben gittim, çilek bitti. Domates bitti. Efendim çilekler hormonluymuş. Bir spor programında konu oluyor. Niye? Çünkü sınır ticaretine dur dedik. Türkiye'de meyve suyu fabrikalarında üretilen meyve sularının yüzde 80-90'dan fazlası yurtdışına giden alfa toksinli, küflü, ilaç kalıntılı, çürük meyvelerden oluşmuş, çilek konsantresi, elma konsantresi, vişne konsantresi, kiraz konsantresi. Bu Şırnaklılar ne kadar istakoz yiyor biliyor musunuz? Bu Ardahanlılar ne kadar istakoz yiyor biliyor musunuz? Bu sınır ticareti, soygun ticareti bunun adı. Ve sınır ticaretini durdurmak için Milli Güvenlik Kurulu'na getirildi konu. Ne yaptık, ne yapamadık? Zaten yapacak hal yok ki!

Sayın bakanlar size yapılan baskının daha fazlası benim üzerime geldi. Diyor ki bana büyükelçi yazdığı mektupta "sen" diyor "buğday almıyorsun dışarıdan. Dışarıdan kaliteli bizim buğdayımızı alın. Un fabrikalarına verin un olsun, fırınlara verin ekmek olsun, Türk milleti kaliteli ekmek yesin. Senin buğdayın niteliksiz." Bizim buğdayımız niteliksizmiş. Dışarıdan gelen küflü, aflatoksinli buğdaylar nasıl nitelikli oluyor? Kaliteli oluyor. Mektupta diyor ki bana cevap ver. Bir tek Tarım Bakanına, yılbaşında, onların Christmas'ında tebrik kartı gönderiliyor, başka bir mektup yazamam. Elçinin, bakana mektup yazması olmaz. Bana bir şey yazacaksa bugörüşünü Dışişleri Bakanlığı üzerinden yazar. Dışişleri Bakanlığı üzerinden gelmeyen mektupları Tarım Bakanlığı dikkate almamalıdır. Zaten alınmamıştır. İşte onun için istenmeyen Tarım Bakanı oldum. Tüccarlar Kulübünün Başkanı o zaman geldi. Mahkemeleri çok onun için adını ve kuruluşu veremeyeceğim. Efendim benim İstanbul'daki, Gebze'deki, filan yerdeki tarlayı aldık parasız pulsuz, orayı vakıf olarak hastane yapıyorum, sana geri kalan şu kadar arazinin içerisinden de yol vuruyorum, sen bu yola karşı çıkıyorsun, bu yola karşı çıkma. Şimdi oradan yolu vurdu muydu, sen de yolun etraflarına binalarını dikecek. Zaten aldığı arazinin etrafı hep o holdingin fabrikalarıyla çevrili. Çayirova'da tarla. Ben oradan yol vurmam dedim. O tarla benim. Devletin. Ben oradan yol vurdurmam, ondan sonra hükümet değişti, sayın Bülent Ecevit'e mektup yazdılar. Bunlar İthalatçılar mektup yazdılar. Onun için ne yaptysak bu şartlar altında yapmaya çalıştık. Ne yapamadysak da bu şartlar altında yapamadık. Ama şunu da yaptık: Tarımı Türk insanının, Türk milletinin gündemine taşıdık.

Gazeteci köşesinde yazıyor, "susturun şu adamı. Niye? IMF ve AB'yle kavga ediyor. Ancak, siyaseten ayrı ayrı yerlerdeyiz. Dün de böyleydi, bugün de böyle.

Sayın Başbakan da, hiç kimseden “yahu bu adamı sizin bakanınız, susturun şu adamı denen bir bakana destek gelmedi.” TMO’ni sat. İşte bölge müdürlükleri kapatıldı, yakında TMO piyasadan çekiliyor. TMO’yu sat. Ben hayır diyorum. TMO’nun bir regülasyon kurumu olması lazım. Piyasayı regüle etmesi lazım. TMO yalnız ve yalnız 20-25 milyon buğday üreticisinin karagün dostu değil, dar gelirlinin günde aldığı 10 ekmeğin fiyatını veren bir kurum.

Halk Ekmek Fabrikası’nı biliyorsunuz elektrik senden, su senden, yani milletten, un yalandan iki tane fatura, işçi kaçak, hepsi kaçak. Elektrik yok, su yok, enerji parası yok, mazot yok, ben ekmeği ucuza ürettim. Ondan sonra da al, sür İstanbul’da 30 bin tane büfe var, 94’te başladı bu, evet en az rakam 30’u 50’yle çarpsak işte 30 küsur ilçede 50 tane büfede çarpın ne yapıyor sayı. Bu büfede satılan ekmeklerin hiçbirisinde ne fiş kesilir, ne fatura kesilir. Ne de yazar kasa var. Paralar da orada kese kağıdına konulur götürülür ta 94-95’ten beri. İşte TMO orada parası sömürülüyor. Buna karşı çıkın. Sayın Başkanım bu konuda ne yapacaksınız, sizin yanınızda birinci sırada ben yürüyeceğim. Demokratik tepkimizi koymamız lazım. Halk Ekmek Fabrikası’nda yapılan en büyük yolsuzluk, en büyük soygun, daha büyük bir Banka hortumlamaktan daha büyük bir sorun var. Bugün de gazetede gördüm, bir bankanın içini boşaltmaktan yargılanan birisi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’nun başına getirilmiş. TMO bir regülasyon kurumu olsun. Eğer TMO regülasyon görevini yapmazsa, o zaman ekmek Allah vermesin iki milyona çıkar.

Şimdi burada yaptıklarımıza bakarsanız, yapamadıklarımız çok fazla, ama bir kavga verdik. TMO olarak bir buğday alacağım, 2.5 milyon ton buğday alacaksınız. Ya 2.5 milyon ton buğday alacağım dedin miydi, iki günde o iş biter, ondan sonra buğday fiyatı düşer aşağıya, tüccar toplar, ondan sonra tüccarın elinde kalır, buğday spekülörleri hem köylüyü sömürür, hem de tüketiciyi sömürür. Ve TMO’sinin de göreve geldiğinde burada sayın bakanların hiçbir hatası yok, ama yüzde 220 faiz veriyor. Bu hortumlanan bankalara biliyor muydunuz? Sitebank, ben de zannettim Citibank. Sitebank’tan para al, Sitebank iki tane şubesi var. 12, 13 tane banka. Yüzde 220 faiz veriyor. Kasım 99’da 6.3 milyon dolar günlük faiz veriyor yani 11 trilyon bugünkü kurla, günlük. Günlük faiz. Bu faiz Türk köylüsüne gitmiyordu, bu faiz Ziraat Bankası’ndan almışlar yüzde 100 faizle, götürmüş bankaya satmışlar yüzde 150 faizle, o bankadan geri dönüşü bize tam yüzde 220 faizle. Para vereyim. Bankadan alınmış, öbür bankaya, o bankadan geriye TMO’ya yüzde 220. 220 faizle. Türkiye’deki hayvan ve hayvan ürünleri girişi serbest olacak, gümrükler sıfırlanacak ve IMF’nin ve Dünya Bankası’nın bizden istediği. Bu yazıyı sayın Yalçın Doğan’ın Cumhuriyet Gazetesi’nde de çıkmıştır, biz hayır diyoruz. Hayvan girmeyecek, hayvansal ürün girmeyecek. Deli dana hastalıklı etler var, onlar girecek. Hayır. Beşe beş kala imzalamadığımızın birisi budur, onun için devirsi gün Akşam Gazetesinde gizli saklı değil, altında ne mahkemeye verirseniz bir şey çıkmaz. Korkmaya başladım, susturun bu adamı diye yazan Deniz Gökçe. Niye? IMF ve AB’yle kavga ediyor. Üçüncü mesele, yem hammaddelerinin girişi serbest oldu. Gümrüksüz. Yem hammaddesi ne? Soya, soya fasulyesi, mısır, buğday, arpa, çavdar, yulaf, yok dediğimiz maddenin birisi budur. İstenmeyen adam olmamızın nedeninin birisi budur. Onu da imzalamadık.

Şeker Kanunu hazırlandı, Tütün Kanunu hazırlandı, altında imzam var. Beş dakikada o kırmızı plakaya oturmak farklı bir şey. Ama ben hep Tarım Bakanı olmak isterim, bir daha gelsem, yine Tarım Bakanı olurum. Ama yanlışlıklar var o maddelerde. Tütün Kanunu’nun çıkması lazım, Şeker Kanunu’nun çıkması lazım ama böyle çıkmaması lazım. Türkiye’de 30 tane fabrika yapmışsınız, her tarafa pancarı öğretmişsiniz, pancarı ekmesini biliyor, başka bir ürünü öğretmemişsiniz bunu da ekme diyorsunuz, onun için getireceksiniz projesini, vereceksiniz Hazine’den ona desteği, öğreteceksiniz ona diğer ürünleri. Ama şekerde biz kota koyuyoruz, onun için şeker pancarını alternatif ürün kapsamına koyduramadım. Bakanlar Kurulu’ndan geçmedi. Geçiremedik. Tek başına olanları da geçiremedi. Şimdiki de geçiremedi. Sayın Başbakanın Düzce’de konuşmasında şu vardı: “Geldiğimiz gün Şeker ve Tütün Kanunu’nu yırtacağız.” Bekliyorum. 365 gün geçti, hala yırtılmadı. Doğrudan Gelir Desteği programında da var, doğrudan gelir desteğini geliştireceğiz. Prim desteği vereceğiz. Şimdi onların detayına girmek istemiyorum. Şimdi Şeker Kanunu’nda, Tütün Kanunu’nda imzam var, yanlıştır.

Değerli Arkadaşlarım, bir iki hususu daha söyledikten sonra şurada bir dosya var, sayın bakana veririm. Ben sayın bakanım, ben bu ülkemi seviyorum, siz de seviyorsunuz, ben de çok seviyorum. Birbirimizle sevgi yarışı yapmaya lüzum ve gerek yok. Ama benim milli yönüm daha fazla. Gelin milliyetçilikle yarışa girelim, buyurun sandıkta yarışa girelim. Ben iddia ediyorum ki en fazla milliyetçi benim. Hadi yarışalım. Biz neler yapmışız, onlara pek fazla girmiyorum. Bakınız burada , demin dedik ya bu doğrudan gelir desteği yanlış. Doğrudan gelir desteği yanlış da, şimdi AB'ye girecek devlet politikası diyorsunuz, sağ partilerde de öyle, sol partilerde de öyle, adı ne olursa olsun, her partinin programında AB'ye girmek var. Ama doğrudan desteğin şu anda Türkiye'de bizim uyguladığımız, onların uyguladığı doğrudan desteğin yüzde 10'u değil. Yalnız bize diyor ki, git şey ver. Köylüye para ver, ister üretsin ister üretmesin. Ben orada şunun mücadelesini verdim: Üretime verelim. Ürünlere göre verelim. Ama doğrudan desteğin yanında prim destekleri vardır. Prim desteğini IMF'den çıkarttırıyorsun geliyorsun bizim burda takılıyorsun. Hatırlarsınız üç lider toplandı, beş ürüne prim veriyorduk, birkaç tanesini çıkardılar, bir soyayla, bir kanolayı bıraktılar. Pamuk çıktı, ayçiçeği falan çıktı. Bu makro rakamlara uyun gerisi sizi ilgilendirmiyor diyorlar. Ama bizim Hazine bile hayır veremezsiniz efendim diyorlar. Hortumlanan bankaya buluyor, ama köylüye vereceği 400-500 trilyon pamuk primine, 300-400 trilyonluk soya primine bulamıyorlar.

Bakın soya için somut bir rakam vermek istiyorum. Bakınız soya olmadan tarım olmaz. Bu soya Allahın bir lutfudur. Toprağı islah eder, rutubet çeker, toprağı azotla zenginleştirir. Baklagildir. Taşları eritir toprak yapar. Para verelim dedik adımız "Türk ineği projesine" çıktı. Çıkarana amaçlarına ulaştı ama. 1983'te 24 bin hektar alanda ekmişiz. Utanıyorum rakamları vermeye, söylemeye. 1989-90'da 75 bin hektara çıkmışız ve üretimimiz 180 bin tonlara çıkmış. 200 bin tona çıkmış 89-90'larda. 100 kiloyla başlamış hektara, sonra 200'e çıkmış, sonra teslim ederken 2850 kilogramdan teslim ettik ama daha evvel Türkiye'de soya tohumculuğu problemi vardı. Biz geldiğimizde 98'de 16 bin hektara düşmüş ve bunun sorumlusu Taşar değil, düşüş ta bir koalisyon hükümeti zamanında özellikle başladı. Bir Sanayi ve Ticaret Bakanının zamanında 80 sonrası yoktu, utanılacak bir şeydi, hepsini biliyorum. Utanılacak bir şeydi, 90'lardan sonra bir koalisyon hükümeti zamanında meşhur bir Sanayi ve Ticaret Bakanı zamanında, çok meşhur, halen meşhur Türkiye'de, Sanayi ve Ticaret Odaları'nda da çalıştı biliyorsunuz.

Biz geldiğimizde 16 bin hektar alanda ekiliyordu, üretimimiz de 30 bin tondu. Amerika 84 milyon ton soya üretiyor. Amerika 260 milyon ton mısır üretiyor. Amerika ama kavgamızla mücadelemizle bu primi gündeme getirmekle tekrar soya üretimini bu 16 bin hektardan, iki katına çıkardı. İki katına 32 bin hektara çıkarmışız. 40 bin tondan da 100 bin tona çıkarmışız. Ama bu sene kaç düştü biliyor musunuz? 16 bin hektara düştü ve üretim de 50 bin tona düştü. Yani bu yukarı da olabilirdi. Bu hafif hafif durmaya başlıyordu, tekrar geri vurdular başına ve geri düştü.

Mısırdaki efendim ithalat, biz ithal ettikçe serbest piyasa canlanıyor. İtalya'da yasak, dediğim şu: Amerika'da mısır %12 düzeyinde her ülkeye, bizde %15'ten yükleniyor. Niye? Türkiye'ye yüklenir? Bizim koyduğumuz mısır speküle etti başka hiçbir şey değil. İşte onun için istenmeyen adam oldum. Onun için mektuplar gelmeye başladı. Onun için bu bakan gitmelidir. Çocuklarıma bırakacağım en büyük şeref o gazetelerde çıkan, "bu bakan gitmelidir" yazısıdır. Ama gitmedim. Sayın başbakan, sayın başbakan yardımcımız, sayın genel başkanımız, "otur orada kavgaya devam et" dediler.

Sonra bize koydukları yem hammaddesi girişi kabul etmedim. Ve bize tekrar özellikle ve özellikle koydukları hayvan ithalatı kabul etmedim. Ve Türkiye'de şu hususlarda ilk defa başlatılan bizden önceki sayın bakanlarımız tabii ki bayrağı bir yerden aldı, bir yere kadar getirdiler. Özellikle bizim üzerinde hassasiyetle durduğumuz ve şu anda da maalesef herkesten projeler, biz iki sloganla bunu yerleştirmiştik Türkiye'de, bir, doğduğum yerde doymak istiyorum. Doğduğum yerde doymak istiyorum derken, hala nüfusumuzun yüzde 30'unu tarımda. Doğduğum yerde sanayideki, sanayi Anadolu'da tarımla sanayi entegrasyonunu yapayım, bir kişi tarımda çalışırken öbür bir evlat da fabrikada çalışsın. Bunların İzmir'in, İstanbul'un, Ankara'nın gecekondularına mahkum etmeyelim. Siz bunları, bu gecekondu mahkum ettiğiniz zaman orada bir destek vereceğinize, burada 12 tane kamu hizmeti götürüyorsunuz. Yol, su, elektrik,

okul, dispanser. İkincisi, Bu Türkiye yeşil. Bu midelerinden Batıya bağlı, dünün komünistleri, sahte komünistleri. Sahte komünist deyince dünün komünistleri sosyal demokrasiye kurban olsunlar. Demokratik anlayışa, sosyal demokrasiye kurban olsunlar, o dünün komünistleri bugün midelerinden bağlananlar, devşirme aydınlar Türkiye'nin yeşillendirilmesi projesinden çok rahatsız oldular. Bana hiç bulaşmaz, bana çamur bulaştırmaya çalıştılar, baktı ki bu tutmuyor, çamur bulaştıramayız, başka bir şey bulaştırmaya çalışalım. Türkiye'yi yeşillendireceğiz ve ekelim, biçelim, meralarımızı ıslah edelim. Türkiye'yi yeşillendireceğiz.

Sayın bakanım doğru söyledi. 41 yıllık kavganın son günü sayın Taşar aldı, Mesut Yılmaz'ı aldı. Uygulama bize nasip oldu. Tekel'de 11 trilyon alacağımız vardı alamadık, köylüden alıyorsunuz, kesimhaneden, küçük işletmeciden alıyorsunuz. Ve meralarda biz ıslah çalışmalarına başladık. Yalnız benim bir hatam oldu orada. Kalktım dedim ki 2003 yılı sonuna kadar metre değmemiş, tespit edilmemiş, tahsis edilmemiş, sınırlandırılmamış mera bırakmayacağım, dedim. Keşke bunu söylemeseydim ve aslında 2009 yılının sonuna kadar da ıslah edilmemiş mera bırakmayacağım deyince, Avrupalılar, Amerikalılar kudurdular ayaklarına basmış, kuyruğuna basmış gibi. Niye? Bunlar yeşillendilerse Türkiye'ye yağmur yağar, yağın yağmur toprak tarafından tutulur. Türkiye toprağına sahip olur, Türkiye suyuna sahip olur, Türkiye suyunu kullanır, Türkiye'de hayvancılık gelişir, meralardaki hayvan olsun gelişir, o zaman Türkiye yeşil olur, Türkiye Atatürk'ün vecizesinde yer bulduğu şekilde vatan olur, bu kutsal topraklar vatan olur ve biz de o zaman mısır satamayız. Et satamayız, soya satamayız, yem hammaddesi satamayız. Türkiye'yi yeşillendireceğiz projesi işte bunları rahatsız ediyor. Ve mera ıslah çalışmalarına başladık, tabii durdu, en son özellikle burada söylüyorum, tasarı şu an aktif olarak mecliste olduğu için ÖTV vergilerinden kesilen mera fonuna giren yüzde 1'i de kaldırdılar. ÖTV vergilerinden kesilen yüzde 1 de kalktı, mera çalışmaları durdu. Dedik ki meraları ıslah edelim, gelin dediler teşvik verelim. İlk defa bizim zamanımızda yem bitkisine teşvik çıktı. Yani çay, yonca, ortalama yüzde 50. İşte birisine yüzde 30, birisine yüzde 20 masrafları. Valilikten tohum alıp veriyorsun, bir yerden şey alıp veriyorsun. Reel anlamda neredeyse masrafın yüzde 50'sini buluyordu ve Türkiye'de hakikaten yem bitkisi şeklinde bir sıçrama başladı. Van'a gidiyorum benden silaj makinası istiyorlar. Kars'a gidiyorum silaj makinası istiyorlar.

Bu yem bitkileri destekleri kalktı. Hayvancılıkta hem yem verelim, merasını ıslah edelim, bir de yani merkezini kuralım dedim. Yani Türkiye tohum alıyor. Ve ondan sonra veriyoruz çocukların eline Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Cumhurbaşkanlığı adına gidiyor inek tohumu veriyor. Bu da utanılacak bir şeydir. Ve bunların artık spermasını sağalım, gerisi Amerika'dan, Almanya'dan sperma dilenmeyelim. Yani tarım anlaşması yaparken Almanlara bize spermada ver diye yazmayalım, gururuma dokunuyor. İşte Türk ineğininin arkasında yatan budur. Menemen'de başladık projeye, boğaları seçtik, 500 inekten parayı aldık. O boğaların kızlarının verimlerinden boğa seçeceğiz. Burada zooteknist arkadaşlar var biliyorlar. Ökse otu, projesinin arkasında yatan budur, ama arkamızda meslektaşlarımızla omuz omuza bulamadık. Niye? Canım bu işte filan yerden geldi, benim bir siyasi gömleğim var. Ama siyaset gömleğim ayrı, benim bir ziraatçı gömleğim var, bir zooteknist gömleğim var. Türkiye'nin projesinin arkasında yatan bu. Bir de Manisa'da başladık, şimdi boğalar hep kasaba gidiyor. Cinayet.

Şimdi sayın Taşar'ı çok seviyorum. Aynı yaştayız veya bir iki yaş da küçük olabilir. Çok severim. Siyasette de benden çok öncedir. Şu anda Türkiye'ye kaçak hayvan giriyor ve bakan diyor ki, bir bakan, "canım üç dört sene hayvan girmeyle Türkiye ne olur?" Türkiye'ye veba giriyor, veba. Veba giriyor. Ondan sonra da sayın bakana, balık bitki mi, hayvan mı tartışmasını yaptırıyor. Balık, balıktır, bunun tartışması olur mu, bunun sorusu olur mu? Balık hayvandır. Ama ben tarımın tahlilini yapmak istiyorum müsaade ederseniz.

Tarım bu zahmeti Prof. Dr. Kemal Büyükoğlu'nun zootekni dersinde birinci sınıfta bize yaptırdığı tarım, "toprağı ve tüm doğal kaynakları kullanarak bitkisel, hayvansal ve su ürünleri üretimi, işlenmesi, pazarlanması dahil de ve hariçte halka en sağlıklı sunulmasını kendisine konu alan bilim dalı tarımdır. Bunu yapanlar da tarım mühendisidir." Büyükoğlu'nun tarifi bu. Onun için tarım hayvan ayrı, mera ayrı, buğday ayrı, pamuk ayrı, olmaz. Tarım bütündür. Tarımı, hayvancılığı ayırdığınız zaman nereden

ayıracaksınız? Meradan mı ayıracaksınız, yem bitkisinden mi ayıracaksınız, şeker pancarı merasından mı ayıracaksınız, soyanın küspesinden mi ayıracaksınız? Onun için üstadımız, büyüğümüz hakikaten takdir ettiğim bir insan, ama o Hayvancılık Bakanlığı'nın kurulmaması için çok mücadele etti ki, Allah onlara rahmet eylesin. Orhan Düzgüneş de, Bıyıkoglu'yla ve hocalarımızla çok büyük mücadele ettik. Niye? Ziraat mühendisleri açısından değil, tarım açısından mücadele ettik. Yapılması gerekenler; Tarım Çerçeve Kanunu'nun hemen çıkması lazım. Çok üreteceğiz. İşleyeceğiz, ucuzlatacağız, enflasyon düşecek, satacağız. Sağlıklı üreteceğiz, milletimiz için üreteceğiz tamam ama altına da yaz Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. Şeker Kanunu ile Tütün Kanunu'nu yırtacağız dendi ve onun için oy verildi. Doğrudan gelir desteğini değiştireceğiz dendi onun için verildi. Doğrudan gelir desteğinin altına şunların koyulması lazım. Pazar desteği, işleme desteği, primler, tüketici destekleri, sigorta destekleri. Sigorta Kanunu'nun çıkması lazım. Üretici Örgütleri Kanunu'nun çıkması lazım. Köylü örgütsüz olduğu müddetçe siyasiler o köylüyü kullanır. Örgütlü olduğu sürece siyasiler kullanamaz. Onun için o kanunların hepsi Toprak Su, Köy Hizmetleri Tarım Bakanına bağlı şimdi Köy Hizmetleri'ni kapatıyor. Köy Hizmetleri'nin elindeki bazı hizmetler, öteki idarelere devredilebilir. Ama muhakkak surette Toprak Su'nun tekrar oluşturulması lazım ve Türkiye'de bir toprak kanun oluşturup ve Su Konseyi'nin kurulması lazım. Türkiye çölleşmeye gidiyor.

Sayın bakanıma katılıyorum, sayın Demirel'in de yıllar önce söylediği var, Göksu'nun Konya Ovası'na akması lazım. Toroslardan akan giden suların Anadolu'ya akması lazım, Karadeniz'deki suların da muhakkak surette aşağıya Kelkit Vadisi'nde akması gerekir.

Ben sabrınıza çok çok teşekkür ediyorum. Ancak bunların takipçisi olmak tüm meslektaşlarımızın görevidir. Biz siyasetçinin etkisi olmuyor. Şimdi bizde siyasetçilerin, emekli siyasetçilerin eskisi yenisi yok. Üniversite hocalarımıza görev düşüyor, ZMO'ya görev düşüyor. muhakkak surette ürünün işlenmesi ve pazarlanması gerekli. Tarımın dağınık ellerden kurtarılması gerekli. Tohumculuk meselesinde muhakkak surette özel söktürün önünün açılması, Türkiye'de acil olarak 300 küsur üniversitesi olan bu iktidarın tarım ürünleri regülasyon kurumunu kurması lazım ve TMO'ya bu görevi vermesi lazım. Hububatta, hayvancılıkta ve hayvansal ürünlerde serbest piyasada, ama onun primini muhakkak verelim. Eşit fiyat, taban fiyat, direkt köylünün eline geçecek fiyat. Onun için bunların muhakkak surette en acil bir şekilde hallolması gerekli diyorum, hepimize saygılar sunuyorum. Yalnız bu iktidarın yaptığı güzel bir iş var, tebrik ediyorum kendilerini. Bizim zamanımızda bir suni Suni Tohumlama Yönetmeliği, suni tohumlama kursundan geçen yüksekokulu bitirmiş, herhalde yüksekokullarımız iki yıl, suni tohumlama kursundan geçen Tarım Bakanlığı'nın açtığı kurstan geçen, sertifikasını alan kendi hayvanında suni tohumlama yaptı, şimdi bunu, bu bir meslek tartışması haline getirdiler. Bu iktidar gelir gelmez bu Suni Tohumlama Yönetmeliği'ni değiştirdi, Avrupa'da herkes yapıyor. Biz Tarımda Yeniden Yapılandırma ve Destekleme Kurulu'nun kararnameyi çıkarmıştık ama maalesef o 15 günde 15 kanun çıkarma mantalitesiyle çoğu zaman da o kurulu çalıştıramadık. Ama ben ümitsiz değilim, saygılar sunuyorum.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Teşekkür ediyoruz bizde. Şimdi efendim oldukça uzun bir maratonun sonuna geldik, tartışma bölümünde soruları alacağız. Yöntem olarak kağıt dolaştırdık. Kağıtlarla sorularını iletmek isteyen arkadaşlarımızdan o soruları lütfen alalım. Yalnız bir tek şey çok önemli. Atilla Bey gibi ben özellikle kendimi ifade etmek istiyorum diyen arkadaşlarımız varsa kendisinin de söylediği gibi iki veya üç dakikalık süreler içerisinde olmak üzere onlara söz verelim. Başka türlü bunu makul bir süre içerisinde bitirmek mümkün değil.

Dr. Handan GİRAY arkadaşımız der ki: "sizleri ibret, takdir ve hayretle dinledik." İznisel bir kısmını atlıyorum, şöyle bitiriyor; "bizler ülke tarımını sevenler olarak hala buradayız ve çalışıyoruz". Evet çok anlamlı sözler gerçekten.

Handan arkadaşımıza biz de sevgilerimizi buradan iletiyoruz.

Başka kağıtla soru ileten yok efendim. Burada var mı? Feyyaz Uysal, ZMO Eskişehir eski temsilcisi. Sayın Hüsnü Gökalg bakanımıza iletiyor. Siz siyaset nedeniyle bakanlıktaki hafızanın silindiğini söylediniz. Aynen katılıyorum, ancak siz dahil hemen tüm bakanların maalesef atamaları liyakata dayalı değil, siyasete dayalı olarak gerçekleştirdiğini bugün kabul ediyor musunuz? Bu konunun siyasetçilere değil Türkiye tarımına darbe vurduğuna inanıyor musunuz diyor. Buyurun sayın Gökalg.

Prof. Dr. Hüsnü Yusuf GÖKALP

Soruya teşekkür ediyorum. Katılmıyorum. Ben hiçbir kimseyi siyaseten atamadım. Sayın Taşar burada bir şahittir. O gün gazeteleri, hatta sayın Taşar'ın da bazen bana söylediği, "ya sen ne yaptın, sen bu MHP'lileri görevden alıyorsun, benim getirdiğim ülkücüleri, MHP'lileri görevden alıyorsun" diye. Aldıklarımın çoğu MHP'li idi. 99'da da MHP'ye oy vermişlerdi. İl müdürleri de vardı içinde. Genel müdürler de vardı ve müsteşar yardımcıları da vardı. Yerine gelenlerden de MHP'ye oy verenlerin yüzde 90'dan fazla olduğunu biliyorum. Ama hepsi hakettikleri için gelmiştir. Görevden almadığım bazı arkadaşlar şu anda maalesef görevden alındılar, o arkadaşlara MHP'ye oy vermemiş olan arkadaşlardı, iki tane özellikle daire başkanı arkadaşımız ki, genel müdürlük düzeyinde olan daire başkanı arkadaşlarımız benim tahminim 99'da MHP'ye oy vermemişlerdi ama görevlerini çok iyi yaptıkları için o daire başkanlıklarına devam ettiler. Ama maalesef bugün onlar da görevden alındı. Ona pek katılmıyorum. Ancak, siyasetçi, ister istemez çeşitli nedenlerden dolayı yüzde 100 katılmasa da bazı siyasi tasarrufları da yapmak mecburiyetindedir. Onları ölçü içerisinde yapmak lazım. Kendi çalışabileceğiniz arkadaşlarınızı ve ekiplerinizi getirebilirsiniz. Ancak onlar o getirdikleriniz görevden aldıklarınıza en az eşit olmalı, daha fazla olmalı. O normal, olabilir. Ama görevden alırken hiçbir meslektaşımızı ve başka bir meslekten olan arkadaşımızı izzeti nefsiyle, gururuyla oynamamak kaydıyla hiçbir bizim dönemimizde hiçbir arkadaşımız mahkemeye sevkedilmemiştir. Eğer bir hatası, suçu yoksa soruşturma yapılmamıştır. Ben kendi getirdiğim müsteşar yardımcımı da yine kendim görevden aldım ki o 95 yılında da benim mensup olduğum partinin Ankara adayıydı. Teşekkür ederim.

Atilla SARP

Sayın Başkan ve Değerli Bakanlar, Değerli Meslektaşlarım,

Esasında burada daha yoğun bir tartışma ortamı diye söz almak üzere hazırlanmıştım, kısa keseceğim. Tabii kendimi tanıyayım. 1977 yılında Ziraat Fakültesi'nden ziraat yüksek mühendisi olarak mezun oldum. Uzatmalı bir mezuniyetti bu. Faal bir öğrencilik hayatımız oldu. 1972 yılında da Oda mücadelelerim, Türkiye'deki ortamı Harbiye'de bir hücrede izledim. Arkadaşlarımın ölüm haberlerini duydum ve Türkiye'nin gerçeklerini acı şekilde yaşayan bir meslektaşınızm. Bu etkinlik sürecinde iki tane şeyi çok anladık birisi, yalnız düşüncede değil, ciddi bir şekilde Odamızda bir mücadele var. İkincisi katılım gerçekten zengin. Odanın da etkinlikleri, ama ben burada bir şeye şaşırdım. Şuna şaşırdım: Çok ağır bir şekilde milletvekili olan meslektaşımın söylediği yani Türkiye artık satılıyor, kimse kıpırdamıyor. Topraklarımız gidiyor kimse kıpırdamıyor diye bir şikayet var. Aynı şekilde biraz düşündüm ben mi bakanlık yaptım diye yani. Türkiye Cumhuriyeti'nde Tarım Bakanlığı ben mi yaptım diye, çünkü bütün bakanlar öyle şeyler söylüyorlar ki, yani kendilerinin dışında bir güç var sanki çalıştırılmış gibi bir intiba var ki, bu çok acı. Yani bir yurttaş olarak, bırakın bir ziraat mühendisi olmayı, Türkiye Cumhuriyeti'nin bir yurttaşı olarak son derece rahatsız oldum, üstelik de izlerseniz bugünkü mevcut bakan ben kendisine siz dedim eğer bugün kendiniz bakan olarak görmeden bir şeyi imzalıyor musunuz diye sorduğumda da bir karşı cevap aldım. Burada sayın bakanımız Refaiddin Şahin'i kutluyorum, medeni cesareti ve açıklıkla söylemesi, kınamak için katiyen konuşmuyorum, şahısları kınamak açısından yahut da bir şahsı aşağı indirmek yahut yukarı çıkarmak yahut bir siyaseti kesinlikle değil, ama bu tablo nasıl böyle bir tabloya geldik diye bakıyorum. Yani demek ki bizi gencecik yaşlarımızda cezaevlerine sokan birçok siyasal cinayetler işleyen biz ABD'nin Türkiye'deki politikalarına karşı yürürken Dolmabahçe'de üzerimize komünistler Moskova'ya diye yürüyen süreçleri yaşadık. Türkiye'de Amerika'ya karşı bir

şey söylendiği zaman Amerika gitsin, o Rusya mı gelsin süreçlerini yaşadık. Yani hafızalarımızı tazeleyelim gerçekten. Bu ağır sürecin sonucunda bugün geldiğimiz tablo şaşırtıcı değil. Yani şaşırmış gibi koyuyorlar. Şimdi burada bu saatte biz komünistler, komünistler diye böyle bir şey yapmayalım. Türkiye’de bizim komünist adı altında ne yaptığımız meydana çıktı. Yani ben bu ülkede, bugünkü kanunlara göre bir gün, üç gün ceza yenmeyecek nedenden dolayı ipin altına iki defa gittim geldim. Yani kazara öyle bir anlayış egemen olsaydı. Belki bakanın şu an öyle düşünmemesi gerekir. Şimdi bir ulusal biz sınavlardan geliyoruz biz. Bu ulusun içinden geliyorsak, samimiysek, bu ulusun her türlü samimi evlatlarıysak, hiçbirimizin diğerinden daha ulusalcı, diğerinden daha milliyetçi diğerinden daha çok toprağa bağlı olduğu konusunda bir yarışma açmayalım. Yani ben kendim hem meslekten ziraat mühendisiyim. Siyasal nedenlerle Tarım Bakanlığı çalıştırılmadı, ama 1980 yılından bu yana da fiilen hem kendim çalışarak, hem ticaretiyle, hem uluslar arası, hem de tarım sektöründe bir şirketim var. Halen iş yapan bir arkadaşınızm. Ama benim de düşüncelerim var. Benim de farklı bir dünya görüşüm var, şimdi bu üslupta tartışırsak bir yere varamayız. Üslubu şöyle yapmamız lazım: Topçu Ferit Rıza Paşa’nın yalnız olduğu, ama bizim elçimizin de kabul edip hükümete bildirip, Osmanlı hükümetinde padişahın da kabul edip, ama onca ısrara rağmen Osmanlı padişahının imzalamadığı bir Sevr Antlaşması var. Ve Sevr Antlaşması 22 madde zamanı fazla kullanmak istemiyorum, 22 maddelik Sevr Antlaşması’nın bugün uygulanmayan veyahut da fiilen uygulanmamış olan dört maddesi vardır, biz bu dört maddenin uygulanmasına var mıyız, yok muyuz? Öyle. Eski üslupla, çok sözle, çok ulusalcılıkla yahut ırkçılık yaparak bu iş çözülmez. Bu memleket bizim, bizim bu memleketimizin temeli bir Kurtuluş Savaşı yapılmıştır, hangi ölçüde katıldık, hangi ölçüde katılmadık, atalarımızın hangileri katıldı, bunları tartışmayalım, Ama bu topraklar bize gökten gelmedi, 22 maddelik uygulama ve burada diyor ki, Avrupalılar diyor bir büyük tarihçi, bu Sevr Antlaşması’nı diyor zannetmeyin ki üç günde tartıştılar. Onların ön hazırlığını yaptılar, projelendirdiler ve daima onların buna benzer projeleri vardır diyor. Çeşitli biçimde 22 maddenin 18’ini kabul ettirmişler. Birisi şu: diyor ki, Osmanlı hükümeti muharebe gücü olan bir askeri güç elinde bulunmayacak. Bunu başaramamış. Ne oldu tersine bizim ordumuz daha da ulusallaşmış, daha da kendisine modernize etmiş, güçlenmiş. Osmanlı Devleti harp tazminatı ödeyecek. Şu ana kadar biz harp tazminatı ödememiştir, ama yabancılara paraları ödemişiz, 1929’da bitecek olan borç ödemelerimiz 1952 yılında bitmiş. Bizim de harp tazminatımız yok. Bugün harp tazminatı başlıyor. Yani şimdi biz bu tazminatlarının ödemesinin yanında mıyız, değil miyiz. Üçüncü nokta, bu önemli, fakat ben bunun üzerinde demokratikleşme sürecini, uluslar arası gelişimi, dünyanın bugünkü ortamını iyi değerlendirerek kurmak kaydı şartıyla söylüyorum bu görüşümü. Osmanlı toprakları coğrafi bölünmeye uğruyor, Anadolu’nun bir kesimi, yani Orta Anadolu ve Karadeniz’de Akçakoca yöresinde ve Marmara Bölgesi dışında azaltılıyor. Ama diğer yerler İtalyanlara, diğer yerler böyle ayrılıyor. Biliyoruz bunları uzun uzun söylememize gerek yok. O zaman da Osmanlı’da böyle bir tartışma vardı, acaba diyorlardı Osmanlı’nın çözülmesi ademi merkezîyetçi şekilde mi çözülür, yoksa Osmanlı İttihatçıların dediği gibi gerçek bir merkez mi?. Bu kayıtlar da Kamu Yönetimi Temel Yasa Tasarısı Türkiye’yi coğrafi bölgelere ayırırken, o coğrafi bölgelerde NGO’lar dedikleri sivil toplum örgütleri yoluyla inisiyatif dışı merkezi iktidarın dışında süreçlere doğru **kopma oluyor**. Biz şimdi burada bu coğrafi bölünme konusunda tavrımız nedir? Sonra, postanelerden gelen paralar alınacak, gümrüklerden vergi alınmayacak ve yabancı mal Osmanlı topraklarına kota konulmadan girecek. Dördüncü konu da bu. Gümrük Birliği ile atmış oldukları adım şimdi yeni kotalarla ki durum budur ki, çok da ülkede bugünkü çağda her tür yabancı firma faaliyet gösterebilir, siz yabancı ülkelerde de faaliyet, ama kendi ulusal değerleriniz, kendi geleceğiniz, kendi geçmişiniz ve kendi hür gücünüzle ve o dinamiklerle, bu konuda tavır almak durumundasınız. Bu dört tane tavır konusunda bizlerin güncel görevleri vardır bana göre, tek bir yurttaş dahi kalsa bu Sevr Antlaşması’nın bu son kalan dört maddesini de azaltma yolunda tek bir irade olsa, ulusun iradesi odur, isterim ki bu iradeler çok olsun. Dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Gürol ERGİN

Teşekkür ederim sayın Başkan. Çok Değerli Bakanlarım, Değerli Büyüklerim, Sevgili Meslektaşlarım,

Ben bir teşekkür görevi için söz aldım. Yalnız şimdi Atilla Sarp kardeşimden sonra söz alınca sanki ben farklı şey söylüyormuşum izlenimi doğmasın diye şunu söyleyeyim: Atilla'nın bu duyarlılığından dolayı kendisine hem teşekkürle, hem de saygıyla selamlamak istiyorum. Çünkü ben de aynı duyarlılıkları kendi içimde yaşıyorum.

Yalnız ben konuyu teşekkür kısmı olarak şöyle bağlamak istiyorum: Bir kere sabahleyin yaptığım konuşmada öyle sanıyorum ki Odamıza tabii ki en başta şimdiki başkanımız Gökhan Günaydın olmak üzere yönetimde görev alan arkadaşlarıma özel bir teşekkür sunmamıştım, onu burada yerine getireyim bu çok güzel 50. Yıl kutlamaları için. Ama ikincisi de, sayın bakanlarıma olan teşekkürümdür. Çünkü değerli arkadaşlarım bir süre bakanlık yaptıktan ayrıldıktan sonra böyle bir toplantıya gelmek en azından çok uygar olmayı gerektirir. İkincisi de iyi niyet sahibi olmayı gerektirir. Ben bu bakımdan kendileriyle Oda yönetimimde ikinci başkan ve başkan olarak görev yaptığım sürece hepsiyle çalıştım ve kendilerine burada bu toplantıya katıldıkları için düşüncelerine katılayım katılmayayım onu bir tarafa koyuyorum, o ayrı konudur ama bu toplantıya gelme inceliğini gösterdikleri için özellikle kendi adıma da, Odam adına da, mesleğim adına da teşekkür etmek gereğini duydum. Saygılarımla.

Cemil Kaleli

Muhterem Başkanlar, değerli meslektaşlarım;

Burada benim söylemek istediğim şey şu: Son 50 yılda ağza alınmayan Toprak Reformunu sağ ve sol partinin kıymetli bakanlarının hiçbirisi ağzına almadı. Son 50 yılda ZMO olarak biz bunu meclise, hükümetlere takdim ettik .

Burada çok güzel eleştiriler yaptınız. Toprak ve su kaynaklarına sahip çıkmak, erozyonu önlemek ne kadar güzel şeyler. Ancak bunlar yok edilirken, nerelerdeydiniz Allah aşkına! Afedersiniz size bu şekilde hitap ettiğim için beni bağışlayın. Teşekkür ediyorum.

Refaiddin ŞAHİN

Teşekkür ederim. Bu güzel toplantılarınız devam ediyorsa, yani biz daha çok şeyleri anlatma fırsatı bulursak, bazı hakikatler ortaya çıktığında belki gelecekte bazı şeylerin daha iyi olması, daha sağlıklı olması mümkün olabilecek, ama her şeyden önce ben diyorum ki, Türkiye'de hiçbir sorun yok, sorun siyasettedir, siyasetin demokratikleşmesindedir. Bunu sağlarsak ülkenin meseleleri çok güzel çözülür. Teşekkür ediyorum, iyi akşamlar diliyorum.

Necmettin CEVHERİ

Ben de bu son derece yararlı olduğuna, hatta yararlı olmanın ötesinde zorunlu olduğuna inandığım bu toplantıyı düzenleyen ZMO'ya, onun değerli yöneticilerini kutlayarak teşekkür ediyorum.

Tarım bugün dünyadaki tabiatıyla Türkiye'de de yaşamaktadır. Tarım olayı olarak baktığımız zaman. Tarım rantı düşük bir ekonomik yapı, faaliyet alanı. Ama bir şey daha, vazgeçilmezliği var. Yani vazgeçilmezliğiyle düşük rantını yanyana getirmenin bütün problemlerini yalnız biz değil bütün dünya yaşıyor. Yani orada anlatmaya çalıştığım dünyanın en büyük sanayiye sahip ülkeleri Fransa'nın buğday ortalaması 540 kg. Concord'u yapan Fransa, Almanya 480'lerde, 500'lerde. Bizim 200'lerde olduğumuz şey. Yani bizim için bir farklılığı da belki birkaç tekrarla sabrınızı aşarak size izah etmeye çalıştığım toprakta yaşayan nüfus. Bunu tekrarlamak ihtiyacını duyuyorum. Bunun istisnası yok dünyada.

Efendim enflasyonu da sıfır yapsanız, kalkınmayı da yüzde 10 yapsanız, ne yaparsanız yapın, çünkü bu tablonun istisnası yok dünyada. Bangladeş'te toprakta yaşayan nüfus yüzde 85, 250 dolar, Amerika'da yüzde 4-5, 32 bin dolar.

Bunu Türkiye olarak aşmak mecburiyetindeyiz. Yani bunun bir yolu da sanayileşmedir. Hadi buyurun kente ve köylere gidin. O da uzun vadeli bir iş. Topraktaki nüfusun emilmesi lazım.

Başka ülkeler bunu yüzde 5 ile yapıyor, biz yüzde 40-45’le yapıyoruz. Bu ne demektir? Beş kişinin yaptığı işi 45 kişiye yaptırdığımız zaman artık orada rantabilite bekleyemezsiniz. Türkiye’deki olay budur.

Bir toplantıya katılmışım. Paris’te, Lüksemburg Tarım Bakanı da bu yüzdeler falan konuşulduğu zaman, ben size yüzde değil sayı söyleyeceğim dedi, bizde çalışan nüfus ya 260, yahut da 360 kişidir dedi. Sayıyla söyledi. Yani ben bunu önemli bir mesele olarak görüyorum. En zor mesele olarak görüyorum. Mutlaka düzeltilmesi lazımdır. Zaman düzelterektir. Sanayileşeceğiz, dünyayla bütünleşeceğiz. Bunun başka türlü yolu yok. Dünya nereye gidiyorsa oraya gideceğiz. Dünyanın tersine gitmenin imkanı da yoktur, ne de onu bir sonuca vardiırmanın da şansı ve ihtimali de yoktur. Tekrar teşekkür ediyorum, saygılar sunuyorum hepinize.

Gökhan GÜNAYDIN

Oturum Başkanı

Efendim ben de bu saate kadar sempozyuma katılan, tüm etkinliklerimize destek veren, tüm meslektaşlarımıza, tüm üyelerimize içten ve gönülden teşekkür etmek istiyorum.

Sayın Dr. Nüvit Soylu birazcık da mizahi bir şekilde şunu söylüyor: “Bu sempozyumda konuşulan tüm konular çerçevesinde basılacak kitaba ‘Ya İstiklal, Ya Ölüm’ başlığı uygun olur mu” diyor. Şunu söyleyelim: Biz sadece tarım sektörünün değil, bu ülkenin, bu cumhuriyetin de sahibiyiz. O noktalara gelirse ya istiklal, ya ölümü elbette demeye hazırız. Mesele Türkiye’yi o kadar çukura düşmeden kurtarabilmek, Türkiye’yi yeniden aydınlık, ilerici, büyüyen, gelişen, hakça paylaşan, insanların üzerinde mutlu olduğu, sömürülen değil keyifli bir hayatı yaşayan insanlar topluluğu haline, insanların ülkesi haline getirebilmek, herhalde hepimizin ortak paydası, ortak çabası bu. Çok çok teşekkür ederim, sağolun.